

ЗБОРНИК

ДОКУМЕНАТА И ПОДАТАКА
О НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ
ЈУГОСЛОВЕНСКИХ НАРОДА

ТОМ

I

КЊИГА 10

РЕДАКЦИОНИ ОДБОР

Мома Маркоаић, Јован Веселинов-Жарко, Душан Петровић-Шане
Милош Минић, Драги Стаменковић, Фабијан Трго, пуковник,
Ратомир Стојковић, потпуковник и Милош Крстић, мајор

Одговорни уредник
Фабијан Трго, луковник

ПРИПРЕМА ЗА ШТАМПУ
ВОЈНОИСТОРИСКИ ИНСТИТУТ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ НАРОДНЕ АРМИЈЕ
ИЗДАЈЕ
ВОЈНОИЗДАВАЧКИ ЗАВОД „ВОЈНО ДЕЛО“

ВОЈНОИСТОРИСНИ ИНСТИТУТ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ НАРОДНЕ СРМИЈЕ

ЗБОРНИК

ДОКУМЕНТА И ПОДАТАКА
О НАРОДНОСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ
ЈУГОСЛОВЕНСКИХ НАРОДА

Т О М

І

КЊИГА 10

БОРБЕ У ВОЈВОДИНИ 1944 ГОД.

БЕОГРАД

1955

БОРБЕ У ВОЈВОДИНИ 1944 ГОД.
(НОВЕМБАР-ДЕЦЕМБАР)

**ДОКУМЕНТА ЈЕДИНИЦА НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКЕ
ВОЈСКЕ И ПАРТИЗАНСКИХ ОДРЕДА ЈУГОСЛАВИЈЕ**

БР. 1

**НАРЕДБА ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ЗА
1 НОВЕМБАР 1944 ГОДИНЕ О УКИДАЊУ ШТАБА СРЕМСКЕ
ОПЕРАТИВНЕ ЗОНЕ И СТАВЉАЊУ ДЕСЕТЕ ВОЈВОЂАНСКЕ
БРИГАДЕ ПОД КОМАНДУ ШТАБА ДВАНАЕСТОГ
КОРПУСА НОВЈ**

НАРЕДБА Број 44

ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ЗА 1 НОВЕМБАР 1944 Г.

1. — По потреби службе постављам: За политичког комесара III Војвођанске НОУ дивизије друга Туру Меденицу, до сада руководиоца Политодјела XXVII НОУ дивизије. Друг Меденида примиће дужност одмах.

2. — Штаб Сремске оперативне зоне укида се с тим, да престане дејствовати 2 о. м.

Досадашњи чланови штаба зоне јавиће се овом штабу за нови распоред.

3. — X Војвођанска НОУ бригада ставља се привремено¹ под команду штаба XII Корпуса НОВЈ.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Полит. комесар,
п. пуковник
Љ. Мамчиловић² с. р.

Командант,
Генерал-лајтнант
Коста Нађ с. р.

Да је препис веран оригиналу тврди и оверава

Начелник, потпуковник
Колунџић³

(М. П.)

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског инстатута, под рег. бр. 50-8, к. 211.

² Љуба Момчиловић

³ Антон Колунџић

Достављамо:

Војној управи за Банат, Бачку и Барашу (ради знаша),
Штабу XII Корпуса НОВЈ,
Штабу III Војвођанске НОУ дивизије,
Штабу Сремеке оперативне зоне,
Штабу X, XI и XIII Бригаде,
Отсецима ГШ Војводине.

БР. 2

НАРЕДБА БР. 45 ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ЗА 1 НОВЕМБАР 1944 ГОДИНЕ О ОРГАНИЗАЦИЈИ ВОЈНО- ПОЗАДИНСКИХ ОРГАНА У ВОЈВОДИНИ*

НАРЕДБА Број 45

ГЛАВНОГ ШТАВА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ЗА 1 НОВЕЗУШАР 1944 Г.

Командант Војне управе за Банат, Бачку и Барању наредбом својом број 1 за 25 октобар о. г. доставио је следеће:

ОРГАНИЗАЦИЈА ВОЈНЕ УПРАВЕ:

По наређењу Врховног штаба НОВ и ПОЈ формира се на подручју Баната, Бачке и Бараше Војна управа за Банат, Бачку и Барању у чије руке прелази сва извршна и судска власт на поменутој територији.

Војна управа је организована по приложеном обрасцу број 1.

ОРГАНИЗАЦИЈА ВОЈНЕ ОБЛАСТИ:

На територији Војне управе за Банат, Бачку и Барању организује се Војна област за Банат и Војна област за Бачку и Барању.

Штабови војних оласти формираће се по приложеном обрасцу број 2.

¹ Оригинал, писан машгшом, налази се у архиви Војноисториског-института, под рег. бр. 1-5, к. 589.

ОРГАНИЗАЦИЈА КОМАНДИ ПОДРУЧЈА:

Војне области ће на своје територију организовати команде подручја, укључујући у њих 2—3 среза, који претстављају економску и географску целину. Команде подручја биће организоване по приложеном обрасцу број 3.

ОРГАНИЗАЦИЈА КОМАНДИ МЕСТА:

Свака команда подручја у средишту среза као и у већим местима организоваће команде места од 1—3 у сваком срезу, расподеливши између њих читаву територију среза.

Команде места организоваће се по приложеном обрасцу број 4.

ОРГАНИЗАЦИЈА ВОЈНИХ СТАНИЦА СЕЛА:

Команде места ће у селима која им припадају организовати војне станице села. Ове станице ће у селима са *славенским* становништвом уско сарађивати са народно-ослободилачким одборима и уз њихову помоћ проводити директиве наших војних власти. У селима са немачким, мађарским и румунским становништвом ће војне станице претстављати искључиву власт, а народно-ослободилачки одбор се неће формирати.

ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ СТРАЖЕ:

Све сеоске страже, партизанске страже, милиција и јединице које се налазе под командом војне области или команди подручја и места долазе под војну команду и добијају назив: *Народна стража*.

У славенским селима ће број стражара бити у јачини једне десетине док ће њихова снага у осталим селима бити ло потреби, у јачини једне чете. Ове страже су под командом командира војне станице села. При командама места формирати батаљон Народне страже потребне јачине. Ови батаљони ће имати мобилну чету за интервенције на територији команде места. Команде места врше контролу над свим народним стражарима у местима и селима на своје територију. Команде подручја контролисаће народну стражу на своје подручју, а у своје седишту ће организовати мобилни батаљон Народне страже приправан за интервенције на свом подручју.

Војне области врше контролу и управљају свим народним стражама у својој области. Војне области ће формирати свој мобилни батаљон, јачине до 500 људи, за вршење специјалних задатака војне области. Јединице Народне страже ЧЈгвају ред и мир, врше хапшења, чувају војно-државну имовину и важне објекте, контролу саобраћаја, чувају логоре и заробљенике и осигуравају спровођење задатака војних власти.

Јединице Народне страже се формирају као регуларна војна јединица са одговарајућим командним саставом.

Распоред јединица Народне страже вршити тако да људство не служи по селима из којих је мобилисано. Овај размештај извршити што пре.

Наоружање вршити постојећим оружјем, затим сакупљањем скривеног оружја по селима.

ОРГАНИЗАЦИЈА ПОГРАНИЧНИХ СТРАЖА:

Војне области ће на државним границама држати потребан број пограничних стражара организованих по четата и батаљонима са задатком чувања границе. Ове се јединице налазе под директном командом војне области.

Предње се доставља на знање.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Полит. комесар,
П. пуковник
ЈБ.[уба] Момчиловић, с. р.

Командант,
Генерал-лајтнант
Коста Нађ, с. р.

Тачност преписа оверава

Начелник, п. пуковник
Колунџић²

(М. П.)

Достављено:

ГНОО-у за Војводину,
Штабу XII Корпуса НОВЈ,
Штабу III Војвођанске НОУ дивизије,
Војној области Срема,
Штабу XI и XIII Бригаде,
Отсецима овога штаба.

² Антсхн Колунџић

Образац бр. 1

ОРГАНИЗАЦИЈА
ВОЈНЕ УПРАВЕ ЗА БАНАТ, БАЧКУ И БАРАЊУ

На челу војне управе налази се командант који уз помоћ начелника штаба руководи читавом војном управом.

Штаб војне управе дели се на одељења, а ова на отсеке.

На челу одељења стоје начелници одељења, а на челу

- отсека шефови отсека са потребним бројем референата.

I Опште одељење

1. — Административно-оперативни отсек
2. — Статистички отсек
3. — Економско-рачунски отсек
4. — Персонални отсек.

II Војно-управно одељење

1. — • Мобилизациони отсек
2. — Отсек за народну стражу и пограничну стражу
3. — Отсек за радну службу и логоре

III Судско одељење

IV Привредно одељење

1. — Отсек за индустрију и занатство
2. — Отсек за трговину
3. — Отсек за пољопривреду и шуме
4. — Отсек за финансије
5. — Отсек за снабдевање *
6. — Отсек за грађевинарство
7. — Отсек за социјалну политику

V Саобраћајно-техничко одељење

VI Санитетско одељење

VII Просветно одељење

Образац бр. 1

ОРГАНИЗАЦИЈА
ВОЈНИХ ОБЛАСТИ НА ПОДРУЧЈУ ВОЈНЕ УПРАВЕ
ЗА БАНАТ, БАЧКУ И БАРАЊУ

На челу Војне области налази се командант. Њега помаже у раду помоћник команданта.

Штаб Војне области дели се на отсеке, а ови на одељке.

На челу отсека стоје шефови, на челу одељка прочелници са потребним бројем референата.

I ОПШТИ ОТСЕК

у чију надлежност спадају сва административна, правна и персонална питања, као и статистика и економско-рочунски послови.

II ВОЈНО-УПРАВНИ ОТСЕК

1. — Мобилизациски одељак
2. — Одељак за народну и пограничну стражу
3. — Одељак за радну службу и логоре.

III ПРИВРЕДНИ ОТСЕК

1. — Одељак за индустрију и занатство
2. — Одељак за трговину
3. — Одељак за пољопривреду и шуме
Референт за ветеринарство
4. — Одељак за финансије
5. — Одељак за снабдевање
6. — Одељак за грађевине
Референт за хидротехнику
7. — Одељак за социјалну политику

IV САОБРАЋАЈНО-ТЕХНИЧКИ ОТСЕК

V САНИТЕТСКИ ОТСЕК

VI ПРОСВЕТНИ ОТСЕК

VII ОБЛАСНИ ВОЈНИ СУД

Образац бр. 1

О Р Г А Н И З А Ц И Ј А
КОМАНДИ ПОДРУЧЈА НА ТЕРИТОРИЈИ БАНАТА,
БАЧКЕ И БАРАЊЕ

Команда подручја састоји се од команданта, политичког комесара и заменика команданта са потребним одељцима:

I ОПШТИ ОДЕЉАК

У надлежности Општег одељка спадају: администрација, статистика, економско-рачунски и персонални послови. На челу одељка налази се прочелник.

II ВОЈИО-УПРАВНИ ОДЕЉАК

Овим одељком руководи заменик команданта са овим референтима: за мобилизацију, радну службу и логоре.

III ПРИВРЕДНИ ОДЕЉАК

У овај одељак спадају и то: а) индустрија, занатство и трговина; б) пољопривреда и шуме; в) финансије; г) снабдевање и д) социјално старање са референтима.

IV САОБРАЋАЈНО-ТЕХНИЧКИ ОДЕЉАК

V САНИТЕТСКИ ОДЕЉАК

%

VI ПРОСВЕТНИ ОДЕЉАК

VII СУДСКО ВЕЋЕ

Судско веће чине: политички комесар и заменик команданта подручја и један борац, са стручним секретаром. Ово судско веће је део *Обласног* војног суда.

Образац бр. 4

О Р Г А Н И З А Ц И Ј А
КОМАНДИ МЕСТА НА ТЕРИТОРИЈИ КОМАНДИ
ПОДРУЧЈА

Команде места чине: командант, политички комесар и заменик команданта са референтима и то:

I

За административна, правна и персонална питања, за статистику и економско-рачунска питања.

II

За војно управна питања којим руководи заменик команданта и обухвата послове мобилизације, службе рада и логора.

III

За привреду у чију надлежност [сјпадају: занатство, трговина, пољопривреда, шуме, финансије, снабдевање, социјално старање са потребним бројем стручног особља и чиновништва.

IV

За саобраћај.

V

За просвету.

VI

За санитет.

БР. 3

ЛЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАНАЕСТОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 1 НО-
ВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ ШТАБЕУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОР-
ПУСА НОВЈ О БОРБАМА ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ СРЕМСКЕ
МИТРОВИЦЕ¹

ШТАБ
XII КОРПУСА НОВЈ
1 нов. 1944
У 06.00 ч

Концепт

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

После пет дана оштрих борби, јединице XVI дивизије продрле су јутрос, 1 ов. м., у Сремску Митровицу заузеле источни и централни део града и сада воде борбу у западном делу града и на линији Срем. Митровица—Лаћарак. Како у борби за Срем. Митровицу, тако и у борби за Руму и, уопште, у свим досадањим борбама јединице XVI дивизије, на челу са командантом потпуковником Марком Перичиним-Камењаром, показале су силну борбеност, упорност, јунаштво и полет, ради чега предлажемо XVI дивизију на челу са својим командантом за похвалу од стране Врховног Команданта.

У досадањим борбама на сектору Митровица—Радинци—Бешеново имали смо преко 1.200 избачених из строја. Јачина непријатеља на овом сектору износила је до 12.000 Њемаца са врло бројном артиљеријом и моторизацијом. Према изјавама заробљених подофицира и војника Њемци дају жилав отпор на овом сектору ради тога, да би добили у времену да изграде одбранбену линију Босут—Шид—Илок.

VI Личка дивизија у досадањим борбама није успела да овлада селом Вел. Радинци. Јутрос се водила борба на том сектору, али-резултати нам до овог момента нису познати.

XXXVI дивизија успела је да заузме три одбранбене линије на сектору Бешенова и да сатера непријатеља у цркву и зграде око цркве. Ноћас се такође водила борба и на том сектору, али нам резултати још нису познати.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, *под* бр. 12-6, к. 589.

XVI дивизија наставиће са гоњењем непријатеља до потпуног овлађивања сектором Срем. Митровица—Лаћарак. Издали смо наређење XXI дивизији, која се сада налази на сектору Врдник — Јазак, да хитно крене за Срем. Митровицу, да смени XVI дивизију и да настави са гоњењем непријатеља. Ради тога ћемо бити у стању да XVI дивизију упутимо на нови задатак (Шабац —• Лозница) тек по извршеном смењивању. Међутим, дивизија ће бити уморна, а претрпела је и велике губитке у борби за Митровицу, те би добро *било* да одобрите одашиљање на *нови* задатак неке друге дивизије.

Тачну линију фронта сада вам не можемо означити, услед тога што је непријатељ разбијен са његових првих одбранбених положаја и нгго су наше снаге у покрету. Непријатељ је до јутрос држао Шуљам, Бешеново, Вел. Радршце и Митровицу. Наше јединице држале су положаје фронтално пред непријатељском линијом и сектор Гргуревци —• Манђелое — Лежимир, позади непријатељске линије.

О даљем развоју ситуације обавестићемо вас радиодвпехнама, што је отежано тиме што ваш телеграфиста врло слабо ради, тако да једну нормалну депешу не може да прими у току неколико емисија. Молимо да смените телеграфисту за рад са нама.

У току дана доћи ће у ваш штаб наш политички комесар и поднети вам детаљнији извештај.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политички комесар
пуковник

Командант
генерал-мајор
Лекић²

2 Данило Лекић

Š t a b
XII Korpusa NOVJ
1 nov. 1944.

Konjzen

Štabu I Proleterskog Korpusa NOVJ

Posle pet dana oštrih borbi, jedinice XVI divizije prodrle su jutros, 1. nov., u Srem-Mitrovicu zauzele istočni i centralni deo grada i sada vode borbu u zapadnom delu grada i na liniji Srem-Mitrovica-Lačarak. Kako u borbi za Srem-Mitrovicu, tako i u borbi za Rumu i Guopšte, u svim dosadanjim borbama jedinice XVI divizije, na čelu sa komandantom podpukovnikom Markom Perišinom - Kamenjarom, pokazale su silnu borbenu upornost, junaštvo i polet, radi čega predlažemo XVI diviziju na čelu sa svojim komandantom za pohvalu od strane Vrhovnog Komandanta.

U dosadanjim borbama na sektoru Mitrovica - Radinci-Bešenova imali smo preko 1200 izbačenih iz stroja. Jačina neprijatelja na ovom sektoru iznosila je do 12.000 Njemaca sa vrlo brojnom artiljerijom i motorizacijom. Prema izjavama zarobljenih podoficira i vojnika Njemci daju žilav otpor na ovom sektoru radi toga, da bi dobili u vremenu da izgrade obrambenu liniju Bosut - Sid - Ilk.

VI liška divizija u dosadanjim borbama nije uspela da ovlada selom Vel. Radinci. Jutros se vodila borba na tom sektoru, ali rezultati nam do ovog momenta nisu poznati.

XXXVI divizija uspela je da zauzme tri obrambene linije na sektoru Bešenova i da satera neprijatelja u crkvu i zgrade oko crkve. Moćas se takodje vodila borba i na tom sektoru, ali nam rezultati još nisu poznati.

XVI divizija nastaviće sa gonjenjem neprijatelja do potpunog ovladavanja sektorom Srem-Mitrovica - Lačarak. Izdali smo naredjenje XXI diviziji, koja se sada nalazi na sektoru Vrdnik - Jazak, da hitno krene za Srem-Mitrovicu, da smijeni XVI diviziju i da nastavi sa gonjenjem neprijatelja. Radi toga ćemo biti u stanju da XVI diviziju uputimo na novi zadatak (Šabac - Loznica) tek po izvršenom smenivanju. Međutim, divizija će biti usorna, a pretrpela je i velike gubitke u borbi za Mitrovicu, te bi dobro bilo da odobrite odsuštanje na novi zadatak neke druge divizije.

Tačnu liniju fronta sada vam nemozemo označiti, usled toga što je neprijatelj razbijen sa njegovim prvih odbranbenih položaja i što su naše snage u pokretu. Neprijatelj je do jutros držao Šiljan, Bešenovo, Vel. Radince i Mitrovicu. Naše jedinice držale su položaje frontalno pred neprijateljskom linijom i sektor Grgurevci - Madjelos Lešair, pozadi neprijateljske linije.

O daljem razvoju situacije obavestićemo vas radio-depešama, što je otežano time što su vaš telegrafista vrlo slabo radi, tako da jednu normalnu depešu mozete da primi u toku nekoliko emisija. Molimo da smenite telegrafistu za rad sa nama.

U toku dana doćiće u vaš štab naš politički komesar i podneti vam detaljniji izveštaj.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu

Politički komesar
pukovnik

Komandant
general-major

БР. 4

**ПРЕДЛОГ ШТАБА ДВАНАЕСТОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 1 НО-
ВЕМБРА 1944 ГОД. ВРХОВНОМ КОМАНДАНТУ НОВ И ПОЈ ДА
СЕ ЗА ЗАСЛУГЕ У БОРБАМА ОДЛИКУЈУ ПРВА И ДРУГА
БРИГАДА ШЕСНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ, ТРЕЋА БРИГАДА
ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ И ПЕТА КОЗАРАЧКА
БРИГАДА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ¹**

ДГГАБ
XII КОРПУСА НОВЈ
Бр. 48
1 новембра 1944

**ВРХОВНОМ КОМАНДАНТУ НОВ И ПОЈ МАРШАЛУ
ЈУГОСЛАВИЈЕ ЈОСИПУ БРОЗУ-ТИТУ**

Молимо вас да предложите Претседништву Антифаши-
стичког већа народног ослобођења Југославије I Војвођанску
бригаду XVI НОУ дивизије, II Војвођанску бригаду XVI
НОУ дивизије, III Војвођанску бригаду XXXVI НОУ диви-
зије и V Козарску бригаду XI НОУ дивизије за одликовање

ОРДЕНОМ НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА

ради заслуга које су стекле у току Народно-ослободи-
лачког рата и, посебно, у борби за ослобођење Београда,
главног града Федеративне Демократске Југославије.²

I Војвођанска бригада, која је формирана 20 априла 1943
године, извојевала је до сада многе победе над окупатором
и домаћим издајницима, чиме је одиграла значајну улогу
у развијашу народно-ослободилачке борбе у Војводини,

¹ Оригинал, писан машинички, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 13-6, к. 589.

² Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења
Југославије на предлог Врховног команданта НОВ и ПОЈ донело
је одлуку 15 новембра 1944 год. да се за постигнуте успехе у бор-
бама за ослобођење Београда одликују Орденом Народног ослобо-
ђења: Прва и Друга војвођанска бригада Шеснаесте НОУ дивизије
и Трећа војвођанска бригада Тридесет шесте НОУ дивизије, а Орде-
ном Партизанске звезде I реда одликоване су Пета козарачка бригада
Једанаесте НОУ дивизије и Шеста, војвођанска бригада Тридесет
шесте НОУ дивизије.

Источној Босни и другим крајевима наше земље. Истичемо следеће њене победе:

1.) Јуна месеца 1943 године, у заједници са II Војвођанском бригадом, ова је бригада ослободила град Сребреницу.³

2.) Јула месеца 1943 године, ова је бригада учествовала, заједно са јединицама I Пролетерске дивизије у ослобођењу града Зворника.⁴

3.) 10 августа 1943 године, ова је бригада ослободила град Бијељину.⁵

4.) Септембра месеца 1943 године, у заједници са II Војвођанском бригадом, ослободила је град Власеницу.⁶

5.) Септембра месеца 1943 године, у заједници са II Војвођанском бригадом, уништила је непријатељски гарнизон Цапарди.⁷

6.) Септембра месеца 1943 године, у заједници са јединицама III Корпуса, ова је бригада одбранила ослобођени град Тузлу.⁸

3 Види Зборник, том IV, књ. 15.

4 Обезбеђујући напад Прве пролетерске дивизије на Зворник, Прва и Друга војвођанска бригада избиле су на комуникацију Тузла—Зворник и ту су имале да издрже организован напад непријатељских тенкова, авијације и пешадије, који је био уперен у леђа Прве пролетерске дивизије. Захваљујући упорном држању у одбијању овог непријатељског напада, наше снаге су успеле да овладају Зворником (Документи о борбама за ослобођење Зворника штампани су у Зборнику, том IV, књ. 15).

5 Пошто је у заједници са источнобосанским јединицама очистила Мајевицу и мање домобранске гарнизоне, Прва војвођанска бригада напала је Бијељину коју је бранило око 750 непријатељских војника. У незадрживом јуришу Војвођани су потисли непријатеља који је био приморан да се повуче у правцу Брчког. Ослобођење Бијељине имало је огроман значај, јер је омогућило прилив нових бораца из Семберије и лакши прихват бораца који су пристизали из Срема.

6 Гарнизон Власеницу је бранило око 600 усташа и домобрана. Напад је извршен 11 септембра и након жестоке борбе непријатељ је приморан да се повуче према Хан Пијеску и Касаби.

7 После пада Власенице непријатељ је напорио по сваку цену да задржи гарнизон Цапарди како би на тај начин својим јединицама повратио пољуљани морал. Међутим, иако су Цапарди били утврђени бункерима, минским пољима и бодљикавом жицом, ипак је борцима Прве и Друге војвођанске бригаде, после борбе која је трајала целу ноћ, пошло за руком да ослободе ово место, 18 септембра 1943 године.

8 У овим борбама Прва и Друга војвођанска бригада успеле су у садејству са Шестом источнобосанском бригадом да разбију непријатеља и да га протерају у правцу Лукавца и Пурачића.

7.) Октобра месеца 1943 године, у заједници са јединицама ХVI дивизије, ова је бригада водила жестоке борбе на сектору Брчког.⁹

8.) Новембра месеца 1943 године, ова је бригада уништила непријатељски гарнизон Гргуревце, у Срему.¹⁰

9.) У VI непријатељској офанзиви, ова је бригада показала примерно држање, развијајући офанзивне операције, којом је приликом ослободила град Бос. Шамац.¹¹

10.) После VI непријатељске офанзиве, ова се бригада истицала у извршавању заповести Врховног команданта НОВ и ПО Југославије Јосипа Броза-Тита за прелаз јединица Народно-ослободилачке војске у контраофанзиву.

11.) У VII непријатељској офанзиви, ова је бригада, у борби против 13 СС дивизије и домаћих издајника, задала жестоке ударце непријатељу, нарочито у офанзивним акцијама на Мајевици, у чувеној битци на Лопарама.

12.) Маја месеца 1944 године, ова је бригада ослободила варошицу Живинице.

13.) Јуна месеца 1944 године, у заједници са IV Војвођанском бригадом, ова је бригада уништила непријатељско упориште у Рибници, у долини реке Криваје.

14.) Јула мееца 1944 године, ова је бригада, у заједници са осталим јединицама XII Корпуса, задала тешке ударце непријатељу приликом његове офанзиве на Бирач.

15.) У извршавању заповести Врховног команданта НОВ и ПОЈ Маршала Југославије Јосипа Броза-Тита за пребацивање из Источне Босне у Западну Србију ради развијања офанзиве за ослобођење Србије, којом су приликом јединице нашег корпуса запале биле у тешку ситуацију, — ова је бригада служила као ослонац за решење сваког задатка.

16.) У историском задатку ослобођења Србије, ова је бригада, заједно са осталим јединицама XII Корпуса разбила, на сектору Медведника главне снаге издајника Драже

⁹ Увече 19 октобра 1943 године отпочео је општи напад на Брчко у комз су учествовале Прва, Друга и Четврта војвођанска бригада. Борба је трајала читаву ноћ. Непријатељ се жилаво бранио из добро саграђених бункера који су штитили прилазе. Јединице Шеснаесте НОУ дивизије нису могле да заузму све утврђене зграде, па је борба продужена још дан и ноћ. Двадесет првог октобра непријатељ је добио јака појачања из Винковаца и успео да одбаци наше јединице.

¹⁰ Види Зборник, том I, књ. 6, док. бр. 176.

¹¹ О борбама војвођанских јединица у Босни у току 1943 и 1944 године види документе Зборника, тома IV, од 15 књиге па надаље.

Михајловића, учествујући у ослобођењу Рађевине, Јадра, Лознице, Ковиљаче, Цера, Мачве и Поцерине.

17.) У борби за ослобођење Београда, ова је бригада без тешког оружја, искључиво пушкама, пушкомитраљезима и бомбама, разбила на своме сектору спољну одбрану Београда зауевши упоришта Моштаницу, Макиш и учествујући у ликвидацији Чукарице.¹²

18.) У ослобођењу Срема, ова је бригада, показала велико јунаштво ослободивши многа насељена места, поред осталог градове Руму¹³ и Срем.[ску] Митровицу.¹⁴

19.) Од свога настанка па до данас ова се бригада истичала својом непошtedном борбом против свих домаћих издајника, нарочито четничких банди, у чему је имала великих успеха.

11 Војвођанска бригада, која је формирана 20 априла 1943 године, извојевала је до сада многе победе над окупатором и домаћим издајницима, чиме је одиграла значајну улогу у развијању Народно-ослободилачке борбе у Војводини, Источној Босни и другим крајевима наше земље. Истичемо следеће њене победе:

1.) Јуна месеца 1943 године, у заједници са I Војвођанском бригадом, ова је бригада ослободила град Сребреницу.

2.) Јула месеца 1943 године, ова је бригада учествовала, заједно са јединицама I Пролетерске дивизије, у ослобођењу града Зворника.

3.) Септембра месеца 1943 године, у заједници са I Војвођанском бригадом, уништила је непријатељски гарнизон Цапарди.

4.) Септембра месеца 1943 године, у заједници са I Војвођанском бригадом, ослободила је град Власеницу.

5.) 24 септембра 1943 године, ова је бригада ослободила град Бијељину, у заједници са III Војвођанском бригадом.¹⁵

6.) Октобра месеца 1943 године, у заједници са јединицама IV Војвођанске бригаде, ослободила је низ настањених места у југо-западном Срему, међу којима важно непријатељско упориште Гуња.¹⁶

¹² Види Зборник, том I, кшига 15, извештај Дванаестог корпуса НОВЈ од 10 новембра 1944 године.

Види Зборник, том I, књ. 8, док. бр. 230.

« Види док. бр. 3 и 169.

¹⁵ Поред Друге и Треће војвођанске бригаде у борбама за ослобођење Бијељине учествовао је и Мајевички НОП одред.

¹⁶ Види Зборник, том I, књ. 6, бр. 179, поглавље VI.

7.) У VI непријатељској офанзиви, ова је бригада показала упорно држање.

8.) После VI непријатељске офанзиве, ова је бригада активно учествовала у извршавању заповести Врховног команданта НОВ и ПОЈ Маршала Југославије Јосипа Броза-Тита за прелаз јединица Народно-ослободилачке војске у контраофанзиву.

9.) У VII непријатељској офанзиви, у борби против 13 СС дивизије и домаћих издајника, задала је тешке ударце непријатељу, нарочито у офанзивним акцијама на Мајевици, у чувеној битци на Лопарама.

10.) Маја месеца 1944 године, ова је бригада ослободила у заједници са јединицама IV Војвођанске бригаде, град Кладањ.

11.) Јуна месеца 1944 године, у заједници са јединицама I и IV Војвођанске бригаде, ова је бригада уништила непријатељско упориште у Рибници, и долини реке Криваје.

12.) Јула месеца 1944 године, ова је бригада, у заједници са осталим јединицама XII Корпуса, задала тешке ударце непријатељу приликом његове офанзиве на Бирач.

13.) У извршавању заповести Врховног команданта НОВ и ПОЈ Маршала Југославије Јосипа Броза-Тита за пребацивање јединица XII Корпуса из Источне Босне у Западну Србију ради развијања офанзиве за ослобођење Србије, којом су приликом јединице нашег Корпуса запале биле у тешку ситуацију, ова је бригада остала чврста и непоколебива и прва, под борбом, форсирала реку Дрину.

14.) У историском задатку ослобођења Србије, ова је бригада, заједно са осталим јединицама XII Корпуса, на сектору Медведника, разбила главне снаге издајника Драже Михајловића, учествујући у ослобођењу Рађевине, Јадра, Лознице, Ковиљаче, Иверка, Цера, Мачве и Поцерине.

15.) У борби за ослобођење Београда, ова је бригада, без тешког оружја, искључиво пушкама, пушкомитраљезима и бомбама, разбила непријатеља на сектору Сењака.

16.) У ослобођењу Срема, ова је бригада показала силовит полет и јунаштво, учествујући у ослобођењу многих насељених места, поред осталог градова Руме и Сремске Митровице.

17.) Од свога настанка па до данас, ова се бригада истичала својом непоштедном борбом против свих домаћих издајника, нарочито четничких банди у чему је имала великих успеха.

III Војвођанска бригада, која је формирана маја месеца 1943 године, извојевала је до сада многе победе над окупатором и домаћим издајницима, чиме је одиграла значајну улогу у развијању Народно-ослободилачке борбе у Војводини, Источној Босни и другим крајевима наше земље. Истичемо следеће њене победе:

1.) 10 августа 1943 године, у заједници са I Војвођанском бригадом, ова је бригада ослободила град Бијељину.

2.) 21 августа 1943 године, ова је бригада уништила јако непријатељско упориште у Срему — Нештин.¹⁷

3.) Августа месеца 1943 године, ова је бригада ослободила у Срему насељена места Купиново, Бољевце, Ашању и Прогар.¹⁸

4.) 24 септембра 1943 године, у заједници са јединицама II Војвођанске бригаде, ова је бригада ослободила град Бијел.ину.

5.) Октобра месеца 1943 године, у заједници са осталим јединицама XVI дивизије, ова бригада је учествовала у жестоким борбама на сектору Брчког.

6.) У VI непријатељској офанзиви, ова је бригада развијала офанзивне операције, којом је приликом уништила усташки гарнизон стари град Сокол.

7.) После VI непријатељске офанзиве, ова се бригада истицала у извршењу заповести Врховног команданта НОВ и ПОЈ Маршала Југославије Јосипа Броза-Тита, којом је приликом ослободила град Грачаницу.

8.) Фебруара месеца 1944 године, ова је бригада ослободила варошицу Орашје и активно учествовала у чишћењу Посавине.

9.) У VII непријатељској офанзиви, ова је бригада, у борби против 13 СС дивизије и домаћих издајника, задала тешке ударце непријатељу и својим оружјем решила многе тешке ситуације (у Брфчу и на Мајевици).

10.) Јуна месеца 1944 године, ова је бригада, у заједници са јединицама V Војвођанске бригаде, ослободила варошицу Пурачић.

11.) Јула месеца 1944 године, ова је бригада, у заједници са осталим јединицама XII Корпуса задала тешке ударце непријатељу приликом његове офанзиве на Бирач.

12.) Јула месеца 1944 године, ова је бригада, ослободила варошицу Олово.

¹⁷ Ова борба је вођена 23 августа 1944 год. Види Зборник, том I, књ. 6. док. бр. 126.

¹⁸ Види Зборник, том I, књ. 6, док. бр. 179.

13.) У извршавању заповести Врховног команданта НОВ и ПОЈ Маршала Југославије Јосипа Броза-Тита за пребацивање XII Корпуса из Источне Босне у Западну Србију ради развијања офанзиве за ослобођење Србије, којом су приликом јединице нашег Корпуса запале биле у тешку ситуацију, ^{о в л} ова је бригада очувала своју чврстину и служила као ослонац за решење сваког задатка. Нарочито се истакла у битци на Ергеле Борике, приликом форсирања реке Дрине.

14.) У историском задатку ослобођења Србије, ова је бригада заједно са осталим јединицама XII Корпуса разбила главне снаге издајника Драже Михајловића, учествујући у ослобођењу Јадра, Рађевине, Лознице, Ковиљаче, Лешнице, Мачве и Поцерине.

15.) Октобра месеца 1944 године, ова је бригада ослободила град Обреновац.

16.) У борби за ослобођење Београда, ова је бригада, без тешког оружја, искључиво пушкама, пушкомитраљезима и бомбама, задобила велике успехе у уништавању двију њемачких дивизија у околини Београда.

17.) У ослобођењу Срема, ова је бригада показала велико јунаштво ослободивши многа насељена места поред осталог јако непријатељско упориште — Ириг.¹⁹

18.) Од свог настанка па до данас, ова се бригада истичала својом вепоштедном борбом према свим домаћим издајницима, нарочито четничким бандама Драже Михајловића, у чему је имала великог успеха.

I, II и III Војвођанска бригада за своје успехе добиле су похвале од Врховног команданта НОВ и ПОЈ Маршала Југославије Јосипа Броза-Тита.

V Козарска бригада одликована је одлуком Претседништва Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије од 24 јула 1944 године ОРДЕНОМ НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА.

Поново је предложена за одликовање ради њених великих успеха постигнутих у борби за ослобођење Београда. Ова је бригада, без тешког оружја, искључиво пушкама, пушкомитраљезима и бомбама учествовала у разбијању спољне одбране Београда и ослободила Железник, Жарково, Баново Брдо и, у заједници са јединицама VI Пролетерске дивизије Кошутњак.

^{1a} Види Зборник, том I, кн>. 8, док. бр. 218.

Нарочито се истакла у уништењу две непријатељске дивизије у околини Београда, којом је приликом задала непријатељу врло тешке ударце.²⁰

У борбама у Срему ова је бригада имала значајне успехе, ослободивши многа насељена места, поред осталог Јарак и Шашинце.²¹

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ

Политички комесар
пуковник С. Митровић²⁵

Командант
генерал-мајор Д. Лекић^{8*}

БР. 5

**ПРЕДЛОГ ШТАБА ДВАНАЕСТОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 1 НО-
ВЕМБРА 1944 ГОД. ВРХОВНОМ КОМАНДАНТУ НОВ И ПОЈ
ЗА ПОХВАЛУ ПЕТЕ КОЗАРАЧКЕ, ПРВЕ И ШЕСТЕ ВОЈВО-
ЂАНСКЕ БРИГАДЕ РАДИ ПОСТИГНУТИХ УСПЕХА У БОР-
БАМА ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ БЕОГРАДА¹**

ШТАБ
ХИИ КОРПУСА НОВЈ
Бр. 49
1 новембра 1944

ВРХОВНОМ КОМАНДАНТУ НОВ И ПОЈ МАРШАЛУ
ЈУГОСЛАВИЈЕ ЈОСИПУ БРОЗУ-ТИТУ

На основу ваше заповести од 20 октобра 1944 године
предлажемо вам следеће јединице
за похвалу:

У Козарску бригаду која је, на челу са својим штабом,
у борби за ослобођење Београда ослободила Жарково, Ба-

²⁰ Види Операциски извештај Пете козарачке НОУ бригаде од
24 октобра 1944 год. Зборник, том I, књ. 14.

²¹ Види Зборник, том I, књига 15, извештај Штаба Једанаесте
НОУ дивизије од 2 новембра 1944 године.

²² Стефан Митровић

²³ Данило Лекић

¹ Оригинал, писан машиним, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 14-6, к. 589.

ново Брдо и учествовала у ослобођењу Кошутњака. Поред тога ова се бригада нарочито истакла у борбама на Авали, приликом пробијања двију непријатељских дивизија од правца Смедерева, којом је приликом заштитила артиљерију и болницу јединица Црвене армије, које су се налазиле под Авалом.

Давши на Авали тешку одбранбену битку, ова је бригада прехпла у снажан контранапад и разбила јаче непријатељске снаге на сектору Рипша и Љуте Стране.

У свим овим борбама V Козарска бригада XI НОУ дивизије нанела је непријатељу тешке ударце:

1.255 мртвих,
953 заробљених,

2.208 избачених непријатељских војника из строја.

Поред тога заробила је:

6 противавионских далекометних топова,
1 брдски топ,
2 противколска топа,
2 противавионска митраљеза,
2 тешка бацача,
45 пушкомитраљеза,
407 пушака,
30 стројница,
35 пиштоља,
2 вагона топовске, митраљеске противавионске муниције и већу количину друге ратне спреме.²

I Војвођавску бригаду која је, на челу са својим штабом у борби за ослобођење Београда ослободила Моштаницу, Макиш и учествовала у ослобођењу Чукарице, пробивши се до жељезничке станице.

Поред тога, ова је бригада учествовала у уништењу двију непријатељских дивизија које су се пробијале од правца Смедерера.

У свим овим борбама I Војвођанска бригада нанела је непријатељу тешке ударце:

800 мртвих,
300 заробљених,
1.100 избачених непријатељских војника из строја.

² Види док. 5р. 4.

Поред тога уништила је:

- 1 велики тенк,
- 2 танкете,
- 2 блиндирана воза.

Заробила је:

- 30 пушкомитраљеза,
- 700 пушака.³

VI Војвођанску бригаду, која се на челу са својим штабом истакла у уништавању опкољених непријатељских снага у околини Београда.

У ситуацији, када је непријатељ јуришао да запоседне Авалу и када су се остале једнице, које су се налазиле на том сектору, повлачиле, јединице VI Војвођанске бригаде остале су на свом положају, претрпевши огромне губитке, али задржавши своје положаје. После чега су борцима ове бригаде пришли војници из једне јединице Црвене армије и стали их љубити.

У свим овим борбама VI Војвођанска бригада нанела је непријатељу тешке ударце:

- 1.050 мртвих,
- 300 заробљених,
- 1.350 избачених непријатељских војника из строја.

Поред тога уништила је на цести Београд — Обреновац један тешки непријатељски тенк.

Заробила је:

- 50 пушкомитраљеза,
- 800 пушака.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политички комесар
пуковник
С. Митровић

Командант,
генерал-мајор
Д. Лекић

³ Види операциски извештај Штаба Прве војвођанске бригаде од 25. октобра 1944 год. Зборник, том I, књ. 14.

БР. 11

**ДНЕВНИ ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕ-
ТЕРСКОГ КОРПУСА ВРХОВНОМ ШТАБУ НОВ И ПОЈ ОД
1 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ О ОСЛОБОЂЕЊУ СРЕМСКЕ
МИТРОВИЦЕ¹**

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
Бр. 119
1 новембра 1944

Дневни оперативни
извјештај

ВРХОВНОМ ШТАБУ НОВ И ПОЈ

После петодневних жестоких¹ и крвавих борби, јединице XII Корпуса у садејству са VI Дивизијом, јутрос, 1. о. мј., заузеле су Сремску Митровицу, В. Радинце, Бешеново, Шуљам, Лаћарак.

У овим борбама непријатељ је претрпио велике губитке — 1.460 мртвих и већи број рашених војника и официра. Заплијењена је велика количина оружја и ратног материјала.

Наше јединице гоне даље непријатеља у правцу Шида и данас после подне дрстигле су до линије: западно од Лаћарка (тзв. Генерални канал) — источно од Чалме. Непријатељ се на читавом сектору повлачи.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ЗА ШТАБ
Пом. начелника — п. пуковник
В С²

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 17-5, к. 371.

² Вукашин Суботић

ВР. 7

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД
1 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИ-
ВИЗИЈЕ ЗА МАРШ У ПРАВЦУ СРЕМСКЕ МИТРОВИЦЕ И
ДАЉЕ ГОЂЕЊЕ НЕПРИЈАТЕЉА¹**

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
1 новембра 1944
у 6.10 часова

Хит н-о!

ШТАБУ XXI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ⁸

Снаге XVI Дивизије ноћас су заузеле Сремску Митро-
вицу.

Ви са свим снагама одмах крените у правцу Сремске
Митровице и наставите са гођењем непријатеља комуни-
кацијом Сремска Митровица—Шид.³

Потврдите пријем.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, потпуковник
с. о.

Командант, пуковник
Ђ. Јованић⁴

(М. П.)

¹ Орип-шал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 10-2, к. 1040.

² Двадесет прва НОУ дивизија била је привремено под опера-
тивним руководством Шесте пролетерске дивизије.

³ Види док. бр. 9,

* Ђоко Јованић

БР. 8

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕТЕ КРАЈИШКЕ (КОЗАРАЧКЕ) НОУ
БРИГАДЕ ОД 1 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ЈЕДАНАЕСТЕ
НОУ ДИВИЗИЈЕ О БОРБАМА ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ СРЕМСКЕ
МИТРОВИЦЕ¹**

ШТАБ
У КК НОУ БРИГАДЕ
Бр. Стр. пов. 9/44
1 новембар 1944 год.

ШТАБУ ХI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Предмет: *Операциски извјештај
о акцији на Срем.
Митровицу 27—30 окт.*

Доетављам вам извјештај о борбама које је водила наша бригада у вријеме од 27 октобра до 30 окт. о. г. на сектору Срем. Митровице.

27 о. м. наша бригада у саставу цијеле дивизије имала је задатак ликвидирати непријатељско упориште Сремску Митровицу, које су браниле јаче непријатељске снаге (Штурм-батаљони) Немци, усташе и остаци четничких, недићевских и љотићевих батњи. Непријатељ је бранио спољно упориште града које је било начичкано већим бројем зиданих бункера. Непријатељ се фронтално био утврдио испред Срем. Митровице од ријеке Саве каналом све до Фрушке Горе. Наоружан је био већим бројем аутоматског оружја и око 4 батерије тешке далекометне артиљерије.

У вези ликвидације непријатеља у Срем. Митровици наша бригада добила је задатак да напада град са сјеверне стране, а са једним батаљоном да отсијече непријатељску отступницу из Митровице ка Ердевику. Око 3 сата батаљони су кренули на задатак. Пошто се није знало да непријатељ држи канал испред Срем. Митровице—Радинци—Врдник ка Фрушкој Гори, стога наша три батаљона, који су имали задатак да нападну град са сјеверне стране, у свом наступу нису успјели заобићи град и доћи на одређене им

¹ Коија оригинала, писана машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 36/2, к. 870.

полазне тачке, тако да су у путу батаљони примили борбу са непријатељем који се налазио у каналу испред Срем. Митровице до Радинаца. Ова три батаљона водила су борбу са непријатељем, која је трајала три сата. Напад на овом сектору није успио зато што је непријатељ био доста јак и упоран у одбрани. Наш III батаљон, који је нападао град од Волеревог салаша низ пругу, успио је пробити прву непр. [ијатељску] одбрану и ликвидирати Жељ.Сезничку] станицу, затим 'пробити се и у сам град. Овај батаљон последије дуже борбе у граду, која је трајала у самом граду око 8 сати, видјећи да остале наше снаге нису продрле, тако' да је остао без везе са осталим снагама и био је принуђен на отступање које је морао извршити пробијајући непр. обруч у правцу Фрушке Горе. Последије жестоких борби, које је водио III батаљон, у свом отступању из града према Фрушкој Гори, у састав бригаде дошао је 30 октобра.

Разлог за неуспјех у овој акцији био је, што нисмо имали тачна обавјештења о распореду непријатеља, тј. о систему непријатељске одбране града, тако да су нам три батаљона наишла на непрлијатељска] утврђења која нису предвиђена у добивеним податцима.

Ноћу 28/29 октобра извршили смо поновни напад на непр.Сијатељско] упориште Срем. Митровицу. Напад је лотпомагала руска артиљерија. Главни напад био је усмјерен између пруге и цесте са источне. етроне на сам град.

У првом налету на сам град непријатељска артиљерија осипајући јаку и прецизну паљбу на наш наступајући батаљон, истом је нанијела губитке и онеспособила [га] за даљу борбу. Ми смо затим убацили резервни батаљон и са два батаљона поново вршили напад на сам град. Први наш батаљон са двије чете успио је пробити прву непр.[ијатељску] линију. прочистити Жељ.[езничку станицу] гдје га је ухватио већ и дан и онемогућено му је било даље наступање због видљивости, ради тога наше снаге су отступиле, јер би био немогућ останак на том положају због непријатељске топовске, минобацачке и митраљеске ватре.

У овој борби непријатељ је имао око 70 мртвих и око 50 рањених.

Наши губици износе 16 мртвих, 30 рањених, 15 несталих.

Запаљен је један камион, један луксузни аутомобил, 1 моторцикл, уништено је 8 кола са војницима и много друге ратне спреме и оружја, које се није могло носити због отступања под борбом из града.

У борби изгубљена су 3 пуш.[ко]митраљеза.

Послије отступа од напада на Срем. Митровицу бата-
т>они су били распоређени на положају према Митровици
у циљу блокаде града са источне стране.

30 октобра наша бригада добила је смјену и око 6 сати
навечер кренула са положаја у Шашинце на одмор.

Сада се бригада налази у јужном дјелу града Руме на
одмору и сређивању.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Пол. комесар
сл. отсутан

(М. П.)

З. команданта²

БР. 9

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД
1 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА И КОМАН-
ДАМА ЈЕДИНИЦА ЗА НАПАД ПРАВЦЕМ: МАРТИНЦИ—
КУЗМИН—КУКУЈЕВЦИ—БАЧИНЦИ—ГИБАРАЦ—ШИД¹**

ШТАБ

21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВ
ЈУГОСЛАВИЈЕ

Бр. О. 133

1 новембра 1944 г.

Положај

ШТАБОВИМА БРИГАДА И КОМАНДАМА ЈЕДИНИЦА

Непријатељске снаге, које су јуче браниле линију Срем-
ска Митровица—Радинци—Бешеново, у току прошле ноћи
извршиле су на целом овом, фронту демонстративни контра-
напад са одређеним групицама у одређеним правцима, како
би заварале наше трупе и ставиле их у ставу одбране. Поеле
краће борбе, а пошто је главнину већ био извукао, непри-
јатељ се повукао на линију западно од с. Лаћарак а јужно
од с. Чалма.

Наша дивизија, која је јуче стигла на простор с. Јазак
с. Врдник—с. Ривица, кренула је јутрос правцем Рума—
Сремска Митровица—Лаћарак.

Задатак дивизије да крене у напад дуж комуникације
преко с. Мартинци—Кузмин—Кукујевци—Бачинци—Гибар-
рац—Шид. Десно од нас према Чалми налазе се јединице VI

² Мирко Шиљак

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 11-2, к. 1040.

³ Зборник том I кн., 10

дивизије, које имају задатак да овладају Чалмом, дејствујући даље преко Ердевика и *Привине* Главе на Беркасово, помажући са севера нашим трупима да овладају Шидом. Јединице 36-те дивизије надираће десно од VI дивизије општим правцем Илок.

На основу напред изложене ситуације и задатка наших јединица на фронту између Саве и Дунава распоред и задатак наших јединица биће следећи:

IV Српска бригада поставиће се у току ноћи у с. Лаћарак лево од комуникације за Мартинци. Задатак бригаде јесте да надире правцем с. Мартинци—Кузмин и даље ка Шиду, са границом дејства десно искључно комуникација за Шид *на* улево према потреби и распореду непријатеља.

II Пролетерска бригада поставиће се у току ноћи у с. Лаћарак десно од комуникације за Шид. Задатак бригаде је да надире ка Шиду са границама дејства укључно¹ комуникација за Шид *на* удеоено линијом: Топола—Нови Двор—В. Брест (к. 182), везујући се у десно са јединицама VI дивизије.

Напад на непријатељску линију која се налази западно од поточића² између с. Мартинци и Лаћарка отпочети у 5 часова сутра 2 о. м., користећи да се прелаз изврши још у току ноћи. Артиљериска припрема неће се вршити, а у случају да непријатељ изврши контранапад ставиће се у дејство „Каћуше“. Противколска артиљерија, која се већ налази у с. Лаћарак код наших јединица, ићи ће заједно са нашим јединицама и штитити их од непријатељских тенкова. Одмах по прелазу потока артиљерија, која се сада налази испред Сремске Митровице, поставиће се западно од с. Лаћарак и потпомагати даље дејство наших јединица. Штабови бригаде биће у сталној вези са артиљеријом на свом сектору и давати им конкретне циљеве, као што су непријатељски ровови, бункери итд. Артиљерији не давати да туче просторију, већ само тачке, које ометају надирање наших јединица. Артиљерију чувати по сваку цену, не дозволити непријатељској пешадији у евентуалним контра-нападима да дође до артиљерије.

Уколико се непријатељ на извееним тачкама буде упорно бранио, блокирати га са извесним делом снага, а са осталим продужити надирање одређеним правцем. Бригада из резерве ће преузимати на себе уништење опкољених група, а јединицу која их је дотле блокирала ослободити за даље дејство. Извесне odporне тачке на фронту не смеју успорити

² Односи се на Манђелошки П. [оток].

надирање јединице. Њих треба прелазити. Бригада из резерве када прими на себе блокиране групе затражиће од артиљерије дејство ради хитног и брзог уништења опкољене трупе, а потом ће се кретати за једницама прве линије. У резерви ће бити V бригада и налазиће се у току ноћи у западном делу Сремске Митровице, а по померању фронта напред у Лаћарку—Мартинцима— итд. Бригада из резерве биће у сталној вези са јединицама из прве линије, као и са овим штабом. Бригаде прве линије биће у телефонској вези са овим штабом и о свакој и најмањој 'Промени обавештавати.

IV бригада по доласку до с. Кузмин слаће дубље патроле ка с. Грк [Вишњићево] и Моровић ради обавештења да ли има каквих снага непријатељских, које су отступиле преко Босута за Босутске шуме, као и да ли се још увек налазе делови тих снага на левој обали реке Босут.

Исхрана људства по бригадама као и до сада, с тим што ће дивизиска интендантура организовати печење хлеба у Митровици и транспортовање јединицама на положај, но јединице се не смеју потпуно на ово ослонити.

Хируршке екипе налазиће се по једна код IV и II Пролетерске бригаде.

Дивизиска болница налазиће се у болници градској у Сремској Митровици где слати рањенике. Управа дивизиске болнице и референт санитета ове дивизије организовале све што је потребно за смештај и лечење рањеника, као и њихову исхрану преко интендантуре ове дивизије.

Интендантура ће се налазити у Сремској Митровици.

Штаб дивизије по прелазу наптах јединица преко потока [Манђелошког. ..] и избијању [у] с. Мартинци имаће осматрачницу на ракљу [раскршћу] путева западно од с. Лаћарак. До тог времена налазиће се у Митровици.

Заробљенике слати овоме штабу ради испитивања, пошто их штабови бригада укратко испитају ради прикупљања најпотребнијих података.

Јединице ће копати ровове и заклоне на сваком месту где се и за најкраће време застане. То ће бити један од услова да се достигнути положаји сигурно одрже у рукама.³

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, п. пуковник
Младен С. Марин

Командант, пуковник
Мил. С. Милојевић⁴

(М. П.)

³ Види док. бр. 23.

⁴ Милоје Милојевић

БР. 10

**ДОПИС ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ОД 2 НО-
ВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАНАЕСТОГ КОРПУСА НОВЈ О
ФОРМИРАЊУ ТРЕЋЕ ВОЈВОЂАНСКЕ ДИВИЗИЈЕ¹**

ГЛАВНИ ШТАБ
НОВ и ПО ВОЈВОДИНЕ
Број сл.
2. XI. 1944
Положај

ШТАБУ XII КОРПУСА НОВЈ

Шаљемо вам нашу наредбу бр. 44,² према којој ставља-
мо под вашу привремену команду X бригаду.

IX бригада, која је до еада била у Срему, повучена је
у Н. Сад као посадна јединица, пошто су VII, VIII и XII
бригада, ушле у састав новоформиране дивизије (која при-
ремено носи назив III Војв.[ођанска]). Ова дивизија упо-
требљена је на нашем сјеверном фронту од Мохача ка
ушћу Драве у Дунав.

Командант нове дивизије је п.пуковник друг Срета Са-
вић, а његов зам].[еник] мајор друг Ђура Дулић.

Ово ради знања.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

Командант,
генерал-лајтнант
Коста³

¹ Оригинал, писан машином, налази се'у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 50-8, к. 211.

² Види документ бр. 1.

³ Коста Нађ

БР. 11

**ДНЕВНИ ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕ-
ТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 2 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ
ВРХОВНОМ ШТАБУ НОВ И ПОЈ О СИТУАЦИЈИ НА СРЕМ-
СКОМ ФРОНТУ¹**

ШТАБ
Т ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Оп. Бр. сл.
дана 2. XI. 1944.

ВРХОВНОМ ШТАБУ НОВ И ПОЈ
(за оперативни одсек)

Према извјештајима VI Пролетерске дивизије ситуација на фронту у Срему је слиједећа:

1. — Непријатељ, који се већ прилично' утврдио, и даље наставља са утврђивањем на линији: потоком западно од села Лаћарка, с. Чалма и даље према Дунаву.

2. — На просторији Шид — Чалма налазе се непријатељске снаге у јачини од једне дивизије.

3. — У Илоку има око 1.000 непријатељских војника, од којих један батаљон Њемаца са 3 тенка.

4. — У с. Адашевци и с. Моровић (на Босуту) стигле нетријатељске снаге непознате јачине.

5. — До сада су се пребациле преко Саве двије непријатељске дивизије у Источну Босну на сектор Бијељина — Зворник.

6. — Данас се воде борбе код села Лежимира, Чалме и западно од с. Лаћарка. Тражили смо за сјутра садејство Руске авијације.

7. — Сјутра 3 о. м. XXVIII Дивизија биће са главнином на линији: Дрином од њеног ушћа до Лознице. На сектору Лаћарак — Чалма налазе се XXI и VI Дивизија и на десном крилу (Фрушка Гора) XXXVI Дивизија.

XI и XVI Дивизија XII Корпуса налазе се у резерви и на одмору на просторији Рума —• Сремска Митровица.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Начелник — п. пуковник
(М. П.) С. Д.2

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 17-5, к. 371.

² Вукашин С у б о т и ћ

БР. 12

**ОБАВЕШТЕЊЕ ШТАБА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
ОД 2 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ ПГОУ
ДИВИЗИЈЕ О СИТУАЦИЈИ НА ФРОНТУГ**

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
2 новембра 1944
12 часова

ШТАБУ XXI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

1. — Ситуација код нас је овакова: непријатељ је протјеран јучер и ноћас из села Манђелоса. Код Новог Села блокирана је једна чета Њемаца, коју уништавамо¹, дбк је наша главнина продужила¹ према Чалми. На десном крилу у правцу Лежимира, непријатељ се брани из села и стално врши протунаиаде. Даље на десном крилу код XXXVI Дивизије још не знамо какова је ситуација, јер нам Штаб див. није ништа јавио.

2. — По извјештају обавјештајне службе из Срема, *не*ч непријатељ се спрема да да отпор на линији источно од Дивоша — Чалме и Мартинаца. Копао је ровове на потоку, који тече између Мартинаца и Лаћарка.

Јављајте нам нЈто редовитије ситуацију. Данас се Ваш радиотелеграфиста није јавио ни једанпут.

3. — Са вама ће бити један руски пук, који ће вам помагати. Исто тако један хаубички пук налази се на простору Митровице. па и њега можете користити.

4. — XXXVI Дивизија нас је сад извјестила, да су њихове снаге сјеверно од Дивоша, на простору Гргуреваца и Манђелоса.

Ми смо и даље у В. Радинцима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, потпуковник
Никица Пенновић

Командант, пуковник:
Ђ.[око] Јованић

(М. П.)

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског институтга, под бр. 54-2.

**ОБАВЕШТЕЊЕ КОМАНДАНТА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИ-
ВИЗИЈЕ ОД 2 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ
НОУ ДИВИЗИЈЕ О СИТУАЦИЈИ НА ФРОНТУ ШЕСТЕ ПРОЛЕ-
ТЕРСКЕ И ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ***

ШТАБУ 21. ДИВИЗИЈЕ

1) Данас цио дан наша дивизија је водила борбе западно од цесте Лежимир — [Срем.] Митровица. Наше снаге су биле на цести, а непр.[ијатељ] до 500 м западно. На десном нашем крилу од Лежимира непр.[ијатељ] је неколико пута вршио контранпад, али је био одбијен.

Вечерас око 18 часова непр.[ијатељ] је одбачен од цесте и сада га наше снаге потискују према Чалми. Група која је била опкољена код Новог Села углавном је уништена, мали број се извукао користећи ноћ.

Код 36 див.[изије] оитуација је непромијењена. Дивизији смо дали задатак да нападне ЈГежимир, а по његовој ликвидацији да напада Дивош.

2) Дијелови наше и 36 див. продужиће фронталним наступом. Уколико се покаже да непр. располаже са јаким утврђењима, чије ликвидације би изискивале велике жртве, извућићемо главнину Шесте див.[изије] и упутити је преко Фрушке Горе да нападне непр. на сектору ЈБуба — Бингула надирући према Кукујевцима.

3) Ваша дивизија треба да напада, како је добила задатак, искоришћујући артиљерију и „Каћуше“, али се треба чувати фронталних јуриша који би донијели велике губитке. Ријешење ћемо тражити у маневру преко Фрушке Горе, уколико се непр. одбрана покаже моћном.

4) Јавите нам како садејствује са вама совјетска артиљерија. У [Срем.] Митровици су један пук протутенковски, један хаубички и један пук „Каћуше“. Два прва пука су вама на расположењу и један дивизион „Каћуша“. Овим пуковима ви издајте наређења. Са нама је начелник руске артиљерије, који командује свом артиљеријом кода је са нама.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 9-2, к. 1046.

5) Не знам шта је са нашим радиостаницама. Јуче смо добро чули вашу станицу, а данас је не чујемо.

6) Сад је стигао кдат 36 див.,² који јавља да су наше снаге у Лежимиру.

7) Јавите нам ситуацију код вас.

*

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

2-X1-1944 год.
20 ч

(М. П.)

К-дант, пуковник
Б.[око] Јованић

БР. 14

ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕТЕ КРАЈИШКЕ (КОЗАРЧКЕ) НОУ БРИГАДЕ ОД 2 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ О БОРБАМА ВОЂЕНИМ ОД 21 ДО 31 ОКТОБРА¹

ШТАБ
V КК НОУ БРИГАДЕ
Бр. Стр. пов.
2 нов. 44 год.¹

ШТАБУ XI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Предмет: Операциски извјештај
од 21—31 окт.

Као допуну мјееечног извјештаја за мјесец октобар достављамо вам операциски извјештај у вријеме од 21—31 октобра 1944 год.

22-X-1944 год. Све снаге бригаде налазе се у близини Обреновца у циљу пребацивања преко Саве у Срем. Пребацивање се врши преко цијелог дана и у току ноћи. Прво се пребацио I батаљон који се након пребацивања смјестио у село Сурчин гдје је залогоровао.

2 Народни херој Душан Вукасовић-Диоген

1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 11-3, к. 870.

- 2д_X-1944 ГОД. У току ноћи сви батаљони су пребачени, сем комора батаљонских које су кренуле за Земун (јер су Руси, који су нас моторним чамцима пребацивали, обуставили пребацивање). Након пребацивања сви батаљони крећу преко Угриноваца — Шимановаца — за Прхово гдје стижу касно у ноћ.
- 24-X-1944 год. Један батаљон креће у Брестач. Остали [су] батаљони у Прхову гдје се у заједници са див. културном екипом даје приредба за народ.
- 25-X-1944 год. Два батаљона крећу преко Прхова — Суботишта — Никинаца за Платичево са задатком контроле према Шапцу док су остали батаљони смештени у Хртковцима.
- 26-X-1944 год. Сви батаљони се налазе у Хртковцима. Јединице се сређују.
- 27-X-1944 год. Наша бригада у саставу цијеле дивизије креће у правцу Срем. Митровица у циљу ликвидирања непријатељског гарнизона. Бригада је добила задатак брзим налетом сломити непријатељску спољну одбрану града. Три батаљона добила су задатак да нападну непријатеља, односно град са сјеверне стране, док је један батаљон имао задатак да отсјече непријатеља који би се повлачио у правцу Ердевика. Али непријатељ је држао цијелу линију испред града, тј. од Саве, па испред града — Радинци, Врдник па све до Фрушке Горе. Ову линију браниле су њемачке најбоље трупе (Штурмбатаљони), и непријатељ је био веома упоран у одбрани. Акција није успјела, јер нисмо били уопште обавијештени да се непријатељ налази на каналу, тако да су наши батаљони на самом почетку свога пута на задатак били изненађени. Те ноћи непријатељу су нанијети непознати губици.

28, 29-X-1944 г. По наређењу Штаба дивизије извршен је понован напад на град. Напад је потпомагала руска артиљерија која је брзом паљбом дејствовала на град. Задатак наших батаљона² био је да са два батаљона брзим налетом код жељ. станице упаднемо у град. Наше наступање ка граду примјетио је непријатељ и осуо наше снаге брзом топовском и бацачком паљбом, нанијевши нам губитке и за даљи наступ сломио ударност наших јединица. Нашим четама (2 чета 1 бат.) пошло је за руком да сломе нека непр. утврђења и да се докопају првих кућа, али пошто је већ свањавало морало се повући због бочног дјеловања непријатеља (од јарка) и због топовске и артиљериске ватре која је све чешће и прецизније почела да дјелује на наше снаге. Да не би имали непотребне губитке, наше снаге су се повукле на 4 км од [Срем.] Митровице. Наши губици у ова два напада на град били су: 16 мртвих, 30 рањених, 15 несталих. У овој борби непријатељ је имао 70 мртвих и око 50 рањених. Запаљен је један камион, 1 луксузни аутомобил, 1 моторцикл, уништено 8 кола са непр. водницима и велики број друге ратне спреме. Овај непр. материјал уништио је наш III батаљон који је продро до жељ. станице (прву ноћ напада), затим упао у град водио упорну борбу у граду очекујући упад и осталих батаљона. Након осмочасовне борбе батаљон је принуђен да се пробије ка Фрушкој Гори. На путу за Фрушку Гору, пробијајући се кроз непрјатељске одбр.[анбене] линије нанио им је велике губитке.

30-X-1944 год. Бригада је на положајима око Сремске Митровице. Мало пушкарања с непријатељем који је на каналу. Иначе других прдајена нема. Око 6 сати навече нашу бригаду смјењује са положаја IV Војвођанска бригада, а наша бригада одлази у Шашинце на одмор.

2 У оригиналу је погрешно написано, а треба да стоји: „Задатак: наше бригаде...”

31-X-1944 год. Бригада је у Шашиндима цијелог дана на одмору. Јединице се сређују.

у вријеме од 21 до 31 октобра о. г. бригада је имала следеће:

- 1) ГУБИЦИ** непријатељски: око 60 мртвих
50 рањених
110 избачених из строја
(можда су губици и већи, али ове смо унијели: само за које се зна).
наши губици: 16 мртвих
30 рањених
15 несталих
61 избачених из строја

2) ПЛИЈЕН: Наш III батаљон заплијенио је већи број ратног материјала али га није могао извући, већ је извукао само муницију.

3) УНИШТЕ- 1 камион, 1 луксузни аутомобил, 8 кола са
НО: материјалом *и* војском.
Наша бригада налази се сада (2 нов.) у Руми на одагору.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Пол. комесар-мајор
сл. отсутан

(М. ПЛ

З. команданта³

³ Мирко Шиљак

БР. 11

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД
2 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ ШТАБУ ДВАНАЕСТОГ КОРПУСА
НОВЈ О РАСПОРЕДУ И ДЕЈСТВУ СВОЈИХ ЈЕДИНИЦА¹

ШТАБ
XXXVI НОУ ДИВИЗИЈЕ
2 новембра 1944 год.
у 23,00 сати

ШТАБУ XII КОРПУСА НОВЈ

1. — У току давањег дана није било знатнијих промена на сектору наших јединица.

Јединице VI Бригаде водиле су борбу са Немцима на Лежимирском Бр., садејствујући јединицама Космајске бригаде на сектору Манђелоеа.

2. — Садашњи распоред наших јединица је следећи:

III Бригада Бешеново — Шуљам,
V Бригада Гргуревци — Манђелос,
VI Бригада Лежимир — Шишатовца,
X Бригада Стара Бингула — Пиштинац.

Наш штаб се налази у селу Шуљму.

3. — Нашој VI Бригади ставили смо у задатак да у току ноћи ликвидира [Ст.] Дивош и пресече цесту Чалма — Бингула активно дејствујући ка Чалми.

X Бригади ставили смо у задатак да ликвидира Бингулу, а потом да дејствује ка Ердевику.

4. — У току дана на просторији Ђигапа — Визић није било непријатеља.

5. — У договору са штабом VI Личке дивизије предузели смо ноћас, поред горе наведених задатака VI и X Бригаде следеће:

III Бригаду, ојачану једним дивизионом артиљерије упутићемо 3 о. м. ујутру правцем Свилош — Сусек — Нештин са задатком да, уколико за то услови постоје, ликвидира Илок, у коме се налази један батаљон Немаца и две сатније усташа.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 17-5, к. 371.

V Бригаду смо поставили на положаје које је у току данашњег дана држала Космајска бригада (на западној страни цесте Лежимир — Манђелос).

VI Бригада би се у току сутрашњег дана задржала на просторији [Ст.] Дивош — цеста Чалма — Бингула активно дејствујући ка Чалми, а X би се бригада у току сутрашњег дана задржала на просторији Бингула дејствујући ка Ердевику.

III Личка бригада остаје на линији: цеста од Манђелоса закључно до Црепаре, са задатком дејствовања ка Чалми и повезивања са јединицама XXI дивизије.

I, II Личка и Космајска бригада кренуће сутра зором преко Визића за Љубу, са задатком пресецања комуникације Илок — Ердевик — ПГид и разбијања непријатеља на тој линији.

Наш штаб ће се у току сутрашњег дана налазити у с. Лежмиру (обзиром на распоред бригада).

Према договору и споразуму са штабом VI Личке дивизије наш штаб ће руководити са нашом V, VI, X и III Личком бригадом; а штаб VI Личке дивизије са њиховом I, II, Космајском и нашом III Бригадом.

У току сутрашњег дана повезани ћемо бити телефонским путем са штабом VI Дивизије, нашом V, VI и III Личком бригадом.

О даљем развоју ситуације извештаваћемо вас радио путем.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб

(М. Ш

Командант-п. пуковник

Рад. М. Јовић²

БР. 16

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ТРЕЋЕ ВОЈ-
ВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ
ОД 30 ОКТОБРА ДО 2 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

ШТАБ
Ш ВОЈВ. БРИГАДЕ

ШТАБУ ХХХVI ВОЈВ. НОУ ДИВИЗИЈЕ

ОПЕРАЦИСКИ ДНЕВНИК
од 30 октобра до 2 новембра 1944

30-X-1944 год. У 10 часова цела бригада је извршила
Дан сунчан и покрет за Јазак. III батаљон је продужио
топао, ноћ вед- преко Јаска и сместио се у Малу Ремету.
ра и хладна. У 19 часова смо вршили напад на Бе-
Јазак и околи- шеново. Непријатељ се укопао са обе стра-
на Бешенова. не пута Бешеново—Прњавор око Бешено-
вачког гробља и на путу [В.] Радинци —
Бешеново. Снаге непријатеља биле су 800
гестаповаца и нешто војске.

Напад је вршен силовито и наша два
батаљона су потиснула непријатеља у за-
падни део села и почели улазити у село.
Међувремено је стигло појачање од Шуљ-
ма, па су по сванућу батаљони били при-
сиљени на повлачење на полазне положаје.

Губици непријатеља су били 56 мр-
твих и један заробљен. Према причању се-
љака из Бешенова имали су и око 100 ра-
њених.

Наши губици су 26 мртвих и 44 ра-
њена.

Заробили смо један митраљез „Бреда“,
један пушкомитраљез „Брен“, један енгле-
ски „пикавац“, 10 пушака, 6.000 „маузер“
муниције и 70 ручних граната.

¹ Оригинал, писан машинном, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 22-1, к. 1243.

Утрошили смо „маузер“ муниције,² 6.500 енглеске, 3.700 за руске „пизкавце“, 1.500 за енглеске ликовце, 312 мина за тешке бацаче и 47 лаке бацаче.

**Дан сунчан и
топао, ноћ о-
блачна и хлад-
на. Бешеновеки
виногради.
31-Х-1944 год.**

У току дана и ноћи батаљони су држали положаје према Бешенову и присилно извиђали. Непријатељ је два пута вршио противнапад, али је оба пута одбијен.

После подне су дошли црвеноармејци са 4 противколска топа и 8 бацача. У току ноћи смо припуцавали на непријатеља.

**1-Х1-1944 год.
Дан сунчан и
топао, ноћ вед-
ра и хладна.
Бешеново —
Шуљам.**

У 20 часова непријатељ се почео извлачити из Бешенова. Батаљони пошто су приметили намеру непријатеља извршили су напад, те се непријатељ до 5,20 часова потпуно евакуисао из села и повукао за Чалму.

Том приликом непријатељ је оставио 11 мртвих.

Ми смо имали 2 мртва и 5 рањених другова.

Утрошили смо 1.700 енглеске муниције, 3.700 „маузерове“ и 83 мине за тешки бацач.

По доласку у Бешеново сместили смо се са два батаљона у Бешенову и два батаљона у Шуљму, Штаб бригаде, интендантура и санитет у Бешенову.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб,
Начелник, поручник
Крњаја³

² У оригиналу је омашком изостављена цифра утрошка ове муниције.

³ Бранко Крњаја

БР. 33

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПЕТЕ ВОЈ-
ВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ¹**

**ШТАБ
V ВОЈВОЂАНСКР БРИГАДЕ**
2 новембра 1944 године
Бр. 115.

ШТАБУ ХХХVI НОУ ДИВИЗИЈЕ

Достављамо Вам извод из операциског дневника ове бригаде за време од 21 па закључно до 31. X. о. г. како следи:
21. X. 1944 време променљиво, меето Обреновац—За-.. бреж—раеадник. Састав бригаде без промене, наоружање без промене, на лицу 1550 другова и 100 другарица.

Бригада до данас пре подне извршила заклетву новомобилисанот људства, У 17 часова бригада врши покрет за Умку где стиже у 24 сата и са свим својим јединицама смешта ее у овом месту ради одмора. У току покрета нисмо имали никаквог додир са непријатељем.

22. X. 1944. г. време сунчано, место Умка—Добановци. Састав бригаде без промене, наоружаше без промене.

Бригада врши покрет ујутру у 8 сати у циљу пребацивања преко реке Саве. Бригада се са пешадијом и нешто коморе пребацивала преко Саве скоро читав дан, тако да је поеледња партија пребачена у 17 *часова*. Већи део коморе ишао је преко Београда. Пребацивање преко Саве ишло^л је доста добро. У току пребацивања као и у покрету нисмо имали додир са непријатељем. По извршеном прелазу реке бригада је наставила покрет са свим својим јединицама и сместила се у село Добановци. Обезбеђење локалног карактера.

23. X. 1944. време сунчано, место Добановци—Инђија. Састав бригаде као и наоружање без промене.

Ради гошења разбијених непријатељских немачких трупа које беже, бригада је након одмора по добивеној заповести кренула у 14 часова на нову просторију Инђија где

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 9-2, к. 1046.

се сместила са свим својим јединицама. У Инђију се стигло у 24 сата.

24. X. 1944. г. време сунчано, место Инђија, састав бригаде као и наоружање без промене.

У циљу најенергичнијег гоњења непријатеља и хватања додира са његовим задњим оделењима која се налазе на великој удаљености, бригада је ставила у задатак:

I батаљон ће упутити једну своју чету у село Нови Карловци са једним чланом штаба батаљона са задатком испитивање Сурдука, Сланкамена, Крchedина; III батаљон ће упутити **своју** најбољу чету са две противколске пушке на Крст (раскрсница путева Нови Карловци—Крушедол) и испитати Марадик, Крушедол, Добриловац, Чортановци, Сремске Карловце и Бешку; IV батаљон ће упутити једну своју чету у Путинци на испитивање овог села и рушења пруге на погодном месту испред села. I-вом батаљону стављено је у задатак да са својим двома четама обезбеђује положај од правца Голубинаца истурајући патроле у правцу Голубинаца. Овога дана нисмо имали контакта са непријатељем.

25. X. 1944. г. време променљиво, место Инђија, састав бригаде без промене, на лицу 1598 другова и 99 другарица, наоружање: 360 пушака, 38 пиштоља, један противтенковски бацач, једна „брета“, 4 „збројовке“, 42 енглеска пушкомитраљеза, 7 „шараца“, један авионски пушкомитраљез, 26 руска, 90 енглеских и 4 немачка пикавца, три противтенковске пушке, два тешка и четири лака бацача.

Пошто се непријатељ у јачини од 2000 војника 13 С.С. дивизије држи на положају Јарчина канал од Саве до Путинаца. а у Руми постоји гарнизон од 4000 непријатељских војника, то је бригада добила у задатак да са својим борбеним деловима крене са досадашње просторије и да ликвидира сва непријатељска упоришта на која наиђе, хватајући везу са XVI дивизијом на свом левом крилу на просторији Добринци—Путинци и са III бригадом која се налази на сектору Марадик—Чортановци—Крушедол. За извршење предњег задатка распоред јединица био је следећи:

IV батаљон кренуо је правцем Инђија — Путинци. По доласку на око километар испред Путинаца наши предњи делови сукобили су се са непријатељем који је држао положаје испред самог села. Непријатељ, јачине око 400 војника, нешто моторизације и топова, пружао је жилав отпор ^{сво} До 6 часова увече када су наше јединице у садејству са

⁴ Зборник том I Књ. I»

јединицама XVI дивизије ушле у Путинце. Борба преко целога, дана била је врло оштра и положаји прелазили из руке у руку. Непријатељ је користио своје тешко наоружање да би се одржао до ноћи и извукао но што му наше јединице нису дозволиле. У овој борби IV батаљон са командантом на челу² показао је високу борбену моћ и вољу за што бржим уништењем непријатеља. Правилним руковођењем своје јединице избегао је многе веће губитке које је могао да има. Морал бораца за време целе борбе био је на достојној висини. За време ове борбе убијено је око 17 непријатељских војника, а рањено око 20. Наши губици износе 5 погинули и 11 рањених. Губитака у оружју нисмо имали, а утрошили смо 1.500 „маузер“ муниције, 1.200 енглеске и 400 талијанске, 250 за руке и 250 за енглеске пикавце. У овој борби нестала су нам два друга.

III батаљон је кренуо правцем Инђија — Моја Воља — Николин стан — Шатринци. I батаљон кренуо је истим правцем као и III батаљон. Оба батаљона имала су борбе локалног карактера. V батаљон оставили смо на досадашњој проеторији као бригадну резерву с тим што је своје две чете упутио у село Сланкамен ради хватања и разоружавања тамо налазећих се усташа и гестаповаца. Задатак је извршен и обе чете су се вратиле у састав батаљона. Ухваћено је 26 усташа и гестаповаца који су предати НОО ради вођења истраге. Заробљено је 22 пушке, и нешто муниције, око 25 пари војничке униформе и нешто ципела.

Штаб бригаде, санитет, интендантура и радни водови остали су на досадашњој просторији све до 15 часова када су и ови делови кренули на нову просторију Шатринци где смо стигли око 20 часова.

26. X. 1944. време променљиво, место Шатринци, састав бригаде без промене, на лицу 1.580 другова и 99 другарица. Наоружање без промене.

Овог дана наши борачки делови били су у надирању са задатком овлађивања положајима реке Међехпа³ како би се што пре избиле на румски друм, који има служити за употребу ка Руми и Иригу, а самим тим омогућити III бригади ликвидацију Ирига где се већ воде уличне борбе. Борба за овлађивање друма текла је преко целога дана у доста слабом темпу. Да би овладали цестом морали смо прећи простор од

² Цвејо Нинковић

³ Међеш П.

око два километра чистине које је било немогуће извршити у току дана те смо били принуђени да сачекамо ноћ када смо уз помоћ Црвене артиљерије извршили први напад. Сам напад, иако је био потпомогнут добром и прецизном артиљеријском ватром, није могао бити завршен са успехом јер се непријатељ држао огорчено ради добијаша у времену да би извукао своје лево крило и снаге од правца Ирига. Тек ујутру успели смо да протерамо непријатеља са ових положаја. У овој борби наш V батаљон вршио је неколико узастопних нападаја и положаји су мењали често посаду.

Након протеривања непријатеља и овлађивања његовим положајима кренули смо у енергично гоњење и око 19 часова наше јединице ушле су у град Руму. На самом уласку у град заробили смо један камион и један топ. У току ових борби наши губици износе 10 мртвих и 42 рањених. Број непријатељских губитака ценимо на око 30. У току ових борби истакао се командант V батаљона са својим командовањем и залагањем.⁴ За време ових борби утрошено је око 2.000 метака муниције.

Око 17 часова увече по добивеној заповести бригада се требала сместити на просторију Павловци, но у ово место долазе наша два батаљона са једним чланом штаба бригаде са задатком обезбеђења од Киповајаска⁵ и Врдника. Друга два батаљона, са свим коморама, санитетом и интендантуром сместили се и преноћили у граду Руми.

27. X. 1944. време сунчано, место Рума — Павловци — Јазак. Састав бригаде без промене, наоружање без промене. Бригада са своја два батаљона, санитетом и интендантуром у 9 сати пре подне врши покрет за село Јазак где стиже око 14 сати. У току овог покрета нисмо имали додира са непријатељем.

28. X. 1944. г. време сунчано, место Јазак — Павловци, састав бригаде без промене, наоружање без промене.

Овог дана бригада је била на просторији Јазак — Павловци — Мала Ремета са локалним обезбеђењем. У току овог дана нисмо имали додира са непријатељем. Бригада је била на одмору и сређивању својих јединица.

29. X. 1944. г. време сунчано, састав бригаде као и наоружање без промене.

⁴ Саво Станић

⁵ Вероватно се односи на Кинови пст.

У циљу ликвидације непријатељских упоришта која се налазе на линији Бешеново — Шуљам — Велики Радинци, наша бригада добила је задатак да садејствује са IX и X бригадом на просторији Бешеново — Шуљам.

За извршеше предњег задатка распоред јединица био је следећи:

III батаљон кренуо је са просторије Павловци — Јазак преко Великог Дола за Стејановце где се и сместио.

V батаљон кренуо је истим правцем и сместио се у Стејановце.

I и IV батаљон кренули су преко Мале Ремете у правцу Бешенова где су заузели положаје обезбеђујући се и остали као општа резерва. Али самим развијањем догађаја потреба је изискивала да се повуче наш V батаљон са просторије Стејановаца на просторију Бешенова — Шуљма, јер су се у међувремену наш I и IV батаљон ангажовали у борби.

Непријатељ се био утврдио на сектору испод Шуљамске главице до Бешенова. У току ноћи наше јединице вршиле су напад на непријатеља, али нису успеле да га ликвидирају. Сутра дан 30. X. 1944. преко дана наше јединице остале су на истим положајима. Увече после снажне артиљеријске ватре руских топова наше јединице извршиле су поновни напад. И овога пута нисмо ништа успели, јер се непријатељ упорно држао, и поред више узастопних налета. У току дана положај је остао непромешен.

У ноћи 31. X. 1944. г. непријатељ је почео са повлачењем и око 9 часова 1. XI. о. г. наше јединице ушле су у Шуљам.

За време ових борби истакао се наш IV и V батаљон својим упорним држањем и залагањем.

У току ових борби број погинулих непријатељских војника цени се око 30—35 и око 50 рањених. Непријатељ је оставио на бојном пољу једну танкету, један топ и један „шарац“.

Наши губици износе 19 мртвих, 50 рањених и 10 несталих.

Држање наших бораца као и руководиоца за време ових борби било је на достојној висини.

Утрошили смо у овој борби око 8.000 муниције. Губитака у оружју нисмо имали, сем што су нам оштећена два пушкомитраљеза који се могу оправити.

Кроз санитар је за напред наведено време прошло 85 болесника и рањеника.

Одећа као и обућа наших бораца није задовољавајућа јер постоји велики број бораца голих и босих. —

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Пом. Полком. капетан®

Командант,
Капичић⁷

В. д. Начелника-поручник
Петар Владисављевић

(М. П.)

БР. 18

ЗАПОВЕСТ ШТАБА СЕДМЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 2 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БАТАЉОНА ЗА МАРШ¹

**ШТАБ VII ВОЈВОЂ. БРИГАДЕ
НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ВОЈСКЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ
Оп. Број 58
Дана: 2-XI-1944 год.
Положај**

З А П О В Е С Т

Секција Нови Врбас — Сомбор — Срем. Карловци
Бачка Паланка: 1 : 100.000

У духу ново наетале ситуације а у вези наређења Штаба III Војвођанске дивизије јединице ове бригаде извршит ће покрет на ново одређено место.² Ради извршења предњега

⁶ Никола Ђукић-Шуца

⁷ Пајо Капичић

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 45-1, к. 1399 А.

² Види док. бр. 171.

НАРЕЂУЈЕМО :

IV батаљст, са СВМ
својим деловима:

Извршит ће 3 овог мееца у 6 сати покрет из своје досадашње кантонманске проеторије, из села Стари Сивац, у Сомбор. Покрет ће извршити правцем: Стари Сивац — Крњаја — Сомбор. По доласку у Сомбор преузети гарнизону службу од XII ЕЦојвођанске] б.[ригаде] и сместити се у северном делу града. Задатак батаљона [је] преузимање гарнизоне службе у Сомбору и затварање правца Бездан — Сомбор и Чонопља — Сомбор. Затвараше правца у Сомбор извршит ће стражама у уласку у град. Приликом кретања из Старог Сивца у Сомбор батаљон ће се кретати у наступном маршу. Одмор и застанпи има да буду према ратној служби. Пре поласка из Старог Сивца поделити војницима ручак, а ручак по доласку у Сомбор.

III батаљон, са СВМ
својим деловима:

Извршит ће 3 овог месеца у 6 сати покрет из своје доеадашње кантонманске проеторије, села Црвенка у Сомбор. Покрет ће издршити правцем: Црвенка — Стари Сивац — Кршаја — Сомбор. По доласку у Сомбор батаљон ће се сместити у јужни део града. Задатак батаљона јесте затварање правца Апатин — Сомбор, Стапар — Сомбор, Крњаја — Сомбор. Затварање правца извршиће стражама на излазу града.

Приликом кретања из Црвенке у Сомбор батаљон ће се кретати у наступном маршу. Застанци и одмори има да буду по ратној служби. Одмор батаљона има да буде у селу Крњаја, где ће батаљон обавити ручак, у том циљу упутиће свог интенданта напред у село Кр-

њаја да организује храну. Доручак у селу Црвенка, а вечера у Сомбору.

Ц батаљон, са свим својим деловима:

По предаји дужности гарнизоне службе у Новом Саду извршит ће покрет из Новог Сада за село Крњаја. Покрет ће извршити правцем: Нови Сад — Пашићево [Змајево] — Куцура — Кула — Стари Сивац — Крњаја. Како покрет не може да изврши у току једнога дана, то ће место преданка одредити члан бригаде, који се налази код тог батаљона. Организацију покрета као и исхрану, пошто се још не зна час поласка, организоваће члан бригаде који се налази код тога батаљона.

I батаљон, са свим својим деловима:

По предаји дужности гарнизоне службе у Новом Саду извршит ће покрет из Новог Сада за село Чонопља. Покрет ће извршити правцем: Нови Сад — Пашићево [Змајево] — Куцура — Кула — Стари Сивац — Крњаја — Чонопља. Како покрет не може да изврши у току једнога дана то ће место преданка одредити члан бригаде, који се налази код тог батаљона. Организацију покрета као [и] исхрану организоваће члан бригаде, који се налази код тога батаљона.

Пратећа чета, интендантура и санитет ове бригаде:

Извршит ће покрет дне 4 овог месеца у 3 сата из села Црвенка у Сомбор. Покрет ће извршити правцем: Црвенка — Стари Сивац — Крњаја — Сомбор. У Сомбору ће се сместити у источном делу града. Пре покрета војницима издати доручак, а ручак и вечера заједно у Сомбору.

Штаб бригаде:

Налазиће се до 3 овог месеца до 12 сати у селу Црвенка, а после у Сомбору.

ДОДАТАК ЗАПОВЕСТИ:

Сви штабови батаљона као и команда пратеће чете, интендантуре и санитет упутит ће пре својих јединица коначаре који ће се побринути за смештај људства.

Обраћа се пажња штабовима батаљона [да пазе] на држање војника приликом уласка у Сомбор, као и на ред и дисциплину приликом маршевања.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Комесар, мајор
Лазар Љубинковић

В. д. Начелника,³
капетан

Командант, мајор
Милан Јешић

(М. П.)

3 Владимир Јанковић-Влада

БР. 33

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПЕТЕ СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ДВАДЕСЕТ ЦРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ЗА 1, 2 И 3 НОВЕМБАР 1944 ГОДИНЕ¹

ШТАБ V СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ
21. УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ
О. Бр. служб.
3 новембра 1944 год.

ШТАБУ 21. УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

Шаљемо вам препис операцијског дневника за следеће дане:

1. XI. 1944.

Наређешем штаба 21 Ударне дивизије наређен [је] покрет у правцу Ср.[ем] Митровице — Кузмин.

Непријатељске снаге отступиле су с предших положаја и налазе се на Генерал, каналу, има их на месту М. пустаре као заштитница, док се непријатељска главнива налази око Шида, где мисли дати жилав отпор.

Наше јединице кренуле су наступним маршем 1, 2, 3, пратећа чета, болница, интендантура и 4 бат. Јединице се кретале са обезбеђешима. Јединице се задржале у селу Лаћарку, где се и разместили све до новог наређеша. Задржала се бригада ради тога што је непријатељ држао положаје које смо ми требало да поседнемо.

Непријатељска авијација није активна била, док је наша извиђала непријатељске положаје.

Борбе и операција није било. Непријатељ је тукао артилеријом нашу колону. »

Време: врло фино и сунце.

Штаб бригаде кретао се на челу главнине.

2- XI. 1944.

Према наређешу штаба 21. Ударне дивизије наша бригада је одређена у дивизијску резерву и наређен покрет за Ср. Митровицу.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторинститута, под бр. 9-2, к. 1046.

Непријатељске снаге у јачини 3 батаљона и једне чете СС и гестаповаца, са једним бројем љотићеваца, усташа и недићеваца. Ових је јачина непозната. Њихова намера: заштитница делова који се налазе код Шида, јер ту мисле да дају отпор.

Наше јединице налазе се раепоређене на одмору у по-**четку** Сремске Митровице од села Лаћарак. Извршено расформирање пратеће чете, која је подељена по батаљонима као пратећи водови.

Операција није било.

Непријатељске авијације није било.

Време: доста фино и топло.

Штаб бригаде налази се у Срем. Митровици.

3. XI. 1944.

Остали на истим положајима све до ноћи кад је наређено да ми запоседнемо положаје 4. Бригаде са 2 батаљона, док 4. и 2. Пролетерска бригада треба да пређу у напад као и [уз] садејство наша два батаљона.

Непријатељске снаге су исте, са истим снагама као прошлог дана [и] са иегим намерама.

Наше јединице налазиле се на одмарању. У 19 сати извршен је покрет у правцу Лаћарка, с тим да I. и IV. батаљон запоседну положај, док II и III батаљони остају у резерви. Задатак I и IV батаљона је да запоедну положај; II и IV Бригаде, а борба, кбју ће водити, у почетку је демонстративног карактера — да потпомогну продор оне две бригаде. Наши неборачки делови остали у Ср. Митровици. Бо треба да отпочне у 20 ч^лсова.

Непријатељске авијације није било.

До сада, тј. до овога момента борбе и операције ниј било.

Време: киша падала читавог дана.

Штаб бригаде налазио се у Ср. Митровици, а за борбу један део пошао на положај, а друти део остао код неборачких делова.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Начелник-капетан
Раде Обрадовић

(М. П.)

БР. 11

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ШЕСТЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 3
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БАТАЉОНА ЗА НАПАД
НА СТ. ДИВ01Ш**

ШТАБ VI ВОЈВОЂ. БРИГАДЕ
МАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ВОЈСКЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ

Број: Оп. 35/44 г.

Дана: 3-Х1-/194... год.

Положај

Брит. санитету

ЗАПОВЕСТ

Секција Бач. Паланка 1 : 100.000

СИТУАЦИЈА:

На лросторији Шид — Мартинци — Чалма налазе се снаге састављене од разних непријатељских дивизија у јачини једне дивизије. Непријатељ упорно брани линију Мартинци — Чалма, да би омогућио извлачење својих угрожених јединица на југу. Непријатељ такође држи Нештрџ — Визић — [Ст.] Дивош — Илок — Љубу — Ердевик — Бингулу — Кузмин.

НАШ ЗАДАТАК:

Ликвидирати непријатеља у Ст. Дивош, да би омогућили VI Пролетерској дивизији ликвидацију Илока — Љубе — Нештина и даље надирање према југо-западу и XXI Дивизији, надирање према Мартинцима — Кузмину — Грку [Вишњићеву] и Моровићу.

У вези тога

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 17-5, к. 371.

НАРЕЂУЈЕМО:

1. — III батаљон кренуће у напад на Ст. Дивош са свбјих досадашњих положаја, обухватајући левим крилом к. 197, а са десним крилом захватајући косу Кувеждин и спуштајући се са западне стране у Ст. Дивош. Десно његово крило хватаће везу са јединицама X Војвођ. бригаде, која је добила задатак да нападне и ликвидира Бингулу. По заузимању Ст. Дивоша батаљон ће се поставити на цести [Ст.] Дивош — Бингула к. 126 и на истој коси поетавити сво противтенковско оружје.

2. — II батаљон кренуће вечерас у напад са својих досадашњих положаја на Ст. Дивбш и његово десно крило хватаће везу са нашим III батаљоном, а на левом крилу са јединицама V Војвођ. бригаде, која је добила задатак да нападне непријатеља и ликвидира га са Бугарског млина — к. 121 — Шивићев млин — поток Ремета и са Ремете потпомоћиће напасти Ст. Дивош са јужне стране.

3. — IV батаљон прикупиће све своје људство, сем радног вода, и кренуће до цркве Св. Петковица. Исти батаљон биће бригадна резерва и према потреби добиће код цркве наређење од штаба ове бригаде.

4. — I батаљон прикупиће све своје људство и по пријему овог наређења кренути за село Шишатовач и у иетом се сместити и затворити правце које је јуче добио. Исти батаљон даваће локално обезбеђење свих наших комора, бригадне интендантуре, санитета.

5. — Почетак напада вечерае тачно у 20 часова. Пре нашег напада садејетвоваће две батерије топова 76 мм и извештан број „Каћуша“.

Скреће се пажња штабовима батаљона, а нарочито II и III батаљону који нападају Ст. Дивош. При заузимању непријатељских зграда као и бункера да буду што опрезнији, ради нагазних мина које непријатељ поставља при свом повлачењу. Нарочито ово објаенити борцима и нижим руководиоцима. Наглашавамо штабовима батаљона да чврсто одржавају међуеобно везу, као и са суседним јединицама. Извјештаје слати сваког сата, код цркве Св. Петковица.

Јединице III Личке бригаде вечерае у 20 часова нападају Ново Село и Чалму.

Штабови батаљона сами ће одредити батаљонско превидјалиште, а бригадно налазиће се у Шишатовцу, где слати

рашенике. Хируршка екипа налазиће се у Лежимиру. Дивизијска болница у Шуљму.

Борбени знаци за вечерас: САВА — ГЕЦА.

Напомишемо штабовима батаљона да овај задатак схвате најозбиљније, јер је то део општег задатка које изводе јединице на сектору од Саве до Дунава.²

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

п. политкомесара, капетан (М. П.)
Радивоје Голубовић

Командант, капетан
Б. Радош³

² Види док. бр. 75.

³ Ђура Радош

БР. 21

**ОБАВЕШТЕЊЕ ШТАБА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
ОД 4 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ
ДИВИЗИЈЕ О ОСЛОБОЂЕЊУ НЕШТИНА И ЂИПШЕ'**

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
4 новембра 1944

ШТАБУ XXI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

1. — *На десном* крилу наше су снаге заузеле Нештин и надиру према Илоку. Заузета је Ђипша, гдје се ноћас непријатељ налазио. У правцу Чалме, *на лијевом крилу*, заузет је још један ред непр. ровова.

2. — Са нама ће сада сарађивати и руска авијација. Одмах ће бомбардовати Шид.

3. — У 13 часова авијација ће бомбардовати Мартинце. Чалму, Ердвик и Илок. У то вријеме почињемо са нападом на цијелом сектору. Напад на десном крилу је већ у току. Тачно у исто вријеме треба да и Ви пређете у наступање. Совјетска артиљерија ће Вам помагати.

4. — Обавјестите нас тачно гдје се налазе Ваше снаге.

5. — Повежмте се са командиром 117 арт. пука и дајте му задаћу.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, потпуковник
Никица Пеиновић

Командант, пуковник
Ђоко Јованић

(М. П.)

* Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 40-2, к. 1041.

БР. 22

**ОБАВЕШТЕЊЕ ШТАБА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
ОД 4 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ
ДИВИЗИЈЕ О СИТУАЦИЈИ НА ФРОНТУ¹**

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
4 новембра 1944
у 16 часова

ШТАБУ XXI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

1. — Руси су бомбардовали Шид, Оетала мјеста нијесу бомбардовали због несташице горива. Обећавају да ће сутра помоћи нас са авијацијом, али то још није сигурно.

На десном крилу наши воде борбу за Визић, али га још нијесу заузели.

Од Чалме је непријатељ протунападом, користећи тенкове, одбацио наше са положаја које су заузели ноћас.

2. — Ви на Вашем сектору будите активни, тако да непријатељ не узме иницијативу у своје руке, те евентуално пређе у протунапад, или да са Вашег сектора одвлачи снаге у другом правцу. Уколико постоје услови пробоја на неком дијелу Вашег сектора, без већих губитака, искористите те услове.²

По Обавјештењима која смо сада примили од об. службе, на линији од Саве до Шишатовца има око 1.000 непр. војника.

Према Чалми ће наши такођер бити активни и искористити све могућности, а на десном крилу ћемо и даље нападати.

СМРТ ФАШИЗМУ СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, потпуковник
Никица Пенновић

Командант, пуковник:
Ђоко Јованић

(М. П.)

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 37-2, к. 1041.

² Види док. бр. 24.

⁵ Зборник том I књ. 10

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 4
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОР-
ПУСА НОВЈ О БОРБАМА НА ЛИНИЈИ: ЛАЋАРАК — МАР-
ТИНЦИ — КУЗМИН¹**

ШТАБ 21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

О. Бр. 137
4 новембра 1944 год.
Срем. Митровица

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Наша дивизија стигла је 31 о. м. у Руму. Добили смо наређење да из Руме продужимо за проеторију Врдник — Јазак — Ривица — Павловци, одакле емо требали да дана 1 о. м. кренемо ођштим правцем Гргуревци — Лежимир — Ердевик — Шид,

С обзиром да је Сремска Митровица у току те ноћи напуштена од стране Немаца, и од стране јединица ХVI Дивизије поседнута, то смо добили наређење да се кренемо на траг правцем Рума—Сремска Митровица—Лаћарак и поставимо се према непријатељу, који је запосео Десну обалу Манђелошког канала.² На проеторију е. Лаћарак стигли смо 1 о. м. увече и поставили се према непријатељу од реке Саве до у висини Државне пустаре. Наш задатак на овој просторији био је: напасти непријатеља на правцу Мартинци—Кузмин—Шид. У 5 часова ујутру 2 о. м. наше јединице без артиљериске припреме кренуле су у напад са правцем надираша: IV Бригада лево од комуникације ка Шиду, а II Пролетерска деено од комуникације, док је V Бригада остала у резерви. Напад је одбијен још на самом Манђелошком каналу. Непријатељ је позади канала на домет ручне бомбе ископао евуда ровове у више реди, изградио бункере од тврдог материјала и организовано се бранио. Током борбе затражили смо артиљерију да поруши бункере. Артиљерија је за кратко време порушила све слабије бункере, док је

¹ Оригинал, писа« машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 34-2, к. 1041.

² Односи се на Манђелошки П.(отбк).

известан број јачих и даље остао. Услед кшне дубина воде V каналу нарасла је на целој линији од 1/2—3 метра. Прелазале било мали број и били су под сталном ватром. С обзиром да је VI Дивизија била на просторији Шуљам—Бешеново, то је целокупна непријатељска артиљерија и бацачка ватра концентрисана како са правца Мартинци, тако са правца Чалма на овај сектор. Како се напред није могло, то смо се задржали на достигнутим тачкама око 50—100 метара пред каналом. Напад у току дана као ни у току ноћи није обнављан.

С обзиром да се фронтално није могло напред, то је створен други план напада за све јединице на овом сектору, и то VI Дивизија правцем Визић—Љуба—Кукујевци—Шид, 36 Дивизија са једном бригадом из VI Дивизије правцем Манђелос—Чалма—Бингула—Ердевик—Кукујевци. Наша дивизија правцем Лаћарак—Мартинци—Кузмин. Почетак напада у 19 часова 3 о. м.

С обзиром да ми преко канала на простору Лаћарак—Мартинци нисмо могли прећи, то смо на целој нашој линији поставили једну бригаду, која ће вршити у првом времену демонстрацију, а касније и стварни напад са тежњом прелаза канала. Две бригаде поставили смо према Државној пустари са задатком да на том сектору изврше прелаз канала, затим продру јужно од коте 103 обухватним маневром на Кузмин и Мартинци, чиме би отсекали снаге, којесе бране на Манђелошком каналу. Напад на одређеном месту за продор отпочео је један сат касније уз артиљеријску припрему од два минута и једног плотуна „Каћуше“. Непријатељ је на овом сектору, с обзиром да је вода на каналу плића, изградио планеки читав појас утврђења. Успели смо да пређемо Манђелошки канал и стигнемо до Државне пустаре, али се даље није могло. Борба је трајала целе ноћи. У овој и прошлој борби, према усмено прикупљеним подацима и незваничним извештајима, [има] више од 250 избачених из строја.

Наше је мишљење да се непријатељ не може избацити из садањих утврђења без издашније артиљеријске припреме и тенковских јединица, или да се јаке снаге баце преко Фрушке Горе на Ердевик и дођу Кузмину са запада, где би се отсекле снаге на простору Мартинци. Даљи напад на канал са овим средствима и оваквом помоћи у артиљерији био

Узалудан и магле би се дати само још веће жртве. Непријатељ се на овом сектору припремао да ће добити ударе

модерно наоружане војске, па су према томе његова средства, утврђења и снаге исувише јака за наша средства. Уколико јединице VI Дивизије и делови 36-те преко Фрушке Горе ка Кукујевцу не наиђу на јаче непријатељске снаге и избију до те линије, то ће свакако на себе навући снаге са канала и нама олакшати прелаз.

Наша дивизија је исувише слабила у ватреној моћи тешког оружја (бацача и топова). IV Бригада има свега један тешки бацач, који може да дејствује са нешто мина, док остала три енглеска, за које нема муниције већ два месеца, предала је шефу наоружања овога штаба, као неупотребљива. V Српска бригада нема ни један бацач са ми-нама. Сва четири су енглеска и они су предати у магацин. Једино II Пролетерска има један топ са довољно граната, и четири бацача са малим бројем мина. Да би дивизија имала сопствену ватрену снагу и била независна од других јединица у том погледу и могла извршавати постављене јој задатке, потребно је пре него иједној јединици у корпусу доделити барем бацаче.

При поласку из Београда на задатак ка [Срем.] Митровици речено нам је да ћемо добити нешто одела и обуће из Београда. До сада ово нијемо примили, Имамо доета велики број босих.

С. бр. 127

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, п.пуковник
Младен С. Марин

Командант, пуковник
Мил.[оје] С. Милојевић

БР. 34

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 4
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИ-
ЗИЈЕ¹**

ШТАБ 21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
О. Бр. 138
194— год.

ШТАБУ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ

Синоћ око 20 часова извршили смо напад на целој линији фронта од Саве до коте 103 са тежиштем напада јужно од коте 103. Напад је био припремљен са једном салвом граната из „Каћуша“ и артиљеријом, после чега је непосредно уследио напад, који је трајао до 4 часа ујутру. У овом нападу успело се прећи до Државне пустаре, али се даље, и поред свесрдног залагања није могло. Непријатељ на овој просторији (јужно од к. 103) има читав низ изграђених ровова и бункера, јер је ту канал најмање дубине. На целој линији, а с обзрфом да не можемо даље напред, стојимо према непријатељу са истуреним одељењима, док је главнина позади.

Наше је мишљење да се ова линија с чела не може пробити без издашне и непоштедне помоћи у тешком наоружању и садејства тенкова. Једино што се може учинити а то је продор преко Фрушке Горе на комуникацију, чиме би снаге непријатеља на Манђелошком каналу и Чалми ослабиле и можда би се могло прећи. У досадашњим борбама на каналу имамо више од 250 избачених из строја, међу којима и један политкомесар бригаде (II Пролетерске).² Непријатељ је одбрану припремио тако да може примити битку са модерно наоружаном војском. Међутим, ми имамо једну бригаду без иједног бацача, једну са једним бацачем, а само II Пролетерска има око четири, али без довољно ми-

¹ Оригинал, хшсан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 35-2, к. 1041. Докуменат је без датума али се из садржине ввди да је писан 4 новембра 1944 године.

² Срећко Милошевић

на. Наше наоружање је већином енглеско, за кога већ два месеца не добијамо муницију. Од топова имамо само један противколски.³

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, п.пуковник
Младен С. Марин

Команџант, пуковник

БР. 25

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 4 НО- ВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИ- ЗИЈЕ О ПРИПРЕМИ ЗА НАПАД¹

ШТАБ 21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
Бр. 139 4-X1-1944 год.

ШТАБУ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Примили смо Ваше писмо од 16 часова.² Непријатељ је данас на нашем сектору, а нарочито између друма и Саве, био доста активан. Борба је вођена скоро на целом сектору. Ми нисмо могли данас напред, јер је терен јако видљив.

Вечерас у 19 часова покушаћемо да пробијемо линију, која је најчвршћа код Државне пустаре (јужно). Наш распоред биће: једна бригада од Саве до Гробља, једна од Гробља удесно дуж канала, а II Пролетерску смо послали преко коте 91, јужно од Манђелоса да заобиђе канал и нападне Државну пустару са истока и севера и тако ликвидирају тај истурени клин. Ако операција оваква, какву смо је замислили уопште, наступиће наше продирање јужно од коте 103 на Мартинце. Ако пак не успе, остаћемо на доеадашњим

³ Опширније о борби на даи 3 новембра 1944 год. види док. бр. 23.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 36-2, к. 1041.

² Види док. бр. 22.

положајима. II Пролетерској наредили смо да се између **Манђелоса** и Чалме повеже са Вашом Трећом бригадом. Вечерас ћемо добити помоћ и од „Каћуша“ у једној салви, четири батерије противколске артиљерије, од које једну борци имају вући у стрељачком строју.

Наши губици у досадашњим операцијама су знатно мањи од онога што смо јутрос јавили, тј. можда укупно око 160.

Покушаћемо да ноћас одржавамо са Вама везу путем руске радиостанице. Наредите Вашој Трећој бригади да садејствује са нашом II Пролетерском на сектору око Чалме.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Командант, пуковник
Мил.[оје] С. Милојевић

БР. 26

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ТРЕЋЕ ВОЈВОЂАНСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД
4 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА СПРЕ-
ЧАВАЊЕ ПРЕЛАСКА НЕПРИЈАТЕЉА У БАЧКУ¹**

ШТАБ
III ВОЈВОЂАНСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Бр. Оп. 5

4. XI — 1944

Положај <

З А П О В Е С Т

Секција: Осијек и Сомбор 1:100.000

СИТУАЦИЈА: Непријатељ је повео десну обалу Дунава одакле врши присилна извиђања и то: са једном СС полицај. региментом од Мохача до Батине, а са једном појачаном региментом Бранденбуршке дивизије пак од Ба-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 1-1, к. 1395.

I . тине до Апатина. Непријатељ има упоришта у појединим селима Барање као Козарац, Змајевац, Луг, Батина, одакле патролама контролише Дунав, а исто тако врши присилна извиђања Бачке, јачим извиђачким одељењима (у главном преобученим у цивилна одећа) ради евентуалног извршавања пребацивања у Бачку.

У вези са тим наш је задатак заједно са јединицама Црвене армије спречити евентуалан прелаз непријатеља у Бачку, хватање-заробљавање непријатељских извиђачких одељења и свакодневно упућивање извиђачких одељења у Барању ради прикупљања података.²

У вези изложене ситуације и повеоених нам задатака издаје ее следеће:

Н А Р Е Ћ Е Њ Е :

VII БРИГАДА: Остаје на старим положајима, тј. Сомбор, Крњаја, Чонопља. Штаб бригаде у Сомбору. Задатак: гарнизона служба у Сомбору.

VIII БРИГАДА: Са два батаљона затвара проетор од Мохача до бивше југословенско-мађарске границе, с тим да са једним батаљоном држи положај од баре Базоваче у југоисточном правцу на бару Коњица Фок, и даље дуж обале исте баре до Сиваћу Телепа, односно Чаторна Ерхаз. Други батаљон, пак, у Сантово као резерва, с тим да се батаљбни повремено смењују. Остали делови бригаде остају у Суботици за вршење гарнизоне службе.

Штаб бригаде нека се раздели тако да један део буде у Суботици, а један чак у Сантову.

XII БРИГАДА: Са два батаљона држи положај дуж насипа који се протеже од југословенско-мађарске границе код Чаторна Ерхаза до Црне Шуме (сјеверно од цесте Бездан—Батина) с тим да један батаљон буде етално на лоложају

² Види док. бр. 171.

док други да буде на одмору у Бачком Брегу и Колуту.

Један батаљон држи положај дуж обале Дунава од коте 85 лиз Дунав до потока Ожурља Ласло, а делимично и самим потоком у правцу истока, тј. шуме Змајевац.

Два батаљона као бригадна резерва биће смештени у Бездану. Штаб бригаде сместиће се у Бездану.

ШТАБ

ДИВИЗИЈЕ:

Налазиће се у Сомбору.

Беза:

Штаб XII бригаде везаће се телефонски са Штабом дивизије.

Штаб VIII бригаде (из Сантова) везаће се са Безданом, тј. са Штабом XII бригаде а преко истог ће имати везу са Штабом дивизије.

О свему ванредном подносити писмене извештаје куриром на мотоциклу.

НАПОМЕНА:

Црвена армија држи положаје према Мохачу, према Батини и према Змајевцу, те све јединице нека на терену одржавају тесну везу са јединицама Црвене армије.

ОМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Лолиткомесар-потпуковник

Ђуро Меденица

(М. П.)

Командант-пуковник

Ср.[ста] Савић

БР. 27

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ОСМЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 4
НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ ШТАБОВИМА БАТАЉОНА ЗА ОР-
ГАНИЗОВАЊЕ ОДБРАНЕ¹**

ШТАБ
VIII ВОЈВОЂАНСКЕ НОУ БРИГАДЕ
Број *Оперативан*
Дана 4. XI. 1944.

ЗАПОВИЈЕСТ

Штаба VIII војвођанске бригаде
за дан 4 новембра, 1944 године — Суботица.:
Секције: Осијек и Сомбор, 1:100.000.

Ситуација:

• Непријатељ је посјео десну обалу Дунава. одакле врши присилна! извиђања и то са једним СС полициским пуком од Мохача до Батине и са једним појачаним бранденбуршким пуком од Батине до Апатина. Непријатељ има упоришта у појединим селима Барање (ка¹ Козарац, Змајевац, Луг, Батина), одакле патролама контролише Дунав, а исто тако врш присилна извиђања Бачке јачим извиђачки одељењима (утлавном преобученим у цивил на одјела) ради евентуалног извршења пре-¹бацивања у Бачку.

У вези с тим наш је задатак заједно са јединицама Црвене армије спречити евентуалан прелаз непријатеља у Бачку, хватање и заробљавање непријатељских извиђачких одјељења и свакодневно упућивање извиђачких одјељења у Барању ради прикуљаша по-²датака.²

У вези изложене ситуације и задатака издаје се следеће

¹ Оришнал, исеан машином, налази се у архиви Војноистормског института, под бр. 2-1, к. 1401.
² Види док. бр. 171.

Наређење:

4 батаљон 1/2 дивизиона¹ и то: 2 топа 6 митраљеза и 1/2 ескадрона

Затвара простор од Мохача до бивше југословенско-мађарске границе с тим да посједне положај и исти положај безусловно држи и то положај од баре Базоваче па даље у југоисточном правцу на бару Коњица Фок и даље дуж обале исте баре до Сивађу Телепа (Чаторна Ерхав).

Топове поставити на мјестима према којима би се могла кретати моторизација, а митраљезе поставити тако да у међусобној ватреној вези могу тући цијели прилаз положају.

Половицу ескадрона користити за стално извиђање предтерена и лијеве обале Дунава.

2. батаљон преостала 1/2 дивизиона са штабом.

Напустити ће досадање положаје и смјестити ће се у селу Сантову, гдје ће служити као резерва оних дјелова, који ће према предњем посјести наведени положај.

Док буде посједнут овај положај дјелови у првој линији смењивати ће се са дјеловима који су у резерви сваког другог дана између 10 и 14 сати, тако да ће у првој линији на положају бити два дана 4. батаљон са првом половицом дивизиона, а у резерви 2. батаљон са другом половицом дивизиона, а друга два дана бити ће у првој линији 2. батаљон са 1/2 дивизиона, а у резерви 4. батаљон са другом половицом дивизиона.

Све остале јединице бригаде.

Остају у Суботици за вршење гарнизонске службе. Из Бајмока пребацити ће се данас 1. батаљон у Суботицу.

Веза:

Ухватити и одржавати сталну везу јединица на положају десно са дјеловима Црвене армије, а лијево са XII бригадом која је на положају од Чаторна Ерхаза до Црне Шуме. Поготово обратити пажњу на везу са дјело-

Прва батерија Другог дивизиона

вима Црвене армије који се налазе на Дунаву испред нашег положаја и ту везу најтесније одржавати.

Један дио бригаде премјестити ће се из Суботице у Сантово.

О свему ванредном поднашати најхитније извјештаје.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Лолиткомесар-мајор⁴ В. д. начелника Командант-капетан⁶
штаба⁵ капетан
[параф]

(М. П.)

* Лазар Љубинковић-Саша

⁵ Артур Фрут. Крајем 1944 године дошао из Павелићеве дообранске војске и убрзо је откривен као непријатељски агент. Од стране војног суда Тридесет шесте НОУ дивизије осуђен је на смрт стрељањем.

⁶ Милан Корица-Ковач

БР. 28

**ИНЕВНИ ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ
КОРПУСА ОД 5 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ВРХОВНОМ ШТАБУ
НОВ И ПОЈ О СИТУАЦИЈИ НА СРЕМСКОМ ФРОНТУ***

ШТАБ
ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Оп. Бр. 124
дана 5. XI. 1944

ВРХОВНОМ ШТАБУ НОВ И ПОЈ
(Оперативни отсек)

Током јучерашњег и данашњег дана наше јединице на сектору између Саве и Дунава заузеле су настањена мјеста: село Нештин, с. Ђипша, с. Визић, Ст. Бингула, и још неколико мањих насеља. Сада се води борба испред Илока и Ердевица. Непријатељ још држи: Ст. Дивош и Чалму, за које се воде жестоке борбе.

На осталим секторима није било важнијих промјена.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

Начелник, п. пуковник
С. Д.»

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторишког института, под бр. 19-5, к. 371.

² Саво Дрљевић

БР. 29

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕТЕ СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ОД
5 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИ-
ВИЗИЈЕ О СИТУАЦИЈИ НА ОТСЕКУ БРИГАДЕ¹**

ШТАБ V СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ
21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ
Бр. служб.
5-Х1.1944 год.
Јтаћарак

ШТАБУ ХХI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

Ова бригада је на истом: положају, тј. на линији од р. Саве па до у висини Ново Село. У току ноћи непријатељ је био врло активан, нарочито артиљерија. Наша поједина бомбашка одељења на неким местима прилазила су близу канала и чим их је непријатељ осетио осуо је јаку ватру. Од јутрос непријатељска пушчана ватра је смањена, тако да само с времена на вријеме по које аутоматско оруђе отвори ватру. Непријатељ је како изгледа осетио нашу намеру, те 'своју ватру како из минобацача тако из топова сређује ка Чалми и коти 103. Непријатељ је синоћ пред мрак вршио_неко померање мањих пешадиских одељења ка Чалми.

Имамо сталну везу са јединицама Бродске бригаде која се налази у селима Црна Бара, Црнсбарски Салаш и Бадовинци. Руске јединице налазе се до с. Засавице.

Немачки положаји су: левом обалом реке Босут, затим левом обалом реке Саве у шуми Кљештевица, где су се и утврдили. Немачка артиљерија налази се на комуникацији Мартинци — Лаћарак *на коти* 83. На Бановом Броду прелаз код воденице на Сави је потпуно слободан. Такође и село Босут преко Саве је потпуно слободно. На овом сектору преко Саве према Бродској бригади састав непријатеља је: гестаповци, зелени кадар (Муслимани) и усташе. Њихова јачина није позната.

У току прошле ноћи ми смо имали 3 мртва и 1 лакше рањеног друга.

У I Војвођанској бригади има обавештајца из села Мартинаца и Кузмина који треба да се пребаци преко Брод-

¹ Оригинал, писан машином, валази се у архиви Војноисториског института, под бр. 39-2, к. 1041.

ске бригаде у њихова села у циљу испитивања и прикупљања података о непријатељу и његовом распореду. Војвођанска бригада налази се у [Срем.] Митровици и она би могла послати ове другове преко Бродске бригаде.

Других новости нема на нашем сектору. Имамо везу са IV и II Пролетерском бригадом.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Командант, п. пуковник
Новак Перућица

(М. П.)

БР. 30

ДОПИС ШТАБА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 6 НО- ВЕМБРА 1944 ГОД. НАЧЕЛНИКУ ШТАБА ОВЕ ДИВИЗИЈЕ¹

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ

6. XI. 1944
у 9.40 часова

НАЧЕЛНИКУ ШТАБА ОВЕ ДИВИЗИЈЕ

1. — Ситуација код XXXVI и XXI Дивизије није се скоро ни мало промјенула. Напади, које су дивизије вршиле, имали су локалне успјехе. Протунапади непријатеља повратили су старе положаје, тако да је еитуација скоро непромјењена.

2. — Показало се да без тенкова напад на правцу XXI и XXXVI Дивизије, пробој фронта, није могућ без великих губитака. Једино рјешење је пробити се на вашем правцу и обухватом преко ЈБубе и Кукујевацз, пресјецањем комуникације Мартинци — Шид, могуће извршење задатка. Тражили смо зато од команданта нашег Корпуса да нас појача са тенковима и артиљеријом. Тенкове нећемо добити, а обещанам је да ће сада доћи напха артиљерија, коју ће нам послати.

Послали смо вам један руски артиљеријски протуколник. Ук. Ухватите везу са XXXVI Дивизијом па узмите и оних

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторичког института, под бр. 33-2, к. 797.

6 руеких бацача, који су још раније требали да дођу у ваш састав, и уложите све да испуните задаћу. Оријентација према Бинтули и Дивошу, коју ви предлагете, не може бити усвојена, јер рјешење читавог задатка (задатка свих трију дивизија) је постављено на маневру ваше четири бригаде, а заузимање Бингуле и Дивоша, може бити само ваш узгредни, споредни задатак, који не смије ићи ни мало на уштрб главног задатка.

3. — „Маузерове“ муниције ћемо вам послати, а тражићемо и мина за бацаче.

4. — Кад стигне IV Бригада XXI Дивизије, смијенићемо III нашу бригаду и послати је вама на располагање.

5. — Обавјештавајте нас повремено писмено о ситуацији, јер из радиограма не можемо све сазнати.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, потпуковник²

(М. П.)

Командант, пуковник

Ђ.[око] Јованић

БР. 31

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД
6 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАНАЕСТОГ КОРПУСА
НОВЈ О ДЕЈСТВУ СВОЈИХ ЈЕДИНИЦА¹**

ШТАБ

XXXVI НОУ ДИВИЗИЈЕ

6 новембра 1944 год,

у 08,00 часова

ШТАБУ XII КОРПУСА НОВЈ

1. — Ситуација на нашем сектору је без промене.

Ноћашњи напад на непријатељски клин према к. 174, није успео. Разлог је био тај што руска артиљерија није дејствовала, а није дејствовала, јер командант артиљерије, како је изјавио, нема наређење од свог команданта дивизије.

2 Никица Пеиновић

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, год бр. 34-2, к. 1240.

На десном крилу, наша X бригада и јединице VI дивизије вршили су напад на Бингулу (Нову), ушли су у Бингулу али су после били потиснути и враћени на старе положаје. Приликом напада наишли су на цести на мине које су по наиласку наших другова експлодирале и раниле приличан број.

Непријатељ чврсто држи своје положаје, добро се укопао и поставио минска поља испред ровова.

Наша III бригада држи Илок у блокади са источне и јужне стране. У Илоку се налази око 1.500 непријатељских војника.

2. — За сада нисмо у могућности да повучемо једну бригаду са положаја из разлога, што је сектор прилично велики и што је непријатељ активан на целој сектору, тј. спремна на време врши испаде на поједине тачке.

3. — Молимо Вас да видите могућност смешивања наше целе дивизије неком другом јединицом, како би нам омогућили кратак одмор у циљу сређивања јединице.

4. — Другове за Титову бригаду упутили смо Вам 4 о. м. увече.

Чим примимо карактеристике за другове који су упућени за бригаду ОЗНЕ одмах ћемо вам послати.

Траженог друга Сенић Лазара упутићемо Вам, а Мирослава Иванушца, још нисмо пронашли, и чим га пронађемо упутићемо га,

Тражене спискове официра и подофицира доставићемо Вам чим прршимо од јединица.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб
Командант-п. пуковник
Д. Н. Вукасовић²

(М. П.)

² Народни херој Душан Вукасовић-Диогећ

¹ ^ М в х т ш I к м, к

БР. 32

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ПЕТЕ СРПСКЕ УДАР-
НЕ БРИГАДЕ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ЗА 4 и 5
НОВЕМБАР 1944 ГОДИНЕ¹**

ШТАБ
V. СР. УД. БРИГАДЕ
О. Бр. служ.
6. XI. 1944 г.

ШТАБУ XXI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

Достављамо вам препис *операцијског дневника* за по-
следша два дана.

4. XI 1944.

По усменом наређењу Штаба XXI Ударне дивизије, бри-
гада [је] извршила покрет у село Лаћарак, с тим да поедне
положај IV Српске ударне бригаде.

Кепријатељске снаге налазе се на истим положајима,
са истим снагама и намерама.

Наше јединице смениле II Пролетерску и IV Српску
бригаду. 4 батаљон посео положај од Саве до села Лаћарка,
I батаљон еа две чете у продужењу од првог, и други бата-
љон на десном крилу. Трећи батаљон остао у резерви. Ови
батаљони држали су положаје према Генерал[ном] каналу.
Даљина између наших и непријатељских положаја од 150
до 300 метара. На десном крилу одржавана веза са Другом
пролетерском бригадом.

Напад извршен ноћу између 3 и 4 о. м. тако да еу наше
јединице нападале од Лаћарка, али није било успеха, зато
што се налази канал који је прилично дубок и широк тако
да наше јединице нису могле преко њега. Непријатељ је
држао положај са друге стране канала. II Пролетерска и
IV Српека нападале су на коту 103, али без успеха јер се
непријатељ био утврдио на том положају.

Непријатељске авијације није било, те никакве сметње
нијесу чињене.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 10-2, к. 1046.

Да ли је било непријатељских губитака не зна се, док наша бригада имала је три лакше рашена.

Време: облачно, понекад сунце али прилично хладно.
Штаб бригаде налази са у селу Лаћарку.

5. XI. 1944.

Остали на истим положајима са истим задацима.

Непријатељске снаге на истим положајима у јачини 2 дивизије, које обухватају сектор од Саве па све до Чалме. Наоружаше: неколико топова [на] коти 83, — комуникација Лаћарак— Мартинци. На путари 52 бункера од цигле, са два противавионска топа и пуно аутоматског оружја.

Наше јединице оетале на истим положајима, с тим што ће помоћи напад IV Ударне и II Пролетерске бригаде са нападом. Напад је извршен северно од коте 103 у правцу села Чалме, који није успео. Наш 4. батаљон остао у резерви. Непријатељ је отварао ватру из свих аутоматских оруђа као и из артилерије у наш борбени строј.

Непријатељске авијације није било.

У току борбе било је наша 3 мртва од топовске гранате и један лакше рашен. Губици непријатеља непознати су.

Време: преко' дана фино, али преко ноћи врло хладно.
Штаб бригаде налазио се у селу Лаћарку.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

Начелник, капетан
Раде Обрадовић

БР. 33

**ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ
КОРПУСА ОД 7 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ВРХОВНОМ ШТАБУ
НОВ И ПОЈ О СИТУАЦИЈИ НА СРЕМСКОМ ФРОНТУ***

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
Оп. Бр. 126
дана 7 новембра 1944.

ВРХОВНОМ ШТАБУ НОВ И ПОЈ

Према извјеишгајима VI Дивизије непријатељ је јутрос у 4 часа извршио напад од Чалме и уз садејство артилерије и 16 тенкова, заузео село Манђелос. Непријатељ је вршио током данашњег дана напад и на осталим секторима, тј. дуж читавог фронта од Саве до Дунава. Са правца од Манђелоса непријатељ је са тенковима успио да пређе Манђелошки Поток до коте 91.

Према последиједњем радиограму VI Дивизије наше јединице у противнападу и уз садејство руске авијације, успјеле су да одбаце непријатеља на старе положаје. На крајњем десном крилу наше јединице су заузеле Радошко Брдс.

Према непотпуним подацима непријатељ је у данашњим борбама претрпио знатне губитке у људству и материјалу. Поред осталог уништено је 7 тенкова типа „Фердинанд“. Наши губици су осјетни. Уништен је 1 наш и 2 руека топа.

Обзиром на бројност непријатеља, технику којом располаже и фортификацијски утврђене положаје, сматрамо да би на овом сектору са наше стране требало ангажовати више артилерије, а нарочито тенковских јединица.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.) 3 а шта б,
Начелник — п. пуковник
Саво Дрљевић

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
института, под бр. 9-2, к. 1046.

БР. 34

**ИЧВЕШТАЈ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 7
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИ-
ЗИЈЕ О СИТУАЦИЈИ НА ФРОНТУ¹**

**ШТАБ 21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
X ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ**

Бр. сл.
7-X1-1944 год.
Ср. Митровица

ШТАБУ VI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Примили смо Ваше писмо писано у 9.45 часова.² На нашем сектору непријатељ врши јак напад и наше су јединице ангажоване све у борби, тј. II Пролетерска бригада, као стуб дивизије етоји непоередно иза фронта да интервенише.

Уколико пошаљемо II Пролетерску бригаду тамо, то ће одбрана [Срем.] Митровице бити за први моменат ослабљена. Наше је мишљење да тамо пође нека јединица из XVI Дивизије пошто је немогуће за време дана вршити смену јединица, или пак, да нае они довече смене и ми кренемо тамо.

Нека курир хитно јави да ли да ми ипак извучемо једну бригаду и пошаљемо тамо или да XVI Дивизија пошаље једну бригаду.

Непријатељска пешадија, која наетоји да пређе канал, то не успева, али нас артиљерија много туче и наноси жртве. Уколико тамо не пошаљемо II Пролетерску, мораћемо је барем са два батаљона ангажовати одмах у битку, а III оставити у резерви.

Хитно!

СМРТ,ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Командант, пуковник³
Мил. С. Милојевић

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског инегитута, под бр. 55-2, к. 1041.

³ Редакција није проиашла овај докуменат.
Милоје Милојевић

БР. 35

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ДРУГЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 7
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БАТАЉОНА ЗА ОРГА-
НИЗАЦИЈУ ОДБРАНЕ¹**

ШТАБ
II БРИГАДЕ XVI НОУ ДИВИЗИЈЕ
7 новембра 1944.

Штабовима I, II, III и IV батаљона
Управи бригадног санитета
Бригадној интендантури и команди техничке
чете

ЗАПОВЕСТ

Секција: Бачка Паланка — Шабац, 1 : 100.000

Пошто је непријатељ са јачим снагама, потпомогнут артиљеријом и моторизацијом, успео да потисне наше јединице из Манђелоса, запосео је линију Илок — Лежигир и већ утрожава [Срем.] Митровицу од правца Манђелоса. Непријатељ је посео триг. 91 на цети Лежигир — Митровица, код Калуђерског млина, одакле покушава да продире у правцу Митровице.

Задатак свих наших јединица на овом сектору је да се утврде на поседнутим положајима и енергично[>] одбију све непријатељске контранападе, као и да наетаве са протеривашем непријатеља и ослобађањем неослобођених делова Срема.

Наша бригада добила је задатак да по сваку цену спречи улазак непријатеља у Митровицу и то од правца Манђелоса.²

У циљу извршења постављеног задатка

НАРЕЂУ ЈЕМО:

1 батаљон ће се најхитније поставити на цети, Митровица — Лежигир и то са десне стране, на један километар испред Казнионе. Батаљон се обавезно мора утврдити на

¹ Оригинал, исан машином, налази се у архиви **ВОЈНОИСТОРИЈ**ског института, под бр. 32-5, к. 966.

² Види док. бр. 169.

положајима, ископавши довољно ровова. На положаје поставити и тешко оружје, а нарочито противтенковске пушке, које поставити поред саме цесте, одакле ће најзгодније моћи отићи. Да не би дошло до ма каквог изненађења батаљон ће слати дубоко испред себе јача извиђачка одељења са задатком испитивања јачине и намере непријатеља, као и места докле исти продре.

IV батаљон ће се најхитније поставити са леве стране цесте на истој удаљености од Митровице као и I батаљон. Утврдити се и поставити исто онако као што је наређено I батаљону.

II и III батаљон ће одмах извршити покрет и поставити се у близини Казнионе, где ће служити као резерва. Ови батаљони морају обавезно имати директну везу са I и IV батаљоном и обавезно се обавештавати о ситуацији.

Штаб бригаде, интендантура и санитет остају за сада на истим местима, с тим што ће бити крајње будни и опрезни.

Батаљони ће свакога сата одржавати везу са штабом бригаде и благовремено извештавати о ситуацији на сектору бригаде.

Ради директнијег руковођења, један члан штаба бригаде налазиће се стално код II и III батаљона, те истоме пућивати све извештаје са положаја.

I бригада остаје у граду, а IV је већ извршила покрет за Велике Радинце, са задатком бочног притиска на непријатеља, који се креће цестом Лежмир — Митровица.

Јединице XXI и VI дивизије, као и јединице XXXVI дивизије воде жестоке борбе са непријатељем.

Бригадни санитет ће организовати превијалиште и поставити га код II и III батаљона, тј. негде на Вашаришту.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар³

Командант⁴

(М. П.)

³ Јосип Кљајић
'Народни херој Сулејман Омеровић-Цар

БР. 65

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД
7 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПЕТЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИ-
ГАДЕ ДА ЗАУЗМЕ ПОЛОЖАЈЕ НА МАНЂЕЛОШКИМ ВИНО-
ГРАДИМА¹**

ШТАБ
XXXVI НОУ ДИВИЗИЈБ
7 новембра 1944 год.
у 10,45 часова

ШТАБУ V ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ

Примио сам оба ваша извештаја о надирању непријатеља и о повлачењу како ваше тако и Личке бригаде.

Заузмите положаје на Манђелошким виноградима, упорно их држите, и повежите се десно са јединицама VI Војвођанске бригаде које су добиле наређење да запоседну косу изнад Лежимира.²

Нашу дивизијску болницу и интендантуру обавестите о овоме и уколико непријатељ и даље надире издајте им наређење да се пребаце за Бешеново-Прњавор.

Хитно сам тражио од Корпуса да упути једну јединицу у помоћ вама.

Комесар, наше дивизије друг Богдан³, налази се у Руми њега такође известите о ситуацији, како би он преко Корпуса могао интервенисати да нам се пошаље помоћ.

III Личкој бригади саопштите да извести јединице лево од себе и да положаје, односно прихватне положаје упорно брани.

Без обзира на ситуацију шаљите извештаје свакога сата.

VI и X Бригада извештавају да је непријатељ покушао са једним тенком напад на њихове положаје али је заустављен.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб,
(М. П.) Командант-п. пуковник
Душ. Вукасовић⁴

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 44-1, к. 1240.

² Види док. бр. 72.

³ Богдан Вујошевић

⁴ Народни херој Душан Вукасовић-Диоген

БР. 65

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА ОД
8 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ВРХОВНОМ ШТАБУ НОВ И ПОЈ
О СИТУАЦИЈИ НА СРЕМСКОМ ФРОНТУ¹**

**ШТАБ
ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Бр. Служб.
дана 8. XI. 1944.

ВРХОВНОМ ШТАБУ НОВ И ПОЈ
Оперативни отсек

Током данашњег дана наше јединице водиле су борбу с непријатељем дуж читавог фронта између Саве и Дунава, тј. Манђелешким и Врањешким потоком, јужно од села Лежмира — Шоркат и даље до Дунава.

Непријатељ је поново морао пред. нашим притиском напустити село Манђелос (које је јучер 7 о. м. три пута прелазило из руке у руку) и сада држи положаје западно од овог села.

Руска авијација била је активна на овом сектору.

Према примљеном радиограму, Немци су у селу Кузмин груписали више тенкова.

На фронту у Срему утврђено је да се налазе слиједеће непријатељске јединице: 13 СС дивизија, дијелови 117, 118 и 264 дивизије, нешто усташа и 2.000 београдских полицајаца.²

Јутрос између 5 и 6 часова непријатељ са мањим дијеловима пребацио се преко Дрине између Зворника и Ковиљаче. Након кратке борбе непријатељ је пребачен на лијеву обалу Дрине.

Других важнијих промјена није било.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Начелник-потпуковник
С. д.»

(М. П.)

ск г ---
¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
института, под бр. 23-5, к. 321.
Мисли се на Српску државну стражу.
Саво Дрљевић

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД
8 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА ОРГА-
НИЗОВАЊЕ ОДБРАНЕ¹**

**ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
„НИКОЛА ТЕСЛА”
8 новембра 1944 г.**

ЗАПОВИЈЕСТ

(Секција Бачка Паланка, 1 : 100.000)

Послије вишедневних напада на непријатељске положаје на линији Ердевик — Илок, наша група бригада није успјела пробити се кроз непријатељску одбрану и извршити додјељени јој задатак.

По прикупљеним подацима на овоме сектору налазе се два пука 264 шемачке дивизије, један батаљон из „Принц Еуген” дивизије, један батаљон тенкова, поред усташких дјелова, који су као посада у Ердевику и Илоку.

Непријатељ упорно брани ову линију да би омогућио извлачење својих угрожених јединица на југ.

Задатак ове наше групе бригада да не дозволи непријатељу продор на нашем сектору и бочно дејствовање на линији [Ст.] Дивош — Вингула, уколико¹ непријатељ покуша даљним продором у правцу [В.] Радинаца.²

За извршење предњег

НАРЕЂУЈЕМО:

- 1) III бригада
XXXVI ди-
визије:

Посједа и брани дио положаја десно од Дунава, па улијево до Рађевца к. 188. Положаје добро утврдити и макирати. Положаје држати еа најпотребнијим снагама, док резерву на проетор Нештина.

Везу одржавати лијево са нашом П-ом бригадом.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 10-1, к. 797.

² Види док. бр. 56.

2) II бригада:

Посједа и брани дио положаја од Рађевца па улијево до пута, кој& иде између к. 271 и к. 268 за Визић. Положаје утврдити и маскирати.

Везу одржавати десно са III-ом бригадом XXXVI дивизије, а лијево са Космајском бригадом.

3) XXII бригада:

Посједа и брани дио положаја од пута (укључно), који је назначен докле држи II бригада, па улијево преко Маторе Шуме до Пољане (слова „П“). Добро се утврдити и маскирати положаје.

Везу одржавати десно са II-ом бригадом, а лијево са I-ом бригадом.

4) Г бригада:

Посједа и брани дио положаја од Пољане (слова „П“) па улијево, гдје се везати са III-ом бригадом. У случају да непријатељ покуша даљни продор од Манђелоеа ка [В.] Радинцима, главнином својих снага надирати у правцу Бингуле. Везу одржавати десно са XXII-ом бригадом, а лијево са III-ом.

5) III бригада:

Посједа и брани дио положаја десно од Бингуле Па улијево до IV бригаде XVI дивизије. У случају непријатељског даљњег напада према [В.] Радинцима заједно са I-ом бригадом дејствовати на [Ст.] Дивош и Бингулу или ако непријатељ буде надирао преко Лежимира ка Свилошу дејствовати му у бок и не дозволити заједно са снагама XVI дивизије избијање на Фрушку Гору, чиме би угрозио руеку артилерију и наше јединице које су на овоме сектору. Чврсту везу одржавати десно и лијево.

б) Све бригаде вршиће извиђање на свом сектору и ^вРемене нападе на непријатеља. Не дозволити да непријатељ узме иницијативу у своје руке.

7) Болница наше дивизије налази се у Беочину крај Дунава (на путу од Сремске Камениде за НештинК

8) Поред радио-везе са нама одржавати и курирску везу. III бригада, ако јој је дошла станица са поправке, ца пошаље курира по шифру за рад са њом.

9) Ја ћу за сада бити у Синкереку.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, п. пуковник³

Начелник штаба, мајор
Дотлић⁴

ДОСТАВЉЕНО: I, II, III и XXII бригади
ове дивизије и III бригади
XXXVI дивизије.

БР. 39

ПИСМО НАЧЕЛНИКА ШТАБА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 8 НОВЕМБРА 1944 ГОД. О СИТУАЦИЈИ НА ПОЛОЖАЈИМА ДРУГЕ И ТРЕЋЕ БРИГАДЕ*

ШТАБУ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ „НИКОЛА ТЕСЛА“

1. — Ситуација на овоме сектору није се умногоме промјенила од првог извјештаја. Наш продор на комуникацији Љуба — Илок, послѣ више напада, није успио. Непријатељ је добро утврђен, минирао испред положаја, употребљава тенкове и има доста јаке снаге.

У јучерашњем нападу други батаљон II бригаде успио се пробити јужно од Радошког Брда до слова „Ж“ од М. Канижа, док се IV батаљон био пробио јужно од слова „Ч“ од Чуковца, а III бригада дошла до пола Радошког Брда, Непријатељ уз јаку артиљеријску и минобацачку ватру извршио је протунапад, одбацио III-у бригаду и IV батаљон друге [бригаде] на полазне положаје, док је II-и батаљон успио⁰

³ Никица Пециовић

⁴ Душан Дотлић

⁰ 1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 34-2, к. 797.

жати **непријатељске** претстражарске положаје. (У овој борби уништили смо 2 тенка средње тонаже, један у М. Каншки пред П-ом бригадом, а један код Божиног Брда).

Свакодневно непријатељ врши протунападе.

2. — У досадањим нападима показало се да без великих **губитака** и јаке подршке артиљериске и минобацачке ватре, није **могуће** пробити се кроз непријатељску одбрану и извршити задатак који је додељен.

3. — На овоме положају нема села, те је сва војска, сем! једнога дијела III бригаде, напољу.

4. — Наши губици су досада: 226 рањених и 77 мртвих. Од овога већи број од нагазних мина. Непријатељ је имао приличне губитке.

5. — Заплијенили [смо] нешто оружја и муниције. Ми [смо] имали 7 п. митраљеза уништених од артиљерије.

6. — Шаљем Вам извјештај об. официра X бригаде, које је податке узео од једног њемачког војника из 264 дивизије. Овај војник отишао је у Штаб XXXVI дивизије, те би га могли тражити ради провјере ових података.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

8. XI. 1944 г.

У 11.30 ч.

Начелник штаба,

мајор

Дотлић²

¹ Душан Дотлић

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДРУГЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ ОД 8
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИ-
ЗИЈЕ О СИТУАЦИЈИ НА ОТСЕКУ БРИГАДЕ¹**

**ШТАБ
II ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ**

8 новембар 1944
у 12 час.

ШТАБУ XXI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

1. — На нашем сектору нема битних промена.
2. — Патрола која је ноћас била упућена за везу III Личкој бригади вратила се пошто је писмо предала комесару те бригаде. Комесар је писмо поцепао, а одговор — извештај о стању на њиховом сектору — нисмо добили нити су што усмено поручили.

У току ноћи III Личка бригада извршила је покрет за Фрушку Гору. На њено место дошла је I Војвођанска бригада. Наши предњи батаљони имају везу са њиховим левокрилним батаљоном који се налази на истом месту где је јуче био батаљон Личке бригаде. Поелата је патрола и тражен извештај од њих о распореду њихових јединица као и о томе ко се налази у Манђелоеу.

3. — На сектору Ст. Дивош — Чалма — Манђелос — Лежмир чује се артилериска ватра. Топови туку са линије Ст. Дивош — Чалма а зрна експлодирају негде између Лежмира и Манђелоса. Ко кога туче не могу да проценим.

4. — На торњу Казненог завода поставили смо осматрачницу и везали је за нас телефоном као и за предњу линију положаја. Са ком. бат. „Каћуша“ повезани смо директно јер је близу нас. Он са вама нема телефонску везу већ радиофонску. Телефон има само између „Каћуша“ и своје осматрачнице. Према томе ми се морамо повезати са вама телефоном директно од нас.

5. — Део Штаба бригаде налази се на старом месту, а део овде у колонији код Казненог завода.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Командант — мајор²

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 51-2, к. 1041.

² ЈБубиша Веселиновић

БР. 41

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПЕТЕ СРП-
ГКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ЗА
6 И 7 НОВЕМБАР 1944 .ГОДИНЕ¹**

**ШТАБ
СРП. УДАРНЕ БРИГАДЕ**
О. Бр. службено
8. XI. 1944. г.

ШТАБУ XXI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

Достављамо вам препис *Операцијског дневника* за по-
следња два дана

6. XI. 1944.

Остали 1смо1 на положају по старом наређењу.

Непријатељске снаге у јачини две дивизије, са наме-
ром да задрже положаје на коме се сада налазе како би са-
чекали остале дивизије које се налазе на јуту Балкана, а
које треба да дођу од Сарајева.

Наше јединице остале на положајима с тим што су 2 и
3 батаљон остали у резерви. Непријатељ је покушавао с
времена на време да продре на наше положаје, али је одби-
вен. Нарочито је непријатељ активан био¹ у тучењу арти-
леријом. Веза одржавана десно са IV Српском бригадом, са
28 Дивизијом, која се налази преко Саве у Црној Бари
(Бродском бригадом), а исто тако са XVI Војвођанском ди-
визијом која се налази у Ср. Митровици. У 18 часова но-
шене [су] бакљаде у знак прославе 7 новембра. На свечано-
сти учествовали 2 и 3 батаљон са осталим неборачким де-
ловима. После тога био [је] дефиле.

Непријатељске авијације није било.

Борба вођена али губитака са наше стране није било.
^а непријатељ[ске] стране да ли је било или не, не знамо.

Време: доста фино и топло.

Штаб бригаде налазио се у селу Лаћарку.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 11-2, к. 1046.

7. XI. 1944.

Остали на истим положајима.

Непријатељске енаге и даље се налазе на истим положајима, са појачањем моторизације и намером надирања према Сремској Митровици.

Батаљони бстали на положајима с тим што је 4 батаљон остао у резерви. Задатак: одбијање напада који су Немци припремали,

Борба вођена од 5 сати па преко читавог дана и продужена преко ноћи. Касније је непријатељ престао да напада. На сектору ове бригаде одбивено је преко 10 немачких јуриша. У тим јуришима долазили су до на 10 метара пред наше положаје. Немачка артилериска ватра тукла пре подне село Лаћарак тако да је било пуно жртава и од цивилног становништва. После подне артилериска ватра престала је да туче.

Непријатељске авијације није било. Совјетска авијација бомбардовала њемачке положаје.

Непријатељски губици око 50 мртвих, а рањених је прилично већи број. Наши губици: 3 мртва и 12 рањених.

Време: облачно и топло.

Штаб бригаде налазио се у селу Лаћарку.

(М. П.)

За штаб
начелник-капетан
Раде Обрадовић

**ЧДПОВЕСТ ШТАБА ШЕСТЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 8
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БАТАЉОНА ЗА СМЕНУ
И МАРШ¹**

**ШТАБ VI ВОЈВОЂ. БРИГАДЕ
НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ВОЈСКЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Оп. Број: 47
дава: 8-XI-1944 год.
Положај

Штабу I, II, III и IV батаљона VI В. Б.
Интендантури овог штаба
Санитету овог штаба

З А П О В Е С Т

Секција Бачка Паланка, 1:100.000 .

Ситуација: Непромењена.

Задатак: Према наређењу штаба XXXVI НОУ дивизије јединице ове бригаде смениће се са досадашњих положаја са јединицама III Личке бригаде, а потом извршити покрет за село Шуљам у циљу сређивања јединица и одмора.
•У вези тога²

Н А Р Е Ћ У Ј Е М О :

1. — I, II и III батаљон данас по паду првог сумрака смениће се и предати положај јединицама III Личке бригаде.

По извршеној предаји положаја кренути за с. Шуљам, где ће се штабови батаљона јавити у штаб бригаде ради добијања даљег наређења.

2. — IV батаљон, штаб бригаде, интендантура са пратећом четом техничка чета овог штаба

¹ **Оригинал**, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 10-1, к. 797. . <

² **Види док. бр. 75.** ² Види док. бр. 56. ||

и санитет овог штаба одмах по пријему овог наређења кренуће за село Шуљам. Зборно место за прикупљање ових јединица биће: лежимирски фештерај, одакле ће се извршити ускупан покрет за село Шуљам. По доласку у с. Шуљам следиће наређење од овог штаба ради даљег рада и смештај.

3. — Штабови батаљона на положајима упознаће у потпуности јединице III Личке бригаде са ситуацијама на својим секторима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Помоћник политкомесара, капетан
Радивоје Голубовић

Командант-капетан
Ђ. Радош³

в. д. начелника-капетан
Синиша Јовановић

(М. П.)

/

3 Ђура Радош

БР. 35

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ТРЕЋЕ ВОЈВОЂАНСКЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ
ОД 8 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА ПРО-
МЕНУ ПОЛОЖАЈА¹**

**ШТАБ
III ВОЈВОЂАНСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Оп. Бр. 10

8. XI. 1944

Положај

ЗАПОВЕСТ

ШТАБА III ВОЈВОЂАНСКЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ЗА 8. XI.
1944 ГОД.

Секција Баја Сексард, размер 1:100.000

Ситуација: Ситуација на положају за сада је непро-
мјењена.

Наш задатак: Промјена положаја, те избор нових поло-
жаја ради припреме наступања за отступајућим
непријатељем.² Ради извршења предњег

НАРЕЂУЈЕМ:

VIII Вој. бригада све своје делове преместити ће, а по-
што је смени 13 бригада, на сектор Мохач—Нађбарацка—
Сантово с тим, што ће настојати да се са својом првом бор-
беном линијом што више нримагне лијевој обали Дунава.
Десно крило свога распореда продужити у правцу Мохача,
колико је год то могуће. Распоред извршити тако, да не на-
стане узалудно! расипање јединица, те да буде зајамченањи-
хова уредна смена, као и довољно јака резерва.

Штаб бригаде сместити ће се у месту Нађбарацкој.

Имати на уму да се бригада налази у непријатељској
земљи, те према томе појачати службу безбедности.

¹ Оригинал, исан машином, налази се у архиви ВојноисторЈЈ-
ског института, под бр. 32-5, к. 966.

² Види док. бр. 169.

Службу извиђања пред фронтом и у позадини рапореда бригаде такођер појанати, те да се не десе промјене код непријатеља, о којима бригада не би била на време обавештена.

Ухватити везу са садејствујућим црвеноармејским трупама, те исту непрекидно одржавати.

О свим променама и дотађајима, а нарочито оним оперативног значаја најхитније извештавати овај штаб.

Уопоставити телефонеку везу са штабом XII Бригаде, која је већ исту успоставила са овим штабом.

Штаб ове дивизије налази се у свом досадашњем седишту.

По извршењу ове заповести хитно поднети овом штабу извештај са уцртаним распоредом на скици размер 1:100.000.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Полит. комесар,
потпуковник
Ђуро Меденица

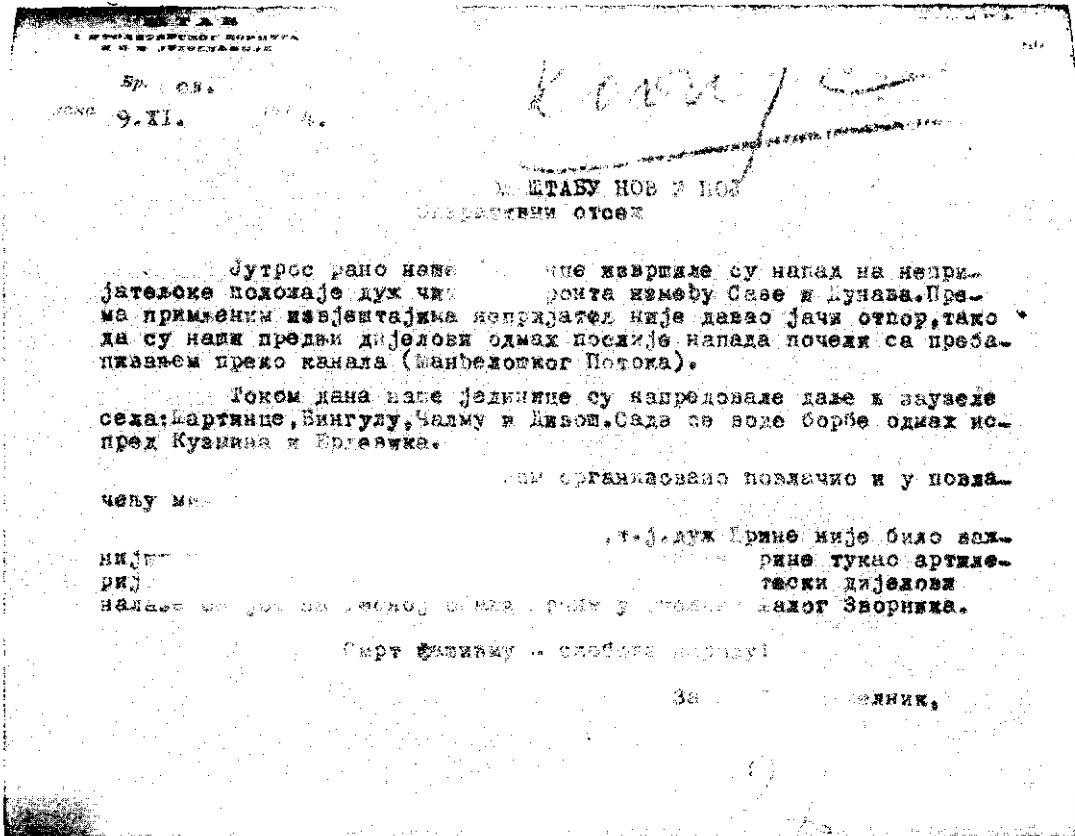
Начелник,
кап.
Руд. Акрал³

Командант,
потпуковник
Ср. Савић*

(М. П.)

³ Рудолф Акрал

⁴ Срета Савић-Коља

Фотокотаца документа- бр. 44

БР. 40

**ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ
КОРПУСА ОД 9 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ВРХОВНОМ ШТАБУ
НОВ И ПОЈ О СИТУАЦИЈИ НА СРЕМСКОМ ФРОНТУ¹**

**ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Бр. СЛ
дана 9. XI. 1944.

ВРХОВНОМ ШТАБУ НОВ И ПОЈ

Оперативни отсек

Јутрос рано наше јединице извршиле су напад на непријатељске положаје дуж читавог фронта између Саве и Дунава. Према примљеним извјештајима непријатељ није давао јачи отпор, тако да су наши предњи дијелови одмах после напада почели са пребацивањем преко! канала (Манђелошког Потока).

Током дана наше јединице су напредовале даље и заузеле села: Мартинце, Бингулу, Чалму и Дивош. Сада се **воде борбе одмах** испред Кузмина и Ердевика.

Непријатељ се углавном организовано повлачио и у повлачењу минирао цесте и путеве.

На сектору XXVIII дивизије, тј. дуж Дрине није било важнијих промјена. Непријатељ је са лијеве обале Дрине тукао артилеријом и митраљезима наше положаје. Мањи непријатељски дијелови налазе се још на десној обали Дрине у околини Малог Зворника.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб — начелник,
п. пуковник
Д. С*

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 51-2, к. 1041.

² Јубиша Веселиновић

**ИЗВОД ИЗ КЊИГЕ ПРИМЉЕНИХ ДЕПЕША ПРВОГ ПРОЛЕ-
ТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 1 ДО 9 НОВЕМБРА 1944 ГОДЛ**

88. 1. XI 07.00 [чаеова] 40 Шеснаеста дивизија продрла у Ср. Митровицу и сада води борбу у западном делу града и на сектору Митровица—Лаћарак. Са осталих сектора немамо података.
89. 1. XI 07.00 24 Јединице Шеснаесте див. овладале потпуно Ср. Митровицом и гонећи непријатеља заузеле Лаћарак.
90. 1. XI 10.00 35 Јединице VI [Пролетерске] див.[изије] заузеле Вел. Радинце и Бешеново, а јединице 36 див.[изије] Шуљам. Неиријатељ се повлачи на читавом фронту. Лекић.²
91. 1. XI 14.30 25 Борбе се воде на Генерал. Каналу западно од Лаћарка. Источно од Чалме такође се воде борбе.
92. 2. XI 10.00 25 Непријат. је јуче пред мрак и у току ноћ нападао на јединице Тридесет шесте див. [изије] на сектору Лежимира.
93. 2. XI 07.00 20 Ситуација без промене. Борбе се воде на Генерал. Каналу и источно од Чалме.
94. 7. XI 14.30 52 Непријатељска пешадија уз помоћ тенкова и артиљерије потиснула Пету војвођ. и Трећу личку бр.[игаду] и заузела Манђелос.
95. [7. XI 14.30] 23 Десет непријат. тенкова избило на к. 91. Каналима оријентисана Друга пролет. бр.[итада].
96. 8. XI 07.00 43 На линији Горње Лице—Илок налази се 264 немачка див.[изија]. На линији Горње Лице—Манђелос налази се 118 немачка див. [изија] са једним батаљоном „Принц Еуген“ и нешто Талијана.

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 39/8-1 и 39/9-1, к. 372. Све депеше примљене су од Штаба Дванаестог корпуса НОВЈ.

² Данило Лекић, командант Дванаестог корпуса НОВЈ

- 97.[8.X107.00] 16 На целом том сектору налази се један тенковски батаљон.
98. 8. XI 28 У току данашњег дана није било нарочите активности непријатеља, сем ређе митраљеске и артиљериске ватре.
99. 8. XI 36 Три батаљона Прве војвођ. бригаде ушли су у Манђелос. Непријатељ држи к. 122 и контролише друм северно и јужно од те коте за један километар.
100. 9. XI 48 Рано јутрос непријатељ се повукао са к. 122 у правцу Чалме. Предњи делови Прве војвођ.[анске] бриг.[аде] стигли су данас око десет часова на два км од Чалме продужујући даље гоњење непријатеља ка самој Чалми.
101. 9. XI 32 Према извештају Шесте личке див.[изије] 21 Див.[изија] прешла је јутрос Генерални Канал пред Лаћарком И надире ка Мартинцима.
102. 9. XI 34 Према свим знацима, изгледа, да се непријатељ организовано повлачи са целе одбрамбене линије коју је до сада тако упорно држао.

БР. 65

**ИЗВЕШТАЈ ОБАВЕШТАЈНОГ ЦЕНТРА ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ
НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 9 НОВЕМБРА 1944 ГОД, ОБАВЕШТАЈНИМ
ЦЕНТРИМА БРИГАДА О РАСПОРЕДУ И НУМЕРАЦИЈИ НЕ-
ПРИЈАТЕЉСКИХ ЈЕДИНИЦА¹**

**ОБАВЕШТАЈНИ ЦЕНТАР
XI ДИВИЗИЈЕ НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

СТ-Пов. Бр. службено

Дана 9. XI. 1944, год.

Положај

ОБ ЦЕНТРИМА V, XII и XXXII СРПСКЕ БРИГАДЕ

Положај

Достављамо вам податке о стању непријатеља на секторима и то:

На сектору Среза илочкот и винковачкот налази се 294 њемачка пјешачка дивизија.²

892 пјешачка регемента налази се у Ердевику¹ и сјеверно од Ердевика.

893 пјешачка регемента налази се у селима поред Дунава, сјеверозападно [од] Ердевика.

891 пјешачка регемента остала је у Задру, за коју се тврди да је блокирана од стране партизана, прије поласка ових регементи из Далмације.

Дивизија без 891 регементе кренула је из Далмације 19 и 20 октобра о. г. и стигла је у Срем 2 новембра о. г.

Артиљерија дивизије сконцентрисана је у Јбуџи, гдје налази и један панцир штурм батаљон.

Регементе су у Далмацији биле распоређене овако:
891 Задар, 892 Сплит, 893 Шибеник, Штаб дивизије Дрнишу. Није нам познато да ли је цијела артиљерија стигла у Срем.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског инститаута, бр. 3-8 I, к. 866 А.

² Ова дивизија се налазила у то време у Далмацији, где је и уништена (у Книнској операцији) половином децембра 1944 године. Према изјавама генерала Лера и пуковника Селмајера, у септембру је из ове дивизије издвојена једна пуковска група и упућена на просторију Беотрада ради појачања немачке одбране. По завршетку Београдске операције та група је била на Сремском фронту. Подаци 7 овом извештају се односе на ту групу.

Командант дивизије је био прије три недеље генерал-дајтнант Гарейс, за кога се тврди да је смјењен, а име његово је непознато.

Командант 892 регемента обрстлајтнант Ердман.

Тенкови, који се налазе на овом сектору су средње тонаже, мисли се да на цијелом сектору Срема има 40—50 тенкова. [Батаљон] који је био у ЈБуби био је у саставу „II панцијер армије-Субост”.

Дивизија је формирана 1943 год. у Белгији, затим је отишла у Француску у Салас, а крајем новембра 1943 дошла у Југославију.

Свакој регемента је додијељено по 9 топова калибра 75 мм и 9 топова калибра 37 или 45 мм.

Илок: у Илоку се налазе остаци бранденбуршке регемента и дијелови 92 моторизоване регемента.

ЈБудство 264 дивизије је из околице Хановера, Магденбурга, Вестфалије и Ауе трије.

118 планинска дивизија налази се од Чалме до Мартинаца. Мисли се да је ова дивизија цијела и да је попунила своје губитке домаћим Швабама. У њеном саставу налазе се и компанија Талијана, бивших авијатичара (фашиста).

Даље се тврди да се на овом сектору налази и батаљон „Принц Еуген” дивизије док за 13 СС⁵ дивизију мисли се да је повучена са овог сектора али се не зна да ли је пребачена у Босну или се задржала у околини Осиека. Недићевци и Љотићевци су распоређени за заштиту пруге од Винковаца према западу.

Простор пред непријатељским утврђењима миниран је минама за жива бића.

Официри су говорили да садашње положаје морају држати све докле се све њемачке снаге не извуку из Грчке, и Албаније и да ће потом све њемачке снаге напустити и Југославију, а да се сада код Марибора ужурбано ради на изради што бољих одбранбених линија, које ради војска и велики дио становништва.

Исто су им официри причали да се Штаб за југоисток сада налази у Марибору.

Морал: Ретко се може наћи њемачки војник који може да вјерује у њемачку побједу.

Ови су подаци добивени од једног заробљеног пребјеглог њемца.

СФ — СН!

Помоћ. шефа II одсјека⁴

дивизија је носила назив „Ханцар”.
Стево Биљетина

БР, 47

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ТРЕЋЕ ВОЈ-
ВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ
ОД 1 ДО 9 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНК¹

ШТАБ
III ВОЈВОЂ. БРИГАДЕ
9 новембра 1944

ШТАБУ XXXVI НОУ ДИВИЗИЈЕ

ОПЕРАЦИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ ОД 1 ДО 9 НОВЕМБРА 1944

2-XI-1944 год. Бригада на истим положајима са истим
Време лепо — задатком као и претходног дана, Додира
повремено са непријатељем тог дана није било. Исти
облачно. Прo- дан, по наређењу штаба дивизије, бригада
сторија: Беше- је извршила покрет у 22 ч за Велике Ра-
ново—Шуљам. динце где се и сместила. У току ноћи није
било додир са непријатељем.

3-XI-1944 год. По наређењу штаба дивизије бригада је
Време облачно извршила покрет са просторије Вел. Ра-
— киша. Чита- динци на нову просторију у 7 часова. По-
ва бригада у врет смо изврши преко Гргуреваца —
покрету. Свилош:—Сусек и сместили се у село Неш-
тин. Наш I. батаљон дошао је у додир на
првим положајима изнад села Нештина са
непријатељем где је на махове водио бор-
бу и у истој имао 5 другова рањених, док
мртвих није било. Остали батаљони зеузели
су положаје између Нештина и Илока
и! нису имали додир са непријатељем.

4-XI-1944 год. Читава бригада на положају као и прет-
Време промен- ходног дана. Истог дана имали смо на ма-
љиво. Нештин хове додир са непријатељем, где смо имали
—Сусек. рањених 15 другова и 1 мрвог. Неприја-
тељски губици нису нам познати. Наш II
батаљон у тој борби заробио је 1 сандук
„маузер" муниције и 10 мина за бацач.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистор-
ског института, под бр. 24-1, к. 1243.

5-X1-1944 год.
Дан **сунчан** и
ведар Нештин -
Сусек.

Батаљони на положају као и претходног дана. Истог дана добили смо заповест за напад на непријатеља и исти извршили, где смо непријатеља отерали до под сам град Илок на 2 км. Непријатељ је имао, што мртвих и рањених, 25 до 30, док смо имали 5 рањених и 1 мрвог. За време тих борби наш IV батаљон налазио ее као бригадна резерва. Тота дана непријатељ је тукао јаком артиљериском ватром и бацачком наше положаје тако да задатак који смо добили нисмо успели у целости извршити.

6-X1-1944 год.
Време лепо. Нештин — Сусек.

У току дана батаљони су били на положају према Илоку изнад Бенепташевог салаша — Радошког Брда у правцу раскрснице цеста Шид — ЈБуба — Илок са задатком да се непријатељ истера са Радошког Брда. У самој борби са непријатељем наше јединице нису успеле заузети Радошко Брдо, пошто је непријатељ за време целе борбе тукао наше положаје бацачком и артиљериском ватром, где смо имали 15 другога рањених, а мртвих ниемо имали. Губици непријатеља нису нам познати. Од оружја заробили нисмо ништа. Истог дана IV батаљон налазио се као бригадна резерва.

7-X1-1944 год.
Време лепо. Нештин — Сусек.

Батаљони на иетим положајима као и претходног дана. Наш I батаљон који се налазио као бригадна резерва сменио је II батаљон који је држао* положај према непријатељу, а који се налазио на Радошком Брду. IV батаљон заузео је у целости положај II-ог батаљона, док је са једном четом остао на левој страни цесте према Илоку.

Истог дана наш III батаљон извршио је напад на непријатеља на Радошком Брду у садејству са I и IV батаљоном. У тим борбама преко целог дана имали смо следеће губитке: I батаљон: 4 рањена и 2 мртва; II батаљон: 15 рањених и 3 мртва; III батаљон: 10 рањених и 1 мрвог и IV

8-X1-1944 год.
Дан кишовит.
Нештин —
Сусек.

батаљон: 9 рањених и 1 мртав. Истог дана 3 друга сами су се ранили. Преко целог дана била је активна непријатељска бацачка и артиљериска ватра. Заробљен нам је 1 друг, заједно са једним пушкомитраљезом, из I батаљона од стране непријатеља, док ми нисмо ништа заробили. Губици непријатеља нису нам познати.

Бригада на истом положају као и претходног дана. Наш I батаљон био је стално у додиру са непријатељем. Наш III батаљон налазио се исто тако на положају у додиру са непријатељем, као и IV батаљон, док је II батаљон служио као бригадна резерва и налазио се у селу Нештину, сређивајући своје јединице. Преко целог дана долазило је до јаче непријатељске ватре, а нарочито око 20 часова када је наш. IV батаљон требало да смени I батаљон. Тог дана у 22 часа имао је борбу наш I батаљон и у тој борби рањена су наша 3 друга, док мртвих није било. Губици непријатеља нису нам познати. Преко целог дана батаљони су добијали редовне оброке хране.

У свим овим борбама од 3 ов. мес. до данас утрошили смо муниције и то: 24.800 „Маузер" метака, енглеских 8.000, 2.300 за енглески пикавац, 1.200 за руски пикавац и 220 мина за бацач.

За све време ових борби садејствовала је с нама и совјетска артиљерија.

Штаб бригаде за читаво време налазио се у источном делу села Нештина.

Бригадна интендантура и санитет налазили су се у селу Сусеку, док се бригадно превијалиште налазило у селу Нештину.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За Штаб,
Командант, капетан
(М. П.) **Н. Ђурашевић²**

2 Никола Ђурашевић

БР. 65

**НДРБЋЕЊЕ ШТАБА ДВАНАЕСТОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 10
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ШЕСНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ
ЗА СМЕНУ И МАРШ ДО ПРОСТОРИЈЕ: КРУШЕДОЛ — МА-
РАДИК — БЕШКА — КРЧЕДИН¹**

**ШТАБ
XII КОРПУСА НОВЈ**

Бр. 62

10 новембра 1944 г.

ШТАБУ НОУ XVI ДИВИЗИЈЕ

Према одлуци Штаба I Пролет. корпуса XI НОУ дивизија ставља се до даљег наређења под команду штаба VI Пролет. дивизије. У вези тога

НАРЕЂУЈЕМО:

XI Дивизија: 11 о. м. рано ујутру сменуће на досадашњим лоложајима јединице XVI НОУ дивизије, повезујући се са штабом VI Пролет. дивизије под чијом ће командом остати до даљег.²

XVI Дивизија: одмах по смени од стране јединица XI НОУ дивизије пребациће се са свим. својим јединицама на просторију Крушедол → Марадик — Бешка — Крчедин где ће се сместити.

XXXVI НОУ дивизија: остаће на просторији Ириг — Врдник — Јазак — Бешеново.

Штаб Корпуса од 11 о. м. налазиће се у Инђији,

На новим просторијама јединице ће приступити организационом сређивању и припреми за даље задатке.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб Корпуса,
Начелник,
потпуковник
Рад, Јовић³

¹ **СКОГ** 10 рјтм Л, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ИНеститга; под к_ 589_

² Види док. бр. 49.

³ Радослав Јовић-Мишко

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 1»
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА МАРШ И
СМЕКУ ЈЕДИНИЦА ШЕСНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ¹**

ШТАБ
XI ДИВИЗИЈЕ
5 КОРПУСА НОВЈ
О/Бр. 227/44
10 новембра 1944 г.

ШТАБУ V, XII и XXXII БРИГАДЕ

Ситуација:

Према недовољно прикупљеним подацима од 06. службе, непријатељ у јачини од непотпуне две дивизије, задржао се на линији Илок — Ердевик — Кузмин — Сава.

Наш задатак:

Сменити јединице XVI Дивизије које су се налазиле на сектору Бингула — Чалма.²

У вези предњег

НА РЕЂУЈЕМО:

1. — **V Бригада**-. Извршиће покрет 11 о. м. тачно у 5 часова изјутра правцем Рума — Вел. Радинци где ће се задржати на просторији Вел. Радинци до даљег наређења.
2. — **XII Крајигика бригада**: Извршиће покрет 11 о. м. тачна у 6 часова изјутра правцем за V Бригадом и задржати се на просторији Вел. Радинци до даљег наређења.
3. — **XXXII Српска бригада**: Извршиће покрет сутра 11 о. м. у 6 часова изјутра правцем Срем. Митровица и задржати се на просторији села Велики Радинци до даљег наређења.
4. — **Дивизијска болница**: И даље ће се задржати у Руми до даљег наређења.
5. — **Штаб дивизије**: Извршиће покрет 11 о. м. тачно у 6 часова изјутра и налазиће се на просторији села Велики Радинци.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви ВојноистФског института, под бр. 7-2, к. 866.

² Види док. бр. 56.

Напомена: Све јединице водиће рачуна да наређени по-
буде извршен тачно у одређено време, а пре полазка
к^креконтролисати сво људство како не би поједини борци
остали у Руми и лутали.

Дивизиска интендантура остаће и даље у Руми.

Хируришка екипа: Кретаће се са Штабом дивизије.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар-п.пуковник Начелник-поручник Командант-
(сл. отсутан) **Б. Никшић**³ пуковник⁴

(М. П.) •

БР. 50

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПЕТЕ СРП-
СКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ
ЗА 8 и 9 НОВЕМБАР 1944 ГОДИНЕ¹**

ШТАБ
V СРП. УД. БРИГАДЕ
О. Бр. служ.
10. XI. 1944.

ШТАБУ XXI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

Шаљемо вам препис *операцијског дневника* за последња
Два дана.

8. XI. 1944

Остали [смо] на положају. Непријатељске снаге остале
с^у на истим положајима. У току дана непријатељ се групи-
о³⁰ У село Кузмин.

Нагце јединице налазе се стално на истим положајима,
т^и м Ш^т о су се 2 и 3 батаљон налазили у резерви и на од-

® Вошко Никшић
Милош Шиљеговић

ско^т Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
института, под бр. 43-3, к. 1041.

то« : кь• х⁰

мору. Везу [смо] одржавали са IV бригадом као и осталим бригадама.

Борба била повремено, препуцавање целог дана са непријатељем.

Непријатељске авијације није било, а совјетска авијација бомбардовала непријатељске положаје.

Губитака није било.

Време: Киша падала.

Штаб бригаде налазио се у селу Лаћарку и на положајима.

9. XI. 1944

Непријатељ се повлачио у току ноћи између 8 и 9 о. м. на линију испред села Мартинци, тј. Пановача — Камариште. Њихова јачина нетгозната је. На положају се непријатељ утврдио укопавашем, а испред себе бодљикавом жицом. Намера му је да даде највећи отпор.

Наше јединице пошле су у напад, 3 и 2 батаљон прогоне непријатеља око 4 часа. Ово прогошење је омео највише канал који се налазио испред наших јединица, а који је дубок и широк прилично тако да наше јединице нису могле прећи лако а непријатељ је минирао све мостове преко канала. Касније су продужили прогошење док их је дочекао непријатељ где су батаљони остали на положају.

Борба се гговремено водила, али неког јачег сукоба није било.

Непријатељске авијације није било.

У борби имали смо два лакше рањена, док о непријатељским губицима немамо података.

Време: Киша падала читавог дана.

Штаб бригаде налазио се на положају.

(М. П.)

Начелник, капетан
Раде Обрадовић

БР. 51

14чв()Д ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ТРЕЋЕ ПРО-
ТТРТЕРСКЕ БРИГАДЕ ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД
Л 1 ДО 10 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

ШТАБ III БРИГАДЕ
VI ПРОЛЕТДИВИЗИЈЕ „Н. Т.“
11-X1-1944 год.

Доставља изводак из опера-
цијског дневника од 1—10-
X1-1944 год.

ШТАБУ VI ПРОЛЕТДИВИЗИЈЕ „Н. Т.“

1-X1-1944.

Среда, Стејановци—[В.ЈРадим^и—облачно.

I и II батаљон водили су борбу са непријатељем, који је отступао од [В.] Радршаца за Чалму. Губици непријатеља су нам непознати. На нашој страни губици: 3 мртва и 5 рањених. III и IV батаљон, Штаб бригаде, и секције при* Штабу налазиле су се у В. Радинцима.

2-X1-1944.

Четвртак—ведро, Радинци—Манђелос.

II, III и IV батаљон водили су борбу са непријатељем У Манђелосу и на комуникацији Лежимир—[Срем.] Митровица пут Чалме. Непријатељски губрши: 25 зуфтвих и више рањених. На нашој страни 8 мртвих и 18 рањених. I батаљон, и интендантура у Радинцима, Штаб бригаде на положају код Манђелоса.

3-X1-1944.

Петак—Радинци—Манђелос, време мутно.

III и IV батаљон држали су положај западно од Манђе-
рема Чалми преко целог дана непријатељска арти-
Р^нЈ^а тукла је наше положаје. На нашој страни 12 рање-

ског ¹ ® Ригнал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
института, под бр, 46-7, к. 802.

нмх другога и 4 пушке оштећене. I и II батаљон интендантска, тура и амбуланта налазили су се у [В.] Радинцима, Штаб бригаде у Манђелосу. Са I и II батаљоном војнички јеђено: стројева обука и стражарска служба.

Политички сектор: читан је лист „Подитика“.

4-X1-1944.

Субота—Радинци—Манђелос, време мутно.

I и II батаљон налазили су се на положају западно од Манђелоса према Чалми. Борбе није било. III, IV [батаљон] и интендатура у Радинцима, Штаб Бригаде у Манђелосу.

5-X1-1944.

Недеља—Радинци—Манђелос, време лепо.

I и III батаљон држали су положај као и прошлог дана и преко дана водили борбу са непријатељем. Губици непријатеља 13 мртвих и непознат број рањених. Наши губици 4 мртва и 11 рањених. III и IV батаљон и интендатура били су у [В.] Радинцима. Вршили су раскужавање. У бригаду дошло је 35 бораца из Дивизије. Штаб бригаде и чета зајезу налазили су се у Манђелосу.

6-X1-1944.

Понедељак—Радинци—Манђелос, време мутно.

I [и] II батаљон држали су стари положај, борбе није било. III [и] IV батаљон, интендатура и чета за везу били су у Радинцима. Штаб бригаде у Манђелосу. Рад у III и II батаљону: дотеривање личне и војничке спреме у исправност.

7-X1-1944.

Уторак—Радинци—Манђелос, време лепо.

II, III и IV батаљон водили су борбу са непријатељем на простору Манђелос—Чалма. Губици непријатеља око 1 мртвих и већи број рањених; уништена 4 тенка, заробљено 2 пушке и нешто муниције. На нашој страни 15 мртвих и 46 рањених. Изгубили смо један противколски топ којег непријатељ уништио, један „Шарац“ 2 п. митраљеца „3. Н и 48 пушака. I батаљон налазио се је у Радинцима. II батаљон бригаде налазио се је на положају код Манђелоса.

8-X1-1944.

Среда—Манђелос—Лежимиц, време кишовито.

Наш положај Манђелос—Чалма преддли смо према наређењу I Војвођанској бригади. По доласку у Лежимир у току дана нисмо могли примити положај од VI Војвођанске бригаде него у први сумрак. Око 18 часова добили емо наређење да са бригадом сменимо на положају Стара Бингула снаге X Војвођанске бригаде. Бригада је покрет извршила из Лежимира за Бингулу у 20 ч. Интендатура и амбуланта бригаде извршиле су покрет за Свилош.

9-X1-1944.

Четвртак—Лежимир—Бингула време облачно.

Бригада је у 0.3 ч преузела положај од X Војвођанске бригаде на проетору Шишатовац—Стара Бингула са следећим рапоредом: I батаљон Шишатовац; II батаљон Кр-нуле; IV батаљон Стара Бингула; III батаљон, Штаб бригаде, чета за везу у североисточни део Бингуле; интендатура и амбуланта у село Свилош. Са обе стране мања активност на фронту, са наше стране више извиђачка делатност.

На нашој страни један друг рањен од нагазне мине.

10-X1-1944.

Петак—Бингула киша и мутно време.

I, II и IV батаљон налазили су се [Ст.] Дивош—Бингула потискујући непријатеља према Ердевику који је отступао од Чалме— [Ст.] Дивоша. На етрани непријатеља непознати су нам губици. На нашој страни један рањен од нагазне мине. III батаљон, Штаб бригаде и чета за везу налазили су у Старој Бингули, интендатура и амбуланта налазиле су се у Свилошу.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар-мајор
Гој. С. Милекић²

Командант-мајор³

(М. П.)

; Гојко Милекић
Ла^азо Радаковић

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 11
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА ОСЛОБО-
ЂЕЊЕ МАРТИНАЦА И КУЗМИНА***

ШТАБ
21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ
О. Бр. 155
П новембра 1944 г.
Ср. Митровица

ЗАПОВЕСТ

(Секција Бач. Паланка—Шабач 1:100.000)

Под притиском наших снага непријатељ је 9 о. и. напустио своју одбрану на Генералном Каналу и поставио се на положајима од обале Саве, источном ивицом с. Мартинци, железничком пругом, каналом Баркут—Шидина [П.], надовезујући се даље каналом са селом Ердевиком. На овим положајима налазе се мање снаге, које имају задатак заштитити повлачеше тежих делова шихових трупа, које се постепено извлаче са свог сектора. Положаји непријатеља су прилично утврђени рововима и каналрима, које је непријатељ употребио за своју одбрану.

Задатак наше дивизије је, у склопу са осталим јединицама на овом терену, разбити непријатеља на сектору с. Мартинци—с. Кузмин и истима овладати, а потом наставити гоњење непријатеља до избијаша на линију Шаренград—Шид—Сремска Рача.²

У циљу разбијања непријатељских снага

НАРЕЂУЈЕМО

II пролетерска бригада извршиће напад на непријатељске положаје: Морјан П., прелазећи исту са три батаљона на месту Дашчара и оријентишући их према Кузмину, извршити на село напад са северозападне стране. Повезати се десно са XI дивизијом на месту Шидина млин, (к. 92) и њи-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 18-2, к. 1040.

² Види док. бр. 77.

хово крило, које треба да допре до ове коте. оријентисати у правду с. Кукујевци. Такође са ова три батаљона извршити напад на канал са западне стране. Са четвртим батаљоном извршити напад правцем Међеш—кота 90—Међош на БаркУт—[Шицина П.] и на железничку пругу до коте 85, где се повезати са десним крилом V бригаде.

V бригада са својим снагама извршиће смену IV бригаде и поставити се на положајима од коте 85, повезујући се на истој са II бригадом, до железничке пруге источно од коте 85, где се повезати са XXXI бригадом. На овом сектору бригада ће извршити напад на с. Мартинци, с тим штс? ће забацити своје десно крило ударајући у северозападни Д⁸⁰ села, при чему ће се ослањати на батаљон II бригаде, ће их штитити од Кузмина. Напад извршити уз садеј^тво са II бригадом и настојати да се овлада непријатељским Р⁰-вовима и ликвидирају непријатељске снаге у е.Марти^ЧИ-

XXXI бригада ће са својих положаја, укључујући ј^{ош} један батаљон, извршити притисак на непријатеља и у^{м(>-}менту напада II и V бригаде настојати да овлада полож^аЈ~ма непријатеља и наставити гоњење и разбијање непријатељских снага у правцу Кузмина. Један свој батаљон, ^оји се налази на левом крилу забацити, пробијајући одб^аУ непријатеља јужно од с.Мартинци и ударити у бок не^Р"-јатељу у самом селу.

IV бригада сместиће се са својим снагама у с.Лаћар^У> где настојати да се људство одмори.

При нападу на непријатеља бригаде ће тежити да ^{за-}обилазним путем енергично изврше напад на непријатеља, ударајући га на места, где се он мање нада тј. у бок и Јеђа.

Са артиљеријом 117-ог пука Црвене армије повезаће се друг командант XXXI бригаде³ и кренути до канала испод Брестове Баре, одакле ће давати циљ за тучење непријатеља. То исто ће урадити са „Каћушама“.

Штабови бригаде ће редовно обавештавати о свему што се догађа на фронту, користећи при том сва превозна сР^Д~ства, која имају на расположењу.

Санитет и интендантура дивизије остају на истил^ м^с" стима.

Напад отпочети у 20 часова 11 о. м.

Штаб дивизије, тј. пункт штаба, налазиће се у Лаћарку код штаба IV бригаде.

Људство које је босо не водити у борбу.

³ Миодраг Нешић-Кеша

При нападу водити рачуна о нагазним минама, које непријатељ поставља комуникацијама и испред својих положаја.

Штабови бригада ће упутити људе стручњаке са минама (уколико их има), који ће постављати мине на местима од куда могу наићи тенкови.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, п. пуковник
Младен С. Марин

Заменик команданта, мајор
Раде Петровић⁴

БР. 53

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 11
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИ-
ЗИЈЕ О СИТУАЦИЈИ И РАСПОРЕДУ БРИГАДА¹**

**ШТАБ
21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕР. КОРПУС
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Бр. И-Х1-1944 год.**

ШТАБУ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ

На јучерашњем састанку са вама рекли смо вам да ће наша II бригада вршити напад на непријатеља, на правцу села Кузмин и то увече 10 о. м. Но, у међувремену II Пролетерска бригада није могла прећи у напад и повукла је своје снаге сместивши један батаљон у Чалми а остале у Лаћарку. Наша заповест није могла бити извршена, а која је имала за циљ садејство са војвођанским бригадама и ликвидација немачких упоришта у с.Кузмину и на каналу Баркут на десном крилу, а на левом крилу вршење притиска на с.Мартинци — чиме се имало за циљ садејствовати осталим јединицама.

Наша II бригада вршила је јак напад на непријатеља претпрошле вечери на каналу Баркут, на којем је непријатељ био утврђен. Јака одбрана непријатеља, као и врло

⁴ Драгољуб Петровић-Раде

¹ Колија оришнала, писана машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 6-3, к. 1041.

гадно време онемогућили су их да ликвидирају непријатеља на овом сектору. Главни разлог био је тај, да су борци већ три дана непрекидно на положајима изложени киши, снегу-невремену и глади, јер се пред Немцима на положајима врло тешко доносила храна и истом снабдевали наши борци. После овог напада, као што смо раније навели, бригада се повукла. Од премрзлости и исцрпљености умрла су нам 2 борца, а четворица су пренешена у болницу на носилима, они су вештачким дисањем повраћени у живот.

Синоћ је по заповести вршен притисак на сектору испред IV и XXXI бригаде на непријатељске положаје. Непријатељ је био упоран и засипао их је врло жестоком ватром из митраљеских оруђа. Њихову одбрану помагао је један тенк који је ишао комуникацијом од Кузмина до Мартинаца.

Сад се наше снаге налазе: II пролетерска у Чалми, IV и V бригада у Лаћарку, одакле је IV упутила један бат. на положај, а три одмарају у селу. XXXI бригада на положају испред Мартинаца.

Вечерас мислимо вршити поновни притисак, с тим што ће и II бригада учествовати. Неки успешан напад врло тешко је извести с обзиром да је непријатељ укопан — поставио доста јаку одбрану, као и због тога што су борци већ четири дана непрекидно на положају. па су исцрпљени и прозебли, налазећи се стално у води, нарочито код XXXI бригаде, јер је терен скоро преплављен водом.

Сматрамо да је врло тешко фронталним нападом ликвидирати непријатеља на нашем сектору. Да би се ликвидирао, потребно је забацити му се и забити клин у његове положаје на сектору с. Кукујевци. Тиме би се угрозиле његове снаге у Кузмину и Мартинцима и брже, као и лакше ликвидирали његови положаји на овом сектору.

О овоме вас обавештавамо ради знања како би нас могли обавестити где се налазе ваше снаге и да би могли одредити правце вашим јединицама, у циљу што бржег и ефикаснијег чишћења непријатеља.

Потребно нам је одговорити да би смо и ми могли правилно употребити наше снаге.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

П. комесар, п. пуковник²

Зам. команданта, мајор³

² Младен С. Марин

³ Драгољуб Петровић-Раде

БР. 35

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ЧЕТВРТЕ
СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИ-
ЗИЈЕ ЗА 9 И 10 НОВЕМБАР 1944 ГОДИНЕ¹**

**ШТАБ IV СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ
21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ**

Бр. 265
11-Х1-1944 год.
с. Лаћарак

ШТАБУ 21 СРПСКЕ УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Препис операцијског дневника.

9 новембар 1944 год.

У 4 часа непријатељ је отступио од Манђелоеа и испред нас и V бригаде дуж Манђелошког канала. Кренули смо напред, Манђелогоки канал са бригадом прешли смо² та два места: према [Државној] пустари и Вујновића млину, IV батаљон кад је прочистио пустару, упутио је једну чету за с. Чалму. Са осталим снагама одмах смо кренули ка северном делу с. Мартинаца. Киша је падала. Терен, иначе мек и подводан, био је тешко пролазан. Покрет ка Мартинцима споро је одмицао.

Непријатељ је напустио¹ с. Чалму, али се задржао у Мартинцима. Са истока од железничке пруге до Саве задржао се на, добро изграђеној линији, а северно посео је и укопао се дуж пруге, са нарочито јаким утврђењима на железничкој станици, код цркве и др.

На наш покрет ка Мартинцима непријатељ није реаговао. Кад је наш II батаљон стигао у близину железничке станице (са патролом 30 метара само далеко од станице) — непријатељ је тек тада отворио јаку ватру. II батаљон се задржао и укопао на 150 метара до станице. I и IV батаљон поставили су се десно, опседајући село са севера, IV батаљон повијањем свога десног крила (с једном четом) угрожавао је непријатељеки бок у случају његовог отступања. III батаљон је био на салашима 800 м позади — као резерва.

¹ Оригинал, исан машином, налази се у архиви ВојноисторЈЈ-ског института, под бр. 32-5, к. 966.
² Види док. бр. 169.

У први мрак извршили смо напад са I и IV батаљоном на северни део села. Напад је изведен са мањим снагама, али одлучко. Ворци су се трудили да се по сваку цену дограбе села, јер је киша стално падала, а у рововима пуним воде није се могло даље издржати. Но, непријатељ се упорно држао. Наши су се морали понова повући у своје ровове. Имали смоукупно 8 рањених (3 теже). Мртвих нисмо имали. Одбрану непријатеља је помагао један тенк, који је маневрисао дуж целог положаја, ивидом села, тукући наше топом. Непријатељ је употребио такође више минобацача.

Киша није престајала. Око 20 часова почео је дувати врло хладан ветар и пролетале су ледене иглице. Борце, до коже мокре пробијао је ледени ветар. Ровови су пуни воде. Склоништа није нигде било. Ноћ је била извапредно мрачна.

I, II и IV батаљон остали су и даље на положају.

Штаб бригаде: с. Лаћарак сев. источни део села до 7 часова. Правцем надирања ка Мартинцима. На положају са III батаљоном до 22 часа. У путу за Лаћарак до 24 часа. [А затим] западни део Лаћарка (Црквена ул.).

10 новембар 1944 год.

У 4 сата III батаљон је сменио на положају све батаљоне. II батаљон позвали смо у село Лаћарак, IV и I задржали су се на салашима, где је био III батаљон. Позвали смо потом и I батаљон у село. II батаљон је стигао око 12, а I око 16 часова у Лаћарак.

У први мрак добили смо наређење од Штаба дивизије, да извршимо из нашег правца напад на непријатеља у с. Мартинци. 31 бригада, која је сменила V, напада са истока, а II Пролетерска на комуникације Мартинци — Кузмин и само с. Кузмин.

Издали смо наређење да напад изврши III, а у сзему га помаже IV батаљон. Стављане су нам на расположење батерија „Каћуша“ и батерија топова. Уговорили смо све што је било потребно за јединствен напад. Чекали смо само извештај од III батаљона да су примили наређење, па да наредимо „Каћушама“ и артиљерији да отпочне са дејством.

Око 19 часова обавештени смо од Штаба дивизије да се напад одлаже, пошто II Пролетерска због своје удаљености не може да стигне на место одређено јој у овом нападу. Место напада изнетог у наређењу ограничити се само на притисак.

Освануо је танак слој снега. Падала је изјутра неко време киша. Цео дан је била густа магла.

Штаб бригаде: Црквена улица с. Лаћарак.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

Начелник-капетан
Мом. Марковић²

БР. 55

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПЕТЕ СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ
ЗА 10 И 11 НОВЕМБАР 1944 ГОДИНЕ¹**

ШТАБ

V СРП. УД. БРИГАДЕ

О. Бр. сл.

11. XI. 1944

ШТАБУ ХХI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

Достављамо вам препис *операциског дневника* за последња два дана.

10. XI. 1944. "*" "

Непријатељске снаге укопале се и остале на истим положајима као и ранијег дана.

Наше јединице остале на положају одмах испред села Мартинци држећи положај од Саве па закључно са комуникацијом — пругом — Лаћарак — Мартинци где се пресецају пруга и друм, држећи везу са IV српском бригадом: Борба вођеЈа повремено, с тим што је приликом смене са ХХХI српском бригадом непријатељ повео мало јачу борбу. 3 и 2 батаљон о%тали су у резерви.

² Момчило Марковић, погинуо децембра 1944 год. као начелник Четврте српске бригаде Двадесет прве НОУ дивизије.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 12-2, к. 1046.

Непријатељске авијације није било.
У борби [су] 3 наша борца лакше рањена.
Време: јака киша, а преко ноћи снег падао.
Штаб бригаде налазио се у селу Лаћарку.

11. XI. 1944.

По наређешу штаба XXI Ударне дивизије наша је бригада смењена [од] XXXI Српске дивизије,² а наша бригада остала на одмору.

Непријатељске јединице остале на истим положајима као и првог дана.

Наше јединице одмарале се у селу Лаћарку све до нове заповести, када смо требали извршити покрет и напад на непријатеља, а у исто време и сменити IV Срп. бригаду. Наређење за напад било [је] тачно у 8 часова. До тога времена борбе није било.

Непријатељске авијације није било.

Време: облачно и хладно, а преко ноћи почела киша да пада.

Штаб бригаде налазио се у селу Лаћарку.

(М. П.)

Начелник, капетан
Раде Обрадовић

² У оригиналу је омашком написано „дивизије“, а треба „бригаде“.

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД
12 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ
КОРПУСА НОВЈ О ОСЛОБОЂЕЊУ ЧАЛМЕ, СТ. ДИВОША
И БИНГУЛЕ¹**

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
12 новембра 1944
у 8 часова

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

1. — 9 новембра у 4 сата, наше снаге које су вршиле демонстративне нападе, примјетиле су да непријатељ отступа са цијеле линије од Дивоша до р. Саве. Наше снаге су одмах пошле у гоњење непријатеља, који је тенковима штитио своју отступницу. Заузета су мјеста Чалма, Дивош и Бингула.

Како немамо радио-везе са XXI Дивизијом, то смо примили извјештај преко руских станица, па се десила грешка да Вам јавимо да су Мартинци заузети.

Непријатељ је одступио до на 2 км источно од Ердевика испред самих Мартинаца.

11 ов. мј. прије подне XI Дивизија емјенила је XVI Дивизију, која је кренула на нови задатак.

11 ов. мј. у 20 часова подузели смо напад, дијелом снага демонстрирајући према Мартинцима и Ердевику, а главнином XXI и дијелом XI-е продирући према Кузмину и Кукујевцима. Резултате борбе још не знамо.

У исто вцујеме на сектору VI Дивизије изводимо напад у циљу изоловања истурених непр. снага према Визићу.

2. — Цијела VI Дивизија и главнина XXI Дивизије су на отвореном пољу, без крова над главом. Људство слабо обучено. Код XXI има случајева умрфања од студени. Код VI је још горе.

Настојаћемо да непријатеља збацимо са ове линије, а тиме би јединице могле да се смјесте у куће. Уколико га не збацимо, мораћемо *оставити* маде снаге према непријатељу, а главнине ДД«визија повући у села.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, потпуковник

Никица Пеиновић

Командант, пуковник
(М. П.) **Ђоко Јованић**

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 30-2, к. 797.

БР. 65

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД
12 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИ-
ЗИЈЕ ЗА ДЕМОНСТРАТИВНИ НАПАД¹**

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ

12 новембра 1944

у 12.15 часова

ШТАБУ XI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

1. — Још немамо извјештаја од XXI Дивизије, али изгледа да ни она није имала успјеха у синоћном нападу.⁸ Главни разлог неуспјеха акције сматрамо да је недовољна припрема јединица. Да би нам акција успјела треба темељито припремити јединице и сва оружја која нам стоје на **располагању**. Како немамо радио-везе са XXI Дивизијом и не знамо каква је ситуација, точно, код њих, то вечерас нећемо изводити акцију. Уколико будемо вршили напад, вршићемо га убудуће ујутро или пред само јутро, искоришћавајући то, што ће непр. војници, који су за вријеме ноћи у рововима, пред зору бити неспособнији за борбу, а прекинућемо га доадашњом пракеом напада увечер.⁵

Ваш задатак је да испитујете, точно, гдје су непр. снаге> колике су, гдје су непр. слаба мјеста итд., а за вечерас демонстрирајте у правцу Ердевика и на цијелом сектору.

* Према непријатељу на положајима треба оставити мање снаге, које ће бити активне, вршити препаде, а главнину снага треба да држимо склоњену по селима.

Уколико сматрате да је непријатељ слаб, можете га напаети и протјерати према Вашем задатку. Треба бити будан и у случају да се непријатељ почме повлачити са овога сектора, то повлачење искористити што је више могуће, дејствујући брзо и енергично.⁴

2. — Замјеник команданта Ваше дивизије,⁵ разговарајући путем радио-телефоније са командантом VI Дивизије,

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-ског института, под бр. 21-2, к. 866.

² Види док. бр. 77.

³ Види док. бр. 107.

⁴ Види док. бр. 36.

⁵ Душан Егић

потпуно је отворено давао имена јединица, задатке итд. То је потпуно погрешна пракса и даје могућност непријатељу да сазна које се наше јединице боре против њега, наше на-мјере итд. Зато се забрањује употреба телефоније на тај начин. Ми смо Вам послали шифру. па ћемо се преко ње споразумјевати, а пошто се преко шифре не може све казати и објаснити, треба се служити куририма. Уколико успосгавите везу између Чалме и Манђелоса (телефонску), моћи ћемо од Лежимира до Манђелоса употребљавати моторбициклисте и брзо се споразумјевати.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, потпуковник
Сл. отеутан

Командант, пуковник
Ђоко Јованић

(М. П.)

п. С. Пошаљи ми неки писмени извјештај и ваше ми-шљење о акцији на том сектору [дописано мастилом].

БР. 58

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ШЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД
12 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА ПРИ-
ВРЕМЕНИ ПРЕЛАЗ У ОДБРАНУ¹**

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ „Н. Т.“
I ПРОЛЕЉРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
12-XI-1944 г.

ШТАБУ I, II, III И XXII БРИГАДЕ

Послије више напада нисмо получили успјеха, то до даљњег наш задатак је одбрана. Бригаде ће држати слиједеће положаје:

III Брига^а од Дунава па на југ закључно кота 188.

II Бригада од коте 188 до коте 193, преузимајући један дио положаја који је држала Космајска бригада.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-ског института, нод бр. 9-1, к. 797.

I Бригада од коте 193 па јужно до коте 184, преузимајући један дио положаја којег је држала Космајека бригада.

Коемајска бригада по добивеној смјени кренуће за Лежмир ради сређивања и служити као резерва.

На положајима држати најпотребније снаге (два батаљона), док резерву, III [бригада] — у Нештину, II — Синкерек и Луг, а I [бригада] — Ст. Бингула. Добро се утврдити и маскирати.

Извиђачкој служби посветити више пажше. Преко-ноћи упућивати поједина одељења у непријатељски распоред ради хватања појединих војника.²

До даљњег ми ћемо бити у Нештину гдје слати извјештаје.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За политкомесара³

Начелник штаба, мајор
Дотлић⁴

БР. 59

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ТРИДЕСЕТ ПРВЕ СРПСКЕ БРИГАДЕ ОД 12 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИ- ВИЗИЈЕ О НАПАДУ НА МАРТИНЦЕ И КУЗМИН¹

ШТАБ
XXXI СРПСКЕ БРИГАДЕ
12 новем. 1944.

Извештај о акцији
XXXI бригаде.

ШТАБУ XXI НОУ ДИВИЗИЈЕ

1. Према вашдј заповести од 11 о. м. бригада није извршила задатак у потпуности.

2. Бригада је у оквиру дивизије имала задатак да на-
озда с. Мартинци, с. Кузмин и то са три батаљона, с тим што

² **Види док. бр. 107.**

³ Данићо Ђујић

⁴ Душан Дотлић

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под рег. бр. 48-2, к. 1041.

ће један батаљон пребацити јужно од с. Мартинаца и са истим ударити бочно на непријатеља у с. Мартинцима.

3. *Извршење задатка.* Два батаљона која су била на положају вршили су напад, с тим што смо убацили у акцију још један батаљон. Левокрилни батаљон који је добио задатак да ее у времену јаче борбе пребаци преко- канала, исти је чекао развитак борбе. Пошто се борба прилично слабо развијала, покушали су да пребаце једну чету. Вода је у каналу дубока око 2 м те у том случају био им је онемогућен прелаз, с тим тај батаљон није ни извршио задатак.

4. Деснокрилни наш батаљон у извршењу задатка који му је постављен није се много залагао. Иако је вршио притисак на непријатеља тај рад ло нашем мишљењу није задовољно за омогућавање извршења задатка.

Такође им средњи батаљон није успео да овлада ма ни једном тачком непријатеља, иако се је понајвише трудио за извршење задатка.

Командант ове бригаде је имао задатак да се повеже са артиљеријом 117-тог пука Црвене армије и са „Каћушама“. Пошто је командант IV бригаде већ [одредио] циљ за артиљерију, (а било је доста и касно) нисмо је померали, а није за то било ни потребе за њено померање.

Веза у току ноћи није била на 'довољној висини. Веза се углавном одржавала коњаницима-куририма. Веза између батаљона је постојала, као и са IV бригадом.

У овој акцији губици непријатеља су нам непознати, али је непријатељ имао губитака. Наши губици су 6 (шест) рањених другова, од тога 3 теже.

Узрок неуспеха акције био је углавном због брзине спремања, тако^а су бригаде, па и батаљони добили доста касно наређење, те сама акција није довољно припремљена.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар
Мом. Вучеконић⁸

Командант-капетан
М. С. Нешић³

2 Момчило Вучековић
8 Миодраг Нешић-Кеша

БР. 65

**ОДЛУКА ВРХОВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ЈУГОСЛАВИЈЕ О
ПРОМЕНИ НАЗИВА ТРЕЋЕ ВОЈВОЂАНСКЕ ДИВИЗИЈЕ¹**

НАРЕДБА БРОЈ 49

Главног штаба НОВ и ПО Војводине за 13 новембар 1944

Одлуком Врховног штаба НОВ и ПО Југославије, досадашњи назив III Војвођанске дивизије мења се и дивизија добија назив: „51 НОУ дивизија“.

Доставља се ради знања и поступка.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ХЕолит. комесар,
П. пуковник
ЈБ. Момчиловић, с. р.²

Командант,
Генерал-лајтнант,
Коста Нађ, с. р.

Тачност преписа оверава,
Начелник, п. пуковник
Колунџић³

(М.П.)

Достављено:

Војној управи за Банат, Бачку и Барању,
Главном НОО за Војводину,
Штабу XII Корпуса НОВЈ, -
Штабу III НОУ дивизије,
Војној области за Срем,
Отсецима овог штаба.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторичког института, под рег. бр. 21-5, к. 589.

² Љуба Момчиловић

³ Антон Колунџић

БР. 35

**РАТНИ ИЗВЕШТАЈ БРОЈ 24 ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО
ВОЈВОДИНЕ О БОРБАМА И АКЦИЈАМА ВОЈВОЂАНСКИХ
ЈЕДИНИЦА ОД 16 ОКТОБРА ДО 13 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

Број 24

ГЛАВНИ ШТАВ НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ О ДЕЛАТНОСТИ СВО-
ЛИХ ЈЕДИНИЦА ОБЈАВИО ЈЕ СЛЕДЕЋИ РАТНИ ИЗВЕШТАЈ:

Наше јединице у садејству са јединицама Црвене армије воде офанзивне операције, очистиле [су] већи део територије и целу леву обалу Дунава, прешле Дунав и напредују кроз Барашу и Мађарску према Печују.

После жестоких борби ослобођен је Лаћарак, Чалма, Лежмир и друга места. Борбе се настављају на сектору Шид — Илок — Ердевик и на Јелисаветином каналу.

Наша авијација помаже операције јединица у Срему, туче непријатељска упоришта и колоне.

16 X једна група бораца III бат. VII бригаде заробила је на друму Ср. Карловци — Петроварадин једног немачког официра-моторциклисту.

Истог дана једна чета III бат. исте бригаде дочекала је између Петроварадина и Буковца једну групу усташа и нанела им осетне губитке, док је на нашој страни један друг рађен.

19 X II бат. VII бригаде у заседи на друму Рума — Јазак дочекао је два непријатељска камиона и један ауто са војском. Овом приликом убијен је један и више рађено непријатељских војна, док је 6 заробљено. Уништени су камиони, а заплењен лукс. ауто, 2 пушкомитраљеза, 6 пушака и извесна количина санитетског материјала. Наши губици су незнатни.

Истог дана јединице X бригаде растерале су једну већу групу љотићеваца, који су вршили реквизицију запрежних кола у Суботишту. Убијен је 1 бандит и више рађено. Заробљена 1 пушка, 5 шињела и друга ратна спрема. Властитих губитака није било.

19/20 X једна чета I бат. VII бригаде разрушила је на три места железничку пругу Беотрад — Загреб, између Вогња и [Срем.] Митровице.

¹ Оригинал, исан машином, налази се у архиви ВојноисторЈЈ-ског института, под бр. 32-5, к. 966.

² Види док. бр. 169.

Исте ноћи једна чета II батаљона исте бригаде минирана је на три места жељезничку пругу Рума — Врдник и растерала једну непријатељску патролу.

20 X јединице VIII бригаде напале су једну непријатељску колону сев. ист. од Палића и заробиле 58 мађарских војника са целокупном ратном опремом.

Истог дана јединице VII бригаде ликвидирале су непријатељско упориште у селу Каменици и заробиле 59 непријатељских војника, 3 пушкомитраљеза, 36 пушака, 1 пиштољ, 88 ручних бомби, већу количину муниције, 14 лари одела и 15 пари обуће и много друге ратне спреме. Том приликом уништена су 3 бетонирани бункера. Непријатељ је имао више мртвих и рањених, док су налхи губици непознати.

22/23 X једна чета I бат. исте бригаде у заседи на друму Рума — [Срем.] Митровица заробила је један непријатељски камион, 3 непријатељска војника, 9 пушака и другу ратну спрему. Том приликом убијено је 9 непријатељских војника, док на нашој страни није било губитака.

2 XI јединице VII бригаде на положају Бездан — Бачки Моноштор у додиру су са непријатељем и држета под сталном пушчаном ватром.

9 XI јединице XII бригаде врше техничке припреме за форсирање Дунава код Батине и стоје стално у додиру са непријатељем, који настоји јаком минобацачком ватром осујетити делатност наших јединица.

11 XI III бат. XI бригаде успео је да се са деловима Црвене армије пребаци преко Дунава и упркос непријатељског дејства из ваздуха, ствара ужи мостобран и потискује непријатеља из села Батине. Том приликом заробљено је 9 Немаца, 2 митраљеза и 1 пушкомитраљез. Наши губици су незнатни.

11/12 XI јединице исте бригаде проширују мостобран код села Батине и потискују непријатеља према Змајевцу. Непријатељ потпомогнут тенковима и авијацијом врши жестоке противнападе у више налета, које наши борци успешно одбијају и успевају да задрже место Батину. У овим бојевима непријатељ је имао више мртвих и рањених војника, док је 36 војника заробљено. Наши губици су такође осетни.

13 XI у току су даље борбе. Јединице 51 дивизије у садејству са јединицама Црвене армије потискују непријатеља ка Змајевцу, који брани своје положаје јаком артиљерском ватром.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Новембра 1944 године (Из Главног штаба НОВ и ПОВ)

БР. 65

ПРЕГЛЕД БРОЈНОГ СТАЊА НАОРУЖАЊА, СТОКЕ И ВОЗИЛА У ЈЕДИНИЦАМА ДВАНАЕСТОГ КОРПУСА НОВЈ НА ДАН 13 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

ШТАБ
XII КОРПУСА НОВЈ
Бр. 93/44
13 новембар 1944 г.

Ц р е д л о т: Достава прегледа бројног стања људства, наоружања, стоке и возила.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Доставља Вам се преглед бројног стања људства,² наоружања, стоке и возила свих јединица које су у саставу нашег корпуса.

Прилог:

Испуњени обрасци број 1, 2 и 3.

ОМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ.³

(М. П.)

За Штаб корпуса
Начелник,
п. пуковник
Р. Ј.³

¹ Оригинал, писан шинином и руком на штампаним формуларима, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 21-7. к. 585*.

² Редакција није пронашла овај докуменат.

³ Радослав Јовић

Образац 2

ПРЕГЛЕД НАОРУЖАЊА
Јединица XII Корпуса
На дан 13. XI 1944 године

1) Пушака: ⁴		
југословенских и немачких	3.808.—	284.992.—
руских	16.—	2.282.—
енглеских	468.—	333.925.—
италијанских	3.087.—	108.256.—
' разних	393.—	21.572,—
тромблонских		
Свега пушака	7.772.—	751.027.—
2) Стројница:		
руских	252,—	35.443.—
немачких	157.—	19.384.—
„усташких"	20,—	860.—
енглеских	380.—	33.283.—
италијанских _____	9,—	3.070.—
осталих _____	11—	3.010.—
Свега стројница	829,—	95.050.—
3) Пушкомитраљеза:		
југословенских _____	125.—	55.785.—
руских	13,—	7.407,—
немачких „шараца."	148.—	58.221.—
енглеских „Брем"	268,—	150.270.—
италијанских	14.—	7.480.—
белгиских	4.—	2.651.—
бугарских		
' разних	7.—	850.—
Свега пушкомитраљеза	579.—	282.664.—
4) Митраљеза:		
југословенских	8.—	4.926.—
италијанских	10.—	10.200.—
и других ' _____	7,—	3.900.—
Свега митраљеза	25.—	19.026.—

⁴ У другој колони овог обрасца дат је број муниције са којом су јединице располагале.

5) Лаких бацача:		
енглеских	26.—	128.
италијанских, кал. 46 мм	1.—	10.
немачких, кал. 37 мм	11.—	506.
и других		
Свега лаких бацача	38.—	644.
6) Тешких бацача, 81 мм:		
југословенских	6.—	117.
италијанских	11.—	224.
немачких	38.—	687.
руеких, кал. 82 мм	2.—	2.
Свега тешких бацача	57.—	1.030.
7) Противтенковских пушака и бацача:		
руеких [пушака].	11,—са мет.	620.
енглеских [пушака].	4.—	257.
„Базука“, кал. 60 мм		са мрша
Бацач „Пиат“ (Цон Бул)	9.—	155.
Свега противтенковских пушака и бацача	24.—	
8) Топова:		
противколеких 37 мм југослов.	1.—	са граната
противколских 37 мм немачких		
противколских 47 мм југослов.		
противколских 47 мм италијан.	1.—	60.
брдских 65 мм италијанских		
брдских 75 мм америчких		
Свега топова	2.—	
9) Ручних граната:		
офанзивних комада	2.345.—	
дефанзивних „	1.870.—	
Свега ручних граната „	4.215.—	
10) Револвера:		
парабелум и Валтер комада	264.—	
разних револвера „	501.—	
Свега револвера „	765.—	
11) Радиостаница:		18.—
Свега радиостаница		18.—

12) Сигналних пиштоља • • комада	41.—
Експлозива килограма	935.—
Нагазних мина, разних комада	62.—
Камиона „	11.—
Аутомобила комада	7.—
Моторцикла „	15.—

Напомена: Муницију (по калибрима) показивати у укупним количинама у одговарајућим редовима.

Бр. 93/1944
13 новембра 1944

(М. П.)

За штаб корпуса
Начелник,
п. пуковник
Р. Ј.

Образац 3

ПРЕГЛЕД БРОЈНОГ СТАЊА КОЊА И ВОЗИЛА

1) Јахаћих коња	350.—
2) Товарних коња _____	814.—
3) Теглећих коња _____	284.—
Свега коња	1.448.—
4) Товарних кола-једноосовних	84.—
5) Товарних кола-двоосовних	93.—
Свега кола	177.—
6) Камиона	13.—
7) Аутомобила _____	7.—
8) Моторцикла	15.—
9) Бицикла	33.—
Свега возила	68.—

Бр. 93/1944
13 новембра 1944 ^

(М. П.)

За штаб Корпуса
Начелник,
п. пуковник

БР. 35

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕТЕ КРАЈИШКЕ (КОЗАРАЧКЕ) БРИГАДЕ ОД 13 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ О НАПАДУ НА НЕПРИЈАТЕЉСКО УПОРИШТЕ ЕРДЕВИК¹

ШТАБ
V КК НОУ БРИГАДЕ
Бр. Стр. пов. 14/44 г.
13 нов. 44 год.

ШТАБУ XI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Предмет: *Операциски извештај
о нападу на Ердевик.*

Достављамо Вам операциски извјештај о нападу на непријатељску линију испред Ердевика.

Бригада је кренула 12 ујутру у 5 сати из Руме у правцу с. Дивоша гдје су се смјестила два батаљона док остала два батаљона кренула су за Бингулу да преузму положај од IV Војвођанске бригаде XVI дивизије. Наш II и III батаљон стигли су у Бингулу пред вечер и преузели положаје од IV Војвођанске бригаде.

Исте вечери бригада је добила задатак да са снагама цијеле бригаде нападне и ликвидира непријатељско упориште Ердевик.

На лршији испред Ердевика непријатељ држи положај наспрам наших положаја. Ископао је дубоке ровове. Снаге непријатељске су нам непознате, али по добијеним подацима има их око 2.500, већином Нијемци. Поред великог броја аутоматског оружја имају већи број топова, а испред Ердевика патролирају тенкови (има их око 6, можда и више). Аутоматско оружје (тешки митраљеви) су им смјештени на три цркве у Ердевику одакле брзпу у правцу наших положаја.

Бригада је по добијеном задатку требала да изврши напад у 2 сата, али напад није отпочео у одређено вријеме из разлога што је наређеше стигло око пола шест увзчер, а и

¹ Оригинал, исан машином, налази се у архиви ВојноисторЈЈ-ског института, под бр. 32-5, к. 966.

батаљони нису били спремни за брзи покрет јер су тек дошли са пута од Руме, те је напад. отпочео тек око 4 сата ујутру. Два батаљона нападала су непријатеља са сјеверне стране и имали су задатак да нападну непријатељско упориште са сјевера. Тим. снагама успјело је да крену непријатеља из првих одбранбених линија и да га потисну са к. 104 и к. 139, преко ријеке Мохарач гдје се непријатељ задржао у рововима иза цесте која води из Ердевика за Визић. Даљи наш наступ преко ријеке спречила је непријатељска артиљерија и митраљеска ватра која је била врло прецизна, тако да је форсирање ријеке Мохарач и напад на ову утврђену линију непријатеља било немогуће извести, те су се наше снаге повукле ка положаје испред Бингуле. Остала два батаљона, од којих је један вршио притисак фронтално цестом ка Ердевику, док је други заобилазно нападао непријатељску линију са јужне стране. М овом батаљону успјело је да крене непријатеља, али даље није могао да напредује услијед прецизне ватре непријатеља, те се и он повукао на полазне положаје.

Борба је трајала 1 сат и по, и била је **прилично** жестока. Наше напредоваше потпомагала је руска артиљерија која није гађала непријатељску линију већ највише Ердевик, те је непријатељ могао несметано да обрати пажњу на наш **наступ** и да нам својом ватром спријечи и онемогући извршење нашег задатка.

Главни разлог нашег неуспјеха је слаба веза како између батаљона и штаба бригаде, тако и штаба бригаде са артиљеријом, јер само са тешким оружјем могли смо ликвидирати јаку, непр. линију испред Ердевика.

У овој борби непријатељу су нанијети непознати губитци, док смо ми имали 6 рањених од којих 3 теже.

Након неуспјеле акције два батаљона (II и III) враћена су у Ст. Дивош на одмор док два батаљона налазе се у Бингули на положајима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

Пол. комесар — мајор
сл. отсутан

3. команданта²

² Мирко Шил[^]с

**ЛЕТНАЕСТОДНЕВНИ ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕ-
ТЕ КРАЈИШКЕ (КОЗАРАЧКЕ) БРИГАДЕ ОД 14 НОВЕМБРА
1944 ГОД. ШТАБУ ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ¹**

ШТАБ
V КК НОУ БРИГАДЕ
Бр. Стр. пов. 15/44 г.
14 нов. 44 год.

ШТАБУ XI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Предмет: Операциски 15-дневни
извјештај.

Достављамо вам 15-дневни операциски извјештај у ври-
јемени од 1—14 новембра 1944 год.

1-10 новембар 44 г. Цијела бригада са свим секцијама
налази се у Руми на одмору. Неких про-
мјена за то вријеме нема.

11 новембар 44 год. Бригада је извршила покрет из Ру-
ме за Вел. Радинце (гдје је остала бри-
[гадна] интендантура, болница и V ре-
грутни батаљон), одакле је даље продужила за С. Дивош (штаб бригаде и I и
IV батаљон), а два батаљона у Бингули са задатком смјене батаљона Војвођан-
ске бригаде. Исте ноћи добијен је зада-
так за ликвидацију непр.[ијатељског]
гарнизона у Ердевику, којег смо треба-
ли напасти у 20 сати. У напад на Ердевик
учествују сва 4 батаљона. Напад није
извршен у одређено вријеме због тога
што батаљони нијесу били спремни за
напад те је исти отпочео у 4 сата ујутру
потпомогнут руском артиљеријом. Борба
је била кратка (1 и по сат), и жестока.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 30-2, к. 797.

Нашим батаљонима, који су нападали Трад са сјеверне стране, успјело је по-*ТИСНУТИ* непријатеља са првих одбрамбених положаја, али даље напредовање онемогућено је због врло жестоке артиљериске и митраљеске ватре непријатеља, те су се снаге вратиле на полазне положаје испред Бингуле.

Непријатељске снаге: преко 1.000 Немаца, 5—10 тенкова (нису учествовали у борби) и више топова.

Непријатељеки губитци непознати.
Наши губитци: 8 рањених.

13 новембар 44 г. Два батаљона на положајима у Бингули, а остала два батаљона у С. Дивошу као бр.[итадна:] резерва. Непријатељ у току дана туче артиљеријом С. Дивош и Бингулу, али нам не наноси губитке. У току ноћи извршен је демонстративни напад са једном четом на непријатеља.

Тог дана рањен је један друг од нагазне мине.

14 новембар 44 г. Бригада је на истим положајима. Нема неких промјена. Непријатељ цовремено туче бацачима и артиљеријом положај.

Јединица је у току 15 дана имаља следеће:

Губитци:

Властити — 8 рањених друтова

1 погинуо

Свега: 9 избачених из строја

Непријатељеки: непознати

а) Дезертера није било ово вријеме.

б) Придошлих у јединице за ово вријеме било је 637 људи, које смо добили од штаба дивизије.

в) Стање дисциплине, борбеног духа и морала људства У нашој бригади је задовољавајуће, на што је нарочито позитивно утицао искориштени одмор у Руми.

г) Здравствено стање бригаде је такође задовољавајуће. Заразних болести нема, захваљујући упорном раду нашег санитетског особља, које предузима све превентивне мјере да се зараза не појави. Чешћи су сада случајеви прехладе и грипе што је последица слабе одјеће и обуће код бораца који бораве на положајима. У болницама имамо незнатан број другова од болевти, док по разним болницама имамо 216 другова од којих 16 другарица.

д) Стање одјеће и обуће није задовољавајуће. Борци оскудјевају нарочито у обући. Са одјећом такође слабо стојимо. Оскудјева се нарочито у топлом вешу, што повлачи за собом чешће прехладе и грипу [код] бораца.

ђ) Борци се добро хране.

е) Однос и расположење варода према НОВ је врло срдчан, што се констатује по свим случајевима додира између војске и народа.

ж) Однос између другова и другарица у овој бригади је другарски и коректан.

з) Здравствено стање стоке је добро, исхрана може да буде добра, односно боља него што је сада, с тога требамо носветити мало већу пажњу исхрани наше стоке.

Бригада се сада налази на положају

I и IV батаљон: у С. Дивошу.

III и II батаљон на положајима у Бингули.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Пом. пол. комесара — капетан
Вранић²

3. команданта³

² Мирко Вранић.

³ Мирко Шилак.

БР. 65

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 14
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ГЛАВНОМ ШТАБУ НОВ И ПО ВОЈВО-
ДИНЕ О ФОРМИРАЊУ ДИВИЗИЈЕ¹

ШТАБ
III ВОЈВОЂАНСКЕ ДИВИЗИЈЕ²
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Пов. Бр. 9
14. XI. 1944.
Положај

Извјештај о орга-
низаторском раду.

ГЛАВНОМ ШТАБУ НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ

Положај.

Подносимо следећи извештај о раду ове дивизије у ор-
ганизаторском погледу:

Одмах по примљеном наређењу приступљено је у Но-
вом Саду формирању штаба дивизије, те је исти отпочео са
радом 31. октобра 1944 год., како је то било одређено.

У састаз дивизије ушла је VII, VIII и XII Војвођанска
бригада.

1. о. м. преузео је своју дужност одређени комесар ди-
визије друг Ђуро Меденица.

Дужност начелника штаба врши помоћник капетан Ру-
долф Акрап.

10. о. м. новоодређени начелник интендантуре ове диви-
зије Фрањо Врдачак, примио је дужност од досадашњег в. д.
начелника пор. Кулашиновић Војислава.

У вези са формирањем Артиљеријске бригаде ове диви-
зије, као и са наговештеним формирањем још двају дивизи-
она, показала се је потреба, за референтом артиљерије.³
Исти је одређен те ће током следећих дана преузети своју
дужност.

¹ Оригинал, гшсан' машином, налази се у архиви Војноистори-
ског ишзетитута, под бр. 12-6, к. 213.

² Одмах после формирања Дивизија је носила назив: Трећа
војвођанска дивизија, али је убрзо променила ово име и добила
назив: Педесет прва НОУ дивизија. Види док. бр. 60.

³ Живан Перичин-Јоле

Референт санитета овог штаба још није одређен. Прека је потреба, да се исти што прије одреди, те да би надзор над санитарском службом, као и позадинским санитарским установама био правилно успостављен.⁴

Ветеринарски и судски референти овога штаба такође не постоје. Потреба за ветеринарским референтом осетити ће се у најскорије време, будући да је повећан број стоке.

У смислу примљених наређења приступљено је формирању артилериске бригаде. Почетна организација извршена је у Сомбору прикупљањем свих артилераца из појединих пешачких бригада, након чега је бригада упућена у Суботицу ради окончања организације и пријема својих оруђа, која ће се довести из Петровграда [Зрењанина]. Досадашњи ток организације артилеријске бригаде био је задовољавајући[^]

Организирање и формирање Пионирског батаљона, батаљона за везу, Хемијске и Транспортне чете налази се у свом: заметку. Из појединих пешачких бригада издвојени су ови специјалисти, али како је њихов број мали, то' је тражена попуна. Попуна је затражена од Команди места Сомбор, Сента, Суботица и Нови Сад. За до^сада прикупљено људство одређено је привремено руководство, које изводи занимање по привременом плану.

У смислу примљеног наређења одмах је приступљено формирању Словачке бригаде. Формирање исте извршено је у Петровцу и иста данас броји 720 људи, формираних у три батаљона. Од одузетог старог оружја из појединих пешачких бригада, бити ће наоружана ова бригада. Привр. руководство одређено је.⁵

Оружје и муниција, које је ова дивизија примила од Ц. А. војске рационално је подељено појединим бригаама. Приликом расподеле овога оружја узело се је у обзир стање наоружања, као и бројно стање појединих бригаа, те је сва-

⁴ Др Борис Роић

⁵ Словачка национална мањина се одмах по избијању устанка против Окупатора придружила Народноослободилачком покрету. У Старој Пазови под руководством секретара Среског комитета КПЈ народног хероја Јанка Чмелника (17 новембра 1941 године издајом је ухваћен од усташа и после вишемесечног мучења, пошто' није хтео ништа да призна, стрељан је 12 маја 1942 године у Сремској Митровици) Словаци су масовно помагали и активно учествовали у Народноослободилачкој борби. Од бораца, Словака 1 новембра 1943 г. образована је слова^ка чета која се налазила у саставу Прве војвођанске бригаде, а 11 новембра 1944 године формирана је Прва Словачка бригада која је добила назив Четрнаеста вој^рђанска ударна бригада.

кој бригади додељено одговарајући број оружја и муниције. За оправку старог оружја устројена је радионица у Сомбору, те ће исто бити додељено у исправном сташу.

Попуна бригада људством у главном је завршена, осим код VII и Артилеријске бригаде, која је у току.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

**Политкомесар
Потпуковник
' Буро Меденица**

**Командант
Потпуковник
Ср. Савић⁶**

БР. «6

**ОБАВЕШТЕЊЕ ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД
15 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИ-
ВИЗИЈЕ О СИТУАЦИЈИ НА ФРОНТУ***

ШТАБ
XI ДИВИЗИЈЕ
5 КОРПУСА НОВЈ
Бр. Сл.
15-XI-1944 г.

ШТАБУ 21 ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ²

Ваш допис у којему нас извјештавате да су Ваше јединице ушле у Мартинце и дошле до цркве у село Мартинце, а не знамо да ли се непријатељ задржао још у селу или се ловукао куда и где се задржао?

Руска авијација извиђала је и примјетила да се у селу Ердевику врши нека концентрација трупа и то 60—80 моторних возила, као и дуж целог фронта; а што су и ови бомбардовали.

⁰ **Срета Савић-Коља**

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 7-4, к. 866.

² У документу је потрешно написано, а треба да стоји: Штабу Двадесет прве НОУ дивизије.

У складу са Вашим нападом на Мартинце, а и концентрација трупа на фронту ми смо вечерас извршили напад на Ердевик и у правцу Филипина двора. Исход борбе код нас не можемо Вам јавити јер немамо још тачних података. Јавићемо Вам накнадно.

Јавите нам ситуацију као и исход борбе на Вашем сектору.

СФ — СН!

(М. П)

За штаб начелник,
поручник **Б. Никшић**®

БР. 67

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ЧЕТВРТЕ СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 11 ДО 15 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

ШТАБ IV СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ
21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ
Бр. 291
15 нов. 1944 год.
с. Лаћарак

ШТАБУ 21 СРПСКЕ УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Препис оперативског дневника.

11 новембар 1944 год.

Ситуација непромењена. После пола ноћи око 4 сата III батаљон вршио је јачи притисак на немачке положаје (према цркви и жел. станици), но, није дошло ни до каквих значајних резултата. У зору III батаљон сменио је IV, и повукао се у салаше, где је био смештен IV батаљон.

з Бошко Никшић

¹ Оригинал, писан ^ашином, налази се у архиви Војноисториског института, под рег. бр. 8-2, к. 1045.

² Ове тачкице се налазе на оригиналу.

До 11 час. Немци су с времена на време, пуцали из пушака, п.[ушко]митраљеза, неки пут врло ретко минобацачима, па су се потпуно ућутали. Наши су посумњали да се Немци не повлаче и слали су у све правце патроле, ради што чвршћег одржавања контакта с непријатељем, а у циљу пресецања отступнице, послали су чету с десног крила, да пресеке друм Мартинци—Кузмин. Чета је својим десним крилом (с једним водом) избила на поменути друм и кретала се ка селу Мартинцима.

Наредили смо да се батаљон припреми за напад, који да почне одмах после бомбардовања руске артиљерије (по циљевима који су нам од положаја телефоном означили: цркву и жел. станицу).

Руска артиљерија тукла је прилично добро. Затим су наши извршили напад. Но, Немци су наше припустили, а потом дали жилав отпор и задржали продирање наших у село.

Немачка моторизација (5 камиона и борна кола), која је кренула из Кузмина ка Мартинцима принудила је нашу чету да се са тог друма повуче на старе положаје.

У 4.15 час. добили смо наређење од Штаба дивизије, по коме V бригада смешује нашу и у току ноћи у садејству са 31 бригадом врши напад на село. Пошто наш IV батаљон познаје одлично положаје, а с обзиром на спорост у смењивању, остало је да у нападу учествује и IV батаљон са батаљонима који етижу као смена.

Овога дана имали смо 3 рањена.

Преко дана време лепо, ноћу киша.

Штаб бригаде — Лаћарак, код цркве.

12 новембар 1944 год.

У 1 и 30 час. етигли су до наших положаја батаљони V бригаде и сменили наш IV батаљон. Издали смо наређење IV и III батаљ. да крену за Лаћарак. У Лаћарак стигли су у 6 часова.

С времена на време таадала је киша.

Штаб бригаде — стацо место.

13 новембар 1944 год.

Немци су још у селу Мартинцима. Наши на старим положајима. Наша бригада цела је у с. Лаћарку.

Падала је по мало киша.

Штаб бригаде — старо место.

14 новембар 1944 год.

На фронту код с. Мартинаца, чуло се с времена на време краће пушкарање. Пред вече тукли су артиљеријом запад[ну] ивицу с. Лаћарка. Ноћу 14/15 31 бригада вршила је напад с једним батаљоном који се ширио лево и десно од комуникације Лаћарак—Мартинци. До дуго у ноћ чула се необично јака митраљеска и бацачка паљба. Напад наших није ниуколико изменио ситуацију.

Наша бригада цела је у Лаћарку.
Киша падала с времена на време.
Штаб бригаде — старо место.

15 новембар 1944 год.

У зору ститле су веће снаге руске пешадије и артиљерије. Глав[нину] својих снага задржали су у Лаћарку, а са осталим посели положаје према Мартинцима (3 км далеко од Лаћарка).

На фронту код Мартинаца, сем по неки, али ретко, пуцањ из топа, друго се ништа не чује.

Наша бригада на истом месту.
• Време облачно. Киша није падала.
Штаб бригаде — старо место.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.) '

НАЧЕЛНИК-КАПЕТАН
Мом. Марковић

БР. 68

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕТЕ СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ОД
15 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИ-
ВИЗИЈЕ О НАПАДУ НА СЕЛО МАРТИНЦЕ¹**

**ШТАБ V СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ
21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ**

О. Бр. 21
15-Х1-1944 год.
Лаћарак

ШТАБУ XXI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

У току прошле ноћи непријатељ је у два маха вршио напад на нашем сектору. Оба ова напада успешно су одбијена. Око 3 часа ујутру са два батаљона извели смо обухватни напад на непријатеља на северном делу с. Мартинаца. Наши борци долазили су до на двадесет метара, али су исти враћени. Упад у село онемотућен је јаком непријатељском ватром из аутоматског оружја и што је непријатељ добро утврђен. У току целе ноћи, нарочито пред зору, у Мартинцима се чула велика зука моторизације. Да ли је непријатељ извлачио материјал или је пак довлачио материјал, или појачавао фронт, нисмо могли утврдити, али је преко целе ноћи моторизација радила.

У овом нападу непријатељу су нанешени губици, али број истих није познат. Ми смо имали два рањена.

Сада је дуж целог фронта на положају затишје и само с времена на време чује се по неко аутоматско оружје.

Ако вечерае буде ведро ноћ предлажемо да се изведе напад на непријатеља у циљу овлађивања с. Мартинци.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Командант, п. пуковник
Новак Перућница

(М. П.)

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под рег. бр. 27-3, к. 1041.

БР. 68

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ТРИДЕСЕТ ПРВЕ СРПСКЕ БРИГАДЕ ОД
15 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИ-
ВИЗИЈЕ О НАПАДУ НА СЕЛО МАРТИНЦЕ¹**

**ШТАБ
XXXI СРПСКЕ БРИГАДЕ**
15-X1-1944 г.
у 19.30 ч

Оперативни извештај
за 15-X1-1944 г.

ШТАБУ XXI НОУ ДИВИЗИЈЕ

I

Данас око 14 часова 3 чета првог батаљона, која држи положај јужно од друма, фронтом према цркви у с. Мартинцима, приметила је да се непријатељски предњи делови повлаче кроз село напуштајући своје положаје. Одмах су упућене патроле у правцу непријатеља и исте су дошле не- сметано до цркве, утврдивши да на простору од око 800 ме- тара нема непријатеља. Када је командир 3 чете добио ова- кав извештај одлучио је да са четом крене у правцу цркве.

Међутим, када је чета избила до цркве непријатељ је извршио противудар из унутрашности села, дејствујући нај- јачом ватром, бацачима, артиљеријом и аутоматским ору- ђима. Чета је примила борбу, али, услед надмоћности непри- јатеља и без помоћи сопствене артиљерије, чета се после двочасовнр борбе повукла на своје полазне положаје.

Према свему судећи овај непријатељски поступак може се сматрати као плански изведено¹ лукавство непријатеља, да се наше јединице увуку у село а потом туку.

У исто време 2 чета I батаљона покушала је да са севе- ра упадне у село обилазећи станицу. Непријатељ је и ову чету пуетио на отстојаше од око 10 мет. а на исту отворио јаку ватру из свих оруђа, тако да је наша чета била приморана да се поврати на св<Јје положаје уз губитке. Губици ове

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори- ског института, под рег. бр. 27-3, к. 1041.

чете су 3 мртва и 8 рањених другова, а код 3 чете 1 рањен друг.

Непријатељски губици су знатни, пребројано је на положају 3 мртва и око 12 рањених.

II

У току данашњег дана извршена је смена батаљона првог борбеног реда.

III

Око 18.30 часова води се јача борба на левом крилу наше бригаде, тј. на р. Сави. Наше је мишљење да непријатељ врши притисак на наше положаје, пошто батаљони нису добили никакве задатке за нападање непријатеља.

IV

Вечерас у 21 ч извршиће наша артиљерија припрему напада на непријатељске положаје из већег броја цеви. Одмах после артиљеријске припреме предузеће се напад на непријатеља са два батаљона ове бригаде и са два батаљона V бригаде. У колико артиљерија својим дејством дезорганизује непријатеља наше јединице ће прећи у отсудан напад у циљу заузимања села.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Командант-капетан
М. С. **Ненп²**

² Миодраг Ненп-Кеша

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ТРЕЋЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 9 ДО 15 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

**ШТАБ
III ВОЈВОЂ. БРИГАДЕ**
Бр. 21/44
15 новембра 1944 г.

ШТАБУ XXXVI НОУ ДИВИЗИЈЕ

ОПЕРАЦИСКИ ДНЕВНИК ОД 9 ДО 15 НОВЕМБРА 1944 год.

9. XI. 1944 г. Бригада на истом положају као и 8. XI. 1944 год. Два батаљона на положају и то: III и IV, док I и II батаљон налазе се у селу Нешовито. Просторија: Нештин — Су-сек.

Бригада на истом положају као и претходног дана, са иетим распоредом јединица. Преко целог дана није дошло до јачих додира са непријатељем. Истога дана издали смо наређење нашем I и II батаљону да смене са положаја наш III и IV батаљон. Смењиваше на положају извршено је у току ноћи и то 11 о. м. око 2 часа. Истог дана, тј. 10 о. м. добили смо писмени извештај од штаба VI Личке дивизије да ће нашу читаву бригаду сменити са досадашњег положаја једна од личких бригада, што у току дана и ноћи није учињено.

10. XI. 1944 г. Бригада на истом положају као и претходног дана, са иетим распоредом јединица. Преко целог дана није дошло до јачих додира са непријатељем. Истога дана издали смо наређење нашем I и II батаљону да смене са положаја наш III и IV батаљон. Смењиваше на положају извршено је у току ноћи и то 11 о. м. око 2 часа. Истог дана, тј. 10 о. м. добили смо писмени извештај од штаба VI Личке дивизије да ће нашу читаву бригаду сменити са досадашњег положаја једна од личких бригада, што у току дана и ноћи није учињено.

Преко ноћи је редовно слата храна борцима на положај, пошто ее преко дана није могла носити услед активности непријатеља.

²
1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 25-1, к. 1243.

11. XI. 1944 г.
Време про-
менљиво.

Просторија:
Нештин —
Сусек — Бе-
очин.

Бригада на истом положају као и трет-
ходнот дана са истим распоредом. Пошто су
истога дана, ноћу у 2 часа, смешени наш III
и IV батаљон од стране нашег I и II батаљона,
то су се исти сместили у селу Нештину, од-
марајући се и сређивајући своје јединице.
Око 10 сати издали смо наређење свима једи-
ницама за покрет тачно у 12 часова на про-
сторију Черевих — Беочин.

Тачно у 12 часова наш IV батаљон, тех-
ничка чета и III батаљон извршили су покрет
правцем: Нештин — Сусек — Баноштор —
Черевих — Беочин. На путу за Сусек при-
мили смо у састав нашег III и IV батаљона
наш бригадни санитет и бригадну интендан-
туру. По доласку на нову просторију наш III
и IV батаљон као и приштапске јединице
сместили су се у Беочину. I и II батаљон
остали су и надаље на истим положајима,
док их у сам сумрак нису емениле јединице
VI Личке дивизије. По смењивању, наш I и
II батаљон извршили су покрет до Черевиха,
где су [се] и сместили. У току дана на поло-
жајима I и II батаљона непријатељ је био
доста активан.

Истог дана приликом покрета нашег III
и IV батаљона, као и приштапских јединица,
били смо примећени од стране непријатеља
који је тукао нашу колону артиљериском
ватром. Губитака није било.

12. XI. 1944 г.
Време кишо-
вито, Бео-
чин — Каме-
ница — Ириг.

Ноћу током 11. XI. 1944 г. издали смо
наређење свим јединицама за покрет прав-
цем: Беочин — Каменица — Ириг, тачно у
7 ч 12. XI. 1944 г. I и II батаљон истог дана
у 6 ч долазе у састав бригаде, одакле у 7 ча-
сова читава бригада креће горњим правцем.

На новоодређену просторију стигли смо
тога дана у 16,30 часова. Све наше јединице
сместили су се у источном делу града Ирига.
Пошто је људство било уморно преко дана
није се могло ништа радити. На путу није
било нигде додир са непријатељем.

13. XI. 1944 г. Бригада на одмору и сређивању јединица.
Време кишовито, Ириг. Пре подне рађено: вежба (поздрављање, окретање у месту и кретању итд.). После подне
Бројно стање рађено: на политичком атољу. У току дана и
људства: 976 ноћи нарочитих догађаја није било. Навече
на лицу. истог дана наша културно-просветна група
дала је приредбу еа програмом за народ.

14. XI. 1944 г. Бригада на одмору и сређивању јединица.
Пре подне рађено: од 8—11 ч војна обука.
Предавања о борбеној обуци и стражарској
служби. После подне: парење људства. По
батаљонима одржане конференције о последњим
борбама око Илока са евим руководиоцима.
Навече истог дана наша културно-просветна група
дала је приредбу за нашу војску и народ.

У току дана није било никаквих битних промена.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За Штаб:
Командант, капетан
Н. Ђурашевић²

(М. П.)

² Никола Ђурашевић

БР. 68

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕТЕ СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ОД 16
НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ
ДИВИЗИЈЕ О НАПАДУ НА СЕЛО МАРТИНЦИ¹**

**ШТАБ V СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ
21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ**

О. Бр. 23
16-XI-1944 год.
Лаћарак

ШТАБУ XXI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

Синоћ у 21 час у споразуму са 31 бригадом и руском артилеријом изведен је напад на непријатеља у с. Мартинцима. Напад смо извели еа два батаљона, нападајући непријатеља на његовом најслабијем месту где смо ми замишљали, тј. на северном делу с. Мартинаца. Овај напад извели смо из разлога што смо добили такве податке као да је непријатељ главнину својих снага повукао са предњих ровова с. Мартинаца остављајући истурена митраљеека одељења као неку врсту објавница. Међутим, ово није било тачно, већ је непријатељ и даље остао и упорно бранио Мартинце из предњих ровова.

У првом налету наших батаљона успели смо да се прилично дубоко увучемо¹ у непријатељски положај. Чим је непријатељ осетио наш продор одмах је сконцентрисао сва своја оруђа бацаче и митраљезе, осветљавајући земљиште великим бројем ракета и успели да укоче наш даљи иродор. Нарочито у даљем продирању кочила нас је леђна ватра непријатељска од правца Кузмина, тако да је даљи упад био немогућ. Непријатељ је био дрзак и упоран, дубоко укопан у своје ровове. Земљиште је било осветљено¹ као усред дана. Наша артлљерија (руска) није успешно тукла непријатељски положај, јер им елементи нису били добро узети, тако да скоро никакву корт¹ст нисмо имали од исте.

У овом нападу непријатељу су нанесени губици, али број жртава није нам познат. Чуло се неко јаукање на два места како се деру рањени Немци. Ми смо имали пет рањених другова, међу којима три теже.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под рег. бр. 27-3, к. 1041.

На сектору десно од нас, отприлике на сектору Личана, видела се јака ватра са једне и друге стране, те изгледа да је и тамо вршен напад.

Телефонска веза између тога штаба и потчињених вам јединица уопште не вреди, нити се иста овако може корисно употребити. Да би се ово *отклонило* потребно је наредити јединицама да телефонске десетине оспособе своје линије и апарате, а то ће учинити ако изолују кабл од земље, тј. да се линија-кабл подигне од земље дуж целе линије на неке мотке, као и да дежурни телефонисти буду увек уз апарате, и ако нема позивног знака, онда нека стално држе слушалице на уву. Ово нарочито важи када се изводи акција и када је потребно садејство јединица, а нарочито руске артилерије.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.) Командант, п.пуковник
Невак Перућница

БР. 72

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПЕТЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 1 ДО 15 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

ШТАБ
V ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ
новембра 1944 године
Број: 116 1944 г.

ШТАБУ ХХХVI НОУ ДИВИЗИЈЕ

Достављамо Вам извод из операцијског дневника ове бригаде за време од 1 до 15 новембра 1944 год. и то:

1. XI. 1944 год. време променљиво, место Јазак, састав бригаде без промене, на лицу 1.296 другова 98 другарица. Наоружање: 445 пушака, 40 пиштоља, 1 противтенковски бацач „Дон-бул“, 3 тешка митраљеза „Бреда“, 4 „збројовке“, 36 енглеских пушкомитраљеза, 7 „шараца“, 1 авионски пу-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 28-3, к. 1244.

шкочитраљез, 96 пикаваца, 3 противколске пушке, 5 те-
цких и 4 лака бацача.

Овог дана бригада је била на одмору и оређивању једи-
ница и локалном обезбеђењу. У току дана нисмо имали до-
дира са непријатељем.

2. XI. 1944 год. време променљиво, место Јазак, састав
бригаде без промена, наоружање без промена, на лицу 1.296
другова и 98 другарица.

Бригада са истим радом као и протеклог дана.

Бригада у 13 часова врши покрет на просторију Гргу-
ревци, на коју стиже око 15 часова, с тим што је истурила
своја 2 батаљона у правцу Манђелоса.

Тога дана око 22 сата наша три батаљона добила су у
задатак да изврше запоседање положаја које је држала
22 Космајска бригада. Наш Трећи батаљон остао је у по-
току као бригадна резерва. Све батаљонске коморе, санитет
и интендантура са штабеком комором смештене су у селу
Гргуревцима. У току самог смењивања непријатељ је извр-
шио напад на сектору нашег 4 батаљона. Напад непријатеља
био је праћен снажном артиљерском и минобацачком
ватром, а искоришћен у правом моменту када су наши борци
тек улазили у ровове, неузнати довољно са самим тереном
пошто је запоседање извршено у току ноћи. Снажним кон-
транападом успели смо да одбацимо непријатеља на његове
полазне положаје са којих је до сванућа он извршио још
три напада, али слабија него овај. У току одбијања ових
напада наши губици износе: 10 рањених, 2 погинула и 2
нестала. Непријатељски губици *износе: 20* погинулих и *си-*
гурно око 30 рањених.

На сектору наша друга 2 батаљона на које је непри-
јатељ у току ноћи вршио насилна извиђања и мање нападе
локалног карактера одбили смо.

Губитака нисмо имали.

3. XI. 1944 год. време променљиво еа кишом и ветром,
место Гргуревци — Манђелос-коса испред цесте Лежимир —
Срем. Митровица, еастав бриг^де без цромена, наоружање
без промена, на лицу 1.282 друга и 98 другарица.

Наша три батаљона оетала су на истим положајима као
и претходне ноћи и одбијала нападе непријатеља који су
вршени преко целога дана. Око 17 часова по добивеној запо-
вести Штаба дивизије наша бригада имала је задатак: раз-
бити непријатељску одбранбену линију на сектору Ограђе

— трг. 173 — Лежмирско Брдо као и к.² на сектору Деонице, а затим потискивање непријатеља према Ст. Дивошу и поседање положаја на Реметској реци³ повезујући се улево са III личком, а удесно са VI војвођанском бригадом. У циљу извршења задатка извршили смо распоред (оријентацију) **батаљона**. V батаљон да дејствује преко Ограђа у правцу Бугарског млина са задатком потискивања непријатеља преко Ремета Потока у правцу Ст. Дивоша. 4 батаљон² добио је правац Крст на цести к. 174 — Лежмирско Брдо и даље према Ст. Дивошу. 3 батаљон добио је задатак да дејствује на к. 184, к. 179 на сектору Деонице, а затим по ликвидацији истих наставити са прогањањем у правцу Ст. Дивоша.

Сви батаљони имали су задатак укопати се на поменути положајима како би се омогућила циркулација на цести Лежмир — Срем. Митровица руској артиљерији која је требало да садејствује нашој Трећој бригади на сектору Илока.

Напад је отпочео у 20 часова са дејством руске артиљерије. Садејство је дошло до пуног изражаја тако да су наши батаљони успели заузети прве непријатељске ровове, и одбацити непријатеља на неколико стотина метара уназад. Наш Четврти батаљон био је успео заробити: 3 камиона, 1 тенк и 1 противколски топ, неколико „шараца" и друге спреме. Но непријатељ, који је на овом сектору био многобројан, извршио је контранапад под заштитом јаке артиљерске ватре, наткрилио је наше батаљоне са својим левим крилом и јаким фронталним нападом успео је да поврати изгубљени материјал и наше да поврати на полазни положај. Наш Трећи батаљон успео је задржати освојени део цесте где се утврдио према непријатељу.

За време борбе 5—6 моторних возила крстарило је друмом до Чалме избијајући за леђа нашем 5-ом батаљону који је био, у прогањању непријатеља преко цесте. У току ових напада наши батаљони утврдили су скоро сву муницију, а под сталним непријатељским притиском, артиљерске и пешадиске ватре као и многобројне пешадије која је нападала све већом жестином, напш су се морали повући на своје полазне положаје.

У току ових борби наши борци успели су да непријатељу нанесу огромне губитке и да напуне ровове са непри-

² у оригиналу ката није означена.

³ Ремета Поток

јатељским лешевима. Губици непријатеља цене се до 60 мртвих и око 100—150 рањених. Од сцрме коју смо успели узети, узели смо 1 талијански пикавац. Наши губици у овој борби износе 79 рањених 10 потинулих и 6 несталих. У овој борби, како смо напред навели, утروшили смо скоро сву муницију.

4. XI. 1944 год. време кишовито, исти положај, састав бригаде без промена, на лицу 1.269 другова и 84 другарице, наоружање без промена.

У току овог дана непријатељ је извршио 3—4 контра-напада локалног карактера како би тиме наше потиснуо са заузетих положаја и на тај начин покупио своје мртве и рањене Јкоје је имао у току прошле ноћи, али у томе није успео. Целог тог дана било је препуцавање са једне и с друге стране. У току ноћи стање на сектору наших батаљона остало је непромешено иако смо извршили нападе локалног карактера у циљу узнемиравања непријатеља. Наши губици износили су 10 рањених, 7 погинулих и 6 несталих. Утروшили смо око 3.000 метака. Непријатељски губици износе око 15 погинулих и цриличан број рањених.

5. XI. 1944 год. положаји исти, време цроменљиво, састав бригаде без промена, на лицу 1.228 другова, 105 другарица, наоружање без промена.

У току дана батаљони су остали на положају где је одржавана стална ватрена веза с непријатељем и где су се одржавали сукоби мањих одељења.

Наша бригада је потпуно предузела чишћење цесте код к. 174. Рачунајући на батаљон III личке и VI војвођанске бригаде кренули смо на задатак око 22 часа.

Сагласивши се са руском артиљеријом и „каћушама" као и са батеријом бацача, одлучили смо да после јаке артиљериске ватре на том сектору и дејством „каћуша" око Лежмирског Брда и коса изнад потока који се улива у Ремета Поток извршимо концентричан напад (са два батаљона) на крст к. 174, док би са осталим батаљонима и наше Шесте и Личке бригаде дејствовали у 'правцу Дивоша и Чалме фронтално. Међутим на гфла часа пред уговорено време артиљериске батерије добију покрет, „каћуше" нису дејствовале, а за бацаче је било мало мјшиције, тако да смо око 11 часова у ноћи извршили напад без садејства артиљерије. Наш Први и Пети батаљон као и Лички баталли, 2 чете Трећег батаљона успеју прећи цесту, овладати непријатељским рововима нашавши том приликом прилично

мртвих непријатељских војника и извесне ратне спреме. Но једна чета Трећег батаљона, која се кретала најнезгоднијим тереном и нападала на најтврђе, немавши садејства батаљона VI бригаде није могла извршити задатак. Борба се водила скоро читаву ноћ, непријатељ је наваливао да поврати изгубљене положаје, заламајући на наше деено крило. После огорчене борбе све од 24 часа па до 6—7 часова ујутру 6. XI. 1944 г., наши, с обзиром на несадејство VI бригаде, буду приморани да се у зору повуку на прве положаје. Задржати положаје било је могуће тако ако би изложили свој бок непријатељској ватри и онемогућили сваку везу са батаљонима, јер [је] терен од наших садашњих положаја па до нових положаја [такав] да је прилаз по дану немогућ.

Држање наших батаљона у борби било је добро тако да ће ове акције избацити низ нових јунака и будућих руководилаца. И у овој борби непријатељ је вршио маневар крилима и увек успевао да наткрили наше батаљоне, а потом фронтално да их потисне пошто је стално и увек био многобројнији.

Наши губици били су следећи: у људству имали смо 55 рањених, 10 погинулих и 10 несталих. Муниције смо утروшили око 5.000 метака. Непријатељски губици цене се на око 50 мртвих и много рањених.

У току дана 6. XI. 1944 г. било је препуцавања и са једне и са друге стране као и сукоба извиђачких одељења.

7. X. 1944 год. време облачно, положаји исти, састав бригаде без промена, на лицу 1.120 другова [и] 91 другарица, наоружање без промена.

У току ноћи нисмо вршили никакове нападе све до 4 сата ујутру, када је непријатељ почео да туче наше положаје артиљериском и бацачком ватром као и многобројном пешадијом потпомогнутом тенковима, извршио је напад пошто је претходно успео да са своја 4 тенка зађе нашим борцима за леђа и да се попне на бункере у којима су стајали наши храбри борци. Несмотреношћу чете Трећег батаљона, која није реаговала ватром на непријатељске тенкове, наша два батаљона која су била на левом крилу, била су угрожена. Непријатељску пешадију разбили смо, али непријатељски тенкови натерали су наше борце да се повуку. У томе моменту настао је метеж код батаљона који су почели да се дезорганизовано повлаче. Везу је било немогуће успоставити како са III личком, тако и I^а VI војвођанском бригадом и наетале су бреше између наших батаљона кроз које је по¹

чела да куља непријатељска моторизација. Овај моменат непријатељ није искористио како је требало — чињеница да смо разбили његову пешадију допринео је да наши губици не буду већи нето што су могли бити. Немање противтенковског оружја на положају, нестанак минобацачке муниције Русима и слаба веза са руском артиљеријом допринело је да непријатељ освоји наше положаје и продре у село Манђелос.

Штабови батаљона испустили су своје јединице у томе моменту из својих руку, а поједини чланови штаба батаљона разишли су се да би своје људство сакупили пошто се није осетило присуство наших руководилаца. По[ложај] организован тек изнад потока Санча. У току овог напада наши губици износе⁴ рањена, 13 погинулих и 134 нестала.

Непријатељски губици су нам непознати.

Око 11 сати пре подне потпомогнути од руске авијације и артиљерије зауставили смо непријатеља и [борба] се водила под самим селом, поеле чега је непријатељ постао неактиван. Положај смо држали целу ноћ, све до 3 сата ујутру када смо смењени од IV војвођанске бригаде. У овој борби изгубили смо око 10 пушкомитраљеза. Муниције смо утрошили око 5.000 метака.

8. XI. 1944 год. време сунчано, место Бешеново, састав бригаде без промене, наоружање без промене, на лицу 800 другова и 64 другарице.

Пошто је бригада смењена јединицама IV војвођанске бригаде, то иста врши покрет, смешта се на проеторији села Бешенова, где емо стигли око 9 сати пре подне. Бригада се у току дана одмарала. Овога пута нисмо имали контакта са непријатељем.

9. XI. 1944 год. место Бешеновр, време променљиво, састав као и наоружање без промене, на лицу 850 другова 66 другарица.

Бригада на од^ору и сређивању јединица, у току дана и ноћи нисмо имали додира са непријатељем.

10. XI. 1944 год. меето Бен^еово, време облачно, састав бригаде без промене на лицу 864 другова и 64 другарице, наоружање-. 600 пушака, 98 стројница, 29 пушкомитраљеза, 2 тешка митраљеза, 5 тенжих и 4 лака бацача, 1 „Дон-бул“, 1 противколски топ, 36 пиштоља и 1 радиостаница.

Бригада-на одмору и сређивању јединица.

⁴ У оригиналу број рањених није наведен.

¹¹ Зборвик том J КН- 10

Према заповести штаба дивизије бригада у 15 часова врши покрет и са свим својим јединицама смешта се у западни део Ирига. На ову просторију је бригада стигла у 20 часова. У току покрета нисмо имали додира са непријатељем.

11. XI. 1944 год. време облачно, место Ириг, састав бригаде без промене, наоружање без промене, на лиду 871 друг и 68 другарица.

Бригада на одмору и сређивашу јединица, те на попуни упражњених војних и политичких руководилица. У току дана нисмо имали додира са непријатељем.

12. XI. 1944 год. време облачно са кишом, место Ириг, састав бригаде као и наоружање без промене, на лицу 1.070 друтова и 70 другарица.

Бригада са истим радом као и прошлог дана.

По батаљонима [су] се одржавале четне конференције на којим се говорило о значају Октобарске револуције. У току дана нисмо имали додира са непријатељем.

13. XI. 1944 год. време кишовито, место Ириг, састав бригаде као и наоружање без промене, на лицу 1.127 другова друг и 71 другарица.

Бригада са истим радом као и прошлог дана. Контакт са непријатељем нисмо имали.

14. XI. 1944 год. време облачно са кишом, место Ириг, састав бригаде као и наоружање без промена, на лицу 1.161 друг и 71 другарица.

Бригада на сређивању својих јединица. У току дана било је чишћење и уређење војничке спреме, оружја и остале спреме, парење, шишање, бријање и купање људства. По подне одржана конференција са четним и нижим војним руководиоцима, такође се радило са курсистима војног курса. Упућиване патроле у разне правце. Овог дана нисмо имали контакта са непријатељем.

15. XI. 1944 год. време облачно са кишом, место Ириг, састав бригаде без промене, на лицу 1.280 другова и 71 другарица, наоружање: 623 пушке, 91 стројница, 33 пушкомитраљеза, 2 тешка митраљеза, 2 лака и 5 -тешких бацача, 2 противколске пушке, 1 противколски топ, 38 револвера, 1 радиостангца.

Бригада са истим радов! као и протеклог дана.

Нисмо имали контакта са непријатељем.

а) Властити губици у току 15 дана јесу и то:
рањених 151 друг и 6 другарица,
погинулих 54 друга и 3 другарице,
несталих 157 другова и 1 другарица.

Изгубили смо 10 пушкомитраљеза, 11 пикаваца, 97 пушача, а заробили 1 италијански пикавац, 3 маузер-пушке и 700 метака. Додајемо да је ово оружје већином однето са несталим друговима, сваким даном се понеки од ових несталих другова враћају у састав своје јединице који са собом доносе и оружје. Утрошили смо 35 мтгаа за бацаче око 50 ручних бомби и преко 60.000 муниције, (метака).

Непријатељски губици износе више од 130 погинулих и преко 300 рањених.

Кроз све ове борбе непријатељ је успевао да маневрисањем на крилима и јаким фронталним притиском уз садејство артиљериске и минобацачке ватре потисне наше делове ко-ји су се, како се напад ближио крају и долазио' до места где није могао више да продире, нити је пак могао да се задржи на овладаним положајима, згушњавали и дозволили да им се непријатељ нађе на њиховом боку.

Из овога закључује се да се апсолутно мора остављати јача резерва која ће дејствовати на непријатеља који наткриљава.

Још један закључак који је постигнут у овим борбама: да фронталне нападе треба избегавати и тражити осетљивија места бочним маневрима.

У овим борбама није дошао ни један нови борац-добровољац нити смо пак за време саме борбе мобилисали.

У току ових борби дезертирало је 157 другова од којих се неки враћају.

Морал у првим борбама био је добар, али утицајем рђавог времена и сталним узастопним нападима постепено' је опадао, тако да на крају последњег дана завладала је већ прилична малаксалост код самих бораца.

У току свих ових борби у времену од 1—15. XI. 1944 год. имали смо:

157 рањених, и 26 болесних^.

Заразних болести за време ових борби није било.

Одећа и обућа бораца није ни издалека задовољила потребе за прилике под којима су се развијале ове борбе.

Исхрана није била на достојној висини, јер је кочила конфигурација терена на коме смо се налазили те су борци често пута јели 2 пута у 24 часа.

Уколико смо наилазили на сељаке у селу где се водила **борба**, добијали смо пуну подршку у свим питањима и помоћи који су нам они могли пружити.

Односи другова и другарица били су коректни.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар-мајор
Е. Церић⁵

Зам. команданта
Д. Рапајић⁶

В. д. Начелника-поручник
Петар Владисављевић

БР. 73

**ДОПИС ШТАБА ДВАНАЕСТОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 17 НО-
ВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА ШЕСНАЕСТЕ И ТРИДЕСЕТ
ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ О ОДРЖАВАЊУ СРЕДЊЕГ ВОЈНОГ
КУРСА ПРИ ШТАБУ КОРПУСА ЗА БАТАЉОНСКЕ И БРИ-
ГАДНЕ РУКОВОДИОЦЕ¹**

**ШТАБ
XII КОРПУСА НОВ
ЈУГОСЛАВИЈЕ**
Бр. 119
17 нов. 1944

ШТАБУ XVI И XXXVI НОУ ДИВИЗИЈЕ

При Штабу нашега корпуеа одржаће се средњи војни курс за рукводиоде батаљонске и бригадне.

Програм и план наставе куреа биће достављен штабовима дивизија на увид ради подешавања програма и наставе на нижим водним курсевима при штабовима дивизија.

Штабови дивизија ће према приложеном програму и плану 'наставе образовати ниже војне курсеве за руково-

⁵ Есад Церић

⁶ Душан Рапајић

¹ Копија оригинала, писана машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 22-5, к. 589.

диоце ранга командира чета, кога обавезно треба да посећују и перспективнији десетари и водници!- Време трајања курса одредити с обзиром на програм.

Као базу за избор тема за курс узети „Кратко упутство за војну обуку — од В. Суботића“² и приложени програм.

Напомињемо штабовима дивизија да нарочито поведу рачуна о практичној страни курса, као и о моменту преласка свих наших акција на фронталне борбе уз пуно садејство разних родова В'ојске (артиљерије, моторизованих јединица, авијације итд.).

Слушаоцима курса треба дати јасну слику и омогућити им не само да се снађу у новим условима борбе (повезаног рада и садејства разних родова војске), већ, да сутра, као руководиоци могу да обухвате, повежу и обједине команду над свим тим родовима војске и успешно руководе борбом — командују.

Курс треба да има облик војне школе, где ће курсисти живети уредним војничким животом.

Штаб XVI Дивизије упутиће нам *одмах* по пријему овог наређења 12 батаљонских руководилаца, 3 командира чете и евентуално неког бригадног руководиоца, уколико их има таквих да им је потребан курс.

Штаб XXXVI Дивизије припремиће за овај курс 12 батаљонских војних руководилаца, 3 командира чете и евентуално неког бригадног руководиоца, уколико их има таквих да им је потребан курс.

Штаб XXXVI Дивизије тражене руководиоце неће упутити све до накнадног тражења, тј. док не стигну куриести XVI Дивизије, када ће од штаба XXXVI Дивизије бити затражени куриести.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб

Начелник,
п. пуковник

- Букашин Суботић

НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 17
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА СМЕНУ
И РАСПОРЕД ЈЕДИНИЦА¹

ШТАБ
XI ДИВИЗИЈЕ
5 КОРПУСД НОВЈ

БР. Стр. пов. 233
17. XI. 1944 г.

ШТАБОВИМА V, XII И XXXII СРПСКЕ БРИГАДЕ

17 о. М- између 17 и 18 часова на сектору V бригаде извршиће се смена наше V и XXXII бригаде. XXXII бригада заузеће исте положаје које је држала V бригада и то од Маторе Шуме, кота 130 — преко Горњег Лица, кота 103, западно [од] села Бингуле, до Коњева млина. Своју бригадну резерву XXXII бригада држаће стално у Старом Дивошу. XXXII бригада ће све своје делове државити у СтДаром] Дивошу.²

V бригада ће остазити телефонску линију на положају како је и била са својим телефонистима.

V бригада пошто преда положај XXXII смеетиће се у село **Манђелос**, а своју интендатуру и амбуланту сместиће у село **Шуљам**. Она ће у Манђелосу служити као дивизијска **резерва**. Овај одмор искористити за сређивање бригаде.

XII бригада ће и даље држати положај од Кањева млина до Међеша а на Међешу одржавати стално везу са снагама XXI дивизије.

Хируршкз екипа са Штабом дивизије налази се у селу Чалми.

Секторе исхране свих бригада одредиће начелник интендантуре Дивизије.

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 22-2, к. 866.

² Види Док. бр. 101. **

Данас ћемо извршити поделу нових регрута с тога у 13 часова нека дођу у Штаб дивизије по један члан штаба V и XII бригаде. Са собом нека понесу тачно бројно сташе Јвудства и оружја у бригади.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар п. пукозник, Б. Ђуричић ⁴	Начел.-поручник Б. Никшић ⁴	Командант [^] пуковник М. Шилеговић ⁵
---	---	--

(М. П.)

БР. 75

ИЗВОД ИЗ ОНЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 1 ОКТОБРА ДО 15 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

ШТАБ
XXXVI НОУ ДИВИЗИЈЕ
Бр
17 новембра 1944

Доставља извод из
Операц. дневника у
времену од 31 X до
15 XI 1944

ШТАБУ XII КОРПУСА

1 новембра 1944 [године] дан еунчан, ноћ ведра. Бешеново, Јазак, Лежимир, Шишатовач, Кувеждин, Рохал-базе, Струга.

Према заповести Штаба корпусеа бригаде се припремају за запоседање положаја према непријатељским положајима, ради извршавања, даљих "бфанзивних задатака. III бригада у Бешенову, где се сређује* припрема. V бригада у Јазак

Блажо Ђуричић
Бошко Никшић
⁵ Милош Шилеговић
⁵ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 19-6, к. 589.

такође на сређивању и припремању. VI бригада запоседа положај јужно од Лежимира и Шишатовца, од Деонице, кота 184, преко коте 210, цркве Св. Петковице, ман.[астира] Кувеждина. X бригада запоседа положај од манастира Кувеждина, североисточно од брда Маторца, преко Пиштинца до Ст. Бингуле, до коте 201.

VI бригада приликом поседања поменутих положаја наишла је на мање непријатељске снаге, које је после борбе од непуна два часа потиснула, те запосела поменуте положаје. За време борбе имала је 11 другова избачених из строја, од којих три мртва. X Бригада приликом поседања положаја наишла је само на непријатељске патроле које су припуцале и повукле се у правцу Бингуле.

Штаб дивизије са пратећом четом налазио се у Јазаху. Непр. губ. тога дана 8 мртвих и 12 рашених.

2 новембар 1944 [године] дан сунчан, ноћ ведра. Бешеново, Вел. Радинди, Гргуревци, Лежимир, Шишатовца, Рохал-базе, Струга.

III бригада врши покрет, по наређењу Штаба VI пролетерске дивизије за Вел. Радинце, где треба да служи, као резерва VI пролегерске и наше дивизије.

V бригада запоседа положај: Церје², кота 153, Ограђе, кота 173, кота 131, кота 184, где смењује XXII космајску бригаду. Непријатељ, који се претходних дана активно бранио, приметивши смењивање изврши[о је] напад у моменту смењивања. Бригада га одбије после краће борбе и запоседне положај. Приликом борбе бригада је имала 14 бораца избачених из строја, од којих 2 погинула-; 2 нестала, 10 рањених. Губитака у оружју није било. Непријатељски губици су били: 52 избачена из строја, од којих 20 мртвих, остављени на положају, али без оружја.

VI бригада је на истом положају, као и 1 новембра. Непријатељска артиљерија преко целог дана на њеном сектору била је активна. У моменту када непријатељ врши напад на нашу V бригаду, VI бригада напада непријатеља у правцу села Ст. Дивоша, где је вапредовала више од једно! километра. Приликом напада на непријатеља, као и приликом дејства непријатељске артиљерије преко целог дана, бригада је имала 6 другова избачених из строја, од кога броја два мртва. Непријатељеки губици били су 5 мртвих и 12 рањених.

2 Церје пет. к. 153, источно од Чалме

X бригада, приметивши долазак непријатељских снага у Визић и Ђипшу, изврши напад и протера га. Том приликом је имала 3 мртва и 2 рањена друга. Непријатељски губици били су 10 мртвих, 18 рањених и 1 заробљен са пушком.

Штаб дивизије, с пратећом четом, смештен у Шуљму.

Са V, VI и X бригадом успостављена је телефонска веза.

3 Новембра 1944 [године] дан сунчан, ноћ облачна са кишом. Радинци, Нештин, Гргуревци, Лежимир, Шишатовач, Рохал-базе, Струга.

По наређењу Штаба VI пролетерске дивизије, наша III бригада врши покрет за Нештин, одакле у садејству с јединицама VI дивизије надире комуникацијом Нештин—Илок према Илоку. На самом излазу из Нештина наишла је на непријатеља, кога је после краће борбе протерала.

III личка бригада такође по наређењу Штаба VI личке дивизије припала је под команду нашега штаба.

У току ноћи вршили смо напад на Чалму, Ст. Дивош, Бингулу (по распореду: III личка бригада на Чалму, са задатком евентуалне ликвидације, V и VI на Ст. Дивош. са задатком ликвидације, X бригада на Бингулу, са задатком ликвидације. Ове смо нападе вршили да би привукли непријатељске снаге са комуникације Илок—Ердевик, те омогућили надирање јединицама VI дивизије према истој.

Напад није извршен истовремено од свих јединица после артилериске припреме. Артилерија, такође, за време напада није коришћена, такође веза између јединица била је врло слаба, тако да напад није успео. V бригада која је дошла до под само село Дивош услед непријатељског бочног напада морала се повући на полазне положаје. Остале јединице, које су такође у тску ноћи нешто напредовале, пред свануће [се] повукле. Борба је била врло жива преко целе ноћи. Наши губици били су 18 мртвих, 6 несталих 108 рањена. Непријатељски губици 71 мртав, 163 рањена. Заробљено је нешто спреме, 12 пушака, 1 митраљез. Изгубљено 6 пушака.

Штаб дивизије налазио се у селу Лежимиру.

4 новембра 1944 [године] дан сунчан са ветром, ноћ променљива са ситном кишом. Места као и претходног дана.

III бригада врши напад на комуникацију Илок и у току Дана запоседа Пландиште и Лишћак. На сектору III личке

бригаде, наше V, VI и X бригаде, непријатељ преко целог дана врши напад са пешадијом потпомогнутом артиљеријом, бацачима и око 10 тенкова. Све нападе наше јединице одбијају. У току ноћи наше јединице потискују непријатеља са првих положаја, које појавом дана напуштају, враћајући се на полазне положаје. Тежиште борбе било је на нашем левом крилу, на сектору III личке бригаде и наше V бригаде. На томе сектору непријатељ је био нарочито активан у току дана, а наше јединице у току ноћи, када се непријатељ упорно бранио. На нашем десном крилу непријатељ није испољавао велике активности, а такође наше јединице биле су слабо активне. У борбама преко дана и ноћи наши губици износили су 21 мртав, 6 несталих, 72 рањена, 8 оглувелих. Губитака у оружју нисмо имали. Непријатељски губици 35 мртвих, 50 рањених.

Штаб дивизије налазио се у селу Лежимиру.

5 новембар 1944 [године] дан сунчан, ноћ ведра. Гргуревци, Лежимир, Шишатовац, Рохал-базе, Струга, Свилош, Нештин.

III бригада врши напад на Божино Брдо и Радошко Брдо. Напад на Божино Брдо није успео, док је напад на Радошко Брдо успео. У нападу садејствује совјетска артиљерија из Бач. Паланке. III личка и наша V бригада пре подне одбијају два непријатељска напада.

На сектору VI и X бригаде сем извиђања и припуцавања није било веће активности.

Јединице III личке, наше V, VI и X бригаде припремиле су се за напад на непријатељске положаје испред Чалме, [Ст.] Дивоша и Бингуле, као и самих села до 13 часова. У нападу је требала садејствовати совјетска авијација, али како иста није стигла, то је напад одгођен за 18 часова. Напад је извршен нешто организованије, него у току ноћи 3 ов. месеца, тако да су све јединице дошле до под само село, а X бригада ушла у само село Бингулу. У свануће непријатељ је извршио снажан протунапад потпомогнут са артиљеријом и тенковима, тако да су се јединице повукле на полазне постојаје.

Штаб дивизије налазио се је у селу Свилошу.

Наши губици у току дана и ноћи износили су 12 мртвих, 18 несталих, 66 рањених. Од оружја изгубљено 15 пушака. Непријатељски губици 73 мртава, 154 рањена.

6 новембар 1944 [године] дан сунчан, ноћ ведра и хладна. Места исто као и претходног дана.

III бригада врши напад на Божино Брдо и одбија непријатељске нападе на Радошко Брдо. Са једним батаљоном надире према Буковом Брду. Са шом садејствује совјетска артилерија у јачини једног пука из Бач. Паланке. На сектору III личке, наше V, VI и X бригаде непријатељ врши преко целог дана нападе, нарочито на сектору V бригаде. Све наше јединице одбијају нападе. У току ноћи све наше јединице врше напад на непријатеља који је деломично успео на сектору V бригаде. Борбе се воде у току целог дана и ноћи. Непријатељска, а такође и совјетска артилерија активне су целога дана, а у току ноћи и „Каћуше“. Наши губици су 13 погинулих, 10 несталих, 71 рањен. Непријатељски губици 61 мртав, 102 рањена. Од оружја изгубили смо 10 пушака. Штаб дивизије налази се у с. Свилошу.

7 новембар 1944 [године] дан сунчан са ветром, ноћ облачна са ситном кишом. Места иста.

III бригада са једним батаљоном напада Божино Брдо са два батаљона надире према раскреници комуникације Шид—Илок, Брдевик—Илок до Дрљана. Такође је садејствовала совјетска артилерија из Бач. Паланке. На сектору наше V и III личке бригаде непријатељ врши у 4 часа снажан напад са пешадијом и моторизацијом у јачини од 11 тенкова. Први напад пешадије, јединице III личке и наше V бригаде одбијају. По одбијеном нападну непријатељ одмах врши поново напад са пешадијом и моторизацијом. Непријатељска моторизација успела је разбити један батаљон наше V бригаде, тако да се забацила са 4 тенка за леђа осталим батаљонима наше V бригаде. Са пешадијом и 7 тенкова извршио је фронталан напад на остале батаљоне V бригаде као и на батаљоне III личке бригаде, тако да су исти добили ватру и са леђа те су се у нереду повукли, III личка бригада на комуникацију [Срем.] Митровица—Лежимир, наша V преко канала Санча. Наши губици су износили 45 мртвих, 130 несталих, 76 рањених. Од оружја изгубили смо 10 пушкомитраљеза и 63 пушке. Непријатељски губици износили 26 мртвих, 19 рањених. Заробили смо 3 пушке.

8 новембар 1944 [године] променљиво са кишом. Места: Шуљам, Бешеново, Рохал-база, Струта, околина Илока.

III бригада продире на два километра под Илок. Совјетска, као и непријатељска артилерија су врло активне. наша бригада је смењена од јединица XVI дивизије, извршила покрет за Бешеново, где се сместила са задатком

сређивања и одмарања. VI бригада до 18 часова одбија слабије непријатељске нападе када је смешена од јединица VI пролетерске дивизије, врши покрет за Шуљам са задатком одмора и сређивања. X бригада такође одбија непријатељске нападе преко дана. У току ноћи насилно извиђа. III личка бригада одлази у састав своје дивизије пошто је смењена од јединица XVI дивизије.

Наши губици у одбијеним непријатељским нападима као и у насилном извиђању, а и у нападу износе 7 оашених и 1 нестало, Непријатељски губици 5 мртвих и 8 рањених.

Штаб дивизије извршио је покрет у село Шуљам.

9 новембар 1944 [године] киша целог дана и ноћи. Места као и претходног дана (и Врдник и Јазак).

III бригада на положају као и претходног дана. Активност је била само извиђачка.

V бригада у Бешенову сређује јединице и прикупља погубљено људство. То исто чини VI бригада у Јазак.

X бригада, пошто је смењена од јединица VI пролетерске дивизије, врши покрет у Врдник.

Губитака није било, како са наше тако и са непријатељске стране.

10 новембар 1944 [године] киша и снег преко дана, ноћ са кишом. Околина Илока и Јазак, Бешеново, Врдник и Ириг.

III бригада на положајима око Илока одбија непријатељске протунападе. V бригада врши покрет из Бешенова у Ириг. где се смешта на одмор и сређивање и прикупљање изгубљеног људства. VI бригада у Јазак где се сређује и одмара. X бригада у Врднику такође врши сређивање¹ својих јединица. Жртава није било са наше стране. Губици непријатеља 4 мртва и 13 рањених.

Штаб дивизије са пратећом четом извршио је покрет у Ириг.

11 новембар 1944 [године] кишовито, Јазак; Брл[^]ик. Ириг, оклина Илока, Беочин.

Два батаљона III бригаде са интевантуром и санитаром извршила је покрет по нашој запо-вести у Беочин. Два батаљона су остала на полсјају, да сачекљу смену од Јеци-

ница VI дивизије. V бригада налази се у Иригу, VI у Јазаку, X у Врднику.

Борбе, као и жртава није било.

12 новембар 1944 [године, време] променљиво с кишом и снегом. Место као и претходног дана.

Два батаљона III бригаде пошто су сме[н>ена] од јединица VI дивизије врше покрет за Беочин у састав бригаде. Остале бригаде у истим местима сређују ее, одмарају и прикупљају погубљено људство.

Борбе није било.

13 новембар 1944 [године] време променљиво са хладним ветром. Место као и протеклог дана.

III бригада врши покрет из Беочина за Ириг на одмор и сређивање. Остале бригаде су у истим местима као и прошлог дана, на одмору и сређивашу. •

14 новембар 1944 [године] киша. Место Јазак, Врдник, Ириг.

Бригаде су у истим местима као и прошлог дана, на одмору, сређивашу и прикупљашу погубљеног људства.

15 новембар 1944 [године] облачно. Место као и претходног дана.

Јединице су у истим местима, на одмору и сређивању као и прикупљању погубљеног људства.

Закључак:

а) Властити губици у периоду од 31. X. до 15. XI. износили су:

у људству: мртвих	129
рањених	415
несталих	176
у оружју: ентлеских пушкомизраља	10
пушака разни^	88

б) Непријатељски губици:

у људству: мртвих _____	371
рањених _____	551
заробљених	1
у оружју: пушака	14
митраљета	1

в) људство непријатељско избачено из строја су Немци и припадници 13 СС-дивизије. Уништено је 6 непријатељских тенкова.

г) Уочени недостаци: Невешто руковођење са јединицама, несналажење на новом терену (равници). Нејединство акције, како између бригада, тако и између батаљона једне исте бригаде. Слабо коришћење совјетске артилерије и „Каћуша“, слаба, скоро никаква веза, невешто руковођење (скоро све јединице су биле без резерве). Искуством се показала добра страна укопавања како на предњим тако и на прихватним положајима. Политички недостаци су показали у слабом, управо никаквом политичком раду, тако да често пута није ни објашњен задатак са политичке стране. Као последица тога, појавило се дезертерство и саморањавање. Економска служба је такође подбацила, тако да су борци на положајима добијали јело преко ноћи и то свега по два пута.

д) Новопридошлих, било добровољно или мобилисано, није било.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За пггаб,
Начелник, поручник
Крњаја*

(М. П.)

з Бранко Крњаја

БР. 68

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ШЕСТЕ
ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 1 ДО 10 НОВЕМБРА 1944 ГО-
ДИНЕ¹

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ

18-XI-1944 год.

Доставља се извод из
одр. дневника за време
од 1. XI. до 10. XI. 1944
године.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА

1. XI. 1944 године.

I бригада: Са два батаљона извршила је покрет из Руме и сместила се у село Вел. Радинце, док су два батаљона водили борбу прогонећи непријатеља, из Вел. Радинаца према Вишњевци-Поља. Уништено је 5 непријатељских војника и официра. Заробљено је 1 пиштољ и 2 пушке. Наших губитака није било.

II бригада: 31. X. 1944 године бригада је смешена на положају испред Вел. Радинаца, од наше III бригаде и потом према наређењу Штаба дивизије сместила се у селу Павловцима, као дивизиска резерва. Пошто је село било већином попаљено то су два батаљона I и II сместили се у Руми. Вршено је сређивање јединица после борбе. Око 10 часова непријатељ је напуетио село Вел. Радинце. Због тога наша бригада, према наређешу Штаба дивизије, преместила се је у село Стејановце и са евим снагама се сместили у поменутом селу.

III бригада: I и II батаљон водили су борбу са непријатељем, који је отступао од Вел. Радинаца за Чалму. Губитци непријатеља су нам непознати. На нашој страни губитци : 3 мртва и 5 рањених. III и IV батаљон, Штаб бригаде и секције при Штабу налазили су се у Вел. Радинцима.

Космајска бригада: Штаб бригаде и вод за везу у покрету Стејановци—Манђелос где се је и сместио. Интен-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, подрег. бр. 27-3, к. 1041.

дантура у покрету из Руме у Гргуревце, где се је и сместила. I батаљон је убачен у борбу са непријатељем, сударио се је северо-западно од коте 130 преко поточића. Непријатељ је извршио противнапад где је одбијен и наши одржали положаје. У тој борби непријатељ је имао 23 мртва и 17 рањених. Наши губитци 7 мртвих и 15 рањених другова. II батаљон био је у резерви до 20 часова, а после је убачен у борбу на десно крило I батаљона где је непријатеља збацио са првих положаја. IV батаљон у резерви Штаба бригаде, док је III батаљон водио борбу са непријатељем, који се налазио у западном делу Манђелоса, кота 131. Непријатељ је био одбачен. Губитци непријатеља 5 мртвих 10 ран>.

2. XI. 1944 године.

I бригада се је валазила у Вел. Радинцима. Два батаљона на положају, остали у резерви. Борбу је водио само I батаљон. Непријатељеки губитци непознати. Наши губитци 1 мртав и 8 рањених.

II бригада: Бригада се налазила на одмору у селу Стејановцима, где је вршена припрема, чистило се оружје и обућа. Око 18 часова бригада је кренула преко Вел. Радинаца за Гргуревце где је стигла ујутро- у 5 сати и у истом се селу и сместила. I батаљон продужио је преко Фрушке •Горе у улози извиђачко-заштитног одреда у циљу извиђања и прикупљања података 0: непријатељу.

III бригада: II и III и IV батаљов водили су борбу са непријатељем у Манђелосу и на комуникацији Лежимир—Срем. Митровица пут Чалме. Непријатељски губитци 25 мртвих и више рањених. На нашој страни 8 мртвих и 18 рањених. I батаљон и интендантура у Радинцима, Штаб бригаде на положају код Манђелоса.

Кссмајска бригада: Штаб бригаде [и] вод за везу налазио се је на севервоМ делу Мавђелоса, ивтендантЈфа у Гргуревцима. I батаљон на положају кота Ограђе-Манђелос, вод-го је борбу са непријатељем. Непријатељска артилерија била је врло активна. Губитци непријатеља 2 мртва и 6 рањених. Наши губитци 2 рањена. II батаљон на десном крилу I батаљона. Непријатељ је вршио сталне противвападе, имајући намеру да заобиђе десно крило бригаде, али сталним прстивнападима са наше стране то му је онемогућево. Непријатељска артилерија је била активна. Наши губитци су

3 мртва и 23 рањена. Губитци непријатеља 37 мртвих и 40 рањених. Бригада је овладала комуникацијом Лежимир—јИитровица. III батаљон у бригадној резерви. IV батаљон на иетом положају, као и 1 овог мес. Непријатељ је вршио напад, али у два противнапада био је одбијен уз губитке, 3 мртва и 14 рањених.

Бригада је смењена од стране V војвођанске бригаде. Смеетила се је у село Гргуревци.

3. XI. 1944 године.

I бригада извршила је покрет из Вел. Радинаца према Ђипши. Борбе није било. Од непријатељске артилерије 1 друг рањен.

II бригада: Бригада је кренула наступним маршем из Гргуреваца преко Фрушке Горе и стигла источно од Ђипше у шуму где је заноћила. III батаљон одмах је упућен са задатком да нападне непријатеља у Ђипши у заједници [с.] деловима Космајске бригаде. Батаљон је извршио задатак и имао 7 рањених.

III бригада: III и IV батаљон држали су положај западно од Манђелоса према Чалми, преко целог дана непријатељска артилерија била је активна. На нашој страни 12 другова рањено и 3 пушке оштећене. I и II батаљон интендантура и амбуланта у Вел. Радинцима. Штаб бригаде са четом за везу у Манђелосу. Са I и II батаљоном рањена је стражарска служба [и] стројева обука.

Космајска бригада: Цела бригада кренула је из Гргуреваца преко Фрушке Горе до Ђипше. I батаљон испитивао је стање код непријатеља у Ђипши и Визићу. Након краће борбе непријатељ је био протеран од стране I батаљона и делова II бригаде. Губитци непријатеља 5 рањених. Наши губитци 3 рањена. Штаб бригаде са главнином налазио се у Ст. Бингули и Лугу.

4. XI. 1944 године.

I бригада: Штаб бригаде нагазио се у шуми северно од Ст. Бингуле. I, II и III батаљон налазили се према непријатељу на положају Визић—Ердевик. III бат. у резерви. Вођене су мање борбе. Убијено је 12 непријатељских војника и 17 рањено. Наши губитци били су 5 мртвих и 10 рањених.

II бригада: Извршена је припрема и са два батаљона извршен је напад на непријатеља у Визићу. Непријатељ је

¹² Зборник тои I кнј. И

ликвидиран, батаљони су избилим северо-западно [од] села Визића, где су се зауставили услед јаче непријатељске ватре.

III бригада: На положајима према Чалми као и 3. XI. 1944 год. остали батаљони у Вел. Радинцима. Борбе није било. Батаљони су се утврђивали на положају.

Космајска бригада: Бригада се налазила на линији Ст. Бингула—Ћипша, са распоредом: штаб бригаде и вод за везу налазили се у Ћипши, интендантура у Лугу. II и IV батаљон водили су борбу Матора Шума—Прогон, непријатељ је збачен са предњих положаја. Наше снаге избиле су на коту 193 и наишли на минска поља и јак непријатељски отпор. Наши губитци 12 мртвих и 28 рањених. Непријатељ је имао 7 мртвих и 12 рањених. Наши губици у оружју: уништено је 9 пушака и оштећена 2 п. митраљеза.

5. XI. 1944 године.

I бригада: Бригада је водила борбу на линији источно од Ердевика—Визић. Убијено је 8, а рањено 13 непријатељских војника. Наши губитци мртвих 4 и 23 рањена.

II бригада: Утврђиван заузети положај и вршене припреме за даљи напад. Преко целог дана непријатељ је наваљивао на наше положаје, али је био одбијен. I батаљон је имао 2 рањена друга. 1 п. митраљез је оштећен од бацача. Непријатељ је имао на отсеку положаја III батаљона 20 мртвих и више рањених. Навечер око 19 часова I и IV батаљон нападали су на Прдипоље, к. 279. Напад није успео. Непријатељ је био јако утврђен и имао јаку резерву и поставио је нагазне мине. Наши губитци 6 мртвих и 17 рањених. Непријатељски губитци нису се могли установити.

III бригада: I и III батаљон држали су положај као и прошлог дана. Преко дана водили су борбу са непријатељем. Губитци непр. 13 мртвих и непознат број рањених. Наши губитци: 4 мртва и 11 рањених. III и IV батаљон и интендантура били су у В. Радинцима, где су вршили разкужавање. У бригаду је дошло 35 бораца на распоред. Штаб бригаде и чета за везу налазили су се у Манђелосу.

Космајска бригада: Штаб бригаде са водом за везу налазио се код Манастира (Ћипша), а интендантура у Лугу. I и III батаљон у бригадној резерви. II и IV батаљон на положају Матора Шума. Непријатељ је вршио напад уз помоћ артилерије и минобацача, али је одбијен уз губитке. Код

IV батаљона 5 мртвих и 8 рањених непр. војника. Наши губитци: 2 рањена. Код II батаљона непр. је имао 5 мртвих и 6 рањених.

6. XI. 1944 године.

I бригада: Држала положај и водила борбу на линији Ердвик—Визић. Убијено 23 и рањено 45 непр. војника и официра, што се могло позитивно установити. Властити губитци: 4 мртва и 2 рањена.

II бригада: Преко дана са три батаљона држала исти положај и вршене припреме за напад. Преко дана непријатељ из ЈБубе тукао са три топа наше положаје. Навечер око 23 часа II, III и IV батаљон вршили напад на непријатеља на истом правцу. Напад није успео. Имали смо локалних успеха и успели заузети непр. претстражарски положај, али с обзиром што је непријатељ имао јаку резерву у непосредној близини и обасипао јаком арт. ватром, успео је протунападом потиснути нас на полазне положаје. Имали смо 12 мртвих и 32 рањена. Непр. губитци непознати.

III бригада: I и II батаљон држали су стари положај. Борбе није било. III и IV батаљон и интендантура те чета за везу били су у [В.] Радинцима. Штаб бригаде у Манђелосу. Рад у III и IV батаљону дотеривање личне и војничке спреме у исправност.

Космајска бригада: Штаб бригаде и вод за везу код Манаетира. Интендантура у селу Луг. I батаљон у резерви без једне чете, која је; отишла на спровод рањеника. II батаљон на положају Матора Шума до 19 часова. Сменио га је I батаљон I бригаде. Истог дана IV батаљон водио је борбу и одбијао непр. напад, где је непријатељ имао 6 мртвих и 4 рањена. Наши губитци 1 рањен. Заплењен добош од „шарца“ са 1.000 метака. III батаљон сменио је I батаљон на положају Визић. При смењивању рањен је командант батаљона.² IV батаљон држао је положај у Маторој Шуми. Непријатељ је имао 3 мртва и 12 рањених. Била је жестока непр. артилерија и бацачка ватра.

7. XI. 1944 године.

I бригада: Бригада се налазила на иетим положајима. Непријатељ је вршио протунапад, али је увек одбијен. Уби-

² Миле Чурувија

Јено је 3 и рањено више непр. војника. Од непр. артилерије имали смо 5 мртвих и 9 рањених.

III бригада: II, III и IV батаљон водили су борбу са непријатељем на простору Манђелос — Чалма. Губитци непријатеља око 120 мртвих и већи број рањених. Уништена 4 тенка. Заробљене 2 пушке и нешто муниције. На нашој страни 15 мртвих и 46 рањених. Изгубили смо један прр-туколни топ, који је непријатељ уништио, један „шарац“, два пушкомитраљеза „ЗБ“ [„Збројовка“] и 48 пушака. I батаљон налазио се у Радинцима. Штаб бригаде се налазио- на лоложају код Маџелоса.

II бригада: Три батаљона држала положај према непријатељу и истог утврђивали. Један батаљон и Штаб бригаде били су у Ђипши код Манастира. Даљи напад био је обустављен на непријатеља, пошто се видело да је немогуће одбити непријатеља и задатак извршити без тежег оружја.

Космајска бригада: Штаб бригаде код Манастира. Вод за везу по батаљонима. Интендантура у Лугу. I батаљон у резерви, II батаљон на одмору код Манастира, III батаљон на положају Визић, IV батаљон држао је положај Матора Шума. Било је непр. патролних испада где је непријатељ имао 2 мртва. Тукао је наше положаје са артилериском ватром и минобацачком ватром из Лзубе -и Чуковца.

8. XI. 1944 године.

I бригада: Са три батаљона држала положај, док један батаљон био је у бригадној резерви. Непријатељ је надирао са мањим снагама на наше положаје. Непријатељ тукао жестоком артилериском ватром.

II бригада: Стигао је један пук совјетске артилерије која се пласирала [пО'Ставила] на линији Неготин — Јабучје. Штаб бригаде са совјетским официрима извршили су извиђање непр. положаја, а након извиђања узети су елементи за гађање и потом је отпочела артилериска припрема. Изјутра са три батаљона под заштитом артилерије кренули смо у напад на непријатеља, док је један батаљон био у резерви. Напад је мјестимично успео. Наши губитци 22 мртва и 72 рањена, док непријатељски губитци нису познати.

III бригада: Њен положај Манђелос — Чалма предат је војвођанској бригади. По доласку у Лежимир нисмо могли поимити положај од VI војвођанске бригаде, него у *првп*

сумрак. Око 18 часова бригада је кренула на смену положаја Стара Бингула, где су смешене снаге X војвођанске бригаде.

Космајска бригада: Штаб бригаде, вод за везу код Манастира. Интендантура бригаде у селу Лугу. Два батаљона у резерви, а два батаљона су била на положају у Визићу и Маторој Шуми. Непријатељска артилерија била је активна током читавог дана. Од артилерије на нашој страни 2 рањена.

9. XI. 1944 године.

I бригада: Бригада је држала положај, сем IV батаљона, који је био у бригадној резерви. Убијено је 2 и рањено 3 непријатељска војника и официра. Непријатељска артилерија тукла је наше положаје жестоком арт. ват.[ром]. Сопствених губитака смо имали 1 друга рањеног.

II бригада: Услед знатних губитака даљњи напад је обустављен и I и II батаљон држали су положај према непријатељу, док остали у резерви. Вршено је насилно извиђање и узнемиравање непријатеља. IV батаљон упућен је у село, ради бољег смештаја и сређивања. Непријатељ је био неактиван.

III бригада: Бригада је у 0.3 часа преузела положај од X војвођанске бригаде на простору Шишатовца — Стара Бингула са следећим распоредом: I батаљон Шишатавац, III батаљон Круло,³ IV батаљон Ст. Бингула, II батаљон, Штаб бригаде, чета за везу у североисточни део Бингуле интендантура и амбуланта у селу Свилошу. Са обе стране мања активност на фронту. Са наше стране више извиђачка делатност.

Космајска бригада: Штаб бригаде вод за везу код Манастира. Интендантура бригаде у селу Лугу. I батаљон у резерви бригаде код Манастира, са две чете, једна чета у спроводу рањеника. Одржавани [су] часови до подне: „Држање везе у борби“, „Преношење наредаба“. После подне полит. часови по водовима. II бат. бригадна резерва. До подне војнички часови (теорни): „Фортификација и њен значај у борби“, борбена обука — „Настапање и отступање“. После подне полит. часови. III батаљон на положају Визићи, обострана ватра из пешадиских оруђа. Један друг митраљезац Услед неопрезности погинуо. IV батаљон држао положај Матора Шума.

³ Вероватно Храстик триг. 313

10. XI. 1944 године.

I бригада као и 9. XI. 1944.

II бригада: I и II батаљон држи исти положај. Вршено је насилно извиђање. Непријатељ је одговарао са јаком ватром. На нашем левом крилу, источно од Визића, непријатељ није два дана узнемираван од Космајске бригаде. Мислећи да нема на овом сектору наших снага непријатељ је пошао патролом јачине 4 војника да испита и 3 су убијена, док је четврти побегао. Непријателска артиљерија не туче никако из Јбубе, а нити је- активан на целом положају. Пред ноћ непријатељ је тукао из тешког бацача положај II батаљона. Имали смо 2 рањена од бацача.

III бригада: Три батаљона налазила су се на положају [Ст.] Дивош — Бингула потискујући непријатеља према Ердевику, који је отступао од Чалме—Дивоша. На страни непријатеља непознати су нам губитци. На нашој страни један рашен од нагазне mine. III батаљон, Штаб бригаде, чета за везу, налазили су се [у] Ст. Бингули, интендантура и амбуланта налазиле су се у Свилошу.

Космајска бригада: Штаб бригаде, чета за везу, налазили су се код Манастира. Интендантура у Лугу. I батаљон до 16 часова у резерви. Чета која је спроводила рањенике иовратила се је у састав. Истога дана око 17 часова смењен је IV батаљон. II батаљон у бригадној резерви. III батаљон држао је положај код Визића до 16 часова, којег је сменио I батаљон у 17 часова. III и IV батаљон после 17 часова у резерви штаба бригаде.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОВОДА НАРОДУ!

(М. П.)

За штаб, капетан
Д. Заклан⁴

4 Дммтар Заклан

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 29 ОКТОБРА ДО 20 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

29-X-1944 г. Од Штаба I пролетерског корпуса добили
Време лепо. смо наређење следеће садржине:
II пролетерска, IV и V „XXI удар. дивизија одмах ће извршити
бригада. покрет правцем Рума — [Срем.] Митровица".
Ради извршења постављеног задатка из-
дата је заповест и извршен марш до: II про-
летерска бригада до с.² где се
и разместила.
IV бригада до с. Михаљеваца.
V бригада до е. Карловчића.
Маршрута је износила око 30 км.
Морал и расположење бригада на висо-
ком нивоу.
Непријатељска авијација неактивна.
Штаб у покрету, и е. Михаљевцима.

(М. П.) Ађутант
Мил.[ош] Д. Бошковић

30 октобар Од Штаба I пролетерског корпуса напха
1944 год. и VI дивизија добиле су задатак да очисте
Време лепо. Срем од непријатеља.
II пролетерска, IV и V У том циљу је извршен покрет са доса-
срп. удар. дашше просторије до:
бригада. II пролетерска бригада до с. Краљевци.
IV бригада до с. Добринаца.
V бригада до с. Пећинаца.
Маршрута је износила око 20 км.
.На маршу на непријатеља се није на-
ишло. У правцу нашег покрета непријатељ
се налази у С.[ремско>j] Митровици непознате
јачине; састава: Мујина дивизија, Немаца —
геетаповаца Ј4.усташа. У иетом правцу одсту-
пали су љотићевци, недићевци и нешто дра-

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 60-2, к. 1041.

² У оригиналу је изостављен назив села.

жиноваца. Морал непријатеља врло слаб. По исказу народа показују се симптоми дезорганизације и растројства.

Непријатељска авијација неактивна.

Совјетска авијација вршила је извиђачке летове.

Штаб дивизије у Руми и покрету.

(М. П.)

Ађутант

Мил.[ош] Бошковић

31-X-1944
II, IV и V
бригада

И у току данашњег дана настављено је маршовање ка непријатељу.

II пролетерска бригада достигла је и сместила се на просторији с. Врдника.

IV у с. Јаску.

V у с. Ријевцу.

У покрету ка с. Јаску IV бригада била је узнемиравана од непријатељске артиљериске ватре. Иако су гранате падале у близини колоне жртва није било.

Штаб дивизије у Руми.

(М. П.)

Ађутант

Мил.[ош] Бошковић

1. новембра
1944 године
Време лепо.
II пролетерска,
IV и V српска удар.
бригада

Од Штаба I пролетер. корпуса постављен је нов задатак: Наша дивизија смениће XVI дивизију на простору С. Митровице.

Непријатељ се повукао западно од С. Митровице и посео положаје — *дубаке ровове и бункере на источној ивици града* користећи Генерални канал западно од с. Лаћарка.

У 6.10 часова добили смо извештај од VI пролетерске дивизије да је XVI дивизија овладала С. Митровицом.

На основу тих података издата је следећа заповест:

II пролетерска бригада поставиће се у с. Лаћарку, десно од комуникације: [Срем.] Митровица — Шид са задатком дејства: десно од к. 117 и лево комуникација С. Митровица — Шид.

М-арш ка с. **Лаћарку** извршен је до 18.30 часова. При уласку у село непријатељ је отворио јаку митраљеску ватру са својих положаја и тукао артиљеријом од правца с. Мартинци. Бригада је вршила марш у правилном маршевском поретку, имајући у виду да сваког часа може доћи до борбе. Непријатељска ватра није начинила изненађење. 3 батаљона развила су се одмах у борбени распоред за напад и посели положаје према непријатељу северно од с. Лаћарка: лево, укључно комуникација Лаћарак — Шид, даље — западна периферија села — Сенкова мл. Десно, делови VI дивизије, лево, IV срп. удар. бригада. Један батаљон у резерви.

II батаљон налази се на служби при Команди Београда.

IV бригада: поставиће се у с. Лаћарку лево од комуникације С. Митровица — Шид са истим задатком као и II бригада дејствујући лево од поменуте комуникације.

Усиљеним маршем IV бригада је стигла у с. Лаћарак у 16. часова. У моменту пристизања у село, непријатељ нас је тукао тешком артиљериском ватром. Поседање положаја лево од комуникације извршено јц; под ватром непријатељске пешачке и артиљериске ватре.

V српска ударна бригада у резерви у западном делу С. Митровице.

Бригада је извршила наступни марш с потребним обезбеђењем. Непријатељ је тукао бригаду у маршу, али без успеха. До борби није дошло.

Резултати операција:

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: теже рањених 6, контузован 1.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб дивизије у покрету и С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант
Мил.[ош] Бошковић

2. XI. 1944 г.
II, IV, V бри-
гада

Задатак исти: чишћење Срема од нетгри-
јатеља. Наша дивизија са VI пролетерском
чини групу дивизија с општим правцем деј-
ства: С. Митровица — Шид — Винковци, у
циљу брзог избијања на линију: Шаренград
— Шид — Босутске шуме.

Непријатељ је организовао положај за
одбрану, на Генералном каналу у више линија
по дубини; захватајући: десно, до Саве, а
лево, закључно с. Чалма.

Борбени распоред бригада:

II пролетер. бригада посела положај де-
сно од Сенкова мл., а лево, закључно ко-
муникација Лаћарак — Шид. Десно се на-
лазе јединице VI пролетер. дивизије а лево
IV срп. удар. бригада. У току дана неприја-
тељ није вршио никакве покунхаје офанзив-
ног карактера. За 5 часа ујутро одређен је
општи напад на нашем сектору. На делу сек-
тора ове бригаде учествовали су у нападу
3 батаљона уз садејство руске артиљерије.
Напад је почео у предвиђени час и трајао до
9 часова. У почетку напада непријатељ је
еконцентрисао јаку ватр.у на лево крило, које
није могло да крене напред. Деснокрилни ба-
таљон је почео да дејствује косом ватром на
непријатеља, али услед брисаног простора
није се могло испољити потпуно дејство. На
овом делу наладног сектора непријатељ је
имао у првој линији око 1.000 војника, не
узимајући у обзир број непријатеља постав-
љеног по дубини.

IV бригада је посела положај: десно, ко-
муникација Лаћарак — Шид, а лево до р. Са-
ве, са три батаљона у првом борбеном реду и
једним у резерви у с. Лаћарку. И на делу
сектора ове бригаде напад је отпочео у одре-
ђени час, у 5 часова. Припрему напада извр-
шила је артиљерија тукући непријатељске
ровове и бункере. Борба је отпочела по мраку.
Борци првих редова привлачили су се не-
пријатељу пузећи преко равног земљишта ка
Генералном каналу. Непријатељ је отворио
јаку ватру. У свануће борба је постајала све

жешћа. Наши су борци вршили више узастопних јуриша, долазили близу Канала, али су били одбијени. Непријатељ се био јако утврдио, користећи као природну препреку Канал. Усто простор од јуришних наших положаја до Канала био је раван-брисан. Дали смо доста жртава при сваком јуришу. Највећу препреку представљао је бункер код железничког моста из кога нас је непријатељ тукао бочно при нашим јуришима. Руска артиљерија је срушила бункер, а наши борци су овладели његовим рушевинама. Око 9 часова настало је затишје и због губитака се престало с јуришима. Предвече непријатељ је предузео неколико противјуриша, али неуспешно. Непријатељска артиљерија је у току целог дана бомбардовала (тукла) с. Лаћарак и нарочито лево крило нашег борбеног раопореда.

V срп. удар. бригада као резерва у С. Митровици.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: мртвих 70, рањених 98.

Наши губици: 31 мртав, рањених 101 и контузованих 9.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб дивизије у С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант

Мил.[ош] Д. Бошковић

3-X1-1944
Кишовито '
II пролетерска,
IV и V срп. удар. бригада.

Задатак исти.

Штаб дивизије издао је заповест за напад у 19 часова.

Непријатељ држи исте одбранбене положаје на Генералном каналу.

II пролетер. бригада налази се на истим положајима испред непријатеља. При извршењу напада у 19 часова снаге су више рокиране у десно правцем: Вујновића млин [Државна] пушчара. Напад, мада је био изведен ноћу, није могао успети због видљивости при мееечевој светлости. Неуспех је нарочито до-

лазио услед брисаног простора. Уопште главни разлози, при извођењу свих напада-јуриша, за неуспех јесу: брисаност простора, откривеност терена, даље сам Генерални канал претстављао је природну препреку. Непријатељски положаји иако су неприметно уздигнути ипак су доминирали над нашим. Борба је била жестока. Батаљони су после узалудних покушаја пробоја, да не би трпели губитке, ловчени на старе положаје, док је 1 остао на положају у непооредној близини непријатеља.

IV бригада се је укопала на левој обали Г.[енералног] канала — лево од комуникације с. Лаћарак — Шид, па удесно према Сави. Генерални или Манђелешки [канал] широк је 20—30 метара, ближе Сави и 50 метара. Дубок 2—3 метра. Постоји један једини прелаз који је утврђен и добро брањен. У 17 часова V бригада сменила је IV. Један батаљон IV упућен је на нови распоред ка Вујновића млину, а остали позади у приправности — управо у случају продора. Борба је отпочела око 20 часова с променљивом жестином.

V [бригада] је са два батаљона сменила и (заузела) посела положаје IV бригаде, а друга два у резерви. Борба, која је вођена, била је демонстративног карактера с циљем зававања непријатеља и потпомагања на тај начин продора II и IV бригаде. Главни правац напада наших бригада гравитирао је ка коти 103. Услед утврђености положаја, канала и равног-брисаног простора и овај напад остао је безуспешан.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: мртвих 20, рањених 40.

Наши губици: мртвих 13, рањених 23, Еонтузована 3.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб у Ср. Митровици.

(М. П.)

Ађутант
Мил.[ош] Д. Бошковић

Задатак непромењен.

Непријатељ исти на истим одбранбеним положајима.

Распоред наптах ј.единица на положајима за напад следећи:

II пролетерска бригада између Вујновића и Туцакова млина;

IV бригада лево од II пролетерске бригаде закључно с. Лаћарак;

V бригада десно искључно с. Лаћарак, а лево до Саве.

Напад на непријатеља почео је око 20 часова. II пролетер. бригада је нападала између Вујновића и Туцакова млина, јер се то показало да је напад на старим нападним правцима био безуспешан. 2 батаљона IV бригаде у размаку времена од 20—24 часа извршили су 7 јуриша; избацивали Немце из првих ровова, но у противјуришима, са снагама из других редова одбранбене линије, Немци су успели да нас одбаце. Сваки наш јуриш био је припремљен арт. ватром руске артиљерије. „Каћуше“ су ућуткале дејство немачких топова који су нас тукли. V бригада вршила је демонстративне нападе. Борбена линија првих стрељачких стројева била је на 150—300 метара од непријатељског стрелачког строја.

Напад није успео, али непријатељ је осећао нашу офанзивну намеру и спремност за борбу.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: мртвих 40; рањених 56.

Наши губици: мртвих 9; рањених 31.

Штаб дивизије у Ср. Митровици.

* (М. П.)

Ађутант
Мил.[ош] Д. Бошковић

5 новембар
1944 године
II, IV и V
[бригада]

Задатак исти.

Непријатељ и даље упорно брани своје положаје.

Како се фронталним нападима на непријатеља није могло у току протеклих дана извојевати видни успех: овлађивање терена, то је створен други план за напад. Створен је план обухватног напада: VI дивизија ће дејствовати правцем Визић — Љуба — Кукујевци — Шид; XXXVI дивизија правцем Манђелос — Чалма — Бингула — Ердевик — Кукујевци. Наша дивизија: с. Лаћарак — с. Мартинци — Кузмин. Час почетка напада у 19 часова.

II пролетер. бригада је повучена са положаја у резерву на периферији С. Митровице према с. Лаћарку. На положају је остао један батаљон.

Батаљони IV бригаде остали су и даље на положајима. У 2 часа извршена је артиљеријом припрема за јуриш, но и овај није успео. Непријатељ је с времена на време тукао артиљеријом и бацачима наше положаје.

V срп. бригада је садејствовала у ватреном дејству на непријатеља. Непријатељ је тукао често у току дана наш борбени строј артиљериском, бацачком и митр. ватром.'

Резултати борбе:

Непријатељски губици: мртвих 5; рањених 9.

Наши губици: мртва 2; рањена 4.

Штаб дивизије у С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант

Мил.[ош] Д. Бошковић

6 новембар
1944 године
II, IV и V
бригада

Задатак непромењен.

Непријатељ се налази на положајима дуж десне обале Генералног канала. Састав непријатеља: гестаповци, зелени кадар (Муслимани — Мујина дивизија) и усташе. Јачине око 9.000 војника.

Распоред наших бригада:

II пролетерска бригада у Срем. Митровици. II њен батаљон се вратио из Београда. Задатак: резерва дивизије.

IV бригада је услед непријатељског напада бацила у I борбени ред све батаљоне. Непријатељ је у свом нападу долазио на даљршу од 40 м до наших ровова где¹ је сачекан јаком брзом ватром од III батаљона. Артиљерском ватром непријатељ је тукао положаје и с. Лаћарак. Непријатељске бункере, арт. положаје и моторизацију бомбардовали су руска артиљерија и топови „Каћуше“.

На сектору V бригаде непријатељ је покушавао да продре, потпомаган артиљеријом, у наше линије, но, није успео.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: мртвих 16; рањених 19.

Наши губици: мртва 2; рањених 5.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је бомбардовала непријатељеку моторизацију и бункере.

(М. П.)

Ађутант

Мил.[ош] Д. Бошковић

7-XI-1944 год.
II, IV и V
бригада

Задатак непромењен.

Непријатељ се налази на линији Генералног канала састава: Немци из Рајха и гестаповци. Мешовитог састава непријатељске снаге налазе се на сектору: Чалме — Ердєвика — Кукујеваца. На сектору Манђелоса налазе се: непријатељска XIII босанско-херцеговачка СС дивизија; београдски полицајци и недићевци у јачини око 2.000 људи. Намера непријатеља неодређена.

У току протекле ноћи, а нарочито у зору, непријатељ је предузео напад тукући јаком арт. и бацачком ватром све наше положаје. На сектору VI дивизије успео је да овлада с. Манђелосом' употребивши притом 20 тенкова од којих су 6 уништена. Под таквим околностима, без обзира што су наше бригаде трпеле неприј. притисак, упућена је II про-

летер. бригада у позмоћ VI дивизији према с. Манђелосу. Ток оггерација текао је овако:

II пролетер. бригада ујутро овог дана налазила се је још у резерви у С. Митровици. У моменту извршења дефилае (данашњи дан је дан 27 годишњице Октобарске револуције) добили смо извештај о непријатељском заузећу Манђелоса и јком притиску на секторима наше IV и V бригаде. Штаб дивизије је наредио да бригада крене на сектор IV, што је она и учинила. Но како је притисак непријатеља ослабио бригада је бачена према Манђелосу, јер је наш бок угрожаван. Два батаљона бригаде посели су Манђелошки Поток, у резерви задржане остале снаге. Са деловима VI дивизије ухваћена је веза.

Но борба није престала. Непријатељ није покушавао да даље иадире.

На фронту IV бригаде непријатељ је у зору извршио напад и дошао на врло блиско отстојање од наших положаја. Продор у наше положаје није му усмео мада се по жестини његовог налета и артиљериске ватре то могло претпоставити. Изгубивши око 20 мртвих непријатељ се зауставио на даљини око 60 м. Поред бомбардовања наших стрељачких стројева, непријатељ је тукао и с. Лаћарак, у коме је страдало цивилно становништво. На његову ватру одговарале су „Каћуше“. У подне непријатељски напад је попустио да би се касније сасвим стиндао. Око 17 часова и батаљон из резерве је стављен у стрељачки строј због продужеква фронта и везивања с II пролетер. бригадом која је посела положаје код с. Манђелоса.

V бригада је одвбијала једним за другим десет јуриша непријатељских. Непријатељ је по сваку цену имао намеру да продре и долазио је на раздалбину од 10 м од нашег строја. Наши борци издржали су те јурише и одбили у противјуришу непријатеља. Дејегво руске артиљерије у многоме је помогло заустављању непријатеља и ућутки-

вању противничких батерија и бацача. Борба је почела око 5 часова, трајала преко целог дана и стишала се касно у ноћ.

Резултати борби:

Непријат. губици: мртвих 70, рањених 150.

Наши губици: мртвих 6, рањених 19.

(М. П.)

Ађутант
Мил.[ош] Д. Бошковић

8-XI-1944 год.
Време кишовито.
II пролетерска
XXXI српска
и IV и V срп.
удар. бригада.

Задатак непромењен.

Непријатељ се налази на истим положајима као предходног дана.

Распоред наших бригада на старим положајима. У састав наше дивизије ушла је XXXI српска бригада по наређењу Штаба I пролетерског корпуса. Бригада је домарширала из Шапца у Срем. Митровицу.

III батаљон IV пролетер. бригаде повучен је са положаја у село ради одмора. Суседни батаљони посели су стрељачки строј који је поседао повучени: батаљон-н. Два батаљона V бригаде повучени су у резерву ради одмора. До борбе није¹ долазило, сем повремене чарке и припуцавања из пушака.

Непријатељска авијација неактивна.

Совјетска авијација је у више налета бомбардовала и митраљирала непријатељску позадину и положаје.

Штаб дивизије у С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант
Мил.[ош] Д. Бошковић

9 новембра
1944 год.
II, IV, V и
XXXI -бригада.

Задатак гоњење непријатеља који је одступио ноћу између 8 и 9 новембра 1944 године.

Непријатељ, који је поседао положаје дуж Манђелоског канала и предходног дана извршио д^мовстративан напад заузевши с. Манђелос, извршио је повлачешу. У повлачењу се задржао на линији: с. Мартинци — Баркут — Шидица Поток — западно од с. Бингуле — Ердевик — Илок. Ову линију не-

пријатељ је раније изградио, нарочито користећи насељена места, испред којих је на појединим местима поставио и бодљикаву жицу. Намера непријатеља: одбрана.

Отступање непријатеља било је, према подацима извиђачких група, запажено, и од стране овог штаба издато је наређење пхтатовима бригада да самоиницијативно дејствују и крену за непријатељем.

II пролетер. бригада је према предвиђеном плану гоњења кренула правцем: Државна пустара — Вртлог — Кудељиште — Камариште и на каналу Баркут - Шицина Потока наишла на непријатеља. Увече је извршен напад са три батаљона на непријатеља који је посео линију Баркут - Шицина Поток — Међеш. Напад је имао више демонстративни карактер и испробаваше непријатељске линије и његове намере-отпора. Борци су нам били уморни, још недовољно обучени и одевени. Време је било јако хладно, а и онег је пао. Због свега тога батаљони су повучени из борбе на Државну пустару да преноће.

IV бригада осетивши да непријатељ отступа, извршила је одмах прелаз преко канала на два места: код [Државне] пустаре и Вујновића млина. По прелазу IV батаљон рашчишћено је Пустару и упутио 1 чету ка с. Чалми. Гро снага бригаде подилазио је Мартинцима, у ком је правцу одступио непријатељ. Наше патроле предходнице биле су заустављене на 30 метара отстојања од Ж. ст. у с. Мартинцима. II батаљон, који је био у предходници, одмах се развио за борбу и подишао непријатељу који се утврдио око Ст. [анице] на даљини од 150 метара. Борци развијени у стрељачком строју ископали су ровове, јер природних заклона није било, а сам терен је биараван. I и IV батаљон пришли су селу са севера. III батаљон у резерви 800 м позади II батаљона. С таквим распоредом снага извршен је напад око 18 часова. У нашим

рововима било је воде до колена и није се могло издржати. Напад је био одлучан, али непријатељ се упорно бранио потпомаган једним тенком који је маневрисао око села тучући иаше положаје топом и митраљеском ватром. Уето располагао је са више минобацача.

Батаљони V бригаде у 4 часа почели су са тањењем непријатеља. Прелаз канала извршен је доста тешко и споро, јер је непријатељ био порушио прелазе преко њега. На простору Пановаче, где се непријатељ утврдио за одбрану, вођена је борба повремено, али до одлучних момената није долазило. XXXI у резерви у Срем. Митровици.

Резултат борбе:

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: рањених теже 8, лакше 2.

Штаб у Сремској Митровици.

Ађутант

Мил.[ош] Д. Бошковић

10-XI-1944
II, IV, V и
XXXI бри-
гада.

Задатак дивизије: чишћење Срема и избијање на линију: Шаренград — Шид — Боутске шуме.

Непријатељ се налази на истим положајима као претходног дана. Испред насељених места ископао је ровове у цик-цак и испред њих изградио бодљикаву жицу. Намера непријатеља [је] одбранбеног карактера. По исказу мештана, који пребегавају к нама, и по причању немачких војника:

Немци имају наређење да се по сваку цену морају држати на линији од Фрушке Горе — до Саве још два месеца. Распоред наших јединица и поседање положаја и операције:

II [бригада] с једним батаљоном запосела је с. Чалму, а три батаљона је повукла у с. Лаћарак ради одмора и [због] хладноће коју нису могли поднети довољно неодевени борци.

IV [Бригада]: И на сектору ове бригаде на положају је задржан један батаљон док су остали ради одмора повучени у с. Лаћарак и

на салашима. Према заповести дивизије ова бригада је извршила притисак ватром на непријатеља.

V бригада је повучена на одмор и резерву у с. Лаћарак.

XXXI српска бригада сменила је на положају V бригаду.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: рањена 3.

Штаб дивизије у Срем. Митровици.

Ађутант

Мил.[ош] Д. Бошковић

11-X1-1944
II, IV, V и
XXXI

Задатак дивизије: Чишћење непријатеља из Срема и избијање на линију: Шаренград — Шид — Боеутске шуме.

Непријатељ пред фронтом ове дивизије држи положаје: Баркут — Међош — Мартинци — Пановача — р. Сава. Јачина непријатељских снага неодређена. Састав непријатеља: делови 118 планинске дивизије, један батаљон „Принц Еуген“ дивизије, уеташе, љотићевци и зелени кадар (Мујина дивизија). Намера непријатеља дефанзивног карактера: спречавање нашег надирања у Срем. Главни отпорни центар његовог утврђивања на поменутој линији отпора, јесте с. Мартинци. На предњу ивицу села изградио је бункере, ископао ровове, предтерен је минирао и поетавио препреке од жице. Исто тако утврдио је *гРс*. Кузмин. Остале делове положаја непријатељ је групно посео изградивши на неким местима и бункере. Према подацима изгледа да је ово главна линија непријатељског отпора. За утврђене линије по дубини немамо податке. Непријатељ располаже и са тенковима.

Раепоред и операције:

II пролетерска бригада је са четири батаљона запосела с. Чалму. Један батаљон у С. Митровици ради оддора и обезбеђења неборачких делова. Десно од ове бригаде налази се XII Крајишка бригада. Северно од Кудељишта истурена је једна чета у циљу из-

зиђања према Баркуту - Шидином Потоку. До борби у току овога дана није дошло.

У зору III батаљон IV бригаде напао је непријатеља утврђеног код Жељ. станице. Овај напад непријатељ је одбио. У подне је извршен понован напад који је био припремљен дејством рус. артиљерије. Немци су се жилаво бранили, али наши су успели да овладају првим кућама села. Једна чета упућена је да пресече друм с. Кузмин — Мартинци. Тај подухват остао је безуспешан, јер непријатељ је дејствовао тенковима.

V бригада је била у резерви у с. Лаћарку до 20^h када је кренула на положај и сменила на једном делу фронта IV бригаду.

XXXI бригада је из С. Митровице, где се је одмарала, упућена на фронт. Она је, сменила део положаја IV бригаде и посела отсек десно од Ж. станице па лево до р. Саве. Два батаљона ове бригаде су на положају, а два у резерви у с. Лаћарку.

До борби није дошло. Непријатељ је вршио извиђачке подухвате и дејствовао артиљеријом.

Резултат операција:

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: рањених 4.

Непријатељска авијација није се појављивала над нашим сектором фронта.

Штаб дивизије у Срем. Митровици.

(М. П.)

Ађутант

Мил.[ош] Д. Вошковић

12 новембра
1944 год.
II, IV, V и
"XXXI бри-
гада

Задатак дивизије непромењен.

Непријатељ се налази на истим положајима. Своје предње истурене тачке појачава утврђујући се. У току овог дана непријатељ је све више појачавао ватру из бацача и топова. Његове најотпорније тачке јесу црква у с. Мартинцима и Ж. ст.[аница].

Операција и распоред бригада:

II пролетерска бригада је самоиницијативно извршила демонстративан напад на не-

пријатеља. Циљ је био ислитати непријатељска утврђења његозу бројну и ватрену јачину. Са два батаљона отпочело је подилажење у 15^h а борба је трајала до 23^h ноћу. Резултат подухвата је откривање непријатељске добро утврђење линије и његове намере да ће ову линију упорно бранити.

IV бригада је повучена ради одмора у резерву у с. Лаћарак.

V бригада је сменила на фронту батаљоне IV [бригаде] са два батаљона, а друга два у резерви.

На сектору фронта XXXI бригаде исто није било значајних промена. Непријатељ је истурао извиђачка одељења, која су враћена.

Резултати борби:

Непријатељски губрпди: непознати (по исказу наших бораца чује се јаук њихових рањеника у рововима).

Наши губици: 18 рањених (од артиљеријске ватре).

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб дивизије у С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант

Мил.[ош] Д. БошковиК

13. XI. 1944

Задатак исти.

Непријатељ поседа и брани исте положаје. Намера одбранбеног карактера.

II пролетерска бригада после јучерашње» демонстративног напада у зору овога дана повукла се је у с. Чалму, оставивши према непријатељу само истурене —• извиђачке делове.

IV бригада у резерви — с. Лаћарак.

V бригада са два батаљона поседа исте положаје, друга два у отечној резерви. До борби није дошло.

На сектору фронта XXXI бригаде непријатељ је са слабијим деловима вршио нападе у два маха. Први је трајао око пола часа, а други више од једног часа. За време ове акције непријатељ је дејствовао из бацача и ар-

к

тиљеријом, но неефикасно и без резултата. У оба маха био је одбачен. У циљу утврђивања непријатељског распореда вршена су извиђања патролама.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: мртвих 7, рањених 14.

Наши губици: рањених лакше 2.

Непријатељска авијација није се јављала.

Штаб дивизије у С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант
Мил.[ош] Д. Бошковић

14. XI. 1944
II, IV, V и
XXXI бри-
гада.

Задатак дивизије непромењен.

Непријатељ држи исте положаје појачавајући их разним пољским фортификацијским утврђењима. Промене у његовом распореду онага није запажене. У току целог дана с времена на време дејствује бацачима и артиљеријом.

Распоред бригада исти. Услед дејства непријатељске ватре, управљене са црквеног торша (где је његова вероватно осматрачница), на наш стрељачки строј, батаљони су повучени нешто уназад, а у ископаном рововима задржан редак стрељачки строј и наређено будно осматрање са објавница. У циљу извиђања упућене су патроле и извиђачка одељења.

II пролетерска бригада је била с батаљонима у отсечној резерви стално спремна за борбу до које је могло доћи, јер су се непријатељски војници стално кретали по траверзама и рововима. У току ноћи према 15 [XI.] наши извиђачки делови појачани пушкомитраљезима извршили су више испада према непријатељу и успели да овладају једним непријатељским бункером, који су у зору напустили. Непријатељ је остао неактиван.

Десно је дејствовала XII крајишка бригада.

IV бригада је у резерви у селу Лаћарку. Предвече непријатељска артиљерија тукла је западну ивицу села.

V [бригада] се преко дана налазила на истим положајима као ранијих дана. Ноћу између 14/15, око 3 часа извршени су у више махова исподи ка непријатељским рововима.

XXXI бригада је у стрелачком строју задржала мали број бораца, док је већину поставила у отсечну резерву, а из разлота непријатељске арт. и багдачке ватре на наш стрељ. строј. На ноћ, уочи 15, у 2 часа извршен је напад припремљен руском артиљеријом.

Резултати операција:

Непријатељски губици: непознати (по јауку из ровова види се да има рањеника).

Наши губици: 2 рањена.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација бомбардовала је непријатељске положаје у с. Мартинцима.

Време хладно и облачно.

Штаб дивизије у С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант

Мил. још] Д. Бошковић

15 новембра
1944 год.
Време хладно и облачно. II, IV, V и XXXI бригада.

Наша дивизија на истим положајима у истом распореду и са основним задатком чишћење Срема.

Непријатељ поседује и брани исте положаје са утврђеним средиштима отпора с. Мартинци и Кузмин. Извиђањем је утврђено да врши извесну прегрупацију снага. Чуо се је и звук мотора, по коме се је закључивало да врши отступање. Но испоставило се касније да то није тачно.

II пролетерска бригада није водила борбу и поседује исти распоред као прошлог дана. IV [бригада] у резерви у с. Лаћарку.

V и XXXI бригада извршиле су напад на непријатеља. Отсек V бригаде био је десно од Жељ. станице у Мартинцима, а лево одатле

па до Саве био је одсек XXXI бригаде. Напад није припремљен артиљеријом. Главни циљеви напада били су: Ж. ст. у Мартинцима, блок кућа око цркве и непријатељски бункери. У току подилажеша и привлачења до објеката исти батаљони успели су да се приближе на неколико метара од њих, тако да су се чули непријатељски разговори. Командир 3 чете 4 батаљона XXXI бригаде успео је да упадне у непријатељске поједине бункере и да непријатеља избаци из њих. Али услед јаке непр. арт. и бацачке ватре, без помоћи наше арт. ватре наше јединице после двочасовне борбе биле су принуђене да се повуку на своје полазне положаје. У извлачењу је тек дејтовала руска артиљерија. Ова операција није потпуно успела, али је важно да се непријатељ држи у напетости и будности.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: врло осетни, 14 мрт. око 20 рањених.

Наши губици: 5 мртвих, 16 рањених, 1 контузован.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант
Мил.[ош] Д. Бошковић

16-X1-1944

Задатак дивизије непромењен.

Непријатељ држи исте положаје и стално појачава своја утврђења. У с. Мартинцима налазе се око 2.000 непријатељских војника и извесне јединице пребацују са севера на југ ка реци Сави.

Раепоред бригада иети.

Операције:

Њшролетерека бригада на истим положајима. Борби није било.

На отсеку IV бригаде Немци су покушали продор са 8 тенкова, но ефикасним дејством руске противколске артиљерије, за-

уостављени су пре него што су и допрли до првих наших ровова. Повукавши се у с. Мартинци они су тамо, заклоњени иза кућа маневрисали и тукли топовима отсек V бригаде.

V бригада је по нападу ових тенкова извршила напад са два батаљона. I батаљон је нападао правцем комуникацијом Мартинци—Кузмин, а IV је правцем према цркви у С. Мартинцима. IV батаљон је успео да продре и дође до црквеног дворишта. Непријатељ је јако утврђен, а и због могућности непријатељског дејства са бока батаљони су били принуђени да се врате на полазне положаје. Из отсечне резерве 2 батаљон је сменио поменуте батаљоне на положају.

XXXI [бригада] је у току ноћи између 15/16 новембра на левом делу свог распореда одбила непријатељски напад сачекавши га на даљини од 50 метара. После краће борбе непријатељ се повукао на полазне положаје.

Резултати операција:

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: рањених теже 3 и лакше 3.

Време: облачно, с времена на време киша и хладно.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб дивизије у С. Митровили.

(М. П.)

АђЈггант

Мил.[ош] Д. Бошковић

Г

17-XI-1944
Време лепо
II, IV, V и
XXXI бри-
гада.

Основни задатак дивизије непромењен. Непријатељ и даље држи и брани исте положаје. У његовом распореду нису запажене неке промене.

Распоред јединица исти.

Операције:

До борби на сектору II пролегерске бригаде није долазило.

IV бригада у резерви, у с. Лаћарку. Непријатељ је с времена на време тукао с. Лаћарак.

V бригада на истим положајима. II батаљон извршио је демонстративни чапад. Остали батаљони у резерви.

XXXI бригада вршцла је извиђачку делатност.

Непријатељска артиљерија је тукла преко целог дана наше положаје.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: рашених 3. Било је жртава међу цивилима.

Непријатељска авијација неактивна.

Време лепо.

Штаб дивизије у С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант

Мил.[ош] Д. Бошковић

18-X1-1944
год.
II, IV, V и
XXXI бри-
гада

Задатак дивизије непромењен.

Непријатељ се налази на истим положајима и појачава своја утврђења.

Распоред бригада исти као предходних дана.

Операције:

II пролетерска није била у борби.

IV бригада у резерви.

III батаљон V бригаде, кориетећи дејство из ваздуха ^>уеке авијације, напао је на део непријатељекот положаја према цркви у с. Мартинцима. Уелед јаког отпора батаљон се је повукао. Напад је шшовљен уз дејство XXXI бригаде. Веза је одржавана са суседним Деловима наших бригада.

XXXI бригада извршила је напад на непријатеља демонстративног карактера. Вршена је извиђачка делатноет. Непријатељска артиљерија тукла је леви отсек нашег сектора.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: мртва 2, рањених теже 4, лакше 2.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је од 8^h вршила бомбардовање с. Мартинци са добрим резултатима. Црква и станица нису ликвидирани.

Време ведро и лепо.

Штаб дивизије у С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант
Мил.[ош] Д. Бошковић

19-XI-1944

Задатак дивизије непромењен.

Непријатељ држи исте положаје.

Раопоред бригада исти. IV бригада је сменила XXXI на положају.

Операције:

II пролетерска бригада преко дана је вршила патролну и извиђачку делатност. Ноћу је даа чета I батаљона и 1 [један] вод IV батаљона извршили су демонстративан напад. Напад је трајао од 23 до 2 часа. Поменута чета је извидела положај и донела извештај да непријатељ нема јаких утврђења на том делу положаја. На прузи се налазе велики бункери од јаког материјала.

IV бригада је сменила на фронту XXXI у 19 часова.

V бригада с једним батаљоном поседа положај, а гро снага у резерви.

XXXI је слала патроле у правцу непријатељског положаја, које су извршиле свој задатак.

Непријатељска артиљерија је тукла с времена на време наше положаје, али без резултата.

Резултати операција:

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: мртви: 1, рањени 4.

Време лепо.

Штаб дивизије у С. Митровици-

(М. П.)

Ађутант
Мил.[ош] Д. Бошковић

20-X1-1944.

Непријатељ држи исти фронт.

Распоред наших бригада према свему исти. II пролетерска: преко дана патролна и извиђачка делатност. Делови 5 батаљона извршили су демонстративан напад. У непосредној близини до непријатеља наишло се на нагазне мине од којих су настрадала 4 друга (рањени). Откривени од непријатеља наши борци су се повукли на полазне положаје.

IV бригада је посела положаје: десно, од Ж. ста., па лево до р. Саве.

V бригада вршила је извиђачку и патролну делатност.

XXXI у резерви у с. Лаћарку.

Резултати борби:

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: рањених 2.

Штаб у С. Митровици.

(М. П.)

Ађутант
Мил.[ош] Д. Бошховић

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 21
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА МАРШ
ПРАВЦЕМ: БЕОГРАД—СРЕМ. КАРЛОВЦИ—ИЛОК***

**ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Пов. бр. 538
21 новембра 1944

ШТАБОВИМА:

I Пролетерске бригаде
III Пролетерске бригаде
XIII Пролетерске бригаде
VIII Црногорске бригаде
Артиљериске бригаде
Италијанске бригаде
Дивизијској болници
Дивизијској интендатури
Инжињерској чети
Курсу за везу
Ауто чети

У прилогу се доставља преглед марша свих јединица ове дивизије онштим правцем Београд:—Сремски Карловци—Илок. Марш извршити у свему по приложеном прегледу:

Напомињемо: 1. — Имати у виду да све јединице не отпочињу покрет истог дана, већ како је то у првој рубрици прегледа назначено.

2. — Сваки марш отпочињати тачно у предвиђени час како јединице не би једна другој сметале пошто цела дивизија иде истим путем.

3. — Свака једрица на један дан раније упућиват ће унапред довољан број коначара (на бригаду по 50) који ће припремити смештај дотичне јединице. У случају да истог дана две бригаде имају исти град (пр. I и III Бригада у II маршу имају исто преноћиште —• Сремске Карловце) вође коначара тих јединица епоразумно ће радити.

1 Оригинал, [Исан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 5-3, к. 712.

4. — Све потребне припреме за марш благовремено извршити.

5. — Сва она лица која су ван јединица привремено на каквој дужности у граду одмах позвати на њихову редовну дужност у својој јединици.

6. — Све старешине за време марша имају бити код својих јединица и у току марша интервенисати за што бољу организацију покрета.

7. — Сваки батаљон одредити ће на свом зачељу по једну десетину, а бригада једну чету, који ће делови имати за задатак прикупљање заосталих другова. Чети која ће бити на зачељу бригаде доделити једна празна кола ради превозења изнемоглих другова.

8. —• Постоји могућност дезертерства појединих нових бораца кад оете даљи покрет наше дивизије. У том погледу одмах предузети све мере да се ово онемогући.

У истом циљу I Пролетерска бригада на дан 25 о. м. поставит ће једну своју чету код Земунског мбста на Сави која ће на самом мосту поставити 2 стражара чији је задатак да прегледавају свако лице које од Земуна иде за Београд. Свако такво лице које не буде имало за тај прелаз у Беотрад прописну дозволу предават ће команди чете. Команда чете ће их саелушати и наше дезертере задржавати код себе, а остала лица предавати команди града Београда. Стражари ће ту дужност обављати и дању и ноћу. Цела чета ће на задатку остати до 31 о. м. кога дана ће кренути у састав своје бригаде.

9. — Последњег дана марша, 26 о. м. XIII Пролетерска и Италијанска бригада прегмит ће борбене задатке које ће им [се] на лицу места издати приликом избијања на додељени сектор.²

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

КОМАНДАНТ,
пуковник
Васо Јовановић

(М. П.)

² Види док. бр. 84 и 65.

ПРЕГЛЕД МАРША

I Пролет. дивизије правцем Београд — Сремеки Карловци — Илок

№	В	Јединица	I дан марша		II дан марша		III дан марша		IV дан марша				
			Час по-ласка	Место преноћишта	Час по-ласка	Место преноћишта	Час по-ласка	Место преноћишта	Час по-ласка	Место преноћишта			
VIII	Црнгорска бригада	VIII Црнгорска бригада	6	Стара Пазова	37	7	Сремски Карловци	38		Сусек	40		
		Италијанска бригада	8	Батајница	27	7	Марадик	36		Беочин	41		Луг-Бипша
		Артиљерија (бригада и самостални дивизиони)	7	Нова Пазова	30	7	Крушедол	33		Черевих	42		
I	III	I Бригада	7	Нова Пазова	30	7	Сремски Карловци	46	7	Баноштор	35		
		III Бригада	6	Стара Пазова	37	7	Сремски Карловци	38	6	Свилеш-План. Грабово	40		
		XIII Бригада	6	Инђија	41	7	Петроварадин	36	6	Нештин	42		
		Дивизиска болница, Интендантура, Инжињерска чета и курс за везу	8	Батајница	23	7	Крушедол	40	7	Беочин	37		
25-XI 1944		Штаб дивизије	7	Петроварадин	77	7	Корушка	30					

Командант, пуковник
Васо Јовановић

БР. 95

**ДОПИС ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 21
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ГЛАВНОМ ШТАБУ НОВ И ПО СРБИЈЕ
О ПОТРЕБИ ПОПУНЕ ДИВИЗИЈЕ¹**

ШТАБ
21 НОУ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕР. КОРПУСА НОВИ
Пов, Бр. 74
Дана 21-Х1-1944 г.

ГЛАВНОМ ШТАБУ СРБИЈЕ

Наша дивизија се сада налази на Сремском фронту на сектору [Срем.] Митровице. Рат је рововски на сасвим равном и чиетом терену. Борци и старешине су се снашли и нривикли на нови тип борбе. Мада још недостаје пионирски алат, борци ипак успевају да на сваком заузетом кораку већ одмах ископају ровове за стојећи став. Становање је углавном позади ровова у земуницама. Једном речи, све је испод земљине новршине.

Дивизија сада има у еаставу II Прол. бригаду, 4, 5 и 31 Српску бригаду. С обзиром да смо из Београда морали одмах кренути за Срем то нисмо стигли да мобилишемо ништа, те је тако наша дивизија најмалобројнија у корпусу. Дивизија прима кроз кратко време (око 10 дана) совјетско наоружање и биће нам лотребан већи број људи да би могли прихватити примљено наоружање.

На терену Срема не можемо добити ништа, дер се ту мобилише све за Војвођански/корпус.

С обзиром да емо ми српска дивизија то се вама обраћамо да нам дате људство које мобилишете за потребну попуну. Узимајући у обзир оно што можемо добити са територије Београда, нама треба да би прихватили наоружање још око 1.000—1.500 људи, од ко'јих што више артиљераца.

Ми старешине и борци 21 Српеке дивизије стараћемо се да доетојно репрезентујемо евој назив „Српске" у свим покрајинама наше земље, онако као у битци за Београд.

Друга мајора Петровића упућујемо на расположење Главном штабу, а вас молимо да нам пошаљете начелника.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политком, п. пуковник
Младен С. Марин

Командант, пуковник
Мил.[оје] С. Милојевић

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 17-4, к. 712.

БР. 80

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ОСМЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 22
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БАТАЉОНА ЗА СМЕНУ
И МАРШ¹**

ЗАПОВИЈЕСТ Оп. бр. 39

Штаба VIII војвођанске бригаде НОВЈ за 22 новембар 1944.

Положај

Секција: Сомбор 1:100.000

Ситуација: Наш 1. и 4. батаљон под тешком борбом већим дјелом заузели од непријатеља насип испред шешвог полазног положаја.

Задатак: Продужити еа нападом и непријатеља потиснути на запад ггроширујући досадашњи мостобран²

наређујемо:

3. батаљон Извршити ће одмах по примитку ове заповијести покрет из Купусине правцем: Пумпа на рукавцу Ст. Дунава гдје ће извршити прелаз преко рукавца — јужно од Змајева (Шаркањ) — Казук (Прб. ст.) од којег сјеверно ће извршити прелаз преко Дунава. Прелаз преко Ст. Дунава јужно од Змајева (Шаркањ).

Наш 3. батаљон смијенити ће из првог борбеног реда наш 4. батаљон, који се налази на положају са десним' крилом за 1 км јужно-од индустријске пруге која изводи на Дунав код Казука (Прб. ст.) већим дјелом већ на самоме насипу.

5. батаљон Извршити ће покрет 2 часа касније од нашег 3. батаљона ради чега ступити у везу са штабом 3. батаљона ради одређивања часа

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 12-1, к. 1401.

² Види док. бр. 171.

поласка. Покрет ће извршити истим путем као и 3. батаљон, с тиме што ће 5. батаљон у првој борбеној линији да смијени наш први батаљон који се налази на положају са десним крилом наслоњеним на саму индустријску жељезничку пруту која изводи на Дунав код Казука (Прб. ст.) већим дијелом на насипу западно од Дунава.

Штабови батаљона послати ће одмах једног члана штаба да се јави команданту бригаде који се налази у бригаду 236. дивизије Д. а. на десној обали Дунава код Казука — Прб. ст. ради припремања свега потребног за смијену [батаљона у првој борбеној линији и заузимања положаја.

Са собом понијети храну и муницију (муниције носити онолико колико је предвиђено да јединице носе са собом у наређењу за формирање бојне коморе).

Муницију коју имају 1. и 4. батаљон на положају да не враћају натраг него да оставе на расположењу батаљонима који их смије-

њУЈУ-

Дивизион

Штаб дивизиона прадати ће по 2 прутенковска топа штабовима 3. и 5. батаљона са потребном муницијом, који ће ући у састав тих батаљона за вријеме док буду у првом борбеном реду.

Из Купусине да крену заједно са батаљоном којему су придодати. Са ова два топа одредити у један батаљон и командира батерије, а у други батаљон најстаријег водника.

1. и 4. батаљон Чим буду смијењени од 3. и 5. батаљова извршити ће покрет за село Купусину гдје ће се средити и у што краће могућем вријемени постићи борбену готовост.

2. батаљон Остаје на својим досадашњим положајима.

Штаб бригаде налази се са једном *поло-*
вином и канцеларијама у селу Куттуеини, а
са једном половином чланова штаба на десној
обали Дунава код Казука — Прб. ст. (код
Штаба 236. дивизије Ц. а.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Комесар, мајор Начелник, капетан³ Командант, капетан
Лазар Љубинковић (М. П.) Службено отсутан

ДОДАТАК ЗАПОВИЈЕСТИ Оп. бр. 39

Штаба VIII војвођанске бригаде НОВЈ за 22 новембар 1944.
Положај

Покрет за Наш 1. и 4. батаљон којима је наређено да
Бачки крену са положаја у село Купусину, неће
Моноштор. кренути за село Купусину него за село Бачки
Моноштор (сјеверозападно од села Купусине).

Све наше јединице, које се налазе у селу
Купусини кренути ће данас у 17.30 часова из
села Купусине у село Бачки Моноштор.

Пут за кретање јединица из Купусине:
пумпа на рукавцу Ст. Дунава па сјеверно на-
сипом до Бачког Моноштора.

Све јединице да одмах пошаљу коначаре,,
који ће извршити распоред јединица. Кона-
чари да раде у споразуму.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Комесар, мајор Командант, капетан
Ј. Љубинковић (М. П.) **Корица**⁴

³ Артур Фрут
^{*} Милан Корица

★
ГЛАВНИ ШТАБ
Н. О. В. и П. О. Војводице

Rev. 15

Београд

О В Л А Ш Т Е Н Ј Е

Odebrane je formirano 1 bataljona "Petofii" u koji bi stupali dobrovoljci mađarske narodnosti.
Komandant ovog bataljona je drug VARGA ISTVAN, a politkomesar drug LERIE ISTVAN.

Nevedenim drugovima, kao štabu ovog bataljona, odebrava se prikupljanje dobrovoljaca mađarske narodnosti na čitavoj teritoriji Vojvodine.

Sedište bataljona sada se nalazi u Bačkoj Topoli i tamo će ostati dok se drugačije ne naredi.

Bataljon je do daljeg naređenja pod neposrednom komandom ovog štaba.

Štab bataljona redovno će podnositi tačan popis svih pripadnika bataljona ovom štabu, koji će taj popis dostavljati mobilizacijskom odeljenju Vojne Uprave radi evidentiranja.

Sva vlasti, vojne i građanske, imaju ovaj bataljon smatrati kao vojvasku jedinicu NOV i PO Jugoslavije.

Št. f. fašizmu-alebeda naredni

komandant,
general-lajtnant,

Komandant,
general-lajtnant,

Horváth István

БР. 88

**ОВЛАШЋЕЊЕ ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ОД
23 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ЗА ФОРМИРАЊЕ МАЂАРСКОГ БА-
ТАЉОНА „ПЕТЕФИ“¹**

**ГЛАВНИ ШТАБ
ЛОВ и ПО ВОЈВОДИНЕ**

Пов. Број 15

23. XI. 1944

у часова

Н о в и С а д >

у

О В Л А Ш Т Е Њ Е

Одобрено је формирање 1 батаљона „Петефи“ у који би ступали добровољци мађарске народности.²

Командант овог батаљона је друг ВАРГА ИШТВАН, а лолиткомесар друг ЛЕРИК ИШТВАН.

Наведеним друтовима, као штабу овог батаљона, одобрено се прикупљање добровољаца мађарске народности на читавој територији Војводине.

Седиште батаљона *сада се налази* у Бачкој Тополи, и тамо ће остати док се другачије не нареди.

Батаљон је до даљег наређења под непосредном командом овог штаба.

Штаб батаљона редовно ће подносити тачан попис свих припадника батаљона, овом штабу, који ће тај попис достављати Мобилизациском одељењу Војне управе ради евидентирања.

Све власти, војне и грађанске, имају овај батаљон сматрати као органску јединицу НОВ и ПО Југославије.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОВОДА НАРОДУ!

Политкомесар,

(М. П.)

Командант,

п. пуковник

генерал-лајтнант,

Љ. Момчиловић³

Коста Нађ

¹ Оригинал, писан машком, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 54-8, к. 211.

² Крајем децембра 1944 год. од овог батаљона, од истоименог батаљона из састава Шестог корпуса [НОВЈ (који је формиран 15. VIII. 1943 год. — види том V, књ. 18, док. бр. 55) и од нових бораца мађарске националности, формирана је Петнаеста војвођанска бригада „Петефи Шандор“, која је до 1 априла 1945 год. учествовала у борбама за ослобођење, када је расформирана а њено руководство је ушло у састав Шеснаесте НОУ дивизије.

³ Љуба Момчиловић

БР. 80

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА СЕДМЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 26
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПЕДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИ-
ЗИЈЕ О БОРБАМА КОД БАТИНСКОГ МОСТОБРАНА¹**

**ШТАБ VII ВОЈВОЂ. БРИГАДЕ
НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ВОЈСКЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Оп. Број: 70

Дана: 24 XI 1944 год.

Положај

Предмет: Извјештај о борбама
код Батинског мостобрана.

ШТАБУ 51. НОУ ДИВИЗИЈЕ

Положај ⁴

Према усменом тражењу горњег штаба доставља се цје*-
локупан извјештај о борбама код Батинског мостобрана у
времену од 13. XI. о. г. до 24. XI. 1944. год.

13. XI. 1944. год.

1. Ситуација: Непријатељ је посео и брани прелаз преко
ријеке Дунава код села Батине. Јачина непријатеља на том
положају цијени се да има 2 пука и то: један огњчани Бран-
денбуршки пук и један СС пук (подаци о непријатељу до-
бивени од извиђачког вода ове бригаде од 12. XI. о. г.). Не-
пријатељ је у току дана успио да повуче ојачања а нарочито
у артилерији која туче стално прилаз наших и руских јечи-
ница преко Дунава код села Батине. Непријатељ на том
положају има 4 тенка, који дејствују уз десну обалу Дунава
уз жељ. пругу Батина—Змајевац.

Од наших снага које су се пребациле, воде борбу преко
Дунава (десне обале Дунава), налази се XII војвођанска бри-
гада и 3 руска пука.

2. Наш задатак: Према наређењу Штаба дивизије, наша
бригада има задатак да се пребаци преко ријеке Дунава код
села Батине и да напада непријатеља на лијевом крилу
209 руског пука правцем: Батина — Змајевац — Суза —

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 12-1, к. 1401.

Кнежеви Виногради. Отсек бригаде у нападу јесте: десна граница, лијево крило 209 руског пука, лијева граница десна обала ријеке Дунава. За извршење овог задатка наређено је нашем II, III и IV батаљону покрет из Сомб-ора у Бездан и из Бездана да се пребацие код Батине преко ријеке Дунава.

3. Наш распоред: У току ноћи 13 на 14. о. мј. пребачене су 2 [двје] чете нашет II батаљона еа лијеве обале Дунава на десну обалу Дунава. III и IV батаљон нијесу се могли пребацити са лијеве обале Дунава на десну због великих прелаза руских јединица.

4. Догађаји у току дана: II батаљон ове бригаде извршио је покрет из Сомбора у Бездан гдје је стигао у 14.00 сати. У 17.00 сати извршио је покрет из села Бездана до села Батине са лијеве стране Дунава. У току ноћи 13 на 14. о. мј. 2 [двје] чете II батаљона извршиле су прелаз с лијеве обале Дунава на десну обалу. III и IV батаљон извршили су покрет из Сомбора до Бездана гдје су стигли у 15.00 сати. У 18.00 сати извршили су покрет из села Бездана до села Батине еа лијеве обале Дунава. III и IV батаљон нијееу се могли пребацити преко ноћи преко Дунава. Непријатељ је за цијело вријеме док су наше јединице биле у близини прелаза ријеке Дунава код села Батине тукао цијели прелаз артиљерском ватром.

5. Наши губици: ТокОм 13. о. мј. износили су 6 рањених од артиљериске ватре која је тукла прелаз (Преко Дунава.

6. Непријатељски губици: У току дана непознати, јер наше јединице нису дошле у борбу са непријатељем.

14. XI. 1944 год.

1. Ситуација: Непријатељ је посио и упорно брани прилаз преко ријеке Дунава до села Батине. Током дана непријатељ довлачи појачаше у намјери да контранападом одбаци наше и руске снаге са десне обале Дунава на лијеву. У току цијелога дана прелаз преко Дунава који се врши шлеповима тучен је од непријатељске артиљерије.

Од наших снага које су се пребациле преко Дунава налази се XII војвођанска бригада, II батаљон VII војвођ. бригаде и 3 [три] руска пука, заједно са руском артиљеријом.

2. Наш задатак: Задатак наше бригаде јесте да у заједници са руским јединицама прошири мостобран код села Батине као и да напредује правцем: Батина — Змајевац — Суза — Кнежеви Винотради. Задатак наше бригаде јесте јоште да смијени XII војвођанску бригаду која се налази у борби на положају код Батинског мостобрана.

3. Наш распоред: Наш II батаљон смијенио је два батаљона XII бригаде и налази се на положају код коте 169 (југозападно за 1.500 мет. од дркве у Батини). Наш III батаљон налази се на положају са 2 [двје] своје чете на сјеверној ивици села Батине наслањајући се: са својим лијевим крилом на десну обалу ријеке Дунава. Наш II батаљон ради у садејству, тј. на положају заједно са III батаљоном 214 руског пука, наш III батаљон налази се на положају заједно са I батаљоном 209-ог руског пука. Наш IV батаљон налази се на лијевој обали ријеке Дунава код села Батине и чека могућност да се може пребацити преко Дунава. Наш I батаљон налази се у кантонману у граду Сомбору.

4. Догађаји у току дана: Наш II батаљон налази се на поотожају заједно са III батаљоном 214 руског пука код к. 169. Око 17.00 сати непријатељ је у два маха јуришао на наш батаљон алм је био одбијен.

III батаљон ове бригаде пребацио се са 2 [двје] чете лијеве обале ријеке Дунава на десну обалу и према задатку, тј. у споразуму са командантом 209 руског пука, заузео положај на лијевој граници I батаљона 209 руског пука, а на југозападној ивици села Батине. Отсен^батаљона десна граница је лијева граница I батаљона 209 руског пука, а лијева граница десна обала ријеке Дунава.

Наш IV батаљон налази се на лијевој обали ријеке Дунава код села Батине и чека могућност прелаза преко Дунава.
*

Наш I батаљон налази се у Сомбору.

5. Наши губици: 4 мртва, 45 рањених. Од тих су 10 рањени приликом пребацивања преко ријеке Дунава од артиљериске ватре, остали су рањени за вријеме одбијања непријатељског јуриша код коте 169.

6. Непријатељски губици: Непријатељски губици тога дана су непознати, јер наше јединице нису тога дана ништа напредовале.

15. XI. 1944. год.

1. Ситуација: Непријатељ пред положајем који држи наша бригада посео је и утврдио се код жељ. станице Батине, па правцем према „Е“ од Врбље. У току дана непријатељ је довлачио појачања тако да је цијели фронт код Батинског мостобрана појачан од стране непријатеља са 44-ом Хохдојчмајстор дивизијом. Вјероватно да је непријатељ довукао појачање у намјери да одбаци наше и руске снаге преко Дунава

Од наших снага које се налазе на десној обали ријеке Дунава у борби јесте XII војвођанска бригада и наш II и III батаљон.

2. Наш задатак: Наш задатак јесте као и раније, тј. напредовање у правцу Змајевца и Кнежевих Винограда. За извршење овог задатка налази се наш II и III батаљон у првој борбеној линији.

3. Наш распоред: Наш II батаљон налази се на положају као и 14. XI., наш III батаљон налази се на положају као 14. XI. Наш IV батаљон налази се на лијевој обали ријеке Дунава код села Батине, наш I батаљон налази се у Сомбору.

4. Догађаји у току дана: у 8 сати наш II батаљон у садејству са III батаљоном 214 руког пука извршио је напад на непријатеља јуришем после извршене артилериске припреме напада од стране руске артилерије гдје је након 4-сатне борбе одбацио непријатеља за 1 км од својих досадањих положаја, тј. од к. 169 југозападније за 1 км.

У 8 сати наш III батаљон, који се налази на положају на југозападној ивици села Батине, извршио је напад на непријатеља последице извршене артилериске припреме и напредовао према жељ. станици Батине те заузео нови положај пред жељ. станицом Батине.

У 10 сати пребациле су се преостале 2 [двје] чете III батаљона и ушле у естав свога батаљона.

5. Наши губици: У току борби овога дана имали смо 13 мртвих и 60 рањених.

6. Непријатељски губици: Заробљено 13 непријатељских војника, нађено око 400 мртвих непријатељских војника. Заплијењено 3 тешка бацача, 4 пушкомитраљеза. Уништено 1 непријатељски тенк и 1 тешки митраљез, око 300 пушака.

16. XI. 1944.

1. Ситуација: Ситуација непромјењена од пријашњих дана. У току дана није примећено да непријатељ довлачи појачања. У току дана је била агилна руска авијација.

2. Наш задатак: Наш задатак тога дана јесте заузимање жељ. станице Батине. За извршење предњег пребачен је наш II батаљон са свога досадашњег положаја код к. 169 и пребачен на положај гдје се налази наш III батаљон, тј. према жељ. станици.

3. Наш распоред: Наш II и III батаљон налазе се на јужној југозападној ивици села Батине пред жељ. станицом Батине.

Наш I батаљон налази се у Сомбору. Наш IV батаљон пребацио је 3 [три] чете на десну обалу Дунава.

4. Догађаји у току дана: После извршене артилериске припреме наши батаљони у првој борбеној линији испред жељ. станице Батине извршили су напад јуришем око 19.00 сати и заузели жељ. станицу Батине. Заједно у нападу са нашим батаљонима биле су и руске јединице, тј. руски- 209 пук. Послије заузећа жељ. станице непријатељ се је повукао у југозападном правцу жељ. станице.

5. Наши губици: Погинула 2, 7 рањених.

6. Непријатељски губици: Заробљено 2 пушкомитраљеца, 20 пушака и нађено 8 мртвих непријатељских војника. Вјероватно да је непријатељ имао много више губитака али се тачан њихов број не може установити.

17. XI. 1944.

1. Ситуација: Ситуација непромијењена. У току дана непријатељска авијација јако агилна и туче прелаз код Дунава, села Батине као и комуникације које воде од села Бездана до села Батине.

2. Наш задатак: Наш задатак јесте продирање у правцу Кнежевих Винограда. За извршење предњег задатка постављен је II и IV батаљон, налазе се у првој борбеној линији јужно од жељ. -станице, а наш III батаљон налази се у резерви позади прве борбене линије.

3. Наш распоред: Наш II и IV батаљон посели су [положај] од десне обале ријеке Дунава па правцем према западу до 209 руског пука југозападније од жељ. станице. Наш III батаљон налази се у резерви позади прве борбене линије; наш I батаљон налази се у Сомбору.

4. Догађаји у току дана: У току цијелог дана непријатељ је на прекиде тукао наш положај артиљериском и бацачком ватром. Око 11 сати непријатељ је покушао да продре у наше редове али је одбијен. У 12 сати наше јединице извршиле су напад и напредовале према југозападу за 500 мет.

5. Наши губици: Погинула 4 и 22 рањена.

6. Непријатељски губици: Заробљено 2 пушкомитраљеца, 20.000 пушчаних и пушкомитраљеских метака, 15 пушака, 4 пикавца, 2 пиштоља. Колико је непријатељ имао губитака мртвих и рањених није се могло установити.

18. XI. 1944. год.

1. Ситуација: Ситуација непромијењена. У току дана непријатељска авијација није била тако агилна. Руска ави-

јација у току дана бомбардирала је непријатељске положаје и позадину.

2. Наш задатак: Задатак наше бригаде јесте напредовати у правцу тока ријеке Дунава и жељ. пруге Батина — Змајевац. За извршење предњег задатка налази се наш IV батаљон у првој борбеној линији а II и III у резерви.

3. Наш распоред: Наш IV батаљон налази се у првој борбеној линији на положају испред жељ. станице Батине и то са десном границом уз лијево крило 209 руског пука, а лијевим крилом уз десну обалу ријеке Дунава. Наш II и III батаљон налазе се у резерви позади прве борбене линије, наш I батаљон налази се у Сомбору.

4. Догађаји у току дана: Непријатељ у току цијелога дана није држао под артиљериском ватром наше положаје. У току дана наше јединице нису ништа напредовале.

5. Наши губици: 5 мртвих и 25 рањених од непријатељске артиљерије.

6. Непријатељски губици: Непријатељски губици, због тога што наше јединице нису напредовале, су непознати.

19. XI. 1944. год.

1. Ситуација: Ситуација непромијењена. У току дана било је јако садејство непријатељске артиљериске ватре.

2. Наш задатак: Задатак наше бригаде као и пријашњих дана. За извршење предњег задатка у првој борбеној линији налазе се III и IV батаљон ове бригаде, II батаљон у резерви.

3. Наш раопоред: Наш распоред исти као и пријашњег дана.

4. Догађаји у току дана на положају IV батаљона: Батаљон се није помакао са свога положаја. Током дана је било јако дејство непријатељске ватре. На положају III батаљона покушали су у 3 маха јуришем избацити непријатеља са евојих положаја али није успијело. Наш батаљон морао се вратити на своје полазне положаје.

5. Наши губици: 9 мртвих и 47 рањених, 4 нестало.

6. Непријатељски губици: У току дана непознати, због тога што наше јединице нису напредовале.

20. XI. 1944. год.

Ситуација: Непромијењена.

2. Наш задатак: Наш задатак као и пређашњих дана. За извршење предњег задатка налази се II, III и IV батаљон у првој борбеној линији.

3. Наш распоред: Наш II батаљон налази се у првој борбеној линији 1У2 км испред села Змајевца са десном границом до I батаљона 209 руског пука, лијевом границом до западне ивице шуме Блажевица. Наш III батаљон налази се у првој борбеној линији са лијевом ивицом десном обалом ријеке Дунава, а десном ивицом до лијеве границе II батаљона наше бригаде. Наш IV батаљон заузео је нови положај између I и II батаљона 209 руског пука код к. 136 (сјеверно за 2¹/_а км од села Змајевца).

4. Догађаји у току дана: На положају II и III батаљона непријатељ у току дана није ништа нарочито! покушавао, него је са једне и друге стране била извиђачка актСиј-а. На положају IV батаљона око 11 сати извршен је напад на непријатељске положаје, а један напад извршен око 18.00 сати, непријатељ је био јако утврђен на својим положајима и за вријеме наших напада наш батаљон није ништа напр^овао.

5. Наши губици: 29' мртвих и 86 рашених.

6. Непријатељски губици: Непријатељски губици су непроцјењени.

21. XI. 1944. год.

Ситуација: Непријатељ који се налази пред нашом бригадом посио је и упорно брани сјевероисточну ивицу села Змајевца и коту 123. Према непријатељској ватри непријатељ располаже са око једним артиљериским пуком (подаци неповјерени). Непријатељ на фронту наше бригаде има 2 тенка ко^и непрекидно туку артиљериском ватром шуму између жељ. пруге Змајевац — Батина и ријеке Дунава. У току цијелога дана непријатељ туче наше положаје као и мостобран код села Батине авијацијом.

2. Наш задатак: Задатак наше бригаде јесте да у садејству руским трупима прошири мостобран код села Батине и напредује правцем Кнежевих Винограда. За извршење овог задатка у првој борбеној линији налази се наш II и III батаљон, наш IV батаљон налази се у резерви иза прве борбене линије. Због потребе смјењивања батаљона на положајима и потребом појачавања због постојећих задатака Штаб ове бригаде наредио је покрет I батаљону ове бригаде из села Бездана на положај код мостобрана села Батине. I батаљон извршио је покрет као и пребацивање преко Дунава. у току ноћи 21 на 22 о. мј.

Наш распоред: Наш II батаљон налази се на положају са десном ивицом жељ. пруге Батина — Змајевац наслања-

јући се и одржавајући тесну везу са I батаљоном 209 рускот пука, а лијевом ивицом према десној обали ријеке Дунава. Наш III батаљон наслања се са евојим десним крилом на лијеву границу нашег II батаљона а лијевим крилом на десну обалу ријеке Дунава. Наш IV батаљон налази се у резерви прве борбене линије у склоништима код жељ. станице Батине. Предња ивица наше прве борбене линије налази се код „К“ од Змињак и код „А“ натписа шуме Блажевица. Наш I батаљон налази се у селу Бездану и чека на прелаз у село Батину, прелаз извршио у току ноћи 21. на 22. XI. о. г.

4. Дотађаји у току дана: У току дана наше јединице у првој борб. линији II [и] III батаљон напредовали су до висине југозападне ивице од шуме Блажевица. Непријатељ се приликом овог напредовања огорчено бранио.

5. Наши губици: 2 мртва и 3 рањена.

6. Непријатељски губици: Пребројено 11 непријатељских погинулих војника и уништен тешки митраљез, заробљена 1 тромблонска пушка.

22. XI. 1944. год.

Ситуација непромијењена. Примећено је да се непријатељ деморалисао од руке артиљерије.

2. Наш задатак: Задатак наше бригаде да у току дана или ноћи у заједници са руским јединицама заузме село Змајевац. За извршење овога задатка Штаб ове бригаде изменио у први сумрак досадашњу прву борбену линију (II и III батаљон) која је до сада имала доста губитака са новим батаљоном из резерве, тј. I батаљоном. Наша бригада има задатак да напада на село Змајевац после артиљериске припреме са правца ејеверозапада (жељ. пруга) југозападно (ивица шуме Блажевице).

3. Наш распоред: До 16.00 сати наш II и III батаљон валазе се на положају као и 21. о. мј. У 16.00 сати I батаљон је смијенио II и III батаљон, [који] се повлаче у резерву у село Батину. Наш IV батаљон налази се у резерви.

4. Дотађаји у току дана: У одређено вријеме наш I батаљон извршио је напад на село Змајевац, тј. у 20.00 сати, после извршене артиљериске припреме. Упркос огорченог непријатељског отпора наш батаљон у заједници са 209 руским пуком заузео је село после једносатне борбе. После заузећа села Змајевца наше јединице напредовале су 500 мет. од југозападне ивице села Змајевца. У току ноћи наше јединице вршиле су хапшење заосталих њемачких војника у заједници са руским јединицама.

5. Наште губици: 18 мртвих и 52 рањена.
6. Непријатељски губици: Убијено 25 непријатељских војника (пребројано). Уништено 5 непријатељских митраљеза и један моторцикл, 1 аутобус као и много другог ратног материјала.

23. XI. 1944. год.

1. Ситуација: Непријатељ се је послѣје заузимања, села Змајевца од стране наших и руских јединица повукао у правцу села Суза и Кнежевих Винограда. Концентрација непријатељских снага као и довлачење појачања није примјећено. Наше снаге изјутра 23. о. мј. у висини жељ. пруге код Ратишта.

2. Наш задатак: Према пријашњем наређењу наш задатак јесте:

Напад на непријатеља у сарадњи са 209 руским пуком правцем Батина — Змајевац — Кнежеви Виногради. Прета до сада добивеним усменим наређењима командан-ка дивизије наш задатак јесте после заузимања села Кнежевих Винограда надирање правцем према ријеци Драви, и надирање лијевом обалом ријеке Драве правцем сјеверозападно. За извршење овог задатка одређен је наш I батаљон у прву борбену линију. Наш II, III и IV батаљон налазе се у резерви у селу Змајевцу.

3. Наш распоред: Наш I батаљон налази се на положају изјутра 23. о. мј. у висини код Ратишта. Наш II, III и IV батаљон налазе се у резерви у селу Батини. У току дана наша резерва се пребацила у село Змајевац. *

4. Догађаји у току дана: У току дана наше јединице у првој борб. линији држале су положај према селу Сузи, и око 18.00 сати разбиле су непријатеља на положају и ушле у село Сузу, и непријатељ се морао повући у правцу села Кнежевих Виноград. У току ноћи наш батаљон I борбене линије напредовао је у југозападном правцу до коте 109.

5. Наши губици:¹ 7 мртвих и 18 рањених другова.

6. Непријатељски губици: Непро-цјењени тога дана.

24. XI. 1944. год.

1. Ситуација: Ситуација непромијењена.

2. Наш задатак: Наш задатак као и прошлог дана.

3. Наш распоред: Наш I батаљон налази се у првој борбеној линији у висини к. 109 (југозападно од села Сузе за 3 км). Наш II, III [и] IV батаљон налазе се у резерви у селу Змајевцу.

4. Догађаји у току дана: У току дана наш I батаљон у првој борбеној линији напредовао је до самог села Кнежеви Виногради. Борбена линија налази се у висини слова „Д“ код натписа Дерјан; у току дана батаљон у првој борбеној линији био је у сталној вези са 209-им руским пуком као и VIII војвођанском бригадом с којом је већ и прије ступио у везу.

5. Наши губици: Наши губици за тај дан су непознати.

6. Непријатељски губици: Непознати..

У току ових борби код Батинског мостобрана истакли су се следећи борци и руководиоци како слиједи:

Приликом напада на село Суза и напада на село Змајевац истакли су се својом личном храброшћу и пожртвованошћу следећи борци и руководиоци ове бригаде:

Командир 4 чете I батаљона друг Крстић Сава,
Десетар I чете I батаљона друг Калафатић Драго,
борац митраљезац 2. чете I батаљона друг Паја Балаш,
борац митраљезац 3. чете I батаљона друг Паја Катановић.

14. XI. 1944. приликом борбе код к. 169 истакао се водник 1. чете II батаљона друг Попић Тодор, преузевши команду чете пошто је био потинуо командир чете и извршио с четом све добивене задатке.

14. о. мј. у борби код к. 169 истакли су се са својом личном храброшћу као и пожртвованошћу борац 1 чете II батаљона друг Димитрије Веселршовић и делегат вода Јакоб Радован.

15. о. мј. приликом јуриша на непријатеља на положају код к. 169 истакли су се са својом личном храброшћу следећи другови:

Командант II батаљона поручник друг Ђуро Рамас,
Замјеник политичког комесара II батаљона друг Бора Везилић,

Борац 2. чете II батаљона друг Стеван Тодоровић,
Борац 2. чете II батаљона Белић Радо,
Борац 2. чете II батаљона Ројић Витомир,
Борац 3. чете II батаљона друг Ковиљац Бора,
Борац 3. чете II батаљона друг Јосиповић Лука,
Борац 4. чете II батаљона Борота Ђорђе,
Борац 4. чете II батаљона друг Опрешки Петар, и
Комесар 4. чете II батаљона другарица Бановић Олга (погинула).

16. XI. о. г. приликом заузимања Жељ. станице у селу Батини истакли су се следећи другови својим храбрим држањем пред непријатељем и то:

Командир I чете III батаљона друг Свилокос Илија»
Замјеник командира 2. чете III батаљона друг Гундулић
Никола,

Замјеник командира 3. чете III, батаљона друг Владисављевић Милорад,

Болничарка 4. чете III батаљона другарица Малбовшки
Јулка,

Болничарка 1. чете III батаљона другарица Роклин Борка.

17. XI. 1944. приликом покушаја непријатеља да продре у положаје нашег IV батаљона истакли су се са својим храбрим држашем слиједећи другови:

Борац 2. чете IV батаљона друг	Кошар Јуре
„ „ „ „	Ћадовић Бавин
„ „ „ „	Панић Јубомир
„ „ „ „	Урошевић Бранко
„ „ „ „	Бугарски Недељко
„ „ „ „	Хипер Ф]Зћњо
„ — „ „ „	Матуш Андрија
„ — „ „ „	Керић Маријан
Борац 2. чете IV батаљона друг	Бошњаковић Благоје
„ „ „ „	Станковић Ђорђе
„ „ „ „	Казимировић Мица
	Јеђуш Иван
Борац 3. чете IV, батаљона др^г	Гавран Иван
„ „ „ „	Человић Ђорђе
„ „ „ „	Милциновић Лука
„ „ „ „	Деспотовић Недељко
„ „ „ „	Инчеревић Жарко
„ „ „ „	Инчеревић Стјепан

У току цијеле борбе код Батинског мостобрана истакао се је својом личном храброшћу као и умешним вођством II батаљона послије рањавања команданта II батаљона замј-команданта II батаљона друг Ђилас Душан.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

Комесар-мајор
Сл. отсутан

Командант-мајор
Милан Јешић

В. д. начелника-капетан
Халужанин³

2 Ратко Халзгжанин

БР. 95

**ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАНАЕСТЕ ВОЈВО-
ЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 24 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПЕ-
ДЕСЕТ ПРВЕ НОУ' ДИВИЗИЈЕ О БОРБАМА ЗА МОСТОБРАН
КОД БАТИНЕ¹**

**ШТАБ ХПВ. У. БРИГАДЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

О. бр. 8
дана 24-Х1-1944
Положај

Оперативни извештај ШТАБУ 51 НОУ ДИВИЗИЈЕ
са прелаза Дунава и
са моетобрана из **Сомбор**
Батине.

1.) 11. Х1. Податфг.

Непријатељ је запосео десну обалу реке Дунава у ја-
чини 3 пука и брани прелаз преко реке. У току дана 11. Х1.
примећено је да је непријатељ довукао нова појачања у
људству. Оклопних и тенковских јединица на фронту није
било, али се претпостављашо да у близини фронта има изве-
стан број тенкова.

Наша бригада у 'саставу 5 батаљона у заједници са 233
руском дивизијом, која има један пук артиљерије.

2.) *Наш задатак*: По наређењу Штаба 51 НОУ дивизи-
је, а у сагласноети са Штабом 233 руске дивизије, наша бри-
гада предузеће прелаз преко реке Дунава са три батаљона,
док ће два бити у резерви у селу Бездану. По прелазу
реке Дунава батаљони би заузели и посели положаје
од Дунава до коте 205 (раскрснице цесте) које воде од
Батине према Змајевцу. Прелаз преко реке и заузимање по-
ложаја по прелазу реке потпомагаће артиљерија 233 руске
дивизије.

3 и 4) *Наш распоред* за извршење постављеног нам за-
датка је следећи: 11 нов. у 17 часова прелази преко Дунава
наш IV батаљон, у 21 час прелази наш I батаљон и заузи-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 17-4, к. 712.

мају положаје од Дунава до косе изнад села Батине кроз само село поред цркве. У току ноћи 11 и 12 нов. пребацује се наш II батаљон који служи као резерва I и IV батаљону, док још један наш батаљон (V) постављамо у резерву на левој обали Дунава, а III наш батаљон остаје у селу Бездану исто у резерви.

У току ноћи 11 и 12 нов. непријатељ није предузео ништа већ је учвршћивао своје положаје изван села Батине а претстраже истурио у само село Батину.

Наш I батаљон при заузимању положаја у селу Батини у ноћи 11 и 12 нов. наишао је на непријатељске претстраже и у краткој борби заробио 8 непријатељских војника, док IV батаљон исте ноћи око 6 часова такође је наишао на непријатеља јужно од Железничке станице Батина где се отворила жилава борба.

Одмах по додиру са непријатељем приступило се организовању положаја под делимичном ватром са обе стране.

Изјутра 12 нов. око 9 часова непријатељ је бомбардовао наше положаје на шта је непријатељ одмах поеле бомбардовања предузео напад на наше положаје али је том приликом одбијен уз велике губитке. Поеле одбијања овога напада непријатељског, убацили смо наш II батаљон у борбу и то једну чету I батаљона, једну чету IV батаљона, док су две чете II батаљона отишле на десно крило I батаљона и заузеле положај на самој коси тако да је овај положај држало 3 наша батаљона. Итого дана око 11 и 30 часова непријатељ је опет бомбардовао наше положаје са 20 авиона („штука“) а у исто време извршио јак притисак потпомогнут са неколико тенкова, пошто му је претходно стигло појачање како у људству тако и у материјалу. Под притиском непријатеља, који је био надмоћнији, пошто је имао неколико тенкова на положају, [наши су се повукли].

Тада је на левом крилу нашег положаја непријатељ успео да разбије наш IV батаљон услед слабог командовања Штаба IV батаљона и надмоћности самог непријатеља. На том сектору после непријатељског пробоја на сектору IV батаљона непријатељ се повукао на своје полазне положаје тако да смо ми имали могућности прикупити до 40 бораца од IV батаљона и довести једну чету I батаљона и нове две чете II батаљона и затворити цео сектор који је имао IV батаљон.

После организовања оваквог положаја одмах смо предузели контранапад на непријатеља у чему смо успели да

га одбијемо на његове старе положаје. После извршеног контранапада Руси су довукли на положаје противтенковску артиљерију и још појачали наше положаје са њиховим једним батаљоном.

Истога дана око 16 часова непријатељ је предузео поновни јак притисак потпомогнут са тенковима и јаким пешадиским и артиљериским снагама. Тада су непријатељски тенкови успели да се пробију кроз наше положаје иза којих је наступала пешадија. Наше јединице биле су принуђене на повлачење до следећег прихватног положаја који је био од првог за 500 метара уназад. На новом положају наше јединице задржале су надирање непријатеља. У току ноћи 12 и 13 нов. непријатељ је покушавао у више махова нападе али је увек био одбијен уз велике губитке. Исте ноћи пребачен је преко, на десну обалу Дунава, наш V батаљон, који је у току ноћи сменио наш IV батаљон на положају, а IV батаљон (остатак) повучен у резерву.

Дана 13 нов. рано изјутра непријатељ је подузео напад на наше положаје али је наш V батаљон одбијао непријатељски напад својим контранападом и јуришем.

Током целог дана непријатељ је подузимао више напада, али је увек био одбијен. Истога дана уништена су два непријатељска тенка, један камион и један ауто '„амфибија", тако да је [непријатељ] морао да повуче тенкове са положаја. Тога дана око 16 часова непријатељ је подузео јак напад са новим приспелим пешадиским снагама да су наше јединице биле приморане на повлачење на десном крилу до на 500 метара западно до цркве (Батина) одакле су наше јединице прешле на целом фронту у напад и потисле непријатеља за 500 до 700 метара у правцу југа, југозападно и западно на његове старе положаје.

У току ноћи 13 и 14 нов. није било нарочитих догађаја на фронту, сем делимичног пушкарања.

Дана 14 нов. изјутра око 7 часова непријатељ је подузео напад али је и овога пута био одбијен уз велике губитке. Тога пута је на сектору нашег V батаљона рањен командант руског батаљона и командант V нашег батаљона примио команду и над Русима. Истога момента када је непријатељ предузео напад, учествовали су и 7 непријатељских авиона. Истога дана око 10 часова наше јединице у заједници са руским, а потпомогнуте руком артиљеријом, са леве и десне обале Дунава предузеле су напад на непри-

јатељске положа^е и зуришем потисле непријатеља за 1000 метара тако да је непријатељ још од села Батине држао само Железничку станицу. После овога помер^{ња} нашег положаја, непријатељ је у току дана покушавао у више махова да контранападом, одбаци наше и руске јединице назад у село, али је увек био одбијен уз велике губитке.

У току 14 и 15 нов. није било нарочитих догађаја већ је било чаркања. Те исте ноћи пребачен је наш III батаљон [из Бездана] који је у току дана 15 нов. био у резерви у селу Батини. У току целог дана била је жестока борба са обе стране.

У ноћи 15 и 16 нов. наш I и II батаљон били су смењени са положаја од 2 батаљона VII Војв. бригаде, а наш III батаљон сменио је наш V батаљон тако да су те ноћи наши батаљони I, II, IV и V били повучени из борбе. Пребачени још исте ноћи на леву обалу Дунава у село Бездан, а III батаљон је остао на положају са два батаљона ЛШ-ме бригаде.

У току дана 16 нов. било је жестоких-борби на сектору нашег III батаљона али је он одбио све нападе, уз помоћ руских тенкова прешао у напад и потиснуо Немце за 500 метара. Истога дана поподне руске јединице смениле су наш III батаљон са положаја, тако да је и наш III батаљон у ноћи 16 и 17 нов. прешао из Батине у Бе^{дан}. *

Исте ноћи по наређењу Штаба 51 НОУ дивизије ова бригада преместила се из Бездана у село Колут и Бачки Брег са четири батаљона док је III батаљон дошаб у Бачки Брег 17 и 18 нов. у ноћи. Тако да се 18 нов. наша бригада налази на одмору и попуни у Колугу и Бачком Брегу.

5) Наши губици за време ових борби при прелазу реке Дунава и при стварању и при одржавању мостобрана у Батини износе:

1) погинулих	121	укупно
2) несталих	121	укупно
3) заробљених	82	укупно
4) рањених	289	укупно

свега укупно избачених из строја 8.8, од тога *руководилаца* . . .²

² Треба да стоји: „укупно избачених из строја 613“. У оригиналу је изостављен број руководилица.

Изгубљено или уништено оружје:

- 1) пушака 469 комада.
- 2) пушкомитраљеза 63 комада.
- 3) тешких митраљеза 8 комада.
- 4) лаких бацача мина 4 комада.
- 5) Цон-була 3 комада.
- 6) противтенковских пушака 7 комада.

Од овога оружја нешто је уништено, а нешто се налази код нас на поправци, а нешто су узели Руси, обично су узимали руско наоружање и од наших бораца из руку и кажу да је то њихово, а такође од наших мртвих и рањених.

б) Губици непријатеља:

Укупно избачених из строја око 1400 војника.

II батаљон уништио је један непријатељски тенка један оштетио.

III батаљон уништио је један камион са војском.

V батаљон уништио је један камион са војском и један ауто „Амфибија“.

КРИТИЧКИ ОСВРТИ:

У моменту прелаза ми нисмо имали тачне податке о непријатељу а наређење за прелаз добили смо од 233 руске дивизије пре прелаза Дунава, два дана раније били смо у сталној припреми.

Сваког часа очекивали наређење за покрет у борбу. С обзиром на те чињенице ми нисмо могли оцењивати карактер и величину борбе. По величини и оштрини борбе и задатку који је наша бригада имала и по величини губитака, сматрамо да наша бригада, због своје младости и неискуства, није била дозрела за такве задатке. Није било код наших бораца вичности за фронталну борбу и *борбе* у насељеним местима, а такође и против тенкова и авиона, јер нису имали довољан број ашовчића, а нити су га знали лрактично применити.

Објективне потешкоће биле су и у томе што смо били помешани од самог прелаза и током борбе са Русима, тако да је било *отежано* правилно командовање и држање јединица у рукама нашгом руководиоцима.

Због свега тога било је тако много губитака и избачених из строја, а било је и појединачних извлачења из борбе, нарочито нових бораца.

Веза није добро функционисала, јер се није имало ни телефона ни кабла, а такође је *била* слаба и са Русима. Прилог: листе губитака.³

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Пол. Комесар, мајор Отсутан	(М. П.) Начелник Жив. Ј. Мухић ⁴	Командант, капетан' Д. Дорњски ⁵
--------------------------------	--	---

БР. 84

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА НРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 25
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДЕ ЗА РАЗМЕ-
ШТАЈ ЈЕДИНИЦА¹**

**ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Пов. бр. 541.
25 новембра 1944

»
I Пролетерске бригаде
III Пролетерске бригаде
XIII Пролетерске бригаде
ШТАБОВИМА: VIII Црногорске бригаде
Италијанске бригаде
Артиљериске бригаде
Курс за везу

Раније издато наређење Пов. бр. 538/44 у погледу марша и смјештаја² мјења се у следеће:

Последњег дана марша све јединице еместит ће се по следећем плану:

I Пролетерска бригада у с. Беочину.

³ Овај докуменат није пронађен.

⁴ Живорад Мухић

⁵ Дуппт Дорњски

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 6-3, к. 712.

² Види док. бр. 78.

Дивизиска болница, и дивизиска интендантура у с. Бео-чину.

Артиљериска бригада, Тешки дивизион и Противавионски дивизион и Артиљериски одсјек ове бригаде у с. Черевиху.

VIII Црногорска бригада; у с. Банаштору.

III Пролетерска бригада у с. Свилошу и Планин. Грабову.

Италијанека "бригада на простору Корушка Луг — Ђипша.

Штаб дивизије, Инжињерска чета и Радиотелеграфски курс у с. Сусеку.

XIII Пролетерска бригада у с. Нештину.

Курс за везу 26 о. м. преноћит ће у с. Беочину, а 27 о. м. шеф курса упутит ће све чете за везу у њихове бригаде у мјеста која су овдје назначена. Пре упућивања разрадити план везе и четама за везу свих јединица наредити да се повежу телефоном за Штаб ове дивизије. Радио телеграфски куре неће се расформирати, већ ће и даље радити при Штабу ове дивизије. Ради тога шеф курса за везу 27 о. м. довест ће из Беочина Чету за везу ове дивизије и цео Радио телетрафски курс код нас у с. Сусек.³

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

КОМАНДАНТ,
пуковник
Васо Јовановић

(М. П.)

. П. е. Дивизијски хор смјестит ће се у с. Беочину, Пропагандни одсјек у с. Сусеку.

**ИНФОРМАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ
ДИВИЗИЈЕ ОД 25 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИ-
ГАДА О РАСПОРЕДУ, НУМЕРАЦИЈИ И ЈАЧИНИ НЕПРИЈА-
ТЕЉСКИХ СНАГА¹**

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Строго пов. бр. 542.
25 новембра 1944 г.

ШТАБОВИМА : I Пролетерске бригаде
III Пролетерске бригаде
XIII Пролетерске бригаде
VIII Црногорске бригаде
Италијанске бригаде
[и] Артиљерском одсеку

Иодаци о
непријатељу

Од штаба I Пролетерског корпуса примили смо изве-
шћај следеће садржине:

„Преглед стања код непријатеља у времену од 18. XI
•—21. XI. 1944.

ИЛОК—ЕРДЕВИК—МАРТИНЦИ—СРЕМСКА РАЧА:

Непријатељске снаге из састава 264 пешадијске дивизије,² на линији Вуковар—Илок: Ердевик и то:

262 пешадијски пук, из састава исте дивизије, запоседа положај Бингула—Ердевик—Љуба. Главнина његових снага оријентисана је према нашим положајима.

263 пешадијски пук на сектору ИЈ10К са наслоним на Дунав и јужно од истог према Ердевику везујући се са 262 пуком.

Дивизијска артиљерија, својом главнином, смештена је у с. Љуби из шеног састава додељено је 262 и 263 пуку

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војничког историчког института, под бр. 17-13, к. 714.

² Нумерација пукова није тачна. Ова дивизија је имала 3 пешадијска пука, и то¹: 891, 892 и 893 и 264 артиљериски пук. Види док. бр. 46, примедбу бр. 2.

по 2 батерије топова калибра 75 мм и по 2 батерије калибра 45 и 37 мм. Комора ове артиљерије налази се у Иноценц Двору, на путу Шид—Илок (југозападно од раскршћа 4—5 км.).

ИЛОК:

Сем делова 263 пешадијског пука, на овом сектору налазе се делови једне регименте из састава дивизије „Бранденбург“ као и делови 92 моторизоване бригаде. Ове јединице после разбијања код Мокрог Луга успеле су да се пребаје преко Саве и у повлачењу испред наших јединица избиле су на наведене позиције.

Према непотврђеном и непровереном податку, штаб једне дивизије са овог сектора налази се у Шиду.

Сем наведених јединица, на овом сектору налази се један батаљон јуришних моторизованих топова, калибра 88 мм.

МАРТИНЦИ—СРЕМСКА РАЧА:

Главнина 118, планинске дивизије. Услед губитака које је ова дивизија имала од избеглица немачке народности иста се током сваког дана попуњава. Под њеном командом на овом сектору налази се и 1 батаљон „Принц Еутен“ дивизије.

УСТАШКО ДОМОБРАНСКЕ ЈЕДИНИЦЕ:

С. Мохово—Шаренград—Илок.

С. Мохово: чета домобрана.

Шаренрад: чета домобрана из састава 8 ловачке пуковније. Наоружана са 4 бацача калибра 81 мм и са неколико тешких митраљеза.

Илок: 16 бојна II усташког здруга. Једна компанија посадне бојне из Винковаца и једна радна чета из [Срем.] Карловаца.

Шид—ЈБуба: 7 коњички склоп и делови артиљерије 8. ловачке пуковније.

РАСПОРЕД АРТИЉЕРИЈЕ:

Илок: 2 батерија топова. Једна батерија смештена са источне стране у непосредној близини моста, док једна друга смештена је у самом месту.

На комуникацији: Шид—Илок—Љуба 9 топова. У Љуби јачи артиљериски делови. Број није утврђен.

ПРОТИВАВИОНСКА АРТИЉЕРИЈА:

Шаренград: батерије топова, исти распоређени: 2 на источном улазу у место, док су друга 2, западно од старог града код Сурдука.

МОТОРИЗАЦИЈА:

Већи број камиона, саобраћа на линији Вуковар—Шид—Ердевик. Број није утврђен.

Тенкова је запажен већи број. Претпоставља се, да непријатељ на овом сектору располаже, са 25—30 тенкова разне тонаже. Исти су са погонским материјалом веома слабо снабдевени.

ДОБРОВОЉАЧКЕ ЈЕДИНИЦЕ:

Јединице су из састава Недићевог добровољачког корпуса, распоређене %у на обезбеђењу комуникације од Винковаца према западу.

ФОРТИФИКАЦИОНИ РАДОВИ:

На читавој линији фронта непријатељ утврђује своје положаје. У местима где је смештена главнина јединица гради бункере од цигле и цемента. На појединим местима исте ограђује бодљикавом жицом и минским пољима.

Морал свих непријатељских јединица постаје очајнички. И поред уверења о губитку рата, војници су решени на све. Страх од заробљавања проширен је на све јединице. Постоји уверење, да уколико буде заробљен неки од непријатељских војника од стране партизана, да ће исти бити убијен.

Претпоставља се, да ће непријатељ, уколико не буде одбачен с ових позиција исте држати, у циљу бочног обезбеђења и омогућавања извлачења јединицама које се налазе у Црној Гори и Босни. **А**

На читавом сектору није долазило до јаког окршаја. Влада обострана артиљериска делатност.

БОС. РАЧА—БИЈЕЉИНА—ЗВОРНИК:

Број непријатељских јединица није утврђен. Претпоставља се, да располаже јачим снагама. Делови XIII СС ди-

визије, који су се затекли на овом терену, код доласка немачких јединица, разоружани су од истих, због слабог морала и одбијања прихватања борбе.

На овом сектору нема битнијих промена.

ЧАЧАК—КРАЉЕВО:

На овом сектору непријатељске јединице из састава 117. ловачке дивизије 2 батаљона 99. пука I алпске дивизије, делови „Принц Еуген“ дивизије и још неке јединице из састава разних дивизија. Јачина непријатељских снага на овом сектору 10—12 хиљада. Овај се број из дана у дан смањује примећује се извлачење снага и покрети преко Чачка ка западу.

На читавој линији фронта Немци су изградили јаки обрамбени систем; располажу са већим бројем тешког оружја. Од мото-оклопних јединица имају 15—20 тенкова и 12—15 борних кола.

Још увек Немци врше терор над месним становништвом, а првенствено над породицама партизана у чему их четници потпуно следе.

Четници:

Делови 1 и 2 равногорског корпуса под командом капетана Раковића. Исти су у рападању.

ИВАЊИЦА—СЈЕНИЦА:

До пре кратког времена, налазила се главнина четничких снага које су се ловукле из Србије. Исте су под командом Рачића и Калабића. У редовима је крајња дезорганизација и бекетво. Скоро сво мобилисано људство напустило је редове и поред претњи и строгих мера које четнички вође предузимају.

Предњи извештај доставља се штабовима знања и равнања ради.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб
НАЧЕЛНИК,
п. пуковник
Блажо Марковић

(М. П.)

4

БР. 86

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 25
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОР-
ПУСА НОВЈ О РАСПОРЕДУ НЕПРИЈАТЕЉСКИХ И СВОЈИХ
СНАГА¹

ШТАБ XI ДИВИЗИЈЕ I КОРПУСА НОВЈ

Пов. Број 239
25. XI. 1944
10 часова

ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВ ЈУГО-
СЛАВИЈЕ

Према Вашем наређењу од 22. XI. 1944. год. Пов. бр.,
139² — достављамо Вам слиједећи извјештај о положају на
коме се налази непријатељ на нашем сектору.

1) На нашем положају непријатељ се налази на сектору
Матора Шума—Пољана, западном обалом потока Мохарач —
кота 119 — Мали Баракут (источно од села Ердевика) — спу-
шта се на западну обалу потока Баракут код Кањева млина
— на Слободинцу пресеца Баракут и спаја се са потоком
Морјан на Међошу.

На читавом том сектору непријатељ има систем ровова,
иза њих саобраћајнице, а на тачкама испред села Ердевика и
на сектору Циганске Међе изграђени су бункери (дрвено-
земљане утврде).

Према подацима које смо прикупили мееним нападима,
на читавој линији непријатељ има минска поља на електрич-
но паљење и нагазне мине у шахматском поретку, које ни-
смо могли тачно приказати на положеној скици, јер им тачна
мјеста не знамо, али смо у ноћним акцијама имали губитке
и од *нагазних мина* и од *мине на* електрично иаљење.

Испред села Ердевика непријатељ има митраљеска гне-
зда, као и на обе цркве у Ердевику. Непријатељске батерије
налазе се на цести Ердевик—Љуба, стално мјесто није им
одређено, јер их често помјерају. Ова је батерија хаубица
105 мм. На цести Ердевик—Бинтула осјећа се противтенков-

¹ Копија оригинала, писана машином, налази се у архиви Вој-
ноисториског института, под бр. 4-8/1, к. 866 А.

² Редакција не располаже овим документом.

ска ватра. На цести Ердевик—Кукујевци постоје 2 батерије 105 ш. На Црквини се налази батерија *хаубица* већег калибра, а на Циглани батерија хаубица. Код Новог Двора такође се налази батерија хаубица.

Минобацачке батерије се налазе југоисточно од села Ердевика, код Филиповићевог салаша и на Мочилима. Пре пет дана била је једна батерија на месту Калиле.

Непријатељске резерве на нашем сектору налазе се у селу Кукујевцима и Ердевику.

Своје положаје држе и дашу и ноћу, а смјену на положајима врше у зору.

На сектору Ердевик—Кукујевци непријатељски саобраћај је *ДОСТА ЖИВ*, а 24-ог о. мј. после нашег ноћног напада на правцу Ердевик и Циганска Међа осетио се покрет непријатељске пјешадије у правцу нашег положаја, а у Ердевику и цестом Ердевик—Кркујевци осјетила се јача хука тенкова. Иако смо очекивали њихов напад, они још до¹ сада нису извршили покрет преко линије своје одбране.

II) Сектор наше дивизије је од коте 226 к сјеверу³ — преко коте 146 (Лице пст.) избија на лијеву обалу потока Сиратуш испред села Бингуле —• источно од Кањевог млина, Циганске Међе на Фламијин Двор и на Међешу се веже са снагама II пролетерске бригаде. Сјеверно од коте 226 држи VI пролетерска дивизија. Друга линија наше одбране јесте правцем Стара Бингула —• кота 157 — кота 108 — кота 106 избија на поток Морјан и на Међепгу се епаја са II пролетерском бриг. 595 руски артиљеријски пук је једну батерију смјестио западно од села Стари Дивош и једну батерију сјеверно од села Чалме, једну источно а једну јужно од села Чалме. Дивизион, 2[други], „каћуша“ је у самом селу.

Распоред непријатељских и наших снага на нашем сектору види се из приложене скице.

Тачне податке о непријатељским снагама, броју непријатељских јединица, нисмо могли утановити, јер нам није успјело заробити непријатељског војника.

Наша обавештајна служба, као и штабови бригада схватили су озбиљно потребу заробљавања једног непријатељског војника, тако да су у две прошле ноћи покушани продори иопред обе бригаде које се налазе на положајима са по четири групе, али до сада још није успјело заробити кога непријатељског војника, а ноћу између 23 и 24-ог о. мј. смо имали 25 избачених из строја, од тога изгубили су по једну

³ Потрешно је написано, а треба да стоји: јужно од к. 226...

ногу око 13 људи, а 5 нам је умрло. У тим борбама имао је и непријатељ губитака. Достављамо Вам и „ZolscNische" убијених непријатељских војника. Међу њима је и један четник, који није имао уза се никакав писмени докуменат.

Наша об. служба и штабови бригада и даље покушавају да изврше постављени задатак.

Напомињемо да се наша резервна бригада налази у селу Манђелоеу, а штаб дивизије у селу Чалми.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар — п. пуковник⁴ Командант — пуковник⁵

БР. 87

ИЗВЕШТАЈ ОБАВЕШТАЈНОГ ОТСЕКА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 26 НОВЕМБРА 1944 ГОД. ОБАВЕШТАЈНОМ ОТСЕКУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА О БРОЈНОМ СТАЊУ И НАОРУЖАЊУ НЕПРИЈАТЕЉА НА СЕКТОРУ: ИЛОК—ШАРЕНГРАД—МОХОВО—ОПАТОВАЦ

ШТАБ

I ПРОЛ. ДИВИЗИЈЕ

II ОТСЕК

Пов. бр. СЛ
26-Х1-1944 год.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА

За II Отсек

Достављамо вам следеће податке о бројном стању и наоружању непријатеља на сектору Илок—Шаренград—Мохово—Опатовац.

ИЛОК:

1. У Илоку један батаљон немачких алпијегера, у јачини 550 људи. Наоружање непознато.

2. Две чете немачких пионира око 300 људи састављених од свих родова војске.

4 Блажо Ђуричић

5 Милош Шилеговић

1 Оригинал, лисан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 23-10, к. 712 Б.

3. Три чете усташа XXVI усташке бојне II, укупно око 360 људи наоружани са 6 тешких бадача, 6 тешких митраљеза и око 16 „шараца“.

4. Једна чета посаде бојне из Винковаца јачине 150 људи. Наоружана са 2 тешка бадача и 4 тешка митраљеза.

5. Докнадни сат из Карловаца, око 140 људи. Наоружани са два тешка митраљеза, а остало пушке.

6. Од тешког наоружања једна немачка батерија, од 4 топа смештена око самог Илока.

7. VII домобрански Скопнички склоп и топништво VIII ловачке пуковније, смештен око Илока, Шида и Илок—ЈБуба **На** следећем растојању: три топа на пет[ом] км пута; Илок—Шид у размаку један од другог 150 метара, шест километара од Илока око куће зв.[ане] „Шумарија“ има пет маскираних топова на путјг Илок—Ердевик, Хриз-Гризибановог салаша, кућа са црвеним кровом. Три. маскирана топа на седмом км Илок—Шид на пустари Иноценц налази се комора артилерије.

Положај немачких топова.

1. Два топа у самом Илоку, на путу према Нештину. Мењају стално положај. Исти повремено туку Бачку Паланку. Један топ удаљен око 200 метара од друма Илок—Вуковар и 200 метара западно од Илока, мења стално положај. Туче повремено Б. Паланку. Један топ 700 метара удаљен од задње куће на цести Илок—Шид. Тај туче стално Б. Паланку.

Пред непријатељском линијом:

2. Од Божиног Брда, Радонића слш., „Поља Рађевац“, •Ловачког дома постављене су бодљикаве жице а испред њих су минска поља.

ШАРЕНГРАД:

1. Непотпуна чета домобрана VIII ловачке пуковније са 15 додељеним им Немаца. Укупан број око 120. Наоружање 4 тешка бадача и неколико тешка митраљеза. Сваки седми војник има п. митраљез.

2. 4 немачка противавионска топа са посадом од 30 Немаца смештени су: два на источном улазу у град, на рудини зв. Бишкреп, а два топа смештена су западно од старог града код Сурдука зв. Реново.

СЕЛО МОХОВО:

Око 150 домобрана VIII ловачке пуковније са наоружањем: 4 тенгка бацача, 6 лаких, 4 тешка митраљеза и 12 „шараца“. Око села се ужурбано раде ровови и поставља бод-[љикава] жица.

ОПАТОВАЦ:

У овом селу налази се нгаб батаљона VIII ловачке пуковније са две чете домобрана око 350 људи. Наоружање непознато. Око 200 Немаца. Наоружање: 5 топова, од тога два на путу Ловас, а три код великог раста у околини Опатовца.

Места Бапска, Новак уопште немају непријатељске војске. Поље између Опатовац—Мохово—Ловас је све минирано. Моторизација се не може установити из' разлога да је стално у покрету.

Неколико непријатељских тенкова од Илока сваке ноћи долазе до близу наших положаја, на цести Илок—Нештин. Одатле се враћају из разлога Лто су наши цесту минирали.

П личка бригада покушавала је неколико пута да зароби непр. војника, али није успела.

Једно одељење у јачини од 8 друтова упућено је преко Б. Паланке да се пребаци у непр. позадину са задатком да зароби неког непр. војника. Исто се још није вратило.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОВОДА НАРОДУ!

Шеф II Отсека
Капетан
Милан Павловић

Начелник
П. пуковник¹

² Блажо Марковић

БР. 88

ИЗВЕШТАЈ ДРУГОГ ОТСЕКА ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИ-
ВИЗИЈЕ ОД 25 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ О НУМЕРАЦИЈИ И
РАСПОРЕДУ НЕПРИЈАТЕЉСКИХ ЈЕДИНИЦА¹

ШТАБ
ХИ ДИВИЗИЈЕ НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
И ОТСЈЕК

Стр-пов. Бр.
Дана 25 новембра 1944 год.
Положај

Штаб ХИ дивизије I корпуса НОВЈ
Број служб.
Дана 26 Ж 1944

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
ЗА И ОТСЈЕК

Положај

Достављамо Вам податке прикупљене о непријатељу са овог сектора.

На цијелом овом сектору непријатељ располаже са три дивизије и то: 264 дивизија која је дошла из Далмације у Срем са двије регименте: 892 и 893 региментом. У Срем је стигла 2 новембра ове године. Ретимента 891 исте дивизије остала је у Задру блокирана од стране наших снага. Људство дивизије је већином Њемци, мали број Аустријанаца. Сектор ове дивизије је Ердевик и десно и лијево од Ерде-вика.² Десно од ове дивизије налази се 118 њемачка дивизија до обале Дунава. У самом Илоку налазе се остаци Бранден-буршке ретименте и дјелови 92 моторизоване регименте. Мартинци — Кузмин до обале Саве држи III њемачка дивизија са штабом у Шиду.³ Поред ове дивизије овде се налазе и дјелови 13 СС дивизије зване „Плава Мујина”.⁴ Поред ових (снага у саставу се налази и један батаљон панцир (тенковеки) који је распоређен по цијелом сектору. Тенкови на

¹ Оригинал, исан машином, налази се у архиви Војноистори-
«ког института, под бр. 5-8/1, к. 866 А.

² Види док. (бр. 46, примедбу бр. 2).

³ Ова дивизија је била на отсеку Вуковар—Валово.

⁴ Ова дивизија је носила назив „Ханцар”,

овом сектору су средње тонаже. Овај батаљон био је у саставу II панцир армије „Субост“. Недићевци и Љотићевци распоређени су од Винковаца према западу да чувају пруту.

Непријатељ на овом сектору располаже са доста, Јаком артиљеријом и то: Сјеверозападно од села Ердевика на koti 147 налази се једна батерија топова мјешана, тј. већег и мањег калибра. На Циглани налази се једна батерија средњег калибра. Црквине: једна батерија са три топа већег калибра (моторизована). Корћев салаш: један то-п средњег калибра. Нови Двор: једна батерија топова већег калибра. Поред ове артиљерије непријатељ располаже са доста минобацача који су размјештени по положајима (види у скици).⁵

Непријатељски фронт се налази од Сидина млина право ка Коћилу савија на коту 94, право ивицом канала на коту 97 до Кањевог млина, скреће до бунара и право преко цесте (види скицу).

Непријатељ је доста јако утврђен и ископане су саобраћајнице дуж цијелог фронта и на бтстојањима од 20 до 40 метара имају ровове (бункере) од земље покривене даском и земљом ниске, тј. скоро у земљи. У овим бункерима већином су емјештени митраљези („шарци“). Цијели проетор испред фронта је минираан са минама на електрично палење као и са минама за жива бића.⁶

Наши положаји су поред Фламијиног Двора, испред кота 94, 97 и ивицом села Бингула. Док друга линија наша се налази испред села [Ст.] Дивоша право до изнад Дашчаре и то: котама 126 на цести испред Дивоша, 108, 106, преко Морјана [П.] на коту 95.

Непријатељ се на овом сектору етално утврђује, копа и другу линију позади ове. Непријатељ је углавном дефанзиван и не прави никакве лротивнападе, једино што туче са артиљеријом наше положаје.

Општи подаци: Пре постављеног задатка од I корпуса пред нашу дивизију односно пред наша извиђачка одељења, II отсјек ове дивизије је организовао засједе, у циљу хватања непријатељских војника. Покушаји су до данас учињени 5 пута, али није било никаквих резултата, из разлога:

- 1.) Што непријатељ ноћу не излази из ровова.
- 2.) Пред рововима се налазе минека поља и жичана ограда.

⁵ Скица није пронађена.

⁶ Противпешадиске мине

Мине су са електричним паљењем као и mine за жива бића, како је то већ горе наведено. За извршење овог задатка узимали смо већином најбоље људе и добровољце. Приликом ових покушаја за извршење овог задатка имали смо око 18 људи што рањених и мртвих. Сви ови људи су настрадали од мина.

Ови губици били су из ударне групе формиране у XXI бригади, за извршење горе наведеног задатка. Ово се десило на коти 94.

Успјех извиђачке групе ове дивизије приликом покушаја за извршење овог задатка је следећи:

Прве ноћи успјели смо да убијемо 5 непријатељских војника које смо пронашли данас, међу њима је био и један четник. Овом приликом није нам успјело да заробимо ни једног из разлога што је непријатељ пошао са доста јаком снагом, док наша засједа се састојала свега из 18 људи, и непријатељ је ишао у више колона те је заишао нашим скоро за леђа у тој ситуацији морали смо се повући. Приликом још једног покушаја успјели смо да се пробијемо у непријатељске ровове код Бингуле преко М. Баракут, успјели смо да бацимо бомбе али смо се морали повући јер је непријатељ осуо јаком ватром са бокова и бацачима. И даље проналазимо најпогодније мјесто да би извршили исти задатак, и вршимо покусе сваку ноћ.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Шеф II отсјека⁷

Штабу XI дивизије

Положај.

Један примјерак овог извјештаја је достављен II одељењу I пролетерског корпуса.

С. Ф. — С. Ш

Шеф II отсјека
Илија

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 27
НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ
КОРПУСА НОВЈ О СИТУАЦИЈИ НА ФРОНТУ***

**ШТАБ 21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ**

Пов. Бр. 78
27-Х1-1944 год.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Доетавља се план запоседнутих положаја наших и непријатељских. Прилажем извештај о непријатељским снагама II отсека овог штаба.²

Што се тиче продора у непријатељске линије на нашем сектору, као најреалнији правац и мјесто били би продор преко железничке пруге са правца Међоша, одакле би се колоне рачвале. Једна довољно јака колона, по потреби до једне бригаде, да по прелазу пруге обухвати с. Мартинци са запада отсецајући позади отступницу и приступити ликвидацији. Друга бригада, која би дејствовала на том правцу (II Пролетерска), имала би (цела) да брзим покретима и дејством продре у с. Кузмин са истока и даље дејствује ка Кукујевцима, но питање је на какве би препреке наишла испред с. Кузмина на Баркут-Шидином Потоку, који је вероватно утврђен.

Уопште узев правац ове дивизије ка Шиду јесте правац на коме се не би могли дати видни резултати у једној бици, пошто је скоро свуда терен испресецан каналима, но једна операција ликвидације с. Мартинаца и Кузмина, евентуално, могла би ее извршити. Наше је мишљеше да би највеће резултате донела једна операција управљена са правца Визић — Љуба — Шид, дејствујући једном колоном Визић — Љуба — Кукујевци, одвајајући Кукујевце од Шида и створити могућност уништења свих снага источно од Кукујеваца, па према томе сматрамо да би главнину наших снага требало бацити на том правцу, а да правац Мартинци — Кузмин —

1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 23-3, к. 1041.

2 Редакција није пронашла ова документа.

Кукујевци буде помоћни правац надирања. Но ако би се употребила средства у већем броју, која би могла омогућити пешадији прелазак канала, и овај правац не би био немогућ.

Мишљења смо да би корисно било ако би се штабови могли састати пре добијања задатака, где би се поближе могли упознати о задацима и снази непријатеља.

На карти, коју вам достављамо, уцртани су наши и непријатељски положаји, као и наша и непријатељска средства, док јединице Црвене армије нису уцртане, а оне се налазе источно од Генералног канала. Колико је овоме штабу познато, сем дивизиона „Каћуша“ и 117-ог артиљериског пука (противколци), ту се налази и један батаљон из Укрепљеног реона са доста јаком артиљеријом (не знамо тачно њихове снаге). Наша артиљерија, која је овде уцртана, јесу четири противкол^ка топа, источно од с. Мартинци на раскрсници друма и пруге, као и једна батерија италијанских хаубица код Међоша. Ова батерија није још тамо постављена, јер је била на сектору јужно од садашњег места противколске батерије. Она ће код Међоша бити данас постављена.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОВОДА НАРОДУ!

Командант, пуковник
Мил.[оје] С. Милојевић

БР. 80

**ОДЛУКА ВРХОВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ЈУГОСЛАВИЈЕ О
ПРИВРЕМЕНОМ УКИДАЊУ ШТАБА ДВАНАЕСТОГ КОРПУСА
НОВЈ¹**

ШТАБ
XII КОРПУСА НОВЈ
Бр. 169
28 нов. 1944.

**ШТАБОВИМА XVI И XXXVI НОУ ДИВИЗИЈЕ
СВИМА ОДЕЉЕЊИМА И ОТСЕЦИМА XII КОРПУСА НОВЈ**

Одлуком Врховног штаба НОВ и ПОЈ привремено се укида штаб XII Корпуса НОВЈ.

XVI, XXXVI и XI Дивизија стављају се у сваком погледу под команду Главног штаба НОВ и ПО Војводине.

Истом одлуком као командант¹ Главног штаба Војводине остаје генерал-лајтнант Коста Нађ, досадашњи командант ГШ.

За политичког комесара друг Бранко Петричевић, досадашњи политички комесар XII Корпуса НОВЈ.

За начелника штаба потпуковник Вукашин Суботић, досадашњи помоћник начелника штаба I Пролетерског корпуса НОВЈ.

О спајању и реорганизацији одељења и отека, који Су се до сада налазили у саставу ГШ Војводине и XII Корпуса НОВЈ, накнадно ће се издати наредба.²

Са овим обавештењем упознати све борце и руководиоце јединица XII Корпуса НОВЈ.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

З а ш т а б
(М. П.)

Политички комесар,
пуковник
Б. Петричевић

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 12-1, к. 1401.

² Види док. бр. 171.

БР. 80

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 28
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА РАСПОРЕД
ЈЕДИНИЦА¹**

**ШТАВ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Пов. бр. 545
28 новембра 1944

СВИМ ШТАБОВИМА БРИГАДА ОВЕ ДИВИЗИЈЕ

Наша дивизија смјениће све јединице VI личке дивизије на сектору од Дунава па јужно до испред с. Ст. Бингула.² У том циљу

НАРЕЂУЈЕМО:

1. — У први борбени ред поставиће се XIII пролетерска бригада, VIII црногорска бригада и Артиљериска бригада.

а) XIII пролетерска бригада поставиће се на десном крилу од Дунава до с. Визића на положајима које је до сада држала I личка бригада.

б) VIII црногорска бригада поставиће се на лијевом крилу испред с. Визића па до испред с. Ст. Бингула на сектору који сада држи I личка бригада. VIII црногорска бригада кренуће данас у 12 часова за с. Ст. Бингула и одатле извршити смену I личке бригаде у току ове ноћи, најкасније до 28 о. м. у 4 часа изјутра.

2. —• *Артиљериска бригада* прикривено ће се поставити и то:

а) Противколски дивизион и I батерија 76 мм постаће се око с. Нештина за противколско дејство.

б) Остатак, главнину Артиљериске бригаде, поставити на простору Синкерек — к. 134 — Мостар к. 241 — В. Кратина к. 194 — Рудине к. 237. Из ове трупе једну батерију поставити за дејство у случају појаве тенкова.

Артиљериске батерије не смеју се откривати, — једино у случају непријатељског нападања или појаве тенкова. дејствоваће онолико оруђа колико је нужно.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 12-1, к. 1401.

² Види док. бр. 171.

3. — У *други борбени ред* — и као непосредна резерва поставиће се III пролетерска бригада, Италијанска бригада и Тешки дивизион..

а) III пролетерска бригада поставиће се у с. Сусек, а организоваће као прихватну линију положаје у висини [триг.] 133 — к. 133 — к. 139 — к. 144 и на тој линији изградити ровове и гнијезда за аутоматска оруђа, тешке бацаче и противколска оруђа.

б) *Италијанска бригада* поставиће се у с. Луг — Свилош и организоваће као прихватну линију како је наређено и за III бригаду.

в) *Тешки дивизион* поставиће хаубичку батерију на западну ивицу с. Сусека, тако да са тога положаја може тући тенкове ако се појаве на цести од Илока. Главнину дивизиона — две батерије 76 мм поставити око с. Луга. Дивизион не смеје откривати свој положај, а дејствоваће само у случају непријатељског напада.

4. — *Општа резерва биће*: I пролетерска бригада која ће се сјутра 28 о. м. до подне поставити у с. Баноштор.

5. — Штаб ове дивизије биће у с. Сусеку, а Дивизиска болвица и Интендавтура сјутра 28 о. м. до подне биће у с. Черевиху.

6. — Бригаде из првог борбеног реда извршиће следеће задатке:

— Телефоном ће повезати све штабове својих батаљона;

— Наставиће са фортификацијским радовима, за што боље утврђивање предњих линија.

— Сваке ноћи најистурекији дјелови захватаће по неколико десетина метара међупростора и у току ноћи достигнуту линију добро утврдити. На овај начин еадања наша истурена линија мора се примакнути непријатељским рововима на домет ручне бомбе.

— Сваке ноћи упућивати минерска одељења на чишћење међупростора од мина. У овом циљу Штабу XIII бригаде придодата је и Дивизиска инжињерека чета. Штабови бригаде ће настојати одмах да од најближе руске јединице позајме бар по једну справу за проналажење мина.

7. — Бригаде из првог борбеног реда најхитније ће покупити податке о непријатељу, а одмах ће ставити у дужност обавештајним органима да на своме сектору обавезно ухвате

и доведу на истштивање по једног непријатељског војника — „Језргк“.

8. — Бригаде из првог борбеног реда достављаће свакодневно два пута извјештај, остале јединице једанпут дневно. Ови редовни извјештаји морају бити писмени и послати по куририма — коњаницима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ПОЛИТКОМЕСАР,
п. гучковник

КОМАНДАНТ,
пуковник
Васо Јовановић

М. П.

П. с. Пионирским алатом снабдети што пре све јединице.

БР. 92

**НАРЕЂЕЊЕ ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ОД
29 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ ШТАБОВИМА ДИВИЗИЈА ЗА
РАСПОРЕД ЈЕДИНИЦА¹**

**ГЛАВНИ ШТАБ
НОВ и ПО ВОЈВОДИНЕ**
Стр. Пов. Број 19
29. XI. 1944
у 12.45 часова
Нови Сад

Стр. поверљиво!
Најхитије!

ШТАБУ 16 НОУ ДИВИЗИЈЕ

ШТАБУ 36 НОУ ДИВИЗИЈЕ

ШТАБУ 51 НОУ ДИВИЗИЈЕ

У договору са маршалом Толбухином, наше дивизије добивају ове задатке:

1) 16 дивизија

Наслањајући се на 51 дивизију лево и на руске јединице десно, одмах настула операциским правцем: Бели Манастир — Беременд — Шиклопх — Шеље — Барч са основним задатком постепене контроле и затварања р. Драве на сектору

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 58-8, к. 211.

од границе Барање на Драви до Барча, према мери померања целокупног фронта на запад.

По избијању на Драву, хватати и одржавати везу са нашим јединицама на десној обали Драве.

Ангажовање дивизије према овој директиви, извршити одмах.²

2) 51 дивизија

Продужава надирање правцем: Дарда — Осижек, затварајући и контролишући р. Драву на сектору од бивше границе Барање на Драви до ушћа Драве у Дунав.

Док Осижек не буде ослобођен, нарочиту пажњу обратити на његово блокирање са десне обале Драве.

Хватати и одржавати везу са нашим јединицама на десној обали Драве.³

3) 36 дивизија

Одмах ће се поставити у најпогоднијем распореду на сектору Ајпатин — Бачка Палакка са задатком контроле и затварања Дунава на том сектору. Јаче груписање снага извршити на делу од ушћа Драве у Дунав до Бачке паланке. Док Илок не буде ослобођен, нарочиту пажњу обратити на његово поуздано блокирање са десне обале Дунава.

Када се буде наш фронт између Дунава (Драве) и Саве померио на запад, испитати могућност пребацивања дивизије преко Дунава, ради наступања на запад десном обалом Дунава и Драве.

Одмах ухватити везу са нашим и руским трупама на десној обали Дунава.

4) Пријем овог наређења потврдити и послати извештај када је и шта предузето по овој директиви. Извештај да буде исцрпан.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар,
п. пуковник
ЈБ. Момчиловић⁴

Начелник, п. пуковник
Колунцић⁵

Командант,
генерал-лајтнант
Коста Нађ

М. П.

² Види док. бр. 97.

³ Види док. бр. 171.

⁴ Љуба Момчиловић

⁵ Антон Колунцић

БР. 80

**ОБАВЕШТЕЊЕ ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ
ШТАБОВИМА ЈЕДИНИЦА О ОДЛУЦИ ВРХОВНОГ ШТАБА
НОВ И ПОЈ ДА СЕ ПРИВРЕМЕНО УКИНЕ ШТАБ ДВАНА-
ЕСТОГ КОРПУСА НОВЈ**

**ГЛАВНИ ШТАБ
НОВ и ПО ВОЈВОДИНЕ**

Бр. 597/44

29 новембра 1944 год.

ШТАБОВИМА XVI, XXXVI и 1Л ДИВИЗИЈЕ,
ШТАБУ XI НОУ БРИГАДЕ,
Свима одељешима и отсецима ГШВ и XII Корпуса,
ВОЈНОЈ^вОБЛАСТИ ЗА СРЕМ

I

Одлуком Врховног штаба НОВ и ПОЈ привремено се укида Штаб XII Корпуса НОВЈ, и све јединице које су улазиле у састав XII Корпуса стављају се у сваком погледу под команду ГШ НОВ и ПО Војводине.

Истом одлуком за команданта ГШ Војводине остаје досадашњи командант [генерал]-лајтнант Коста Нађ.

За политичког комесара постављен је пуковник Бранко Петричевић-Кађа, досадашњи политкомесар XII Корпуса НОВЈ.

За начелника ГШ постављен је потпуковник Вукашин Суботић, досадашњи пом. начелника Штаба I Пролетерског корпуса.

За помоћника начелника ГШ постављен је поручник Владо Јанковић, досадашњи пом. начелника Штаба XII Корпуса НОВЈ.

II

На основу наведене одлуке ВШ НОВ и ПОЈ постављају се:

1. — За начелника Персоналног одељења друг Марко Лакић, досадашњи шеф Персоналног отсека XII Корпуса НОВЈ.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 12-1, к. 1401.

² Види док. бр. 171.

2. — За начелника II Одељења, поручник Александар Бакић, досадашњи шеф II Одељења XII Корпуса НОВЈ.

3. — За начелника Артилериског одељења, мајор Стеван Бикић, досадашњи начелник истог одељења

4. — За начелника Економског одељења, поручник Шериф Буљубашић, досадашњи начелник Интендантуре XII Корпуса НОВЈ.

5. — За начелника Санитетског одељења, мајор Др. Душан Савић, досадашњи начелник истог одељења.

6. — За начелника Пропагандног одељења, друг Гојко Оклобдија, досадашњи начелник истог одељења.

7. — За начелника Одељења за везу, капетан Душан Милеуснић, досадашњи начелник истог одељења.

8. — За опуномоћеника ОЗН-е при ГШ, мајор Никола Јекић, досадашњи опуномоћеник ОЗН-е при Штабу XII Корпуса НОВЈ.

9. — За референта за саобраћај, друг Никола Егић, досадашњи саобраћајни официр XII Корпуса НОВЈ.

10. — За референта ваздухопловства, поручник Поучки, досадашњи референт Ваздухопловства ГШ.

11. — За судског референта, друг Вуко Драговкћ, досадашњи судски референт при Штабу XII Корпуса НОВЈ.

12. — За шефа Шифрантског одељења, другарица Ружица Николић, досадашњи шеф истог одељења XII Корпуса НОВЈ.

13. — За референта Санитета 1Л Дивизије, друг Др. Борис Роић, досадашњи референт Санитета XII Корицеа НОВЈ.

14. — За начелника Штаба 1Л Дивизије, друг Мухамед Кахрић, досадашњи шеф Артилериског отсека XII Корпуса НОВЈ.

III

Сви горе именовани начелници одељења, шефови: отсека и референти у заједници са досадашњим руководиоцима тих одељења и отсека ГШ, односно XII Корпуса, извршиће реорганизацију својих одељења и отсека, узимајући у обзир људство које се до сада налазило на дужностима у тим одељењима и отсецима и најдаље 1. XII. о. г. до 10 часова поднети извештај овоме штабу.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар-пуковник
Б.[ранко] Петричевић

КОМАНДАНТ,
генерал-лајтнант
Коста Нађ

БР. 94

ИЗВЈЕШТАЈ ОБАВЕШТАЈНОГ ОДЕЉЕЊА ШТАБА ПРВОГ
ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 30 НОВЕМБРА 1944 ГОД.
О СТАЊУ КОД НЕПРИЈАТЕЉА¹

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
II ОДЕЉЕЊЕ
Бр. 40
30. XI. 1944.

Преглед стања
код непријатеља. » >

ПОДАЦИ О НЕПРИЈАТЕЉУ
прикупљени у времену од 25—30. XII. 1944.

У току последњих дана, примећено је систематско извлачење непријатељских снага са сектора Мартинци — Ердевик. Сем тога непријатељски магацини из Шида и ратни материјал из истих, евакуисан је већим делом за Винковце.

По наређењу генерала Густовића, заповедника оперативног подручја истог, тај. бр. 140 за 1944 г. наређена је евакуација свих државних и јавних уреда, са просторије Шид — Илок — Вуковар и околних места. Евакуација се врши правцем Винковци.

Од извлачења и емањивања својих снага на сектору Ердевик — Мартинци, непријатељ је користио ноћ, вршећи извлачење постепено и то с мањим јединицама. Претпоставља се, да су ефективи непријатељских снага умногоме смањени па чак и преполовљени.

Јединице, које су напуштале овај сектор, кретале су се правцем Шид—Винковци—Осијек.

Од јединица, које су се задржале на својим ранијим положајима, главнину сачињавају Чеси, Пољаци, Немци и Румуни. Исти држе положај Мартинци — Ердевик (искључно) док на сектору Вуковар — Илок (искључно) положај држе јединице из саетава V и VIII лoВачке пуковније (до-

¹ Копија оригинала, писана машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 16-6, к. 371.

мобранске). Штабови истих налазе се: V у Вуковару, а VIII у Шиду.

На сектору Илок нису запажене промене. Вероватно да је и на том сектору истих било.

На сектору Илок —> Мартинци попустила је непријатељска делатност. Повремено дејствује артилерија.

У току јучерашњег дана тучени су положаји на правцу Фламијин Двор, око 8 км североисточно/од Кузмина, али без резултата.

На сектору Моровић — Батровци — Липовац јужно и југозападно од Шида 15—20 км налазе се јединице VI и XVI усташке бојне. Исте су на овај сектор пребачене, услед сукоба који је избио на сектору Илок, између Немаца, иојом је приликом погинуо по један војник на једној и на другој страни.

Винковци. Јединице на сталном пролазу. Стална пјсада око 1.000 људи, састављених из СС јединица, Вермахта и Шуцполиције. Располажу јаком противавионском одбраном као и осталом артилеријом. У селима у непосредној близини града као и у самом граду, већи број позадинских и радних јединица из разног састава као и домобранеких и усташких јединица.

Од штабова, за које је утврђено, налазе се штаб оперативног подручја истог, командант генерал Густовић.

Заповедништво. Пучко-усташког збора, командант генерал Мецгер.

БР. 95

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 30
НОВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОР-
ПУСА НОВЈ О ИЗВРШЕНОМ МАРШУ, СМЕНИ И ПРИПРЕ-
МАМА ЗА НАПАД¹**

**ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Пов. бр. 547
30 новембра 1944
у 11 часова

ШТАБУ I#ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА

МАРШ:

Са проеторије Земун — Београд — Мокри Луг наше јединице извршиле су покрет у две колоне, 23 и 24 о. м. Марш је трајао од 3-4 дана. Марш је извршен добро, нарочито је било правилно организовано прихваташе заосталих бораца којих је било много, услед слабе обуће и рањавања ногу, и мањи део прехлађених због слабе одеће.

Недостаци: У току марша наша колона је често отежавала саобраћај у супротном правцу, тиме што није држала десну страну пута и што је био чест случај заобилажење кола и коња који су заостајали а потом притрчавали до својих места. Старешине нису увек обилазиле и интервенисале за ред дуж читаве своје колоне. Артиљерија се није добро снашла, нарочито првог дана марша, у одређивању маршевог поретка унутар својих јединица према њиховој брзини кретања. Код појединих јединица, нарочито артиљерија, протавионска средства нису била правилно постављена у колони ни организована за моменталну противавионску одбрану.

У току марша-, и доцније приликом посудања положаја, дезертирало је 70 бораца (од тога 34 Италијана).

ПОСЕДАЊЕ ПОЛОЖАЈА:

У трећем дану марша све јединице избиле су на општу просторију дивизије.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 17-4, к. 712.

Четвртог дана марша две стрељачке бригаде, Артиљериска бригада, Тешки дивизион и Противавионски дивизион посели су положаје на којима су сменили VI личку дивизију.

Ноћу 26/27-XI наша XIII пролетерска бригада сменила је II личку бригаду;

Ноћу 27/28-XI наша VIII црногорска бригада сменила је I личку бригаду;

Артиљериске јединице су 26 о. м. предвече отпочеле са постављањем на положај, но тек 29 о. м. до подне завршиле су са постављањем оруђа.

Не само код артиљерије већ и код пешадиских јединица, покрет тешких оруђа по овом терену и великом блату био је врло тежак и коначно избијање оруђа на одређене положаје завршено је тек после 1—2 дана марша преко снега 4—6 км пута. Ван цесте коњска запрега није могла извући ни једно теже оруђе, због стрмих нагиба и великог блата. У овом случају употребљавали смо воловску запрегу и изношење на рукама.

До сада смо артиљериска оруђа на положајима снабдели само са по 1/3 следећуће шарже. И овај део шарже, због немања кола, преносили смо у по неколико тура. Остале 2/3 шарже оставили смо у Дивизијско слагалиште код цесте. За сада тај део шарже нећемо износит на положај, јер *у случају покрета шаржа не би уопште могла стићи оруђа.

Смена на положаје који су од непријатеља осматрани — извршена је ноћу.

(Распоред јединица дат је на приложеној скици).

Приликом смене поседнуте су досадање линије јединица VI личке дивизије, с тим што је одмах изграђена и линија утврђења за батаљонске резерве. И ранија и нова линија је побољшана у фортификацијском смислу. Прве следеће ноћи поеле смене, тј. 27/28 и 28/ 29 о. м., предња линија је померена унапред за 200—600 метара.

Наређено је и даље померање унапред предње линије где год међупростор није јаруга или поток. Ово је неопходно као припрема за предстојећи напад, јер на великој јуришној даљини по оваквом терену и блату удар јако слаби са сваком деетином пређених метара. Досада су наши предњи ровови примакнути непријатељу на 100—350 метара.

На другој — прихватној линији постављене су две бригаде и Тешки дивизион. На овој линији до 30 о. м. изграђени су ровови и ампласмани за артиљериска и аутоматска оруђа.

(Распоред на другој линији дат је у приложеној скици).

ИЗВИЂАЧКА СЛУЖБА:

Извиђачки органи стрељачких и артиљерских јединица постављени су у првим линијама и одатле врше осматрање и убележавање на скицама свих уочених непријатељских организација² и тешких и аутоматских оруђа која се појаве — дејетвују.

Извршили смо наше ноћне препаде у којима је на неким секторима проверена непријатељска одбрамбена организација на предњој линији.

У позадини непријатеља послати су органи обавештајне службе. Њихово пробијање кроз непријатељски распоред мнош је отсжано минираним међупростором.

БОРБЕНА АКТИВНОСТ:

Ми смо вршили само мање ноћне препаде у циљу откривања непријатељског распореда и оруђа, као и прикривено побољшаше своје предње линије у међупростору.

Непријатељ повремено врло слабом бацачком ватром гађа наше положаје, а 28 о. м. у зору извршио је испад са једном малом групом, али је био врло брзо враћен назад пошто је изгубио 6 војника у мртвим и рањеним. Ми смо имали од бацача 5, а од нагазних мина 6 рањених.

Ноћу 29/30 о. м. непријатељ је на целом сектору дејствовао бацачима и повремено¹ из 2—3 топа. У току исте ноћи 2 пута је вршио вапад ка нашим положајима на месту где се састаје сектор XIII и VIII бригаде југозападно¹ од с. Визића (Прогон—Матора Шума). Оба напада су одбијена. У зору, данас, извршио је и трећи напад са једним батаљоном пешадије (350—400 војника) уз јаку бацачку припрему пре напада и у току напада. Непријатељ је успео да на простору Маторе Шуме заузме положаје једне чете VIII бригаде, али је после једночасовне борбе одбачен назад. Ми смо имали 6 мртвих и 9 рањених. Непријатељ је имао губитака, али је и рањене и мртве евакуисао.

ЗАПАЖАЊА:

" 28 и 29 о. м. обишли смо I и II борбену линију:

1. — Борци су врло лако прихватили радове на утврђивању: честа је појединачна иницијатива у погледу по-

2 Односи се на уочавање ватрених тачака и објеката који су изграђени на положају.

бољшања ровова како за ватрено дејство, тако и за удобнији смештај.

2. — Поједине јединице нису биле поставиле сва тешка оруђа (било на линије предших делова или резервних) — ово је исправљено.

3. — Морал бораца добар. Старешине расположене за напад.

4. — Пет батаљона који су на предњој линији, већи део тешких оруђа из састава 2 пешадијске бригаде (XIII и VIII) и осам артиљериских батерија смештени су напоље по рововима. И осталих јединица смештај је врло слаб, по десетинама, што омета колективан рад и живот.

5. — Обућа и одело слаби.

6. — Набавка људске, а нарочито сточне хране, отежана и до сада нередовна. Разлог за ово је нехат Еконсвиског отсека Г Ш³ за Војводину који нам додељује удаљене секторе а не ставља на расположење потребна превозна средства. Тешко ћемо успети да од њих добијемо нужне потребе.

Но, и оно намирница што добијемо са средствима којима располажемо не можемо благовремено дотурати јединицама на положај. Стрми нагиби и велико блато по путевима до положаја захтевају велики број кола и то*— до неких јединица — само са воловском вучом. А ми немамо ни потребан број кола за аутоматска и тешка оруђа стрељачких и артиљериске бригаде.

7. — Потребна нам је велика количина ручних бомби, пошто јединице у томе нагло текудевају.

Мале бацаче предали смо у базу бр. 5, пошто за њих нисмо могли ни од куда добити муницију.

8. — Највећи проблем за нас је немање довољног броја кола за муницију за тешка и аутоматска оруђа и немање воловске запреге за теже топове. Нисмо могли за оруђа на положају превести следећу шаржу, нити смо то смели јер у случају покрета та оруђа и њихова муниција заостала би за нама врло далеко. После искуства са изласком артиљериских оруђа и бацача на положај, нама изгледа да та оруђа не би могла да прате довољно брзо наше напредовање у нападу.

9. — Наши положаји, распоред јединица и борбених средстава — добри. Сваки покушај непријатеља са снагама и средствима којима располаже био би сломљен.

з Главни штаб

10. — Наше дејство у разбијашу непријатељске организације испред нас, сматрамо да би било потпуно ефикасно у склопу општег дејства наших снага између Саве и Дунава.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ПОЛИТКОМЕСАР,

п.пуковник⁴

(М. П.)

КОМАНДАНТ,

пуковник

Васо Јовановић

Прилог: скица распореда Дивизије.

БР. 96

**ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ДВАНАЕСТЕ КРАЈИШКЕ УДАРНЕ
БРИГАДЕ ШТАБУ ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ЗА ВРЕМЕ
ОД 1 ДО 30 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

Са 6 прилога.

**ШТАБ
ХП КРАЈИШКЕ НОУ БРИГАДЕ**

О-Пов. бр. 112/44

30. новембра 1944. године

Положај

Мјесечни операцијски извјештај — доставља.

ШТАБУ ХП ДИВИЗИЈЕ НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ.

Извештај о акцијама ове бригаде у току мјесеца новембра 1944 године.

1—10.ХП. 1944. . Јединице ове бригаде налазиле су се на одмору и сређивању јединица у Руми, за које вријеме је обављена и обука из Егзерцирног правила по достављеном плану и распореду рада.

⁴ **Владо Шћекић**

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, пскд бр. 12-4/1, к. 866.

- 11.XI. 1944. Батаљони са осталим секцијама и Штабом бригаде, извршили су покрет из Руме за село Чалму, гдје су им додјељени задатци.
- 12.XI. 1944. Јединице I батаљона добиле су задатак да нападну непријатеља који се налазио на Емилијином Двору. Ова акција није успјела, јер водич није добро познавао терен, ради чега је ова акција остала без успјеха. Непријатељски губици су непознати. На нашој страни такође није било губитака. Плијена није било.
- Јединице III и IV батаљона вршиле су напад на непријатељско упориште Емилијин Двор и Циганска Међа. Резултати ове борбе су непознати, јер не знамо губитке непријатеља које је претрпио. На нашој страни такође није било губитака. Плијена није било.
- Снаге II батаљона за ово вријеме биле су на одмору и нису имале додира «са непријатељем».
- 13.XI. 1944. Снаге III батаљона тукле су непријатеља који се са јачим патролама кретао према њиховим положајима и присиле га на повлачење у његове полазне положаје. У овој акцији непријатељ је имао 4 мртва и непознат број рањених. На нашој страни није било губитака. Плијена такође није било.
- Остале снаге ове бригаде горе наведеног дана нису биле у дотицају са непријатељем.
- 14.—16. XI. 1944. Јединице ове бригаде налазиле су се на додељеним положајима и контролисале их, али нису имали сукоба са непријатељем.
- 16.XI. 1944. Јединице I и IV батаљона добиле су задатак да нападну на непријатељске положаје Емилијин Двор и Циганска Међа у садејству са 2 батаљона V КК бригаде и да га

протерају са положаја. Нашим снагама пошло је за руком да непријатеље протерају из првих ровова, али услијед јаке непријатељске ватре, морале су се касније повући на полазне положаје. У овој борби непријатељ је имао 2 мртва и непознат број рањених. Наши губици: 1 рањен, Плијен: 2 пушке и 2 пара одјела.

Одатле јединице ове бригаде биле су на одмарању у селу Чалми.

17—21. XI. 1944. Батаљони су се смењивали на положајима и нису имале борбе са непријатељем.

22. XI. 1944. год. % Непријатељ је топовском ватром тукао село Чалму гдје се наш III батаљон налазио на одмору, којом приликом је рањен 1 ДРУГ-

23—24. XI. 1944. Формиране су по батаљонима ударне групе у јачини око 120 бораца, које су добиле задатак да нападну непријатеља на положају Циганска Међа и Филиповићев салаш у сврху хватања једног непријатељског старјешине или борца. Ове групе су пришле непријатељу на одстојање од 25—30 метара, али како су били примјећени од непријатеља, непријатељ је електричним путем упалио своје постављене мине тако да се овај задатак није могао извршити, будући да су наши губици били осјетни, ради чега су се ове групе морале повући. У овој акцији непријатељ је имао 4 мртва и непознат број рањених. Наши губици: 3 мртва, 18 рањених, 3 нестала друга. Плијена није било.

25—29. XI. 1944. ' Јединице ове бригаде смењивале су се на положајима који су им додељени и нису имале сукоба са непријатељем.

29. XI. 1944. год. Јединице су извршиле покрет из села Чалме у село Манђелос, гдје се и сада налазе.

30. XI. 1944. год. Јединице бригаде на одмору у селу Манђелосу.

ЈЕДИНИЦЕ ОВЕ БРИГАДЕ У МЈЕСЕЦУ НОВЕМБРУ ИМАЛЕ СУ:

- 1.) *Губитци:* а) непријатељеки: 10 убијених,
непознат број рањених —
10 свега избачених из
строја
б) властити: 2 погинула,
27 рањено и
9 нестало
- 2.) *Плијен:* а) оружје: 2 пушке.
б) муниција: нијб било. ^
ц) опрема: 2 пара одјела и 2 парг
ципела.
д) осталог: није било. %
- 3.) *Уништено:* Није било ништа.

4.) *Распоред јединица:*

30. XI. 1944. године Штаб бригаде и батаљони налазе се
у селу Манђелосу на одмору.

5.) *Закључци:* У овим досадашњим акцијама могло се је
опазити, да наши борци не користе у довољној мјери* форти-
фикацијске објекте, нити приступају изради истих, због че-
га се трпе веће жртве. Такође и командни кадар до сада
није придавао¹ веће важности око израде фортификацијских
објеката, на што им је скренута најозбиљнија пажња.

Непријатељ не само да се користи израђеним заклонима,
већ поставља жичана препречна средства и минира свуда
своје одбранбене положаје.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, мајор
Ј. Цвјетичанин²

Командант, мајор³
(М. П.)

² Лука Цвјетичанин, погинуо код Сибиња (Слав, Брод) априла
1945 године као комесар Дванаесте бригаде Једанаесте НОУ дивизије.

³ Миле Вученовић

БР. 97

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ШЕСНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 30 НО-
ВЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА МАРШ¹**

ШТАБ
XVI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ
Број 123
30 новембра 1944 год.

З'А П О В Е С Т

Секције: Сомбор—Осијек—Д. Михаљац разм. 1:100.000

С и т у а ц и ј а :

Јединице наше и Црвене армије прешле су стару границу Југославије и сада се налазе на територији Мађарске. По пробијању непријатељског фронта јединице Црвене армије у садејству са јединицама наше 51 дивизије, у свом снажном налету за непуних 3 дана ослободиле су целу Барању и заузеле град Печуј. После пробијања фронта у Барањи непријатељ се повукао преко реке Драве за Осијек, а неке јединице још се налазе у Мађарској које дају слабији отпор.

Наше јединице избиле су на линију Деч (Безз) — Салко (ЗгаШа) — испред Ма Боњхад (Ма Ворућас!) — Пишпек (Ризрбк) — Надашел (Шла5ел) — Хосу-Хетен (Ноз-52и Нелепу) — Печуј — Шиклош — Торјанци — река Драва.²

Наш задатак:

Пребацити се преко Дунава и хитно наступати правцем: Кнежеви Виногради—Бели Манастир—Беременд—Шиклош—Харкањ. На овом еектору повезати се са руским јединицама и са јединицама наше

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 36-5, к. 966.

² Види док. бр. 169.

51 дивизије, које имају задатак поставити се на северну обалу реке Драве од ушћа Драве у Дунав па до бивше границе Југославије, ради контроле реке Драве и угрожавања Осијека са севера. Наша дивизија поставиће се од старе границе Југославије и даље на северној обали реке Саве са фронтом према југу. Ово постављање наших јединица зависиће од померања фронта на запад.

У вези предњег,

Н а р е ђ у ј е м о :

1) Све јединице наше дивизије форсираће поделу оружја тако, да IV бригада крене ујутру у 7 часова правцем: Сомбор'—Бездан—Батина, и по доласку на мост на Дунаву споразумети се са руским официрима којима је већ наређено да дозволе пребацивање наше дивизије. По пребацивању преко Дунава кренути правцем: Змајевац—Кнежеви Виногради и сместити се у Козарац. По доласку у Козарац спремити за војску један оброк и одморити се 4—5 часова а затим продужити покрет правцем: Бели Манастир-*—Мајшка Међа—Беременд—Шиклош. По доласку у Шиклош одмах хватати везу десно са руским јединицама, а лево са јединицама 51 дивизије од којих прикупити податке са фронта, постављајући се на линију Алшо Ст. Мартон—Мач—Гордиша—Драва Палкоња, одакле ће затварати цесту од Д. Михољца и контролисати реку Драву све до десног крила 51 дивизије на сектору Торјанци на старој граници.

I бригада настојаће да што пре изврши поделу оружја и муниције и крене најкасније у 9 часова правцем: Сомбор—Бездан—Батина, где ће се повезати са руским официрима на месту које ће им омогућити пребацивање. По пребацивању преко Дунава кренуће правцем: Змајеван—Кнежеви Виногради и сместити се у западни део села (Кнежеви Виногради). По доласку на сектор Кнежеви Виногради настојати да се што пре припреми обед за јединице, како би могле извршити даљи покрет за који ће добити накнадно наређење.

II бригада настојаће да што брже изврши поделу оружја и муниције и крене у 9 часова правцем: Свет. Милетић—Сомбор—Бездан—Батина, где [ће] се повезати са руским официрима који ће им омогућити пребацивање.

По пребацивању преко Дунава кренути правцем: Змајевац—Суза, где се са бригадом сместити на ком ће месту бригада добити наређење за даљи покрет.

2) Брдска батерија XVI дивизије извршиће покрет сутра у 12 часова везивајући се са I бригадом, крећући се у саставу исте, сменгајући се на месту смештаја I бригаде, где се задржати и чекати наређење за даљи покрет. Благовремено се повезати са референтом за наоружање и примити потребан број муниције модел 28.

3) Дивизиска болница: извршиће покрет сутра у 8 часова правцем Сомбор — Бездан — Батина позади IV бригаде повезивајући се у току покрета са јединицама I бригаде које ће с[^]кретати иза њих, смештајући се у Кнежевим Виноградима, где ће добити накнадно наређење за даљи покрет.

4) Дивизиска интендантура, све радионице (шуетерека, кројачка), остаће и даље до накнадног наређења у Сомбору, док ће остали делови и Возареки батаљон заједно са I бригадом око 13 часова кренути правцем: Сомбор—Бездан—Кнежеви Виногради, где се сместити до даљег наређења. Сав материјал који Дивизиска интендантура не може покренути са собом задржати у Сомбору и предати га Допунском батаљону.

5) Штабови бригада по подели новог руског наоружања сво енглееско наоружање (пикавце, пушкомитраљезе, енглееске лаке и тешке бацаче, као и муницију предаће референту за наоружање дивизије; ово се исто одноеи и на немачке бацаче и немачку муницију за бацаче), који ће ово наоружање већ према постојећем наређењу Главног штаба предати Референту за наоружање XXXVI дивизије.

6) Хируршка екипа кретаће се са Дивизиском болницом.

7) Пратећа чета, Чета за везу, Инжињерска чета овог штаба кренуће у 12 часова сутра са II бригадом, и сместити се у Сузу заједно са II бригадом. Команда Пратеће чете обавестиће Чету за везу и Инжињерску чету о часу покрета, које ће се кретати заједно са Пратећом четом.

8) Штаб дивизије у току еутрашњег дана налазиће се у Сомбору и по извршеном покрету свих једгшица извршиће покрет за село Кнежеви Виногради.

9) По пролазу кроз Сомбор штабови бригада имају се јавити Штабу дивизије ради пријема до једног батаљона добровољаца Мађара који улазе у састав бригаде.

10) Одмах по пријему овог наређења штабови бригада упутиће по 10 бораца са оружјем ради формирања Допунског батаљона, док ће штаб IV бригаде упутити официра — руководиоца овог курса (резервног капетана) који је постављен за заменика команданта Допунског батаљона ове дивизије.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политички комесар,
потпуковник³

Командант,¹«»
потпуковник
Камењар¹

БР. 98

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 21 ОКТОБРА ДО 30 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

21-X-1944 год.

*

Задатак Корпуса — офанзивног карактера: форсирање прелаза преко Саве, учвршћивање мостобрана и гоњење непријатеља разбивеног при борбама око Београда.

Непријатељ се налази у Земуну, користећи насељено место и доминантну косу Бежанију у циљу задржавања наших снага, које су прешле Саву.

Распоред наших дивизија и операције:

I пролетерска дивизија је придодала Црвеној армији XIII пролетер. бригаду при нападу на Земун. Бригада развијена за напад дејствовала је и у току дана овладала периферијом и делом града на простору Жел. станице. При подилажењу наше јединице трпеле су ватру непријатељске артиљерије. Руска авијација и артиљерија са „каћушама“

³ Пашко Ромац

⁴ Марко Перичин-Камењар

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 1-1, к. 373.

² Текст је изостављен, јер се не односи на Војводину. Од преласка Оперативне групе дивизија из Црне Голу Србију изводи из овог Операциског дневника, у којима се говорило о тим операцијама, објављени су у тому I, кн. IX, XI и XII.

270.

ефикасно су помагале напад, парализујући дејство непријатељских ватрених извора: артиљерских, бадачких и аутоматских оруђа.

Остале три бригаде: III пролетерска, VIII црногорска и I пролетерска. Ове дивизије³ остале су на простору Београда под командом Команде града Београда и ОЗНА.⁴

V ударна дивизија

Са свим својим бригадама сместила се у Београду, сем I. бригаде која је вршила гарнизону службу у Вршцу.

VI пролетерска дивизија са својом I бригадом учествовала је у борби за овлађиваше Земунском и Бежанијском Косом. Бригада је развила за борбу 3 батаљона, у резерви један. При прелазу Саве једно одељење војника уништило је један непријатељски чамац са 20 војника.

Космајска бригада у резерви код Земунског моста. При прелазу преко истог било је жртава од непр. арт. ватре.

II бригада са два батаљона у Београду; друга два су се налазила у с. Врчину.

III бригада се још налазила у Београду.

XXI дивизији је постављен задатак да прогони остатке разбијеног непријатеља у правцу с. Јунковца (Аранђеловац).

У 19 часова извршила је покрет огњитим правцем према с. Јунковцу. У току овог дана бригаде су стигле на просторију и то: IV срп. удр. с. Пиносаве; V на просторију с. Рушња. II пролетер. бригада остала је у Београду са задатком чувања заплењеног материјала на путу: Београд—Гроцка.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА је добила задатак да прогони непријатеља у правцу Обреновца. У претходницу је одређена XXI ударна бригада. При наступашу — гоњењу непријатељ је давао отпор у с. Баричу, али је после краће борбе ликвидиран претрпевши велике губитке.

У простору Умке Бродска бригада је уништила једну ДРУШ групу Немаца, који су бежали.

Резултати операција:

Непријатељски губици: мртвих 217, рањених: 378, заробљеника: 302. ПлеИ: пушака: 197, 5 стројница, 20 бомби, 2500 метака, 1 „шарац" и 34 пиштоља. Уништено: 1 моторни чамац.

Наши губици: мртвих: 28, рањених: 112, нестала 23. Губитака у материјалу није било.

Непријатељска авијација неактивна.

³ Бригаде

⁴ Одељење за заштиту народа

Руска авијација је бомбардовала непријатељске положаје и упоришта.

Време променљиво.

Штаб Корпуса у Београду.

(М. П.)

Официр за опер. послове
Мил[ош] Бошковић

22-X-1944 год.

Директива Корпусу непромењена: офанзива у Срему.
Подаци о непријатељу исти.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

XIII пролетерска бригада уз садејство са Црвеном арљшјом после жестоких и огорчених борби улази у Земун. Пр паду Земуна непријатељ је отступио у правцу Руме.

I пр.[олетерска] бригада у Београду под командом ОЗНА. III и VIII црногорска у Београду. Један батаљон код Башичког логора.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

И даље је у Београду и Вршцу.

*

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

По паду Земуна I бригада је извршила покрет, без борбе, и домарширала у с. Добановце.

II бригада је у зору прешла савски мост и сместила се лево од моста поред обале Саве користећи за кантонман зграде. Приликом смештаја у кантонман надлетали су непријатељеки авиони и тукли наше делове, услед чега је било губитака.

III бригада у резерви у Беотраду. Радило се на сређивању јединица.

Космајска бригада је чистила Земун од непријатељских малих групица, које су се по паду града задржале у појединим кућама. По извршењу тог задатка II батаљон је упућен у правцу Нове Пазове, коју је ликвидирао. IV батаљон је очистио од непријатељских групица Нове Бановце.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

У гоњењу непријатеља у правцу с. Јунковца достигла је овог дана просторију с. Бождаревци—Гунцати—Багрдана. У покрету једна патрола V бригаде наишла је на једну групу Немаца и заробила је.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

је затворила правде отетупања непријатељу преко Саве на простору: Београд—Обреновац. Непријатељске групе које су покушале да се пребаце преко Саве биле су уништене.

Резултати операција:⁵

Непријатељски губици:

Наши губици:

Непријатељска авијација је дејствовала бомбардујући наше снаге. Губици нису били велики.

Руска авијација помагала наше дејство тукући непријатељске колоне које су отступале и бомбардујући дубљу непријатељеку позадину. Руска далекометна артиљерија са положаја у Београду гађала је непријатељска упоришта.

Време је било променљиво.

Штаб Корпуса у Београду.

(М. П.)

23-X-1944 год.

Задатак Кориуса непромењен.

Непријатељ отступа у правцу Руме и Инђије.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Није учествовала у борби. I,II и III бригада као посадне јединице у Београду. XIII пролетерска брзада у Земуну.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Без промена.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Са својом II бригадом наставила гоњење непријатеља у правцу Угриноваца.

I бригада у с. Добановцима.

III бригада поседа, као прошлог дана ието меето.

Космајека бригада: 1 и 2 батаљон у Батајници; 3 батаљон на положају према С. Пазови; 4 батаљон у извиђању према Старим Бановцима.

XXI ДИВИЗИЈА

Која је упућена да гони разбивене групе непријатељске према с. Јунковцима, враћена је за Београд. Овог дана домаршова је до с. Пиносаве и с. Ресника. II пролетерска се налази у Бгд.

5 У оригиналу је свуда изостављен број непријатељских и наших губитака.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

је посела положаје: Скела—Обреновац на ком сектору су сачекане групе Немаца, разбијене и уништене.

РЕЗУЛТАТИ ОПЕРАЦИЈА:

Непријатељски губици:

Наши губици:

Непријатељска авијација неактивна, Руска авијација је бомбардовала и митраљирала непријатељску позадину и колоне у отступању.

Штаб Корпуса у Београду.

XII корпус има задатак да се пребаци преко Саве крд Скеле—Обреновац.

(М. П.)

24-X-1944 год.

Задатак Корпуса непромешен.

Непријатељ у отступашу према Руми.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На истом месту и са истим задатком.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Без икаквих промена у задатку.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

2 бригада је у наступашу ка непријатељу избацила 1 батаљон у правцу Војке, но контакт са непријатељем није ухваћен. Гро снага у с. Кршешевцима и Угриновцима.

1. бригада у Батајници.

3. бригада стари задатак.

Космајска бригада у циљу извиђаша упутила је 2. батаљон у правцу Ст. Пазове.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

је са IV и V бригадом из Пиносаве и Ресника домаршовала у Београд.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Без борбе. У циљу извиђања упућена је Бродска бригада у правцу Шапца.

РЕЗУЛТАТИ ОПЕРАЦИЈА:

Непријатељски губици:

Наши губици:

Непријатељска авијација неактивна.
Руска авијација надлетала је непријатељске колоне и
лозадину у циљу извиђања.
Штаб Корпуса у Београду.

(М. П.)

25-X-1944 год.

Задатак исти.
Непријатељ се повлачи у правцу Руме и Инђије.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На истом проетору и истим задатком, као претходног
дана.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Без промена у задатку.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Са једним батаљоном 2. бригаде овладала је с. Војком.
Гро снага у с. Крњепгевцима и Угриновцима. 1 бригада у
С. и Н. Пазови. Космајска такође у Н. Пазови. 8 бригада на
истом простору.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

Са свим својим бригадама на кантонману у Београду.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Са 1. бригадом на проеторији код Скеле. Друге две бри-
гаде југоисточно и источно од Шапца са задатком мобилиза-
ције и овлађивања Шапцем.

РЕЗУЛТАТИ ОПЕРАЦИЈА:

Непријатељеки губици:
Наши губици:
Непријатељска авијација неактивна.
Руека је вршила извиђаша.
Штаб Корпуса у Београду.

(М. П.)

/

26-X-1944 год.

Задатак офанзивног карактера.
Непријатељ у отступању. •

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

XIII пролетерска бригада из Земуна пребачена је на Бан>ицу. Све остале бригаде налазе се у Београду.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Налази се и даље у Београду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада поседа Нову Пазову.
 2. бригада је домарширала у току ноћи у Инђију.
 3. бригада на Башици у Београду.
- Космајска бригада у с. Голубинцима.
Штаб корпуса у Београду.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

Све бригаде размештене у кантонману близу Бањичког
лоља.

(М. П.)

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

је без борбе ушла у Шабац, где је своје бригаде разместила
у циљу одмора.

Непријатељска авијација неактивна.
Руска авијација врши извиђања.
Штаб корпуса у Београду.

(М. П.)

27-X-1944 год.

Задатак прогоњење непријател>а.

Непријатељ је после пада Руме отступио у правцу Срем-
ске Митровице.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

По извршеној смотри од стране Маршала Тита бригаде
су отишле на своје старе просторије и задатке: 1 пролетер.
бригада на служби код ОЗНА; 13 пролетерска бригада у Зе-
муну. Остале две на истим задацима.

V УДАВНА ДИВИЗИЈА

У Београду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

је по паду Руме одмарширала из Нове Пазове правцем: С.
Пазова—Голубинци—Добринци—Рума, где се је сместила.

276.

2. бригада у Инђији.

3. бригада на Башиди.

Космајека бригада је из с. Голубинаца кренула за Путинце. а одавде за Велике Радинце.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

је из Београда, поеле извршене смотре, кренула и **хгребацила** се преко Саве на мосту, у с. Сурчин и Бежанију.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

је остала на простору Шапца и упутила извиђачка одељења у правцу Срем. Митровице.

XII КОРПУС

је после дводневних крвавих борби у 10 ч овога дана заузео Руму. Одмах по заузећу Руме бригаде Корпуса су прогониле непријатеља у правцу Сремске Митровице. До мрака јединице XII корпуса, пошто су скршиле линију отпора иза Руме, избиле су на линију: с. Гргуревци—Шуљам—Бешеново и данас на 3—5 км. од Срем. Митровице.

Резултати операција у опер. дневнику XII корггуса.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб корпуса у Београду.

(М. П.)

28-X-1944 год.

Према директиви ВШ издата је заповест О. Бр. 105: за продирање у Срем правцем: Срем. Митровица—Шид—Винковци.

Непријатељ се налази у отступању правцем Винковци. Састав мешовит: 13 „СС" дивизија, делови 150 алписке дивизије, пук љотићеваца и Хилф-полиције. Јачине неодређене.

Г ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

У састав дивизије придодата је Италијанска бригада.

Све бригаде на истим просторијама.

Италијанска бригада формирана је од батаљона „Гарибалди" и „Матеоти".

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду на гарнизонској служби.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

је због смењивања XII корпуса примила нови задатак. Ради тога је своју 1. бригаду из [В.] Радинаца вратила у Руму. При маршу преко Николиног Поља трпела је артиљериску ватру и имала нешто губитака.

2. бригада је око 19 часова одмаршовала из Путинаца У Руму.

3. бригада у 13 часова је из Београда преко Земуна, одмаршовала за Батајницу.

Космајска бригада је из Руме кренула наступним маршем према с. Стејановци, са задатком извиђања и хватања додира с непријатељем.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

Са II пролетерском бригадом у с. Сурчину у кантонману, а IV и V срп. уд. бригадом у с. Бежјанији.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

је и даље остала на простору Шапца, сем Бродске бригаде која је упућена у с. Ноћај са задатком испитивања Ср. Митровице и хватања везе са војвођанским јединицама. Борби није било.

Штаб корпуса у Београду.

(М. П.)

29-X-1944 год.

Задатак: офанзивно дејство — напад на Ср. Митровицу.

Непријатељ поседа и брани линију: десно: В. Радинци преко Митровице до р. Саве.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Без икаквих промена, на старим местима.

I

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Без промена у распореду и задатку.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада у Руми.

2. бригада ноћу 28/29 је извршила наступни марш ка Вел. Радинцима. У маршу патроле претходнице (2. батаљона) откриле су непријатеља у с. Стејановцима. Како је непријатељ пружио јачи отпор претходница се је развила за борбу. И док је она водила борбу 1. батаљон је упућен да са север-

не стране нападне у бок непријатеља. У нападу је помагала руска артиљерија. Увидевши да му прети опасност да буде опкољен, непријатељ је отступио ка В. Радинцима.

3. бригада је домаршовала у Пећинце и Добринце.

Космајска бригада је сменила Војвођанску бригаду. Заузети су положаји северозападно од с. Стејановаца, западно и југозападно.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

је из Сурчина и Бежаније домарширала у с. Михаљевце и Карловчиће.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

И даље се налази на простору Шапца вршећи мобилизацију. Бродска бригада налази се југозападно од Ср. Митровице, контролишући исту.

РЕЗУЛТАТИ ОПЕРАЦИЈА:

Непријатељски губици:

Наши губици:

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је извиђала, бомбардовала и митраљирала непријатељску позадину, колоне.

Штаб корпуса у Београду.

(М. П.)

ЗО-Х-1944 год.

Задатак непромењен.

Непријатељ брани главно упориште [Срем.] Митровицу, у повлачењу из Срема.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На истој просторији. Распоред јединица исти.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Без промена у задатку и раду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада је из Руме кренула у 16 ч правцем Ср. Митровица (Вел. Радинци).

2. Бригада са положаја испред В. Радинаца извршила је напад на непријатеља који се утврдио око села, користећи насељено место, као упориште за одбрану. Мада је непријатељ био избачен из првих ровова, нисмо могли исте задр-

жати због близине кућа из којих је тукао митраљеском ватром.

3. бригада је из Пећинаца преко Руме домарширала у Павловце.

Космајска бригада на истим положајима као претходног дана. На непријатељске положаје између Бешенова и Великих Радица извршен је напад. Непријатељ је избачен из ровова и нагнат на повлачење уз велике губитке.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

је данас извршила маршруту око 20 км и из Руме дошла до с. Краљеваца са 2. бригадом, у с. Добринце са 4. и у Пећинце са 5. бригадом.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

И даље на просторији Шапца. Бродска бригада, која извиђа проеторију [Срем.] Митровице, имала је мање борбе — чарке са непријатељем.

РЕЗУЛТАТИ БОРБИ

Непријатељски губици:

Наши губици:

Непријатељска авијација неактивна.

Наша авијација — руска — вршила је надлетања над непријатељском територијом.

Штаб корпуса у Београду.

(М. П.)

I

31-X-1944 год.

Задатак Корпуса офанзива у Срему и избијање на линију: Босутске шуме—Шид—Винковци.

Непријатељ се налази у повлачењу ка [Срем.] Митровици—Шиду. Јачина непријатеља неодређена. Састав мешовит: Немци из Рајха, Хилф-полиција, делови 50 дивизије, 13 „СС" дивизија, усташе.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На истом простору као претходних дана.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Није било никаквих промена.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада је учествовала у малим окршајима на путу В. Радинци—[Срем.] Митровица и то са два батаљона; друга два била су у резерви дивизијској.

2. бригада је посела положај са два батаљона према непријатељу, а друга два у резерви. Око 15 часова извршен је трећи напад на непријатеља у В. Радинцима, уз артиљеријску и бацачку припрему. И поред добре припреме и сталног помагања арт. ватром за време напада и заузећа првих ровова није се успело да се село ликвидира. Уз осетне губитке наши борци су се вратили на своје старе полазне положаје.

3. бригада после одмора у Руми упућена је на положај у циљу смењивања 2. бригаде. 1. и 2. батаљон сменили су борце 2. бригаде. Остали батаљони у отсечној резерви у с. Стејановцима.

Космајска бригада на истим положајима као претходног дана. Вршена је смена батаљона на положају. Непријатељска артиљеријска ватра нанела је губитке нашим јединицама на положају. «

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

је у току данашњег дана наставила с маршевањем ка борбеним положајима Корпуса. 2 пролетерска бригада достигла је просторију и сместила се у с. Врднику.

4. срп. удр. бригада у с. Јаску, а

5. срп. удр. бригада у с. Ривици.

У покрету према с. Јаску, 4 бригада је трпела непријатељску арт. ватру, но губитака није имала.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

На истим просторијама. Бродска бригада је поелала извиђачку групу за хватање везе с јединицама на левој обали Саве.

РЕЗУЛТАТИ ОПЕРАЦИЈА

- Непријатељски губици:
Наши губици:
Непријатељска авијација неактивна.
Руска авијација је надлетала непријатељеку позадину.
Штаб корпуса у Београду.

(М. П.)

1-XI-1944 год.

Задатак: гон>ење непријатеља и напад на Ср. Митровицу..
Непријатељ је по паду Сремске Митровице отступио и задржао се на Генералном каналу западно Ђд с. Лаћарка.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1, 3, 8 и Италијанека бригада су на простору Београда у циљу оспособљавања дивизије материјалним средствима: оруђима и оделом.

13. бригада поседа Земун.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

1. бригада у Вршцу.

Остале 3 у Београду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада је са два батаљона прогонила непријатеља из [В.] Радинаца правцем Вишњевци Поља.

2. бригада је смењена са положаја, и по отступању непријатеља ради одмора остала је у дивизиској резерви у с. Стејановцу.

3. бригада је прогонила непријатеља, који је отступао у правцу Чалме.

Космајска бригада:

1. батаљон је водио борбе у правцу с. Гргуревца К. 130. У противнападу, који је непријатељ вршио, батаљон му је нанео осетне губитке. — 2. батаљон био је у резерви до 20 ч, када је, убачен у борбу, из десног крила напао на непријатеља. Овај маневар је успео и непријатељ је напустио прве ровове. Остали батаљони у резерви.

Резултати борби:

Непријатељски губици: мртвих 33, рањених 27. Наши губици: 10 мртвих, рањених 20.

Плен: 1 пиштољ, 2 пушке.

XVII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Дејствује на одвојеном сектору, од правца дејства Корпуса. Наиме, Дивизија има следећи распоред: 2. бригада: Вучја Главица—Котарина—Илијз.к—Буковац; 6 пролетер. бригада: Попово Брдо—Крш—Главица—Радмиловићи; 15. мајевичка: Крагујевац—Кнић—Гружа—Печеноге.

— Задатак ових бригада је активна одбрана и стално узнемиравање непријатеља.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

По паду Ср. Митровице ова дивизија сменила је 16 дивизију и извршила наступни марш ка с. Лаћарку.

2. пролетер. бригада извршила је наступни марш и предњи делови стигли у с. Лаћарак око 17 ч. При наиласку претходнице, непријатељ је отворио јаку митраљеску ватру са својих положаја и тукао артиљеријом од правца с. Мартинци. Претходница, (1. батаљон) развила се је одмах за борбу и по пристизању још једног батаљона овлада је селом. По заузећу истог бригада је посела положај десно: Сенкова мл. — лево: комуникација с. Лаћарак — с. Мартинци. Десно су се налазили делови VI пролетерске дивизије.

4. бригада је посела положаје лево од 2 па све до р. Саве. За време поселања положаја непријатељ је дејствовао митраљееком и арт. ватром услед чега је било губитака.

5. бригада у резерви у Ср. Митровици.

Резултати борби:

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: рањених 6, контузован 1.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

је са гро својих снага и даље на просторији Шапца. Бродска бригада после краће борбе ушла у Малу [срп.] *Шитровицу*, на десној обали р. Саве.

XII КОРПУС

је после петодневне оштре борбе заузео Ср. Митровицу. Главни терет борби око заузећа Митровице поднела је XVI дивизија. Пад града дошао је после продора са североисточне стране у њега. После краће одбране на периферији западног дела града непријатељ је отступио ка с. Лаћарку. Даље гоњење непријатеља преузела је 21. Ударна дивизија.

Резултати операција:

У нападима код Бешенова, [В.] Радинци и Ср. Митровице непријатељу су нанети велики губици. Корпус је имао око 1200 избачених из етрома.

(М. П.)

2-XI-1944 год.

Непријатељ се налази западно од Ср. Митровице и посела положаје десно: од Дунава са главним упориштем Илоком па преко Ердевика — Кузмина — Мартинци — држећи на том делу изграђени положај на Генералном каналу, про-

теже се до р. Саве. Састав непријатељских снага: Немци из Рајха, гестаповци — Мујина дивизија (зелени кадар), усташе, нешто недићеваца и љотићеваца. Јачина непријатеља непозната, цени се око једне и по дивизије. Намера непријатеља дефанзивног карактера.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На истом простору са истим задатком.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Беотраду у циљу оформљавања.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. Бригада се је налазила на положајима код В. Радића.

2. Бригада у резерви у с. Стејановцима.

3. Бригада је са три батаљона водила борбу на простору Манђелоса и комуникацији пут Лежимира — Чалме.

Космајска бригада је са 1 батаљоном водила борбу северно од с. Манђелоса. Артиљерија непријатељска врло активна. На десном крилу 1. батаљона налазио се је 2. На његовом сектору непријатељ је вршио у више махова нападе који су сви одбијени у контранападима. У последњем контранападу бригада је овладала комуникацијом: Лежимир — Ср. Митровица. 4. батаљон, није водио борбу. 3. бат. у бригадној резерви. Предвече је бригада смењена од стране Војвођанске бригаде, и сместила се у с. Гргуревцима.

XVII УДАРНА ДИВИЗИЈА

6. и 15. бригада на истим положајима, вршећи мање нападе према непријатељским положајима.

2. бригада је вршила напад на читавом сектору. Напад није успео. Један батаљон бригаде водио је с једном опколјеном групом Немаца на Илијаку (Г. Милановац) борбу све до 23 ч ноћу, када су Немци добили помоћ Чачка.

2. батаљон 2. крајишке бригаде у садејству са једним батаљоном Црвене армије био је уобручен овога дана и тек ноћу око 11 ч извукао се, пробивши непријатељски обруч. За овај случај кривицу сноси батаљон руске армије који је предузео команду не слушајући савете Штаба нашег 2. батаљона, да се треба непријатељ најпре ликвидирати у с. Каменици.

Непријатељски губици: мртвих 110, рањених 160, заробљених 4.

Наши: 21 мртва, 70 рањених и 20 несталих. Губитак у материјалу: митраљеза 2, пушака 30.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

2. бригада носеда положај деено: Шенкова млин, лево: комуникација: Лаћарак —• Шид. Десно делови VI дивизије. Напад на непријатеља, који је био општи почео је у 5 ч ујутро и трајао до 9 ч. Како је непријатељ сконцентрисао јаку бацачку ватру на наше лево крило, то је централни и десно-крилни батаљон само вршио напад. Због доминантноети положаја и јачине непр. у I борбеном реду напад није успео.

4. бригада која је нападала на левом сектору, распореда дивизије; лево од комуникације Лаћарка — Мартинаца па све до р. Саве, имала је више успеха. Напад је био припремљен артиљеријом и салвама „Каћуша“. Борба је почела по мраку. У свануће све жешћа. Вршено је више напада и јуриша све до непријатељских бодљикавих жица, али безуспешно. Непријатељ се био јако утврдио, користећи Генерални канал као природну препреку. Упорност и елан бораца бригаде био је испољен, уз садејство руске артилерије која је тукла прецизно, заузећем бункера на самом каналу.

Непријатељска артиљерија је цео дан тукла е. Лаћарак.

Непријатељски губици: мртва 72, рањ. 78.

Наши губици: мртвих 38, рањен 101, контузованих 9..

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

се налазила у Малој [српској] Митровици.

Непријатељска авијација неактивна.

Време променљиво.

Штаб у Београду.

(М. П.)

3-XI-1944 год.

Задатак Корпуса исти

Непријатељ на истим положајима

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На истој просторији. Дејства с истим задатком.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Без промена. [Штаб] у Београду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада извршила је покрет из В. Радинаца према Ђипши. Борби није било. Непријатељска артилерија тукла је бригаду у покрету.

2. бригада у покрету ка Ђипши. Испред Ђипше у Шуми бригада је заноћила, убацивши 1 батаљон. у извиђање према селу. Батаљон је уз садејство делова Космајске бригаде ликвидирао Ђипшу.

3. бригада са 3 и 4 батаљоном држи и даље положаје према Чалми. Непријатељска артилерија стално је тукла наш стрељачки строј услед чега је било губитака.

Космајска бригада уз садејство 2. [бригаде] ликвидирала је Ђипшу и с. Визић.

Непријатељски губици: рањених 5.

Наши губици: 22 рањена.

XVII УДАРНА ДИВИЗИЈА

На одвојеном сектору дејства, на простору Горњег Милановца у садејству са Црвеном армијом.

Бригаде заузимају исте положаје.

Непријатељ је ватром из арт. оруђа узнемиравао наше јединице на положајима. Губитака услед тога није било.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На делу фронта Корпуса, на који је нападала ова дивизија, као природна препрека стојао је Генерални канал широка 20 до 30 м., дубок 1—2 м. Преко њега за прелаз, постоји једини мост на комуникацији: Лаћарак — Мартинци. Према каналу на целом фронту била је постављена 1 бригада за напад, док су две бригаде постављене на уском фронту у циљу продора на простору Државне пуетаре.

Напад је извршен после артилериске ватрене припреме и сконцентрисан за пробој преко канала код Државне пуетаре, где је исти био најплићи. Напад је делимице успео, јер су канал наше јединице прешле и овладале простором с његове друге стране. Но услед брисаности простора и доминантности положаја непријатељских, после жестоке борбе наше јединице су се поново вратиле на полазне положаје.

Непријатељски губици: мртвих 20, рањених 30.

Наши губици: мртвих 12, рањених 23, контузованих 3.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

је посела просторију: Ковиљаче — Лознице — Лешнице — Бадовинце — Црнобарски Салаш — Црне Баре са задатком

спречавања непријатељских снага преко Дрине из Босне у Србију.

Време кишовито.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб Корпуса у Руми.

(М.П.)

4-XI-1944 год.

Задатак Корпуса непромењен.

Непријатељ исти.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На старим положајима с истим задатком.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Без промена.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Задатак активно дејство против непријатеља.

1. бригада на положају Визић — Ердевик. Водила је мање борбе еа два батаљона.

2. бригада после припреме извршила је напад. са два батаљона на непријатеља у е. Визићу. Село је заузето.

3. бригада на положају према Чалми с једним батаљоном, остали батаљони у резерви у В. Радинцима. До борби није дошло.

Космајска бригада на линији: с. Бингула —• Ћишпа. 2 и 4 батаљон на простору шуме „Прогон“ напали су непријатеља и заузели његове положаје избивши на к. 193.

XVII ДИВИЗИЈА

Дејствујена простору Кнића (Г. Милановац). Бригаде се налазе на истим положајима.

15. бригада је одмарширала у правцу Пајсијевића са задатком контролисања Котленика.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

Ситуација непромењена. Задатак исти.

2. пролетер. бригада напада на непријатеља између: Вујновића и Туцаковића млина. 4. бригада са два батаљона извршила је седам јуриша на сектору лево од 2. [бригаде] до комуникације: Лаћарак — Мартинци. 5. бригада вршила је демонстративан напад лево од 4. до р. Саве. Резултат није постигнут. Бригаде се налазе и даље на истим положајима.

Непријатељски губици: мртвих 40, ран>. 56.
Наши губици: мртвих 9, рањених 36.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

се налази на истој просторији и контролише Дрину. Борби није било. Погрешком руска авијација тукла је наше колоне услед чега је било: 8 мртвих и 20 рањених.

Штаб корпуса у Руми.

(М. П.)

5-XI-1944 год.

Задатак Корпуса активно дејство у Срему.

Непријатељ и даље поседа и брани исте положаје.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

У Београду у циљу оформљаваша.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У задатку никаквих промена.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада је водила борбу од линије: Ердевик — Визић.

2. бригада је одбијала више узастопних напада непријатеља. Око 19 часова 1 и 4 батаљон извршили су напад на Прдипоље, триг. 279, но безуспешно, јер је непријатељ био јако утврђен.

3. бригада је са 1 и 3 батаљоном извршила напад.

Коемајска бригада, је одбила непријатељеки напад, који је претходно припремљен арт. ватром, и минобацачима. После жестоке борбе непријатељ је одбијен.

Непр. губици: мртва 53, рањених 76.

Наши губици: 16 [мртвих], рањена 33.

XVII ДИВИЗИЈА

Бригаде ее налазе на истим положајима.

На сектору Гунцати непријатељ је извршио јачи напад, но је одбијен.

2. батаљон 15. бригаде напао је непријатеља у с. Жуње.

Непријатељски губици: мр. 5, рањ. 3.

Наши губици: рањена 2.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На истим положајима.

4. бригада је извршила јуриш на непријатељске утврђене положаје. Извршена је припрема јуриша артилериском ватром.

Непријатељски губици: мртвих 5, рањених 9.
Наши губици: мртва 2, рањена 4.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

На Дрини. 17. бригада је упућена у правцу Зворника > циљу испитиваша непријатеља. На маршу непријатељ је тухао арт. наше колоне и нанео губитке: 4 мртва и 2 рањена.

Време: променљиво.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб Корлуса у Руми.

(М. П.)

6-XI-1944 гсд.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

се налази у Београду ради организације.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду у циљу оформљавања.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада је дејствовала против непријатеља на линији: Ердвик — Визић. Непријатељ је имао знатне губитке.

2. бригада је вршила припреме за напад. Непр. артилерија је с времена на време тукла положаје. Увече је извршен напад. У противнападу непријатељ нас је вратио на полазне положаје. У овом нападу имали смо осетне губитке.

3. бригада на истим положајима. Борби није било.

На сектору Космајске бригаде непријатељ је нападао. Батаљони су одбили напад и одбранили евоје **положаје**.

Непријатељски губици: мртва 33, рањ. 63.

Наши губици: мртва 23, рањених 50.

XVII УДАРНА ДИВИЗИЈА

На **простору** Рорњег Миланов|**Ца**.

На сектору без промене. Непријатељски напад није успео, мада је помогнут артилеријом.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

2. пролетерска бригада у резерви у Сремској Митровици.

На сектору 4. бригаде непријатељ је извршио припремљен врло јак напад. У јуришима које је вршио долазио је на удаљености 40 м од нашег стрељачког строја. Бригада је

бацивши све батаљоне у борбу, одржала своје положаје, вративши непријатеља на полазне положаје.

На сектору 5. бригаде напад непријатеља био је слабији и неуспешан.

Непријатељски губици: мртвих 16, рањених 19.

Наши губици: мртва 2, рањених 5.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Без промена: на истим положајима. Вршена патролна и извиђачка делатност с оне стране Дрине.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је бомбардовала непријатељску моторизацију и бункере.

Штаб у Руми.

(М. П.)

7-XI-1944 гсд.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

се налази у Београду — задатак оспособљавање дивизије за борбу.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Задатак исти. У Београду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада је одбила непријатељски напад потпомогнут артилеријом, <

2. бригада са три батаљона у стрељачком строју и једним у резерви. Борби није било.

3. бригада је водила борбу са непријатељем на сектору Манђелос — Чалма. Непријатељ је успео да заузме с. Манђелос употребивши 20 тенкова. Борба је била жестока и трајала је цео дан. Губици и на нашој страни били су велики.

На сектору Космајске бригаде било је патролне делатности. Непријатељ је дејствовао и артилериском ватром.

Непријатељски губици: мртва 123, рањених, 80.

Наши губици: мртвих 20, рањених 55.

Уништено: 4 тенка.

Наши губици у материјалу: 1 противоклопни топ уништен, 2 п. митр., 48 пушака.

XVII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Предвече, око 16 часова, непријатељ је напао наше положаје дејствујући из с. Жуње. После краће борбе одбијен је.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

У зору овога дана непријатељ је извршио јак напад потпомогнут арт. и ватром из бацача на сектор VI дивизије. При таквој ситуацији наша 2. пролетерска бригада је из дивизиске резерве упућена у правцу с. Манђелоса. Бригада је са два батаљона посела Манђелошки поток, а два у резерви. По заузећу с. Манђелоса непријатељ није покушавао да даље надире.

На сектору 4. бригаде непријатељ је вршио јак притисак и у јуришима дошао на одстојању 60 м од наших положаја. Борба је трајала скоро цео дан. Непријатељска артилерија је дејствовала и тукла наше положаје и позадину. Поеле противдејства „Каћуша“ његова ватра је ослабила. У мраку непријатељ се повукао позади Манђелошког канала.

И на сектору 5. бригаде непријатељ је упорно јуришао трудећи се да продре. У девет јуриша он је долазио на десетак метара отстојаша. Наши борци, иако међу њима [има] много млађих, сломили су непријатеља и повратили [га] на полазне положаје.

Непријатељски губици: мртвих 70, рањених 150.

Наши губици: мртвих 6, рањених 19.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Поседа и брани десну обалу Дрине од ушћа до Бајине Баште.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

8-XI-1944 год.

Задатак Корпуса исти и непромењен.

Непријатељ'поседа и брани исте положаје као претходних дана. Његова намера: упорна одбрана појединих положаја.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Налази се у Београду у циљу оформљавања

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду у циљу оформљавања.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада са три батаљона на истим положајима и једним у резерви, одбила је више наших напада.

2. бригада је извршила напад потпомогнут јаком артилериском ватром. Напад је местимице успео.

3. бригада је смењена са положаја Војвођанском бригадом.

Космајска бригада са два батаљона држи положај: с. Визић ← Матора Шума. Непријатељ је био неактиван, сем артилериског дејства.

Непријатељски губици: мртвих 8, рашених 9.

Наши губици: мртва 22, рањена 74.

XVII УДАРНА ДИВИЗИЈА

је преко дана одбила непријатељске нападе. У току ноћи вршени су противнапади. Промене у положају нису биле.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

У састав дивизије додељена је XXXI српска бригада. Борби на овим секторима бригаде није било.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Поеда и брани десну обалу Дрине од Малог Зворника до ушћа реке у Саву.

У близини Ковиљаче непријатељ је у јачини 100 војника прешао реку и напао 2 батаљон 17 бригаде. После двочасовне борбе непријатељ се повукао преко Дрине. Истодобно непријатељ је прешао реку и код Скеле.

У овим борбама ми смо имали следеће губитке: мртва 33, рашених 20 и нестала 4.

Непријатељски губици: непознати.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је у више махова надлетала непријатељске положаје и позадину, тукући из митраљеза и бацајући бомбе.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

9-XI-1944 год.

Задатак Корпуса непромењен.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

се и даље налази у Београду ради оспособљавања за дејство-

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду ради оспособљавања за борбу.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада са три батаљона на истим положајима.
2. бригада због ратних губитака обуставила нападе.
3. бригада у 3 ч сменила 10 војвођанску бригаду и **посела** положај: Шишатовач — Стара Бингула.
Космајска бригада на положају у простору с. Визића — Матора Шума.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

је прогонила непријатеља који се је повукао са Манђелешког канала према с. Мартинци.

2. бригада га је прогонила правцем: Државна пустара— Вртолог — Кудељиште — и до Баркут-Ширина Потока.

4. бригада је прогонила непријатеља: од [Државне] пустаре преко Вујновића млина ка Мартинцима испред **кога** (села) се задржала. На ж. ст. у селу извршен је **напад око** 18 ч но није успео.

5. бригада је водила борбе на простору Пановаче, приликом прогоњења непријатеља.

31. бригада у резерви у Ср. Митровици.

Непријатељски губици остали су непознати.

Наши: мртва 2, рањених 10.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Поседа положаје: Мали Зворник — Ковиљача — Лозница — Лешница — Бадовинци — Црна Бара и брани десну обалу р. Дрине.

Непријатељ је извршио покушај прелаза преко река, али је одбијен.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

10-XI-1944 год.

Задатак Корпуса: чшпћење Срема од непријатеља и **избијање** на линију: Босутске шуме — Шид — Дунав.

Непријатељ је померио своје положаје на сектору 21 дивизије до линије: западно од с. Бингуле — Баркут-Ширина Потока — с. Мартинци — Хорватов салаш — р. **Сава**.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

се налази у Београду.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду у циљу оформљавања.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На фронту 1. бригаде без промене.

2. бригада на истом положају.

Патролна делатност. Бацачка ватра од стране непријатеља.

3. бригада са положаја: Дивош — Бингула, извршила је напад потискујући непријатеља према Ердевику.

Космајска бригада на истим положајима.

Непријатељски губици: мртва 3.

Наши губици: мртав 1, рањена 2. ^

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

2. бригада посела Чалму.

4. бригада је извршила демонстративан напад на непријатеља.

31. бригада је сменила 5 [бригаду] са положаја.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

је патролним акцијама узнемиравала непријатеља на левој обали Дрине. Једна патрола је ухватила два наоружана четника.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

11-XI-1944 год.

Задатак непромењен: Чишћење Срема од непријатеља и избијање на линију: Шаренград — Шид —• Босут. шуме.

Непријатељ пред фронтом Корпуса држи следеће положаје: десно од Дунава [Прдипољеј триг. 279 — Пољана — Ердевик — Бингула — Фламијин Двор — Баркут-Шидина Поток — Мартинци — Пановача — р. Сава, лево. Јачрша непријатељских снага: неодређена — цени се око 5.000 војника. Састав: 264 немачка дивизија, делови 118 планинске дивизије, један батаљон „Принц Еуген“ дивизије, зелени кадар (Мујина дивизија), усташе, љотићевци. Намера непријатеља дефанзивног карактера: одбрана. — Поменути линију на којој се је непријатељ задржао, утврдио је изградивши

отпорне центре — с. Мартинци и с. Кузмин. На предњој ивици села изградио је бункере, ископао ровове, пред-терен минирао и поставио сплет бодљикавих жица. Остале делове положаја је групно посео. Непријатељ располаже тенковима. Артиљерију је поставио око села Кузмина.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

се и даље налази на простору Београда и Земуна у циљу оспособљавања за борбу.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду, ради формирања.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На сектору 1. бригаде одбијен је непријатељски напад уз губитке, на сектору: к. 184 до к. 193 (Матора Шума).

2. бригада је на положају држала 2 батаљона: Прдиполе триг. 279. Једна непријатељска патрола, која је пошла у извиђање, уништена је.

2. батаљона 3. бригаде на положају према Илоку.

4. бригада на положају код с. Визића. Непријатељска група од 40 војника разбијена је и протерана.

Непр. губици: мртвих 17; рањених 26.

Наши губици: мртав 1; рањен 1.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

2. Пролетерска је поеела целом бригадом с. Чалму. У правцу Кудељишта једна чета, са задатком извиђања и обезбеђења.

У току овог дана 4. бригада је била врло активна: са 2. батаљона напала је ж. ст. у Мартинцима с једним је овлада првим кућама у селу, а једну чету је упутила у циљу ометања еаобраћаја Мартинци — с. Кузмин.

V бригада у резерви.

XXXI на фронту без борбе.

Наши губици: рањена 4.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

На десној обали Дрине са задатком спречавања покушаја непријатеља да упадне у Србију.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

12-XI-1944 гед.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

се налази у Београду — формирање.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада на истим положајима. У току дана ровови непријатељских положаја су у више махова прелазили из руке у руку.

2. бригада са 2 батаљона у првом борбеном реду, а 2 у резерви. Непријатељ је нападнут на цести сев. од ЈБубе.

3. бригада с једним батаљоном је напала непријатеља на Радошком Брду. Напад је остао без успеха.

Космајска бригада на положају код с. Визића је вршила такође напад но и он није успео.

Непријатељски губици: мртвих 28, рањених 45.

Наши губици: мртвих 8, рањених 40.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

2. пролетерска бригада је извршила демонстративан напад на непријатеља у циљу испитивања снага и положаја.

4. бригада у с. Лаћарку.

5. бригада је вршила смену батаљона на положају.

31. бригада без промена на положају.

Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: 18 рањених.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Без промена на десној обали реке Дрине.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

13-XI-1944 гед.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

У Београду са задатком оформљавања.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада се налази на истим положајима. Са 1 батаљоном су преузети положаји од Коемајске бригаде.

2. бригада са два батаљона на положају. Борба мањим одељењима.

3. бригада без промене.

4. бригада смењена са положаја и постављена у резерву у с. Лежимиру.

Непр. губици: мртва 3.

Наши губици: рањен 1.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

2. бригада се повукла у с. Чалму после јучерапњих борби.

4. у резерви — с. Лаћарак.

5. без промене.

На сектору фронта 31 бригаде непријатељ је начинио два мала испада и био је враћен.

Непр. губици: мртвих 7, рањених 14.

Наши губици: рањена 2.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Поседа и брани десну обалу реке Дрине.

Код М.[алог] Зворника на сектору XVII бригаде 2-ог батаљона непријатељ је прешао Дрину и извршио напад. Батаљон се је нешто повукао.

Непр. губици: мртва 2; рањ. 7.

Наши губици: мртав 1; рањ. 6.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

14-XI-1944 год.

I дивизија се налази у Београду ради оформљавања.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада држи положаје: к. 184 — Протон. Дошло је до чарки са непријатељем.

2. бригада поседа с једним батаљоном положаје. Непријатељски напад одбијен.

3. бригада исти распоред, Борбе није било.

4. бригада у Лежимиру у дивизиској резерви.
Напхи губици: мртав 1, рањених 3.
Непријатељски: непознати.

XVII УДАРНА ДИВИЗИЈА

На одвојеном сектору дејства —• Кнић.
— Ујутро у 6 ч Немци, јачине 400 војника потпомогнути артилеријом извршили су напад на наше положаје с. ист. од с. Гунцати. Наше снаге су потиснуте ка Бумбаревом Брду. 6 бригада је упућена у бок непријатеља. Тај маневар после врло ж^есточе борбе је успео и непријатељ је враћен на своје полазне положаје.

Покушај непријатеља да предвече понови напад, није успео.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

2. бригада у отссчној резерви.
4. бригада у отпптој резерви — Лаћарак.
5. на истим положајима.
31. бригада је у I стрељ. строју задржала мањи број бораца, док је гро снага повукла у резерву. Из разлога ефикасног дејства непријатеља на наш стрељачки строј, бацачком ватром — разређен је први борбени ред.

Соиствени губици: рањен 1.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

У циљу веће контроле десне обале Дрине једна бригада је рокирала улево све до комуникације: Љубовија — Пецка. Непријатељске снаге које су у току јучерашњег дана овладале нашим положајима — повукле су се у М. Зворник.

Штаб Корпуса у Руми.
(М. П.)

15-XI-1944 год.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На простору Београда у циљу оспособљавања за борбу.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада са два батаљона на старим положајима. Два у резерви. Било је чарки са непријатељем мањим групицама.

2. бригада смењена са положаја 3-ћом бригадом, и повучена у резерву.

4. бригада налази се у резерви у с. Лежимиру.

XVII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Са својим бригадама: XV мајевичком и VI пролетерском посела положаје: Жуше, Гунцати — Бумбарево Брдо — Бреснички Крш — Попово Брдо.

У току овог дана непријатељ је извршио два напада. Један у 5 ч са 300 војника припремивши исти артилеријом¹ и бацачком ватром. После четири часовне борбе непријатељ је одбијен. Предвече обновљен је напад али слабијих размера.

Непријатељски губици велики.

Наши губици: рањених 14.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту 2. бригаде без промена.

5. и 31. бригада су извршиле напад, Исти је трајао 2 часа. Борци 31. бригаде успели су да избаце непријатеља из бункера, али услед јаке бацачке ватре касније су се повукли.

Непр. губици: мртвих 14, рањених 26.

Наши губици: мртвих 5, рањен 21.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

На новопоседнутим положајима дуж десне обале Дрине..

Борби није било.

Бреме облачно и кишовито.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

16-XI-1944 год.

I ПРОЛЕТЕР. ДИВИЗИЈА

Без промена.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду са задатком оспособљавања за борбу.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада са два батаљона на положају, а два у резерви. Мање борбе са непријатељем.

2. бригада у резерви.

3. бригада на истим положајима.

4. бригада у резерви.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

Поседа положај: Фламијин Двор—Бингула—Пољана к. 130. Са овог положаја извршен је напад на непријатеља уз припрему артилерије. Непријатељ је избачен из првих рова, али из бункера није се могао протерати.

Непр. губици: мртва 2, рањених 8.

Сопствени губици: рањен 1.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

2. бригада без промене.

4. бригада је одбила напад непријатељских тенкова уз помоћ руске артилерије.

5. бригада после дејства немачких тенкова извршила је напад на непријатеља.

31. бригада је у току ноћи 15/16 разбила непријатељски напад извршен мањим снагама.

Сопствени губици: рањених 6.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту никаквих промена, сем патролне делатности. Слате су патроле у правцу ЈБубовије.

(М. П.)

17-XI-1944 год.

Задатак Корпуса непромењен.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Налази се и даље у Београду, са задатком оспособљавања за борбу.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Налази се: три бригаде у Београду, а једна у **Вршцу**, где врше гарнизону службу.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада поседа положаје: к. 184 — к. 193 Матора Шума. Непријатељ је вршио нападе мањим снагама.

2. бригада у резерви.

3. бригада са два батаљона на положају, а два у резерви.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На сектору ове дивизије без видних промена. V бригада је смењена са положаја XXXII бригадом.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На сектору дејства ове дивизије непријатељ држи и брани исте положаје.

Сем извиђачке делатности и једног мањег демонстративног напада са једним батаљоном 5. бригаде, других акција није било.

Сопствени губици: рањених 3.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Поседа десну обалу Дрине, контролишући обострану њену обалу.

Сукоба с непријатељем није било.

Непријатељска авијација неактивна.

Време лепо.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

18-XI-1944 гсд.

I ПРОЛЕТЕРСКА" ДИВИЗИЈА

Налази се у Београду.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Налази се у Београду са три бригаде, једна у Вршцу..
Задатак: оспособљавање за борбу и вршење гарнизоне службе.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада је смењена у 16 часова 4. бригадом. Непријатељ је вршио мање нападе. .

Ца фронту 2. и 3. бригаде борби није било.

При смењивању 4. бригада је водила мање борбе са непријатељем.

Непријатељски губици: мртвих 5, рањених 9.

Сопствени: мртвих није било, рањених 1.

.XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту 5. и 12. бригаде без промене.

32. бригада је са два батаљона извршила демонстративан напад.

Сопствени губици: рањених 7.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

Непријатељ поседа исте положаје појачавајући отпорне центре Мартинци, фортификациским радовима.

На сектору II и IV бригаде без промене.

3. батаљон 5. бригаде, користећи дејство руске авијације самоиницијативно је напао непријатеља на делу положаја код цркве у с. Мартинцима.

31. бригада је извршила демонстративан напад. У току ноћи извиђачка делатност.

Непријатељски губици: непознати.

Сопствени: мртва 2, рашених 8.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

Поседа десну обалу Дрине.

1 батаљон 17. бригаде водио је борбу са непријатељем на простору Грачанице, где је непријатељ у циљу пљачке извршио напад. Других значајнијих промена није било.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је од 8 часова у току дана у више налета бомбардовала непријатељску позадину и положаје. У отпорном центру Мартинцима црква и Ж. ст. нису ликвидиране.

Време променљиво.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

19-XI-1944 год.

Задатак Корпуса непромешен: Чишћеше непријатеља из Срема.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

У Београду у циљу реорганизоваша.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду у циљу реорганизоваша. Једна бригада налази се у Вршцу.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На фронту 1. 2. и 3. бригаде без промена.

На сектору фронта 4. бригаде дошло је до наших борби.

Непријатељски губици: мртва 2, рашена 3.

Сопствени: рашен 1.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту 5. и 12. бригаде без икаквих значајних промена.

302.

На делу фронта 32. српске бригаде непријатељ је извршио напад, али је био одбијен.

Непријатељски губици: мртвих 9.

Сопствени: мртав 1, рањених 5.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

4. бригада је сменила 31. [бригаду] са положаја.

На сектору 2. пролетерске бригаде вршена је извиђачка и демонстративна делатност од наших извиђачких делова.

5. бригада са гро снага у резерви.

Сопствени губици: мртва 2, рањена 4.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

И даље поседа десну обалу р. Дрине. Вршена је извиђачка делатност Љубовије и Зворника.

(М. П.)

20-XI-1944 год.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Задатак реорганизовање дивизије. -

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

У Београду са 3. бригаде, а с једном у Вршцу, где врши тарнизону службу и опремљује се за борбу.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На фронту ове дивизије није било никаквих промена.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

Сем на сектору 32. бригаде, није било борби.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

Све бригаде налазе се на старим положајима.

2. пролетерска бригада извршила је демонстративан напад на непријатеља. На сектору осталих бригада без промене.

XXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

У циљу извиђања слала је извиђачке групе у правцу Љубовије и Зворника.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је митраљирала непријатељске положаје.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

21-XI-1944 год.

Задатак Корпуса непромешен.

Непријатељ поседује и брани исте положаје. Непријатељски положаји су јако утврђени. Пољски фортификациски објекти се пружају дуж целе линије. Најутврђеније тачке су насељена места од којих је непријатељ начинио упориште и odporне центре. Блокови кућа, бункери, бодљикаве жице, ровови и минска поља, брисаност простора, недостатак природних заклона — све то стоји на страни непријатељској као плус његовој упорности и као минус у нашој живавости и борби да пробијемо непријатељску одбранбену линију. Дуго држање непријатеља на једним те истим положајима дају слику ових борби — рововске војне. Намера непријатеља: упорна одбрана.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. 3. и 8 бригада у Београду; Италијанска у Великом Мокром Лугу; 13. бригада у Земуну.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Са три бригаде врши гарнизону службу у Београду, а с једном у Земуну. Иначе главни задатак оспособљавање за борбу.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На сектору фронта 1. и 2. бригаде без икаквих промена.

На сектору 3. и 4. бригаде мање борбе: чаркања патрола ј!_пушкарања.

Непријатељ. губици: мртва 3, рањена 4.

Сопствени губици: мртва —, рањен 1.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту целе дивизије без икаквих промена.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту бригада сем извиђачке делатности и артилериске непријатељске ватре, других промена није било.

Сопствени губици: мртва 2, рашених 6 од непр. арт. ватре.

Време лепо.
Непријатељска авијација неактивна.
Штаб Корпуса у Руми.
(М. П.)

22-XI-1944 год.

Задатак непромењен.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Вршена је припрема за покрет.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

се налази у Београду.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА-

На фронту 1. бригаде без промена.
2. бригада је сменила 3. бригаду.
На сектору Космајске бригаде непријатељ је био активан.
Непријатељски губици: мртва 4, рањених 6.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту целе дивизије без видних промена. Имали смо рањене од непр. арт. ватре.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На целом фронту борбе није било.
Вршени су фортификациски радови на западној ивици с. Лаћарка.
Време лепо.
Непријатељска авијација неактивна.
Штаб Корпуса у Руми.
(М. П.)

23-XI-1944 год.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

б.црногорска бригада, Италијанска и делови Арт. бригаде у покрету. Остале јединице у Београду.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Налази се и даље у Београду у циљу оформљавања и оспособљавања за борбу.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

1. бригада сменила је са положаја Космајску бригаду.
2. бригада на истим положајима.
3. бригада у резерви.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

5. бригада у резерви.
12. бригада са неколико извиђачких — ударних група извршила је жесток напад на непријатеља. Истом је једном са два батаљона нападала 32. бригада.
Резултати борби:
Непријатељски губици: мртва 4, рањених 9.
Сопствени губици мртва 3, рањен 21.

XXI УДАРНА, ДИВИЗИЈА

Извиђачка делатност свих бригада.
Непријатељска авијација неактивна.
Време лепо.
Штаб Корпуса у Руми.
(М. П.)

24-XI-1944 год.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Налази се у покрс^у.
I Пролетер. бригада је извршила путовање из Београда до Н. Пазове, где је заноћила.
III пролетер. бригада је достигла до просторије С. Пазове.
XIII пролетер. бригада је из Земуна допутовала у Инђију-
VIII црногорска ударна бригада је достигла просторију Ср. Карловаца.
Италијанска бригада је из Батајнице допутовала у с. Марадик.
Артилериска бригада је из Н. Пазове стигла у Крушедол.
Остали делови су заноћили у с. Батајници.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Налази се у Београду са три бригаде, а са једном у Земуну.
Задатак: оспособљавање за борбу и вршење гарнизоне службе.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

I бригада на положају Маторе Шуме. Непр. арт. тукла је наше положаје.

II бригада на истим положајима.

Борби није било.

III бригада се налази у резерви.

Космајска бригада у с. Лежимиру.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

V бригада у резерви → у с. Манђелосу.

XII бригада на истим положајима.

XXXII срп. бригада на старим положајима.

Борби није било.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

II пролетерска, IV, V и XXI српска бригада на истим положајима.

Повремена митр. и бацачка ватра са стране непријатеља.

Време је •било лепо.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

25-XI-1944 год.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

је извршила путовање и са бригадама стигла до: Ср. Карловаца, Петроварадина, Баноштра, Беочина и Черевиха.

У путовању непр. авијација је није узнемиравала.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

се налази у Београду са задатком оспособљавања за борбу.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На фронту бригада никаквих промена. Од арт. ватре код I бригаде била [су] 3 друга рањена.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

XII и XXII бригада на положају, без икаквих промена.

V бригада у резерви.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту без промене. Извиђачке групе биле су активне.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација вршила је извиђање.
Време облачно — кишовито.
Штаб Корпуса у Руми.
(М. П.)

26-XI-1944 год.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Са јучерашње достигнуте просторије извршено је даље путовање и достигнута је просторија: Сусек, Беочин, Луг, Бипша.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

На истој просторији са непромењеним задатком. I бригада је из Вршца допутовала у Београд.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

На сектору фронта I бригаде непријатељ је извршио жесток напад, но без успеха.

II, III и IV бригада на истиж положајима.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

XII и XXXII бригада са по једним батаљоном извршиле су напад демонстративног карактера.

V бригада у с. Манђелоеу у резерви.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту бригада до борби није дошло.

Извиђачка делатност наших извиђачких група.

1. батерија Артилериске бригаде ове дивизије је први пут узела учешћа у борби тукући цркву и Ж. ст. у с. Мартинцима.

Непријатељска авијација неактивна.

Време кишовито.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

27-XI-1944 год.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

XIII пролетер. бригада на положају од Дунава до с. Вишића.

VIII црногорска ударна бригада је сменила са положаја I пролетер. бригаду VI прол. дивизије, на положају: с. Вишић до к. 144.

I пролетер. бригада домарширала је до с. Баноштра.
III пролетер. бригада у Суеку у циљу изграђивања од-
бранбеног положаја на линији: к. 133—139 — к. 144.
Италијанека бригада дошла је до Луга—Свилоша, где
се утврђује.
XIII и VIII бригада чине I линију.
III и Итал. бригада чине II линију.

V УДАРНА "ДИВИЗИЈА

Налази се у Београду у циљу оформљавања.

VI ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Смењена са положаја од стране I пролетер. дивизије,
извршила је путовање за Беотрад.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту није било промена. Једна чета XXXII бри-
гаде извршила је демонстративан напад на непријатеља.
Сопствени губици: рањена 3.
Непријатељски: непознати.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту II, V и XXXI бригаде владало је затишје. На
делу фронта IV обострана арт. делатност. Црква и Ж. ст. у
Мартинцима погођене су са више пуних погодака. Торањ
цркве није срушен.

Непријатељски губици: непознати.
Наши губици: мртва 3, рањена 2.
Време је било кишовито и хладно.
Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

28-XI-1944 год.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Сектор дејства: с. Визић—к. 144 — Сусек; Луг—Сви-
лош— Синкерек — к. 134.

XIII и VIII бригада на положају.

III и Италијанека бригада на резервним положајима.

Артилериска бригада уређује положаје и заклоне **сво-**
јих оруђа.

У извиђачкој делатности непријатељу су нане-ти губи-
ци: мртвих 6.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Врши припрему за покрет из Београда на фронт.

VI ПРОЛЕТЕР. ДИВИЗИЈА

Налази се на путу за Београд.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту без икаквих промена. Непријатељ је дејствовао из бацача. Губитака на нашој страни није било.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту није било никакве делатности.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

29-XI-1944 год.

Задатак и поседнути положаји — исти.

I ПРОЛЕТЕР. ДИВИЗИЈА

Налази се на старим положајима.

У току ових дана непријатељ је вршио више напада, који су од наших бригада били одјбијени.

Непријатељски губици: мртвих 30, рањених 40.

Сопствени: мртав 1, рањених 6.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Врши припреме за претстојећи марш од Београда на фронт.

VI ПРОЛЕТЕР. ДИВИЗИЈА

На путу за Београд са задатком оформљавања бригада..

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту без промена. Непријатељ је дејствовао минобацачком ватром. XXXII бригада упутила је у току ноћи једну извиђачку групу, у правцу непријатељског положаја, са задатком извиђања непр. распореда и положаја.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На фронту извиђачка делатност. Наше извиђачке групе у позадини непр. фронта, ухватиле су више „дивила и дезертера“ како сами изјављују.

Борби није било.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

30-XI-1944 гсд.

I ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

Налази се на истом положају са истим задатком.

У току овог дана непријатељ је извршио више жестоких напада и успео је да овлада чак и рововима једног батаљона VIII црногорске бригаде. У противнападима наше бригаде успеле су пред мрак да поврате непријатеља на његове полазне положаје.

Непријатељски губици: мртвих 40, рањених 60.

Наши губици: мртвих 9, рањених 26, несталих 3, дезертера 12.

V УДАРНА ДИВИЗИЈА

Налази се у покрету:

II бригада од Београда до Ст. Пазове.

I, X ИЈ XXI бригада стигле до Голубинаца и Путинаца.

VI ПРОЛЕТЕР. ДИВИЗИЈА

На путу за Београд са задатком оспособљавања за борбу.

XI УДАРНА ДИВИЗИЈА

V бригада је сменила са положаја I пролетерску.

XII бригада на истим положајима. На њеном сектору непријатељ је покушао ноћу да изврши мањим групицама извиђање.

Непр. губици: мртва 2.

XXI УДАРНА ДИВИЗИЈА

На истим положајима. Борби није било.

Време облачно.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
ОД 1 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА ДИВИЗИЈА ЗА ПРО-
БОЈ НЕПРИЈАТЕЉСКЕ ОДБРАНЕ¹**

ШТАБ
а ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
0. Бр. 148
1. XII. 1944

ЗА П О В И Ј Е С Т

Секције: Нови Сад и Суботица
Размјер: 1:200.000 (руско издање)²

Ситуација. Јединице III Украјинског фронта у снажном налету потпуно су разбиле непријатељску одбрану у Барањи, и у задњих неколико дана заузеле више важних непријатељских упоришта и градова међу којима Мохач и Печуј, и овладаle десном обалом р. Драве на широком фронту до њеног ушћа у Дунав.

Наша XXVIII Дивизија форсирала је р. Дрину, повезала ее са јединицама III Корпуса, заузела Јању и Бијељину и наставља даље продирање према¹ Брчком.

Положај свих окупаторских и квислиншких снага, које се сада налазе јужно од р. Саве, постао је врло критичан. Канал за извлачење, на који непријатељ рачуна, сужава се еваким даном.

На сектору између Саве и Дунава, испред нас, налази се главнина 264 њемачке дивизије, дјелови 118 дивизије, за коју имамо податке да се извлачи према Винковцима и Осијеку. два пука домобрана и два батаљона усташа.

Наш корпус поачан са XI Дивизијом добио је задатак да пробије и уништи непријатељску одбрану у Срему и избије на линију: Шамац—Винковци—Осијек, споји се са јединицама VI Корпуса и продужи даље продирање према Загребу.

Код извршења овог задатка на нашем десном крилу према Вуковару и Осијеку, продираће једна дивизија Цр-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 8-2, к. 866.

² Наше секције: Бачка Паланка и Вуковар, размере 1:100.000

вене армије ојачана са артиљериским јединицама, а на лијевој крилу према Брчком продираће XXVIII Дивизија.

У циљу извршења постављеног задатка

НАРЕЂУЈЕМО:

I

ДЕСНА КОЛОНА

Командант: пуковник В. Јовановић³

Састав: јединице I Прол. дивизије

— Извршиће напад и разбити непријатељску одбрану на сектору: Клисина—Горње Лице. Зона ширења десно: Клисина—Вуково (к. 187) •— Церје (к. 145) — с. Бапска—Рана Јабука (к. 134), и лијево: Церје Пустара (к. 134) — Мала Раван (к. 146—180) — Штино Брдо (к. 197) — с. Гибарац.

По разбијању непријатељске одбране, тј. првих утврђених положаја, са двије бригаде продужити гоњење непријатеља и што прије ликвидирати непријатељско упориште Товарник, а са двије бригаде село и жељезн. станицу Шид. Пету бригаду, као резерву, употребити према потреби на једно или друго упориште.⁴

II

СРЕДЊА КОЛОНА

Командант: пуковник М. Шиљеговић⁵

Састав: јединице XI Дивизије, два пука артиљерије Црвене армије и Артиљериска бригада V Дивизије

— Извршиће напад и разбити непријатељску одбрану на сектору: Церје Пустара (к.134) — Емилијин Двор (к. 94).

Зона ширења десно: линија одређена за I Прол. дивизију, а лијево: Емилијин Двор—Црквине.

По разбијању непријатељске одбране, на првим утврђеним положајима и заузимања Ердевика, избити на комуникацију Винковци—Срем. Митровица и овладати непријатељским упориштима: с. Гибарац, с. Бачинци и с. Кукујевци.⁶

³ Васо Јовановић, командант Прве пролетерске дивизије

⁴ Види док. бр. 129.

⁵ Милош Шиљеговић, командант Једанаесте НОУ дивизије

⁶ Види док. бр. 114 и 136.

III
ЛИЈЕВА КОЛОНА

Командант: пуковник М. Милојевић⁷
Састав: јединице XXI Дивизије и
I Коњичка бригада

— Извршиће напад и ликвидирати непријатељска упоришта у с. Мартинцима и Кузмину. Зона ширења десно: линија одређена за XI Дивизију а лијево р. Сава.⁸

— По ликвидирању непријатељских упоришта: Товарник, Шид, Кукујевци и Кузмин, све јединице вршиће, без предаха, даље гоњење непријатеља и то:

I Прол. дивизија општим правцем: Тозариик—Илача—Чаковци—Берак—Свињаревци—Стари Јанковци—Церић—Нуштар, са циљем да обухвати Винковце са сјевера и сјеверозапада, затварајући правце од Вуковара и Осијека. Десно од I Прол. дивизије кретаће се јединице Црвене зрмије са задатком заузимања Вуковара и даљег продирања према Осијеку.

XI Дивизија продужиће гоњење непријатеља општим правцем: комуникацијом према Винковцима до с. Стари Јанковци, а затим: с. Привлака и избити на комуникацију Брчко—Винковци са задатком овлађивања насељима: Градиште—Церна—Андријашевци и Роковци, и затварање правца од Брчког.

XXI Дивизија продужиће гоњење непријатеља општим правцем: с. Бачинци—Адашевци—Мала Вашица, одакле једну бригаду (јачу) и I Коњичку бригаду упућује правцем Липовац—Врбања са задатком да избије на комуникацију Брчко—Жупања, очисти села поред Саве и затвори правац од Брчког. Са главнином продужити правцем: с. Нијемци—Оток а затим напасти и ликвидирати непријатељ. упоришта у Жупањи и Бошњацима.

V Дивизија, као резерва, код почетка напада налазиће се на просторији Сремска Митровица—Радинци—Рума, а по овлађивању комуникације: Товарник—Мартинци извршиће покрет комуникацијом према Винковцима у циљу напада на ово непријатељско упориште са истока и југа.

—• Почетак напада на непријатељске утврђене положаје Илок—Мартинци биће 3 децембра т. г. и то:

Артиљериска припрема по циљевима почиње у 8 и траје до 9 часова.

⁷ Милоје Милојевић, командант Двадесет прв НОУ дивизије

⁸ Види док. бр. 130.

Појачана артиљериска ватра за таиштење свих отпорних тачака непријатеља траје од 9 до 9.45 часова.

Од 9.45 до 10 часова ватра из свих артиљериских оруђа, бацача и аутоматских оруђа по рововима.

Тачно у 10 часова извршити јуриш на непријатељску одбранбену линију, скршити непријатељеки отпор и продужити гошење предвиђеним правцима. Напад мора бити снажан и одлучан а продор свакако извршити уз руско и наше „Ура“.

Сва тешка оруђа и јединице да буду на полазним положајима 2 о. м. до 16 часова.

Два пука артиљерије Црвене армије и артиљерије V Дивизије придају се за ову акцију XI Дивизији, која ће се одмах са њима повезати и дати им конкретне задатке“.

Линију до које су допрле наше јединице обиљежавати са црвеним ракетама испаљеним у правцу непријатеља и паљењем ватре.

Везу са нама одржавати према приложеном плану.

Евакуацију и прихват рањеника вршити према заповијести шефа Санитет. отсјека корпуса.

У почетку напада наш осматрачки пункт⁹ биће на к. 226.¹⁰ Током даљег напредовања помјераћемо се комуникацијом. Сремска Митровица—Шид.

Борбени знаци:

3. XII.: *Топ — Тольбухин*
4. „ *Побједа — Пролетер*
5. „ *Слава — Слобода*
6. „ *Вичковци — Вуковар*

ОМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ПОЛИТИЧКИ КОМВСАР,	НАЧЕЛНИК,	КОМАНДАНТ,
Пуковник	Потпуковник	Генерал-лајтнант-
М. Тодоровић¹¹	Саво Ђ. Дрљевић	Пеко Дапчевић

(М. П.)

Достављено:

I, V, XI и XXI Дивизији,
Коњичкој бригади

9 Командантска осматрачница

1® Односи се на к. 226 која се налази у западном делу села Ст. Вингула.

и Мијалко Тодоровић

БР. 100

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДАНТА ОСМЕ ЦРНОГОРСKE УДАРНЕ
БРИГАДЕ ОД 1 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВЕ ПРОЛЕ-
ТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ О АКЦИЈАМА И БОРБАМА ОД 1 ДО 30
НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

ШТАБ
VIII ЦРНОГ. УДАР. БРИГАДЕ
Бр. службено
1 децембра 1944 год.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

П о л о ж а ј

Извјештај команданта
VIII Црног. удар. бриг.
о акцијама од 1 до 30
новембра 1944 год.

I

З А Д А Т А К

Београд

На овом сектору задатак наше бригаде био је посједање 12, 14 и 16 одељка, рад у одељцима и обезбеђење заробљеничког логора на Бањици.

П О С Т У П А К

Према наређењу Команде града Београда са бригадом смјестили смо се на просторији 12, 14 и 16 одељка. Још у току прошлог мјесеца са горе назначеним задатком.

1—5 новембра ове год. распоред наше бригаде био је следећи:

1 батаљон налазио се на Чукарици у 14 одељку, 2. батаљон налазио се на Бањици код заробљеничког логора, 3 батаљон налазио се на Дедињу, на просторији 12 одељка, 4 батаљон у Жаркову, 16 одељак. Бригадна амбуланта и интендантура налазиле се у Раковици. Задатак батаљона и јединица на овој просторији био је обезбеђење свих јавних зграда на поменутиим подручјима, одржавање реда, чистоће, отклањање рушевина и омогућавање саобраћаја на поменутој

¹ Оригинал, писан маншном, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 38а-4, к. 872.

просторији, као и рад по одељцима. За ово вријеме батаљони су формирали по одељцима радне батаљоне, који су употребљивани за потребне радове по одељцима. Организован је рад у одељцима по свим секторима.

5—22 новембра ове год. 5 новембра добили смо наређење од Штаба дивизије да смјенимо јединице III Крајишке бригаде и предузмемо рад у одељцима 1, 2, 10 и 13, поред одељка које смо већ држали. Према овом наређењу истога дана смјенили смо јединице III Крајишке бригаде и предузели рад по поменутиим одељцима, Задатак наше бригаде на овим преторијама остао је исти све до 22 овог мјесеца.

З А К Л Ј У Ч А К

У овом периоду наша бригада налазила се на одмору са задатком рада и организације по одељцима. С обзиром на просторију коју је бригада запосједала, бригада је била прилично разбацана и оптерећена, те се ово вријеме није могло искористити за рад по јединицама на војничком и политичком пољу у оноликој мјери колико би било потребно. С обзиром да су батаљони и јединице биле разбацане на обезбеђењу појединих објеката и јавних зграда, а штабови батаљона оптерећени радом самим одељцима, рад по јединицама сводио се на терет нижих руководиоца без довољно контроле и помоћи виших руководиоца. Но и поред тога настојало се по батаљонима и јединицама да се свако^ слободно вријеме искористи на уздизање бораца на војничком и политичком пољу. С обзиром да се у бригади налази већина нових бораца са којим је било потребно више рада на војничком и политичком пољу, како би исте што боље оспособили за претстојеће задатке, а што се у овом периоду није могло постићи из горе наведених разлога. Поред горе наведених тешкоћа рад у батаљонима и јединицама у овом периоду дао је видних резултата, а нарочито у погледу спољне дисциплине, вршење стражарске службе и обуке на оружју, тако да је у овом периоду дисциплина у нашој бригади била на висини. Однос према народу и народној имовини био је правилан, но и поред тога у бригади се осјећа потреба војничког рада на повећавању и оспособљавању бораца и руководиоца за претстојеће задатке и дизања убојности. Ово из разлога прилива великог броја нових бораца, мада су добровољно дошли, али се осјећа потреба за брзо уздизање и побољшање убојности ратне вештине код истих, што изискује пуно рада са овим борцима да се правилно уздигну, прилагоде нашем животу и оспособе за будући задатак.

[И]

ЗАДАТАК

Београд — Земун — Стара Пазова — Сремски Карловци — Банонгтор — Стара Бингула.

На овом сектору задатак наше бригаде, да у еклопу дивизије изврши покрете поменутиим правцем у циљу смјењивања јединица VI Личке дивизије.

ПОСТУПАК

22 новембра према наређењу Штаба I Пролетерске дивизије са бригадом смо извршили покрет са просторије Београд, на просторију Стара Пазова. У овом маршу дисциплина била је заступљена у довољној мјери. По доласку на нову просторију бригада се смјестила на просторију Старе Пазове у циљу преноћишта, одмора и припреме јединица за идући марш.

23 новембра према ранијем наређењу Штаба дивизије са бригадом смо извршили покрет са просторије Стара Пазова, на просторију Сремски Карловци. У овом маршу дисциплина је била на завидној висини, случајева недисциплине, заостајања или осипања није било.

24 новембра према наређењу Штаба дивизије извршили смо покрет, правцем Петроварадин—Беочин—Черевих, на просторију Баноштор. На овој просторији са бригадом смо се задржали.

25 новембра бригада се налазила на просторији села Баноштор ради одмора, а који је искоришћен за рад на војничком и политичком пољу.

26 новембра према наређењу Штаба I Пролетерске дивизије са бригадом извршили смо покрет правцем Свилош—Лежмир—Шишатовац—Стара Бингула—Визић. Са задатком смјењивања јединица I Личке бригаде и запосједања њихових положаја на просторији Горње Лице—Матора Шума—с. Визић. У овом покрету уелијед убрзаног кретања и великог блата било је заостајања извјесних бораца, као и растезање колоне.

По доласку на нову просторију распоред и задатак наше бригаде био је следећи: са 2 батаљона поставили смо се према непријатељу, на просторији Горње Лице—Матора Шума—с. Визић, са задатком дејства на непријатеља и затварање означеног правца. Са једним батаљоном смјестили смо се на просторији Стара Бингула, као непосредна резерва истурених батаљона, док су остали дјелови задржали се на просторији Шишатовац—Лежмир.

27—28 новембра бригада се налазила на истим положајима, и са истим задатком. У току овога дана није се испољило никакво дејство непријатељске пјешадије у правцу нашег положаја. Непријатељски бацачи тукли су наше положаје. У току ноћи са мањим дјеловима вршени су препади на непријатељска утврђења. У току овог дана ми нисмо имали губитака. Непријатељски губици није нам познати.

29 новембра бригада се налазила на истим положајима и са истим задацима. У току дана непријатељ није испољио никакво дејство у правцу наших положаја. Преко дана само припуцкавање између истурених дјелова.

30 новембра бригада се налазила на истим положајима и задацима. Непријатељ је око 1 сат предузео напад на наше положаје, али у прва два напада био је одбијен и није постигао никаквих резултата, док у трећем нападу који је био боље организован и са већим снагама, а под заштитом бацачке и артиљеријске ватре успио је да потисне лијево крило нашег 4 бат.аљона и послје жестоке борбе овлада неким рововима, али моменталним контранападом наших батаљона непријатељ је био одбачен на полазне положаје уз осјетне губитке.

У току овог дана непријатељ није више похушавао са нападом изузев дејства артиљерије и бацача, на наше положаје.

У овој борби непријатељ је имао око 20 избачених из строја. Наши губици у борби и од артиљерије износе 7 мртвих и 21 рањен.

З А К Л Ј У Ч А К

У овом периоду наша бригада налазила се у покрету све до доласка на просторију Стара Бингула—Лежимир. Кретање је било по слободној територији и изводило се без обезбеђења. По доласку на просторију Стара Бингула, истурени дјелови ове бригаде водили су мање борбе са непријатељем, који је био добро утврђен и на доминирајућим положајима. Замашнија борба у овом периоду била је 30 овог мјесеца, када је непријатељ предузео напад на наше положаје. Борба је била јака нарочито на сектору Матора Шума, гдје је непријатељ под заштитом артиљерије и бацача настојао да овлада нашим положајима.

ма, али брзим сналажењем наших бораца и јаким контранападом непријатељ је био одбачен ка полазним положајима. У овој борби наши борци и руководиоци показали су се врло упорни.

У овом периоду односи бораца и руководиоца били су на висини. Однос према народу и народној имовини био је такође добар. Дисциплина у нашој бригади такођер је на висини. Наше јединице добро су наоружане и бројчано јаке, у великој мјери осјећа се недостатак одјеће и обуће. Војнички рад у овом периоду услијед покрета и држања положаја доста се слабо одвијао. Исхрана у бригади у овом периоду могла би бити боља.

Одлазак већег броја руководилаца и старих бораца из бригаде осјећа се по јединицама, како на војничком тако и на политичком пољу.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Командант — мајор
С. Машковић²

(М. П.)

Народни херој Саво Машковић

БР. 101

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 1 ДЕ-
ЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУ-
СА О ДЕЈСТВИМА ДИВИЗИЈЕ ОД 15 ДО 30 НОВЕМБРА¹**

ШТАБ XI ДИВИЗИЈЕ I КОРПУСА НОВЈ

Оп. Број Пов. 251

Дана 1 децембра 1944 год.

Предмет: Операциски изве-
штај, доставља.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ ¹

П о л о ж а ј

У вези постојећег наређеша, достављамо Вам операци-
ски извештај јединица ове дивизије у међувремену од 15 до
30 новембра 1944 год.

16-XI-1944 год.

Јединице ове дивизије које су заузеле положај дана 11
новембра т. г. задржале су се и даље на линији Фламијин
Двор—Бингула—Пољана к. 130 са распоредом бригада у сле-
дећем:

V Бригада: Заузела је положај југозападно од с. Бингу-
ле па све до Пољане к. 130. Пошто су јединице XXI Диви-
зије вршиле напад на непр. упориште Мартинци а у циљу
потпомагања њиховог напада издали смо задатак V бригади
да са два батаљона изврши продор са јужне стране у правцу
Ердевика. Напад је отпочео тачно у 23 часа потпомогнут бр-
зом паљбом руске артиљерије, па потом извршен напад пе-
шадијом. Напад није успео услед упорне одбране неприја-
теља, фортификацијског утврђења непријатеља а плус томе
стигло му је појачање у људству као и тенковима, када су се
наше јединице морале повући на своје полазне положаје.

Непријатељски губици: 5 мртвих и већи број рањених.

Власти губици: 1 мртав и 2 рањена.

Плена није било.

¹ Копија оригинала, писана машином, налази се у архиви Вој-
ноисториског института, под бр. 45-4, к. 866.

XII Бригада: Заузела је положај југозападно од с. Бингуле па све до Фламијина Двора. У склопу задатка XXI Дивизије издали смо задатак да са два батаљона изврши продор непријатељске линије Филиповићевог салаша — избије на цесту Кукујевци—Ердевик и са северне стране нападне на с. Кукујевци. Напад је отпочео тачно у 23 часа а претходно је извршена артиљериска припрема. Батаљонима је и поред јаке непријатељске митраљеске, минобацачке и артиљериске ватре успело избацити непријатеља из првих ровова, али из других ровова и бункера који су фортификацијски јаке утврђени није успело, јер је испред њих била жица као и минска поља. Батаљони задржали су се на овим положајима све до 4 сата изјутра 17-X1, када су се морали повући на своје старе положаје пошто је простор испред ших брисан и имали би велике губитке.

Непријатељски губици: 2 мртва и непознат број рањених.

Власти губици: 1 рањен.

Плен: 2 пушке и 2 пара одела.

XXXII Срп. бригада: Са два батаљона налазила се у с. Манђелосу као непосредна резерва V и XII Бригади, док главнина бригаде налазила се на одмору у Великим Радинцима.

17-X1-1944 год.

V Бригада: И надаље држи своје старе положаје. У току дана непријатељ није правио никакве испаде у правцу наших положаја једино што је активно дејствовао артиљеријом у правцу Ст. Дивоша, где се налазила главнина бригаде.

Иетог дана у 18 часова бригада је добила смену, а које је положаје заузела XXXII Српска бригада, те V [Бригада] се повукла на одмор у с. Манђелос.

XII Бригада: И надаље задржава своје старе положаје. У току дана непријатељ није вршио испаде нити је био активан на том сектору.

XXXII Бригада: Добила је наређење да у 18 часова изврши смену јединица V Бригаде које су држале положај у Бингули а са главнином бригаде [да] се смеети у с. Дивош. У току ноћи непријатељ није био активан.

18-X1-1944 год.

V Бригада: На одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: Налази се на својим старим положајима. Непријатељ није био активан на том сектору.

XXXII Бригада: Ова бригада око 20 часова извршила је са два батаљона демонстративни напад на непријатељске положаје.

Непријатељски губици непознати.

Властити губици 7 рањених од нагазних мина.

19-XI-1944 год.

V Бригада: На одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: Налази се на својим старим положајима. Непријатељ није био активан на томе сектору.

XXXII Српска бригада: Бригада на истим положајима. Непријатељ је покушао да се креће према положајима бригаде али је одбијен.

Непријатељ је имао 9 мртвих и већи број рањених.

Властитих губитака је било: 1 мртав и 5 рањених.

20-XI-1944 год.

V Бригада: На одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: И даље држи своје старе положаје, које је већ раније држала. У току дана непријатељ није био активан на томе сектору.

XXXII Српска бригада: Држи и даље своје старе положаје. У току ноћи извршила је демонстративни напад на непријатеља.

Непријатељски губици непознати.

Властитих губитака није било.

21-XI-1944 год.

V Бригада: На одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: Држи и даље своје старе положаје. Промена није било.

XXXII Српска бригада: Бригада држи своје старе положаје. У току дана непријатељ је био активан артиљеријом и тукао наше положаје.

Губитака није било.

22-XI-1944 год.

V Бригада: На одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: Бригада и даље држи своје старе положаје. У току дана непријатељ је артиљеријом тукао село Чалму где су се налазиле наше резерве.

Наши губици: један рањен.

XXXII Српска бригада: Бригада држи и даље своје старе положаје. Промена нема.

23-XI-1944 год.

V Бригада: И даље на одмору у Манђелосу.

XII Бригада: Бригада је добила задатак да ма на који начин зароби једног немачког официра, подофицира или војника у циљу добијања тачних података о саставу и јачини непријатељских снага. Иста је формирала ударне групе које ће имати за задатак пробијаше непријатељске линије, а у циљу већ постављеног им задатка. Тачно у 22 часа групе су кренуле на задатак, прошли прву непријатељску линију и дошли на 25—30 метара до друге, када их непријатељ примјећује, отвара ватру и електричним паљењем пали већ раније постављене мине. Ове групе необазујући се на непријатељску ватру као и на експлозију мина, енергично су нападале непријатеља, али с обзиром на добру фортификацијску утврду и технички боље наоружаног непријатеља није им успело потиснути непријатеља с положаја већ су се морали повући на своје старе положаје.

Непријатељски губици: 4 мртва као и већи број рањених.

Власгити губици: 3 мртва, 19 рањених* и 2 неетала.

XXXII Српска бригада: У склопу целокупног задатка да се ухвати један официр, подофицир или немачки војник у циљу добивања података о непријатељским снагама на сектору те бригаде, бригада је извршила напад са два батаљона на непријатељске положаје. Напад је отпочео тачно у 1 час, али је исти остао¹ без успеха пошто је непријатељ фортификацијски добро утврђен, као и технички боље наоружан, те су се батаљони морали повући на своје полазне положаје.

Непријатељски губици непознати.

Властити губици: 1 мртав и два рањена.

24-XI-1944 год.

V Бригада: На одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: Бригада држи своје старе положаје. Промена није било.

XXXII Српска бригада: Бригада и даље држи своје старе положаје. Промена није било.

25-XI-1944 год.

V Бригада: Бригада на одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: Бригада држи старе положаје. Промена нема.

XXXII Српска бригада: Бригада држи старе положаје. Промена није било.

26-XI-1944 год.

V Бригада: На одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: Бригада држи старе положаје. У току ноћи извршила је са једним батаљоном демонстративни напад на непријатељску линију.

Губитака није било.

XXXII Српска бригада: Држи своје старе положаје. У току дана непријатељ није био активан на том сектору. У току ноћи ова бригада извршила је са једним батаљоном демонстративни напад на непријатељске положаје.

Губитака није било.

27-XI-1944 год.

V Бригада: Бригада на одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: Држи своје старе положаје. Непријатељ није био активан на том сектору.

' XXXII Српска бригада: Бригада држи и даље своје старе положаје. У току ноћи упућена је једна чета са задатком да изврши демонстративни напад на непријатељске положаје. Непријатељски губици непознати.

Властитих губитака је било 3 рањена од нагазних мина,

28-XI-1944 год.

V Бригада: На одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: Држи старе положаје. Промена у току истог дана није било.

XXXII Српска бригада: Држи старе положаје. У току дана непријатељ је био активан са тешким оружјем.

Губитака није било.

29-XI-1944 год.

V Бригада: На одмору у с. Манђелосу.

XII Бригада: Држи своје старе положаје. У току дана непријатељ је минобацачком ватром тукао положаје бригаде.

Губитака није било.

XXXII Српска бригада: Држи и даље своје старе положаје. У току дана непријатељ је био активан минобацачком ватром где је тукао наше положаје. У току ноћи упућена је извиђачка група од 20 бораца у правцу непријатеља са задатком испитивања непријатељских положаја и отпорних тачака.

Непријатељски губици непознати.

Властити губици: 2 друга рањена од нагазних мина.

30-XI-1944 год.

V Бригада: Добила је задатак да се са бригадом пребаци из с. Манђелоса и заузме положаје Визић—Матора Шума и к. 137, у циљу испитивања непријатељских снага на том сектору. Бригада је извршила покрет тачно у 12 часова и преузела положај тек 1 о. м. у 18 часова од јединица I Пролетерске дивизије.

XII Бригада: Држи своје старе положаје. У току дана није било никаквих промена. У току ноћи око 22 часа непријатељ са мањим извиђачким групама покушава да продре у правцу нашег положаја, али је исти био осујећен где су му нанети осетни губици.

Непријатељски губици: 2 мртва и непознат број рањених.

Властитих губитака није било.

XXXII Српска бригада: Јединице ове бригаде и надаље држе своје старе положаје, непријатељ није био активан.

У току последњих петнаест дана борбе и држање положаја на сектору Пољана—Горње Лице—Доње Лице—Бингула—Кањев млин—Циганска Међа, и Фламијин Двор јединице наше дивизије показале су следеће резултате:

I Г У Б К Д И

- а) непријат. 22 мртва
и велики број рањених
Свега: 22 мртва
- б) властити: 6 мртвих
42 рањена
2 неетала
Свега: 50 избачених из етроја.

II П Л Е Н

- а) 2 пушке и
б) 2 пара одела.

Напомена:

У рубрици непријат. губици број рањених непријатељских војника није показан, али је број рањених врло велик, али се није могло утановити колики је број.

Распоред јединица на дан 1 децембра 1944.

V Бригада преузела је положај од јединица I Пролетерске дивизије и то сектор од с. Визића па до коте 130.

XII Бригада држи положај од Кањева млина па до Фламијина Двора.

XXXII Српска бригада: држи положај од коте 130 до Кањева млина, тј. југозападно од села Бингуле.

О П Ш Т И З А К Љ У Ч А К :

По преласку наших јединица на терен равнице, терен на коме се наши борци нису извежбали *борити* са куд и камо извежбанијим непријатељским војником, као и неискусним и невештим проналажењем мина и минских поља претрпеле су непотребне губитке.

Узрок овим непотребним губицима лежи у том што се нису довољно снашли у копању ровова као и пољском утврђивању. Али после извршених неколико напада борци као и руководиоци увидели су потребу укопавања и утврђивања и сада се све даље проширује.

Има доста бораца који су потпуно боси као и слабо обучени, а то је услед тога што је био велики прилив новог људства.

Прилив новог људства у току последњих 15 дана износи 2.800 бораца.

Морал као и *бојна* готовост на доетојној је висини.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар
п.пуковник²

Начелник
поручник³

Командант
пуковник⁴

² Блажо Ђуричић

³ Бошко Никшић

* Милош Шилеговић

БР. 113

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ДВАДЕСЕТ
ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 21 ДО 30 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

ШТАБ
21 НОУ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕР. КОРПУСА НОВЈ

О. Бр. 194
Дана 1 децембра 1944 г.

Извод из Операциског
дневника

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВ
ЈУГОСЛАВИЈЕ

Доставља се извод из Операциског дневника за дане од
21-ХI до 30-ХI-1944 године.

21-ХI-1944 године:

Заповест за дејство против непријатеља непромењена:
„Чишћеше Срема од непријатеља и избијање на линију: Ша-
ренград — Шид — Босутеке шуме“.

Непријатељ поседа и брани положаје: Баркут-Ши-
дина поток — Мартинци. — Пановача — р. Сава — закључно
Хорватов салаш [пуетара]. Јачина непријатељских снага не-
одређена. Непријатељски положаји су јако утврђени. Пољ-
ско-фортификациски објекти се пружају дуж целе линије.
Најутврђеније тачке положаја су наељена места: с. Мар-
тинци, с. Кузмин и Хорватов салаш. Користећи куће тих
места непријатељ је изградио врло јаке бункере. Сплет бод-
љржавих жица, ровови и траверзе испред којих се налазе
минска поља појачавају одбранбеноет линије и са поменути-
м утврђеним тачкама дају изглед и претставу непотпуне ро-
вовске војне. Намера непријатеља одбранбеног карактера.
Последњих дана непријатељ није чинио никакве испаде
према нашем положају.

Распоред наших бригада:

¹ Оригинал, писан маншном, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 5-4, к. 782-а.

II пролетерска на старом положају. Преко дана и ноћи патролна и извиђачка делатност. Непријатељ је с времена на време тукао артиљериском и бацачком ватром наше положаје.

IV бригада са I и II батаљоном у стрељачком строју, а III и IV у резерви у с. Лаћарку. На фронту није било никаквих промена.

V бригада са II батаљоном у стрељачком строју. Остали батаљони у селу Лаћарку на одмору. Око 5 часова непријатељ је тукао артиљеријом положаје приликом смењиваша II батаљона. Том приликом било је жртва на нашој страни.

XXXI бригада налази се у резерви. Два њена батаљона су размештена у с. Лаћарку, а остали делови у Срем. Митровици.

Западно од села Лаћарка, на каналу, под руководством руских инжињерских официра и помоћу руске инжињерије и пешадиских делова изграђује се одбранбена линија ровова, бункера и других објеката. У тим радовима наш борци се подучавају пионирским радовима.

Руска авијација је митраљирала и бомбардовала непријатељске положаје.

Резултати борбе:

Наши губици: мртвих 2, рањених 6.

Време лепо.

Штаб Дивизије у Сремској Митровици.

22-XI-1944 године:

Задатак Дивизије непромењен.

Непријатељ се налази на истим положајима, без видних промена у распореду. Намера његова: одбрана.

Распоред наших бригада непромењен, сем смењивања са положаја у циљу одмора.

Борби није било.

Преко дана непријатељ је поједине делове положаја тукао бацачком ватром.

Веза између свих бригада телефонска, курирска, на борбеној линији: непрекидна линија стрељачког строја са разређеним распоредом.

Фортификациски радови на каналу западно од с. Лаћарка изводе се и даље.

Код непријатеља се не примећује појачавање његових утврђења.

Непријатељска авијација неактивна.

Време лепо.
Штаб Дивизије у Сремској Митровици.

23-XI-1944 године:

Задатак Дивизије непромешен: Избијаше на линију: Шаренград — Шид — Босутске шуме.

Распоред наших бригада без промене. Смешивани су батаљони у стрељачком строју. У тим моментима непријатељ је једино активан ватром из бацача и митраљеза.

У току дана и ноћи биле су наше извиђачке групе активне. Задатак постављен од Корпуса да се ухвати један непријатељски официр или војник — настојало се да се изврши. У том циљу извиђачка група II пролетерске бригаде продрла је у позадину непријатељског распореда, али због густе магле, мрака и дезоријентације морала је да се врати без успеха. У том подухвату и остале групе нису имале успеха, мада су се залагале. Извиђачка група IV бригаде је долазила до еамих бодљикавих жица, где је претрпела жестоку непријатељску ватру из свих оруђа. Осетивши привлачеше и близину наших снага, непријатељ је постао јако обазрив и опрезан.

Непријатељска авијација неактивна.

Време лијепо.

Штаб Дивизије у Сремекој Митровици.

24-XI-1944 године:

Задатак Дивизије исти.

Непријатељ се налази на старим положајима.

Распоред наших бригада непромешен.

Веза између јединица чврста.

Борби није било, сем дејства из бацача и митраљеза.

На сектору IV бригаде непријатељ је са торша цркве [тукао] из митраљеза услед чега је било жртава на нашој страни.

Наши губици: мртвих 1, рашених 3.

Време лепо.

Штаб Дивизије у Сремској Митровици.

25-XI-1944 године:

Непријатељ се налази на истим положајима.

Распоред бригада исти. Вршена је смена батаљона на положају. Извиђачке групе свих бригада биле су активне.

Борби није било.

Наши губици: мртвих 1, од мина, рањених 1.
Непријатељска авијација неактивна.
Руска авијација је вршила извиђаша.
Време облачно и кишовито.
Штаб Дивизије у Сремској Митровици.

26-XI-1944 године:

Задатак исти.
Непријатељ се налази на истим положајима.
Распоред наших бригада непромењен.
Борби није било.

Артиљериска делатност повећана учешћем двеју батерија наше артиљериске бригаде, која је данашњим даном узела учешћа први пут у борби.

Извиђачке групе прикупиле су податке о непријатељу и његовом распореду, као и положајима.

Време облачно и кишовито.
Непријатељска авијација неактивна.
Штаб Дивизије у Сремској Митровици.

27-XI-1944 године:

Задатак Дивизије и распоред наших бригада непромењен.

Непријатељ се налази на истим положајима.

На сектору II, V и XXXI владало је затишје. На делу фронта IV обострана артиљериска делатност. Наше батерије које су отвориле ватру на цркву и жељезничку станицу гађале су доста прецизно. Торањ звонаре је погођен са четири пуна поготка из противколских топова. Станица је такође погођена са више зрна. На ову нашу артиљериску ватру непријатељ је реагирао ватром из бацача и топова. Његово дејство је било доста прецизно и успео је да онеспособи наш један противоклопни топ. Услед тога, а и због близине до непријатеља, противоклопна батерија је повучена нешто уназад. Предвече непријатељ је тукао положај и стрељачки етрој бригаде.

Резултати артиљериског двобоја:

Непријатељски губици врло знатни, но неодређени.
Наши губици: мртвих 3, рањених 2.
Време кишовито и хладно.
Штаб Дивизије у Сремској Митровици.

28-XI-1944 године:

Задатак и распоред непромењени.
На фронту никакве делатности.
Непријатељска авијација неактивна.
Време облачно и хладно.
Штаб Дивизије у Сремској Митровици.

29-XI-1944 године:

Распоред непријатеља без видних промена — исти.
XXXI бригада сменила је на фронту IV бригаду.
На фронту извиђачка делатност. Наше обавештајне групе зашле су у позадину непријатељског распореда. Том приликом ухваћено је више лица: цивили и дезертери — како сами кажу. Од њих су добијени подаци о непријатељским положајима и снагама.

Борби није било.
Непријатељска авијација неактивна.
Време облачно.
Штаб Дивизије у Сремској Митровици.

30-XI-1944 године:

Задатак Дивизије: Чишћење Срема од непријатеља.
У распореду непријатеља нема никаквих промена.
Наше јединице на истим положајима.
Борби није било.
Штаб Дивизије у Сремској Митровици.

Укупан резултат операција:
Непријатељски губици непознати.
Наши губици: мртвих 7, рањених 12.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, потпуковник

Младен С. Марин

(М. П.)

Командант, пуковник

Мил.[оје] С. Милојевић

БР. 103

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД
1 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД, ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА ПОСЕ-
ДАЊЕ ПОЛОЖАЈА И РАСПОРЕД ЈЕДИНИЦА***

ШТАБ
XXXVI НОУ ДИВИЗИЈЕ
1 децембра 1944 г.

ШТАБУ III, V и VI ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ

Одмах по пријему овог наређења, бригаде ће запосести положај са следећим распоредом:

III Бригада леву обалу реке Дунава од Бачке Паланке до Плавна. При запоседању положаја штаб бригаде ће се споразумети са штабом руског артиљериског пука који се налази у Букину. Један батаљон, као прихватни, поставиће се у Букину.

V Бригада леву обалу реке Дунава од Кречарова до Камаришћа. Један батаљон као прихватницу држати у Вајски.

VI Бригада леву обалу реке Дунава од Камаришћа до Зобишта. Један батаљон као прихватницу држати у Каравукову.

Бригаде ће запоседаше положаја извршити у току ноћи 1/2 о. м.

Пошто ће се на положајима налазити и руска тешка оружја то искористите време за упознавање бораца са истим.

Штабови бригада ће настојати, да се веза између јединица на положају стално, чврсто одржава. Ово се односи на везу између батаљона и између бригада.²

СМРТ ФАШИЗ^ХУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.) За пгаб,
Начелник-поручник
Крњаја³

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 14-3, к. 1245.

² Види док. бр. 145.

³ Бранко Крњаја

БР. 113

**НАРЕДБА ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ОД 2 ДЕ-
ЦЕМБРА 1944 ГОД. ЗА УЛАЗАК ЈЕДАНАЕСТЕ ВОЈВОЂАНСКЕ
БРИГАДЕ У САСТАВ ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ¹**

НАРЕДБА БР. 54

Главног штаба НОВ и ПО Војводине за 2 децембар 1944.

По указаној потреби, стављамо XI Војвођанску бригаду под команду штаба XXXVI НОУ дивизије, тј. у органски састав те дивизије.

Штаб XXXVI дивизије, предвидети ће, као и за све друге своје јединице, наоружање и све друго за ову бригаду.

Штаб XI Војвођанске бригаде одмах ће се повезати са штабом XXXVI НОУ дивизије (с. Озаци) од кога ће примити задатак.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

**ПОЛИТКОМЕСАР,
пуковник
Б.јранкој Петричевић**

(М. П.)

**КОМАНДАНТ,
генерал-лајтнант
Коста Нађ**

Достављено:

Штабу XXXVI НОУ дивизије
Штабу XI Војвођ. бригаде

¹ Оригинал, писан маншном, налази се у архиви Војноистори-ског института, под бр. 5-4, к. 782-а.

БР. 105

ИЗВЕШТАЈ ОБАВЕШТАЈНОГ ОДЕЉЕЊА ШТАБА ПРВОГ
ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 2 ДЕЦЕМБРА 1944 ГО-
ДИНЕ¹

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
II ОДЕЉЕЊЕ
Бр. 45
2. XII. 1944.

Подаци о непријатељу.

1

ПРЕГЛЕД СТАЊА НА СЕКТОРУ
ВИНКОВЦИ — ВУКОВАР — МАРТИНЦИ — ШИД
(по извештају из разних извора)

Немци: око 4.500 — 5.000
Усташе: „ 1.500 — 2.000
Домобрани: „ 2.000 — 2.500

Свега: 8.000 — 9.500

Тстова разног калибра: 80—90

Тенкова 10—12 (разне тонаже)

Бацача и осталог аутоматеког оруђа: већи број.

Линија фронта:

1. линија: положај Мартинци — Ердевик — Илок. Обез-
беђеше: ровови, бункери, на појединим ме-
стима мивска поља и бодљикава жица.

Састав непријатеља: Немци, Румуни, Пољаци и Чеси, из
састава 118 и 264 дивизије, и делови неких
полицијских јединица.

Артгшерерија: на положајима Илок — Принциповац [пст.Ј
(5 км јужно од Илока), Љуба, — Ердевик —
Мартинци.

Већи део артилерије с ових положаја по-
вучен на правац Винковци.

Резерва за овај сектор: смештена у с. Бачинци и на Хор-
ват Пустари.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 17-6, к. 371.

Прихватни положај:

2. линија: Босут — Моровић — Адашевци — Шид Бановина (северно од Шида 6—8 км) — Товарник — Ловас —• Опатовац.

Линија Шид — Товарник — Бановина, повезана низом ровова, док у продужењу према Ловасу и Опатовцу има местимичних прекида и празног терена.

Најјача упоришта Шид, Товарник. Исти опасани низом бункера, ровова и минских поља. Моментано линија није запоседнута.

Претпоставља се, да непријатељ с исте неће дати јачи отпор, већ да ће исту користити уколико буде потребно за омогућење извлачења својих јединица.

На овој линији ровови су већим делом напуњени водом.

Сектор: Илок (искључно) —• Вуковар.

Главнина из састава V и VIII ловачке пуковније (домобрани), појачани с мањим деловима Немаца.

Током последњих дана у Вуковару примећене мање немачке јединице. Број и наоружање није утврђено. Вероватно да су ове јединице пребачене са сектора Илок.

Сектор: с. Моровић — Батровци — Липовац — и села југозападно од пруге Шид — Винковци, запоседнут јединицама VI и XVI усташке бојне, и мањим немачко-домобранским посадама. На правцу Шид — Винковци, Вуковар — Винковци непријатељ је изградио низ самосталних утврђења (ровови и бункери).

Винковци: Град опасан већим бројем бункера и ровова. Поседује јаку противавионску одбрану, а није искључено, да је задржао и већи број других артилеријских оруђа, које је извлачио са досадање линије фронта.

Места смештаја појединих установа у граду
Касарна Матија Рељковић:
Бојна усташа, . . .

Убојно слагалиште.
Халиловићева улица:
 Стожер XIII усташког з-друга,
 Интендантско слагалиште.
Поглавникова улица:
 Сатнија усташа,
 Меено војно заповедништво (командант генерал?),
 Заповедништво жељезничке посаде Винковци.
Михајловићева улица:
 Интендантура III ловачког здруга.
Миханићева улица:
 Штаб батаљона Шуцполиције, у основној школи: 200 вој.
Кватерникова улица:
 Оделеше за везу,
 Винковачка помоћна сатнија.
Жељезничка станица:
 Стожер 8. жељезничке бојне.
Краља Томислава улица:
 Културбунд — око 150 војника,
 Команда места (Н-1033),
 Преки суд (за немачке војнике),
 Оперативна команда,
 Белогардејска команда,
 Војна амбуланта.
Павелићева улица:
 Пријавно одељење за немачку војску.
Хитлерова улица:
 Немачка војна пошта.

У горе наведеном обухваћен је мањи број непријатељских установа. За остале недостају подаци.

Према непотврђеним и непровереним подацима непријатељ подиже нову одбранбену линију на сектору Врпоље, која би служила као обезбеђење извлачења јединица на правцу Брод.

Услед недовољних података покрета и промена које је непријатељ вршио кроз поеледњих неколико дана, шефови отсека и подређени обавештајни органи строго ће водити рачуна код извођења задатака о брзом прикупљању и благовременом достављању података својим штабовима. Имати

у виду, да је непријатељ на читавом правцу свот повлачења изградио већи број упоришта, на која ће бити присиљен да их користи. За сва таква упоришта — за њихово откривање — одговорни су обавештајни органи, као и за јединице које не би биле откривене, проузрокујући услед слабог информативног рада нежељене последице.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

Шеф одељења,
мајор
Милан Вучковић

Штабу V Дивизије

Достављам податке о непријатељу на знање.

Ови подаци са потребним наређењем и упутством достављени су свим штабовима бригада, у препису, са потребним наређењем и поуком за об.[авештајне] офицере.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ! ,

Шеф, мајор
Митар Давидовић

БР. 103

ЗАПОВЕСТ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 2
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА ПРОБОЈ
НЕПРИЈАТЕЉСКЕ ОДБРАНЕ И ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ ШИДА
И ТОВАРНИКА¹

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Пов. бр. 552
2 децембра 1944
У 5 ч

ЗАПОВЕСТ

(секција Бачка Паланка — Вуковар 1 : 100.000)

Ситуација: Јединице III украјинског фронта у снажном; налету потпуно су разбиле непријатељску одбрану у Барањи и у задњих неколико дана заузеле више важних непријатељских упоришта (међу којима Мохач и Печуј) и десном обалом реке Саве на широком фронту до њеног ушћа у Дунав.²

XXVIII дивизија НОВ форсирала је р. Дрину, и повезала се са јединицама III корпуса, заузела Јању и Бијељину и наставила даље продирање ка Брчком.

Положај свих окупаторских и квислиншких снага које се сада налазе јужно од р. Саве постаје врло критичан. Канал за извлачење, на који непријатељ рачуна, сваког дана се сужава.

Испред нас на сектору Саве и Дунава налази се главнина 264 немачке дивизије, делови 118 дивизије (за коју имамо податке да се извлачи према Винковцима и Осијеку) два пука домобрана и два батаљона устанха.

I пролетерски корпус појачан са XI дивизијом има задатак да пробије и уништи непријатељску одбрану у Срему и избије на линију Шамац — Винковци — Осијек; споји се са јединицама VI корпуса и продужи даље продирање према

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 8-3, к. 712.

² У документу је погрешно написано, а треба да стоји: „... и овладале десном обалом р. Драве на широком фронту до њеног ушћа у Дунав“.

Загребу. При овоме на нашем десном крилу, уз Дунав, према Вуковару и Осијеку продираће једна дивизија Црвене армије ојачана са артиљерским јединицама, на левом крилу лево — поред Саве према Брчком — продираће XXVIII дивизија.

Напха дивизија добила је задатак да разбије непријатељску одбрану на сектору Клисина — Горше Лице, да одмах продужи гошење непријатеља и заузме Шид и Товарник и да одмах затим продужи за Винковце.³

Десно од нас дејствоваће јединице Црвене армије, а на лево XI дивизија НОВ ојачана са три пука артиљерије.

За извршење постављеног задатка

Н А Р Е Ђ У Ј Е М О :

ДЕСНА КОЛОНА:

XIII пролет.
бригада,
командант,
мајор Рапо
Марко

Извршиће напад и разбити непријатељску одбрану општим правцем дејства к. 216, к. 228, к. 188, к. 203, к. 204, к. 208, к. 214, к. 207, (раскрсница путева с. Моловин).

Зона ширења, десно, Клисина — Вуково (к. 187) — В. Брдо (к. 203) — Церје (к. 193) — с. Бапска — Церје (к. 137) — Рана Јабука (к. 138) и к. 134), а лево: закључно коте: к. 216 — Чолинац — к. 228 — М. Канижа — к. 208 — к. 214 — извор Копусаре к. 207 — 210 — 209 — 201 — Телек к. 200 — Станивуковићев салаш — [Грчићев салаш] к. 126 — Клештевице.

По разбијању непријатељске одбране наставити са енергичним гошењем и усиљеним маршем избити северно и западно од с. Товарника кога одмах напасти са северне и западне стране, постављајући обезбеђење на комуникацијама северно и западно од Товарника.

СРЕДЊА КОЛОНА:

III пролетер-
ска бригада,
командант,
п.пуковник
Бајић Владо

Извршиће напад и разбити непријатељску одбрану општим правцем дејства гребеном: к. 262 — Прдипоље (к. 279) — Ђуковац — Лиске (к. 294) — Брдо (к. 277) — к. 253 — Иноценц Двор — гребен којим је натЈПие Фрушка Гора — црква Св. Петка — Товарник.

² Види док. бр. 145.

Зона ширења десно: лева граница XIII пролет. бригада, а лева: Прогон —• па десна обала потска који од Љубе тече ка Шиду, (искључно долина овог потока).

По разбијању непријатељске одбране наставити енергично гоњење непријатеља и усиљеним маршем избити до Товарника, напаст и заузети Товарник заједно са XIII пролет. бригадом.

ЛЕВА КОЛОНА:

VIII црногор. бригада и Италијанска бригада, командант мајор Машковић Саво

Извршиће напад и разбити непријатељску одбрану општим правцем дејства Матора Шума — с. Љуба — с. Прњавор —• с. Шид.

Зона ширења, десно: лева граница означена за средњу колону с тим што ће лева колона ликвидирати сва еела и упоришта у долини потока који од Љубе тече ка Шиду; а лево: Церје пет. (к. 134) — Мала Равна (к. 146 и 180) — Штино Брдо (к. 197) — с. Гибарац.

По разбијању непријатељске одбране наставити са енергичним гоњењем и заузети место Шид.

Артиљериска

бригада:

Поставиће се на простору Јабучје — Визић — Ђипша — В. Кратина и са ове просторије уништаваће непријатељску организацију на предњим линијама и позади на целом сектору дивизије.

ТЕШКИ ДИВИЗИОН:

Две батерије 76 мм. поставиће на простору Ст. Бингула — Лице и дејествоваће на сектору леве колоне.

Хаубичку батерију поставити на западној ивици с. Нештин одакле ће тући циљеве на проетору Рађевац — Ловачки дом — Лиске — Љуба.

СПЕЦИЈАЛНИ БАТАЈБОН

Црвене армије:

Дејествоваће на сектору леве колоне. 8 топова 76 мм. и 3 бацача 120 мм. поставити на проетору Ст. Бингула —• Лице. 8 топова 45 мм. и 11 бацача 82 мм. поставити у распореду ле-

ве колоне за непосредно потпомагање. Са две чете дејствоваће у стрељачком строју леве колоне.

II

Све јединице данас до 16 часова поставиће се на полазној просторији и до истог времена поставити сва тепкза и аутоматска оруђа.

Сва аутоматска и тешка оруђа морају бити на положајима и учествовати у сламању непријатељске предње линије.

III

Почетак напада биће 3 о. м. и то:

од 8—9 часова артиљериска припрема по циљевима;

од 9—9,45 часова појачана артиљериска ватра за уни-
нггавање свих непријатељских отпорних тачака;

од 9,45—10 часова ватра из свих артиљериских оруђа бацача и аутоматских оруђа (из састава и артиљериских и стрељачких јединица) по непријатељским рововима.

Тачно у 10 часова извршити јуриш на непријатељску одбранбену линију, скршити непријатељски отпор и продужити гоњење предвиђеним правцима. Напад мора бити снажан, одлучан и обавезно успешан.

IV

Линију до које су допрле наше јединице обележавати са црвеним ракетлама испалених у правцу непријатеља и паљењем ватре.

V

КОМАНДНА МЕСТА:

Командант десне колоне на к. 216, а потом — према развоју борбе — на котама 228, 204, 207 с. Моловин — к. 200 Станивуковићев салаш, Грчићев салаш, Лемнеров салаш.

Командант десне колоне на Јабучје (код к. 253), а потом к. 279, 263, Ловачки дом, Брдо (к. 277), Иноценц Двор, Гребен натписа „Фрушка Гора“, манастир Св. Петка, Габричев салаш, Нешковићев салаш, Товарник.

Командант леве колоне на проетору к. 150 (јавиће нам: своје место), а потом раскршће западно од к. 268, најисточнија црква у с. ЈБуба, с. Прњавор, с. Беркасово, с. Шид.

Штаб дивизије биће одмах западно од манастира у "Бипши, а потом с. Визић и даље на места која су дата команданту средње колоне.

%

VI

Везе одржавати радиостаницом — телефоном и курири-ма. Курире упућивати свака два сата а на радиостаницама ће се заказивати поред редовних и ванредне везе.

Ми ћемо поставити телефонску везу са првим командним местима свих колона, а команданти колона ту везу ће померати са собом кад се буду кретали.

VII

Главни дивизиски санитарски пункт биће у с. Пишти-нац (Ст. Бингула), а истурено хируршко и транспортно оде-љење биће у с. Ђипши.

VIII

ОПШТА РЕЗЕРВА:

биће I пролетерска бригада, **КЈзениће** из с. Банаштор 3 о. м. у 0.00 часова правцем Сусек, Нештин, Синкерек, Ви-зић, тако да у с. Синкерек буде 3 о. м. до 10 часова.

IX

Барбени знаци:

3. XII	<i>Топ</i>	—	<i>Толбухин</i>
4. XII	<i>Победа</i>	—	<i>Пролетер</i>
5. XII	<i>Слава</i>	—	<i>Слобода,</i>
6. XII	<i>Винковци</i>	—	<i>Вук оеар</i>

X

По ликвидацији упоришта Шид и Товарник цела наша дивизија кренуће ка Винковцима општим правцем Товар-ник — Илача — Чаковци — Берак — Свињаревци — Ста-ри Јанковци — Церић — Нуштар.⁴

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОВОДА НАРОДУ!

ПОЛИТКОМЕСАР,⁵ , **НАЧЕЛНИК,⁶** **КОМАНДАНТ,**
п.пуковник п.пуковник пуковник
Васо Јовановић
(М. П.)

⁴ О извршешу ове заповести види док. бр. 129.

⁵ **Владо Шћекић**

⁶ **Блажо Марковић**

БР. 107

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ШЕСТЕ
ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 1 ДО 20 НОВЕМБРА 1944 ГО-
ДИНЕ¹

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ

2. XII. 1944

Доставља извод из опер. дневника
за време од 10—20. XI. 1944 г.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА

11. XI. 1944:

I бригада: Бригада је водила борбу и држала положај од коте 184 до к. 193 у Маторој Шуми. Непријатељ је имао 5 мртвих и 10 рањених. На нашој страни 1 лакше рањен.

II бригада: Два батаљона на положају према непријатељу, који се налазио југоисточно од села Визића, на линијк Прдипоље — к. 279. Једна чета еачекала је непр. патролу и убила 3 непр. војника. На положају мање пушкарање.

III бригада: Бригада је извршила покрет из Старе Бингуле за Нештин. Два батаљона на положају према Илоку, а два батаљона у бригадној резерви у Нештину.

IV бригада: Два батаљона на положају код с. Визића. Обострано пушкарање. Око 14 часова једна непр. група од 40 војника покушала да пређе у наш распоред, али је на време запажена и нанесени су јој губитци од 9 мртвих и, 16 рањених, док су наши губитци 1 мртав и 1 рањен. Два батаљона на одмору код Мавастира Ђипше.

12. XI. 1944:

I бригада: Бригада је држала исти положај и водила борбу са непријатељем. Непријатељеки ровови прелазили су више пута из руке у руку. Непр. артиљерија била је активна. Непријатељ је имао 7 мртвих и непознат број рањених. Наши губици били су: 4 мртва и 14 рањених. Од оружја изгубљена су 2 „шарца“.

¹ Оригинал, писан мапшном, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 6-3, к. 797.

II бригада: Два батаљона напала непријатеља на линији преко Чолинца и Ловачког дома у правцу цесте северно од Љубе, док су два била у непосредној резерви. Напад није успео јер је непријатељ био добро утврђен и упоран. Губитци непријатеља непознати, а наши губитци су: 1 мртав и 13 рањених.

III бригада: Један батаљон напао непријатеља на Радошком Брду, којег није успео збацити. Непр. губитци непознати, а наши 2 мртва и 12 рањених. Један батаљон на положају према Илоку, док су два у резерви.

Космајска бригада: Два батаљона на положају код Визића. У 5 часова извршили напад на непријатеља, али пад није успео. Губитци непријатеља 9 мртвих и 16 рањених, док су наши губитци 1 мртав и 1 рањен. Два батаљона у резерви код Ман. Ћилше.

13. XI. 1944:

I бригада: Бригада на истом положају. Мања борба са непријатељем. Преузет положај од Космајске бригаде на линији Матора Шума — Визић са два батаљона, док су два батаљона одмарала у Ст. Бингули. Губитци непр. непознати, а наших губитака није било.

II бригада: Два батаљона на положају. Водци¹ мање борбе. Губитци непр. 3 мртва. Непр. артиљерија активна, али нисмо имали губитака. Два бат. на одмору.

III бригада: Бригада са истим распоредом као и претходног дана. Борбе није било. У обиласку положаја рањен заменик команданта једног батаљона.

IV бригада: Бригада смењена [од] I бригаде и извршила покрет за Лежимир.

14. XI. 1944:

I бригада: Бригада држала положај од к. 184 до Прогонна. Мање чаркање са непријатељем. Губитци непр. непознати, а наш 1 лакше рањен. Два батаљона држала положај, а два се одмарају у Ст. Бингули.

II бригада: Један батаљон на положају. Непр. покушао са нападом на положај овога батаљона, али је одбачен уз непознате губитке. Ми нисмо имали губитака. Три батаљона на одмарању.

III бригада: Бригада са истим распоредом као и 13-ог. Борбе није било. Непр. артиљерија активна. Имали 2 рањена и 1 мртвог.

IV бригада: Бригада се одмарала у Лежимиру. Вршено -чишћење оружја и рађено у јединицама војнички и политички.

15. XI. 1944:

I бригада: Два батаљона на ранијем положају, а два на одмарању у Ст. Бингули. Мања борба са непријатељем. Непр. губитци 4 мртва и више рањених, а на нашој страни 2 теже рањена. У III бат. једна другарица непажљиво руковала ручном бомбом, која је експлодирала и убила 2 друга а 2 ранила.

II бригада: Смењена [од] III бригаде. Бригада се повукла на одмарање на линију Сусек—Нештин—Луг. Совјетски авиони жестоко бомбардовали немачке положаје.

III бригада: Два батаљона на положају према Илоку, а са једним батаљоном смењене снаге II бригаде, док је један батаљон био на одмарању у Нештину.

IV бригада: Бригада се одмарала у Лежимиру. Рађено са јединицама војнички и политички.

16. XI. 1944:

I бригада: Два батаљона на истом положају, а два у резерви у Ст. Бингули. Мања борба са непријатељем. Непр. артиљерија активна. Губитци непр. непознати, а ми смо имали 1 лакше рањеног.

II бригада: Бригада на одмарању на истом простору. Рађено војнички и политички са јединицама,

III бригада: Бригада са истим распоредом као и претходног дана. Борбе није било.

IV бригада: Одмарање јединица и рађено војнички и политички.

17. XI. 1944:

I бригада: Бригада са истим распоредом као и претходног дана. Мање чаркање са непријатељем.

II бригада: Бригада на одмарању на истој просторији.

III бригада: Два батаљона на истом положају, а два на одмарању са којима је рађено војнички и политички. Борбе није било.

IV бригада: Бригада на одмарању.

18. XI. 1944:

I бригада: Бригада са истим распоредом до 16 часова када је смењена [од] јединица IV бригаде. Непр. губитци 5

мртвих и непознат број рањених. На нашој страни 1 лакше-
рањен. По смјени бригада кренула на одмарање у Лежимиру.

II бригада: На одмарању.

III бригада: Бригада на ранијим положајима. Борбе није
било. Непр. артиљерија активна. Губитке нисмо имали.

IV бригада: У 16 часова три батаљона преузела поло-
жај I бригаде, а један батаљон смештен у с. Ст. Бингула.
као бригадна резерва. На положајима обострана пушкарања.
Имали [смо] једног рањеног.

19. XI. 1944:

I бригада: Бригада на одмарању у Лежимиру.

II бригада: На истој просторији, на одмарању.

III бригада: Бригада са истим распоредом. Борбе није
било.

IV бригада: Три батаљона на положају, а један у ре-
зерви. Мања борба. Митраљеском ватром запаљена једна
колиба, у којој је била смештена непр. муниција. Непр. гу-
битци 2 мртва и 3 рањена, а наши губитци 1 рањен.

20. XI. 1944:

I бригада: Бригада на одмарању у Лежимиру.

II бригада: На одмарању.

III бригада: Бригада са истим распоредом. Борбе није
било.

IV бригада: Бригада са истим распоредом. Обострано
пушкарање. Непр. губитци: 4 мртва и 2 рањена. Наших гу-
битака није било.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

^
1 .

Начелник штаба,
мајор
Лазо С. Радаковић:

БР. 108

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 2 ДЕ-
ЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА ПРОБОЈ НЕ-
ПРИЈАТЕЉСКЕ ОДБРАНЕ¹**

ШТАБ XI ДИВИЗИЈЕ
I КОРПУСА НОВЈ
Ол. Број Пов. 250
Дана, 2 децембра 1944 год.

ШТАБОВИМА V, XII и XXXII БРИГАДЕ
АРТИЛЕРИСКОЈ БРИГАДИ V ДИВИЗИЈЕ

Секција: Бачка Паланка 1:100.000

СИТУАЦИЈА:

Јединице III Украјинског фронта у снажном налету потпуно су разбиле непријатељску одбрану у Барањи, и у задњих неколико дана заузеле више важнијих непријатељских упоришта и градова међу којима Мохач и Печуј и овладале десном обалом реке Драве на ширем фронту до њеног ушћа у Дунав.

Наша XXVIII Дивизија форсирала је реку Дрину, повезала се са јединицама III Корпуса заузела Јању и Бијељину и наставља даље продирање према Брчком.

Положај свих окупаторских и квинслиншких снага које се сада налазе јужно од реке Саве постао је врло критичан. Канал за извлачење на који непријатељ рачуна сужава се сваким даном.

На сектору између Саве и Дунава испред нас налази се главнина 264 немачке дивизије, дјелови 118 дивизије за коју имамо податке да се извлачи према Винковцима и Осијеку. Два пука домобрана и два батаљона усташа.

Наш корпусе појачан са XI Дивизијом добио је задатак да пробије и уништи непријатељску одбрану у Срему и избије на линију: Шамац—Винковци—Осијек, споји се са је-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 8-2, к. 209.

диницама VI Корпуса и продужи даље продирање према Загребу.

Код извршеша овог задатка на нашем десном крилу према Вуковару и Оеијеку продираће једна дивизија Црвене армије ојачана са артилериским јединицама а на левом крилу према Брчком продираће XXVIII Дивизија.

У циљу извршења постављеног задатка

НАРЕЂУ ЈЕМО:

БРИГАДА:

једна батер.
протокол-
ских топова
45 мм IV
Крај. бриг.

Продираће општим правцем Стара Бингула—Лице пустара—Калиле избијати на комуникацију Ердевик—Љуба на простору коте 124 и шуме Велики Бакоњ са задатком да прееече комуникацију Ердевик—Љуба а са главнином снага нападне непријатељско упориште Ердевик са северне и северозападне стране. По ликвидацији Ердевика кретати се сеоским путем Ердевик—Липик—к. 111. Напаети и ликвидирати непријатељско упориште Гибарац.

XXXII БРИГАДА:

Арт. бригада
V дивизије
са три дивизиона.

Извршиће напад деловима снага фронтално на непријатељско упориште Ердевик од к. 120 северно од Бингуле до Кањева млина, а главнином својих снага тежити да се пробије правцем Крчевина—Циглана—Пегин и напасти и ликвидирати непријатељско упориште Ердевик са јужне стране. По ликвидацији Ердевика кретати правцем Трешња (к. 112)—Гајић—к. 104, напасти и ликвидирати непријатељско упориште Бачинци.

XII БРИГАДА:

једна бат.
протокол-
ских толова
I Крај. бригаде,
коју ће пот.
и један теш. дивиз.
V бриг. и арт.
пук. руске
•артилерије.

Напашће и разбити непријатељску линију на сектору Кањев млин—Циганска Међа—Слободинце. По разбијању те линије кренуће у две колоне, једном колоном правцем Орлинца—Црквине нападајући село Кукујевце са источне стране, а једном колоном право Корћев салаш—Нови Двор—Ливаде и напасти Кукујевце са северне стране.

Артилер.
бригада V
Дивизије.

По ликвидацији непријатељског утторишта
Ердевик пребациће се на просторију Ердевик
—Кукујевци—Липик одакле ће испомагати
ликвидацију непријатељских упоррипта Ку-
кујевци—Бачинци—Гибарац.

По ликвидацији Кукујеваца—Бачинаца и
Гибарца наше бригаде прсдираће правцем и
то:

V БРИГАДА:

1

Правцем Шид—Товарник — комуникаци-
јом до с. Стари Јанковци ликвидирајући [с.]
Стари Јанковци. По ликвидацији Јаиковаца
кренуће за село Привлака, по ликвидацији
Привлаке кренути на Андријашевце. По ли-
квидацији Андријашеваца избити на село
Ретковци кога ликвидирати и у шему се за-
држати.

XXXII СРП.
БРИГАДА:

По ликвидацији упоришта кренуће истим
правцем до [с.] Стари Јанковци преко При-
влаке и кренути у правцу с. Церна, које ли-
квидирати и по ликвидацији задржати се у
Церни.

XII КР. БРИ-
ГАДА:

Кретаће се истим правцем а од с. Привла-
ке кренуће у правцу села Градиште са за-
датком пресецаша комуникације Брчко—
Винковци.

Северно од правца V бригаде наступаће I Пролетерска
бригада општим правцем Љуба—Шид—Товарник—Стари
Јанковци и даље у правцу Винковаца.

Јужно од наше дивизије наступаће XXI Дивизија оп-
штим правцем Мартинци—Кузмин и даље општим правцем
Гибарац—[М] Вашица—Липовац—Врбаша избијаће на кому-
никацију Брчко—Жупања.

V Дивизија као Корпусна резерва кретаће се правцем
наше Дивизије.

Почетак напада на непријатељске утврђене положаје
Илок—Мартинци биће 3 децембра т. г. и то:

Артилеријска припрема по циљевшла почиње у 8 и траје
до 9 часова.

Појачана артилеријска ватра за уништеше свих отгаор-
них тачака непријатеља траје од 9 до 9,45 часова.

Од 9,45 до 10 часова ватра из свих артилеријских оруђа, бацача и аутоматских оруђа биће уперена на непријатељске ровове.

Тачно у 10 часова извршити јуриш на непријатељску одбранбену линију, скршити непријатељски отпор и продужити напредовање предвиђеним правцем. Напад мора бити снажан и одлучан, а продор свакако извршити уз руско и наше „У Р А“.

Све јединице и сва тешка оружја морају бити на познатим положајима 2 о. м. до 16 часова.

Линију до које су стигле наше јединице означавати црвеним ракетама испаленим у правцу непријатеља и паљењем ватре.

Везу са нама одржавати према приложеном плану.

Евакуацију и прихват рањеника вршити према заповестима референта санитета наше дивизије.

У почетку напада наш осматрачки пункт биће у јужном делу села Бингуле, а по нашем продору кретаћемо се општим правцем наше дивизије и сместити се у село Церни.²

Борбени знаци:

3-ХП-1944.	Топ	Толбухин.
4-ХП-1944.	Победа	Пролетер.
5-ХП-1944.	Слава	Слобода.
6-ХП-1944.	Винковци	Вуковар.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар-п.пуковник

Б. Ђуричић³

Командант-пуковник

М. Шиљеговић⁵

Начелник-поручник

Б. Никшић⁴

² Види док. бр. 114.

³ Блажо Ђуричић

⁴ Бошко Никшић

⁵ Милош Шивеговић

БР. 113

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 2
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА ОСЛОБО-
ЂЕЊЕ КУЗМИНА И МАРТИНАЦА¹**

Примљено *Регистровано*
2-ХП-1944 бр. 1

ШТАБ 21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
О. Бр. 200
2-ХН-1944 год.
у 13 ч

ЗАПОВЕСТ

Секција размер 1:100.000: Шабац, Бачка Паланка, Вуковар,
Бијељина, Винковци, Тузла

Ситуација: Јединице III украјинског фронта потпуно су разбиле непријатељску одбрану у Бараши, избиле на широком фронту на леву обалу реке Драве све до њеног ушћа у Дунав.

Наша XXVIII дивизија прешла је Дрину, заузела Бијељину и продире ка Брчком, десном обалом реке Саве.

На сектору између Саве и Дунава испред нас налази се главнина 264-те немачке дивизије, делови 118-те дивизије, за коју имамо податке да се извлачи ка Винковцима и Осијеку, два пука домобрана и два батаљона усташа.

Наш корпусе појачан XI дивизијом има задатак да пробије непријатељску одбрану у Срему, избије на линију Шабац—Винковци—Осијек, споји се са јединицама VI корпуса и продужи даље продираше према Загребу. За време извршења овог задатка на нашем десном крилу према Вуковару продире једна дивизија Црвене армије, ојачана с артиљериским јединицама, а на левом крилу према Брчком продираће XXVIII дивизија.

Унутар Корпуса распоред и задатак јединица јесте:

I дивизија надире правцем Шид—Товарник и по овлађивању са истим продужава дејство правцем Илача—Берак—

¹ Оригинал, писан маншном, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 5-4, к. 782-а.

Стари Јанкозци—Церић, са циљем обухвата Винковаца са севера и северозапада.

XI дивизија продире правцем Чалма—Ердевик—Кукујевци, а одатле комуникацијом ка Винковцима до С[тарих] Јанковаца, затим с. Привлака, са циљем овлађивања линије с. Градиште—Церна—Андријашевци и Роковци.

XXI дивизија извршиће напад и ликвидирати непријатељска упоришта у Кузмину и Мартинцима. Зона ширеша десно одређена за XI дивизију, а лево р. Сава.

По овлађивашу непријатељским упориштима Кузмин и Мартинци, дивизија има задатак да продире са главнином правцем Кукујевци—Вачевци—Адашевци—Мала Вашица—Илинци—Оток, избијајући на Саву на простору Жупаша—Бошњаци, док са једном колоном продирају преко Босутских шума и у брзом налету избити до просторије с. Дреновци—Рајево Село, пресецајући комуникацију Брчко—Винковци.

На основу предшег наређеша распоред и задатак наших јединица биће следећи

ОВЛАЂИВАЊЕ КУЗМИНОМ И МАРТИНЦИМА²

XXXI бригада још у току данашшег дана пребациће најмање један свој батаљон на простору Банов Брод. Организовати све штО¹ је потребно да се овај батаљон у току ове ноћи пребаци у Срем и нападне у моменту вршења артиљериске припреме непријатељско упориште Босут са леђа, овлада са њим, запоседне Босут и Грк [Вишњићево], а по могућству и Моровић. Са остала три батаљона врши општи напад на непријатеља од р. Саве, па удеено до комуникације која води из Лаћарка у Мартинце. Циљ је у брзом налету пробити непријатељске линије и у заједници са V бригадом ликвидирати с. Мартинци, а потом продужити продирање и до ноћи доспети до линије Босут—Грк [Вишњићево] — Моровић.

V бригада иада задатак да изврши напад на с. Мартинци са севера, продирући евојим десним крилом ка к. 85 —• Пашшак, са циљем обухвата с. Мартинци са запада. Задатак бригаде јесте у заједници са XXXI бригадом ликвидирати с. Мартинци.

IV бригада извршиће напад са правца Камаришта и Међоша на Кузмин, овлађујући претходно железничком пругом, а затим надирати преко к. 86 на Кузмин и у садејству

² Види дотс. бр. 130.

са II пролетерском, која ће нападати са севера, овладати Кузмином.

II пролетерска бригада повезаће се са штабом XI дивизије, вршити пробој фронта на простору Слободинце—Фламијин Двор, а потом управити своје дејство ка Жел. станици Кузмин и Великој Ледини, нападајући Кузмин са севера и запада. Омогућити IV бригади прелаз канала испред с. Кузмин, у заједници ликвидирати село. С обзиром да је целокупна артиљерија, која је на овом фронту концентрисана углавном припадала XI дивизији, то тражити артиљерску подршку за време пробоја фронта.

По завршетку пробоја и ликвидације с. Мартинци—Кузмин, бригада ће извршити покрет, гонећи непријатеља правцем Кукујевци—Бачинци—Адашевци—Мала Вашица. Са ове просторије уз одмор за време обеда, продужити гоњење општим правцем Илинци—Нијемци—Оток, одакле II пролетерска продире ка с. Жупања, које заузима и повезује се десно у с. Градиште са јединицама XI дивизије. IV бригада после Отока надире преко Чистина и Живачине према с. Бошњаци, које ликвидира. V бригада, као дивизиска резерва остаће у с. Оток, с тим да буде спремна у сваком часу примити задатак.

Коњичка бригада ће се налазити до почетка напада у С. Митровици, а од почетка напада пребациће се у источни део с. Лаћарак, где ће чекати даља наређења. По пробоју фронта и овлађивањем упориштима Мартинци и Кузмин, бригада избија испред наших јединица и гони непријатеља општим правцем Кукујевци—Вачинци—Адашевци—Мала Вашица, а потом продире правцем с. Батровци—Липовац преко Босутске шуме и избија у с. Врбања, а одатле дејствује преко с. Дреновци и Гуња, с тим да до доласка јединица XXXI бригаде затвори прелаз преко Саве код Брчког. По избијању јединица XXXI бригаде на одређену просторију, бригада се смешта у Посавски Подгајци, одржавајући везу лево са XXXI бригадом, а десно у Бошњацима са IV бригадом, патролирајући дуж Саве између ових бригада.

XXXI бригада, када избије на линију Босут—Грк—Моровић, продужава дејство преко Босутске шуме према с. Страшинци—Јамена, а одатле даље ка селима Гуња и Дреновци, избијајући са једним батаљоном у Рајево Село, смењујући коњичку бригаду.

Да би са овом колоном која ће бити мање-више самостална, имали сталну везу, IV бригада упутиће своју радиостаницу комплетну са радио-телеграфистом и шифрантом

у састав XXXI бригаде, а ова ће је користити у потпуности. Безу стално и сигурно одржавати.

Штаб дивизије налазиће се за време напада у с. Лаћарку, где ће бити осматрачница и командно место, са којим јединице за време напада морају имати телефонску везу. По пробоју фронта и наступању ка одређеним тачкама кретаће се општим правцем за главнином ка Отоку.

Почетак дејства

Напад се врши 3 децембра т. г.

Артиљериска припрема по циљевима почиње у 8 и траје до 9 часова.

Појачана артиљериска ватра за уништење свих отпорних тачака непријатеља траје од 9 до 9,45 часова.

Од 9,45 до 10 часова ватра из свих артиљеријских оруђа, бацача и аутоматских оруђа по рововима.

Тачно у 10 часова извршити јуриш на непријатељску одбранбену линију, сломити отпор и продужити гоњење.

С обзрфом да је тежиште напада бачено на правцу Чалма—Кукујевици, то је и сва артиљерија тамо сконцентрисана. На нашем сектору биће само наше две батерије, од којих ће се брдска батерија поставити на простору око Камаришта и потпомагати овлађивањем упоришта на жел. прузи између Кузмина и Мартинаца. Батерије ће се повезати са штабом IV и V бригаде, који ће јој одредити конкретне циљеве, како за време пробоја, тако и по пробоју. Противколека батерија 76 [мм] поетавиће се око раскрснице друма и пруге испред с. Мартинци и одатле непосредно потпомагати дејство друмом ка Мартинцима.

Почетак дејства артиљерије подесити према броју раположивих граната, тако да завршетак буде у 10 часова, када ће се јуриш вршити.

Све бригаде, које имају бацаче немачке или енглекекe упутиће исте са мунџијом XXXI бригади на расположење. По потреби уз бацаче упутити барем једног нишанџију, који ће тамо остати док се операције не заврше, а потом се врати у своју јединицу, док ће бацачи и даље остати у XXXI бригади.

Веза. Везу за време напада одржавати са овим штабом телефонски и радио-телеграфски, а у гоњењу радио-телеграфски.

Обележавање места докле је јединица дошла вршити ракетама црвене боје.

Рањенике евакуисати за време битке на просторију Кузмин—Мартинци правцем Лаћарак—Срем. Митровица, а II пролетерска у прво време у Чалму, а потом у Митровицу. У продужењу напада и гоњења рањенике слати правцем Кузмин, где ће бити прихват и евакуација.

Снабдеваше и исхрана јединица преко интендантских органа на терену.

Да би се први део задатка могао правилно извршити, то ће све јединице према својим задацима извршити регрупацију и постављаше јединица на полазне положаје за напад. С обзиром да се напад врши дању, то ће јединице ископати ровове у више реда на свом правцу, у којима сместити војску. Распоред и постављање да буде на таквом месту, да се из њих може лако поћи у напад.

У три часа ноћас известити телефоном или куриром да је све спремно за напад. Ова припрема је требало да се изврши данас, али с обзиром да је терен чист, нећемо моћи прићи полазним положајима дању.

Борбени знаци:

3-ХП *Топ* •— *Толбухин*

4-ХП *Победа* — *Пролетер*

5-ХП *Слава* — *Слобода*

6-ХП *Винковци* — *Вуковар*

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, п. пуковник
Младен С. Марин

Командант, пуковник
Мил.[оје] С. Милојевић

(М. П.)

БР. 113

**НАРЕЂЕЊЕ ИНТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД
3 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИ-
ГАДЕ ЗА САДЕЈСТВО ЈЕДИНИЦАМА ЈЕДНАНАЕСТЕ НОУ
ДИВИЗИЈЕ¹**

Пов. [бр.] службено
3 децембра [1944 год.]

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ

У току данашњег напада десна колона заузела је Радоско Брдо, — пред мрак наставила је даљи продор, но нисмо обавештени до које линије су доспели.

Средња колона имала је пред собом јак непријатељски отпор и брисан простор наступања. У току дана успела је да заузме само неке истурене ровове.

У левој колони VIII Црногорска бригада извршила је дубљи продор кроз Матору Шуму и левим крилом избила иопред Шоркат—Скандала где је наишла на оштар непријатељски отпор. Италијанска бригада на левом крилу ове колоне преко дана напредовала је 2—400 метара.

Ноћас у 20 часова на целом нашем сектору отпочео је ноћни напад. Непријатељ даје отпор. Борба је у току.

Лево од нас напада XI Дивизија. Њено десно крило успело је да северно од Ердевика овлада са Церје пст. и к. 134 и даље у правцу В. Бакоњ. На овој просторији продор десног крила XI Дивизије задржат је непријатељским дејством са севера са линије с. Љуба—Косјача (к. 144)—Шоркат.

Да би се ослободило десно крило XI Дивизије за даљи продор и да би се њихов успех проширио и да би ми нашим снагама са те стране извршили обухватни продор

н а р е ђ у ј е м :

I пролетерска бригада са четири стрељачка батаљона и пратећим батаљоном извршиће најхитније усиљеним маршем покрет правцем Ђипша—Ст. Бингула (поред Пиштинца)—Лице пст.—Горње Лице.

¹ Оригинал, писан маншном, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 5-4, к. 782-а.

Са просторије Горње Лице повезати се са деснокрилном јединицом XI Дивизије и сменити је на простору Церје пст. — к. 134 — В. Бакоњ. Са ове просторије одређени батаљони I Пролетерске бригаде извршиће снажан продор преко Косјаче (к. 144) к. 178 и Кулине (к. 175) на с. Љуба. Мањим деловима са просторије Церје пст. Косјача напасти из позадине непријатељску одбрану на линији Шоркат—Скандала. Но, главни напад извршити снажним продором ка с. Љуба.

Деснокрилне јединице XI Дивизије продираће ка цести Ердвик—Љуба правцем к. 162 — к. 124 — Блажевац.

Десно од вас дејствује Италијанска бригада правцем Пољана—Шоркат и са њом ухватите везу.

Преостала два батаљона I Бригаде остају у резерви на садањој просторији између манастира Ђипша и Визића. Та два батаљона да упуте курире код нас.

Марш осталих батаљона организовати тако да се што пре изврши постављени задатак. У маршу да буде на челу пешадија, а потом јединице које товаре или возе².

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ! ,

КОМАНДАНТ,
пуковник
Васо Јовановић

² Види док. 5р. 168.

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ШЕСТЕ ПРО-
ЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 21 ДО 30 НОВЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

ШТАБ VI ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
4-ХП-1944 године

Доставља извод из операцијског
дневника за вријеме од 20—30. XI.
1944 г.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

21. XI. 1944.

I бригада: Бригада је била на одмору у с. Лежмиру. Рађено је са јединицама војнички и политички.

II бригада: На одмору на линији Сусек—Нештин—Луг. Рађено са јединицама војнички и политички, и дотеривана спрема у исправност.

III бригада: Три батаљона на положају према Илоку, а један у резерви у с. Нештину. Мања чаркања. Убијена 2 непр. војника а заробљене 2 пушке и 2 пара ципела, а на нашој страни један рањен.

IV бригада: Три батаљона на положају: један код с. Визића, други Визић—Ердевик, а трећи Матора Шума. Један батаљон у бриг. резерви у с. Ст. Бингули. На положајима обострано пушкарање. Непр. губици 3 мртва и 4 рањена, а наши 2 рањена.

22. XI. 1944.

I бригада: На одмарању у с. Лежмиру. Нови другови полагали заклеп[^]

II бригада: У први сумрак бригада је сменила јединице III бриг. на положајима према Илоку и Радошком Брду.

III бригада: Бригада се налазила на истом положају и са истим распоредом као и претходног дана. У 18 часова бригада смјењена на положају од јединица II бригаде.

Космајска бригада: Три батаљона на старим положајима. Обострано пушкарање. Овога дана непријатељ је био нешто

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-ског института, под бр. 7-3, к. 7&7.

активнији. Непријатељски губици 4 мртва и 6 рашених. Наших губитака није било.

23. XI. 1944.

I бригада са два батаљона сменила на положају јединице • Космајске бригаде у Ст. Бингули, док су остала два батаљона била на одмору. Овог дана борбе није било.

II бригада: Три батаљона на положају. Један батаљон у резерви у с. Нештину. Борбе није било. Пред вечер била је активна непр. артиљерија.

III бригада: Бригада се налазила на одмору у с. Сусеку, Нештину и Лугу.

Косм. бригада: У 16 часова бригада смјешена јединицама I бригаде и кренула у с. Лежмир на одмараше.

24. XI. 1944.

I бригада: Два батаљона на положају у Маторој Шуми, а два у резерви у Ст. Бингули. Непр. артиљерија била је доста активна, од које смо имали 3 рашена.

II бригада: Бригада са истим распоредом као и претходног дана. Борбе није било.

III бригада: Бригада се налазила на одмарашу.

Космајска бригада: На одмарашу у с. Лежмиру.

25. XI. 1944.

I бригада: Два батаљона на положају, а два у резерви. Непр. артиљерија активна. На нашој страни 3 друга рашена. Борбе није било.

II бригада: Бригада на старим положајима. Борбе није било. Непр. артиљерија активна.

III бригада: На одмарашу. Са цијелом бригадом вршена заклетва.

IV бригада: На одмарашу.

26. XI. 1944.

I бригада: Бригада са истим распоредом као и 25. XI. Водила се доста жестока борба са непријатељем. Непр. артиљерија активна. Губици непр. непознати, на нашој страни 1 рашен.

II бригада: Са истим распоредом као претходног дана. У први сумрак бригада смјешена јединицама I пролет. дивизије.

III бригада: У 7 часова бригада извршила покрет за Гргуревце, гдје је заноћила.

IV бригада: На одмарању у Лежимиру.

27. XI. — 30. XI. 1944.

Дивизија путовала у Београд, на одмарање и сређивање.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

Начелник штаба,
мајор
Јлазо С. Радаковћ

БР. 112

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД
5 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ,
ОСМЕ ЦРНОГОРСКЕ И ИТАЛИЈАНСКЕ БРИГАДЕ ЗА НАПАД
НА ШИД1**

бр. 164 *хитно!*

**ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**
Пов. бр. 553
5 децембра 1944

ШТАБОВИМА:

— **I ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ
VIII ЦРНОГОРСКЕ БРИГАДЕ
ИТАЛИЈАНСКЕ БРИГАДЕ**

Према прикупљеним обавештењима непријатељ се са сектора Шид—Товарник извлачи северно ка Вуковару.

VIII Црногорска бригада која је подишла са источне стране испред самог Шида на линији — к. 104, јавља да непријатељ у Шиду има мање снаге усташа, домобрана и не-

1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторишког института, под бр. 10-3, к. 712.

што изнемоглих Немаца. Располаже са 6 бачача лаких и тешких, једним противколским топом и више аутоматског оружја. Непријатељ је утврђен на емој ивици града. На извесним местима испред себе је поставио мине, а изгледа да је минирао и неке зграде у граду. Једна батерија топова постављена између Шида и Товарника дејствује према VIII бригади и на цести Шид—Гибарац.

Јединице XI Дивизије по овлађивању Ердевика и Бачинаца наступају преко Гибарца ка Шиду.

Наша III и XIII Пролетерска бригада данас пре подне са сектора с. Моловина кренуле су усиљеним маршем ка Товарнику са задатком ликвидације овог упоришта.

За извршење напада на Шид

наређује се:

1. — *Италијанска бригада* одмах ће се поетавити на просторију: с. Беркасово—Кљештевица (к. 121 и 115) и са ове просторије у одређеном часу за напад извршиће продор са севера између цесте Беркаеово—Шид и Шид—Товарник.

2. — *VIII Црногорска бригада* поставиће се на простору, к. 104 — Суватово к. 120 — к. 105 и десним крилом- захватити цесту Беркасово—Шид. Са ове просторије у одређени час за напад извршиће продор са североистока у Шид.

3. — *I Пролетерска бригада* поставиће се на простору око Слш. Брањевина па до коте 119 и са ове просторије ће у часу напада са истока продрети у Шид.

Ако делови XI Дивизије не буду у одређено време припремни за напад I Пролетерска бригада са једним батаљоном нападаће и јужније између железничке пруге и цесте Гибарац—Шид еа основним задатком заузимања Железничке станице Шид.

4. — Почетак напада ноћас 5 о. м. у 24 часа.

5. — Штаб VIII Пролетерске бригаде² издаће наређење командиру вода руског пионирског батаљона лајтнанту Лаловјову да са два своја вода³ (који се већ налазе код VIII Бригаде) да одмах отпочну еа разминирањем предтерена и да тај посао заврше пре одређеног часа за напад.

Све јединице напад ће извршити снажним продором у сам град а потом наставити уништавање непријатеља у граду.

² Осма црногорска ударна бригада

³ У оригиналу је вероватно погрешно нагшано, а треба да стоји: „... са своја 2 одељења...”.

6. — Раније је непријатељ у Шиду имао 6 тенкова од 12—16 тона.

Распоредити противтенковска оруђа да могу ефикасно дејетвовати у случају да се тенкови још налазе у Шиду.

7. — У случају да не дође до брзе ликвидације Шида достигнуту линију и сва овладана упоришта добро утврдити и организовати за уништење непријатеља са достигнуте линије и за даљи продор у току сутрашњег дана када ће учествовати и наша артиљерија, која ће у току ноћи па до зоре изаћи на положај.

8. — Штаб VIII Црногорске бригаде поставиће телефонску централу у Селиште (2 км [иеточно] од натписа „Шид“). I Пролетерека и Италијанска бригада најхитније ће се телефоном повезати за поменућу централу VIII Бригаде.

VIII Црногорска бригада од своје централе подићи ће линију до с. Сот, а одатле ћемо ми подићи линију до нас у Љуби или ћемо у Соту поставити и нашу централу.

9. — VIII Црногорска бригада држаће код с. Беркасова један батаљон у резерви са једним противколским топом који ће уједно имати и задатак обезбеђења цесте Шид—Сот. Батаљон на овом задатку поставити у току ове ноћи.

6 о. м. свака два часа, почев од 3 часа изјутра, слати нам куририма опширне писмене извештаје правцем ка селу Сот.

Пријем овог наређења потврдити.⁴

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ПОЛИТКОМЕСАР⁵

п. пуковник

КОМАНДАНТ,

пуковник

Васо Јовановић

(М. П.)

⁴ Види док. бр. 120.

⁵ Владо Шћекић

БР. 113

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 5 ДЕЦЕМБРА
1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
О РАСПОРЕДУ СВОЈИХ ЈЕДИНИЦА¹

ШТАБ
V УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Бр. Сл.
Ср. Митровица, 5. XII. 1944 г.
У. . . . ч.

Штабу

I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

П с л о ж а ј

- 1.) Наше јединице се налазе по следећем рапореду:
 - Артиљеријска бригада: на просторији с. Бингуле —
Зубаче, у борби потпомаже напад XI Дивизије;
 - IV Крајишка бригада: са два батаљона у с- Лаћарку,
остали делови у Срем. Митровици;
 - I Бригада: у Сремској Митровици;
 - XXI Српска бригаад: у с. Вогању; и
 - X Крајишка бригада: у Руми;
 - Штаб дивизије, са свим својим деловима, смештен је
у Срем. Митровици.
- 2.) Према наређењу о формацији инжењерског батаљона,
исти смо формирали. Недостаје нам алат и материјал,
потребан за овај батаљон.
- 3.) Коњичкој бригади смо упутили тражено људство и
оружје. Уместо 50 коња, упутили смо само 40, јер више ни
смо могли узети из наших јединица, пошто их немају.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

Начелник, потпуковник
Ратко Мартиновић

¹ Оригинал, писан маншном, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 5-4, к. 782-а.

БР. 114

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ЈЕДНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 6 ДЕ-
ЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУ-
СА НОВЈ О ОСЛОБОЂЕЊУ ЕРДЕВИКА, БАЧИНАЦА
И ШИДА¹**

ШТАБ
XI НОУ ДИВИЗИЈЕ
Оп. Бр. Службено.
6 децембар 1944 г.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Положај

Према заповести Штаба I Пролетерског корпуса од 2 о. м.² ова дивизија добила је задатак да разбије непријатељску одбранбену линију на сектору Горше Лице—Ердевик—Крчевине—Корћев салаш—Филиповићев салаш.

За извршеше овога задатка издали смо наређење³ бригадама да трећег о. м. у 10 часова изврше напад на непријатељску линију и то:

V БРИГАДА: Да изврши продор на овом сектору Горње Лице — к. 104 — разбије непријатељску одбранбену линију и даље продужи са продором преко Церја пустаре—Велики Бакоњ — к. 124 и к. 141, тј. са северозападне стране напасти и ликвидирати непријатељско упориште Ердевик. Тачно у 10 часова пре подне 3 о. м. уз припомоћ артилерије бригада је извршила напад на непријатељске положаје Мохарач—Церје пуетара и успела је у свом првом налету отерати непријатеља са к. 134 и Великог Бакоња, тј. продрети до канала Бања. Непријатељ упорно се бранио на каналу и не дозволивши бригади даљи продор већ је еконцентрисао своје снаге, извршио контранапад и потиснуо бригаду све до коте 134, где су наше јединице дале јак отпор и нису дозволиле непријатељу даљи продор. Непријатељ понова концентришући своје снаге од севера, југа и запада врши контранапад

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 13-14/1, к. 866.

² Погрешно је написано „2 о. м.“, а треба да стоји: „1 о. м.“ Види док. бр. 99.

³ Види док. бр. 108.

на к. 134 и успева одбацити наше снаге све до канала Мохарач, где се наша бригада задржала.

Бригада лонова концентрише своје снаге врши напад на непријатеља одбаца га са к. 134 али непријатељ уз припозугоћ тенковз успева поново заузети своје положаје, тада се бригада повукла и заузела положај канал Мохарач к. 139 и к. 104.

4 о. м. у 12 и 30 часова бригада се поново концентрише и у заједници са јединицама I Пролетерске дивизије врши напад, успева потиснути непријатеља и заобилазним путем са запада напасти с. Ердевик, исто ликвидирати и даље продужава са нападом и прогањањем непријатеља у правцу села Бачинаца, исто ликвидира и продужује са надирашем у правцу Шида да у заједници са јединицама XII Крајишке бригаде, XXXII Бригаде и јединицама I Дивизије успе ликвидирати Шид 5 о. м. у 23 часа.

За све време ових борби ова бригада показала је смјелост и одлучност као и пожртвованост у борби.

У овим борбама ова бригада нанела је непријатељу следеће губитке у људству: 80 мртвих и 36 заробљених од којих су 3 уеташе, из села Гибарца и задржани [су] код ОЗН-е ове дивизије.

Губици бригаде у људству су: 114 рањених и 27 мртвих.

У овим борбама заплењено је: 2 топа 0,75 мм исправних, 5 топова неисправних, 2 тешка бацача неисправна, 10 п. митраљеза и 2 камиона.

XII БРИГАДА: Да изврши напад, тј. продор на свом сектору Кањев млин—Циганска Међа к. 94. Тачно у 10 часова пре подне 3 о. м. бригада је после извршене артиљериске припреме напала на непријатељски положај, одбацила непријатеља из лрвих ровова, исекла жицу, разминирала минска поља која су се налазила пред другим рововима, али није јој успело продрети даље пошто је непријатељ фортификацијски као и технички био много јачи. Истог дана бригада уз припомоћ артиљерије и тешких бацача успева заузети непријатељске ровове који су се налазили испред канала код Крчевине—Филиповићевог салаша али их није могла задржати услијед јаке минобацачке и митраљеске ватре, а и непријатељеког контранапада те се бригада морала повући у прве ровове где је и даље држала свој положај.

4 о. м. бригада тачно у 12,30 часова врши напад на непријатељеку одбранбену линију али јој није успело потиснути непријатеља са својих положаја еве дотле док V Бри-

V. BRIGADA: Da izvrši prodor neprijateljske odbranbene linije na svome sektoru - Lice-Barakat pa sve do Kanala rijeke Konjeva mlina. Tačno u 10 časova 3 o.s. brigada je posle izvršene artiljerijske pripreme izvršila napad frontalno na neprijateljsko uporište Erdevik, uspeva u svom prvom naletu izbaciti neprijatelja iz prvih rovova i produžava dalje sa napadom ali je isti nije uspeo iz razloga što je neprijatelj prilično fortifikacijski utvrđen, a obzirom da su mlada i neiskusni borci zadržava se u prvim zauzetim rovovima sve do 4.o.m. kada ponova u 12,30 časova vrši napad na Erdevik i to prehodno što je V. Brigada izvršila prodor, sa dva bataljona zauzima položaj Kalila i k.147 i sa severna strane napada na s. Erdevik isto u zajednici sa V. Brigadom likvidira i dalje t.j. 5.o.m. produžava sa napadom na selo Dučince, isto zauzima i već prema ranijem dobivenom naredjenju produžava sa gonjenjem neprijatelja sve do Šifa, gde se neprijatelj zadržao i dao otpor. Brigada se ponova skoncetrirala i u zajednici sa ostalima jedinicama naše divizije, kao i jedinicama 2. divizije uspeva likvidirati neprijateljsko uporište Šid.

Ova brigada i ako mlada, pokazala je kao odlučna i topla borbeno. Neprijateljski gubitci koje je ova brigada nanela su 55 mrtvih i 3 zarobljena.

Vlastiti gubitci brigade 120 ranjenih i 26 mrtvih. Plena nije bilo.

Ukupni gubitci neprijatelja koje su su jedinice ove divizije u toku poslednja tri dana naneli su sledeći: 197 mrtvih i 41 zarobljen i troj ranjenih nepoznat, ali je isti verovatno velik jer to potvrdjuju zarobljenici kao i civili.

Vlastiti gubitci divizije su sledeći: 290 ranjena i 50 mrtvih.

Zarobljeno je svega: 2 topa ispravna i 5 neispravnih, 2 teška bacača neispravna, 2 kamiona, 10 p. mitraljeza, 1 penk /u Erdeviku/ 107 pušaka i ostale odjevne sprema.

SMRT FANIZMU - SLOBODA NARODU!

Šef štaba - poručnik:

Šef komandanta - pukovnik:

Prilozi: 33 ranjena i 5 mrtvih neprijatelja u toku poslednja tri dana. Takođe su zarobljeni 41 vojnik i 3 ranjena nepoznat. Ostalo je 107 pušaka, 2 teška bacača, 2 kamiona, 10 p. mitraljeza, 1 penk i 2 topa ispravna i 5 neispravnih.

Šef štaba - poručnik
Šef komandanta - pukovnik

гада није заобишла са запада и напала на Ердевик, те тада се непријатељ морао повући када је бригада одмах продужила даље са гоњењем и 5 ујутру у 6 часова успева заузетт село Кукујевце и продужити са нападом на Шид где га 5 о. м. у 23 часа у заједници са осталим јединицама наше и I Дивизије успева ликвидирати.

У овим борбама бригада је нанела непријатељу следеће губитке у људству: 62 мртва и 2 заробљена.

Губици бригаде у људству: 58 рањених и 12 мртвих.

XXXII БРИГАДА: Да изврши продор непријатељске одбранбене линије на своме сектору: Лице—М. Баракут — па све до канала више Кањева млина.

Тачно у 10 часова 3 о. м. бригада је после извршене артиљеријске припреме извршила напад фронтално на непријатељско упориште Ердевик, успева у свом првом налету избацити непријатеља из првих ровова и продужава даље са нападом, али јој исти није успео из разлога што је непријатељ прилично фортификацијски утврђен, а с обзиром да су млади и неискусни борци, задржава се у првим заузетим рововима све до 4 о. м. када поново у 12,30 часова врши напад на Ердевик и то, претходно што је V Бригада извршила продор, са два батаљона, заузима положај Калиле и к. 147 и са северне стране напада на с. Ердевик, исто у заједници са V Бригадом ликвидира и даље, тј. 5 о. м., продужава са нападом на село Бачинце, исто заузима и већ према раније добивеном наређењу продужава са гошењем непријатеља све до Шида, где се непријатељ задржао и дао отпор. Бригада се понова сконцентрисала и у заједници са осталим јединицама наше дивизије, као и јединицама I Дивизије успева ликвидирати непријатељско упориште Шид,

Ова бригада иако млада, показала се као одлучна и доста борбена.

Непријатељски губитци које је ова бригада нанела су: 55 мртвих и 3 заробљена.

Властити губитци бригаде: 122 рањених и 26 мртвих.

Плена није било.

Укупни губитци непријатеља које су му јединице ове дивизије у току последња три дана нанели су следећи: 197 мртвих и 41 заробљен. Број рањених непознат, али је исти вероватно велик јер то потврђују заробљеници као и цивили.

Власти губитци дивизије су следећи: 294 рањена и 65 мртвих.

Заробљено је свега: 2 топа исправна и 5 неисправних, - 2 тешка бацача неисправна, 2 камиона, 10 п.митраљеза, 1 тенк (у Ердевику) 107 пушака и остале одјевне спреме.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Начелник штаба - поручник **Б. Никшић**⁴ Зам. команданта - п.пуковник **Егић**⁵

(М. П.)

П. С. Шаљемо 33 Њемца које смо заробили у борби у селу Гибарцу.

Јединице су продужиле гоњење непријатеља.

Ми ћемо одржавати везу са Вама радио-станицом по одређеном времену®

Егић

⁴ Бошко Никшић

⁵ Душан Егић

« Напомена је доисана руком.

БР. 115

НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ПЕТЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 6
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ ШТАБОВИМА БАТАЉОНА И ПРИ-
ШТАПСКИМ ЈЕДИНИЦАМА ЗА ФОРСИРАЊЕ ДУНАВА И НА-
ПАД НА ВУКОВАР¹

ШТАБ
V ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ
6 децембра 1944 године
О-бр. 122/44

Штабу I, III, IV и V батал>она
Бригадном санитету
Бригадној интендантури
Техничкој чети

СИТУАЦИЈА: Јединице 1-ог пролетерског корпуса за-
једно са јединицама једне Црвеноармејске
дивизије, надиру од правца Шида ка западу
са задатком разбијаша непријатељских банди
на свом сектору.

Наша Ш-а бригада, уз садејство једног
црвеноармејског артиљериског [дивизиона]
успела је пребацити се преко Дунава, заузети
Опатовца и Мохово. Пре два дана ослобођен
је Илок и у надирању ка западу заузет је
Шаренград и ухваћена веза са јединицама
Црвене армије, које наступају у том правцу.
Према томе, читава десна обала Дунава од
Илока до Опатовца је ослобођена.

У1-а војвођанска бригада налази се и да-
* ље на својим старим положајима,

На сектору наше бригаде стање је без
нарочитих промена. У Вуковару се налази до
300 непријатељских војника, који имају за-
датак омогућити правилно пребацивање њи-
хових јединица, које беже под силним удар-
цима руских и наших јединица. У Борову

¹ Оригинал, гшсан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 17-2, к. 1244.

мањи непријатељски гарнизон до 100 војника, у Сотину такође.

НАШ ЗАДАТАК: Извршити форсирање Дунава, у заједници са УШ-им самосталним артиљериско-мигтраљеским батаљоном, заузети Вуковар и затворити све правце, који воде ка Вуковару, како би на тај начин спречили сваку интервенцију било од правца Осијека или Винковаца, а са друге стране спречили оступање непријатељских снага преко Вуковара.²

У вези горе изнете ситуације и задатка

НАРЕЂУЈЕМО:

1У-и (батаљон ће најкасније до 17 часова данас 6-ог децембра 1944 г. пребацити се у окуци Дунава северно од Вуковара, повезати се са 1У-ом четом руског батаљона и извршити у заједници са њима све припреме тако, да на дато наређење, буде спреман за пребацивање.

Ради бољег схватања задатка додајемо:

Прво ће се пребацивати један батаљон руске морнарице, који ће имати задатак избијања код ушћа реке Вуке, затим продрети цестом, која води ка Сотину и поставити се на изласку града осигуравајући се од правца Опатовца или Товарника као и затварајући пут који води од жељ. пруге ка Вуковару преко Боновчевог салаша. Њихов задатак је углавном и ликвидација Вуковара.

По преласку овог батаљона пребациће се наш 1У-и батаљон заједно са 4-ом руском четом такође код ушћа Вуке, затим кренути уз Вуку и поставити се на линију: обала Дунава к. 88 — Лужац — окука Вуке код натписа Добра Вода. По избијању на тај сектор, батаљон ће у заједници са четом руског батаљона организовати положај недозволивши непријатељу, ни по коју цену, продор од правца Осијека или Винковаца, било цестом или њивама. Положај организовати заједно са руском четом на најзгоднијем терену.

Ш-ћи батаљон ће такође данас до 5 часова по подне избити у окуци Дунава код Боровског Рита, повезати се са 1-ом руском четом и заједно са њом, по преласку 1У-ог батаљона, прећи Дунав и запосести положај од окуке Вуке до цеее која изводи из Вуковара за Петровце. Положјј посести испред жељезничке пруге, заједно са руском четом на нај-

² Види док. бр. 145.

згоднијем положају, недозволивши ни покоју цену продор непријатеља на свом сектору.

У-ти батаљон ће најкасније до 17 часова бити такође у окуци Дунава, повезати се са 3-ом руском четом и бити спреман да на дати знак изврши форсирање Дунава на истом сектору. По преласку, поставиће се на сектору од цесте Вуковар — Петровци до руског батаљона морнарице са задатком затварања правца, који изводи од жељ. пруге цестама преко Петроваца и Негославаца ка Вуковару. Поставити се заједно са четом руског батаљона, држећи чврсто свој сектор, онемогућавајући по сваку цену продор непријатеља ка Вуковару.

1-ви батаљон и 2-га чета руског батаљона биће општа резерва, пребациће се преко Дунава после У-ог батаљона, сместити се у Вуковару заједно са Штабом бригаде, Штабом руског батаљона, санитетом и Интендантуром.

Сви наши батаљони, водиће строго рачуна о организовању положаја и распореду аутоматског и противтенковског оружја.

1У-ти и У-ти батаљон ће на свом сектору минирати цесте на најзгоднијем месту. Водиће рачуна о остављању батаљонских резерви, које ће у ствари служити за појачања у случају потребе, као и за сваку случајност. Батаљони ће се дубински поставити, већ у споразуму са руским четама.

Коморе и радне водове батаљони неће одмах пребацивати, јер засад нема могућности пребацивања коња и кола. То ћемо обавити у току сутрашњег дана. Због тога ће штабови батаљона, према већ усменом наређењу, припремити резервне хране, коју ће борци са собом однети, најмање за 2 дана. Из својих бојних комора подићи што већу количину муниције, коју ће борци такође, са собом однети.

Овај задатак ће наше јединице, поред све његове озбиљности, схватити као силан метод обуке бораца и руководиоца, па и ре[^] томе настојати да сваки наш штаб буде са њиховим штабом, свако бацачко одељење са њиховим одељењем, свако противтенковско са њиховим противтенковским одељешем, сваки наш телефон при шиховом телефону, итд.

Наши штабови батаљона оствариће савршену сагласност са њиховим командама чета, које су у рангу штабова пешадиских руских батаљона, а које наравно, имају много веће искуство у преласку-пребацивању преко река, поседању положаја и томе слично. Значи до максимума користити присуство црвеноармејаца.

Бригадни санитет и бригадна интендантура остаће за- сада на истом месту, с тим што ће се интендант бригаде повезати са интендантима руског батаљона и заједно са њи- ховом комором пребацити се преко. Но о томе ће и Штаб бригаде водити рачуна.

Бригадни санитет ће одредити санитетску екипу, која ће се кретати заједно са Штабом бригаде и техничком четом.

Штаб бригаде као и штаб руског батаљона кретаће се са 1-им батаљоном.

Штабови батаљона нека воде рачуна о правилном кори- шћењу количине телефонског кабла, којег смо јучер добили, у циљу што тешњег повезивања са Штабом бригаде и су- седним јединицама. Курирску везу слати обавезно, обаве- нггавајући о свакој, ма и најситнијој промени.

Напомињемо да би се могло десити да се форсирање Дунава не изврши у току ноћашње ноћи, у ком би случају батаљони остали на истим положајима. У тој ситуацији Штаб бригаде би се и надаље налазио у селу Вајски.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар-мајор
Е. Церић⁸

Начелник-поручник
П. Владисављевић⁴

Командант
Капичић⁵

(М. П.)

³ Есад Церић

⁴ Петар Владисављевић

⁵ Пајо Капичић

БР. 116

ЗАПОБЕСТ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 7
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА НАПАД
НА НЕПРИЈАТЕЉСКУ ОДБРАНУ: ОРОЛИК — БЕРАК — НЕ-
ГОСЛАВЦИ — СВИЊАРЕВЦИ — СЛАКОВЦИ¹

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Пов. бр. 354
7 децембра 1944

ЗАПОВЕСТ
(екција Вуковар 1 : 100.000)

Непријатељска група која је разбијена на простору Шид — Товарник — Илача — Шидски Бановци главнином се повукла за Винковце, а мањим деловима за Вуковар. Јаче заштитне делове непријатељ је поставио на простору Оролик — Берак — Слаковци.

Руска дивизија која је на нашем десном крилу ликвидирала је непријатељеку групу у с. Ловас и сада води борбу за ликвидацију Сотина. Друга руска дивизија у покрету је од Товарника правцем Илача — Шидски Бановци — Чаковци — Негославци са задатком ликвидације Вуковара.

Лево од нас јединице XI и XXI дивизије у покрету су за овлађиваше непријатеља на простору Привлака — Поток.

Задатак наше дивизије је разбијање непријатељских делова на простору Оролик — Берак — Негославци — Свињаревци — Слаковци, а потом продирање правцем Петровци — Нуштар.²

За извршење овога

наређује:

1. — Данас у 20 часова I и III пролетерска бригада напашће непријатеља на сектору Оролик — Берак.

2. — *I пролетерска бригада* напашће непријатеља на сектору Оролик. Сектор дејства, десно закључно: к. 113 —

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 25-1, к. 714.

- Види док. бр. 129.

к. 111 — северна ивица с. Оролик пуни обухват циљева испред себе. Улево држати везу са деснокрилним јединицама XI дивизије. По разбијању непријатеља гонити га даље не дозвољавајући му да организује отпор.

Командно место> на цести у висини ж. ст. Ђелетовци, а потом с. Оролик, па с. Слаковци.

3. — *III пролетерска бригада* напашће непријатеља на с. Берак. Сектор дејства: лево, десна граница I пролетерске бригаде, а десно колико је потребно за обухват циљева испред себе.

По заузимању с. Берак брзо наставити продирање правцем Свињаревци — Петровци. Командно место Спајинске њиве, а потом Берак — Свињаревци.

4. — *Артиљериска бригада и тешки дивизион* поставиће се на простору Шидски Бановци — Завратнице — ж. ст. Ђелетовци са које ће просторије потпомагати I и III бригади у сламању непријатељске одбране.

Сва артиљериска оружја од 19,45 — 20 часова јаким концентричном ватром тући ће непријатељску предњу линију.

Од 20 — 21 час тући циљеве у самим селима Оролик — Берак — Слаковци као и појављена непријатељска оруђа.

После овога артиљерија ће тући циљеве само на тражење пешадијских команданата, са којима је артиљерија дужна да буде у сталној телефонској и непосредној вези.

5. — Линију до које се продре означавати црвеним ракетама или ракетама ма које боје испалењене у правцу непријатеља.

6. — *VIII црногорска бригада* одмах по пријему овог наређења извршиће продор из с. Чаковци преко ж. ст. Грабово и напасти с. Негославци. По заузимању с. Негославци остати на том сектору ради затварања пролаза од Вуковара до доласка руске дивизије.

7. — *Италијанска бригада* сутра 8 о. м. у 4 часа кренуће из с. Томпојевци преко с. Чаковци за с. Оролик одакле ће сменити I пролетерску бригаду кад ова буде овлада с. Оролик и с. Слаковци.

8. — Штаб дивизије и дивизиска телефонска централа биће у с. Шидским Бановцима. Одавде ће бити наша телефонска линија до одређених командних места и до с. Чаковци. Даље ће телефонску линију штабова бригада стално са собом водити.

По сламању непријатељске одбране на сектору Оролик — Берак, артиљериске јединице прикупиће се на тој просторији за потпомагање јединица у даљем наступању.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар,
п.пуковник
В. Шћекић³

Командант,
пуковник
Васо Јовановић

П. с. Хируршка екипа биће у с. Шидским Бановцима.

БР. 117

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ТРИНАЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ
„РАДЕ КОНЧАР“ ОД 7 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВЕ
ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ О СОПСТВЕНИМ И НЕПРИЈА-
ТЕЉСКИМ ГУБИЦИМА¹**

**ШТАБ
•XIII ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ**
дана, 7. XII. 1944.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ

Достављамо вам извештај о губицима непријатеља и наших на Товарнику.

1. — *Наши губици:*
мртвих, 126 рањених.
2. — *Непријатељски губици:*
239 мртвих, 316 рањених.
3. — *Заробљено:*
више митраљеза, разне спреме, које је непознат број. Оружје заробљено, нешто се налази у јединицама, а остало је уништено.

³ Владо Шћекић

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 36-2, к. ^29 А.

Такође запљешена су 3 камиона, 1 мотоцикл, које се доводи у исправност јер су мало оштећени приликом борби. Такође запљешено је 10 кола са коњима [и] са разном спремом.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, мајор
Денац²

Командант, мајор
Марко Рапо

(М. П.)

БР. 118

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 7 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ О ЗАРОБЉЕНИМ НЕПРИЈАТЕЉСКИМ ВОЈНИЦИМА И МАТЕРИЈАЛУ ПРИЛИКОМ ОСЛОБОЂЕЊА ШИДА¹

ШТАБ XI ДИВИЗИЈЕ I КОРПУСА НОВЈ

Оп. Број Службено
Дана 7 децембра 1944.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

П о л о ж а ј

По ликвидацији непријатељски[^] упоришта Кукујевци — Бачинци и Гибарац бригаде су продужиле даље са гоњењем непријатеља све до Шида где се непријатељ био задржао и давао мањи отпор.

5 о. м. бригаде у заједници са јединицама I Дивизије тачно у 20 часова извршиле су *напад* на непријатељско упориште Шид. Након трочасовне борбе наше јединице успеле су ликвидирати непријатеља у Шиду и том приликом заробиле су следеће:

V БРИГАДА: 10 митраљеза-„шараца“, 1 тешки бацач и један лаки бацач и заробила 30 немачких војника, а на њиховом пролазу, тј. продору ка Шиду, нађено је 50 мртвих.

³ Владо Шћекић

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 36-2, к. [^]29 А.

ХII БРИГАДА: Приликом уласка у Шид заробила је 2 неисправна п.митраљеза, 3 кола са запрегом и 6 километара телефонског кабла.

ХХХII БРИГАДА: Приликом напада на Шид заробила је 5 непријатељских војника. Код истих је нађено 5 пушака, и 11 телефона као и 12 километара телефонског кабла.

Омашком у јучерашњем извештају² није унето 2 тенка који су заплешени 1 у Ердевику и један у Бачинцима, које је заробила V Бригада, а један тенк је наведен у прошлом извештају.

У току 6 о. м. други батаљон V Бригаде у нападу на Товарник убио је 10 непријатељских војника (нађених) и једног заробио, код којих је нађено 10 пз⁷шака и један пикавац. Остале јединице нису учествовале у борби.

У борбама за Шид и нападу на Ердевик наше јединице имале су следеће губитке: 7 мртвих и 15 рањених.

У свим овим борбама од 3 о. м. па до 7 изјутра наше јединице су имале следеће резултате:

Непријатељски губитци: мртвих 292, 42 заробљена и већи број рањених.

Властити губитци дивизије:- мртвих 72 и 309 рањених.

Заплешено је: 2 топа 75 мм исправна, 5 топова неисправних, 2 т. бацача неисправна, 1 т. бацач исправан, 1 лаки исправан, 2 камиона, 20 п.митраљеза исправних, 2 п.митраљеза неисправна, 3 тенка неисправна, 122 пушке, 1 пикавац, 3 кола са запрегом, 11 телефона и 18 километара телефонског кабла, као и остале одевне спреме.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар,
п.пуковник
Б. Ђуричић³

Начелник,
поручник
Б. Никшић⁴
(М. П.)

Командант,
пуковник
М. Шиљеговић⁵

² Види док. бр. 114.

³ Блажо Ђуричић

⁴ Бошко Никшић

⁵ Милош Шиљеговић

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 7
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОР-
ПУСА НОВЈ О ОСЛОБОЂЕЊУ АДАШЕВАЦА, БОСУТА, ВИ-
ШЊИЋЕВА, СРЕМСКЕ РАЧЕ И МОРОВИЋА¹**

**ШТАБ
21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ**

О. бр. 202
7 децембра 1944 г.
Положај

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Наша је дивизија 5 о. м. у 10 часова увече ликвидирала Адашевци јужно од Шида. Истог дана до мрака ликвидирани су Босут, ГркјВишњићево], Сремска Рача и Моровић. Наступаше за непријатељем продужено је одмах, тј. исте ноћи и јуче 6 о. м. достигли смо и то:

V бригада до 16 часова с. Нијемци, где је заробљено 200 хрватских војника² са командом и наоружањем. Бригада је одмах продужила даље и ноћас 6/7 напала Оток у коме се налазиле три усташке бојне. О резултату још немамо извештај.

IV бригада достигла је просторију Комлетинци — Нијемци.

II пролетерска, која је била у Сјземској Митровици за пребацивање преко Саве, достигла је синоћ просторију с. Илинци.

Коњичка бригада по паду Адашеваца и [М.] Вашица продужила је општим правцем Липовац — Врбања — Дреновци, са задатком да најхитније затвори мост код Брчког. С обзиром да је ова бригада морала да превози коње чамцима и скелом, то је она синоћ стигла до просторије Липовац, одакле данас 7 о. м. продужава ка Брчком, где ће затворити мост све до доласка XXXI бригаде.

XXXI бригада имала је задатак да јуче 6 о. м. избије до Јамена, а данас до просторије Дреновци — Гуња. Са њима

¹ Оригинал, писан мапгином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 33-о, к. 1041.

² Односи се на домобране.

немамо чврсте везе, али према писмено добијеним извештајима видимо да ће данас достићи одређену просторију.

Ми продужавамо данас надирање ка одређеној тачци Ваше заповести, а то је Жупања — Бошњаци.

Уколико XI дивизија не стигне до просторије Градиште — Церна — Андријашевци, а вероватно је да неће моћи да стигне, ми ћемо морати ради сопственог обезбеђења очистити и Градиште, а можда и Привлаку. Но према Привлаци можемо поставити и само обезбеђење.

Наша артиљерија (117-ти артиљериски пук) добила је задатак да потпомогне чишћење Товарника, а потом да преко Целатовца стигне у с. Нијемци и одатле продужи за с. Оток, где постоји добар друм за кретање аутомобила. За нама није ишла из ^азлога што од Вашице до Нијемаца не постоји пут за аутомобиле.

С обзиром да са XXXI бригадом немамо радио везе, јер је наша станица покварена, а код њих нешто није у реду, то ће она етићи данас пред Брчко са свим снагама. Молимо Вас, ако може, да батаљон V дивизије поедне Рачу.

Наша радио-станица за сада не ради, али ћемо узети једну из бригаде и одржавати по сваку цену везу са Вама.

Молимо Вас да нас по могућности обавештавате о ситуацији код других јединица, како би се знали равнати у своме надирању. Ми такође настојимо да одржавамо везу са суседним јединицама.

Штаб ће се вечерас налазити у Отоку, ако буде пао, а ако не у Комлетинцима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, п.пуковник
Младен С. Марин

Командант, пуковник
Мид. [оје] С. Милојевић

БР. 120

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПРВЕ КОЊИЧКЕ БРИГАДЕ ОД 7 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ О БОРБИ У СЕЉУ М. ВАШИЦЕ¹

**ШТАБ
I КОЊИЧКЕ БРИГАДЕ**

а

7. XII. 44.

Батровци—Липовац

ШТАБУ ХХI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ .

У току јучерашњег дана рано ујутро избили смо са брком на чело пешадских јединица из XI дивизије. Око 8 часова ујутро имали смо борбу у селу М. Вашици и убили смо 8 Немаца, а растерали око 100 усташа и Немаца који су одбегли у правцу Илинаца и Шида.

Пошто смо очистили [М.] Вашицу, послали смо везу са пешадским нашим јединицама да уђу у село и затворе прилазе. Бригада је кренула у 9 ч на свој правац Батровци — Липовац. Прелаз преко Босута морали смо скелом, што је ишло врло тешко јер је скела покварена, те смо се са једним дивизионом [ескадроном] пребацивали цео дан, док смо други дивизион [ескадрон] вратили у Вашицу.

Испред нас из села Батровци и Липовац и Моровић побегла је 16 усташка бојна, јачине 4 сатније, у правцу Нијемци преко реке Босута.

У селу Липовцу убили смо два усташа и запленили два пушкомитраљеца. *

Према детаљном испитивању код овдашње везе нашој је бригади због поплава по Бо-сутским шумама. онемогућен прелаз.

Наш правац биће: Градина — [М.] Вашица — Илинци — Нијемци. Отуда ћемо извршити испитивање о могућности прелаза [код] Д. Ново Село — преко реке Спачве, преко канала у правцу Врбање. Циљ нам је што пре избити на пругу Брчко — Винковци. Уколико нам је и тај правац немогућ избићемо на чело наших пешадских јединица и држати се левога крила од правца Нијемци — Комлетинци — Оток пуштајући се пругом у правцу Брчког.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политком, мајор
Карло Шуман

(М. П.)

Командант, капетан
Срећко Стојадиновић

¹ Оригинал, пиан руком, налази се у архиви Војноисториског института, тгод бр. 32-3, к. 1041.

БР. 121

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ОСМЕ ЦРНОГОРСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ
ОД 8 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БАТАЉОНА ЗА
ОСЛОБОЂЕЊЕ ГРАБОВА И НАПАД НА СЕЛО НЕГОСЛАВЦИ¹**

ШТАБ
VIII ЦРН. УДАР. БРИГАДЕ
Пов. бр. сл.
8-ХП-1944
Положај

ЗАПОВИЈЕСТ
(Секција Вуковар 1 : 100.000)

Ситуација:

Непријатељска група која је разбијена на простору Шид — Товарник — Илача — Шидски Бановци главнином се повукла за Винковце а мањим дјеловима за Вуковар. Јаче заштитне дјелове непријатељ је оставио на просторији Оролик — Берак — Слаковци.

Руска дивизија, која је на нашем десном крилу, ликвидирала је непријатељско упориште Ловас и сада водд борбу за ликвидацију Сотина.

Друга руска дивизија у покрету је од Товарника правцем Илача — Шидски Бановци — Чаковци — Негославци са задатком ликвидације Вуковара.

Лево од наше дивизије јединице XI и XXI дивизије у покрету су за овлађивање непријатеља на простору Привлака — Поток.

Задатак наше дивизије је разбијање непријатељских дјелова на простору Оролик — Берак — Негославци — Свињаревци — Слаковци а потом продирање правцем Петровци — Нуштар.

I пролетерска бригада напашће непријатеља на сектору Оролик.

III пролетерска бригада напашће непријатеља на простору с. Берак.

Артиљеријска бригада и тешки дивизион поетавиће се на простору Шидски Бановци — Завратинце — жанд.[арме-
-ч—

¹ Оригинал, гшсан машином, налази се у архиви Вејнонеториског института, под бр. 30-2, к. 872.

рискај *станица* Белетовци, са које ће просторије пограти I и III бригаду.

Сва артиљеријска оружја тући ће непријатељске циљеве од 19,45 до 20 часова јаком ватром, а од 20 до 21 непријатељске циљеве, као и убудуће на захтјев појединих команданата.

Наша бригада има задатак² овладати жељ. станицом Грабово, затим продужити гоњење непријатеља пругом и напасти с. Негославци.

По ликвидацији с. Негославци обезбиједити се од Вуковара до пролаза руске дивизије.³

У вези горњег

наређујемо:

1. — По ликвидацији Жељ. станице Грабово 3. батаљон продужиће гоњење непријатеља штреком у правцу с. Негославци. По доласку на периферију града развити се између комуникације колског пута и жељ. прупе до ликвидације истог. Затим се осигурати од Вуковара и поставити два противколска топа да не би добили изненађење.

2. — 4. батаљон по ликвидацији Кајшевца кренуће се преко к. 101 — Жељ. станице Грабово, затим ићи пругом један километар, скренути десно — Радуловљев салаш — Коларићев салаш — [пст.] Горњак у циљу напада сјевероисточно с. Негославци, обезбеђујући се сјевероисточно. Десно чврсто држати везу са црвеноармејцима, а лијево са нашим 3. батаљоном.

3. — 1. батаљон кренуће са садашње просторије одмах по пријему овог наређења правцем Шамшин — Студенац — даље путем на к. 106 напасти с. Негославци са југозападне стране. По ликвидацији с. Негославци осигурати се од с. Петровци и с. Свињаревци, по ликвидацији Свињареваца од стране III бригаде ово осигурање повући у састав своје јединице. Десно чврсто одржавати везу са нашим 3. батаљоном, а *лијево* по могућности са III бригадом. Штаб 1. батаљона одмах ће узети секцију из штаба 2. батаљона (Вуковар).

4. — 2. батаљон биће бригадна резерва.

5. — Вод бацача и противколских топова који се налазе код 3 батаљона кретаће се са истим и бити под његовом командом.

² Види док. бр. 116.

³ О извршењу ове зајављени види док. бр. 125.

6. — Сви батаљони чврсто ће се повезати код Жељ. станице Грабово и продужити гошеше непријатеља одређеним правцем, увијек одржавајући између себе чврсту везу.

7. — Интендантура, амбуланта и батаљонске коморе смјестиће се у с. Чаковци до даљег наређења.

8. — До ликвидације Жељ. станице Грабово Штаб бригаде и бригадно превијалиште налазиће се у с. Чаковци, а по ликвидацији Жељ. станице Грабово у истој, затим даље жељ. пругом ка с. Негославци гдје нам и извјепгаје слати, обавезно свака два сата, а по потреби и чешће.

Штаб 3. и 4. батаљона одмах ће нас извјестити по ликвидацији Жељ. станице Грабово и Кајшевац, такође ће и 2 батаљон одмах поднијети извјештај о ситуацији на свом сектору с. Берак и даље.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политички комесар — мајор
Јокаш Брајовић

Командант — капетан
Раде Раичевић

(М. П.)

П. С. Вод бацача и противколски топ који је сада на одмору кретаће се позади 2. батаљона.

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 21 ДО 30 НОВЕМБРА 1944 ГОДШ1Е»

**ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**
Пов. Бр. 556
9 децембар 1944

Препис *операцијског* дневника за време од 21 до 30 новембра 1944 год.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Према постојећем наређењу тога штаба, достављамо вам препис операцијског дневника за време од 21 до 30 новембра 1944 год.:

21 иоеелбар 1944:

Просторија (сектор дејства): I, II, X, XII, XIII, XIV, XVI Одељак града Београда, Бањица, Земун, Велики Мокри Луг.

Састав јединице: I Пролетерска бригада, III Пролетерска бригада, XIII Пролетерска бригада, VIII Црногорска НОУ бригада, Италијанска бригада, Артиљеријска бригада и два самостална артиљеријска дивизиона.

О.пис акција: Дивизија се налази на ранијем простору и **то:**

— I Пролетерска бригада у зградама Гимназије, Трговачке академије, занатског дома и у Рогожарској фабрици;

— III Пролетерска бригада смештена је у Основној школи, касарни Подофицирске школе и у касарнама на Бањици;

— XIII Пролетерска бригада у Земуну — домобранске касарне, усташке касарне и Коњичка школа;

— VIII Црногорска НОУ бригада смештена је у I, II, X, XII, XIII, XIV и XVI Одељку и један батаљон *код* Заробљеничког логора на Бањици;

* Оригинал. писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 18-4, к. 712.

— Италијанска бригада у Великом Мокром Луту;
— Артиљеријска бригада у Артиљеријским касарнама
ла Дедињу.

Бригаде су изводиле војнички рад и упознавање и ру-
ковање са новим совјетским оружјем.

Штаб дивизије у Александровој бр. 12.

22 новембар 1944:

Просторија (сектор дејства) исти.

Састав јединице исти.

Опис акције: Дивизија се налази на ранијем простору
и са истим задатком, с тим што је VIII Црногорска НОУ
бригада смјењена од јединица V Дивизије.

Бригадама је издато наређење за покрет и исте врше
припрему за покрет.

Штаб дивизије у Алексеандровој бр. 12.

23 новембар 1944:

Просторија (сектор дејства):

VIII Црногорска НОУ бригада, Италијанска бригада,
Артиљеријска бригада и два дивизиона су у покрету, а
остале јединице на истом простору.

Састав јединице исти.

Опис акције: Дивизија је делом у покрету, а делом на
истом простору и то:

— VIII Црногорска НОУ бригада кренула је јутрос у
6 часова из Београда за Стару Пазову, где је и заноћила;

— Италијанска бригада кренула је јутрос у 8 часова за
Батајницу, где је и преноћила;

— Артиљеријска бригада и два дивизиона кренули су
јутрос у 7 часова за Нову Пазову, где су и преноћили;

— Остале јединице у дивизији остале су на истом про-
стору, са задатком да врше у току данашњег дана припрему
за сутрашњи покрет.

Штаб дивизије у Александровој бр. 12.

24 новембар 1944:

Просторија (сектор дејства):

Нова Пазова — Ст. Пазова — Икђија — Сремски Кар-
ловци — Крушедол — Батајница — Петроварадин.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија је у покрету:

— I Пролетерска бригада полази у 7 часова из Београ-
да и истога дана стиже у Н. Пазову, где је преноћила.

— III Пролетерска бригада полази у 6 часова из Београда и истога дана стиже у Ст. Пазову; ту је преноћила.

— XIII Пролетерска бригада полази у 6 часова из Земунa и тога дана стиже у Инђију, где је заноћила.

— VIII Црногорска НОУ бригада полази у 7 часова ж истога дана стиже у Сремске Карловце, где је и преноћила.

— Италијанска бригада полази у 7 часова из Батајнице и истога дана стиже у Марадик, где је преноћила.

— Артиљерија (бригада и два самостална дивизиона) полази у 7 часова из Н. Пазове и истога дана стиже у Крушедол, где је заноћила.

— Дивизиска болница, Интендатура, Инжињериска чета и курс за везу полазе у 8 часова из Београда и истога дана стижу у Батајницу, где су и заноћили.

Штаб дивизије полази у 9 часова из Београда и стиже истога дана у Петроварадин, где је преноћио.

25 новембар 1944:

Просторија (сектор дејства):

Сремски Карловци — Петроварадин — Баноштор — Беочин — Черевих — Крушедол — Сусек.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија наставља покрет:

— I Пролетерска бригада полази у 7 часова из Н. Пазове и истога дана стиже у Сремске Карловце, где је заноћила;

— III Пролетерска бригада полази у 7 часова из Ст. Пазове, истога дана стиже у Сремске Карловце и ту је преноћила;

— XIII Пролетерска бригада полази у 7 часова из Инђије, истога дана стиже у Петроварадин и ту је заноћила;

— VIII Црногорска НОУ бригада полази у 7 часова из Сремских Карловаца и истога дана стиже у Баноштор, где је и заноћила;

— Италијанска бригада полази у 7 часова из Марадика и истога дана стиже у Беочин, где је преноћила;

— Артиљерија (бригада и два самостална дивизиона) полази у 7 часова из Н. Пазове и истога дана стиже у Крушедол, где је заноћила;

— Дивизиска болница, Интендатура, Инжињериска чета и курс за везу, полазе у 7 часова из Батајнице и истога дана стижу у Крушедол, где су преноћили;

Штаб дивизије полази у 13 часова из Петроварадина и истога дана стиже у Сусек, где је преноћио.

26 новембар 1944:

Просторија (сектор дејства): Беочин — Сусек —• положаји од Дунава до с. Визића — Луг-Ћипша — Черевих.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија је у локрету:

— I Пролетерска бригада стиже у Беочин и ту је преноћила;

— III Пролетерска бригада стиже у Сусек, где је преноћила;

— XIII Пролетерска бригада врши покрет до Нештина и смењује са положаја II Личку бригаду VI Пролетерске дивизије, повода положаје за одбрану од Дунава до с. Визића, утврђује се (поставља постојеће и прави по потреби нове заклоне), извиђа и прикупља податке о непријатељу.

—• VIII Црногорска бригада остаје у Беочину и ту је преноћила;

—• Италијанска бригада стиже у Луг [и] Ћипшу и ту је преноћила;

— Артиљерија (бригада и самоетални дивизиони) стиже делом у Черевих и ту је преноћила, а делом је придодата XIII Пролетерској бригади код с. Нештина, где је распоређена на положају.

— Дивизијска болница, Интендатура, Инжињерска чета и курс за везу стижу у Беочин и ту су преноћили.

Штаб дивизије остаје у Сусеку.

27 новембар 1944:

Просторија (сектор дејства): од Дунава — с. Визић — к. 144 [Бреет] — Сусек (к. 133 — к. 133 — к. 139 — к. 144) — Луг-Свилош — Нештин — Синкерек — к. 134 — В. Кратина (к. 194) —• Рудине (к. 237) — Луг — Беочин.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија је делимично у покрету, а делом на положају и то:

— XIII Пролетерска бригада остаје на истом положају, тј. од Дунава до с. Визића, врши утврђивање (преуређује заклоне), извиђа и прикупља податке о непријатељу. У току данашњег дана имала је два лакше рањена друга.

— VIII Црногорска НОУ бригада врши покрет до Ст. Бингуле, где смењује са положаја I Пролетерску бригаду VI Дивизије, поседује положаје од с. Визића до к. 144 и брани их, утврђује се (преуређује постојеће заклоне), извиђа и прикупља податке о непријатељу.

— XIII Пролетерска бригада и VIII Црногорска НОУ бригада образују први борбени ред.

— I Пролетерска бригада врши покрет до Баноштора, где је преноћила.

—• III Пролетерска бригада остаје у Сусеку са задатком да утврди положаје: к. 133 (обадве) — к. 139 —• к. 144 и да их организује за одбрану.

— Италијанска бригада врши покрет до Луга [и] Свилоша, где утврђује и организује положаје за одбрану.

III Пролетерска бригада и Италијанска бригада сачињавају други борбени ред.

— Артиљеријска бригада поставља се на простору: Нештин — Синкерек — к. 134 —• В. Кратина (к. 194) — Рудине (к. 237), тешки дивизион на простору Луг и Противавионски дивизион код Сусека.

—• Дивизијска болница, Интендатура, Инжињерска чета и курс за везу остају у Беочину.

Штаб дивизије у Сусеку.

Подаци о непријатељу:

1. — Распоред снага и састав: Испред нашег фронта, а из састава 264 немачке пешачке дивизије, налази се 263 пук на простору: Дунав—Илок—Ердевик. Осим овога пука, на истом простору налазе се: делови једне регименте из састава дивизије „Бранденбург“, делови 92 моторизоване бригаде (дошли на овај простор преко Саве), један батаљон јуришних моторизованих топова калибра 88 мм, делови 118 планинске дивизије и под истом командом налази се један батаљон из „Принц Еуген“ дивизије.

2. — Усташко-домобранске јединице: Од усташко-домобранских јединица, испред нашег фронта налазе се: чета домобрана из састава VIII ловачке пуковније, 16-та бојна II усташког здруга, једна компанија посадне војне из Винковаца и једна радна чета из Карловаца.

3. —• Наоружање непријатеља: Две батерије топова калибра 75 мм, две батерије топова калибра 45 и 37 мм, 4 бацача 81 мм и неколико тешких митраљеза, 9 топова разног калибра, 4 противавионска топа, пушке, пушкомитраљези и друга аутоматска оруђа.

4. —• Утврђивање непријатеља: На читавој линији фронта непријатељ детаљно утврђује своје положаје. На многим местима где се налази главнина снага, непријатељ израђује бункере од цигле и бетона, које на појединачним местима ограђује бодљикавом жицом и минским пољима.

5. — Морал код непријатељских јединица лостаје очајан. Поред убеђеша да су изгубили рат, војници су ипак решени да се бране, јер је страх од заробљавања проширен на све јединице.

Лево од нас налази се наша XI Дивизија. Испред њеног фронта, тј. десно од 263 немачког пука, налази се 262 немачки пук, такође из састава 264 немачке дивизије.

Претпоставља се да непријатељ (уколико не буде одбачен) има намеру да упорно држи ове положаје у циљу бочног обезбеђења и омогућавања извлачења трупа, које се налазе у Црној Гори и Босни.

28 новембар 1944:

Просторија (сектор дејства): од Дунава — с. Визићи — к. 144 - Сусек (к. 133 — к. 139 — к. 144) — Луг-Свилаш — "Синкерек к. 134 ←• В. Вратина — Рудине —• Луг — Беочин.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија је на истом простору.

XIII Пролетерска и VIII Црногорска НОУ бригада налазе се на истим положајима и са истим задатком, као и јуче. Приликом извиђања у току дана VIII Црногорска бригада имала је једног рањеног друга. Обе бригаде се утврђују и поправљају постојеће заклоне.

III Пролетерска и Италијанска бригада су на истим положајима у II борбеном реду и са истим задатком, као и јуче. У току дана врше утврђивање — поправљају постојеће и праве нове заклоне.

I Пролетерска бригада је у Баноштору.

Артиљерија (бригада и дивизиони) на истом простору, као и јуче. Утврђују се — правг нове заклоне и преудешавају старе.

Дивизијска болница, Интендатура, Инжињерска чета и курс за везу у Беочину.

Штаб дивизије у Сусеку,

Подаци о непријатељу остају исти.

Непријатељ је у току овога дана имао 6 мртвих и више рањених, које је успео да извуче.

29 новембар 1944:

Просторија (сектор дејства): од Дунава —• с. Визић — к. 144 — Сусек — Луг-Свилаш —• Синкерек — к. 134 —• В. Вратина —• Рудине — Луг — Беочин.

Састав јединице исти.

Опис акција: Положаји, распоред снага и задатак дивизије је исти као и прошлог дана.

Непријатељска артиљерија у току овога дана је нешто активнија, неголи раније, а нарочито на отееку XIII Бригаде. Услед дејства непријатељских бацача VIII Црногорска бригада имала је 6 рањених другова.

Непријатељ је правио неколико испада у правцу наших положаја, али је одбијен уз губитке. Губици непријатеља у току овога дана су: 30 мртвих и 40 рањених.

Штаб дивизије налази се у Сусеку.

30 новембар 1944:

Проеторија (сектор дејства) иста.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија на истом проетору и са истим задатком, као и јуче.

Овога дана непријатељ је био упорнији, неголи протеклих дана. Он је покушавао неколико пута да овлада нашим положајима и успео је да заузме неколико ровова на положајима VIII Црногорске бригаде, али је повратним нападом избачен из иетих и одбијен уз губитке у дфтвама и рањенима.

Непријатељ је у току овога дана имао 40 мртвих и 60 рањених.

Наши губици износе: 9 мртвих, 26 рашених, 3 нестала и 12 је дезертирало.

Штаб дивизије у Сусеку.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

За Штаб
начелник,
ппуковник
Блажо Марковић

БР. 132

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАНАЕСТЕ КРАЈИШКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ОД 9 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ЈЕДНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ О БОРБАМА БРИГАДА У ТОКУ 6, 7 И 8 ДЕЦЕМБРА¹

**ШТАБ
XII КРАЈИШКЕ НОУ БРИГАДЕ**
Оп. Пов. број 4/44
9 децембра 1944 године
Положај

Операцијски извештај о
акцијама — доставља.

ШТАБУ XI ДИВИЗИЈЕ НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Дне 6 овог мјесеца јединице ове бригаде по наређењу Штаба дивизије кренуле су са положаја Циганска Међа — Емилијин Двор, правац Кукујевци — Бачинци и Гибарац. Пошто је непријатељ под притиском наших снага напустио положај Ердевик, Кукујевци, Кузмин и Мартинци, наше снаге прешле су минска поља помоћу минера који су отклањали мине и прогонећи стоку под којом су мине експлодирале.

Улазак наших снага у Кукујевце вршен је у колонама и то: I батаљон улазио је цестом Кузмин — Кукујевци и са Ж. ст. Кукујевци, II батаљон Ердевик — Кукујевци, III батаљон кретао се позади, а IV батаљон пошто се налазио на положајима XXXII бригаде у Бикгули, није у то вријеме био под нашом командом. За нашим III батаљоном кретала су се 2 батаљона XXXII бригаде као и наш IV батаљон с којим нисмо имали везе. Чело нашег I батаљона било је изашло из Кукујеваца према Бачинцима. На улаку наших зачеља у Кукујевце, непријатељ је стигао са 2 камиона, једним топом 75 мм, као и аутоматским оружјем из Кузмина и отворио брзу паљбу, тако да је збунио наше колоне које су се кретале и успио да дође до зачеља нашег III батаљона, гдје су стали и искрцали око 50 војника, који су отворили брзу паљбу по нашим колонама. Наши руководиоци

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под. бр. 15-4/1, к. 866.

нису се брзо сналазили, док су заузели положаје непријатељ је пројурио кроз село. Штаб бригаде имао је под командом I и II батаљон с којим су заобишли село с јужне стране, да би спречили непријатељу заобилажење уколико би кретао са јачим снагама. У року од 10 минута непријатељ је прошао. Имао је 3 мртва и непго рањених војника. Ми смо имали 2 мртва и 4 рањена, од којих су 1 командант батаљона² и 1 командир чете.

Истога дана са 1 батаљоном држали смо засједу према непријатељу у Шиду гдје смо имали 4 рањена. Истога дана око 11 часова имали смо задатак од команданта дивизије да са 2 'батаљона нападнемо непријатељско упорште Адашевци. I батаљон нападао је са источне стране, а II батаљон са сјеверне стране. Овај напад није успио, јер је непријатељ давао врло јак отпор и наши батаљони након три и по сата повукли су се у Гибарац.

Дне 7 овог мјесеца кренули смо правцем Илинци — Нијемци и дошли у Ђелетовце. Тога дана борба се водила у Шидским Бановцима и Илачи. Непријатељска артиљерија са 3 топа налазила се на Ж. станици Ђелетовци. У ово село стигли смо у 16,30 часова и извршили напад на непријатеља. I и II батаљон нападали су артиљерију на Ж. станци, а III батаљон Оролик. IV батаљон држао је осигурање према Шидским Бановцима. I и II батаљон успјели су да у брзом налету растјерају артиљеријску посаду на Ж. станици и заузму 3 топа са муницијом и 2 камиона са 1 топом, који су у то вријеме стигли из Шидских Бановаца са 5 кола спреме и нешто војске. Непријатељ је напустио кола и камионе и са 1 дјелом побегао у шуму, а са другим према Бановцима. Како су коњи од артиљерије побјегли и побијени у борби, а за камионе нисмо имали шофера, плијен се није могао одмах евакуисати. Непријатељ је прикупивши се [извршио противнапад] пјешадијом, али је био од наших снага одбијен. Након пола сата непријатељ је припремио са двије стране напад, тј. фронтално и бочно, гдје је и по други пут одбијен. Након 1 сат стигла су непријатељу у помоћ 2 тенка праћени са пјешадијом и противавионским митраљезом, који су успјели заобилазећи раставити и одбацити наше снаге и доћи до заплијењених топова и камиона. У исто вријеме су били потпомогнути са артиљеријом из Оролика. Непријатељ је) извукао топове и камионе и један дио кола. У овој акцији непријатељ је имао око 20 мртвих и више рањених, које је

² Видо Рунић

*

потоварио у кола, а на нашој, страни било је 3 мртва и 18 рањених.

Послије ове акције наши батаљони заузели су положај према непријатељу који се повукао у Оролик.

Дне 8 овог мјесеца II и IV батаљон покушали су напасти ово упориште. Око самога села постављене су мине, ровови, бункери и жичана ограда. Један вод IV батаљона успио је да се пробије до кућа, али остале снаге нису могле продријети, тако да је непријатељ извршио противнапад и овај вод избацио.

Непријатељ је имао приличан број губитака, а и наш вод је имао 4 рањена.

II батаљон у овој борби имао је 1 мртвог и 2 рањена. Погинуо је командир чете.

III батаљон у нападу на исто упориште прву ноћ имао је 1 мртвог и 4 рањена, рањен је и командант батаљона.³

Истог дана навече I и III батаљон добили су задатак да нападну непријатеља у селу Слаковцима, гдје се налазила њемачка артиљерија и 2 тенка. Пошто је исте ноћи артиљерија премјештена назад према селу Свињаревцима, колоне су се непријатељске кретале из Оролика за Слаковце. I батаљон поставио је засједу овим колонама на које су отворили ватру. Непријатељ је имао преко 20 мртвих и више рањених. Оштећен је 1 камион. Пошто су наишли тенкови оружје се није могло заплијенити од разбијене колоне. Ми смо имали 2 рањена.

II и IV батаљон који се налазили у блокади Оролика, смењени су са снагама I пролетерске бригаде 8 о. м. у 18 часова. Батаљони су дошли у село Ћелетовци на одмор.

Јединице ове бригаде у овим акцијама имале су:

1) *Губици:*

а) непријатељски:

40 мртвих,
више рањених, чији се
број није могао установити;
6 заробљених од којих
3 Нијемца, 2 Талијана и
1 домобран.

б) властити:

5 мртвих,
26 рањених.
Несталих није било.

2) *Плијен:*

л) **оружје:**

2 пушкомитраљеза, 1 мала кара,
20 пушака, 2 пиштоља и 1 строј-
ница.

б) **опрема:**

3 седла, 5 коња, и 20 пари одјела.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Помоћник политкомесара⁴
капетан

(М. П.)

Командант, мајор⁵
М. В.

БР. 124

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА СЕДМЕ ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ ОД 9
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БАТАЉОНА ЗА ФОРСИ-
РАЊЕ ДРАВЕ¹**

**ШТАБ VII ВОЈВОЂАНСКЕ БРИГАДЕ
НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ВОЈСКЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Оп. 80

9 XII 1944 год.

ЗАПОВЕСТ

Секција Осиек 1:100.000

СИТУАЦИЈА: Јединице 36 дивизије воде уличне борбе
у Вуковару.

16 дивизија у току ноћи извршити ће на-
паде на упоришта Мославина и Доњи Михо-
љац.

6 славонски корпус угрожава Осиек са
јужне стране.

На територији Срема јединице I пролетер-
ског корпуса имају потпуну иницијативу у

4 Никола Гашић

5 Миле Вученовић

**1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 55-1, к. 1399 А.**

својим рукама и већ угрожавају непријатељско упориште Винковци.

Према прикупљеним подацима на сектору Осијек—Валпово непријатељ располаже са мањим снагама у виду захптитних дјелова, које су оријентисане према Драви.

НАШ ЗАДАТАК:

Задатак наше бригаде је [да] у току ноћи форсира реку Драву на простору к. 90 (код „I“ од натписа Торјански Рид), до к. 89 код Бистринског Југа².

По прелазу ријеке Драве задатак бригаде јесте освајање села Бистринци—Белишће—Тиборјанци те затварање праваца који воде до села Доњег Михољца. и Вучковца.

За извршење предњега

НАРЕЂУЈЕМО:

I БАТАЉОН:

Одмах по примитку овог наређења извршити ће покрет и поставити ће се на иоложај уз саму ријеку Драву и то:

Десна ивица к. 90 код „И“ од натписа Торјански Рид, лева ивица, лева обала ријеке Драве насупрот источне ивице села Белишћа. На наведени положај поставити ће сва своја тешка пешадиска оружја и бацаче, са задатком да заштите прилазе реке Драве II и III батаљона.

Најстрожије забрањујемо отварање ватре са наше стране без потребе док се врши прелаз, јер прелаз има да се врши у тајности уколико непријатељ покушава са своје стране спријечити прелаз наших јединица, отворити ватру на њега и неутралисати његову ватру.⁴

Комора батаљона има да до даљњега остане у селу Болману.

По извршеном прелазу II и III батаљона ове бригаде примити ће предњи положај тога батаљона IV батаљон ове бригаде, а тај

² Види довс. бр. 171.

батаљон има извршити прелаз преко ријеке-Драве после III батаљона.

II БАТАЉОН: Одмах по примитку овог наређења извршити ће насилни прелаз преко ријеке Драве на простору код к. 89 (супротно од Св. Ане са десне обале Драве). Заштиту прелаза тог батаљона вршити ће I батаљон ове бригаде. По извршеном прелазу преко реке Драве стврати одмах моетобран који ће заштићивати остале делове батаљона да се пребаце.

По прелазу цјелог батаљона ступити у везу -са извиђачким водом ове бригаде који се је пребацио код села Бистринци. Задатак батаљона после прелаза заузеће села Тиборјанци и затвараће правца од Доњег Михољца.

Приликом пребацивања обратити пажњу на највећу тајност, уколико непријатељ даје отпор приликом пребацивања најенергичније га одбити.

Комора батаљона да остане у селу Торјанцима до даљњег.

III БАТАЉОН: Одмах после извршеног прелаза реке Драве од стране II батаљона, батаљон ће извршити насилни прелаз преко реке Драве на простору код к. 89 (супротно од Св. Ане на десној обали реке Драве). Заштита прелаза вршити ће се и то:

Мостобраном који ће успоставити II батаљон ове бригаде и заштитом прелаза од стране I батаљона ове бригаде. По извршеном прелазу преко реке Драве појачати моетобран којег је направио II батаљон и заштитити остале делове батаљона и бригаде приликом пребацивања.

По прелазу целог батаљона преко реке Драве задатак батаљона јесте заузимање села Бистринца и Белишћа те оријентисање батаљона према Валпову.

Задатак батаљона међу осталим јесте испитивање могућности напада на Валпово.

Комора батаљона остаје до даљшега у селу Барањском Петровом Селу.

IV БАТАЉОН: По примитку овог наређења извршити ће покрет из села Јагодњака до Жидо пустаре гдје ће бити у бригадној резерви. По извршеном прелазу III батаљона, батаљон ће се поставити на положај I батаљона да заштити прелаз I батаљона. Комора батаљона до даљњег да остаје у селу Јагодњаку.

ИНТЕНДАНТУРА ОВЕ Остаје до даљњег у селу Новом Бездану.

БРИГАДЕ:

ИСХРАНА: Исхрана приликом насилног прелаза преко реке Драве [биће] суха храна, с тим да по прелазу реке Драве, реквизирањем на терену, доласком Интендантуре ове бригаде [отпочне кување].

САНИТЕТСКА СЛУЖБА: Дивизиска болница налазити ће се у селу Белом Манастиру гдје ће се уиућивати тежи рањеници и болесници.

Хируршка екипа Штаба дивизије налазити ће се у селу Болману.

Екипа број I овог штаба налазити ће се на Жидо пустари.

Екипа број II налазити ће се у селу Болману.

ШТАБ

БРИГАДЕ: Штаб бригаде налазити ће се у селу Жидо пустари.

ДОДАТАК ЗА-

ПОВИЈЕСТИ: При форсирању Драве и заузимању отсека сви руководиоци као и сви борци заложити ће се и дати све од себе да би са што мање губитака овладали овим за нас тако важним упориштем. Приликом прелаза батаљона преко реке Драве повешће батаљони за собом своје интенданте и њихове заменике, тј. интендант или заменик има да остане код коморе док друти има да крене са батаљоном.

Нарочиту пажњу обратити приликом насилног прелаза преко реке Драве на укопавање (пољско утврђивање), [на] то скренути [пажњу] самим борцима.

Заменик команданта II батаљона као и оперативни официр III батаљона све чамце и

скеле које су припремили ставиће на расположење за прелаз.

Батаљони по прелазу на десну обалу реке Драве старати ће се да покупе све чамце са те обале и да пошаљу на леву обалу реке Драве да би се омогућио што бржи прелаз преко реке Драве.

Борбени знаци за 9. XII. 1944. су:

Срета — Мата.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Комесар — мајор В. Бранковић³	В. д. начелника Халужанин⁴ (М. П.)	Командант — мајор Милан Јешић
--	--	---

БР. 125

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ОСМЕ ЦРНОЈ ОРСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ
ОД 10 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ
ДИВИЗИЈЕ О БОРБАМА ВОЂЕНИМ НОЋУ ИЗМЕЂУ 8 и 9
ДЕЦЕМБРА¹**

**ШТАБ
VIII ЦРН. УДАР. БРИГАДЕ
Бр. СЛ
10-ХН-1944 г.**

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

П о д о ж а ј

Шаљемо Вам детаљнији извјештај о борбама вођеним у току ноћи 8/9 и у току 9 ов. мј.²

За ово вријеме вршили смо неколико напада на непријатеља који је посио положаје источно и јужно од с. Грабово — Жељ. станица Грабово западно од Жељ. станице

³ Владимир Бранковић-Гаца
Ратко Халужанин

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 40-4, к. 872.

² Види док. бр. 121.

Грабово, тј. његови су положаји сјеверна и западна страна мочваре која се протеже од јужне стране Папугин-слш. закључно до западне стране Берака.

Наше јединице у току ових борби заузеле су прве непријатељске положаје који су се налазили јужно од мочваре. Такође су упадали и заузели неколико кућа у с. Кајшевац, али непријатељ снажним противнападом, одбио је наше нападе који су били уперени у правцу с. Кајшевца (које **Јшје** убележено на карти).

У току ових борби нанијели смо непријатељу осјетне губитке, а ми смо у овим борбама имали губитака 21 мртав и 52 рањена, од којих извјестан број четних руководилаца.

Наше јединице сада се налазе на положају са јужне стране мочваре у заједници са јединицама Црвене армије.

У току ноћи јединице Црвене армије вршиле су напад на непријатељске положаје Жељ. стан. Грабово, које су остале без успјеха и исте су претрпјеле приличан број губитака и повраћене су на исте положаје.

У току ноћи извиђачке патроле нашег 2. батаљона ухватиле су једног рањеног њемачког официра. Истога су разоружале и хтјеле га спровести овоме штабу и у путу су Руси ерели ову patrolу и отели им га. Наши борци су пошли са њима код руског пуковника, међутим, исти се тако понашао да су наши престали да дискутују и отишли, оставивши Њемца.

Руси праве мост преко мочваре и припремају напад у заједници са нама да у току идуће ноћи нападнемо непријатеља на непријатељска упоришта која се налазе преко мочваре и продужимо на даљи одређени задатак.

Молимо Вас обавијестите нас о ситуацији на другим секторима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За Штаб,
командант — капетан
Раде Раичевић

(М. П.)

П. С. Прилажемо Вам потврду, коју су дали Руси на Њемца, кога су они упутили њиховој дивизији.³

иети

³ У оригиналу ова реченица је дописана мастилом.

Непријатељ на сектору с. Грабово и Кајшевци добро је утврђен и наоружан, између нашег и непријатељског положаја налази се рит који се протеже испред самог с. Грабова и Кајшевца па у лијево испред Жељ. станице Грабово.

Непријатељ је посјео мост и обалу рита као и оба поменута села тако да му је положај утврђен по дубини. Непријатељ је 8 ов. мј. добио појачање из Вуковара. Ово смо обавјештење добили од овдашњих мјештанских обавјештајаца.

исти

БР. 126

ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ТРИНАЕСТЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ „РАДЕ КОНЧАР“ ОД 10 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ¹

**ШТАБ XIII ПРОЛ. НОУ БРИГАДЕ „Р. К.“
I ПРОЛЕТ. ДИВИЗИЈЕ**

Број 33-44
Дана 10-ХП-1944

Предмет: *Оперативни извјештај*

ШТАБУ I. ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Доставља се оперативни извјештај од 23. XI. 1944. до 10. XII. 1944.

1. Дана 24. XI. у 6 сати ујутро извршила је цијела бригада покрет и тога дана смо стигли у 15 сати у Инђију, гдје смо преноћили. Сутрадан, тј. 25. XI. 44 г., у 6.30 сати кренули смо даље одређеним правцем и стигли смо у 14 сати у Петроварадин, гдје смо преноћили. Дана 26. XI. смо извршили покрет у 6 сати <и стигли у Нештин у 18 сати, гдје смо са три батаљона смјенили на положајима II Бригаду VI Личке дивизије.

Смјену смо извршили у ноћи на положајима, и то са једним батаљоном од Дунава испред БоМина Брда преко це-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 31-2, к. 727.

сте до Лишћак,а. Са другим батаљоном од Лишћака до Клакоча, а са трећим батаљоном од Клакоча путем до коте 262 сјеверозападно од села Визића.

2. Те положаје смо држали све до 3. XII. с тим што смо сваку вечер на појединим мјестима положаје помјерали унапред од 100—800 мет. За то вријеме смо вадили mine испред непријатељских положаја, које су биле постављене. У том вријемени непријатељ је покушао два пута са мањом групом да нападне на наш положај и то једном код коте 262, а једном код коте 188, али је оба пута био одбијен уз губитке. Од 26. XI. до 3. XII. непријатељ је оваки дан тукао наше положаје минобацачком ватром и митраљеском, од које смо имали неколико рањених и мртвих.

3. Дана 1. XII. 44 у ноћи нас је смјенила нека јединица Црвене армије на положајима двају батаљона, тј. од Дунава до Клакоча. Дана 2. XII. смо вршили припреме за општи напад на непријатеља. Према наређењу кога смо добили за напад наш сектор се смањило и дејство наше бригаде је било на простору од коте 188 до Чолинца к. 228 у ширини и у дубину до Товарника, тако да смо десним крилом захватили Клисину, Вуково, Церје, село Бапска, Рана Јабука, а лијевим крилом М. Канижа, Требљевина, село Моловин, Телек кота 200, Павловац, Клештевице, и напад на сам Товарник са сјеверне и западне стране.

4. Дана 3. XII. од 9—10 сати отпочела је наша артилерија тући и у 10 сати извршили смо напад на непријатеља. Наш II. батаљон, који је био на десном крилу у заједници са Русима, први је избио на Радошко Брдо и заузео непријатељска утврђења, док III. батаљон, који је био на лијевом крилу, није успио из разлога што је непријатељ држао косу Чуковац и тукао га бочно. У ноћи смо¹ извршили напад са I батаљоном на коту 228 и нисмо успјели протјерати непријатеља, већ ујутро, дана 4. XII, смо непријатеља са тог положаја протјерали и заузели тај положај. Одмах смо продушили гоњење непријатеља на нашем сектору и избили на цесту Илок—ЈБуба од коте Декан 214 на раскрсницу до В. Брдо к. 203. Кад смо избили на цесту том комуникацијом су се кретала 4 тенка који су штитили отступницу непријатељу. Ту смо уништили 1 камион и заплијенили један моторбицикл а људство побили.

5. У том првом нашем нападу до избијања на цесту непријатељ је имао много мртвих и рањених. Ми смо такођер имали губитака.

6. На осигурању те цесте смо остали цијелу ноћ и сјутрадан, тј. 5. XII. кренули смо нагред одређеним правцем. На непријатеља нисмо у наступању наишли све док нисмо дошли на цесту Товарник—Сотин. На ту цесту смо избили у 12 сати. Наше десно крило наишло је на три камиона, које смо одмах зауставили и заплијенили, и 10 кола. Непријатељ је побијен, а материјал заплијењен. Том комуникацијом непријатељ није више вршио саобраћај. Наше лијево крило при избијању на цесту наишло је на непријатеља на koti Павловац 136 и непријатеља натјерало према Товарнику. Чета која је ишла са десне стране цесте према Товарнику била је дошла до првих кућа, али је противнападом одбијена. Навечер, у 3 сата послје пола ноћи, по наређењу смо са два батаљона напали Товарник, гдје је требала са нама у заједници [да напада] и III Бригада. III Бригада није вршила напад тако да је непријатељ осјетио наше мање снаге и извршио јак противнапад на нас и одбацио нас засад на наше полазне положаје. Противнапад је непријатељ извршио рано ујутро дана 6. XII бочно преко коте 126, гдје смо ми имали нешто губитака у људству и оружју. На нашим *полазним* положајима задржали смо непријатеља и извршили противнапад на њега и разбили га, тако да смо га натјерали до испред Товарника. Његово лијево крило се задржало на koti 126, пошто тамо нисмона њега нападали, јер батаљон који је био тамо морао је давати осигурање према Ловасу.*

Непријатељ је ту претрпио велике губитке.

7. У 20 часова истог дана у заједници са III Бригадом: ми смо са три батаљона вршили напад на Товарник и у току читаве ноћи водили смо борбу и заузели прве положаје које је непријатељ држао. Пред зору непријатељ се повукао за Илачу и наше јединице су ушле у Товарник. Наша бригада је остала на осигурању према Ловасу пошто још није био заузет и то са два батаљона на цести код Ране-Јабукe. Један батаљон се налазио лијево а један десно од цесте. Остали батаљони били су у резерви.

8. Дана 9. XII. 1944. у 6 сати извршили смо покрет са бригадом до Илаче, гдје се бригада смјестила. Бригада се спрема и спрема за предстојеће борбе.

9. У свим борбама, напред наведе*им, бригада је побила и уништила непријатељских војника: убијено 382, рањено 407 и 30 заробљено.

10. Заплењно материјала: 3 камиона, два мотоцикла, 9 пушкомитраљеза, 64 пушке, 35 бомби, 10 граната, 1400 комада муниције, 12 коња, 4 шмајсера и 5 пиштоља. Уништено: 1 борна кола, 40 пупхака.

11. Наши губици у људству: мртвих 90, рањених 255, нестало 18.

12. Уништено нашег материјала: 6 п. митраљеза, 2 „Максим“-а, 27 пушака, 25 шмајсера, 2 протукол.[ске] пушке, два пиштоља.

Нестало у борби, протукл. пушка,² 3 пушке и 1 пиштољ. Непријатељу пало у руке 3 п. митраљеза, 3 шмајсера.

13. Утрошак муниције у свим овим борбама:

Муниције 7,62.	100.500	комада
Муниције за шмајсер.	70.700	„
Мина. 82 мм.	1.510	„
Граната 45 мм.	565	„
Муниције за протукол. пушку	319	„
Бомби офанзивних.	200	„
Бомби дефанзивних.	130	„

14. Санитетска и обавештајна служба у бригади у овим борбама задовољава, док интендантска није у потпуности уследила тежег довожења хране.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, мајор³

Командант, мајор⁴

(М. П.)

Критички осврт: Први напад кога смо извршили дана 5. XII. на Товарник, није успио, пошто није био јединствен напад са III Пролетерском бригадом и поради *тота* смо *ишли* губитака.

² У оригиналу број није наведен.

³ Денац Иван

⁴ Марко Рапо

БР. 127

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДРУГЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ ОД 10
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИ-
ЗИЈЕ О АКЦИЈАМА БРИГАДЕ У ТОКУ НОЋИ ИЗМЕЂУ 9 и
10 ДЕЦЕМБРА¹**

**ШТАБ
II ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ
10. XII. 1944**

ШТАБУ XXI НОУ ДИВИЗИЈЕ

Достављамо извештај о ноћашњој акцији.

Напад на село извршен је каено. Батаљон који је треба-
ло да наступа цестом и лево од ње кренуо је 0 час. и 20 мин.
на задатак. Успут на цести срео је 2 батаљон IV Српске бри-
гаде који се враћао са положаја у наше село. Тај је батаљон
требало у акцији да буде на нашем десном крилу. Изјавио
је да се он повлачи пошто су напац већ извршили, долазили
до првих кућа и непријатеља нису нашли, бацили неколико
бомби према непријатељу и убили једног стражара. Наш ба-
таљон кренуо је ипак на задатак, дошао са једном четом до
тих кућа, док су му остале 2 наишле на канал пун воде и
морале због тога да се врате поново на цесту. Напад ј због
тога закаснио и извршен је тек у 4 часа. Напад је углавном
извршен на два бункера који се налазе на самом улазу у
село, с леве и деене стране од цесте, као и на оближње згра-
де. Борба је била кратка, на блиском отстојању и јака. Не-
пријатељ је најпре лукаво ћутао док другови нису пришли
близу и почели да бацају бомбе. Тек онда је одговорио ја-
ком ватром. Напад је био усамљен, одбијен је и батаљон се
вратио на полазни положај. Батаљон који је нападао лево
од овога добио је наређење касно, јер су курири лутали по
мраку. Он је кренуо тек у 3 сата, наишао на канал са водом
до гуше, пребацио један вод преко канала и обуставио даље
пребацивање јер би читав батаљон морао да газу воду ду-
бине преко 1,5 мет. Даљи свој рад овај батаљон је свео на,
припуцавање.

4

**1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 34-3, к. 1041.**

Јединице упућене да руше пругу усиеле су да аву по-
3>уше на пет места, но не темељито. Ово стога што су и они
на задатак кренули тек око 4 сата, пошто је прикупљање је-
диница по мраку било отежано. Сем тога цела нруга од бун-
кера до села (између шуме и села) сада је поседнута од стра-
не непријатеља и не може јој се прићи без јаче борбе.

Југрое у 7 час. наишао је један воз са око 30 вагона из
Брчког и зауставио се код првог места прекида на ивици
шуме. Изгледа да је један вагон иснао из колосека, но то
није сигурно. Око 9 час. долазио је други воз из Отока до
места прекида и вратио се натраг. Тражили смо од Руса да
сектор ивице шуме и за 1 км удесно повремено туку арти-
љеријом како би ометали поправљање пруге. *Када се мало*
дигне магла, уколико воз из Брчког стоји још на истом ме-
сту гађаћемо и њега.

У току целе ноћи није се чула борба ни на једном еек-
тору сем око 3 часа изјутра негде југоисточно од Привлаке.
Ми -смо имали 2 рањена друга од којих један врло теигко.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

В. д. полит. комесара,^б
капетан

Командант — мајор
Љубиша Веселиновић

БР. 127

НАРЕЂЕНЕ ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ОД
11 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. АРТИЉЕРИСКОМ ОДЕЉЕЊУ ГЛАВНОГ
ШТАБА ЗА МАРШ ПРАВЦЕМ: НОВИ САД—СОМБОР—
ПЕЧУЈ¹

ГЛАВНИ ШТАБ
НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ
Број СЛ
11 децембра 1944

АРТИЉЕРИСКОМ ОДЕЉЕЊУ ГШВ

Сутра, 12 о. м. ми се премештамо у Печуј. Овде у Сомбору остају извесни наши позадински делови, као: Мобилизациони центар, Пеш. школа, ваша база и др.

Ви настојте да *чим пре* кренете са свим деловима из Новог Сада за Сомбор, а одатле из Сомбора *чим пре* треба да крене за нама оперативни део вашег одељења, како би био у директном контакту са овим штабом.

Под појмом оперативни део ви ћет[^] разумети онај део вашег одељења који ће руководити даљом организацијом обуке и борбом артиљерије у самим дивизијама, док би позадински део вашег одељења уствари био део за снабдевање јединица муницијом и др.

У томе смислу настојте да *чим пре* све артиљериске јединице упутите у састав дивизије, где ће оне у јединицама—у борби продужити даљу обуку.

До 15 о. м. доставите нам преглед бројног стања и наоружања и муниције вашег одељења и артиљериских јединица које још буду биле непосредно са вама.

Известите нас хитно о свему.

Потврдите пријем овог наређења.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Начелник,
п. пуковник
В. с.²

Пс.

Саошптите Референту за ваздухопловство да одмах крене — заједно са вама и да нам се јави.

«Г
1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори—
ског изгститута, под бр. 6-9, к. 211.
2 Вукашин Суботић

ВР. 129

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПРВЕ ПРО--
ЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 1 ДО 10 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

**ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Пов. бр. 557
11 децембар 1944

Препис операцијског днев-
ника за вријеме од 1 до 10
децембра 1944 год.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Достављамо вам препис операцијског дневника за ври-
јеме од 1 до 10 децембра 1944 год.

1 децембар 1944:

Просторија (сектор дејства): Вуковац [к. 203] — Визић —
к. 144 — Синкерек — к. 134 — В. Кратина — Рудине — Луг
— Беочин.

Састав јединица: I, III, XI¹ Пролетерска бригада, VIII
Црношрска НОУ бригада, Артиљеријека бригада и два само-
стална артиљериска дивизиона.

Огее акција: Дивизија је на истом простору, са истим
распоредом и задатком, као и прошлог дана. Измена је само
утолико, што је једна дивизија Црвене армије у току овог-
дана смијенила нашу XIII Бригаду са положаја од Дунава
до Батовог Дола.

XIII Бригада рокирала се у лијево од дивизије Црвене'
армије *тл* посела положаје од Вуковца до Визића.

У току дана непријатељ је имао око 40 мртвих и 70 ра-
њених.

Штаб дивизије у Сусеку.

2 децембар 1944:

Просторија (сектор дејства) исти.

Састав јединице исти.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 20-4, к. 712.

Олис акција: Дивизија је на истом простору од претходног дана.

Наше су јединице честим мањим испадима нанијеле знатне губитке непријатељу. Непријатељ је имао око 60 мртвих и 80 рањених, (само од VIII Црногорске бригаде, непријатељ је имао овога дана 20 мртвих).

Наши губитци су 5 мртвих и 15 рањених.

Овога дана, издато је наређење² свим бригадама за општи напад на непријатеља и то:

У току данашњег дана да се бригаде поставе на полазне положаје за напад и да отпочну напад 3 о. м.: од 8 до 10 часова артиљериска припрема, а у 10 часова извршити напад и јуриш на непријатељске положаје и то:

XIII Бригада извршиће напад и разбити непријатељску одбрану општим правцем дејства: к. 216 — к. 228 — к. 188 — к. 203 — к. 204 — к. 208 — к. 214 — к. 207 (раскрсница путева с. Моловин).

III Бригада извршиће напад и разбити непријатељску одбрану општим правцем дејства —• гребеном: к. 262 — Прдипоље (к. 279) — Чуковац — ЈГиске (к. 294) — Брдо (к. 227) — к. 253 и Иноценц Двор — гребеном (на карти надпис Фрушка Гора) — црква Св. Петка — Товарник.

VIII и Италијанска бригада, извршиће напад и разбити непријатељску одбрану општим правцем дејства: Матора Шума — с. Љуба — с. Прњавор — с. Шид.

Артиљеријска бригада поставиће се на простор: Јабучје —| Визић — Ђипша —• В. Кратина.

I Бригада у с. Баноштор као општа резерва, с тим што ће идућег дана у 0 часова кренути правцем: Нештин — Синкерек.

Штаб дивизије на путу од Сусека за Нештин, гдје је и •заноћио.

3 децембар 1944:

Просторија (сектор дејства): Вуковац — Визић — Матора Шума — Пољана —• Ст. Бингула — Ђипша — В. Кратина — Рудине.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија се поставља на предвиђеном простору и у одређено вријеме отпочела је напад на непријатеља и то:

Од 8 — 10 часова артиљеријска припрема.

2 Види док. бр. 106.

У 10 часова почео је напад пјешадије на непријатеља. Десно од нае напада у правцу Илока једна дивизија Црвене армије, а лијево у правцу Ердевика XI наша дивизија.

Борба је трајала у току читавога дана. Непријатељ је утврдио своје положаје, организовао одбрану по дубини, поставио минска поља испред својих положаја, као и препреке од бодљикаве жице. Но и поред ових мјера и жилавог отпора, непријатељ је потиснут од XIII Бригаде у правцу к. 188 и даље, а VIII Црногорска и Италијанска бригада, напредовале су у правцу: Пољана — Матора Шума.

Непријатељ је у току дана давао жилав отпор, а нарочито је била активна његова артиљерија. Наша артиљерија је веома ефикасно тукла непријатељске положаје, а исто тако веома активно судјеловала је авијација Црвене армије. У нападу, својом артиљеријом и пјепхацијом, помагао нас је један батаљон Црвене армије.

Губитци непријатеља: око 150 мртвих и око 100 рањених.

Наши губитци: погинуо је командант VIII Црногорске НОУ бригаде мајор Саво Машковић, затим имамо око 40 мртвих и 60 рањених.

Штаб дивизије на положају код с. Ћипша.

' 4 децембар 1944:

Просторија (сектор дејства): Вуковац — Визић — Матора Шума — Чуковац (к. 271) — Скандала — с. Љуба — друм Ердевик — Љуба.

Састав јединице исти.

Опис акција: У току овога дана Дивизија наставља напад на непријатеља. На наше лијево крило упућена је I Пролетерска бригада са задатком да смени једну бригаду XI Дивизије и да се пребаци преко друма Ердевик — Љуба, с тим да нападне непријатеља у правцу с. Шида.

VIII Црногорска бригада и Италијанска бригаад, успјевају да потисну непријатеља све до с. Љубе (друм Ердевик — Љуба). Исто тако III и XIII бригада потиснули су непријатеља са његових положаја и овладали истима. Непријатељ се повлачи у правцу Шида.

Непријатељски губитци: 350 мртвих и рањених, 50 заробљених.

Заплијењен је већи број ратног материјала, а нарочито муниције.

Штаб дивизије код с.- Ћипша.

5 децембар 1944:

Просторија (сектор дејства): Шид —• Бапска — Товарник — Љуба — Сот.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија наставља у току дана гоњење непријатеља у правцу Шида, гдје непријатељ даје отпор. Наше јединице сломиле су непријатељски отпор и I Пролетерска и VIII Црногорска бригада заузеле су Шид у заједници са Италијанском бригадом. III и XIII Пролетерска бригада гоне непријатеља од друма Сот — Шид до с. Бапска у правцу Товарника.

Непријатељски губитци износе око 80 мртвих и 50 рањених.

Заплијенили смо: 10 топова разног калибра, које је непријатељ онеспособио, 10 аутоматских оруђа, већу количину муниције, 8 радиостаница, 1 тенк, већу количину разне спреме, неколико вагона хране и 5 уништених камиона и моторцикла.

Наши губитци: око 50 мртвих и толико рањених.

Штаб дивизије у с. Љуби.

6 децембар 1944:

Просторија (сектор дејства): Шид — Товарник.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија продужава гоњење непријатеља. III и XIII Бригада гоне непријатеља и врше напад на непријатеља који је у Товарнику.

Упућују се I и Италијанска бригада, ради појачања напада на Товарник, који ће отпочети у 20 часова.

VIII Црногорска бригада остаје у Шиду.

Губитци непријатеља: 148 мртвих, 203 рањена и 12 заробљених. Заплијењено је око 50 пушкомитраљеза и митраљеза, 5 камиона, 2 мотоцикла, више кола са коњима и већом количином разне спреме, већа количина муниције и хране.

Наши губитци: око 128 рањених и 40 мртвих.

Штаб дивизије у Шиду.

7 децембар 1944:

Просторија (сектор дејства): с. Илача — друм Товарник — Сотин — с. Чаковци — с. Томпојелци — с. Миклушевици — Шид.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија са четири бригаде у првом борбеном реду и VIII Црногорском бригадом у резерви, врши напад на Товарник.

Непријатељ је давао јак отпор и последије жилаве и жестоке борбе, успели смо да у 7 часова у јутро овладамо Товарником.

Послије ослобођења Товарника, I и III Бригада одмах су упућене у правцу с. Илача са задатком да гоне непријатеља. XIII Бригада остаје на друму Товарник — Сотин, ради обезбеђења Товарника од непријатељских снага које се налазе у с. Ловасу.

VIII Црногорска НОУ бригада упућена је у правцу с. Чаковци ради чишћења истог од непријатеља, а Италијанска бригада у правцу с. Томпојевци. Обе бригаде, последије краће борбе у току ноћи 7/8 о. м., овлададе су поменутим селима и с. Миклушевци.

Непријатељски губитци: око 400 мртвих и око 500 рањених.

Заплијењено је: око 35 митраљеза и пушкомитраљеза, 3 камиона, 2 топа, већа количина муниције и уништена су 2 тенка.

Наши губитци: око 50 мртвих и 150 рањених.

Штаб дивизије је дијелом у Шиду, а дијелом на положају.

8 децембар 1944:

Просторија (сектор дејства): с. Илача — с. Шидски Бановци — Оролик — Берак — Грабово — Томпојевци — Товарник — друм Товарник — Сотин.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија продужава гоњење непријатеља.

У току борби овога дана I и III Бригада заузеле су с. Илачу и с. Шидске Бановце. Потом обе бригаде гоне непријатеља у правцу с. Оролика и с. Берака; издато им је наређење да изврше напад на ова села, која је непријатељ јако утврдио и предтерен минирао. Борба се водила цијелу ноћ и наставља се.

VIII Црногорска НОУ бригада води борбу са непријатељем на Жељезничкој станици Грабово — Салаш — Кајшевац. Италијанска бригада код с. Томпојевци.

XIII Пролетерска бригада остаје на друму Товарник — Сотин као резерва.

Губитци непријатеља: 380 мртвих, око 460 рањених и 12 заробљених.

Заплијењено је: око 30 митраљеза и пушкомитраљеза, 12 бацача, 14 топова разнога калибра, 5 „шарца“, 6 камиона, 150.000 метака и већа количина другог ратног материјала, уништена су два непријатељска тенка.

Наши губитци: 58 мртвих и 98 рањених.

Штаб дивизије у Товарнику, а касније у Шидским Бановцима.

9 децелбар 1944:

Просторија (сектор дејства): с. Илача — с. Шидски Бановци — Оролик — Берак — Салаш Кајшевац — с. Миклушевци.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија наставља борбу са непријатељем.

I Бригада продужава борбу и врши напад на с. Оролик, а III Бригада на с. Берак.

VIII Црногорска бригада наставља напад на Салаш Кајшевац (к. 101) потпомогнута артиљеријом Црвене армије.

Наше јединице успјеле су у првом моменту да заузму поједине дијелове непријатељског положаја, али непријатељ је успио да их протунападима избаци из заузетих и наши су се вратили на полазне положаје, гдје су се задржали.

Италијанска бригада је сјеверно од с. Миклушевци разбила једну непријатељску групу и заробила 45 непријатељских војника.

XIII Бригада стигла је у с. Илача као резерва, гдје се смјестила.

Непријатељски губитци: 200 мртвих, 300 рањених и 45 заробљених. Заплијењено је неколико митраљеза, пушака; и муниције.

Наши губитци: око 36 мртвих и 197 рањених.

Штаб дивизије у Шидским Бановцима.

10 децембар 1944:

Просторија (сектор дејства): с. Илача — с. Шидски Бановци — с. Оролик — с. Берак — Салаш Кајшевац — с. Миклушевци.

Састав јединице исти. 4

Опис акција: Дивизија на истом положају као и претходног дана.

Приликом вршења напада, наше јединице успјеле су да заузму извјесне дијелове непријатељских положаја, али противнападом непријатељ је успио да их врати опет натраг. Дивизија се задржала на полазним положајима и то:

I Бригада на положајима према с. Оролик;

III Бригада на положајима према с. Берак;

VIII Црногорска бригада код Салаша Кајшевац;

Италијанска бригада према с. Чаковци — Миклушевици;

XIII Бригада остаје у с. Илачи.

У току читавог дана и ноћи вођене су упорне борбе. Наше дејство, нарочито артиљеријом, било је ефикасно. Претпостављамо да је непријатељ имао велике губитке. Но, пошто нисмо на његовом терену напредовали, не можемо бројно проценити непријатељске губитке.

Наши губитци износе: 7 — 8 мртвих и око 40 рањених.

Плијена није било.

Штаб дивизије у Шидским Бановцима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

За Штаб
начелник,
п. пуковник
Блажо Марковић

БР. 127

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ДВАДЕСЕТ
ЛРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 1 ДО 10 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ'**

**ШТАБ
21 НОУ ДИВИЗИЈЕ
3 ПРОЛЕТ. КОРПУСА НОВЈ**

О. Бр. 206

Дана 11 децембра 1944 г.

Доставља извод из Опера-
циског дневника.

**ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВ
ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Доставља се извод из Операциског дневника за дане од
1-ХН-1944 год. до 10-ХН-1944 године.

1-ХП-1944 године:

Задатак дивизије: Чишћење Срема од непријатеља и
избијање на линију: Баркут-Ширина Поток — Шид —
Босутске шуме.

Непријатељ поседа и брани положаје десно: Фламијин
Двор па лево до Саве и поред ње, захватајући Хорватов
салаш. Јачина непријатеља износи око 1.500 војника. Намера
непријатеља дефанзивног карактера.

Распоред наших бригада исти као и претходног дана.

На сектору II пролетерске бригаде непријатељ је извр-
шио демонстративни напад, али је после краће борбе одбијен.

XXXI бригада није имала борбе. Њени делови били су
на одмору у с. Лаћарку, док се један батаљон налазио у
стрељачком строју.

4. батаљон V бригаде такође је поседао положаје свог
сектора, док су се остали делови налазили у отсеченој ре-
зерви и у с. Лаћарку.

IV бригада налазила се је у резерви у с. Лаћарку.

Резултати операција:

Непријатељски губици: мртвих 6, рањених 15.

1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 35-3, к. 1041.

Артиљериска бригада налази се у [Срем.] Митровици, где се врши формирање исте.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у Сремској Митровици.

2-ХП-1944 године:

Од Штаба I пролетерског корпуса постављен је нов задатак: „XXI дивизија извршиће напад и ликвидираће непријатељска упоришта у Кузмину и Мартинцима”.² Даље је у заповести предвиђено надирање правцем: Кукујевци — Бачинци — Адашевци — Илинци — Оток. На основу ове заповести Штаб ове дивизије издао је заповест за напад бригадама: XXXI бригада напада десно: комуникација Лаћарак — Мартинци па лево до Саве. V бригада десно закључно Станица, лево десна граница дејства XXXI бригаде искључно. IV бригада напада на Кузмин општим правцем Међош — Кузмин, десно одржавајући везу са II пролетерском бригадом, а лево са V бригадом. II пролетерска дејствује преко Фламијин Двора у правцу Ж. ст. Кузмин, одржавајући везу десно са IX дивизијом. — За напад свију бригада израђен је детаљан план. Почетак напада у 10 часова 3 децембра.

Непријатељ се налази на истим положајима и упорно брани села Мартинци и Кузмин.

Према израђеном плану бригаде су заузеле у зору 3 децембра, полазне положаје за напад. У току целог дана вршене су припреме за овај напад.

Штаб дивизије у Сремској Митровици.

3-ХП-1944 године:

Према заповести Штаба I пролетерског корпуса данас је извршен напад на непријатеља на целом фронту од Дунава до Саве. Наша дивизија добила је задатак да ликвидира непријатељска упоришта с. Мартинци и с. Кузмин.

У циљу извршења постављеног задатка све наше бригаде заузеле су у зору полазне положаје за напад-јуриш на непријатеља и извршиле остале припреме.

II пролетерска бригада је у рану зору извршила подилажење до непријатељских стрељачких стројева и доспела на врло блиска одстојања. Зауевши јуришне положаје, ископани су ровови за лежећи став и у том припремању ишчекивана је артиљериска ватрена припрема за напад, која

² Вида док. бр. 95.

је требала почети у 9 часова. Тачно у 10 часова после ватрене припреме из свих оруђа, извршен је јуриш на непријатељске утврђене положаје. Непријатељ је избачен из првих стрељачких ровова и наши први редови допрли су у јуришу до Баркут-Шидина Потока. Даље се није могло јер је с оне стране потока непријатељ изградио бункере и добро утврђене ровове испред којих је поставио бодљикаву жицу. Због непрелазности потока, брисаног простора, утврђености непријатеља, наш I борбени ред морао се је вратити на полазне јуришне положаје. У овом нападу, а и у касније око 19 часова, поновљеном, због горе наведених разлога имали смо осетне губитке.

IV бригада нападала је на простору између с. Мартинци и с. Кузмина. Напад је остао без резултата, но из бацача је ликвидирано седам бункера.

Непријатељски сектор на који је нападала V бригада био је вајутврђенији. Он је обухватио Ж. ст. Мартинци и цркву у селу. Поред ових објеката били су јако утврђени блокови кућа, испред којих су били ископани ровови. Сплет бодљикавих жица, минска поља употпуњују утврђеност овог непријатељског упоришта, које се је у току више од месец дана претворило у положај рововске војне. Јуриш ове бригаде сем ватрене надмоћи и деморалисања непријатеља, освајање у терену није донео. У току дана извршена је смена батаљона у првом борбеном реду са батаљонима из отсечних резерви.

Напад и јуриш XXXI бригаде завршио се је пред бодљикавим жицама непријатељским. Због брисаности простора и у вези с тим трпљења губитака, заузети су понова полазни положаји, а у току дана вршени су напади с мањим групама.

Резултати операција:

Непријатељски губици: осетни, но непознати.

Наши губици: мртвих 25, рањених теже 65, лакше 20.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација садејствовала је у нападу бомбардујући непријатељска упоришта и непријатељске положаје.

Штаб дивизије у с. Лаћарку. "

4-ХН-1944 године: ^

Задатак дивизије непромењен.

Непријатељ се налази на истим положајима.

II пролетерска бригада је повучена у Сремску Митровицу с циљем да се пребаци преко Саве и да с леђа нападне на непријатеља.

IV бригада се је налазила на истим положајима до 8 часова када је смењена са једним батаљоном из V бригаде. Поново је враћена на положај у 23 часова, ноћу.

V бригада је сменила са положаја и IV и XXXI бригаду.

Артиљерска бригада је дејствовала са своје две батерије [на] непријатељске маркантне и утврђене тачке, као на цркву и Ж. ст. у Мартинцима.

Коњичка бригада која је придодата нашој дивизији налазила се у с. Лаћарку.

Резултати борбе: Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: мртвих 6, рањених теже 5, лакше 5.

Руска авијација је тукла непријатељске положаје.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб дивизије у Сремској Митровици и у Лаћарку.

5-ХП-1944 године:

Задатак: Гоњење непријатеља по заузимању с. Мартинца и Кузмина.

Непријатељ који поседује положаје према нашој дивизији, после пробоја фронта код Илока, у току ноћи између 4 и 5-ХП под притиском наших снага евакуисао је села Мартинци и Кузмин и отступа у правцу Шида—Винковаца.

II пролетерска бригада је после ове промене ситуације, брзо пребачена у правцу с. Мартинци и учествовала је у гоњењу непријатеља.

IV бригада је, осетивши да се непријатељ извлачи преузела одмах гоњење очистивши најпре с. Мартинци, преко Кузмина према Бачинци.

V бригада је у току ноћи око 2 часа. напала непријатеља у моменту извлачења његове заштитнице и прогонила га у правцу Кузмина. У том селу је суетигнуто задње одељење непријатељско и разбивено. У с. Адашевцу непријатељ је дао јачи отпор и задржао наше снаге испред села.

XXXI бригада у свом надирању је дошла до села Грк [Вишњићево] — с. Босут — с. [Срем.] Рача. У правцу с. Моровића упућена је једна чета у циљу растеривања усташа.

Коњичка бригада била је у резерви.

Резултати борбе: Непријатељски губици: мртвих 8, рањених 20, заробљених 31.

Наши губици: мртва 3, рањених 7.

Штаб дивизије у покрету.

6-ХН-1944 године:

Задатак дивизије је и даље *ГОЊЕЊЕ* непријатеља.

Непријатељ се налази у повлачењу према Шиду и Винковцима.

II пролетерска бригада која је у току јучерашњег дана доспела до Кукујеваца, у току данашњег дана наставила је са гоњењем непријатеља. Услед врло блатњавих путева гоњење је било отежано.

IV бригада је упала у с. Адашевац и протерала непријатеља после краће борбе.

V бригада је учествовала у заузимању с. Адашевци, и даље преко Мале Вашице и Илинаца надирања је ка с. Отоку.

XXXI бригада је после напорног надирања преко блатњавог терена, застала ради одмора у Страшинцима.

Коњичка бригада је овога дана рано ујутро избила на чело пешадиских делова. У М. Вашици растерала је групу Немаца и заузела село. По доласку наших пешадиских делова, бригада је кренула ка Батровцима и Липовцу. Како је прелаз преко Босута био врло тежак, то се је један дивизион [ескадрон] вратио у М. Вашицу, а други се цео дан пребацивао преко скеле. У даљем надирању заузета је Липовица и протерана 16-та усташка бојна.

Артиљериска бригада налази се у Сремској Митровици, ради оспособљавања за борбу.

Резултати борби:

Непријатељски губици: мртвих 15 Немаца, заробљених 100 усташа.

Наши губици: 2 мртва.

Руска авијација бомбардовала је непријатељску позадину.

Штаб у покрету.

7-ХН-1944 године:

Задатак: Гоњење непријатеља.

II пролетерска бригада је из с. Илинаца кренула правцем с. Нијемци. У том надирању следила је V бригаду која је тога дана ушла у с. Оток.

IV бригада је доспела до села Комлетинаца. Од правца с. [Шидских] Бановаца непријатељ је напао на с. Котлетинци у јачини од 100 војника, али је у противнападу одбијен. У овој борби непријатељ је потпуно потучен. Како се је V бригада налазила у врло рђавој ситуацији, то је један батаљон употребљен за дејство у десни бок непријатеља.

Тај подухват бригаде растеретио је сектор V бригаде и после жестоке борбе непријатељ се је повукао у с. Оток.

V бригада је у току данашњег дана уз садејство II пролетерске бригаде поднела главну тежину борбе. План за напад био је: обухватно напасти на непријатеља осигуравајући се од правца Винковци. Борба за село Оток отпочела је у 6 часова. V бригада је упала у село и заузела га скоро цело, сем једног бункера. Али око 12 часова непријатељ је напао свом жеетином нападајући са три стране. Изненађена том жестином непријатељског подухвата V бригада се је почела повлачити. У том доста тешком положају благовремено је избила на фронт II пролетерска бригада. Тај у ствари противнапад који је извела II бригада осујетио је непријатељску намеру опкољавања V бригаде која је била забила дубок клин у непријатељеки фронт.

XXXI бригада је дејствовала на правцу, који је доста удаљен од фронта осталих бригада. У овом надирању узето је село Сољани. У с. Дреновци водила се је жестока борба са непријатељем који је добио појачање из Брчког.

Коњичка бригада је ликвидирала Липовац. Како је због поплавлених Босутских шума био немогућ даљи покрет, бригада је кренула правцем: Градина—Илинци—Нијемци.

Артиљериска бригада се формира у Сремској Митровици.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: мртвих 75, рањених 98.

Наши губици: мртвих 47, рањених 104, несталих 12.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је тукла непријатељске колоне и позадину.

Штаб дивизије у покрету.

8-ХП-1944 године:

Задатак дивизије —• гоњење непријатеља.

Непријатељ се налази у с. Отоку, с. Врбањи, с. Дреновцу, с. Рачиновцу, па даље у долини Дрине и северно према Винковцима. Јачине неодређене. Намера непријатеља: одбрана комуникације и пруге Брчко—Винковци, а у циљу извлачења својих снага из Босне — долине Дрине.

Распоред и дејство наших бригада:

II пролетерска бригада уз садејство IV српске ударне врши повремен притисак на непријатеља у с. Отоку. Један батаљон II око 17 часова извршио је напад на село. Друга

два батаљона вршили су притисак ватреним дејством на непријатеља према прузи северно од непријатеља.

V бригада налази се у резерви у Д.[оњем] Новом Селу. Копани су ровови са западне и северне стране од села на случај непријатељског офанзивног дејства.

XXXI бригада дејствује југоисточно од фронта II, IV и V бригаде, на приличној удаљености. Фронт јој није повезан са поменутима бригадама, због поплављеног терена и реке Босута на којој нема мостова. Ова бригада је у свом надирању доспела до села Сољани, где је успоставила фронт према непријатељу.

Коњичка бригада по избијању до села Комлетинаца остала је у њему као¹ дивизиска резерва.

Артиљериска бригада је у Сремској Митровици, ради оформљивања.

Резултати борбе: Непријатељски губици: непознати.

Наши губици: мртвих 5, рањених 18.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска је вршила извиђања.

Штаб дивизије у с. Комлетинцима.

9-ХН-1944 године:

Задатак дивизије офанзивног карактера — напад на с. Оток.

Непријатељски положаји и намера иста.

Овог дана је II пролетерска бригада са два батаљона извршила фронталан напад на с. Оток, а са једним батаљоном на другу у циљу рушења исте. Услед брисаности простора морали су батаљони да се повуку. Пруга је порушена више места, приликом наласка блиндираног воза батаљон се је повукао. IV бригада је дејствовала десно од пруге. Борба на њеном сектору је трајала преко целог дана до касно у ноћ. Нападе обеју бригада помагала је артиљерија.

V бригада у Д.[оњем] Новом Селу, I коњичка у Комлетинцима биле су у резерви.

XXXI бригада поседа исте положаје као и претходног дана на простору с. Сољана.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: 40 мртвих, рањених око 50.

Наши губици: 17 мртвих, рањених 67, контузованих 3.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је бомбардовала непријатељске колоне и положаје. ф

Штаб дивизије у Комлетинцима.

10-ХП-1944 године:

Задатак дивизије непромењен.

Непријатељ поседа и брани положаје: с. Оток — на фронту наше II, IV и V бригаде; с. Врбању — Рачиновицу на фронту XXXI бригаде. Састав непријатељских снага мешовит: усташе, гестаповци, домобрани и Немци из Рајха. Јачине око 2000 војника. Намера одбранбеног карактера одржавање фронта док се његове снаге из долине Дрине не повуку.

На фронту II и IV бригаде, сем извиђачког и патролног дејства, других акција није било.

V и I коњичка бригада у Доњем Новом Селу.

XXXI бригада је посела следеће положаје: Швелов ст. [триг. 88] — Бабин Зуб — Марчићев ст. — Јањићев ст. па даље на југ до реке Саве. Један, батаљон у резерви у с. Сољани. Борби није било.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација вршила извиђање.

Штаб дивизије у с. Комлетинцима.

Непријатељски губици од наше артиљерије: мртвих 80.

Резултати борби за све дане од 1 до 10-ХП-1944. год.

Непријатељски губици: мртвих 224, рањених 183, заробљених 31 Немац, 200 усташа. (У току два дана губици су нам остали непознати).

Наши губици: мртва 103, рањених 266, несталих 12.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, п.п.п.ковник
Отсутан

Командант, пуковник
Мил.[оје] С. Милојевић

(М. П.)

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
ОД 12 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА ДИВИЗИЈА ЗА
НАПАД НА НЕПРИЈАТЕЉСКУ ОДБРАНУ И ОСЛОБОЂЕЊЕ
ВУКОВАРА И ВИНКОВАЦА¹**

**ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**
О. Бр. 157
12. XII. 1944

ЗА П О В И Ј Е С Т

Секција: Вуковар и Винковци
Размјер: 1:100.000 (југосл. изд.)

Послије разбијања непријатељске одбране на линији Илок—• Ердвик — Мартинци снажним налетом наших јединица непријатељ је одбачен до линије: Сотин—Грабово — Берак—Оролик—Оток. која је још прије неколико мјесеци изграђена и утврђена. Овдје је непријатељ поред остатака 264 и 118 дивизије, и других јединица са којима смо водили борбу у Срему, довео и извјесне свеже снаге. На правцима према нама непријатељ располаже и са око 40 тенкова. На садашњој утврђеној линији непријатељ даје снажну одбрану користећи притом и природну препреку —• мочваре које се протежу скоро од Сотина до Оролика.

Непријатељ такође упорно брани жељезничку пругу Брчко—Винковци, којом извлачи снаге из Босне према Броду и Осијеку и појачава одбрану Винковаца.

Задатак је нашег корпуса да заједно са јединицама Црвене армије разбије непријатељску одбрану на садашњој утврђеној линији, заузме Вуковар а затим нападне и ликвидира непријатељско упориште у Винковцима.

У циљу извршења горњег задатка,

Н А Р Е Љ У Ј Е М О :

1. V НОУ дивизија до 13 о. м. у 16 часова прикупиће се на просторији Товарник — Гладнош пустара — Дудашев савлаш — Злопоље, гдје ће смијенити јединице 223 Београдске дивизије Црвене армије. Са ове просторије извршити напад

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под. бр. 15-4/1, к. 866.

и разбити непријатељску одбрану на сектору између с. Грабова и к. 110. Са потребним снагама садејствовати ликвидацији непријатеља у с. Грабову а са главнином енергично продирати што брже правцем: Пустара Овчара'—Јанковићев салаш — Стублина —• Трешњак (триг. 103), одакле ће према потреби са извјесним снагама садејствовати дивизијама Црвене армије при заузимању Вуковара. Са главнином продужити правцем: с. Богдановци — Маринци — Нуштар, пресећи комуникације и затворити правце према Винковцима и Вуковару (Бршадину), избити у с. Острово и пресећи жељезн. пругу Осijek—Винковци. Десно ће продирати дивизије Црвене армије а лијево I Прол. дивизија.²

2. I Пролетерска дивизија са двије бригаде (Италијанска и још једна) затвараће правце и држати положаје према непријатељу код с. Берака (укључно) до линије којом напада лијево крило V Дивизије (укључно с. Грабово). Главнину од три бригаде прикупити 13 о. м. до 16 часова на просторији с. Миклушевци—Томпојевци. Са потребним снагама извршити напад на с. Грабово а са главнином, одмах пошто V Дивизија пробије непријатељску одбрану извршити даље продирање и обухватно напасти и ликвидирати непријатељско упориште у Негославцима, одатле мање дијелове оријентисати према с. Свињаревци, а са главнином овладати селима: Петровци, Стари Јанковци и Нови Јанковци и продужити према Винковцима.³

3. XI Дивизија смијениће 13 о. м. до 6 часова дијелове V и I Прол. дивизије на просторији од р. Босута до с. Берака.⁴ Чврсто организовати линију одбране и вршити стални притисак на непријатеља у Оролику и Бераку. Послије разбијања непријатељске-одбране и кад наши дијелови избију у Негославце и Петровце извршити обухватни напад лијејевим крилом на Оролик и Берак и непријатељу онемогућити извлачење према [Ст.] Јанковцима. Са главнином снага садејствовати I Дивизији у ликвидацији Нових и Старих Јанковаца. По избијању у Нове Јанковце затворити правац према с. Привлака и сачекати даље наређење. За ову операцију Штаб XI Дивизије имаће под својом командом Артиљеријски дивизион I Бригаде формиране у СССР и Артиљериско-митраљески батаљон УРА.

4. XXI Дивизија ојачана са 117 Артиљериским пуком Црвене армије смијениће још данас јединице XI Дивизије

² Види дсж. бр. 144 и 167.

³ Види док. >бр. 148.

⁴ Види док. >бр. 136.

и затворити правце према с. Отоку и Привлаци до р. Босу-та. Вршити стално рујење жељезничке пруге Брчко—Винковци и притисак на непријатеља у Отоку и Привлаци.⁵

5. За вријеме напада, тј. 14 о. м. XI и XXI Дивизија ће вршити снажнији демонстративни напад на непријатеља како би исти добио претставу да се напад врши дуж читаве линије од Сотина до Отока.

6. Почетак напада на непријатељску одбранбену линију биће 14 о. м. и то: артиљериска припрема почиње у 7.20 и траје до 8 часова. Тачно у 8 часова извршити енергичан јуриш на непријатељске ровове, разбити непријатеља и наставити даље гоњење.

•— Артиљерија ће се поставити на одређене положаје 13 о. м. до 16 часова према приложеном наређењу Начелника артиљериског одељења корпуса.

— Линију до које су допрле наше јединице обиљежавати са црвеним ракетама испаленим у правцу непријатеља и ватрама.

— Евакуацију и прихват рањеника вршити према наређењу Референта санитета корпуса.

— Радио и телефовску везу одржавати са нама према приложеном плану.

— У почетку напада наш осматрачки пункт биће код Дудашева салаша. О промјени мјеста јавићемо.

— Јединице V и I Дивизије морају дати све од себе да се сломи непријатељска одбрана јер само овим продором стварамо могућност за наше даље напредовање и спајање са нашим јединицама у Хрватској које воде тешке и упорне борбе у позадини непријатеља. »

—• *Борбени знаци:*

14. XII.:	Одеса	—	Осијек
15 „	Дњепар	—	Дунав
16 „	Косово	—	Кијев

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

НАЧЕЛНИК,

Потпуковник

Саво Дрљевић

(М. П.)

КОМАНДАНТ,

Генерал-лајтнант

Пеко Дапчевић

Достављено:

I, V, XI и XXI Дивизији,

Начелнику Артиљ. одељеша,

Начелнику Санитет. одељеша ф

«

2 Види док. бр. 106.

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 13
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД, ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА ПРОДОР
НА СЕКТОРУ СОТИН—ГРАБОВО¹**

**ШТАВ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**
Пов. бр. 559
13 децембра 1944

ЗАПОВИЈЕСТ

(Секција: Вуковар 1:100.000)

Послије разбијања непријатељских снага у досадањој нашој офанзиви, одбачене јединице задржале су се на линији Сотин—Грабово—Берак—Оролик—Оток.

На тој линији непријатељу су дошла мања појачања, а сама линија одбране била је раније организована.

Јединице нашег корпуса у заједници с јединицама Црвене армије извршиће разбијање непријатељске одбране на садањој утврђеној линији, заузети Вуковар, а затим напасти и ликвидирати непријатељско упориште Винковце.

Главни продор извршиће се на сектору Сотин—Грабово, док ће се — у првом моменту — даље улево на сектору Берак—Оролик—Оток вршити само јак притисак.

Десно од нас дејствоват ће V дивизија на сектору с. Грабово—к. 110, *лији* је даљи правац продора Пст. Овчара—Јанковићев слш.—Стублина—Трешњак.

За извршење задатака постављених нашој дивизији

наређујемо:

1. — ИТАЛИЈАНСКА БРИГАДА остаће на досадањем сектору затварајући правце и чврсто држећи положаје према с. Берак од Старо Село па удесно до к. 108. На почетку огпштег напада Италијанска бригада извршиће снажан притисак на непријатеља испред себе.

2. — Све остале јединице наше дивизије у току данашњег дана прикупит ће се на проеторији Чаковци—Миклушеви—Томпојевци и то:

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под. бр. 15-4/1, к. 866.

а) XIII ПРОЛЕТЕРСКА БРИГАДА кренуће данас у 10 часова из с. Илача за с. Миклушевци, одакле ће у току дана преузети од VIII црногореке бригаде сектор од Папугин слш. па удесно преко коте 105 и 101 до мочваре између к. 101 и жељезничке пруге. Око к. 101 подигнуто је пјешачко брвно за прелаз ка с. Грабово. XIII пролетерска бригада преузеће овај прелаз и са сјевера га обезбедити сигурним мостобраном.

б) III ПРОЛЕТЕРСКА БРИГАДА кренуће данас из с. Илача у 12 часова за с. Томпојевци гдје ће остати на преноћишту.

в) I ПРОЛЕТЕРСКА БРИГАДА кренуће сјутра 14 о. м. из с. Шидски Бановци у 4 часа изјутра за с. Чаковци гдје ће се задржати до даљег наређења.

3. — ОПШТИ НАПАД НА ГЛАВНОМ ПРАВЦУ ПРОДОРА ПОЧЕЋЕ 14 о. м. и то: артиљериска припрема траје од 7,20—8 часова. Тачно у 8 часова извршити енергичан јуриш на непријатељске ровове, разбити непријатеља и наставити даље гоњење.²

У нападу на нашем сектору у првом борбеном реду учествоваће XIII пролетерска и VIII црногорска бригада. У другом борбеном реду као непосредне резерве, које ће одмах проширити и искористити успјехе, биће I и III пролетерска бригада.

XIII ПРОЛЕТЕРСКА БРИГАДА у одређени часе напада са свога сектора извршиће пробој непријатељске одбране на сектору Пст. Грабово, а одмах затим продужити продор правцем Пст. Грабово—Пст. Горњак—Павловићев слш.—с. Петровци.

VIII ЦРНОГОРСКА БРИГАДА у одређеном часу за напад извршиће пробој непријатељске одбране испред себе и продужити даље продирање жељезничком пругом, напасти и ликвидирати с. Негославци.

III ПРОЛЕТЕРСКА БРИГАДА чим се пробије непријатељска одбрамбена линија, усиљеним маршем продираће сјеверно од с. Негославци и учествовати у нападу на ово село са сјевера, а потом у заједници са VIII црногорском бригадом продужити за с. Петровци и овладати овим: салом. <

У овој етапи XIII пролетерска бригада кретаће се као резерва и — по потреби садејствовати у ликвидацији с. Негославци, а потом с. Петровци

² О извршењу ове заповести види док. бр. 148.

I ПРОЈЕТЕРСКА БРИГАДА продираће до испред с. Негославци позади VIII црногорске бригаде одакле ће скренути за с. Свињаревци, ликвидирати то село, а потом продужити даље и заузети с. С. Јанковци.

• У овој етапи главнина XI дивизије садејствовати ће нам са југа у заузимању села Нови Јанковци и Стари Јанковци.

4. — По сламању I непријатељске одбрамбене линије све јединице морале би наставити са брзим и снажним продором, а штабови ће иницијативно искоришћавати све указане могућности за што успешнији маневар у дубоком продору, бочном удару и обухвату појединих изолованих непријатељских група и упоришта.

5. —• Линију до које допиру наше јединице означавати ватрама и ракетама испалених у правцу непријатеља.

6. — КОМАНДА МЕСТА:

— Осматрачница штаба дивизије биће код коте 101 (Кајшевац).

— Штаб XIII бригаде поставиће своју осматрачницу код направљеног пешачког брвна (у близини к. 101). На овој осматрачници биће и један члан Штаба III бригаде који ће са тога мјеста имати телефонску везу са својим штабом.

—• Штаб VIII црногорске бригаде поставиће своју осматрачницу код Железничког моста (јужно од станице Грабово). На овој осматрачници биће и један члан Штаба I бригаде који ће са тога места имати телефонеку везу са својим штабом.

—• Команда меета и телефонеке везе сви штабови бригаде организоват ће још у току данашњег дана.

7. —• ХИРУРШКА ЕКИПА са прихватном станицом биће у с. Миклушевци.

9. —• Борбени знаци:

14. XII:	Одеса — Осијек
15. XII:	Дњепар — Дунав
16. XII:	Косово — Кијев

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ПОЛИТКОМЕСАР,³
п. пуковник

КОМАНДАНТ,
пуковник
Васо Јовановић

³ Владо Шћекић

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД
13 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА САДЕЈ-
СТВО ЈЕДИНИЦАМА КОЈЕ ЋЕ НАЛАДАТИ ВУКОВАР И ВИН-
КОВЦЕ¹**

ШТАБ	<i>Борбени знаци:</i>
21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ	14-ХП-44 <i>Одеса — Осијек</i>
О. бр. 203	15-ХН-44 <i>Дњепар — Дунав</i>
13 децембра 1944 г.	16-ХИ-44 <i>Косово — Кијев</i>
Положај	

ЗАПОВЕСТ

Секција:¹ Вуковар — Винковци

Размер: 1 : 100.000

После разбијања непријатељске одбране на линији Илок—Ердевик—Мартинци снажним налетом наших јединица непријатељ је одбачен до линије: Сотин—Грабово—Берак—Оролик—Оток, која је још пре неколико Месеци изграђена и утврђена. Овде је непријатељ поред остатка 264 и 118 дивизије, и других јединица са којима смо водили борбу у Срему, довео и извесне свеже снаге. На правцима према нама непријатељ располаже и -са око 40 тенкова. На садашњој утврђеној линији непријатељ даје снажну одбрану, користећи притом и природну препреку — мочваре, које се протежу скоро од Сотина до Оролика.⁴

Непријатељ такође упорно брани железничку пругу Брчко—Винковци којом извлачи снаге из Босне према Броду и Осијеку и појачава одбрану Винковаца.

Наш корпус у заједници са јединицама Црвене армије разбиће непријатељску одбрану, заузеће Вуковар и Винковце.

Наше јединице кретаће се:

1) V дивизија: с. Грабо-во—Пустара Овчара—Јанковићев салаш—Стублина—Трешњак, одакле ће према потреба-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 21-2, к. 1040.

ма дејствовати са јединицама Црвене армије за заузимање Вуковара.

Са главнином продужити **Богдановци—Маринци—Нуштар**.

2) I пролетерска дивизија са две бригаде правцем с. Берак, укључно лево, с. Грабово укључно десно, затим главнином Негославци—Свињарница—Петровци—Стари и Нови Јанковци и продужити према Винковцима.

3) XI дивизија од реке Босуа до Берака. Помоћи ликвидирати с. Оролик и Берак обухватним нападом и кретати се у правцу Старих и Нових Јанковаца.

ПОЧЕТАК НАПАДА БИЋ.Е 14 о. м., почиње у 7.20 са артиљериском припремом и траје до 8 часова, када ће све одређене јединице извршити јуриш на непријатељска упоришта и продужити шљење одређеним правцима.

Наша дивизија има одбранбени карактер. У вези горњег

НАРЕЂУ ЈЕМО:

1) II пролетерска бригада држаће исте положаје закључно десно држаће цесту и лево до ивице шуме. Њој се придаје један батаљон V бригаде, којег ће распоредити на свом левом крилу и исти је под командом штаба II пролетерске бригаде.

2) IV бригада држаће садашње положаје од цесте до реке Босуа закључно, везујући се лево са II пролетерском бригадом.

3) XXXI бригада биће на досадашњим својим просторијама са истим задатком.

4) Три батаљона V бригаде и Коњичка бригада остаће на досадашњим просторијама као дивизиска резерва.

5) Све остале јединице остају на досадашњим просторијама.

За време напада, тј. сутра 14 о. м. II и IV бригада вршиће притисак маневарског карактера на свом сектору у правцу Оролика и жел. пруге.

Линије до којих су допрле наше јединице обележаваће се ватром или црвеним ракетама, баченим у правцу непријатеља.

Пратити развој операција и времена ситуацији испољити самоиницијативу.²

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, п. пуковник

Младен С. Марин

Командант, пуковник

Мил.[оје] С. Милојевић

Начелник, капетан

Ново Матуновић

(М. П.)

О. бр. 203/44

I

Заповест за држање положаја.

С.бр. 224

БР. 134

ИЗВЈЕШТАЈ ШТАБА ТРИДЕСЕТ ПРВЕ СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ О ДЕЈСТВИМА БРИГАДЕ ОД 7 ДО 12 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

ШТАБ

31 СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ

13-ХП-1944 год.

с. Сољани

Операциски извештај

од до

ШТАБУ 21 СРПСКЕ УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ *

1) *Распоред бригаде:* Три батаљона налазе се у I борбеном реду и поседају и бране положаје од Швелов ст. (3 км. северно од Сољана) — преко Бабиног Зуба (3 км. западно од с. Сољани) — Вуићев ст. — Марчићев ст. — Јањићев ст. — Беговићев ст. и на југ до Саве.

Један батаљон налази се у резерви у с. Сољани, где је и Штаб бригаде.

У с. Страшинци налази се Бригадна амбуланта и комора, - са Четом за везу која служи као обезбеђење села.

² Види док. бр. 151.

¹ Оригшкар, писан руком, налази се у архиви Војноисториског института, под рег. бр. 33-3, к. 1041.

Снабдевање свих батаљона храном врши се из с. Сољани, где је Интендантура, и нешто из оближњих салаша. У селу Сољани организовали смо пекару где се пече хлеб. С. Сољани служи нам, дакле, као база за снабдевање.

2) *Распоред непријатеља*: Непр. држи села: Врбању—Дреновац—Рачиновци. Сталне трупе у овим местима су од 3—400 мешовитих јединица (устаха, Немаца, гестаповца). У свим гарнизонима има буцкера, по неколико бацача, неколико топа 20—30 тешких митраљеза. Везани су за Брчко и по потреби хитно им се пхаље помоћ камионима и теикови. Жељез. ст. Врбања опасана је жицом, миниран је предтерен и има неколико бункера и сталну посаду. Жељ. пруга за Оток била је под њиховом сталном контролом јачим одељењем.

3) *Кратак ток операција*

Одмах по доласку у с. Страшиици Штаб бригаде издао је заповеет за даље наступање и то: IV батаљон у правцу с. Рачинаца, а III и II батаљон у правцу с. Сољани, с тим да у току ноћи 7/8 изврше напад на непријатеља, а са задатком: да IV батаљон овлада с. Рачиновци — III батаљон с. Дреновци, а II батаљон с. Врбања.

I батаљон био је у резерви у прво време у с. Страшинци а потом у с. Сољани.

Ток операција: IV батаљон у енергичном нападу врши препад на с. Рачиновци и већ је избио¹ на супротну ивицу села и посада села била је пред предајом, — али, у том моменту дошло је појачање од с. Гуња (и то' пет тенкова „Тигрови“), извршила су противудар и избацили наше из села.

Батаљон се повукао на своје полазне положаје са губицима: 5 мртвих и 9 рањених.

Губици непр. по исказу мештана око 20—25 избачених из строја.

III батаљон: 7/ХП избија у с. Сољани око 14 часова и већ у 15 часова био је нападнут од Немаца из с. Врбање. Напад је брзо одбијен и одмах је уследило гоњење непријатеља. Истовремено добили су задатак да овладају селом. Подаци об. службе са терена говоре да у с. Дреновцима нема више од 150 непријатеља. Међутим, подаци нису били тачни јер је истога вечера у село дошло камионима још 300 Немаца. Батаљон је ипак успео да се пробије до цркве и општине, да уништи неке бункере и камионе, али је на њих извршен јуриш са новодоведеним снагама и батаљон је у врло оштрој борби морао да се извлачи из села. Борба је цело време имала врло оштар ток, са наизменичним јуришима. Батаљон је

имао губитака: 9 мртвих, 11 рашених и 5 несталих. Између ових велики део руководиоца. Губици непр. били су врло велики. Знамо за два мртва непр. официра и за 40—50 мртвих и рашених.

II батаљон: У брзом налету успео је да овлада већим делом села и било је изгледа да се сви предају (тако тврде мештани) али, у томе критичном моменту по ших, Штаб бригаде је наредио извлачеше из села, услед моторизације која је долазила од Гуша у помоћ. Наређеше је уследило на време, јер још батаљон није ни напуетио село а тенкови су улазили и гонили ватром, али обазриво.

Батаљон се успешно извукао са губицима: 2 мртва и 4 рашена (они су погинули и рашени још у нападу на село). Батаљон се повукао у с. Сољани оставивши обезбеђеше ка с. Врбаши.

По пријему наређеша од стране Штаба 21 див. Оп. Бр. 203 од 9/ХП. о. г. (наређеше примљено 10/ХП увече)² Штаб бригаде донео је следећу одлуку: С обзиром на целокупно сташе бригаде, наоружаше, морал и сташе код непријатеља, решено је:

1) Да се Жељ. ст. Врбаши не може напасти док се не овлада с. Врбашом.

2) Да се покуша заузети с. Врбаши.

3) Да се руши пруга Гуша—Оток

4) Да се уопште не покушава избијаше на комуникацију Брчко—Жупаша, јер би бригада била изложена сигурном уништешу.

У овом циљу извршен је распоред снага и то: I и II батаљон врше напад на с. Врбашу, III батаљон врши бочно обезбеђеше према с. Дреновцима и са I четом руши пругу.

Батаљони су упали у село све до шегове северне ивице, али преко дана се у селу не може опстати јер долазе стално моториз. појачаша. Стога су се морали повући.

III батаљон извршио је свој задатак у потпуности. Донекле је онеспособио друм: Дреновци—Врбаши код моста, а пругу је отшрафио и онеспособио на неколико места.

Да је било мина и експлозива, пруга би била оштећена за дуже време.

Сви батаљони вратили су се у с. Сољани по извршеном задатку.

Губици: I батаљон 8 другова мртвих, 9 рашених и 5 несталих. II батаљон три рашена; III батаљон: 1 мртав и 1 нестало.

² Редакција није пронашла овај докуменат.

Запажају се вел.[ики] губици код I батаљона, а разлог томе је изненадна бочна ватра из новосаграђених бункера у с. Врбањи.

12-ХП — Овога дана били смо ми нападнути од непријатеља. Нападу је претходило жестоко бомбардовање с. Сољани и то са батеријом хаубица из с. Дреновци и са бацачима из с. Врбање.

За ово време непр. пешадија подишла је селу Сољани на 1—2 км, почела је пребацивање и доспела до 600 метара испред села, али је дочекана снажном ватром I батаљона, који је вршио обезбеђење села, и тучен је тако добро и прецизно да је одмах окренуо леђа и почео извлачење оставивши око 60—70 мртвих и рањених, које је тешком муком извукао са бојишта.

Главни удар непр. је мислио извести са правца од Врбање, а 50—60 њих од с. Дреновци.

Јачина непр. пешадије цени се око 400—500 људи са добрим тешким наоружањем.

Борбу је водио једино I батаљон док су остали батаљони упућени у бочне ударе према непр., али нису дошли до изражаја јер је непр. то осетио и почео одмах да се извлачи.

Губици I батаљона: 3 мртва и 8 рањених.

Као што се види, из свих ових операција од 7—12, избачено је из строја од непр. зрна око 100 бораца, а међу њима ВВУ. број руководиоца.

Поред овога, услед огромног напрезања другова бораца, како у борби, тако и за време док су на маршу (покрету) на положају; услед рђавих хигијенских прилика, нередовне исхране итд., итд., а нарочито што су боси и голи, има исто толики број (око 150) другова који су оболели и неспособни за сваку акцију. Већина осталих другова бораца има ране на ногама и веће отоке, тако да се може без икаквог претеривања рећи да је ударна снага бригаде сведена на половину.

Поред свих ових неповољних услова, настале су и елементарне непогоде које нас, баш сада, бацају у велику бригу. Ствар је у овоме:

Насип поред р. Саве порушен је на два-три места од стране непријатеља, и то код с. Јамена и неколико км источно. Вода надире од Саве преко поља на север и већ је с. Јамена под водом, а тако исто земљиште црквиште и Ракитњача. Вода расте на 1 час око 1—2 см. и сви су изгледи да ће продрети најскорије до с. Страшинаца, а можда и даље на север.

На овај начин, ми смо остали без једине копнене везе са вама (поред р. Саве). Наше коморе услед овога морале су да се још са насипа врате назад у Грк, осим једног малог дела који је благовремено стигао.

Ми се сада налазимо у таквом положају, да по сваку дену морамо задржати ово мало сувог терена. Међутим, об. сл. сазнаје, да непр. има намеру да нас одавде баци назад у шуме које су под водом. Иако ово не мора бити тачно, ми морамо о томе водити рачуна, јер немамо копнену отступницу. Стога би требало да се са ваше стране нареди народно-ослободилач. одборима у с. Липовац—Батровци и Моровић да се ставе нама на расположење сви чамци и да се допреме р. *Студвом*, до завоја код „Непричава“.

На свај начин, ми би дошли у везу са вама и имали би могућности да пребацујемо рањене, болесне и др. до Моровића.

Напоследку, ситуација је нарочито неповољна код нас што Бригада располаже са врло мало муниције, тако да ниуком случају не може примити упорну борбу.

Стога нам најхитније пошаљите преко ове исте везе што више муниције за све врсте оруђа и оружја.

Баш овог момента добијамо извештаје да вода нагло^у расте и пуни све канале. По причању мештана прететоји опасност чак и за град [Ср.] Митровицу од ове воде. Пошто ми не можемо уопште да приђемо насипу, немоћни смо. Потребно је да се нешто предузме из [Ср.] Митровице да се ови пропусти хитно затварају.

Наше је мишљење да се наша ситуација може поправити ако би се од Отока упутила једна јача колона — (1—2 баталјона са добрим наоружањем) пругом ка с. и ст. Врбања. У том случају, ми би могли мислити и на пробијање преко Врбање ка вама.

Напоследку, ми ипак верујемо да непр. неће имати времена да се јачим снагама баци на нас, али морали смо вам изнети оно што би било најгоре по нас.

Молимо- хитно вести о свему.

Политкомесар, мајор Начелник, мајор Командант, капет.
М. Вучековић³ М. Мирковић⁴ М. С. Нешић⁵

з Момчило Вучековић

* Миле Мирковић

з Миодраг Нешић-Кеша

БР. 135

НАРЕЂЕЊЕ ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ОД
14 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА ДИВИЗИЈА ЗА РА-
СПОРЕД ЈЕДИНИЦА¹

ГЛАВНИ ШТАБ
НОВ и ПО ВОЈВОДИНЕ
О. Број 720
14 децембра 1944.

ШТАБУ XVI, XXXVI и 1Л ДИВИЗИЈЕ

С обзиром на наше даље офанзивне задатке у долини Драве у западном правцу, имајући у виду да је непријатељ у циљу извлачења својих угрожених дивизија из Босне, ојачао сектор Славоније (Осијек—Винковци—Д. Михаљац) — за сада задатак наших дивизија биће и даље обезбеђење јужног бока трупа III Украјинског фронта, које продужавају са офанзивом у северном правцу — напад на Будимпешту и у западном правцу — продирање ка Нађкањижи [Нова Кањижа].

У том циљу извршиће се делимично прегруписавање наших снага.

НАРЕЂУЈЕМО:

„

XVI Дивизија:

Са две бригаде и извесним деловима артилерије (лакше), пребациће се преко Драве и поставити на простору Подравска Слатина—Сухопоље, са задатком пресецања комуникација према Нашицама, Мославини и Дарувару, повезујући се са јединицама VI Корпуса и са снагама Црвене армије, које држе простор Вировитице, и координирајући рад са њима.

Са остатком снага, као резервом остаће на левој обали Драве на простору Лакоча — Тот Ујфали — Фелше Сент Мартон.

Осигурати навоз на Драви у циљу одржавања везе и пребацивања потреба са леве на десну обалу и обратно.

Овај распоред XVI Дивизија заузеће, чим XXXVI Дивизија избије на просторију предвиђену овим наређењем.²

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 8-9, к. 211.

² Види док. бр. 169.

2. — XXXVI Дивизија:

Поставиће се на левој обали Драве од бив. мађарске границе, па узводно Дравом до железничке пруге Залата—Подравска Слатина (закључно) са задатком држања Драве, ватреног дјества на комуникацију Валпово—Д. Михољац—Мославина, са циљем онемогућавања непријатељу коришћење ове комуникације, као и са задатком извиђачке делатности на десној обали Драве.

Удесно се повезује са XVI а улево са ^ч Дивизијом, хвата везу са деловима VI Корпуса.

Штаб дивизије сместиће се у с. Вајска (где се сада налази штаб XVI Дивизије).

Једну бригаду оставити у Бачкој ради осматрања Дунава на отсеку Вуковар—Ердут—Алмаш [Јабука].³

3. — IЛ Дивизија:

Остаће на досадашњој просторији и са досадашњим задатком на левој обали Драве од ушћа Драве и Дунав до бив. мађарске границе на Драви, удесно одржавајући везу са XVI Дивизијом.⁴

Напомена:

— Штабови дивизија наетојаће да чим, пре допреме сву своју артиљерију у састав дивизије, где ће се продужити даља обука артиљераца, уводећи артиљерију у борбу или ван борбе.

— У циљу што ефикаснијег дејства на комуникацији на десној обали Драве, поједина артиљериска оруђа, постављати и закопавати на најповољнијим местима (тамо гдв се цеста највише приближује Драви) и за њима дзествовати директно уништавајући непријатељску моторизацију.

— Штабови дивизија наредиће својим инжињерским јединицама да ове уз помоћ радне снате становништва, оправљају и оправе порушене делове путева, односно објекте на путевима, како би се ови на секторима дотичних дивизија што пре успособили за кретање *ВОЗИЛА*.

— Скрећемо пажњу да се при телефонеким разговорима, обавезно у свима јединицама имају користити законспирисани називи јединица. Важнији телефонски разговори имају

³ Види док. бр. 145.

⁴ Види док. бр. 171.

се преносити једино шифрованим начином. У томе циљу начелник Одељења за везу овога штаба поступиће у духу постојећих наређења В.Ш. и издати упутства.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Псшит. комесар,	Начелник	Командант,
Б.[ранко] Петричевић,	п. пуковник	генерал-лајтнант-
В.Лукашин!	Суботић	Коста Нађ

(М. П.)

БР. 136

**ОПЕРАЦИСКИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИ-
ВИЗИЈЕ ОД 1 ДО 15 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

ШТАБ XI ДИВИЗИЈЕ I КОРПУСА НОВЈ

Оп. пов. Број 259
Дана 15 децембра 1944.

Предмет: Операциски извештај
* доставља.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕВСКОГ КОРПУСА НОВЈ

У вези постојећег наређења, достављамо Вам операциски извештај јединица наше дивизије у међувремену од 1 до 15 децембра т. г.

1-ХП-1944 год.

V Бригада: Извршила покрет из Чалме за Стару Бингулу где је сменила јединице VIII Црногорске бригаде. Непријатељ није био активан.

XII Бригада: Извршила покрет из села Манђелоса и сменила V Бригаду на положају испред Чалме. Неборачки делови налазе се у Срем. Митровици.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 31-2, к. 727.,

XXXII Српска бригада: Јединице бригаде на положају Матора Шума—Ст. Дивош. У 15 часова јединице повучене у Ст. Дивош ради сређивања за напад на непријатељску одбранбену линију Ердевик. Непријатељ је био активан са артилеријом. Губитака није било.

2-ХП-1944 год.

V Бригада налази се на положају Ст. БиАгуле. Врше се припреме за напад на непријатељску одбранбену линију. Промена није било.

XII Бригада: Јединице бригаде на положају Ст. Бингула. Непријатељ је био мало активан са артилеријом.

XXXII Српска бригада: Јединице бригаде на положају Матора Шума. После подне јединице су повучене у Ст. Бингулу ради сређивања за напад на непријатељску одбранбену линију. Непријатељ није био активан.

3-ХИ-1944 год.

V Бригада: Добила задатак да изврши продор на сектору Горње Лице — к. 104 — разбије непријатељску одбранбену линију и даље продужи са продором преко Церја пустаре — Велики Бакоњ — к. 124 — к. 141, тј. са западне стране напасти и ликвидирати непријатељско упориште Ердевик.

Тачно у 10 часова бригада је уз припомоћ артилерије извршила напад на непријатеља на положају Мохарач—Церје пустара и успела је у своме првом налету потиснути непријатеља са к. 134 и Велики Бакоњ, тј. продрети до канала Бања. Непријатељ се упорно бранио на каналу и не дозволивши бригади даљи продор, већ је сконцентрисао своје снаге, извршио контранапад и потиснуо бригаду све до кот? 134, где су јединице бригаде дале јак отпор и нису дозволиле непријатељу даљи продор. Непријатељ поново концентрише своје снаге од севера, југа и запада, врши контранапад на к. 134 и успева одбацити наше снаге све до канала Мохарач, где се наша бригада задржала.

Бригада понова врши контранапад на непријатеља, одбацује га на к. 134, али непријатељ уз припомоћ тенкова успева поново заузети канал, тј. своје положаје, када се бригада повукла и заузела положај канал Мохарач к. 139 и к. 104.

XII Бригада: Добила је задатак да изврши напад на сектору Кањев млин—Циганска Међа к. 94. Тачно у 10 часова после артилеријске паљбе бригада је извршила напад на не-

пријатељеку одбранбену линију, одбацила непријатеља из гфвих ровова, сече жицу, разминира минска поља која су се налазила пред другим рововима, али не успева продрети даље пошто је непријатељ фортификациски као и технички био много јачи. Истог дана бригада уз припомоћ артилерије и тешких бацача успева заузети непријатељске ровове који су се налазили испред канала код Крчевине—Филиповићевог салаша, али их није могла задржати услед јаке минобацачке и митраљеске ватре а и непријатељског контранапада, те се бригада морала повући у прве ровове, где је и даље држала свој положај.

XXXII Српска бригада: Врши напад на непријатељску одбранбену линију на сектору Лице—[М.] Баракут па све до канала више Кањева млина. Тачно у 10 часова после артилеријске паљбе бригада је прешла у напад фронтално на непријатељско упориште Ердвик, успева у свом првом. налету избацити непријатеља из првих ровова и продужава даље са нападом, исти јој не успева из разлога што је непријатељ добро утврђен фортификацијски, а још више кад се узме да је бригада млада и борци неискусни.

4-ХИ-1944 год. и 5-ХП-1944 год.

V Бригада: У 12,30 часова бригада се концентрише и у заједници са јединицама I Пролетерске дивизије врши напад, успева потиснути непријатеља и заобилазним путем са запада напада на с. Ердвик, исто ликвидира и даље продужава са прогошењем непријатеља у правцу с. Бачинаца. Исто ликвидира и продужује са надирашем у правцу Шиде, где у заједници са јединицама I Дивизије, наше XII и XXXII Бригаде напада на Шиде и 5 о. м. у 23 часа исто заузима.

За све ово време борби бригада је показала смелоет и одлучност као и пожртвованост у борби.

У борбама 3, 4 и 5 децембра бригада је нанела непријатељу губитке у људству: 121 мртвих и 36 заробљених као и велики број рањених.

Губици бригаде износили су: 114 рањених и 27 мртвих.

У овим борбама заплењено је: 2 исправна топа 75 мм., 5 неисправних топова, 3 тенка неисправна, 2 тешка минобацача, 20 п. митраљеза, 2 камиона, 10 пушака и 1 пикавац.

XII Бригада: 4 о. м. у 12,30 часова бригада врши напад на непријатељске положаје, али јој не успева потиснути непријатеља са његових положаја све дотле док V Бригада није заобишла са запада и напала на Ердвик, те тада се

непријатељ морао повући, када је бригада одмах продужила даље са гоњењем и 5 о. м. изјутра у 6 часова заузима с. Кукујевце, продужава са гоњењем непријатеља у правцу Шида, где га 5 о. м. у заједници са осталим бригадама наше дивизије и I Пролетерском дивизијом у 23 часа заузима.

У борбама 3, 4 и 5 о. м. бригада је нанела непријатељу следеће губитке: 62 мртва и 2 заробила.

Губици бригаде су: 58 рањених и 12 мртвих.

Плен: 2 п. митраљеза неисправна, 3 кола са запрегом, и 6 километара тел. кабла.

XXXII Српска бригада: 4 о. м. тачно у 12,30 часова пошто је V Бригада претходно пробила линију, напада на непријатељско упориште Ердевик, са два батаљона заузима положаје Калиле и к. 147, те у заједници са V Бригадом ликвидира непријатељско упориште Ердевик. 5 о. м. бригада продужава са гоњењем непријатеља у правцу Шида где у заједници са јединицама наше и I Пролетерске дивизије заузима Шид.

У времену борби 3, 4 и 5 о. м. бригада је нанела непријатељу следеће губитке: 55 мртвих, 8 заробљена и већи број рањених.

Губици бригаде су били: 122 рањена и 26 мртвих.

Плен: 50 пушака, 11 телефона, и 12 километара телефонског кабла.

6-ХП-1944 год.

V Бригада: Бригада се сместила у Шид, где се одмарила. Један батаљон вршио је напад са јединицама I Пролетерске на Товарник. У овој борби нанео је непријатељу губитке од 10 мртвих и једног заробио.

Батаљон је имао једног мртвог и 2 рањена. *

Заплењено је 12 пушака и један пикавац.

XII Бригада: Јединице бригаде на одмору у Шиду. И непокретни делови ститли су у току дана из Гибарца у Шид.

XXXII Српска бригада: У 11 сати извршила је покрет са неким деловима из Гибарца за Шид. По доласку у Шид, бригада на одмору.

7-ХП-1944 год.

У Бригада: Јединице у 9 часова извршиле покрет из ТТШид у правцу Товарник — Нијемци. У 18 часова бригада стигла у Нијемце и сместила се за одмор.

У путу није имала додира са непријатељем.

XII Бригада: Рано изјутра бригада је извршила покрет из Шида правцем Илинци — Нијемци — Ђелетовци. Итог дана борба је вођена у Шидским Бановцима и Илачи. Непријатељ са артилеријом налазимо се на Жељ. станици Ђелетовци. По доласку у Ђелетовце извршила је бригада напад на непријатеља на станици у Ђелетовцима и на непр. упориште Оролик, док је са једним батаљоном држано осигурање према Шидским Бановцима.

Два батаљона успела су да у брзом налету разбију артилеријску посаду на Жељ. станици и заузму три топа са муницијом и 2 камиона са 1 топом који су у то време стигли из Шид. Бановаца са 5 кола спреме и нешто војске. Непријатељ је све напустио и повукао се у шуму и према Ш. Бановцима. Плен одмах није могао бити извучен услед недостатка шофера и запреге за топове, пошто су коњи од топова у борби побегли.

Након краћег времена непријатељ се сконцентрисао и извршио један па други контранапад, али оба узалудна.

Након 2 часовног припуцавања непријатељу су стигла два тенка и под заштитом пешадије успео је да раздвоји и одбије наше снаге.

У овој акцији непријатељ је имао 28 мртвих и већи број рањених.

Наши губитци: 3 мртва и 18 рањених.

Плен: 2 пушкомитраљеза, 1 мале каре, 20 пушака, 2 пиштоља, 1 етронница, 5 коња, и 20 пари одела.

После акције батаљони су заузели положаје према Оролику.

XXXIII Српска бригада: У 10 часова извршила покрет из Шида правцем Нијемци. У путу непријатељ је сачекао код села Илаче где су два батаљона примила борбу и разбили непријатеља, и бригада је продужила за Нијемце и даље Винковачке Бановце. Навече бригада је стигла до Винковачких Бановаца и заноћила.

Бригада није имала губитака.

8-ХИ-1944 год.

V Бригада: Рано изјутра бригада је извршила покрет из Нијемаца за Комлетинце, где се са једним батаљоном сместила, а са три батаљона кренула у правцу Оток — Привлака, са задатком ликвидације непријатељског упоришта испред ова два села и иста заузети. Непријатељ је у заседи дочекао II батаљон и нанео му тешке губитке.

У току ноћи нашим снагама успело је непријатеља протерати из првих линија.

Непријатељеки губитци непознати.

Наши губитци: 14 погинулих и 21 рањен.

Плена није било.

XII Бригада: Са два батаљона нападнуто је непријатељско упориште Оролик. Напад није успео. Непријатељски губитци непознати. Властити губитци су мртви и 18 рањених.

Навече два батаљона напала су непр. упориште у Слаковцима. У међувремену непријатељ је повукао своје снаге из Слаковаца, и непријатељска пешадија повлачила се из Оролика за Слаковце. Батаљон који је требао напасти Слаковце поставио је засједу пролазећим снагама непријатеља и том приликом нанешени су му губитци од 21 мртви и већи број рањених. Оштећен је један камион. Пошто су наишли тенкови оружје од погинулих није се могло покупити, и батаљон се морао повући.

Два батаљона који су се налазили на положају према Оролику, смењени су од снага I Крајишке бригаде у 18 часова. Батаљони су дошли у Ђелетовце на одмор, одкде је цела бригада кренула за с. Нијемце на одмор.

XXXII Српска бригада: У 17 часова бригада извршила покрет из Винковачких Бановаца за Комлетинпе.

9-ХН-1944 год.

V Бригада: Држи положаје испред Отока. Непријатељ врши нападе на положаје али без успеха.

Навече са два батаљона покушало се заузети Привлаку пресецајући комуникацију Оток — Привлака. Напад није успео услед великих мочвара и блата, пошто се оружје Запрљало и није могло ефикасно дејствовати, после чега су се батаљони повукли.

Непр. губитци непознати.

Бригада је имала 2 мртви и 11 рањених.

XII Бригада: Извршила покрет за с. Нијемце, где се сређивала и вршила припреме за даљи покрет.

XXXII Бригада: У 2 сата бригада је извршила покрет из Комлетинаца са задатком да пробије непријатељску линију и избије на цесту и пругу Оток — Привлака. Један батаљон је успео да разбије непријатеља и упадне у прве куће у Привлаци, али непријатељ контранападом потискује батаљон на полазне положаје.

Непр. губитци непознати.

Властитих губитака није било.

10-ХН-1944 год.

V Бригада: Снаге XXXII Бригаде смениле су бритаду на положају. Бригада се после тога повлачи у Комлетинце на одмор и батаљони оДмарају.

XII Бригада: Бригада извршила покрет из Нијемаца за Комлетинце. Регрутни батаљон и интендантура у Нијемцима.

У 10 часова бригада је добила задатак да крене правцем Комлетинци — Широке Њиве у циљу избијања на мост на Босуту и исти форсирати. У 3 сата после подне непријатељ се сукобио са снагама IV Бригаде и нашим батаљонима.

У овом окршају непријатељ је имао губитака које су му нанели батаљони наше бригаде 10 мртвих и 21 рањен. Властитих губитака није било.

Батаљон је до 12 о. м. остао на положају, када се повратио у с. Комлетинци.

XXXII Бригада: На положају испред Привлаке и Отока. Непријатељ је покушавао са противнападима али без успеха* Губитака није било.

И-ХИ-1944 год.

V Бригада: Кренула из Комлетиваца на положаје испред Привлаке и Отока где је сменила јединице XXXII Бригаде. У току ноћи II батаљон је добио задатак да протера непријатеља са положаја који је био заузео од XXXII Бригаде. Батаљон је успео протерати непријатеља у правцу Отока.

У овој акцији непријатељ је имао 23 мртва и 29 рањених.. Губитци батаљона 3 мртва и 28 рањених.

XII Бригада: Бригада у Комлетинцима на одмору.

XXXII Српска бригада: На одмору и сређивању у селу Нијемцима.

12-ХП-1944 год.

V Бригада: Наше јединице смениле су јединице XII Бригаде, те ее бригада повлачи на одмор у Комлетинце, где се преко дана одмара, а у 16 часова креће за село Нијемци. У Нијемцима је бригада заноћила.

XII Бригада: Јединице бригаде смењују на положају V Бригаду. За време вршења смене непријатељ је пустио један митраљески рафал и 1 борац је погинуо а 1 рањен.

IV батаљон је поставио дубоко заседу непријатељу. У 16 часова непријатељ у јачини од 40 војника наилази на заседу. Отворила се борба. У овој борби непријатељу су нанешени губитци од 8 мртвих и 16 рањених.

Властитих губитака није било. Заробљен је један „шарац" и 200 метака.

У току дана непријатељ је покушавао стално потпомогнут артилеријом, али без успеха.

У овим покушајима бригада је имала 1 мртвог и једног рањеног.

1 пушкомитраљез је оштећен од топовске гранате која је пала у сам ров.

У 16 часова бригада је смењена од јединица IV Бригаде и извршила покрет у с. Комлетинце.

XXXII Бригада: На одмору у с. Нијемцима.

13-ХП-1944 год.

XXXII Српска бригада: У 22 часа извршен је покрет из с. Нијемаца у с. Ђелетовце, и јединице су заузеле положаје према Оролику, који је држала I Пролетерска бригада. Тог дана непријатељска артилерија тукла је положаје бригаде али губитака није било.

V Бригада: У 1 час кренула из Нијемаца за Шидске Бановце у циљу преузимања положаја од јединица I Пролетерске дивизије према Оролику.

У току дана батаљони на одмору у Шид. Бановцима. У 15 часова бригада креће на положаје и смењује јединице I Дивизије према Оролику. У току ноћи није дошло до сукоба већих размера.

XII Бригада: У 8 часова бригада је извршила покрет из Комлетинаца за с. Нијемце. У с. Нијемце стигла у 10 часова, где се сместила и заноћила. Промена није било тога дана.

14-ХП-1944 год.

Бригада на положају према Оролику. Никаких важнијих промена није било. Врше се извиђања непријатељских линија и упоришта.

XII Бригада: У 1 сат извршила покрет из с. Нијемаца за с. Ђелетовце, и са два батаљона еменила снаге XXXII Бригаде на положајима између пруге и реке Босута на Брдарници и Алмашу. Непријатељ туче положаје артилеријом од чега бригада има једног рањеног друга.

Два батаљона са тешкопокретним деловима у¹ с. Ђелетовцима на одмору.

XXXII Српска бригада: У 4 часа после смене јединица јединицама XII Крајишке бригаде, јединице у Винковачким Бановцима на одмору. Тога дана није било никаквих значајних промена.

У последњих петнаест дана јединице дивизије имале су следеће резултате и то:

Г у б и т и:

Непријатељски: 609 мртвих,
224 рањена,
35 заробљених.

С в е г а: 868 избачених из строја.

Властити: 161 мртав,
702 рањена,
24 изгубљена.

С в е г а: 887 избачених из строја.

П л е н:

2 топа исправна, 5 топова неисправних, 3 тенка неисправна, 2 т. бацача, 2 лака бацача, 24 исправна п. митраљеза, 2 неисправна п. митраљеза, 2 камиона, 3 пикавца, 158 пушака, 2 пиштоља, 11 телефона, 18 километара телеф. кабла, 4 кола, 11 теглећих коња, 20 пари одела. Поред тога уништен је један непријатељски камион, и 1 бор. кола.

Наше јединице имале су један п. митраљез уништен од топовске гранате која је пала у ров.

У току последњих 15 дана није било дезертера.

Исто тако није било новопридошлих бораца.

Дисциплина, борбена готовост и морал у главном су на висини.

Стање одеће и обуће је врло лоше. Око 1.000 бораца има сасвим слабо обучених, а скоро толико потпуно босих.

Здравствено стање јединице је доста добро. Било је доста случајева тешке прехладе услед босоће. Заразних обољења није било.

Исхрана је доста задовољавајућа, изузетак је само када су јединице на самом фронту и када се храна не може редовно дотурати.

Расположење народа према нашим јединицама на овоме сектору није најбоље, али што год више наше јединице остају на једном сектору, то је расположење све боље, с обзиром на поступак — правилан наших бораца и руководиоца.

Стање стоке је добро.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб, начелник-поручник

Б. Никшић²

<М. П.)

**ОПЕРАЦИСКИ ДНЕБНИК ШТАБА ДЕСЕТЕ ВОЈВОЂАНСКЕ
БРИГАДЕ ОД 14 СЕПТЕМБРА ДО 15 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

14-IX-44 год.

Време лепо, сунце —¹ Карловчић. ч

Наредбом ГШВ бр. 28 од 11 ов. м.² формирана је од Посавског НОП одреда, X *Војвођанска* НОУ бригада.

Формирање је извршено од два батаљона Посавског одреда и придошлих домобрана, а од којих је формирано 3 батаљ. по три чете и пратећа чета Штаба бригаде.

Штаб бригаде, пратећа чета, I, II и III батаљ. 1074 људи, 698 пушака, 43 п.митраљеза, 3 тешка митраљеза, 70 Цикаваца, 10 малих бацача, 1 противтенковски бацач и 34 пиштоља.

Формирање је било у [салашу] Макеимовића Ревиру. Нарочитих догађаја није било.

15-IX-44 год.

[Време] лепо — Карловчић.

Према заповести Штаба VI — В.[ојвођанске] Б.[ригаде]' бр. 10 од 14 ов. м.³ бригада учествује у чишћењу Јасенка, Купинова и Купинског кута од четника.

До борбе није дошло јер су се четници у ноћи између 14/15 — пребацили преко Саве у Србију.

Распоред јединица био је следећи: I батаљон чисти Јасенску шуму, поставља се на ивици шуме и контролише реку Саву, спречавајући уједно извлачење четника из села. II батаљон затвара цесту Деч — Петровчић — Карловчић, и запоседа једном четом Јарчину код Прогарске шуме. III батаљон затвара купински пут код к. 75 и спречава четнике да се извлече из Купинова у правцу Купинског кута.

16-IX-44 год.

I батаљ. налази се у Протару контролише Саву. II батаљ. налази се у Ашањи. III батаљон у Карловчићу, врши се сређивање батаљ. и политички рад.

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Вознонеторског института, под бр. 41/7, к. 966.

² Види Зборник, том I, књига 8, док. бр. 144.

³ Види Зборник, том I, књига 8, док. бр. 150.

Нарочитих догађаја није било.

У ноћи 16/17 ов. м. 2 чете III батаљ. врше реквизицију у Голубинцима. Ухваћена су два усташка бандита док је један убијен, пошто је давао отпора секиром.

17-IX-44 год.

Распоред исти. Нарочитих догађ. није било. Војно политички рад по распореду.

18-IX-44 год.

I батаљ. у покрету из Прогара за Карловчић. II бат. у покрету из Ашање у Карловчић. Концентрисање бригаде за задатак по заповести ГШВ бр. 14 од 17. IX. т. г.⁴

По подне I батаљ. врши покрет за Огар. Задатак са две чете да разруши пругу Рума — Кленак између Платичева — Никинаца. II батаљ. у покрету за Подунавље (Бешка), одакле спроводи регруте. III батаљ. у покрету за Брестач. Са две чете обезбеђује комисији Екон.[омског] отсека [ГШВ] реквизицију у Хртковцима. 3 чета I батаљ. и 3 чета III батаљона имају задатак да поруше пругу између Буђановаца — Руме 18/19 ноћу. 3 чета I и 3 чета III батаљ. порушиле су пругу између Буђановаца — Руме, 4 км и разрушиле насип на више места. Две чете III батаљ. у Хртковцима имале су слаб отпор домаћих бандита у Хртковцима. Ухваћена су два » бандита и заплећене су 2 пушке и 100 метака. Економ. отсек радио је без сметње. У краткој борби рањена су два друга регрута, који су помагали комисији у реквирирању, од којих је један умро. Две чете I батаљ. разрушиле су пругу Никинци — Платичево у дужини 3 км и запалиле станицу Платичево. Фашисти нису ометали рад.

19-IX-44 год.

Одмор по извршеној акцији, предвече III батаљ. добија задатак рушења пруге Буђановци —• Никинци и минирања ћуприје на [сектору] Јарчини пут — Буђановци — Рума. — II батаљ. налази се у Подунављу (Бешка) за спровод регрута, и задатак да сачека брод „Зрински“ који тражи да се преда НОВ. I батаљ. у Огару, рад по распореду. 19/20 ноћу III батаљон је порушио пругу између Буђановаца — Никинаца у дужини 500 метара. Ћуприја на путу Буђановци — Рума није срушена, у недостатку материјала за минирање.

Нарочитих догађаја није било.

⁴ Види Зборник, том I, књига 8, док. бр. 153.

20-IX-44 год.

I и III батаљ. на одмору. II батаљон — допратио регруте из Подунавља, који на путу није имао никакве сметње. Једна десетина III бат. минирала је ћуприју Буђ.[ановци] — Рума.

21-IX-44 год.

Заповешћу Штаба VI ВБ. (као старији шуаб на овом сек.) бр. од 20-IX-44 г.⁵ бригада са 2 батаљона учествује у акцији на упориште Грабовци. Бригада је имала задатак обезбеђења и то: 1 батаљон поседа ивицу шуме Каракуапа затварајући друм Кленак — Грабовци, поетављајући своју 1 чету на ивици шуме код Муњаче баре 2 чету са задатком контроле Саве поетављен код Црног Пања, 3 чета постављена код раскрснице путева Кленак — Грабовци са задатком затварања истога на путу који води од реке Саве, к. 80. III батаљон има задатак затварања пута из правца Никинци — Грабовци, поред Јарчине поседајући ивицу шуме Барадинци и Павлака, док са једним водом затвара пут Никинци — Товарник код самога Товарника. У нападу учествује II батаљ. VI В.[ојвођанеке] Б.[ригаде].

Напад је почео' 21 у 5 ч како је то и заповешћу предвиђено. У току целог дана непријатељ није долазио у помоћ нападнутом гарнизону те обадва батаљона није преко дана имала ништа значајнога. У ноћи непријатељ из упоришта покушао је да се лровуче под заштитом мрака, те је од тих на први батаљ. наишла једна непријатељска тројка од којих су два убијена и то један официр и један подофицир, обадва Немци. Заробљена су два пикавца и два пиштоља. Од наше стране није било жртава ни рањених. Преко ноћи VI ВБ ликвидира упор. Код нас ништа нарочито.

22-IX-44 год.

Од села Кленка друмом према Грабовцима наишла су у помоћ гарнизону Грабовци (који је већ бко ликвидан) из Шапца, 3 тенка. На положају била је 1 чета I батаљ. Борба са тенковима почела је у 7 ч а након један и пол сат ј чета је одбила тенкове онеспособивши један са лротивтенковском пушком, другог противколског оруђа чета није имала. У тенковима и на истим били су Немци.

Непријатељеки губици непознати. Са наше стране погинуо је један друг-десетар, и један лакше рањен. У борби се није нико нарочито истакао, док су сви били доста добри.

⁵ Редакција није пронашла овај докуменат.

23-IX-44 год.

Бригада на одмору. Рад по предвиђеном плану формираше 4 чете у II и III батаљ. У 16 ч III батаљон полази у спровод колске коморе ЕОГШ" за Ф.[рушку] Гору.

24-IX-44 год.

I и II батаљон рад по распореду. III батаљ. у спроводу коморе за Ф. Гору. 24/25 ов. м. у ноћи на задатку рушеша пруге и то: I батаљон на релацији Кленак — Рума, а у сектору Рума — Буђановци, II батаљ. на релацији Земун — Винковци а у сектору Голубинци — Путинци.

I батаљон учествовао је са 2 чете а порушио је 2 км пруге, покидао сваки 2—3 шлипер и прокопао је насип на 12 места дубине 1 а ширине 1¹/_г метар. За време рада није ометан од стране непријатеља.

II батаљ. са евоје 3 чете порушио је 200 метара пруге, посекао 20 телеф. стубова, исекао жице и полукао чашице. За време рада ометан је од стране непријатеља аутоматским оруђем из упоришта Путинци и Голубинци. Рашена су 2 друга и једна другарица — лакше.

III батаљ. при повратку спровода коморе из Ф. Горе на прузи код Вогша један друг из патроле предходнице нагазио је на мину, коју су подметнули фашисти, од које су рањени 5 другога — међу шима један лакше.

25-IX-44 год.

Бригада на одмору. I батаљ. у Брестачу, II у Прхову, III батаљ. у Суботишту. Један вод II батаљона у ноћи 25/26 спроводи муницију за Подунавље јединицама у Банату.

26-IX-44 год.

Пре подне припрема за акцију на Шимановачко упориште. По подне у 2 ч покрет у правцу упоришта са I батаљоном који има задатак ликвидацију упоришта. II батаљ. је на обезбеђењу према Прекој калдрми. III батаљон на обезбеђењу у Товарнику према Никинцима и Грабовцима.

Време кишовито и блатњаво.

Непријатељско упориште било је солидно грађено и утврђено затвореним бункерима од цигаља, повезано дубоким рововима са траверзама на зградама које су такође грађене, од тврдог материјала, а које су претворене у неко

6 Економски отсек Главног штаба НОВ и ПО Војводине

слабије утврђење доста отпорно, унаоколо затворено бодљикавом жицом. Упориште није ликвидирано углавном због недостатака бомби за „Дон Бул“ које су биле једино могуће средство за ликвидацију. Ликвидирани су 5 бункера и неколико брањених зграда.

Непријатељски губици: 1 заробљен. Број мртвих и рањених је непознат јер непријатељ је своје жртве извлачио отступајући из истурених објеката-бункера и ровова. По причању месног становништва (сутрадан) било је 27 мртвих и око 20—25 рањених. Непријатељ се сутрадан повукао из упоришта попаливши зграде у којима су становали а такође су попалили у селу 10—15 кућа и побили око 33 становника Шимановаца, углавном старији свет, чинећи зверства. Заплењено је 4 тешка митраљеза и 2.000 метака. Наши губици: 1 мртав и 24 рањених, од којих су 3 теже рањена.

Нарочито су се истакли: водник I вода I чете друг Вићентијевић Раша, водник I вода I чете Марић Милорад, нишанџија на „Дон Булу“ Молнар Никола и његов помоћник Петковић Жика, митраљезац Томашевић Стјепан, и десетар 4 чете Манка Марко.

Напад је почео у закашњењу 2 сата због неупућивања 2 „Дон Була“ од стране VI ВБ, који су се очекивали.

Упориште су бранили 120—130 гестаповаца међу којима је било и Немаца. Имали су 1 тешки и 1 лаки бацач, 6—7 тешких митраљеза и 7—8 п.митраљеза.

27-IX-44 год.

Време: киша, блато. Мишковци [Суботиште].

I, II, III батаљ. и Пратећа чета; 1162 [борца], 712 пушака, 3 тешка митраљеза, 42 п.митраљеза, 70 пикаваца, 35 пиштоља, 1 тешки бацач, 10 л.[аких] бацача и 2 „Пиата“ [„Дон-Була“].

Штаб бригаде, Интендантура, Бригадни санитет, Пратећа чета и III батаљ. у Мишковцима. I батаљон у Прхову. II батаљ. у Товарнику. Бригада на одмору. Нарочитих догађаја није било.

28-IX-44 год.

Време: киша, блато. Мишковци [Суботиште].

I, II, III батаљ. [и] Пратећа чета, 1162 [борца], 712 пушака, 3 тешка митраљеза, 42 пушкомитраљеза, 70 пикаваца, 35 пиштоља, 1 тешки и 10 л.[аких] бацача [и] 2 „Пиата“.

Штаб бригаде, Интендантура, Бригадни санитет, Пратећа чета и III батаљон у Мишковцима. I батаљон у Прхову. II батаљон у Товарнику. Бригада на одмору, рад по плану, нарочитих догађаја није било.

29-IX-44 год.

Киша, блато — Мишкозци.

I, II, III батаљ. и Прат. чета Штаба бригаде, 1162 човека, 712 пушака, 3 тешка митраљеза, 42 п.митраљеза, 70 пикавца, 35 пиштоља, 1 тешки, 10 лаких бацача и 2 „Пиата“.

Штаб бригаде, Пратећ. чета, Бриг. санитет и III бат. у Мишковцима, I батаљ. у Прхову, II батаљ. у Товарнику.

Бригада на одмору, рад по плану. Нарочитих догађаја није било.

30-IX-44 год.

Киша, блато. Мишковци [Суботиште].

I, II, III батаљ. и Пратећа чета Штаба бригаде, 1160 људи, 712 пушака, 4 тешка митр. 42 п.митраљеза, 72 пикавца, 36 пиштоља, 1 тешки и 10 лаких бацача [и] 2 „Пиата“.

Штаб бригаде, Пратећа чета, Бригадни санитет, Интендантура и III батаљ. у Мишковцима, I батаљон у Прхову, II батаљ. у Товарнику.

Контрола и затварање друма — Пећинци •— Прхово — Шимановци — Деч — Карловчић — Ашања. Пећинци — Мишковци — Товарник — Огар. Нарочитих догађаја није било.

1-X-44 год.

Киша, блато. Мишковци [Суботиште].

I, II, III батаљон и Пратећа чета Штаба бригаде, 1.160 људи, 646 пушака, 4 тешка митр., 42 п.митраљеза, 72 пикавца, 36 пиштоља, 1 тешки и 10 л. 'бацача 2 „Пиата“.

Штаб бригаде, Пратећа чета, Бригадни санитет, Интендантура и II батаљ. у Дечу, I батаљ. у Шимановцима, III батаљ. у Ашањи. Задатак затварање комуникације.

Нарочитих догађаја није било.

2-X-44 год.

Кипха, блато. Деч.

Штаб бригаде, Пратећа чета Штаба бригаде, I, II и III батаљон, 1.160 људи, 646 пушака, 4 тешка митраљеза, 42

п.митраљеза, 72 пикавца, 36 пиштоља, 1 т. и 10 л. бацача [и] 2 „Пиата“.

I батаљ. у Товарнику затвара друм Никинци — Брестач и служи за резерву VI ВБ, која држи положај дуж Саве према Шапцу. II батаљ. са 2 чете у Дечу контролише цесту Деч — Ашаша — Угриновци. 2 чете у Шимановцима контролишу цесту Шимановци, Крњешевци, Голубинци — Шимановци. III батаљон у Мишковцима [Суботишту] 2 чете у Прхову контролишу цесту Пећинци — Прхово и Попинци — Прхово, 2 чете контролишу цесту Пећинци — Мишковци, Мишковци — Брестач. Без промене.

3-X-44 год.

Киша, блато — Товарник.

Штаб бригаде, Прат. чета и I бат. у Товарнику — остјро без промене као 3-X-44 г. Нарочитих догађаја нема.

4-X-44 год.

Киша, блато. Товарник.

Штаб бригаде, Пратећа и Телефонска чета I, II и III батаљ. 1154 људи, 646 пушака, 4 тешка митр., 42 п.митр., 72 пикавца, 36 пипстоља, 1 тешки и 10 л. бацача и 2 „Пиата“.

Распоред јединица исти као 3-X-44 год.

Нарочитих догађаја није било.

5-X-44 год. исти распоред.

6-X-44 год.

Киша, блато — Карловчић.

I батаљон у Дечу, затвара Преку калдрму и контролише фашистичко упориште Бечмен и Добановце.

II батаљ. у Шимановцима, затвара друм Крњашевци — Угриновци — Шимановци. Једна чета овог батаљона одлази у Подунавље за спровод регрута.

III батаљ. у Мишковцима [Суботишту] затвара прилазе од Никинаца — Бреетача — Пећинаца. Једна чета налази се у Товарнику и затвара пут Товарник — Никинци.

Нарочитих догађаја није било.

7-X-44 год.

Киша, блато. Карловчић.

Распоред и стање исто, новог ништа.

8-X-44 год.

Блато, облачно. Товарник.

I батаљон: 2 чете у Бечмену контролишу Сурчин — Добановци. Друге две чете у Купинову, задатак обезбеђење регрута, хватање везе са XII корпусом и пребацивање регрута XII-ом корпусу.

II батаљ. распоредиће у Дечу — Шимановцима — Прхову по једну чету и затвориће прилазе из фашист. упоришта ка тим селима. Чета која се врати из Подунавља, сместиће [се] у Дечу.

III батаљ. у Витојевцима: једна чета у Платичеву затвара друм Никинци — Платичево, са три чете дубинска заседа у шуми „Каракуша“ дуж пута Кленак — Платичево.

Нарочитих догађаја није било.

9-X-44 год.

Блато, Карловчић.

2 чете I батаљона воде борбу са 4 с.[рпским] добровољачким пуком (љотићевци); борба је почела у 7 ч а завршила се у 9,30 ч, повлачењем наших чета на линију испред Петровчића. Непријатељ је био бројно надмоћнији 600—700, поред тога располагао је са 2—3 тешка бацача и 6 топова 47 мм. За време борбе имали смо 2 рањена, са непријатељске стране било је најмање 20—25 мртвих, јер су их наши пустили „на цев“ а једног еу, који је упао у стрељачки строј, ухватили живог. Истог дана предао се један љотићевац са пушкомитраљезом.

Остале снаге на секторима без промене. Регрути нису пребачени иако је веза ухваћена, јер су јединице XII корпуса добиле покрет према Петровцу.

10-X-44 год.

Сунце, [а затим] облачно. Карловчић.

I бат. напада упориште Бечмен са 3 чете у којем се налазе љотићевске банде. Напад је извршен из три правца и то: од Петровчића лево и десно од пута од правца Забрана и од правца Јакова. Напад је почео у 7 ч а трајао је 3 сата, тј. до 10 ч. Наше снаге у првој налету успеле су да непријатеља сузбију и протерају из тога села, када је непријатељ добио појачање у тенковима и пешадији (три тенка) и наши су се морали под борбом повући. Непријатељ је располагао са 3—4 тешка бацача и 6—8 топова, од којих је највећи број био рањених другова.

Непријатељске жртве нису установљене, но са сигурношћу може се рећи да су имали 15—20 мртвих и већи број рањених, јер су их наши другови бомбама и лаком митраљеском ватром јурили из кућа.

Наши губици јесу: 6 мртвих, 32 рањена, од којих 7 теже, [и] 4 нестала. Мртви нису извучени.

II батаљ. повлачи се по наређењу у Деч на одмор и сређивање а једна чета I батаљ. држи положај »према Бечмену (источна страна Петровчића). У случају непријатељ. напада II батаљ. има посести положај према Калдрми и под јачим непријатељ. притиском чета I батаљ. има се повући у шуму Драз, одакле дејетвовати ватром и покретом на непријатељ. бат. Око 15^{30h} непријатељ, у јачини око 200 војника, пошао је из Бечмена путем према Петровчићу. Чета их је пустила на блиско отстојање те ватром и јуришем разб^ш непријатеља, убивши 6 бандита и заробивши три п.митраљеза, 3 пушке а да није имала губитака ни рањених.

11-X-44 год.

Блато, киша —• Ашања.

Непријатељска колона у јачини 36 моторцикла, 36 борних кола и тенкова и око 200 камиона пробила се из Шапца путем Клећак—Рума. Једна наша чета III батаљ. сачекала је колону у заседи. Моторциклисти су прошли кроз минско поље а да нису нагазили на мину, наши су отворили на њих ватру побили њих око 15. Тенк. који је ишао напред стао је испред мина на 2—3 метра. I вод извршио је јуриш ручним бомбама обасипајући камионе са војском митраљеском ватром. Друг . . . са баченом бомбом од „Цон-Була" из руке унштио је први тенк. Фашисти су били за моменат збуњени. Тај моменат вод који је извршио јуриш искористио је и повукао се без губитака. II вод те чете имао је 4 мртва и 2 рањена, изгубивши притоме (уништен топом из тенка) један п.митраљез и један лаки бацач и 2 пушке. У камионима верује се да је било мртвих најмање 10 Немаца, 10—15 рањених, јер су камиони били пуни војеке а непосредна близина где промашаја слабо има. Уништено је 2 тенка 1 кам. 3 м. бац. II батаљ. налази се на положају -преко' Калдрме а I батаљ. на положају Прогар—Бојчин, јер се у Бољевцима налази око 300 љотићеваца и искрцало се око 2000 Немаца из обреновачког гарнизона. До борбе није долазило на овим секторима.

? Име је у оригиналу изостављено.

12-X-44 год.

Ситна киша, блато — Ашања.

У 6^h непријатељ (љотићевци) напали су на Деч који је обезбеђивао пратећи батаљ. XI бригаде. Непријатељ је нападао из 2 правца — Добановаца—Петровчића са јаким снагама. После краће борбе батаљ. се повукао без наређења и непријатељ је заузео Деч угрозивши тиме леви бок положаја Прека калдрма. Пошто је непријатељ истовремено нападао и из Петровчића наш II батаљ. морао је прегруписати снаге и поједини је положај: [салаш] Максимовића ревер—Ложнац—Бојчин. У борби пало је три друга. Губици непријатеља нису познати.

13-X-44 год.

Лепо, сунце. Ашања.

Јединице на положају у циљу спречавања непријатеља да дође на слободну територију где се налазе наши рањеници. I батаљ. држи положај Прогар (источна стр. села) југоисточни део Бојчина—Толинци.

II батаљон — северни део Ложнаца (затвара Преку калдрму) [салаш] Максимовића ревер.

III батаљ. затвара друм Кленак—Платичево.

Нарочитих догађаја није било.

14-X-44 год.

Сунчан дан — Ашања.

У 7^h непријатељ у јачини 250—300 војника напао је из села Бољеваца на наше положаје у Прогару. Наше две чете, које су биле у одбрани, после трочасовне борбе и прелазом у противнапад најуриле су банду до Бољеваца. За време борбе било је наша 2 друга рањена. Непријатељ је имао 8 мртвих (што је нађено) а верује се да је било много више. Око 11^h непријатељ је тукао наше положаје из 4 топа 47 мм и три тешка бацача. Ватра је трајала до 6 сати увече са извесним прекидом. За то време рањена су лакше два друга. Заплењено је 19 мина за л.[аки] бацач, 4 пушке, 6 бомби и лична спрема.

На осталим секторима није било борбе.

15-X-44 год.

Лепо — Ашања.

3 чете III батаљона имале су задатак да затворе друм Товарник—Мишковци [СуботиштеJ, Товарник—Михаљевци

—Карловчић и Товарник—Никинци. Око 9 сати љотићевске банде пошле су према Товарнику из Мишковаца и Карловчића. Наши су их после краће а јаке борбе одбили. Банда се је прегруписала и појачана пошла поново у напад. У нападу је учествовао цео 4 пук срп. добровољ. корпуса. После борбе од 6 сати наши су се повукли из Товарника према Огару, задржавши непријатеља који даље није надирао. У борби није било губитака ни рањених. Са непријатељске стране непознати су губици.⁴

Око 1 сат наша једна чета I батаљона ушла је у напуштено, од стране фашиста село Бољевце, где су узели око 10.000 разне муниције, око 200 комада ручних талијанских дефанзивних бомби, 60—70 комада бомби за тешки бацач. При повратку из Јакова је дошао један камион са 13—15 Немаца. Наши су отворили ватру, убили 1 официра и 8 војника а камион су заробили исправан. Заробљена [су] 1Е „Шарца“, 3 пушке, 2 пиштоља и 6 бомби, поред личне спреме и 2 бицикла.

16-X-44 год.

Лепо, сунце — Ашања.

I батаљон на положају Прогар и Ашања, II и III батаљ. на положају према Товарнику код Огара. Једна 5-орка у селу Петровчићу заробила је моторбицикл и 2 Немца. У 16^h Преком калдрмом од Деча према Ашањи на наше положаје наишла су два тенка. После краћег митраљирања од стране тенкова наш „Џон-Бул“ из три мине, избачене са приличне даљине, није имао погодка али су тенкови одбијени назад.

17-X-44 год.

Леп дан. Ашања.

Штаб бригаде I, II и III батаљ., Пратећа чета штаба бригаде и Телефонска чета, 1100 људи, 707 пушака, 44 п.митраљеза, 4 т.митраљеза, 72 пикавца, 1 т. бацач, 9 л. бацача 2 „Пиата“.

I батаљ. затвара правце Прогар—Бојчин. Ашања (Преку калдрму) [салаш] Максимовића ревер. II батаљон у Огару затвара правац од Карловчића и Грабоваца. III батаљ. у Товарнику затвара пут Мишковци—Товарник—Никинци. Око 11^h пошла су 2 тенка из Мишковаца према Товарнику, али су се вратили назад пре него су дошли у бли-

зину наших положаја. Код Грабоваца на једну чету III батаљ. наишла је предходница љотићевске и белогардејске банде. После краће пуцшазе одбијени су назад. Губитака није било.

18-X-44 год.

Лепо, [а затим] облачно — Огар.

Штаб бригаде, Пратећа чета, Телефон. чета, I, II и III батаљ. 1100 људи, 707 пушака, 46. п.митраљ. 5. т.митраље-за, 1 т. бацач, 10 л. бацача, 2 „Пиата“, 71 пикавац и 30 пиштоља.

I батаљ. у Ашањи затвара друм (Прека калдрма) код Ложнаца и пут Карловчић преко [салаш] Максимовића ре-вира. Две чете истог батаљ. затварају правац од Бољеваца на источној страни с. Прогара и југоисточни део Бојчина.

II батаљ. у Огару са мањим обезбеђењем из разних пра-ваца. Углавном врши се сређивање батаљона и решавање унутрашњих питања и живота батаљона.

III батаљ. у Товарнику, који затвара правац од Мишко-ваца, Никинаца, Грабоваца и Карловчића.

Нарочитих догађаја није било, сем што је једна десети-на 2 чете I батаљ. из заседе отворила ватру на један немач-ки камион пун војске, али је успео да умакне. Верује се, према непотврђеним вестима, да има 8—10 мртвих и неко-лико рањених бандита.

19-X-44 год.

Лепо, сунце — Ашања.

I батаљ. налази се на сектору Ашање на положају [са-лаш] Максим. ревер—Ложнац са две чете где затвара Пре-ку калдрму и спречава евентуално надирање непријатеља према Ашањи—Купинову, 2 чете налазе се на положају источно од Прогара—Бојчин (југоисточни део) затвара про-лаз од Бољеваца. — Око 9^h наишла су 2 тенка и 2 камиона Преком калдрмом према Ашањи. Наши су их одбили ватром из аутоматског оружја и „Цон-Булом“. Убијено је више не-пријат. војника у камионима и неколико их је рањено. За-плењен је један „Шарац“ и једна пушка. Наших је било 3 лакше рањена.

II батаљ. налази се у Огару на одмору.

III батаљ. у Товарнику затвара пут од Мишковаца, Ни-кинаца и Грабоваца. Око 11^h наишла су 2 тенка и 2 ками-

она од Мишковаца и почели су тући топчићима у Товарник..
Наши су их одбили ва/гром из тешког бацача.

20-X-44 год.

Ситна киша. Огар.

Формиран је IV батаљон. У састав су ушле по једна чета I, II и III батаљона.

I батаљ. налази се на положају Прека калдрма са 2 чете и са 2 чете према Бољевцима источно од Прогара, II и IV батаљ. у Огару III батаљ. у Товарнику.

Нарочитих догађаја није било.

21-X-44 год.

Лепо, Огар.

I батаљ. у Апхањи са 2 чете а 2 у Прогару.

II батаљ. у Огару и IV батаљ. III батаљ. у Товарнику, нарочитих догађаја није било.

22-X-44 год. — Отар.

III батаљ. са четама појединачно поседа положај и то: једна чета према Обрежу—Огару. Друга чета западно од Обрежа и трећа чета Грабовци—[Стари] Витојевци. Задатак батаљ. уништавање немачких разбијених банди. Приликом борбе убијено је 67 бандита. Заплењено је 2 пикавца, 4 пиштоља, 22 пушке и друге разне епреме. Наши губици: 4 мртва и 4 рањена.

II батаљон, са истим задатком. У Грабовачким шумама за време борбе убијено је 30 фашист. бандита. Заробљено је 7 „шараца“, 5 пикаваца, 4 пиштоља и 12 пушака. Наших губитака није било. Рањена су 2 друга и 1 другарица и то врло лако.

IV батаљ. који је био у Огару имао је задатак да сме-ни I батаљ. на Прекој калдрми у путу наишао је на 3 немачка војника и убили су их. Истог дана једна патрола, која је ишла да испита с. Карловчић, заробила је један моторбицикл док су два немачка војника умакла, јер је патрола била мало неопрезна.

I батаљон: *имао* је задатак да претресе шуму Јасенску и Купинске ливаде. Приликом претреса убијено 62 бандита. Заробљено је 24 пушке, 5 пиштоља, 2 топа 85 мм., (од којих један без затварача а један нема извлакач) 20 граната за топ, 2 пикавца.

Пратећа чета убила је 21 бандита, заробила 11 пушака., 2 пиштоља, 1 пикавац.

Једна петорка I батаљона убила је 17 бандита. Заробљено је 8 пушака и 1 пикавац.

23-X-44 год.

Лепо, еунце — Огар.

Према заповести Штаба XVI В[ојвођанске] У[дарне] Д[ивизије] оп. бр. 114 од 22-X-44⁸ бригада поседа положај западни део села Брестача—Барадинци затвара пролаз од Никинаца—Хртковаца, тј. Шабац—Рума и обезбеђује леви бок XVI Див.[изије] која наступа према Добринцима.

Пошто је непријатељ напустио Буђановце то се бригада смешта са 2 батаљ. у Буђановце док два батаљ. I и IV дају обезбеђење и то IV према Јарчини а I према Никинцима и Хртковцима.

Нарочитих догађаја није било.

24-X-44 год.

Лепо, сунце — Буђановци.

Према заповести Штаба XVI ВУД оп. бр. 114 од 22-X-44 г. бригада је имала задатак да форсира Јарчину коју је запосео непријатељ. Наш IV батаљ. извршио је напад, који није успео. Непријатељ је био добро укопан, располагао је великим бројем аутомат. оруђа, више тешких и л. бацача као и два противтенковска топа. Губици непријатеља непознати су. Наши губици јесу: 5 мртвих и 5 рањених. Батаљ. је био приморан да се повуче на полазне положаје, где остаје целу ноћ.

25-X-44 год.

На истом положају без промене.

26-X-44 год.

Лепо, облачно — Добринци.

I батаљ. смењује IV батаљ. на положају код Јарчине. III батаљ. смењује II батаљ. који је на положају према Хртковцима и Никинцима. У 5^h врши се напад на Јарчину. Непријатељ је без борбе оступио. Приликом прелаза преко¹ Јарчине нагазио је један друг на нагазну мину од које су рањени још 3 друга. I батаљон креће правцем западно од пруж-

8 Редакција није пронашла овај докуменат.

ге Рума—Буђановци нападајући на Жел. станицу у Руми. При долаеку под Руму на 1^г/г км бригада добија наређење да изврши покрет за Добринце, (исто је било погрешно учињено од стране нач. Корпуса) где бригада остаје у дивизијској резерви у 18^h добија покрет за Краљевце, где је бригада смештена на одмор.

27-X-44 год.

4

Лепо —• Стејановци.

У 10 ч 2. батаљ. ове бригаде добијају задатак да помогну напад I Вој. бригаде на Руму. До борбе није дошло пошто је у међувремену уследио пад Руме. Цела бригада Двбија покрет за Руму где се смешта на одмор и сређивање. У 20 ч добија бригада покрет за В. Радинце где треба да уђе у састав VI Пролетерске дивизије. Покрет је извршен. У 23.20 на путу Рума—В. Радинци сукобила се наша предходница са непријатељем. У нападу учествује I, II и III батаљ. и то: I батаљ. на сектору пут Рума—В. Радинци (лево и десно к. 110) а II и III батаљ. на село Стејановце. Борба траје целу ноћ. На дан 28. I. батаљ. смењују јединице II Пролетер. бригаде VI Пролетер. дивизије. Том приликом I батаљ. вршио је два безуспешна јуриша. Упадом у ровове заплењена су 2 „шарца“, док су наши губици 1 мртав и 20 рањених.

II и III батаљон продужују борбу у Стејановцима која се завршава у 11 ч протеривањем непријатеља. Убијено је 30 (бројано) непријатељ. војника. Број рањених непознат. Наши губици 18 мртвих и 47 рањених. Заплењено је неколико пушака. Са наше стране није оружје изгубљено.

29-X-44 год.

Лепо. Стејановци.

Бригада на одмору у Стејановцима. Цео дан била је јака непријатељ. артиљериска; и минобацачка ватра, којом приликом рашено је два друга.

30-X-44 год.

Лепо. Стејановци.

Два батаљ. на положају према Бешенову. Око 8 ч непријатељ је извршио противнапад на наше положаје који је потпомогнут јаком артилер. и минобацачком ватром. Поеле првог налета наша једна чета извршила је противјуриш # непријатеља одбила. Том приликом убијено је 5 непријатељских војника, заробљена су два пикавца. Од бацачке ватре *рањено* је наших 3 и погинуло 2 друга.

У 22 ч наша три батаљона тј. I, III и IV нападају на непријатељско утврђење (рововима) упориште Бешеново. Борба је трајала од 23.30 до 5 ч. Напад није успео јер је непријатељ био надмоћнији,- Губици непријатеља непознати су. Нахпн губици: 20 мртвих и 27 рањених.

31-X-44 год.

Лепо. Брдник.

Бригада на одмору и сређивању. Нарочитих догађаја није било.

Наши губици:

мртвих другова	48	—	другарица	3
рањених другова	119		„	5
несталих друтова	—		„	

Непријатељски губици:

мртвих 257	рањених 117	(према непотврђеним подацима)
------------	-------------	-------------------------------

Изгубљено оружја: 19 пушака, 1 п. митраљез, 5 бомби, 2 пиштоља.

Заплењено оружје: 2 топа 85 мм неисправна, 9 пушкомитраљеза, 59 пушака, 10 митраљеза, 23 пиштоља, 28 топовских граната, 6.000 метака и друге војничке спреме.

Датум стање времена и место	Састав Бројно стање	„ С а д р ж а Ј
1 новемб. 1944 лепо сунчано Врдник	X Вој. НОУ бригада људи 1042 т. митраљ. 3 п. митраљ. 53 пикаваца 75 т. бацача 1 л. бацача 10 пушака 697 „Цон-Була“ 2	Цела бригада према усменом наређењу Штаба Срем. операт. зоне врши покрет за Јазак у 9.30 сати. У Јазак стиже у 11.00 сати, где се налази до 20.00 сати истога дана. У 20.00 сати цела бригада врши покрет за Рохалева куће, а према усменом наређењу Штаба XXXVI НОВ дивизије. Бригада преко целе ноћи у покрету.

Датум стање времена и место	Састав Бројно стање	Садржај
2 новемб. 1944 лепо сунчано Рохалеве куће	X Вој. НОУ бригада људи 1040 т. митраљ. 3 п. митраљ. 53 ггикаваца 75 т. бацача 1 л. бацача 10 пушака 697 „Дон-Була" 2	<p>Бригада стиже до Рохалевих база у 10.00 сати. Штаб бригаде и Интендантура смештају се са северне стране Рохалевих кућа испод саме коте, а Бригадни санитет у Рохалеве куће.</p> <p><i>I батаљон</i> са две ^!те на полагају ради обезбеђења, а навечер преузима положај од II батаљона.</p> <p><i>II батаљон</i> добија задатак да запоседне брдо Маторце [триг. 285], које држи непријатељ. Након кратке борбе непријатељ је одбачен, али овај са надмоћним снагама врши противнапад на наше лево крило, које је присиљено да се повуче уз губитке од 3 мртва и 2 рањена. Десно крило батаљона смешта се односно запоседа положај на ивици шуме Храстик, пред којом се налази добро укупани и бројно надмоћни непријатељ. У 18.00 батаљон је смењен од I батаљона.</p> <p><i>III батаљон</i> има задатак да запоседне село Ћипшу, те да испита село Визић. У Ћипши се налази непријатељ, који У стрељачком строју полази према нашим положјајима. После кратке борбе непријатељ је одбачен. Одмах после тога батаљон је поново нападнут од надмоћног непријатеља на оба бока, те се повлачи у хело</p>

Датум
стање
времена
и место

Састав
Бројно
стање

„ а д р ж а Ј

3 новемб. 1944 лепо сунчано Рохалеве куће	X Вој. НОУ бригада људи т. митраљ. п. митраљ. пикаваца т. бацача л. бацача пушака „Цон-Була"	1032 3 53 75 1 10 698 2
--	---	--

Ст. Бингулу, где стиже у 19.00 сати. Непријатељ је имао 1 мрвог. Батаљон није имао губитака. Заробљена је 1 пушка, 2 кутије муниције и одело мрвог непријат. војника.

IV батаљон пошто је прошао кроз Ст. Бингулу заузео је положај јужно од села. Додира са непријатељем није било.

I батаљон и даље на старом положају. Око 12.00 3 чета у покрету наилази на надмоћног непријатеља, па се након борбе од пола-сата повлачи уз губитак од 3 рањена на полазни положај. У 16.00 сати врши се напад на Кувешдинску косу, те је непријатељ потиснут са првих положаја у село и манастир. Батаљон се повлачи на око 100 м, где га у 21.00 сат смењује.

У борби је било 5 погинулих и 20 рањених другова. Изгубљен је 1 лаки бацач.

II батаљон на одмору код Рохалевих кућа.

III батаљон запоседа положаје северозападно и јужно од Ст. Бингуле на котата 226, 184 и 145. Борбе са непријатељем није било.

IV батаљон пре подне на истом положају као и претходног дана. По подне извр-

Датум
стање
времена
и место

Састав
Бројно
стање

Садржај

4 новемб. 1944	Х Вој. НОУ бригада	
ведро	људи	1005
ветровито	т. митраљ.	3
Рохалеве	п. митраљ.	53
куће	пикаваца	75
	т. бацача	1'
	л. бацача	9
	пушака	698
	„Дон-Була“	2

шен је напад на Кувеждин у заједници са I батаљоном. Услед непријатељске премоћи батаљон је приморан да се повуче на полазни положај уз губитак од 4 рањена.

I батаљон на одмор*код Рохалевих кућа.

II батаљон на положају као и 2. XI. На брду Маторце још се увек налази непријатељ. У 17.00 сати батаљон полази да смени IV батаљон и запоседа положаје на узвишицама Ст. Бингуле.

III батаљон око 08.00 сати прихваћа борбу са непријатељем, који у стрељачком строју надире од Ердевика и Бингуле. Положај је одржан и поред јаке непријатељске артиљеријске и минобацачке ватре. У 16.00 сати када су се појавили непријатељски тенкови батаљон се повлачи на ивицу шуме северозападно од села. Око 19.00 сати батаљон се поново сместио у Ст. Бингулу и држао положај на коти 226 тј. северозападно од села према Ердевику. Пут који води из Ст. Бингуле за Бингулу и Ердевик минирали смо.

У току борбе са непријатељем имали смо: 1 погинулог, 15 рањених и 8 оглувелих.

Датум
стање
времена
и место

Састав
Бројно
стање

” а д р ж а Ј

5 новемб. 1944 лепа Рохалеве куће	Х Вој. НОУ бригада људи т. митраљ. п. митраљ. пикавада т. бацача л. бацача пушака „Цон-Була”	1004 3 53 75 1 9 698 2
---	---	---

У борби је утрошено: 1.500 ком. „маузерових” метака и 800 енглеских.

IV батаљон пре подне на истом положају. По подне по наиласку непријат. тенкова батаљон се под борбом повлачи према Рохалевим кућама.

Губици: 6 рањених и 2 погинула.

I батаљон код Рохалевих кућа има редовно занимање. У 15.00 преузима положаје III батаљона на косама око Ст. Бингуле.

II батаљон налази се на положају код Ст. Бингуле.

III батаљон на положају код Ст. Бингуле у 17.00 сати. Батаљон напада непријатељске положаје према манастиру Кувеждину са циљем да у заједници са III батаљоном I личке бригаде непријатеља протера. Личка бригада извршила је напад не чекајући на наш батаљон.

Око 21.00 сат ухваћена је веза са једном четом Личке бригаде, али је истовремено наш батаљон доспео између ватре непријатеља и ватре 3 чете I батаљона Личке бригаде. Након кратког времена батаљон је извучен из те ватре и уопостављена је веза са III бат. I Личке бригаде. Прелази се на заједнички напад на не-

Датум
стање
времена
и место

Састав
Бројно
стање

Са држај

			пријатеља. Борба траје од 23.00 до 01.30 сати. У току борбе имали смо 1 рањеног и 1 погинуиог. <i>IV батаљон</i> на одмору код Рохалевиx кућа.
6 новемб. 1944 лепо Рохалевиx куће	Х Вој. НОУ бригада људи т. митраљ. п. митраљ. пикаваца т. бацача л. бацача пушака	1005	<i>I батаљон</i> са 1 четом на положају око Ст. Бингуле о!та-ле чете у резерви. <i>II батаљон</i> на положају са 2 чете, а трећа чета у резерви. <i>III батаљон</i> даје обезбеђење на правцу Бингула — Ердe-вик. Борбе са непријат. није било. Губитака од арт. и ми-нобацачке ватре није било. <i>IV батаљон</i> целога дана на одмору код Рохалевиx кућа.
7 новемб. 1944 ведро ветровито Рохалевиx куће	Х Вој. НОУ бригада људи т. митраљ. п. митраљ. пикаваца т. бацача л. бацача пушака „Дон-Була"	1013	<i>I батаљон</i> на положају око Ст. Бингула. Једна патрола батаљона нашла је у рововима напуштеним од непријатеља 3 пушке, 2 шаторска крила и 1 ћебе. <i>II батаљон</i> на положају код Ст. Бингуле са 2 чете, а јед-ном у резерви. <i>III батаљон</i> на старом по-ложају до 14.00 сати; смењује га <i>IV батаљон</i> . У 18.30 једна чета батаљона запоседа поло-жај југоисточно од Ст. Бин-гуле, остале чете на одмору. Борбе са непријатељем није било. <i>IV батаљон</i> на старом поло-жају испред села Ст. Бингуле.

Датум стање времена и место	Састав Бројно стање	С а д р ж а ј
8 новемб. 1944 хгроменљиво облачно и кишовито, блатно Рохаљеве куће	X Вој. НОУ бригада људи т. митраљ. п. митраљ. пикаваца т. бацача л. бацача пушака „Дон-Була"	1009 <i>I батаљон</i> цео дан на положају код Ст. Бингуле. <i>II батаљон</i> на положају код Ст. Бингуле. Из тројке која је отипхла да испита терен на Маторце и ман.[астир] Кувеждин један је друг неетао. <i>III батаљон</i> на истом положају као и претходног дана. Сталним патролама испитује се положај, јачина и будност непријатеља. Борбе није било ¹ . Од непријат. артиљер. ватре 4 рањена. <i>IV батаљон</i> на старом положају испред села Ст. Бингуле.
3 новемб. 1944 киша целог дана Рохаљеве куће — Јазак	људи . непроме^ њено	1003 На основу усменог наређења Штаба XXXVI НОУ дивизије цела бригада врши покрет за село Јазак у 08.00 сати. У Јазак стиже од 15.00 до 21.00 сат. Бригада се размешта по селу да преноћи. Нарочитих догађаја није било.
10 новемб. 1944 киша-снег Јазак — Врдник	људи: исто	1003 Цела бригада у току дана врши локр.т за Врдник. Јединице су смештене око и недалеко Жељ. станице. Штаб бригаде смештен у кући ^овачић Саве —• Жељезничка 72. Нарочитих догађаја није било.
11 новемб. 1944 Кишовито Врдник	људи: исто	1020 Цела бригада на одмору и сређивашу. Нарочитих догађаја није било.

Датум стање времена и место	Састав Бројно стање	С а д р ж а]
12 новемб. 1944 променљиво са снегом хладно Врдник	Х Вој. НОУ бригада људи: 997 исто	Цела бригада на одмору и сређивању. Нарочитих дога- ђаја није бил ^а .
13 новемб. 1944 променљиво хладно- ветровито Врдник	Х Вој. НОУ бригада људи: 966 исто	Цела бригада на Л>дмору и сређивању. Нарочитих дога- ђаја није било.
14 новемб. 1944 киша ВрдНПС	Х Вој. НОУ бригада људи: 997	Цела бригада на одмору и сређивању. Нарочитих дога- ђаја није било. Наши губици: мртвих друг.: 22 другарица 3 рањених „ 6 3 „ 3 несталих „ 15 „ — Непријатељски губици у ра- њеним и погинулим нису по- знати. 1 заробљен. Изгубљено оружје: 1 лаки бацач-енглески, 2 пушке. Заробљено оружје: 4 пушке 500 ком. метака и друге спре- ме.
15 XI. 1944 променљиво Врдник	Х Вој. НОУ бригада људи 967 пушака 607 пикаваца 84 п. митраљ. 59 л. бацача 9 исто	Цела бригада на одмору и сређивашу. Нарочитих дога- ђаја није било.

Датум сташе времена и место	Састав Бројно стање	”а Д Р ж а Ј
16. XI. 44 променљиво Врдник Каменица	исто	Цела бригада на одмору и сређивању. У 11.30 сати извршен покрет за Н.[ови] Сад по наређењу Војне управе за Банат, Бачку и Барању. Бригада у 16.15 сати стиже у Каменицу, где је преноћила. Нарочитих догађаја није било.
17. XI. 44. ведро Петроварадин Н.[ови] Сад	исто	Бригада у 12.30 сати врши покрет за Петроварадин, где је један део бригаде преноћио, док се други преко Дунава пребацио у Н. Сад и смешта се у бив. Банској палати на ноћење.
18 XI. 44 променљиво Петроварадин Н.[ови] Сад	исто	Бригада у 19.00 сати осим интендантуре и радних водова — која се због превелике навале руских возила нису успела пребацити из Петроварадина за Н. Сад — врши покрет (жељезницом) за Тител, где стиже истог дана у 23.00 сата смешта и преноћи. Дан протекао без нарочитих догађаја.
19 XI. 944 лепо Тител Перлез		Ујутро у 08.00 сати бригада се пребацује преко Тисе и врши покрет за Перлез, где стиже у 12.40 сати. Исте вечери у 17.00 бригада врши покрет за Петровград, где стиже око поноћи. Бригада се смешта у згради гимназије.
20 XI. 944 променљиво Петровград [Зрењанин]		Бригада се одмара и сређује. Нарочитих догађаја није било.

Датум стање времена и место	Састав Бројно стање	С а д р ж а ј
21 XI. 944 променљиво Петровград		Бригада на одмору и сређивању. Нарочитих догађаја није било.
22 XI. 944 ведро Летровград		N
		Штаб бригаде, Интендантура, Пратећа чета и Чета за везу остају у Петровграду, а батаљони врше покрет.
		<i>I батаљон</i> врши покрет за В. Кикинду.
		<i>II батаљон</i> врши покрет за Јаша Томић.
		<i>III батаљон</i> врши покрет за Вршац.
		<i>IV батаљон</i> врши покрет за Ковин.
		Нарочитих догађаја није било.
23 XI. 944 ведро Летровград		Штаб бригаде, Интендантура, Пратећа чета и Вод за везу у Петровграду.
		<i>I батаљон</i> стигао у Кикинду. Пре подне се одмара, а поподне 1 чета врши покрет за Мокрин.
		<i>II батаљон</i> стигао у Јаша Томић, одмара се и распоређује своје чете и то: 1 чету у Срп. Итебеј, 2 чете у Нинчићево, а 3 чету у Јаша Томић.
		<i>III батаљон</i> стигао у Вршац, одмара се и врши размештај својих чета и то: 1 чету у Вел. Средиште, 2 чету у Војводинци, а 3, чету у Белу Цркву.
		<i>IV батаљон</i> стиже у Ковин, одмара се.
		Нарочитих догађаја није било.

Датум сташе времена и место	Састав Бројно стање	и а д р ж а ј
24 XI. 944 облачно- киша Петровград		<p>Штаб бригаде, Интендантура, Пратећа чета и Вод за везу у Петровграду.</p> <p>3 чета I батаљона врши покрет за Срп. Црњу. Остатак чете тога батаљона на старом месту.</p> <p><i>II батаљон</i> на истом месту.</p> <p><i>III батаљон</i>г. чете полазе на своја одредишта.</p> <p><i>IV батаљон</i> упућује своје чете и то: 1 чета остаје у Ковину 2 чета полази за Бан.[а;т-ску] Паланку, а 3 чета за Острво са једним водом, док је други вод упућен у Дубовац. Нарочитих догађаја није било.</p>
25 XI. 944 углавном ведро Петровград		<p>Штаб бригаде, Интендантура, Санитет, Пратећа чета и Вод за везу у Петровграду.</p> <p><i>I батаљон</i>. 1 чета тога батаљона ухватила је једног Мађара, који је за време бомбардовања Кикинде давао знакове њемачким авионима помоћу ракета. При покушају бегства исти је убијен.</p> <p>Размештај осталих јединица остао исти; нарочитих догађаја није било.</p>
26 XI. 944 променљиво са крппом Петровград		<p>Распоред бригаде непромењен. Једна тројка 1 чете I батаљона ухватила је 2 сумњива Руса у цивилном оделу и спровела у Кикинду те предала Команди места.</p>

Датум
стање
времена
и место

Састав
Бројно
стање

С а д р ж а ј

3 чета III батаљона ухватила је код села Крушчице једно лице са кријумчареном робом и то: 234 пакета дувана, 234 књижица цигарет папира и 2960 кутија шибица, осим тога заплењен је један пиштољ калибра 7.65 %м. Истог дана прешао је границу један румуњски војник, који се предао Команди места у Белој Цркви.

На 3 чету III батаљона односно патролу из исте чете румуњока стража отворила је ватру у току ноћи од 26 на 27 о. м. губитака са наше стране није било.

Иначе није било нарочитих догађаја.

'27 XI. 944
киша
Петровград

* Раепоред бригаде непромењен. Нарочитих догађаја није било.

28 XI. до
15 XII. 944
Петровград људи 1204
пушака 672
пикаваца 86
п. митраљ. 59
л. бацача 9

За време протеклих 18 дана, тј. од 27. XI. до 15. XII. није било нарочитих догађаја. Распоред батаљона и чета остао је непромењен. Основан је V батаљон са седиштем у Петровграду.

С обзиром да није било сукоба ни борби са непријатељем, погинулих и рањених са наше и непријатељске стране није било. Одбегао је један друг без оружја, за којим је расписана потерница. Несталих није било.

Добровољно су пришли НОВ-у 129 другова и 16 друга-рица и мобилисано је 150 другова.

Стање дисциплине је задовољавајуће, борбени дух на виени, борбена готовост и морал добар.

Здравствено стање је прилично. Рањених није било. Болесних је било 33 друга. Од заразних болести није се нико разболео. Предузете су све мере да се здравствено стање поправи набавком одеће и обуће.

Стање исхране је добро.

Питање одеће и обуће још није у потпуности решено, али ће и то ускоро бити.

Однос између народа и НО војске је задовољавајући, а расположење врло добро.

Стока је здрава и добро смештена. Прибор је у исправном стању.

Сташе оружја према прегледу бројног стања и наоружања, тј. бројно стање наоружања не одговара формацијском стању.

БР. 138

НАРЕЂЕЊЕ ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ОД 16 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА ДИВИЗИЈА ЗА ПО- СТУПАК ПРЕМА ЗАРОБЉЕНИЦИМА¹

ГЛАВНИ ШТАБ
НОВ и ПО ВОЈВОДИНЕ
Пов. Број 51
16. XII. 1944
Положај

Поступак са
заробљеницима

Према наређењу Врховног штаба НОВ и ПОЈ од 6. XII. т. г. са овима заробљеницима има се поступати по међународном праву, које је наређење, достављено у распису¹ овога штаба Пов. број 301 од 6. XII. т. г.

У вези с тим,

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-ског института, под бр. 9-9, к. 211.

Н АРЕЂУЈЕМО:

I

Штабови дивизија, све заробљенике прикупљаће у једну заробљеничку јединицу (према броју заробљеника то ће бити: вод, чета односно батаљон).

Ова заробљеничка јединица, односно заробљеници користиће се за радове као: оправка путева, чишћење минираних простора (под надзором и руководством минерских одељења) и за све друге послове за које се покаже потреба.

У овим заробљеничким јединицама, спровеети заробљенички режим у погледу исхране и њихове контроле. Према броју заробљеника одредити команду односно штаб јединице.

Заробљенике обавезно два пута дневно прозивати у строју а после прозивања треба их пребројати.

У ове заробљеничке јединице појединих дивизија укључиваће се само они заробљеници за које са утврди и за које се може претпоставити да нису ратни злочинци, односно фашистички зликовци.

Уколико се касније заробљенички батаљони дивизија, попуне до 250 заробљеника, не попуњавати их више већ од тог момента, заробљенике у групама од по 20 — 30, слати у заробљенички логор ГШВ-а² под стражом.

Са заробљеницима треба и политички радити, а после извесног времена неки од њих, који се буду истакли пожртвованим радом и држањем, могу се преместити у борачке јединице.

За дезертирање заробљеника из заробљеничке јединице биће одговорна команда односно штаб дотичне заробљеничке јединице, који је у сваком случају дезертерства дужан најхитније известити штаб дивизије ради предузимања потера. Штаб дивизије о томе хитно ће известити овај штаб.

II

Заробљене непријатељске официре, подофицире и све немачке војнике, као и све оне за које се претпоставља да су ратни злочинци, да су непријатељски шпијуни или у опште сумњиви (без обзира на чин), одмах по заробљавању одвајати од других заробљеника и стављати их под сигурну стражу (које је потребно везати). Овакве заробљенике после извршеног краћег саслушања, са истражним материјалом, који се о њима прикупи, првом могућом везом, под сигурном

стражом упућивати у овај штаб — за судски отсек, ради даљег вођења истраге и изрицања им казне.

Од заробљеника ове врсте, формираће се Заробљенички логор ГШВ-а, који ће се до даљег нашег наређења налазити у Шиклошу.

Референту судства овога штаба ставља се у дужност да предузме потребне мере у погледу смештаја и осигурања овог логора као и да пропише све друго у вези стим.

Пријем овог наређења потврдити и извести како је по овом наређењу поступљено.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Полит. комесар,
пуковник
Б.[ранко] Петричевић

(М. П.)

Командант,
генерал-лајтнант
Коста Нађ

Достављено:

Штабу XVI, XXXVI и 1Л дивизије,
II одељењу овог штаба,
Опуномоћенику ОЗН-е при ГШВ,
Судском референту овог штаба.

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
ОД 16 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА ДИВИЗИЈА ЗА
МАРШ ПОСЛЕ ИЗВРШЕНЕ СМЕНЕ ОД СТРАНЕ ПРВЕ БУГАР-
СКЕ АРМИЈЕ¹**

**ШТАБ
1 ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Бр.
16-ХП-1944

»

ШТАБУ

Наређењем Врховног штаба, а у складу са наређењем Команданта III Украјинског фронта маршала Толбухина, I Бугарска армија смијениће јединице нашег корпуса на сектору сјеверно од р. Босуца.² Наш корпус, по извршеној смјени размјестиће се на просторији јужно од комуникације Шид — Шидски Бановци. Правац нашег дејства биће: Оток — Привлака и даље на запад и према Винковцима.

У циљу извршења горњег задатка,

НАРЕЂУЈЕМО:

1 — V Дивизија извршиће одмах покрет са свим својим дијеловима који нијесу ангажовани у борби (везани за

1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 33-4, к. 371.

2 После преврата у Вугарској (9 септембра 1944 год.) и успостављања власти Отачественог фронта, бугарска армија је прешла на страну савезника и узела учешћа у завршним операцијама. Почетком октобра 1944 год. Вугарска је затражила одобрење од Југославије да њене јединице уђу у нашу земљу и да се на нашој територији боре против Немаца. На основу тог одобрења бугарске јединице су узеле учешћа у борбама за ослобођење Србије. Децембра 1944 год. Прва бугарска армија је дошла на Сремски фронт, где је од 18 до 20 децембра сменила јединице Првог пролетерског корпуса НОВЈ. На овом сектору Прва бугарска армија остала је до 31 децембра 1944 год. (види док. бр. 160), а она је повучена по наређењу команданта Трећег украјинског фронта маршала Толбухина. Тај сектор су по наређењу Врховног штаба НОВЈ поселе опет јединице Првог пролетерског корпуса. После извршене смене Прва бугарска армија је преко Новог Сада пребачена у Барању, где је преузела фронт од јединица Совјетске армије.

фронт) правцима преко Товарника и Шидских Бановаца, и размјестиће се на просторији: с. Нијемци, с. Подграђе и с. Илинци. Сви ови дијелови имају прећи преко пруге и цесте 17 о. м. до 24 часа.³

2 — I Пролетерека дивизија одмах ће извршити покрет са свим својим дијеловима који нијесу ангажовани у борби правцем: Товарник — Шид, и размјестиће се на просторији: С. Адашевци, с. Мала Вашица, Градина (на р. Босуту) и дијелом у Шх-зду. Сви ови дијелови својим зачељем морају бити у Товарнику 18 о. м. до 7 часова.⁴

3 — Јединице V Дивизије биће смијењене од стране јединица III бугарске дивизије ноћу 18 на 19 о. м., као и јединице I Пролетерске дивизије на сектору с. Грабово до Жељезн. станице Грабово закључно. Дијелови I Дивизије западно од Жељезн. станице Грабово биће смијењени ноћу 19 на 20 о. м. По извршеној смјени јединице које су држале положаје одмах да изврше покрет на одређену им просторију-

4 —• Јединице XI Дивизије биће смијењене ноћу 19 на 20 о. м., и по извршеној смјени размјестиће се на просторији: с. Ђелетовци, с. Винковачки Бановци и с. Иванци. Са потребним снагама и даље држати положај код Брадарнице (од р. Босута 2 км према жељезн. прузи) везујући се са јединицама I Бугарске армије.⁵

5 — XXI Дивизија и I Коњичка бригада остаће на досадашњој просторији, тј. с. Комлетинци и Д. Ново Село. Штаб дивизије може остати у с. Нијемци.⁶

6 — Штаб корпуса биће 19 о. м. у Шиду.

7 —• Код примо-предаје положаја између наших и бугарских јединица обавезно поступити на слиједећи начин: штабови наших дивизија повезаће се са штабовима бугарских дивизија, штабови бригада са штабовима бугарских пукова и даље до команди чета и водова. Старешине бугарских јединица упознати детаљно какав је био наш распоред па борбеној линији, распоред наше артиљерије и других тешких оруђа, највјероватнији правци нашега продора, најслабије тачке у нашој одбрани итд. Такође их упознати са распоредом непријатељских снага, састав и јачина, распоред ровова, најслабије и најтврђе тачке непријатељске одбране, минска поља и друге препреке, распоред непријатељске

³ Види док. бр. 167.

⁴ Види док. бр. 148.

⁵ Види док. бр. 168.

⁶ Види док. бр. 151.

артиљерије и минобацача и аутоматског оруђа, морал непријатеља и његове вјероватне намјере. По извршеном детаљном упознавању одговарајућих старјешина са стањем на положајима, штабови бригада израдиће скице положаја на основу којих ће пштабови дивизија направити докуменат о примо-предаји положаја (на секцији 1:50.000). Овај докуменат, у два примјерка са тачно обиљеженом линијом фронта да потпишу оба штаба дивизије, тј. наше и бугарске, а затим доставити један примјерак овом штабу на увид.

Потврдити писмено пријем овог наређења и извијестити за случај да има неких сметњи које би отежавале шегово извршеше.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ПОЛИТИЧКИ КОМЕСАР,	НАЧЕЛНИК,	КОМАНДАНТ,
Пуковник	Потпуковник	Генерал-лајтнант
М.[ијалко] Т.[одоровић]	Саво Дрл.евић	Пеко Дапчевић

Достављено:

I, V, XI и XXI Дивизији

БР. 140

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 17
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА СМЕНУ ОД
СТРАНЕ ЈЕДИНИЦА ПРВЕ БУГАРСКЕ АРМИЈЕ¹**

ШТАБ

**I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Пов. бр. 562
17 децембра 1944

ЗАПОВЕСТ

за смену наших јединица на сектору
Грабово — Негославци — Берак.

Све наше јединице које сада држе положаје на сектору Грабово — Негославци — Берак биће смешене од 18—20 о. м. са јединицама I Бугарске армије.⁸

За извршеше ове смене

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског инсвитута, под бр. 13-3, к. 712.

² Види док. бр. 139 и 148.

НАРЕЂУЈЕМО:

1. — Све смене на предњим положајима вршати само ноћу, тако да смена почиње најраније у 18 а заврши се најкасније у 24 часа дотичне ноћи.

2. — Смена јединица XIII Пролетерске бригаде и оних делова VIII Црногорске бригаде који су око Жељ. ст. Грабово извршиће се ноћу 18/19 о. м. од стране јединица III бугарске дивизије.

3. — Смена јединица Италијанске бригаде, I Пролетерске бригаде и оних делова VIII Црногорске бригаде који се налазе западно од пруге Чаковци — Негославци извршиће се ноћу 19/20 о. м. од стране делова I Бугарске армије.

4. — Све бригаде одмах ће упутити на нову просторију смештаја своје делове који нису потребни на положају. Покрете тих делова вршити само оним путевима и ван путева *којима се не* хрећу јединице Бугарске армије, како би се бугарским јединицама омогућио несметан излазак на положаје.

Остале делове, који се као потребни задржавају на положају, одмах по завршеној смени кренути на ново додељену просторију бригаде.

Код примопредаје положаја између наших и бугарских јединица поступит по следећем:

Штабови бригада повезат ће се са штабовима бугарских пукова а исто то наредити штабовима батаљона, чета и водова у погледу повезивања са старешинглта одговарајућих бугарских јединица;

Упознати старешине бугарских јединица са распоредом како наших тако и непријатељских: предњих линија, резерви аутоматских оруђа, тешких и артиљериских оруђа. Такођер и: најслабије тачке непријатељске одбране, најкориснији правци надпег продора, минирање просторије, друге препреке, састав непријагеља, његово морално стање, највероватније непријатељске намере.

По извршеном: детаљном упознавању бугарских старешина свим горњим подацима — штабови бригада на већ израђеним скицама (1:50.000) направит ће докуменат *примопредаје* са потписима на самим скицама команданта наше бригаде и команданта бугарског пука. Ове скице доставити нам најкасније 12 часова по завршеној примопредаји.

5. — Наредити свим старешинама и борцима да обавезно поздрављају све старије бугарске официре и подофицире, а борци међусобно да се поздрављају, Такођер рад

наших старешина ггриликом *примопредаје* положаја и уопште мора бити војнички правилан и репрезентативан за нашу војску, ово се мора спровести од свих старешина па до последњег борца.

6. — Почев од сад па до коначно извршене смене све јединице наше дивизије имају се прикупити и сместити на просторију јужно од Шида и то: *I Пролетервка бригада* у с. Адашевци, западно од цесте Шид — Моровић;

III Пролетерска бригада у с. Адашевци, источно од пута Шид — Моровић;

XIII Пролетерска бригада у с. Шид у северну четврт села између цесте Товарник — Шид и цесте Шид — Сот;

VIII Цриогорска бригада у с. М. Вашица, источно од цесте Шид — Батровци;

Италијанска бригада у с. Накло — Гложици — Градина — Вртаче (на левој обали Босута);

Артиљериска бригада и Тешки дивизион у с. М. Вашица, западно од цесте Шид — Батровци;

Противавионски дивизион ће се поставити на периферији с. Шид.

ЛГтаб дивизије биће 20 о. м. у с. Шид.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ПОЛИТКОМЕСАР:
п. пуковник

КОМАНДАНТ
пуковник
Васо Јовановић

³ Владо Шћекић

БР. 141

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПРВЕ КОЊИЧКЕ БРИГАДЕ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 1 ДО 17 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

ШТАБ
I КОЊИЧКЕ БРИГАДЕ

Бр. 65
17. XII. 1944

ШТАБУ XXI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ'

Извадак из оперативнот дневника од 1. XII. до 17. XII. 1944.

1. XII. 1944. По наређењу Штаба I Пролетер. корпуса О. бр. 148 од 1. XII. 1944. наша бригада додељује се Штабу XXI.² Ударне дивизије због операција према непријатељу и врши покрет за Ср. Митровицу.
2. XII. 1944. Бригада оетаје у Срем. Митровици и припрема се за одређени задатак.
3. XII. 1944. За време покушаја пробоја наших пешадијских јединица бригада стиже у с. Лаћарак у 9 часова и чека пробој непријатељског фронта, како би даље наставила гоњење разбијеног непријатеља.
4. XII. 1944. Непријатељ се упорно држи на фронту код с. Мартинаца и Кузмина и пешадијске јединице остају на истим положајима преко целог дана.
5. XII. 1944. Рано ујутро наше пешадијске јединице пробијају фронт код села Мартинаца и бригада добија наређење за покрет према Кузмину у 11 часова. По доласку у Кузмин непријатеља није било и бригада иде на свој задатак и прелази Кукујевце, Бачинце те увече заноћава у с. Гибарац.
6. XII. 1944. У 6 часова бригада иде на свој задатак и прелази пешадијске јединице у с. Адашевцима. У с. Мала Вашица непријатеља има и то у јачини 15 Немаца и око 100 усташа и домобранаца.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 44-3, к. 1041.

² Види док. бр. 99.

Наш један дивизион [ескадрон] после краће борбе успева да зароби 8 Немаца, а остале Немце и усташе разјури. Заплењено је 8 немачких пушака, 1 усташки фијакер и 2 коља. Непријатељ је одбегао у правцу Млинаца и Шида. Разбијеног непријатеља нисмо могли да гонимо, јер смо морали на свој задатак *према с. Б^атровци — Липовац.

Код Градине пребацивање је требало да се изврши скелом, што је врло отежано ишло, јер је скела била покварена, те смо до ноћи успели да пребацимо један дивизион [ескадрон] и Штаб бригаде, док смо други дивизион [ескадрон] вратили назад у с. М. Вашица да се мало одморе и да се у току ноћи пребаца преко Босута.

Нашим доласком у с. Батровци —• Липовац, разбијене усташе у јачини једне бојне (јачине 4 сатније) разбегли су се преко Босута у правцу Липовац —• Комлетинци — Оток. Њихово бекство било је панично тако да их се око 10 утопило у Босуту. Ухватили смо две усташе са једним „шарцем“ и једним пушкомитраљезом. Усташе смо побили.

7. XII. 1944. Пошто су Босутске шуме биле непролазне због поплаве и бригада није могла ићи на задатак Врбања —• Дреновци — Гуња, то се је и овај дивизион [ескадрон] вратио у Вашицу и са целом бригадом извршио покрет Илинци — Нијемци — Комлетинци. Ту се бригада сместила јер су се у Отоку још водиле борбе.

До 11. XII. 1944. бригада остаје у е. Комлетинцима.

И. XII. 1944. Због непријатељске артиљеријске ватре, а по наређењу Штаба XXI Удар. дивизије, бригада је извршила покрет у [Д.] Ново Село, где се је сместила. До 17. XII. 1944. Бригада остаје на истом положају.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар-мајбр
Карло Шуман

Командант-капетан
С. Стојадиновић²

(М. П.)

з Срећко Стојадршовић

БР. 142

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕТЕ СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ОД 17
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИ-
ЗИЈЕ О СМЕНИ ЈЕДИНИЦА ДРУГЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ¹**

**ШТАБ
V СРПСКЕ УД. БРИГАДЕ**

Бр. Службено
17 децембра 1944 г.

ШТАБУ 21 СРПСКЕ УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

Према наређењу Штаба дивизије наша бригада у току прошле ноћи сменила је јединице II пролетерске бригаде од Дриња до Босутских шума и то у оваквом распореду:

2 батаљон сменио је јединице II пролетерске бригаде и посео сектор од Дриња до Иванетишевог [ст.] Салаша са задатком најупорнијег држања тих положаја. Десно одржава везу са 4 батаљоном II пролетерске бригаде, а лево са 1 батаљоном наше бригаде.

1 батаљон посео је положај од Иванетишевог ст. до Босутске шуме и поред Босутске шуме са 2 четом, а 1 чета је у непоередној резерви. Задатак батаљона је, такође, најупорније држање положаја.

4 батаљон, као директна резерва 1 и 2 батаљона, је на Ђурђевишевом салашу [ст.]. Он поседа другу одбранбену линију и има задатак да испитује ивицу Босутске шуме до Топаловишевог стана. Сем тога му је задатак да у случају напада непријатеља на лево крило нашег 1 батаљона изврши противнапад кроз Босутске шуме газећи воду.

3 батаљон је резерва бригадна у с. Комлетинци.

Непријатељ је у току дана на нашем сектору био неактиван. Сем мањег пушкарања, борбе није било.

Наредили смо батаљонима који су на положајима да у току ноћи са мањим оделењима врше препаде на непријатеља у циљу узнемиравања, испитивања снага и откривања слабих тачака у непријатељском борбеном распореду.

Накнадно ћемо вам доставити скицу распореда наших и непријатељских снага.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Командант, капетан
(М. П.) **Теод.[осије] М. Парезановић**

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 23-2, к. 1046.

БР. 142

**НАРЕЂЕЊЕ ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ОД
19 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ТРИДЕСЕТ ШЕСТЕ НОУ ДИ-
ВИЗИЈЕ ЗА ПРЕДУЗИМАЊЕ МЕРА У ПОГЛЕДУ РАЗМИНИ-
РАЊА И ДЕГАЗАЦИЈЕ¹**

ч

**ГЛАВНИ ШТАБ
НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ**

Пов. бр. 67
19 децембра 1944 год.

Мере предострожности у погледу минирања и затровања просторија од ШТАБУ ХХХVI НОУ ДИВИЗИЈЕГ стране непријатеља, наређује,

Наше јединице налазе се или су у покрету кроз непријатељску територију, односно кроз места која је до скоро држао непријатељ.

Познато је да се непријатељ у последње време, приликом напуштања појединих места служи свим могућим начинима како би нашој или савезничким војскама нанео губитке и жртве у људству и материјалу. Тако непријатељ врло често предузима минирање појединих објеката, путева, мостова, појединих кућа, касарни и т. сл. У истом циљу непријатељ врши и затровање разних намирница које не успева одвући, пијаће воде у водоводима или бунарима, а у Словенији било је, штавише, и случајева затровања цигарета.

Пренеколико дана у селу Вилању, погинуло је и рањено 11 наших другова у једној кући од мина, прикривено постављених од непријатеља, у Београду је пре извесног времена, погинуло 8 другова у једној касарни од мина.

Може се претпоетавити да ће се непријатељ убудуће, још више служити оваквим и сличним пакоеним мерама и све више уколико се приближује моменат његовог потпуног уништења у његовој јазбини — немачкој територији.

Наша је дужност да организујемо и најпотпуније предузмемо све мере предострожности у томе смислу како би

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 23-2, к. 1046.

на тај начин предухитршш и избегли губитке до којих би у нашим јединицама могло доћи.

У томе циљу

НАРЕЂУЈЕМО:

1. — Мере у погледу разминирања

Штабови дивизија, начелници одељења, шефови отсека и штабови јединица које стоје под непосредном командом овога штаба, приликом покрета или смештаја јединица наредиће и организоваће све потребне мере испитивања терена, комуникација, објеката на комуникацијама као и насељених места које долазе у обзир за смештај наших јединица у погледу разминирања истих. Без обзира да ли су насељена места, поједине куће, путеви, мостови и др. минирани или не, имају се обавезно, плански, организовано и стално спроводити све потребне мере предострожности у погледу разминирања.

Пре него што се уђе у неко насељено место у које ће се сместити наше јединице, благовремено, упутити специјална одељења за испитивање истих. Ова одељења на свакој кући коју прегледају, ставиће ознаку са натписом "Прегледаво" (датум, нема — односно има мина!) и т. сл.

Забранити улаз поготово у све напуштене куће и касарне, пре него што исте буду прегледане, како је то горе изнето.

Организација и извршење разминирања има се ставити и првенствено у дужност наших минерских односно инжењерских јединица. Приликом сваке писмене или усмене заповести за покрет или наступање, од стране дивизија, бригада и батаљона има се прецизирати рад одређених одељења за разминирање. У недостагку стручних минера, могу се у појединим батаљовима обучити специјална одељења за ову сврху (јачине десетине), како би одељења вршила разминирање у наступању, уколико минери бригадних и дивизијских инжењерских јединица не би стигли на време. Као један од начина испитивања путева у наступању (а што се односи нарочито на претходнице) корисно је испред саме патроле претходнице, пустити једна до двоја натоварена кола (са мање важним стварима).

Уосталом по овом питању треба се користити стеченим искуствима, на разне начине, а нарочито се користити искуством нама суседних јединица Црвене армије. Потребно је што већа обазривост и предострожност у овом смислу.

2. — Санитетске мере у погледу затровања од непријатеља

Начелник Санитетског одељења овога штаба предузеће преко свих подређених му санитарских органа, све потребне мере, у погледу испитиваша свих врста намирница људске и сточне хране и пијаће воде, од евентуалног затровања било хемиским отровима или бактериолошким начинима од стране непријатеља или његових шпијуна.

У томе циљу Санитетско одељење овога штаба прописује и разради конкретна упутства за организацију у спровођењу тих мера.

Штабови свих јединица и др. којима се наређење доставља, најпотпуније ће разрадити и организовати, спроводити и контролисати све горе изнете мере, као и поставити најстрожију одговорност за савесно, опрезно и брижљиво поступање у духу овог наређења.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар, пуковник Б. Петричевић, ² с. р.	Начелник, потпуковник В. Суботић, ³ с. р.	Командант, Генерал-лајтнант Коста Нађ, с. р.
--	--	--

Тачност преписа оверава

Начелник-потпуковник
В. Суботић,

Тачан препис преписа оверава

(М. П.)

Начелник-поручник
Крњаја⁴

Достављено:

Штабу III, V, VI, и XI бригаде,
Начелнику Дивизиске интендантуре,
Медико-санитарном батаљону,
Референту санитета.

ШТАБ5
XXXVI НОВ ДИВИЗИЈЕ

Бр. 183
21-ХИ-1944

² Бранко Петричевић

³ Вукашин Суботић

⁴ Бранко Крњаја, начелник Тридесет шесте НОУ дивизије

⁵ Дописано руком, машински.

БР. 144

**ИЗВЕШТАЈ АРТИЉЕРИСКОГ ОТСЕКА ОД 19 ДЕЦЕМБРА
1944 ГОД. ШТАБУ ПЕТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ О ДЕЈСТВУ АРТИ-
ЉЕРИЈЕ У ВРЕМЕНУ ОД 2 ДО 19 ДЕЦЕМБРА¹**

**ШТАБ V НО УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВЈ
АРТИЉЕРИСКИ ОТСЕК**

Ст. Пов. Бр. 13
19-ХП-1944 год.

ШТАБУ V НОУ ДИВИЗИЈЕ

Наређењем Штаба корпуса артиљерија наше дивизије придодата је XI дивизији за непосредно потпомагање пјешадије у разбијању непријатељске одбранбене линије на просторији с. Ердевик. У састав XI дивизије наша артиљерија је дошла 2 о. м.

2. XII. а) Арт. бригада поставила се са два дивизиона (2 и 3) на просторији: Д. Лице—Зубаче—Лице пуста. Први дивизион постављен је западно од с. Бингула за 200 метара, сјеверно и јужно од цесте. Осматрачница Арт. бригаде к. 146. Задатак бригаде, непосредно потпомагање пјешадије (Пете и 32-ге бригаде). У 16 часова бригада је извршила коректуру на: Црква (Ердевик) — Калиле — к. 137 — Церје пст. — к. 134 — сјевероисточни угао с. Ердевик и на три обележене тачке (дрвета) између Калиле и с. Ердевик.

б) Тешки дивизион око 18 часова поставио се на положај са две батерије (76 мм) сјевероисточно од с. Бишула—Штајнеров салаш—к. 125, а хаубичка батерија на просторију јужно од Штајнеровог салаша до натписа Бингула. Осматрачница дивизиона је постављена на сјеверозападном делу с. Бингуле (у крајњој кући). Овога дана дивизион није вршио коректуру. Задатак дивизиона непосредно потпомагање 32 бригаде.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 12-4, к. 782-А. ,

в) Противавионски. дивизион поставио се са батеријама на просторији с. Чалма ради одбране од непријатељске авијације.

г) Арт. пук 595 који је додељен наређењем Штаба корпуса XI дивизији заузео је положај са својим батеријама на просторији с. Чалма и Ритове—Баре—Морјан, са задатком по^помагања 12 и 32-ге бригаде на сектору њиховог наступања.

3. XII.

Артиљериска припрема напада почела је у 8 часова и трајала до 9 часова, а од 9 до 9,45 трајала је појачана артиљериска ватра дуж цијелог непријатељског фронта. Од 9,45 др! 10 часова била је најјача артиљериска ватра свих оруђа по непријатељским; пешадиским рововима у циљу припремања јуриша. После овога времена ватра наших оруђа пренијета је па дубини непријатељског положаја тукући непријатељску отступницу. Током цијелог дана отваршта! је повремена ватра на непријатељеке положаје потпомажући покрет наше пјешадије.

У току борби овога дана наша артиљерија уништила је илиућуткала: 15 митраљеских тјезда, 5 минобацачких гъезда, 3 батерије топова и нанијела осетне губитке непријатељу у мртвим и рањеним.

Наши губици: 3 мртва и 2 лакше рањена.

Бригадне батерије 45 мм придодате су: Батерија 4 крајишке бригаде Петој бригади XI дивизије за непосредно потпомагање исте, а Батерија 45 мм Крајишке бригаде придодата је 32-ој бригади XI дивизије са задатком непосредног потпомагања. У току борби овога дана батерије су нанијеле осетне губитке непријатељу. Губици батерија су: 2 мртва, 2 теже рањена друга и два топа оштећена од непријатељске гранате.

4. XII.

У току дана наше артиљеријске јединице остале су на истим положајима са истим задатком како је наведено.

До 12 часова наша артиљерија је дејствовала повремено на непријатељске положаје, а у 12 часова и 27 минута до 12 и 30 отворена је најјача артиљеријска ватра на непријатељске положаје у циљу омогућавања продора пешадиских јединица

кроз неоријатељску одбрану. После овог времена пренета је ватра по дубини непријатељског положаја угрожавајући му позадину. Око 16 часова успешном артиљериском ватром пробијен је непријатељски систем одбране пред Петом бригадом која је наступала правцем: Г. [орн>еј Лице — Церје пустара — В. Бакоњ — к. 124 са десне стране, а са леве стране правцем Д. Лице—Ердевик.

За време дејства овога дана ватром наше артиљерије уништена су и остала на положају: 4 топа, ућуткана једна батерија, уништена 3 камиона (један камион гусеничар који је вукао тешки бацач), уништена 7 бункера, 5 митраљеских гњезда, убијено или рањено преко 100 непријатељских војника и официра.

Наши губици: 1 рањен друг, један предњак I дивизиона потпуно оштећен од непријатељске гранате, и код тешког дивизиона 2 пушке од непријатељске гранате уништене.

У борбама 3 и 4 о. м. нарочито су се истакли борци и руководиоци код топова 45 мм, како бригадни тако и дивизионски.

По пробијању непријатељске линије на сектору с. Ердевик са пјешадијом XI дивизије кренула је и наша артиљерија правцем: Ердевик—Кукујевци—Бачинци—Гибарац са задатком гоњења непријатеља. Пошто се непријатељ зауставио на линији: Сот—Беркасово—Шид—Адашевци пјешадија XI дивизије добила је задатак да пробије непријатељеку одбранбену линију на сектору Шид—Адашевци, те је и наша артиљерија запосјела положаје:

а.) Арт. бригада с. Гибарац — к. 116 — Брањевина Салаш — к. 91 са задатком потпомагања Пете бригаде која је наступала правцем Шид — са зоном ширења сјеверно цеста Гибарац—Шид, јужно Гибарац—Гизовци Бармач у циљу обухватног маневра у садејству са јединицама I пролетерске дивизије које су наступале сјеверно од Шида преко Кљештевице.

б.) Тешки дивизион поставио се источно од с. Гибарац сјеверно и јужно од цесте са задатком

потпомагања Пете и 12 бригаде, која је наступала према с. Адашевци.

в.) Противавионски дивизион пласирао се је на просторији с. Кукујевци.

г.) Арт. пук поставио се је на просторији: е. Гибарац—Брањевина Салаш— к. 116 са задатком потпоматања Пете бригаде и јединица I дивизије које су наступале правцем Беркаево—Шид.

д.) Две батерије Прве и Четврте крајишке бригаде поставиле су се на просторију с. Гибарац — к. 91 — Брањевина Салаш са задатком појачаног садејства Првог дивизиона Арт. бригаде.

Напад на непријатељске одбранбене линије почео је у 17 часова са артиљеријском припремом и трајао до 18 часова. Од овога времена па све до 24 часа дејтовала је повремено наша артиљерија. У овој борби нарочиту пожртвованост и добру сналажљивост псказали су борци и руководиоци I дивизиона Арт. бригаде (45 мм.), када су остали на положају без заштите пјешадије која се је била повукла испред јачег непријатеља, али наши храбри млади артиљерци нису напустили своје положаје, бацајући на непријатеља кишу топовских зрна, присиливши га да се повуче на своје полазне положаје. Командант² заједно са члановима штаба овог дивизиона лично је руководио ватром и показао је сналажљивост и окретност у оваквим тешким ситуацијама.

За време напада пјешадије наша артиљерија је дејтовала по непријатељским утврђеним положајима испред Шида, а касније је пренесена ватра по дубини дејствујући на Шид и на главну комуникацију настојећи да се омете повлачење непријатеља.

За вријеме овог напада непријатељу су нанесени осјетни губици у мртвим и рањеним, деморалишући га тако, да је морао под притиском наше пјешадије и артиљерије напустити своје одбранбене положаје.

Наши губици су у току дана били слиједећи: За вријеме покрета између с. Бингула и с. Ердвик од нагазних мина 1 мртав, 6 рањених (4 изви-

ђача, комесар Арт.³ бригаде и командир 2 батерије I дивизиона)⁴.

Тешки дивизион је заплијеншх бацач пламена, 20 ручних граната, 5 пушака (све је предато пјешадији), затим 200 литара бензина, 100 литара уља за аутомобиле.

За вријеме борби у ова три дана, т. ј. 3, 4 и 5. XII. 944. утрошено је муниције:

Тешки дивизиои 2 батерије 76 мм отск. фуг.
[асних] гран.[ата] 550,
1 батерија 122 мм отск. фуг.[асних] гран.[ата]
250.

Арт. бригада.

I дивизион, граната 700,
II дивизион, отск, фуг. 1443,
III дивизион, мина 520.

Противавионеки дивизион није дејствовао, јер нису наилазили непријатељски авиони.

6-8. XII. Арт. бригада, Тешки и Противавионски дивизион налазе се у Шиду на одмору.

Ноћу 6/7. XII. Арт. бригада је била на положају западно од Шида ради обезбеђења овога сектора од евентуалног непријатељског контранапада и продора правцем Товарник—Шид.

Тешки дивизион поставио је једну батерију 76 мм на комуникацију западно од Шида и за цело вријеме одмора остали су на овом положају.

Противавионски дивизион поставио је своје батерије на просторији Шида ради одбране од непријатељске авијације.

Арт. пук 595 остао је у саставу XI дивизије, а наша артиљерија изашла је из састава са задатком да сачека своју дивизију (V крајишку).

9. XII. Бриг.[адне] батерије 45 мм ушле су у састав својих бригада у Шиду.

Наше јединице су извршиле покрет правцем: Шид—с. Товарник—с. Илача—с. Шидски Бановци—с. Белетовци. Арт. бригада кренула је у 5 са-

³ Душан Адамовић

⁴ Дане Обрадовић

ти ујутру, Тешки дивизион у 10,30, а Противавионски у 6 сати ујутро.

а.) Арт. бригада поставила се је на просторију: северозападни део шуме Алмаш [Јабука] — ж. ст. Ђелетовци, с. Ђелетовци (сјевероисточни део). Дивизион 120 мм остао је у Шидским Бановцима.

б.) Тешки дивизион поставио се је на положају јужни део с. Ђелетовци.

в.) Противавионски дивизион поставио се је на положај у Шидским Бановцима.

Овога дана наша артиљерија није дејствовала.

10. XII.

III дивизион Арт. бригаде заузео је положај јужно од шуме Алмаш на просторију Њивице.

Осматрачница Арт. бригаде и овога отсека била је Ж. ст. Ђелетовци, а осматрачница Тешког дивизиона Будаков [ст.] салаш. Задатак јединица: Арт. бригада придодата је као пратећа артиљерија I крајишкој бригади која је наступала ш.[укЕа] Алмаш—Ливаде и дејствовала са јужне стране према с. Оролик и с. Слаковци. Зона дејства бригаде: Оролик—Слаковци—Срем. Лазе,—Ливаде—ж. пруга.

Извршена је припрема на с. Оролик на ш.[уму] западно од Ливаде, жељ. пругу, Ж. станицу Слаковци, Срем. Лазе,- Ст. Јанковци. Обележене тачке црква (торањ) Оролик и Слаковци.

Тешки дивизион имао је задатак да потпомаже 21 срп. бригаду која је наступала ју^Кно од жељ. пруге на правцу Слаковци—Нови Јанковци. Нормална зона дејства Слаковци—Нови Јанковци, а евентуална Слаковци—Оролик, да потпомаже у наступању Прву крајишку бригаду.

Арт. пук придодат је нашој дивизији као главнина артиљерије за потпомагање Прве крајишке и 21 срп. бригаде. Зона дејства Оролик—Слаковци—Срем. Лазе, Ж. ст. Оролик, — Ж. ст. Нови Јанковци. Пук се је поставио на просторији: Дубраве—Остојић—Ж. ст. Ђелетовци—к. 111 са три батерије, а са двије на просторији Завратнице. Осматрачница пука била је Ж. ст. Ђелетовци.

Према наређењу Штаба корпуса једна батерија Противавионског дивизиона упућена је у Товарник за заштиту Штаба од непријатељске ави-

јације, а 2 батерије иетог дивизиона остале су у Шидским Бановцима.

Артиљеријска припрема напада отпочела је у 14 часова и трајала до 14,25 часова, а од овог времена до 14,30 извршен је општи напад артиљерије са убрзаним дејством на све непријатељске положаје према добивеним задацима. Од 14,30 па све до 24 часа вршено је повремено дејствоваше на све евентуалне циљеве, који су се појавили у току наше пјешадије.

Напад наше пјешадије није успео, али артиљеријски напад је успио деморалисањем непријатеља и уништавајући му поједине отпорне тачке.

У току овога напада непријатељ је имао осјетне губитке од наше артиљерије.

Наши губици: 1 мртав и 4 лакше рањена друга, сви из I дивизиона.

Утрошак муниција:

Арт. бригада

I дивизион 269 граната,

II дивизион 541 граната,

III дивизион 54 мине.

Тешки дивизион

2 батерије 76 мм 42 гранате,

Батерија 122 мм 22 гранате.

- И. XII. Арт. бригада извршила је промену положаја и то: I дивизион сместио се је у с. Белетовци са две батерије, док је једна батерија остала на истом положају. Друга два дивизиона остала су на истим положајима. Задатак бригаде је остао исти као и 10 о. м.

Тешки дивизион заузео је нови положај западно од с. Шидски Бановци просторија Реновац са задатком потпомагања IV крајишке бригаде, која је заузела исте положаје 21 срп. бригаде.

У току дана непријатељ је вршио контранапад на јединице Прве и IV крајишке бригаде на сектору Ливаде —• Будаков [ст.] салаш — Лазанинов [ст.] салаш и успјео овладати овим положајима.

Наша артиљерија потпоматала је задржавање непријатеља тукући шегове наступајуће делове и његову позадину.

Артиљеријски пук као главнина артиљерије потпомагао је нашу пјешадију у задржавашу непријатеља на правцима шеговог наступања.

Од наше артиљеријске ватре непријатељ је имао губитака: ерушена је оематрачница (торањ цркве с. Оролик), срушена Жел. станица Оролик, и 2 бункера пред овом станицом.

Наши губици: 1 мртав и 2 рашена друга (сви из I дивизиона). *

Утрошак муниције:

Арт. бригада.

I дивизион —

II дивизион 160 граната,

III дивизион 33 мине.

Тешки дивизион

За 2 батерије по 76 мм 58 граната,

За батерију 122 мм 42 гранате.

Наша артиљерија остала је на истим положајима са истим задацима како је горе наведено.

Наша артиљерија у току дана дејствовала је на циљеве непријатељске одбранбене линије као и преносећи ватру у позадину непријатеља ометајући му правилно креташе и снабдеваше. Такође контрабатирашем дејствовали смо једном батеријом Тешког дивизиона и једном батеријом II дивизиона Арт. бригаде на непријатељске батерије у с. Нови Јанковци — с. Слаковци — с. Оролик. Задатак наших батерија је био да неутралишу дејство непријатељских батерија које су тукле нашу пјешадију. Овај задатак је донекле извршен.

У овом артиљеријском дејствовашу непријатељ је имао губитака. Уништена су 4 минобацача, уништена 4 кола са ратним материјалом и тучена је колона која се кретала из с. Оролик према с. Слаковцима.

Ми нисмо имали губитака.

Утрошак муниције.

Арт. бригада

I дивизион —

II дивизион 189 граната,

III дивизион 112 мина.

Тешки дивизион.

2 батерије 76 мм 74 гранате,

Батерије хаубица 30 граната.

I , "

У 17 часова артиљеријске јединице добиле су задатак да крену правцем: Шидски Бановци—Илача—Товарник —• комуникацијом за Сотин. Овим правцем покрет су извршиле наше јединице и до 24 часа стигле на просторију с. Товарник. Пут је био закрчен колонама које су се укрштале, а уз то подлога пута била је врло слаба те је отежано кретање.

13. XII. У 4 часа изјутра Тешки дивизион кренуо је из с. Товарник главном комуникацијом за Сотин и поставио се на положај Дудашев салаш — к. 116.

Арт. бригада кренула је у 5 часова из с. Товарник и поставила се на положај: Балешњак—Ђордашев салаш—Злопоље.

Противавионски дивизион са две батерије остао је у с. Товарник, а 1 батерија у Шиду.

Осматрачница овог отсека, Арт. бригаде, Тешког дивизиона била је Папугин салаш, а оема-трачница Арт. пука била је Ђордашев салаш.

Задатак артиљерије:

Арт. бригада. Непосредно потпомагање IV и X крајишке бригаде на сектору с. Грабово фронтално према с. Сотин, а по дубини од линије најмање даљине (наши пјешадијски ровови) до границе домета оруђа. Припремљени су елементи на: Шпилеров салаш — пустара Овчара — пустара Горњак — с. Негославци —• пустара Грабово.

Тешки дивизион: Непосредно потпомагање фронта IV и X крајишке бригаде, а по дубини до домета оруђа на правцу наступања ових бригада.

Артиљеријски пук, као главнина артиљерије корпуса, садејствовао је артиљерији наше дивизије и добивајући конкретне задатке од нас.

Истога дана од 16 часова па надаље вршено је дејство наше артиљерије на наведене циљеве. Коректура је извршена од 16 до 16,30 часова.

Дејством наше артиљерије непријатељ је имао губитака.

Ми нисмо имали никаквих губитака.

Утрогиак муниције: Арт. бригада: I дивизион, II дивизион 470 граната, III дивизион —. *Тешки дивизион:* за 2 батерије 76 мм 49 граната, а Хауб.[ичка] батерија 14 граната.

14. XII.

Арт. бригада промијенила је положај и поставила се на просторији Злоноље — југозападно од јаруге и до шумице (југозападно од к. 110). Тешки дивизион остао је на истом положају. Осматрачнице остале су на истом месту.

Задатак наше артиљерије са зонама дејства остао је исти, као што је горе наведено;

У 7 до 7,25 почео је напад наше артиљерије на непријатељске положаје, а од 7,25 до 7,57 часова отпочео је јачи артиљериски напад, а од 7,57 до 8,00 убрзана артиљериска ватра. После овога артиљериског напада пјешадија је јуришала на непријатељске положаје, а и услед јаког отпора непријатеља није могла покренути истога те су наши остали на истим положајима на линији: Сотин—Грабово.

У току цијелога дана повремено смо тукли са артиљеријом непријатељске положаје и непријатељске батерије које су се појављивале.

Услед наше ватре непријатељ је имао губитака.

Наши губици: Код I дивизиона 2 рањена, код Тешког дивизиона 3 друга и једна другарица рањени.

Утрошак муниције: Арт. бригада, I дивизион 230 граната, II дивизион 475 граната, III дивизион 156 мина. Тешки дивизион, за 2 батерије 76 мм 179 граната, а за бац.[ача] 120 мм 114 граната.

15. XII.

Наша артиљерија остала је на истим положајима које је имала, а дејствовала је на исте циљеве који су јој прије дати. Пјешадија је извршила замјену положаја те је мјесто X бригаде дошла I крајишка бригада.

Наш Тешки дивизион добио је задатак, да привуче једну хаубицу ближе непријатељској осматрачници (торањ цркве) у Сотину и да исту поруши. Хаубичко одељење примакло се са хаубицом на 800 метара од ове осматрачнице и исту је уништило између 7 и 8 часова.

У 15 часова вршен је напад наше пјешадије на непријатеља те је и наша артиљерија учествовала у овом нападу потпомажући непосредно пје-

шадију. Зоне дејства артиљерије су остале исте како је наведено.

У току дана непријатељ је имао губитака од наше артиљерије. Уништена је непријатељска осматрачница (торањ цркве у Сотину).

Услијед неправилног руковања послуге код бацача 120 мм, прсла је цев једнога бацача за вријеме дејства, двије мине су убачене једна иза друге у цев. Том приликом погинула су 2 друга, а 2 су рањена. Бацач је потпуно уништен и послат на замјену.

Наши губици: 2 мртва и 14 рањених.

Утрошак муниције: Арт. бригада: I дивизион 219. граната, II дивизион 327 граната, III дивизион 310 мина. Тешки дивизион: за 2 батерије 76 мм 203 гранате, а за Бат.[ерију] 122 мм 121 гранату.

16. XII.

Дивизиони су оетали на истим положајима са истим задацима. Тешки дивизион и Други дивизион Арт. бригаде напали су непријатељске тенкове у с. Сотину.

Непријатељ је покушао потпомогнут тенковима и артиљериском баражном ватром, стварајући ватрени зид и пуштајући вјештачку маглу, да нападне положаје наше пјешадије. Наши осматрачи на вријеме су примјетили намјере непријатеља, те смо са Тешким и Другим дивизионом Арт. бригаде отворили артиљер. већу ватру на непријатељске тенкове и пјешадију стварајући ватрени зид испред наше пјешадије. Овај непријатељски покушај је неуспео и повукао се са једним оштећеним тенком. Овом приликом морамо истаћи спремност наших артиљераца и одговорноет задатка који им је био постављен од стране овог отсека.

У току дана била је повремена артиљериска паљба као и контрабатирање.

Непријатељ претрпео је приличне губитке, а од материјала уништена су или оштећена 3 тенка.

Наши губици: 2 друга рањена (III дивизион).

Утрошак муниције: Арт. бригада; I дивизион 80 граната, II дивизион 342 гранате, III дивизион 252 мине. Тешки дивизион: 2 батерије 76 мм. 271 граната, а за бат. 122 мм. 21 граната.

Противавионски дивизион у току дана поставио се је на просторију Пањик — Ливаде — е. Миклушевци, са две батерије, а једна батерија остала је на положају у с. Товарнику.

17. XII.

У 7 до 7,25 вршена је артиљериска припрема, а од 7,25 до 7,30 вршена је брза артиљериска паљба на непријатељске положаје испред наше пешадије отварајући пут истој за пробијање непријатељских одбранбених линија. После овога вршено је преношење ватре по дубини непријатељских положаја. У овом артиљериском нападу учествовао је и Арт. пук.

Напад наше пешадије донекле је успео заузимајући предње одбранбене непријатељске положаје. Непријатељ је био упорнији у својим прихватним положајима одакле га нисмо могли нити нашом артиљериском нити пешадиском ватром покренути. Цијели дан вршен је притисак на непријатеља. У овом нападу нарочито се истиче III дивизион са својим командантом⁵ који је био са осматрачницом у првим линијама пешадије (I крајишке бригаде). Осим тога II дивизион Арт. бригаде са батеријом командира Вуксановића⁶ који је успео довести погодак са минимум испалених граната у циљ — уништавајући директно неколико непријатељских гнијезда.

Услед наше ватре непријатељ је претрпио губитке.

Наши губици: 8 другова рањено, 13 коња мртвих.

Утрошак муниције: Арт. бригада: I дивизион 315 граната. II дивизион 347 граната, III дивизион 296 мина. Тешки дивизион: 2 батерије 76 мм 258 граната, а бат. 122 мм 21 гранату.

Наши дивизиони изврши су покрет у 20 часова са својих положаја правцем: За моторизоване дивизионе, Товарник — Шидски Бановци — с. Ђелетовци — с. Нијемци; за дивизионе са запрегом правцем: с. Миклушевци — с. Томпојевци — с. Шидски Бановци — с. Језерац — с. Нијемци. Други дивизион Арт. бригаде остављен је на положају

⁵ Милан Савић

⁶ Миодраг Вуксановић

- Балешшак до смјене батаљона наше дивизије од стране бугарских јединица.
18. XII. У току дана дивизиони су се смјестили у с. Нијемци ради одмора. II дивизион Арт. бригаде стигао је у састав своје бригаде око 20 часова. Противавионски дивизион са своје двије батерије поставио се је на положај на просторији с. Нијемци ради ваздушне одбране.
19. XII. Дивизиони су остали у истом селу ради одмора. Као допуну људства бригада је примила 144 нова друга, а Тешки дивизион 12 другова. За цијело време борби нарочито се истакли борци и руководиоци I дивизиона, дјелом II дивизиона и дијелом III дивизиона. Исто тако заслужују нарочиту пажњу борци и руководиоци батерија I и IV крајишке бригаде. Сви борци и руководиоци наше младе артиљерије испуњавали су задатке са успјехом настојећи да што боље помогну нашој пјешадији. Под непријатељском ватром бацача и топова наши борци остали су на својим мјестима извршујући ревносно своју дужност. Ако је требало поставити топове заједно са нашом пјешадијом наши млади артиљерци су без приговора извршавали своје задатке.

СМРТ ФАШИЗМУ - СЛОБОДА НАРОДУ!

За Штаб
Начелник артиљерије капетан
Е. Вражалић⁷

М. П.

⁷ Ешреф Вражалић

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ТРИДЕСЕТ
ШЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 1 ДО 15 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

**ШТАБ
XXXVI НОУ ДИВИЗИЈЕ**

О. Број:
20 децембра 1944

ГЛАВНОМ ШТАБУ НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ

Извод из операциског
дневника од 1—15 де-
цембра о. г.

Од 1 до 3 децембра, наше јединице држе запоседнуте леву обалу реке Дунава од Бачке Паланке до Апатина. С времена на време, непријатељска артиљерија и бацачи туку наше положаје. Наше јединице врше насилно извиђање десне обале реке Дунава, испитују могућност прелаза, помоћу патрола које су пребациване сваке ноћи на целом сектору.

Ноћу између 3 и 4 децембра, ради садејствовања са јединицама I Пролетерског корпуса и деловима Црвене армије који су вршили напад на Илок — ЈВубу — Ердевик, два батаљона наше III Бригаде са једном црвеноармејском четом пребацили су ее преко реке Дунава у 04 часа, помоћу бродова руске речне флотиле на самој окуци између Опатовца и Мохова. Пребацивање је извршено врло брзо и неприметно. У току дана, батаљони су ликвидирали непријатеља на локајима између Мохова и Опатовца, те створили мостобран за пребацивање совјетске артиљерије.

Ноћу између 4 и 5 децембра исти батаљони са деловима Црвене армије заузели су село Мохово и Шарентрад. Те ноћи борбе су биле врло жестоке. Наши губици су: 13 мртвих и 3 рањена. Непријатељски губици су: 80 мртвих 170 рањених и 16 заробљених. Непријатељске јединице су биле делови II Горског здруга и Немци.

Разбијене делове непријатељских јединица, које су лутале на сектору између Мохова, Опатовца и Шаренграда, уништио је један батаљон у току дана 5 децембра, док је

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 23-2, к. 1046.

други батаљон у садејству са Црвеном армијом ликвидирао непријатеља у Опатовцу. У току целог дана борбе су биле врло живе. Непријатељске јединице сачињавали су делови VIII Ловачке пуковније. Наши губици су износили 3 погинула и 43 рањена друга. Губици непријатеља били су 40 мртвих 80 рањених и 3 заробљена. У тој борби непријатељ је потпуно разбијен и натеран у безглаво бегство.

Истог дана, пребачена су и остала два батаљона III Бригаде на десну обалу реке Дунава. На осталом сектору, наших јединица, још увек се врши насилно извиђање и припреме за пребацивање на сектор између Вуковара и Борова.

У току ноћи између 5 и 6 децембра као и у току дана 6 децембра III Бригада врши са три батаљона напад на комуникације Сотин — Товарник, коју непријатељ упорно брани, помоћу пешадије и 10 тенкова. У неколико махова непријатељ из Ловаса покушава забацити [се] за леђа нашим јединицама, али су сви одбијени. Непријатељ врши такођер неколико противнапада, пешадијом, тенковима и борним колима, које наше јединице одбијају уз осетне губитке по непријатеља.

У току дана 7 децембра непријатељ продужава са нападима на наше положаје, који [су] се простирали од циглане к. 103 преко пустаре Липовац — Папугин салаш — Кенигедорферов салаш — Крагино Воће к. 123. Напади су вршени концентрично и врло јаки тако да се наше деено крило повукло на кот. 120 (Тршчаник) док се јединице на осталом делу сектора задржале на првобитним положајима.

У току ноћи између 7 и 8 децембра, попустио је непријатељски притисак на сектору III Бригаде. Исте ноћи, на сектору Вуковара пребацила се V Бригада са VIII Пешадијским батаљоном Црвене армије, помоћу руске речне флотиле на десну обалу реке Дунава и напала Вуковар. Пребацивање је почело у 23 часа, када! се пребацила једна чета црвеноармејаца и наш један батаљон. При самом искрцавању непријатељ је приметио наше снаге и отворио на њих врло жестоку ватру. Наши се врло брзо снашли, те у снажном налету протерали непријатеља са обале Дунава као и са цесте Трпиња — Вуковар од жељезничке пруге до моста на реци Вуки, те створили мостобран за пребацивање осталих батаљона. У току ноћи пребацила су се сва четири батаљона V Бригаде и батаљон Црвене армије и овладали после тешких уличних борби, делом Вуковара од фабрике „БАТА“ до Жељезничке *станице* до деке Вуке и моста на цести Сотин — Вуковар преко реке Вуке. Непријатељ је успео на

мостовима реке Вуке задржати наше јединице, што му је омогућило концентрацију и вршење противнапада.

У току дана 8 децембра непријатељ је добио појачање од правца Борова и Винковаца, у пешадији, артиљерији и тенковима. Када је добио довољно појачање почео је са противнападима на наше положаје. Истога дана извршио је двадесет и девет жестоких напада, које је претходно припремао јаком артиљериском и минобацачком гатром и потпомагао са 30 тенкова, од којих је већи део био система „Тигар”. Сви напади одбијени су нашим противнападима. До повлачења наших јединица није долазило, а и уколико се неки делови повлачили, то је било 10—15, а највише 20 метара и у противнападима, заузимали су исти положај. Цео терен на коме се налазиле наше јединице претворен је у систем ровова. У току ноћи непријатељеки притисак прилично попушта, али преко целе ноћи непријатељска артиљерија и аутоматска оруђа као и минобацачи, туку прилазе реци Вуки као и прилазе мостовима на истој. Истога дана уништено је 8 непријатељских тенкова.

Већ око 06 часова 9 децембра непријатељ је отпочео са нападима као и прошлог дана, добивши помоћ у пешадији и тенковима, тако да је сада број тенкова сачињавао 50. Напади су вршени један за другим, све јачим снагама. Око 18 часова непријатељ, пошто је добио знатно појачање, успео је да се пробије тенковима преко моста на реци Вуки на цесту Вуковар — Трпиња. Такође је успео извезе делове забацити нашим јединицама за леђа, пребацивши их чамцима преко реке Вуке. Својом артиљеријом и минобацачима успео је уништити свих девет руских противколских топова који су били на десној обали реке Дунава, што му је омогућило слободно кретање тенковима поменутом цестом. Том приликом је уништено 13 непријатељских тенкова.

У 20 часова V Бригада и руски батаљон се почели повлачити, пребацршањем на леву обалу реке Дунава. Истовремено је вршен и противнапад на непријатеља, тако да непријатељ није приметио повлачење које је извршено организовано. Све јединице су се пребациле у току исте ноћи.

У току ових борби губици V Бригаде износили су: 161 мртав, 20 несталих и 308 рањених другова и другарица. Непријатељски губици су били: 470 мртвих, 22 заробљена и 650 рањених.

Непријатељске снаге сачињавали су делови 13 СС дивизије V и VIII Пуковнија, те делови разних немачких дивизија.

Bataljoni u toku noći prebacili su se sva četiri bataljona V brigade i bataljoni Crvene armije i ovladali posle teških uličnih borbi delom Vukovaca od fabrike "BATA" do željezničke stanice do reke Vuke i mosta na cesti Botin Vukovar preko reke Vuke. Neprijatelj je uspeo na mostovima reke Vuke zahvatiti naše jedinice, što mu je omogućilo koncentraciju i vršenje protiv napada.

U toku dana 8 decembra neprijatelj je dobio pojačanje od pravca Boveca i Vinkovaca, u pešadiji artiljeriji i tenkovima. Kada je dobio dovoljno pojačanje, je se protiv napadima na naše položaje. Istoga dana izvršio je dva puta izvesti teških napada, koje je prethodno pripremao jakom artiljerijskom i minobacaškom vatrom i potpomogao sa 30 tenkova, od kojih je veći deo bio sistema "Tiger". Svi napadi odbijeni su našim protiv-napadima. Do povlačenja naših jedinica nije došlo, a i ukoliko se neki delovi povlačili, to je bilo 10-15 a najviše 20 metara i u protiv napadima zauzimali su iste položaje. Čeo teren na kome se nalazile naše jedinice pretvoren je u sistem rovova. U toku noći neprijateljski pritisak prilično popušta, ali preko celog dana neprijateljske artiljerije i automatska orudja kao i minobacači, nastavili su prilaze reki Vuki kao i prilaze mostovima na istoj. Istoga dana uništeno je nekoliko neprijateljskih tenkova.

U toku 06 časova 9 decembra neprijatelj je otpočeo sa napadima kao i prethodnog dana, dobivši pomoć u pešadiji i tenkovima tako da je sade broj tenkova sačinjavao 50. Napadi su vršeni jedan za drugim, sve jašim snagama. U toku dana neprijatelj, pošto je dobio znatno pojačanje, uspeo je da se napadne preko mosta na reki Vuki na cestu Vukovar - Črpinja. Tako uspeo izvesti delove sabaciti, našim jedinicama na leđa, pravac koji je preko reke Vuke. Svojom artiljerijom i minobacačima uspeo je uništiti svih devet ruskih protitankovskih topova koji su bili na desnoj obali reke Dunava, što mu je omogućilo slobodno kretanje tenkovima posredno od obale. U toku približno je uništeno 13 neprijateljskih tenkova.

U toku 20 časova V brigade i Ruski bataljon se počeli povlačiti, prebacujući se na levu obalu reke Dunava. Istovremeno je vršen i protiv napad na neprijatelja, tako da neprijatelj nije primetio povlačenje koje je izvršeno ovog dana. Sve jedinice su se prebacile u toku iste noći.

U toku ovih borbi gubitci V brigade iznosili su: 161 mrtav 20 nestalih i 308 ranjenih drugova i drugarica. Neprijateljski gubitci su bili: 470 mrtvih 22 zarobljena i 650 ranjenih.

Neprijateljske snage sačinjavali su delovi 15 S. Divizije V i VIII pukovnija, te delovi raznih Nemackih divizija.

Naši gubitci u oružju su: 53 puško-mitraljeza i 70 pušaka, od kojih je najveći deo uništen pogotcima topova i minobacača. Gubitci neprijatelja u oružju su: 37 pušaka (zarobljenih), 7 topa uništena i 21 tank.

U toku 10 decembra na sektoru svih naših jedinica vlada zatišje. U toku 11 decembra jedan bataljon III brigade sa jedinicama Crvene armije, bio je Botin. Borba je trajala preko celoga dana.

U toku svih borbi koje je vodila III brigade naši gubitci iznose: 71 mrtvih 7 nestalih 213 ranjenih.

Neprijateljski gubitci iznose: 300 mrtvih 700 ranjenih i 40 zarobljenih. U toku dana 12, 13, 14 i 15 decembra nijedna naša jedinica nije vodila borbu.

U toku borbi u periodu od 1 do 15 oktobra naši gubitci iznose u ljudstvu: 232 mrtva 27 nestalih 521 ranjenih, od oružja: 12 pušaka 63 puško-mitraljeza i 70 pušaka.

Neprijateljski gubitci u ljudstvu iznose: 770 mrtvih 62 zarobljenih i 1350 ranjenih. U oružju: 37 pušaka, 6 puško-mitraljeza, 4 pikavca, 3 topa (zarobljena i uništena) i 21 tank.

Politkomesar
potpukovnik:
Komandant-potpukovnik:
Mrtva sačinjavaju sloboda narodu
Mrtva sačinjavaju sloboda narodu
Mrtva sačinjavaju sloboda narodu

Наши губици у оружју су: 53 пушко-митраљеза и 70 пушака, од којих је највећи део уништен поготцима топова и минобацача. Губици непријатеља у оружју су: 37 пушака (заробљених), 3 топа уништена и 21 тенк.

У току 10 децембра на сектору свих наших јединица влада затишје.

11 децембра један батаљон III Бригаде са јединицама Црвенеармије напао је Сотин. Борба је трајала преко целога дана.

У току свих борби које је водила III Бригада наши губици износе: 71 мртав, 7 несталих, 213 рањених.

Непријатељски губици износе: 300 мртвих, 700 рањених и 40 заробљених.

У току дана 12, 13, 14 и 15 децембра ниједна наша јединица није водила борбу.

У току борби у периоду од 1 до 15 ов. месеца наши губици износе у људству: 232 мртва, 27 несталих, 521 рањен; од оружја изгубили смо: 63 пушко-митраљеза и 70 пушака.

Непријатељски губици у људству износе: 770 мртвих, 62 заробљена и 1350 рањених. У оружју: 37 пушака, 6 пушко-митраљеза, 4 пикавца, 3 тола (заробљена и уништена) и 21 тенк.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар,
потпуковник
Богдан А. Вујошевић

Начелник,
поручник
Крњаја²
(М. П.)

Командант,
потпуковник
Душ. Вукасовић³

² Бранко **Крњаја**

³ Народни херој Душан Вукасовић-Диоген

БР. 142

**ЗАПОВЕСТ ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВИ
ОД 21 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ ОТОКА И
ПРИВЛАКЕ И ИЗБИЈАЊЕ НА КОМУНИКАЦИЈУ ВИНКОВЦИ
— СЛАВОНСКИ БРОД I**

**ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

О. Бр. 167
21. XII. 1944

ЗА П О В И Ј Е С Т

Секције: Вуковар и Винковци
Размјер: 1:100.000 (југ. изд.)

Послије померања наших јединица јужно од комуникације Винковци — Шид, наше јединице поставиле су се на просторију р. Босут — р. Сава у циљу напада на непријатељска упоришта Оток и Привлака и избијања на комуникацију Винковци — Славон. Брод. Лијеви сектор нашег положаја доста је мочваран и непроходан, те је тако маневрисање нашим снагама на овом сектору у многоме отежано. Десно од нас поставиле су се јединице I Бугарске армије.

На сектору Отока налази се око 2.000 непријатељских војника, већином усташе, а за сектор Привлаке немамо још тачних података, али свакако да је и овај непријатељски гарнизон горње јачине. Непријатељ је добро утврђен и има више узастопних одбранбених утврђења. Од правца Брчког ка Винковцима непријатељ стално извлачи своје снаге, те: услјед тога не могу се дати тачни подаци о његовој јачини.

Наш задатак је да брзим налетом овладамо Отоком и Привлаком а затим да избијемо на комуникацију Винковци: — Слав. Брод, обухватајући Винковце са јужне и југозападне стране и тиме омогућимо бугарским јединицама пробој непријатељских одбранбених линија у циљу заузимања Винковаца. Паралелно са нама на сектору од Сотина до р. Босута бугарске јединице вршиће напад.

У овим борбама дејствоваће наша авијација.

У циљу извршења постављеног нам задатка,

I Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 23-2, к. 1046.

НАРЕЂУЈЕМО:

I ДЕСНА КОЛОНА

К-дант: пук. Шиљековић²

Састав: јединице XI Дивизије

— Са једном бригадом напасти непријатеља од Брадарице лијевом обалом р. Босута, повезујући се десно са бугарским јединицама, у циљу избијања на мост (к. 83) и овлађивања истим а потом садејствовати главнином својих снага јединицама V Дивизије при нападу на Привлаку. По заузимању Отока и Привлаке смијенити јединице V Дивизије и затворити правце према Винковцима и Новим Јанковцима и поставити јак мостобран на лијевој обали р. Босута.³

II СРЕДЊА КОЛОНА

К-дант: пук. Морача⁴

Састав: јединице V Дивизије

— Са двије бригаде извршити напад на непријатељске одбранбене положаје на сектору од р. Босута до сјеверног дијела периферије с. Отока а затим са једном бригадом са сјевера извршити напад на Оток низ друм и жељезн. пругу, док са другом бригадом вршити снажан притисак на с. Привлаку, онемогућавајући сваку непријатељску интервенцију од правца Привлаке. Комуникације које воде од Привлаке ка Отоку порушити.

По заузимању Отока главнину својих снага оријентисати према Привлаци, обухватајући је и са западне стране, приступити *диквидацији* исте а затим продужити са јачим снагама друмом и пругом на р. Босут. гдје се добро утврдити и поставити јак мостобран према Винковцима и Н.[овим] Јанковцима. По извршењу овог задатка и предаје положаја XI Дивизији, најхитније са главнином снага продужити надирање ка ко-

² Милош Шиљековић

³ Види док. бр. 168.

⁴ Милутин Морача

комуникацији Винковци — Жунања код с. Церне.⁵

III

ЛИЈЕВА КОЛОНА

К-дант: пук. Милојевић⁶

Састав: јединице XXI Дивизије

— Са двије своје бригаде напасти непријатеља у с. Отоку са источне, југоисточне и јужне стране а са дјелов*има треће бригаде (V) избити на жељезничку пругу јужно од Отока код Рајковаче са задатком пресијецања ове пруге, рушења исте и спречавања доласка непријатељског појачања од Брчког. По ликвидацији Отока са једном бригадом продужити напад низ жељезничку пругу до канала (Спачва к. 82) а затим продужити каналом избијајући на комуникацију која води за Бошњаке и у том правцу продужити надзирање. Мање дјелове ове бригаде оставити на прузи и друму оријентишући их према Брчком, гдје ће се поставити као засједа за спречавање доласка непријатељских појачања од овог правца. Са осталима снагама по ликвидацији Отока продужити са гоњењем ка Жупањи и Бошњацима.⁷

IV

ОПШТА РЕЗЕРВА

К-дант: пук. Јовановић⁸

Састав: јединице I Прол. Див.

— По разбијању непријатељских снага и овлађивањем Отока извршити покрет ка Отоку а затим ка Градишту и Церју и поставити се на комуникацију Винковци — Бабина Грета, гдје ће се добити нова заповијест.⁹

— Почетак напада на непријатељске одбранбене линије биће 22 -о. м. и то: артиљериска припрема почиње коректним ватром у 7.50 час. и траје(до 8.20 ч. после чега арти-

⁵ Види док. бр. 167.

⁶ Милоје Милојевић

⁷ Види док. бр. 153.

⁸ Васо Јовановић

⁹ Види док. бр. 166.

ртиљерија прелази на тучну ватру и траје до 8.50 ч. *Тачно у 5.50 час. извршити енеричан јуриш* на непријатељске ровове, разбити непријатеља и наставити брзо гоњење по датим правцима уз садејство минобацачке и артиљериске ватре.

Артиљерија ће се поставити на одређене положаје 21 о. м. до 16 ч. према приложеном наређењу начелника артиљерије корпуса.

— Уговоренрг сигнални знаци који ће важити за вријеме извођења овог напада достављају се у прилогу.

— Евакуацију и прихват рањеника вршити према наређењу начелника Санитета корпуса.

— Радио и телефонску везу са нама одржавати према приложеном плану

— У почетку напада наш осматрачки пункт биће код цркве у с. Нијемци. О промјени мјеста јавићемо.

— Тражимо од официра, подофицира, политичких комесара и свих њихових једишца да уложе трајње напоре у енергичном и потпуном извршењу задатка.

— Борбени знаци:

22. XII: Брод — Борба 24. XII: Вуковар — Винковци
23 „ Осјејек — Охрид 25 „ Борац — Босут

ОМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ПОЛИТИЧКИ КОМЕСАР,
Пуковник
М. [ијалко] Тодоровић

НАЧЕЛНИК,
Потпуковник **КОМАНДАНТ,**
Генерал-лајтнант
Саво Дрљевић Пеко Дапчевић

(М. П.)

Достављено:

I, V, XI и XXI Дивизији,
Начелнику Артиљерије и Санитета

БР. 147

ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 2
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОР
ПУСА НОВЈ О НЕПРИЈАТЕЉСКИМ И СОПСТВЕНИМ
ГУБИЦИМА¹

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ •

»

4

Пов. бр.
21 децембра 1944

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА

Према подацима са којима располаже овај штаб у борбама од 3 о. м. до закључно 20 о. м. Непријатељеки губитци и заплешени материјал као и наши губитци су следећи:

1. — Непријатељски губитци у мртвима . . . 2.195
2. — Рањених непријатељских војника . . . 2.906
3. — Заробљених непријатељеких војника . . . 219
4. — Заплешених топова разног калибра . . . 26 ком.
5. — Митраљеза и пушкомитраљеза . . . 147 ком..
6. •— Радио-станица 8 ком..
7. — Бацача 20
8. — Тенкова_____ 5
9. — Разних возила_____21
10. — Разне муниције око 400.000
11. — Хране неколико вагона.

Наши губитци за исто време су следећи:

1. — Губитци у мртвима 833
2. — Губитци у рашеним_____ 1.975
3. — Нееталих око 50

За ово исто време оштећен нам је од непријатељске артиљерије један митраљез и један топ калибра 76 мм.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб
НАЧЕЛНИК,
п.пуковник
Б. Марковић²

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-ског института, под бр. 21-4, к. 712.

² Блажо Марковић

БР. 141

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПРВЕ ПРО-
ЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 11 ДО 20 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Пов. бр. 568
21 децембра 1944

Препис операцијског дневника
за време од 11 — 20 децембра
1944 године.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Према постојећем наређењу тога штаба, достављамо вам
препис операцијског дневника за време од 11 до 20 децем-
бра о. г.

11 децембар 1944.

Просторија (сектор дејства): Илача —• Шидски Бановци
— Оролик — Берак — Грабово — Миклушевци.

Састав јединице: I пролетерска бригада, III пролетерска
бригада, XIII пролетерска бригада, VIII црногорска НОУ
бригада, Италијанска бригада, Артиљериска бригада и два
самостална артиљериска дивизиона.

Опис акција: Дивизија је на истом простору као и прет-
ходног дана и врши притисак на непријатељске положаје.

У току дана. Италијанска бригада сменила је III проле-
терску бригаду са положаја. Наређено је III бригади да се
смести у селу Илачи ради одмора, чишћења оруђа и постав-
љања новог командног кадра.

XIII бригада остаје у с. Илачи.

VIII црногорска бригада је у селу Чаковцима и држи
положаје према Жељезничкој станици Грабово; На томе ме-
сту Руси су направили једно пешачко брвно преко мочваре,
преко којега је VIII бригада пребацила две чете, а Руси један
батаљон.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 44-3, к. 1041.2 Види док. бр. 99^а.

I пролетерска бригада (три батаљона) је на цоложајима према Оролику, а остали батаљони су на одмору у Шидским Бановцима. Непријатељски губитци: око 200 мртвих и рањених.

Наши губитци: 42 мртва и 160 рањених.
Плена није било.
Штаб дивизије у Шидским Бановцима.

12 децембра 1944 године

*

Просторије (сектор дејства) исти.

4

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија на истом простору.

VIII црногорска бригада прешла је мочваре и заузела Жељезничку станицу Грабово. Остале бригаде су на истим положајима као и претходног дана.

У току дана није било јачих борби, изузев извиђачке и артиљериске делатности с обе стране.

Штаб дивизије у Шидским Бановцима.

13 децембра 1944 године

Просторије (сектор дејства): с. Берак — Чаковци — Миклушевци —• Томпојевци.

Састав јединице исти.

Опис акције: Дивизија се прикупила на просторији према: с. Берак —• Чаковци — Миклушевци — Томпојевци, ради вршења припрема претстојећих напада на непријатеља.

Овога дана Штаб дивизије издао је заповест за сутрашњи напад на непријатеља, којом су углавном обухваћени ови подаци:

Непријатељске јединице задржале су се на линији: Сотин — Грабово — Берак —• Оролик — Оток, где су им стигла мања појачања. Непријатељска линија одбране била је раније организована.

Задатак јединица нашега корпуса је да у заједници са јединицама Црвене армије изврше разбијање непријатељске одбране, да заузму Вуковар, а затим да ликвидирају непријатељско упориште Винковци.

Главни продор извршиће се на сектору: Сотин — Грабово, док ће се у првом моменту даље улево на сектору Берак — Оролик — Оток, вршити само јак притисак.

Десно од нас дејствоваће V дивизија на сектору с. Грабово к-110 чији је даљи правац продора пст. Овчара — Јанковићев слш. — Стублина —• Трешњак.

1. — Италијанска бригада остаје на досадањем сектору чврсто држећи положаје према селу Берак од Ст.[арог] Села

па удесно до к. 108. На почетку општег напада Италијанска бригада извршиће снажан притисак на непријатеља испред себе.

2. — Све остале јединице наше дивизије у току данашњег дана прикупљају се на просторији Чаковци — Миклушевци —• Томпојевци и то:

а) XIII пролетерска бригада креће у 10 часова из с. Илача за с. Миклушевци, одакле у току данашњег дана преузима од VIII црногорске бригаде сектор од Палугин слш. па удесно преко коте 105 и 101 до мочваре између к. 101 и железничке пруге. Око коте 101 подигнуто је пешачко брвно за прелаз ка селу Грабову. XIII пролетерска бригада преузме овај прелаз и са севера га обезбедити сигурним мостобраном.

б) III пролетерска бригада креће из с. Илаче за с. Томпојевци, где ће преноћити.

в) I пролетерска бригада кренуће сутра 14 о. м. из села Шидски Бановци у 4 часа изјутра за село Чаковци, где ће се задржати до даљег наређења.

3. — Општи напад на главном правцу продора почеће 14 о. м. и то: артиљериска припрема од 7 и 20 до 8 часова. Тачно у 8 часова извршити енергичан јуриш на непријатељске ровове, разбити непријатеља и наставити даље гоњење.

У нападу на нашем сектору у I борбеном реду учествоваће XIII пролетерска и VIII црногорска бригада. У другом борбеном реду као непоередне резерве које ће одмах проширити и искористити успехе, биће I и III пролетерска бригада.

XIII пролетерска бригада у одређени час напада са свога сектора, извршиће пробој у непријатељске одбране на сектору пст. Грабово — пст. Горњак — Павловићев слш. — с. Петровци.

VIII црногорска бригада у одређеном часу за напад извршиће пробој непријатељске одбране испред себе и продужити даље продирање железничком пругом, напасти и ликвидирати село Негославци.

III пролетерска бригада чим се пробије непријатељска одбрамбена линија, усиљеним маршем продреће северно од села Негославци и учествовати у нападу на ово село са севера, а потом у заједници са VIII црногорском бригадом продужити ка селу Петровци и овладати овим.

У овој етапи XIII пролетерска бригада кретаће се као резерва и по потреби садејствовати у ликвидацији села Негославци, а потом села Петровци.

I пролетерска бригада продираће до испред села Негославци позади VIII црногорске бригаде, одакле ће скренути за село Свињаревци, ликвидирати то село, а потом продужити даље и заузети село Ст. Јанковци.

У овој етапи главнина XI дивизије садејствоваће нам са југа у заузимању села Нови Јанковци и Стари Јанковци.

Према овој заповести Штаба дивизије, све бригаде су извршиле покрет до одређених места за овај дан.

У току дана није било јачих борби, изузев извиђачке и артиљериске делатности. >

Непријатељски губитци: 82 мртва и 185 рањених.

Наши губитци: 48 мртвих и 147 рањених.

Штаб дивизије у селу Миклушевцима.

14 децембар 1944 године

Просторија (сектор дејства) исти.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија је отпочела напад на непријатеља 10 издатој заповести од јуче и то: артиљериска припрема трајала је од 7,20 — 8 часова.

У 8 часова отпочела је пешадија општи напад на непријатеља:

XIII пролетерска бригада у нападу на село Грабово заузела је већи део овога села, али је непријатељ употребивши 4 тенка, које је из Сотина довео¹ у рело Грабово, успео да поново овлада селом Грабово и XIII бригада се повукла на полазне положаје.

VIII црногорска бригада напредовала је у правцу железничке пруге и десно; заузеле полсјаје држи и даље.

I пролетерска бригада са четири батаљона и VIII црногорска бригада са три батаљона око 20 часова прешле су мочваре око коте 108² и нападали непријатеља и то: I пролетерска бригада у правцу Нетославаца, а VIII црногорска бригада на јужни део пруге која иде за Негославце. У првом моменту обема бригадама успело је да заузму непријатељске ровове и железничку пругу, али услед јачег непријатељског повратног напада I и VIII бригада повукле су се на своје наређашње положаје.

I, VIII и XIII бригада поновиле су напад на непријатеља ноћу у 01.00 час и успеле да у прво време овладају једним

2 Гајић к. 108

делом непријатељских положаја, но јаким повратним нападом непријатељ је успео да их врати.

Непријатељски губитци: 198 мртвих и 320 рањених.

Наши губитци: 94 мртва, 252 рањена и 18 несталих.

Штаб дивизије у селу Миклушевцима и на положају.

15 децембра 1944 године

Просторија (сектор дејства): с. Берак — Чаковци — Миклушевци — Жељезничка станица Грабово.

Састав јединице исти.

Опис акције:

Дивизија на истом простору као и јуче.

У току дана извршена су два напада на непријатељске положаје на село Грабово и то у 9 и 19 часова, али успех није постигнут, мада је овим нападима претходила¹ сважна артиљериска припрема; непријатељ је био веома живав и упоран.

Непријатељ је у току ноћи извршио јак притисак на десно крило VIII црноторске бригаде, северочападно од жељезничке станице Грабово и у првом моменту успео је да потисне с положаја једну чету VIII црногорске бригаде, али је повратним нападом избачен из наших ровова и враћен на његове пређашње положаје.

Исто тако непријатељ је вршио притисак и на I бригаду, која се налазила јужно од коте 105 — Гатина — Селиште, али је одбијен уз губитке.

• На осталим секторима нема нарочитих промена, већ се акција с обе стране сводила на извиђачку делатност.

Непријатељски губитци 175 мртвих и 205 рањених.

Наши губитци 37 мртвих и 135 рањених и 5 несталих.

Штаб дивизије у селу Миклушевцима.

16 децембра 1944 године

Просторија (сектор дејства) исти.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија на истом простору и са истим задатком као и претходног дана.

Непријатељ је у току овота дана вршио неколико мањих противнапада, али је одбијен уз губитке, по њега.

Артиљериска активност с обе стране.

Губитци непријатеља: 72 мртва и 113 рањених.

• Наши губитци: 69 мртвих, 203 рањена, 12 несталих.

Штаб дивизије у селу Миклушевцима.

17 децембра 1944 године

Просторија и сектор дејства (Берак — Чаквци — Миклушевци — Жељезничка станица Грабово — Томпојевци — с. Адашевци.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија је на истом сектору као и јуче..

Јединице наше дивизије нису овога дана изводиле никакве активне нападне радње већ су се држале у одбрани.

Овога дана добили смо наређење од Штаба корпуса да ће нас 18 ноћу и 19 ноћу сменити са положаја јединице бугарског корпуса. На основу овога наређења, упутили смо ПГ пролетерску бригаду из Миклушеваца у с. Адашевце у близини села Шида — остале бригаде остале су на истим положајима.

Наши губитци око 60 мртвих и 120 рањених.

Штаб дивизије извршио је покрет из села Миклушеваца: до села Томпојевци, где је и задржао.

18 децембра 1944 године

Просторија (сектор дејства) исти.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија на истом простору и у току¹ дана очекују се јединице бугарског корпуса да смене XIII бригаду и делове VIII бригаде, али овога дана бугарски корпус још није стигао.

Артиљериска активност је с обе стране, а нарочито непријатељска. Само услед дејства непријатељске артиљерије имали смо два мртва и пет рањених, а један наш топ 76 мм оштећен је.

Непријатељ је вршио неколико мањих испада, али је одбијен уз губитке. Запленили смо два „шарца“.

Непријатељски губитци 30 мртвих и 50 рањених.

Наши губитци 50 мртвих и 100 *рањених; 20 је нестало.

Штаб дивизије у селу Томпојевцима.

19 децембра 1944 године

Просторија и сектор дејства исти.

Састав јединице исти.

Опис акције: Дивизија се смењује са положаја.

У току дана вођене су борбе мањег обима и сводиле су се већином на извиђачку и артиљериску делатност.

Јединице бугарске дивизије ститле су и пошто су њихови официри претходно претледали наше положаје, извр-

шале су смену XIII, VIII, I и Италијанске бригаде у времену од 16 — 18 часова.

Наше бригаде, пошто су повучене са положаја, заноћиле су у првим селима иза положаја и то: у селу Миклушевцима, Чаковцима, Спајинским Њивама и у селу Шидским Бановцима. III пролетерска бригада у селу Адашевцима.

У току дана непријатељ је имао већи број мртвих и рањених.

Наши губитци 50 мртвих и 130 рањених.

Штаб дивизије у селу Томпојевцима.

20 децембра 1944 године

Просторије, сектор дејства: Адашевци — М. Вашица — Беркасово — Шид.

Састав јединице исти.

Опис акције: Дивизија се налазила у покрету и у току дана стигла је: I пролетерска бригада у село Адашевци (западно од пута Шид — Моровић).

III пролетерска бригада у село Адашевци (источно од пута Шид — Моровић).

XIII пролетерска бригада стиже у Шид и сместила се у северну четврт села између пута Товарник — Шид и пута Шид — Сот.

VIII црногорска бригада стигла је у село М. Вашица (источно од пута Шид — Батровци). Италијанска бригада стиже у село Беркасово.

Артиљериска бригада и Тешки дивизион у село Нијемце. где су по наређењу Штаба! корпуса стављени на расположење XXI дивизији.

Противавионски дивизион на периферији Шида.

Штаб дивизије у селу Шиду.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб
Начелник,
п.пуковник
Блажо Марковић

БР. 147

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИБМЗИЈЕ ОД 21 ДЕ-
ЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА ОСЛОБО-
ЂЕЊЕ ОТОКА И ПРИВЛАКЕ'**

ШТАБ
ХИ НОУ ДИВИЗИЈЕ НОВТ
Оп. број 263
21 децембар 1944 год.

ШТАБОВИМА V, XII и XXXII БРИГАДЕ

Секција: *Вуковар и Вишковци 1 : 100.000*

После помјераша наших јединица јужно од комуникације Винковци — Шид наше јединице поставиле су се на просторију ријеке Босут — Сава у циљу напада на непријатељска упоришта Оток и Привлака и избијање на комуникацију Винковци — Слав. Брод. Лијеви сектор нашег положаја доста је мочваран и непроходан, те је тако маневрисање нашим снагама на овом сектору у многоме отежано. Десно од нас поставиле су се јединице I Бугарске армије.

На ектору Отока налази се око 2000 непријатељских војника, већином усташе и за сектор Привлаке немамо још тачно података, али свакако да је и овај непријатељски гарнизон горње јачине. Непријатељ је добро утврђен и има више узетопних одбранбених линија. Од правца Брчког ка Винковцима непријатељ стално извлачи своје снаге, те услед тога не могу се дати тачни подаци о његовој јачини.

Наш задатак је да брзим налетом овладамо Отоком и Привлаком, а затим да избијемо на комуникацију Винковци — Слав. Брод, обухватајући Винковце са јужне и југозападне стране и тиме омагућимо бугарским јединицама пробој непријатељских одбранбених линија у циљу заузимања Винковаца. Паралелно са нама на сектору од Сотина до р. Босуа бугарске јединице вршиће напад.

У овим борбама дејствоваће наша авијација.

У циљу извршења постављеног нам задатка,

I Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 21-4, к. 712.

НАРЕЂУЈЕМО:

XII Бригада:

Извршиће припреме својих јединица и са потребним: бројем снага извршити напад на непријатељско упориште дионице Будаков стан, разбити непријатељску одбранбену линију и продужити са продирањем у правцу цесте која води од Привлаке за Винковце. По избијању на цесту, запосјести к. 83, порушити мост на ријеци Босуту и исти чврсто држати у својим рукама тако, да се непријатељу не дозволи надирање у правцу Привлаке.

V Бригада:

Остаје и надаље на својем мјесту с тим, што ће све своје снаге држати у приправном стању и под оружјем тако да, када се изврши пробој фронта, иста без икаквог одуговлачења изврши покрет преко Бродарице — Дионице — Врапчана и са сјеверне стране нападне на непријатељско упориште Привлака, тј. садејствује јединицама V дивизије које имају главни задатак ликвидацију Привлаке.

XXXII Бригада:

Задржаће се и даље на свом старом мјесту све до даљег наређења.

Почетак напада на непријатељске одбранбене линије биће 22 о. м. и то артилеријска припрема почиње коректурном ватром у 7,50 часова и траје до 8,20 часова поеле чега артилерија прелази на тучну ватру и траје до 8,50 часова. Тачно у 8,50 часова извршити напад на непријатељске ровове, разбити непријатеља и наставити брзо гоњење по датим правцима уз садејство минобацачке ватре.²

Уговорени сигнални знаци који ће важити за вријеме извођења ових напада достављају се у прилогу.

Штаб дивизије налазиће се у селу Ђелетовцима код цркве. Телефонску везу са истим одржавати што чешће.

Хируршка екипа и Дивизијска боогница налазиће се у селу Нијемцима.

Б о р б е н и з н а ц и:

22-ХИ-1944. Брод — Борба.

23-ХП-1944. Осијек — Охрид.

² Види док. бр. 168.

24-ХП-1944. Вуковар —• Винковци.

25-ХН-1944. Б о р а ц — Б о с у т .

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар
п.пуковник,
Ч. Божовић³

Начелник
поручник,
Б. Никшић⁴

Командант
пуковник,
М. Шиљеговић⁵

УГОВОРНИ СИГНАЛНИ ЗНАЦИ

1. —• Црвена ракета испаљена у правцу непријатеља: да артилерија продужи путању, тј. да даље гађа преко нахпих положаја.

2. — Бела ракета испаљена у правцу непријатеља означаје: прве испаљене ракете да смо заузели прве непријатељске ровове, а даље линију до које су стигли наши дијелови. Истовремено овим сигналом даваће се знак авионима до које су линије стигли наши дијелови (предњи).

3. — Двије зелене ракете испаљене једна за другом датим правцем означаваће циљеве нашој артилерији и авионима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

21-ХИ-1944 год.

За штаб, начелник-поручник
(М. П.) [без потписа]

³ Часлав Божовић

⁴ **Бошко Никшић**

⁵ Милош Шиљеговић

БР. 150

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД
21 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА НАПАД
НА ОТОК1**

ШТАБ

•21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

О. бр. 206.

21 децембра 1944 г.

Положај

ШТАБОВИМА БРИГАДА

Наша и V дивизија добиле су задатак да дана 22 о. м. овладају линијом с. Оток — с. Привлака,² обезбеде ова места са југа и севера и -продуже надирање ка линији:

а) XXI дивизија с. Жупања.

б) V дивизија Церна — Андријашевци.

XI дпг.пчија до овлађивања линије Оток — Привлака дејствоваће левом обалом реке Босута ка моету на Босуту на комуникацији од Привлаке за Винковце. По овлађивању линијом Оток — Привлака XI дивизија поетавиће се главнином према Винковцима у Привлаци, а слабијим деловима у Отоку.

Десно од XI дивизије на сектору од Оролика до Сотина дејствоваће једна бугарска армија.

Почетак напада (јуриша) биће тачно у 8.50 часова 22 о. м. за наше трупе, а у 8 часова за бугарске трупе.

Подаци о непријатељу:

На сектору наше дивизије непријатељ је јачине од 3.500—4.000 бораца, узевши од Брчког закључно са Отоком. Састав непријатеља: усташе, Немци, домобрани и један батаљон гестаповаца. -

На сектору самог Отока непријатељска јачина је око 2.000. Наоружан са 10—12 бацача, 5 топова 76 м/м и једна батерија се налази негде на путу Оток — Привлака. Водови су наоружани са по једним или два аутоматска оружја. Нај-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 29-2, к. 1040.

² Види док. бр. 167.

веће непријатељске снаге на овом сектору су из 118 ловачке дивизије, а све јединице су под њеном директном командом. Циљ непријатељских снага на овом сектору је одбранбеног карактера, да извуку још своје преостале делове из Босне. Морал код непријатеља је врло слаб. Такође се дешавају чести сукоби између Немаца и усташа.

Непријатељ је такође са јачим снагама посео места: Врбања, Сољани, Дреновци, Рачиновци у циљу обезбеђења моста на Сави код Брчког и комуникације Брчко — Винковци.

У циљу добивеног задатка

НАРЕЂУЈЕМО:

1) IV српска ударна бригада напада Оток са истока и североистока са границом ширења десно од Ђерма, јужно од Црито права на крст путева (улица) у северном делу Отока, па улево до Дриње, обухватајући улицу лево од главне улице Отока, дејствујући према цркви и даље ка прузи Привлака — Брчко.

2) XXI бригада ослањаће се својим десним крилом на лево крило IV бригаде, а левим крилом обухватиће коту 19 на друму код Иванетићевог сл. ка Отоку, затим на коту 87, где избија на пругу, дејствујући обухватно на "Жел." станицу и даље ка центру села.

3) V српска ударна бригада дејствоваће правцем Рајковача са задатком избијања на жељ. пругу, одакле са потребним снагама врши напад и ликвидира бункере на мосту на реци Спачви и потпуно обезбеди дејство нашим јединицама на Оток, са правца Брчког. Ако постоји могућност прелаза са најмање једним батаљоном избити код куће на ивици шуме југозападно од Отока (Бранковци). Овај батаљон имаће задатак да спречи у датом случају бекство непријатеља из Отока на запад. Штаб бригаде ће проценити да ли ће тамо поћи један батаљон или више. Ово с обзиром на основни задатак бригаде затварање правца са југа.

4) Са севера између комуникације друмске — железничке од Привлаке, дејствоваће на Оток једна бригада V дивизије, док ће главнина V дивизије нападати Привлаку са југа и истока. Везу са овом јединицом, као и наше јединице између себе за све време борбе одржавати чврсто (додиром).

5) Придодата Артиљериска бригада придодате све своје противколске топове бригадама непосредно, који ће, се упо-

требити за непосредно уништавање отпорних тачака испред појединих бригада. Две батерије придодати 1У-ој на главној тачки надирања, а једну У-ој на правцу Рајковача. док ће ХХI бригада употребити сопствену батерију. Остала своја оружја поставиће **јужно** од с. Комлетинци на пројектору Криваче — Господске Њиве. Задатак артиљерије јесте: Сломити главну непријатељску линију одбране (непосредно потпомагање пешадије), држати под сталном ватром Жељ. станицу и простор око цркве у селу, као и мост на реци Спачви, где се налази један део непријатељске одбране утврђен бункерима. По разбијању и овлађивању главне одбранбене линије непријатеља померати ватру унапред испред пешадије, као и дејство на непријатељске отпорне тачке за које пешадиски делови буду тражили дејство артиљерије. Уколико буде потреба да се пре потпуним овлађивањем Отока извесне артиљериске јединице примакну ради прецизнијег дејства, ово извршити по деловима, тако да артиљерија може и за време тих покрета (пребацавања) са осталим оруђима помоћи јединицама онамо где треба, значи ватра артиљерије мора да буде увек у стању да дејствује тамо где се тражи, без прекида због пребацавања. Команданти пешадиских и артиљериских јединица састаће се још у току данашњег дана и једни друге упознати до танчина о потреби и могућности дејства.

6) Коњичка бригада остаће у резерви у с. Д. Ново Село-спремна да на заповест пређе пешадиске делове и гони непријатеља.

7) ХХХI бригада пребациће се у село Нијемци, где ће остати до добијања обуће и чекати даља наређења.

С обзиром да ће се напад извршити дању, то ноћас 21/22 о. м. извршити подилажење пешадиским деловима до најближе могуће линије пред непријатељским рововима, где се укопати и по завршетку артиљериске припреме у првом скоку доградити се непријатељске линије.

Прихват рањеника вршиће се у с. Комлетинци, где ће се налазити и две хируршке екипе. Са те просторије рањеници ће се евакуисати за с. Нијемци и даље за корпусне болнице.

Да би све јединице могле правилно извршавати своје задатке, на време обавештавати претпостављене штабове о стању на бојишту, примале наређења од претпостављених и правилно користиле садејство пешадиских и артиљериских јединица потребно је успоставити што чвршћу и гушћу те-

лефонску мрежу од најистакнутијих линија (стрељачког строја) до Штаба дивизије, како пешадиских, тако и артиљериских делова. Шеф везе ове дивизије регулисаће ово питање са расположивим средствима.

Штаб дивизије налазиће се у с. Комлетинци, са којим успоставити телефонску везу и где слати извештаје.

По завршеној ликвидацији с. Оток V бригада продужиће своје дејство низ пругу до Жељ. станице Спачве, а одатле друмом ка с. Бошњаци. На овом правцу послати један свој батаљон, па ако буде могућности за продор на том правцу, онда продужити и са остатком бригада. Поставити обезбеђења код станице Спачва и раскрснице путева према Врбањи, као ж по' авлађивању с. Бошњаци према Посавским Подгајцима.

IV бригада извршиће гоњење непријатеља ка с. Жупањи са циљем заузимања исте. По заузимању Жупање укопати се према северу од Градишта и Штитара и одбранити Жупању. По могућству са слабијим деловима заузети Штитар, где се такође утврдити. У том случају раскрсница северно од Жупање ка Штитару мора бити у нашим рукама.

XXI бригада ићи ће у колони за IV бригадом као општа резерва и према потреби помоћи ће или ^-ту за заузимање Бошњака или 1У-у за заузеће Жупање.

Ако јединице V дивизије не заузму благовремено Градиште, тј. не пођу једновремено са нама у том правцу, онда ће XXI бригада кренути да ликвидира Градиште. О овоме ће на време добити наређење.

Услов за правилно дејство и руковођење јединицама јесте што чвршћа и сталнија веза. Од правилног обавештавања зависиће да ли ћемо ми после заузећа Отока, а затим Жупање, Бошњаци искористити победу и продужити. гоњење даље, или ћемо дозволити непријатељу да се наново утврди на оближњим тачкама.

Артиљерија ће по овлађивању са Отоком кренути правцем нашег надирања ка¹ Жупањи, потпомоћи њено заузимање, а потом се постави: оа: јачим делом у Жупању, оријентисана према Градишту и Штитару, а слабијим у Бошњацима, оријентисана према Посавским Подгајцима.

Штаб дивизије по заузећу Отока налазиће се у истом, а потом на правцу Жупаше за главном коном.

Почетак дејства на Оток

Напад се изводи 22 о. м. Артиљерија изводи коректуру ватре од 7.50 до 8.20 часова. У 8.20 часова прелази на тучну

ватру, која траје до 8.50. Јуриш се изводи тачно у 8.50 часова. Са иоследњим гранатама борци морају ускакати у ровове.

Сигнални знаци

Једна црвена ракета испаљена у правцу непријатеља значи да артиљерија продужи путању, тј. да гађа даље преко наших положаја.

Бела ракета испаљена у правцу непријатеља означаје: први пут да смо заузели прве непријатељске ровове, а даље означаваће линију докле смо стигли. Ово ће истовремено значити и за авионе да бију даље, јер се ту налазе наше јединице.

Две зелене ракете испаљене једна за другом датим правцем означаваће циљеве нашој артиљерији и авионима.

Борбени знаци:

22-ХП- *Брод — Борба*
23-ХИ- *Осијек — Охрид*
24-ХП- *Вуковар — Винковци*
25-ХИ- *Борац — Босут*

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политкомесар,
п.пуковник³

Начелник,
капетан

Командант,
пуковник

Ново Матуновић Мил.[оје] С. Милојевић

(М, П.)

БР. 147

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ДВАДЕСЕТ
ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 11 ДО 20 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

ШТАБ 21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
О. Бр. 207.
21-ХП-1944 год.

Доставља извод из Операциског дневника.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВ
ЈУГОСЛАВИЈЕ

Доставља се извод из Операциског дневника за дане од
П-ХП-1944 год. до 20-ХИ-1944 године.

И-ХП-1944 године:

Задатак Дивизије офанзивног карактера. Непријатељ поседа и брани с. Оток — пругу до Саве — с. Дреновци — с. Врбању — с. Рачиновци. У Отоку, главном непријатељском упоришту на нашем сектору дејства, налази се Шеста усташка бојна, хилфсполиција и гестапо. Јачине око 1000 врјника. У осталим селима према Сави мале снаге. Намера непријатеља дефанзивног карактера-штићење нруге којом треба извући снаге из долине Дрине преко Брчког за Вуковар.

Распоред и дејство ваших бригада: На сектору II пролетерске бригаде која држи положај лево од комуникације Комлетинци — Лаћарак, непријатељ није вршио никакве нападе. Десно, на сектору IV бригаде, непријатељ је извршио демонстративан напад, али је после краће борбе враћен у с. Оток. Борба се још доцније водила на сектору XI дивизије. Непријатељ је припремио артилериску ватру тукући наше положаје и с. Комлетинци (цркву у селу).

V бригада у резерви у Д. Новом Селу. Такође и I кошичка бригада у истом селу.

XXXI бригада је посела и врши офанзивне акције на простору с. Сољани.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 21-4, к. 712.

Артиљериска бригада у Сремској Митровици у циљу формирања.

Резултати операција:

Непријатељски губици: мртвих 15, рањених 20.

Наши губици: мртвих 4, рањених 11.

Непријатељска авијација: неактивна.

Руска авијација је у неколико налета бомбардовала непријатељске положаје као и упоришта с. Отока, с. Слаковци као и Винковци.

Време облачно.

Штаб дивизије у с. Комлетинцима.

12-ХП-1944 године:

Задатак Дивизије непромењен. Непријатељ **!10седа** и брани исте положаје.

На левом крилу сектора II пролетерске бригаде после артиљериске и бацачке ватре непријатељ је предузео жесток напад на V батаљон ове бригаде. Непријатељске јаче снаге успеле су да потисну један наш батаљон, но бацањем наше резерве у борбу непријатељ је одбачен на полазне положаје. Било је губитака и на једној и на другој страни. На сектору IV бригаде, која брани фронт десно од комуникације: с. Комлетинци—с. Оток, сем извиђачке делатности није било никакве акције.

V и I коњичка бригада налазе се у с. Д. Ново Село. Један батаљон V бригаде поседа резервне положаје иекопане на каналу источно од с. Комлетинце.

Артиљериска бригада у Сремској Митровици.

Резултати операција:

Непријатељски губици: мртвих 90, рањених 50.

Наши губици: мртвих 7, рањених 38.

XXXI бригада овога дана забележила је добре резултате. Непријатељ је после артиљериске и бацачке припреме извршио напад. Штићен ватром тешког оруђа приближио се нашим положајима на 400 метара код с. Сољана. Снажним противнападом наших јединица непријатељ је у паничном бекству напустио пошожак, оставивши на терену 70 мртвих.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је успешно тукла с. Оток и комуникацију, пругу Винковци—Брчко.

Непријатељски губици од авијације су непознати.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

13-ХП-1944 године:

Задатак Дивизије непромењен. Непредатељ брани и држи исте положаје.

II пролетерска бригада држи положаје десно од цесте к. 84 лево закључно шума Иванетићев ст. Непријатељ је уз помоћ своје артиљериске ватре прешао у напад, али је одбијен изгубивши своје полазне положаје Иванетићев ст. У овој борби учествовала је цела бригада и порушила мањи део пруге Оток—Брчко и тиме онемогућила транспорт возова овом комуникацијом.

IV бригада држи положаје закључно десно р. Босут, лево цеста Комлетинци—Оток. Непријатељ је на овом сектору покушао напад, али уз помоћ II пролетер. бригаде био је одбачен, при чему су наши борци успели да овладају првим кућама с. Отока. Уз помоћ моторизације, непријатељ је добио појачање и повратио наше јединице на полазне положаје.

V бригада упутила је један батаљон у састав II пролетерске који је учествовао у акцији. Остала три батаљона налазила су се у Д. Новом Селу с тим што је један батаљон вршио фортификациске радове за прихватне положаје у с. Комлетинци.

XXXI бригада донела је одлуку да извуче своје снаге ка с. Грку [Вишњићеву] и с. Липовцу из разлога што је непријатељ појачавао гарнизоне у с. Рачиновцима, Дреновцима, Врбањи; такође је непријатељ провалио канал на Сави и тако је настала поплава позади фронта. Бригада је прилично истрошила муниције, људство остало босо, прилично изморено. Тиме се смањила ударна снага бригаде. Извлачење је било чамцима, у реду и војнички. Морал код бораца и руководилаца био је на висини иако је било доста тешкоћа газећи воду метар дубине. Једини недостатак руководства је што није на време уочио ову опасност.

Коњичка бригада налазила се у [Д.] Новом Селу као дивизиска резерва. Артиљериска бригада налазила се у Сремској Митровици јер је иста још у формирању.

Све остале самосталне јединице налазиле су се у с. Комлетинцима и Нијемцима.

Непријатељске снаге на нашем сектору су у јачини око 4000. Њихов састав: Немци, усташе, и гестаповци. Наоружани, по испољеном дејству, са 12—15 батерија, 30—40 бацача, 12—15 већих тенкова и велики број аутоматских оружја. Непријатељске намере су одбранбене. Задржати на-

534:

ше надирање и задржати положаје Винковци—Брчко, чиме осигурати извучеше својих трупа и обезбедити Брод..

Непријатељски губици: мртва 32, рањених 45.

Наши губици: мртвих 6, рањених 12.

Морал код наших јединица на завидној висини. Исхрана задовољава. Здравствено стање подбацило због босотиње и голотиње.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је активна. Успешно је бомбардовала пругу Оток—Брчко као и Винковце.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

14-XII-1944 године:

Задатак дивизије непромењен —• офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

II пролетерска бригада са три своја батаљона и једним додатим батаљоном V бригаде држи исте положаје. Непријатељ је са малим одељењима покушавао испаде али је био на време примећен и одбијен. На десном крилу сектор Оролик—Берак—Грабово отпочео је напад наших снага. Бригада је учествовала у нападу на сектору Иванетићев [ст.] салаш и држала заседу на пругу Брчко—Оток у циљу рушења исте и даље западно према с. Отоку. Напад је био демонстративног карактера.

IV бригада са три батаљона на положају закључно десно р. Босут, лево цеста к. 84. Око 14 часова непријатељ је извршио напад на два батаљона али је контраинападом наших јединица ликвидирано неколико непријатељских упоришта. У садејству II пролетерске бригаде вршили су притисак на с. Оток и успели овладати првим кућама. Борба је трајала око 3 сата, због демонстративног карактера наши су се повукли на полазне положаје.

V бригада: Један батаљон у саставу II пролетерске који је учествовао у нападу на Оток, а два батаљона су на одмору у Д. Новбм Селу. Један батаљон на фортификациским радовима за [израду] прихватних положаја у с. Комлетинцима.

XXXI бригада вршила је пребацивање у с. Грк [Вишњићево] и Липовац. У току овог дана успела су да се пребаце три батаљона у наведена места, један као заштитница остао је у с. Сољанима. Непријатељ је довлачио појачање и ометао болницу у с. Дреновцима.

Коњичка бригада налазила се у Д. Новом Селу на одмору у циљу оспособљаваша људства за нове задатке.

Артиљериска бригада у Сремској Митровици у формирању.

Непријатељске снаге, наоружање и намере на нашем сектору су исте. Преко дана је довлачио и одвлачио снаге Оток—Привлака.

Непријатељски губици: мртвих 28, рањених 40.

Сопствени губици: мртав 1, рањених-13.

Непријатељска авијација се није појављивала.

Руска авијација активна. Бомбардовала је Оток, Привлаку, Винковце и Брчко.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

15-ХП-1944 године:

Задатак Дивизије непромењен — офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

II пролетерска бригада држи положаје као и прошлог дана. Воз који је ишао из Брчког према Винковцима дошао је до порушеног дела пруге и стао, док је једна група непријатељских војника покушала да одбаци један батаљон да би оправила пругу, али у томе нису успели. У току ноћи покушавало се рушење пруге али се није успело.

IV бригада са три батаљона на положају, један у резерви. Положај исти као и прошлога дана. Непријатељ је Лпжушавао напад али је одбијен на полазне положаје. V бригада на истим положајима као и прошлога дана, два Оотаљона на положају на левом крилу II пролетерске бригаде, а остала два у Д. Новом Селу на одмору у циљу оспособљавања за нове задатке. XXXI бригада вршила је извлачење људства према с. Грку [Вишњићеву] и Липовцу. Извлачење је било у реду и војнички.

Коњичка бригада налазила се у Д. Новом Селу на одмору.

Артиљериска бригада у Сремској Митровици на формирању.

Непријатељске снаге, наоружање и намере на нашем сектору исте,

Непријатељски губици: мртвих 20, рањених 17.

Наши губици: рањен 1.

Ватром наше артиљерије и авијације оштећен је један непријатељски воз. Плена није било. Исхрана задовољава.

536:

Здравствено стање је погоршано чему је узрок голотиња и босотиња.

Непријатељске авијације није било.

Руска авијација бомбардовала положаје непријатеља као и село Оток и један воз на прузи Оток—Брчко. Време облачно и хладно.

Самосталне јединице у с. Нијемцима.

Штаб дивизије у е. Нијемцима.

16-ХП-1944 године:

Задатак Дивизије непромењен — офанзивног карактера. Непријатељ држи и брани исте положаје. II пролетерска бригада на истим положајима. На десном крилу и даље се воде жеетокe борбе. Одлуком Врховног штаба НОВ и ПОЈ II пролетерска бригада излази из састава ХХI дивизије и иде у састав II пролетерске дивизије.

IV бригада налази се на истим положајима, десно р. Босут, лево цеста. У току дана није дошло до борби.

V бригада сменила II пролетерску изузев једног батаљона који је држао цесту Оток—Комлетинци. Положај држи десно од шуме Дољани² до шуме Блато³ лево закључно. У току дана непријатељ није покушавао никакав испад.

ХХХI бригада извучила све своје делове и сместила се у Адашевци и Бачинци. У току ових акција бригада није узела радиостаницу и тиме онемогућила везу. Штабу бригаде наређено да остане до даљег наређења у циљу оспособљавања људства за нове претстојеће задатке.

Коњичка бригада се налази у Д. Новом Селу на одмору и обуци људства у војничком и политичком смислу.

Артиљериска бригада налази се у Сремској МитроЕици у формирању.

Све самосталне јединице ове дивизије смештене у с. Нијемцима.

Непријатељ у току дана није имао губитака.

Сопствених рубитака такође није било.

Морал наших јединица на завидној висини. Исхрана задовољава. Здравствено стање слабо, нарочито се осећа код ХХХI бригаде због босотиње.

У току дана примећено да је непријатељ довлачио појачање од Привлаке.

² Овај објекат није нађен на карти Вуковар 1:100.000.

³ Исто

Непријатељска јачина на нашем сектору око 5000. Састав мешовит: Немци, усташе, домобрани. Стање је променљиво: непријатељ одвлачи и довлачи снаге.

Непријатељска авијација неактивна док је артиљерија активна, наша авијација и артиљерија активна нарочито на десном крзилу.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

17-ХП-1944 године:

Задатак Дивизије непромењен — офанзивни карактер.

Непријатељ држи и брани исте положаје.

II пролетерска бригада на истим положајима са истим задатком, до 16 часова, У току наведеног дана било је само патролно извиђање.

IV бригада на истим положајима са истим задатком. Непријатељ неактиван.

V бригада држи исте положаје као и претходног дана. Непријатељ у току дана неактиван, изузев патролирања жељезничком пругом.

XXI бригада је сменила II пролетерску бригаду у с. Комлетинцима. Непријатељ није био активан ни на овом сектору, изузев што је тукао артиљериском ватром с. Комлетинци, и положаје испред села Отока.

XXXI бригада налазила се на одмору у с. Адашевци—Бачинци у циљу оспособљавања за нове задатке.

Коњичка бригада се налази у ДоњеЈл Новом Селу на одмару.

Артиљериска бригада у Сремској Митровици у циљу формирања.

Остале самосталне јединице ове дивизије смештене су у с. Нијемцима.

У току дана непријатељ није имао губитака. Сопствених губитака такође није било.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је била активна на положајима Брчко—Оток.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

18-ХП-1944 године:

Задатак Дивизије непромењен — офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

II пролетерска бригада у 8 часова је свечано испраћена од Штаба дивизије која одлази у састав II пролетерске дивизије.

IV бригада и даље на истим положајима са истим задацима. Непријатељ неактиван. V бригада је такође на својим старим положајима. Непријатељ није био активан, само је тукао положаје минобацачима и артиљеријом. XXI бригада, Један батаљон на положају а са осталим се радило на војно-политичком уздизању. Непријатељ је тукао артиљеријом ватром с. Комлетинци. Наша артиљерија је гађала и погодила школу с. Отока, где се налазила непријатељска осматрачница.

XXXI бригада на одмору у истом месту у циљу оспособљавања за нове задатке.

Коњичка бригада је у [Д.] Новом Селу на одмору.

Артиљериска бригада у Сремској Митровици где се формира.

Самосталне једрице ове дивизије у с. Нијемцима

V току дана непријатељ није имао губитака.

Сопствени губици: 1 рањен од артиљерије.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно, хладно.

Штаб Дивизије у с. Нијемцима.

19-ХП-1944 године:

Задатак Дивизије непромењен — офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада на истим положајима са истим задацима.

V бригада на истим положајима. У току дана покушавало се минирање пруге али није успело.

XXI бригада на истим положајима. На овом сектору није било никаквих промена.

XXXI бригада у с. Адашевци и Бачинци на одмору у циљу оспособљавања на нове задатке.

Коњичка бригада у Д. Новом Селу на одмору.

Артиљериска бригада у Сремској Митровици у формирању.

•У току дана и ноћи непријатељ није саобраћао комуникацијом Брчко-Оток.

Непријатељ није имао губитака.

Сопствени губици: 3 лакше рањена од непријатељске артиљерије.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно.
Штаб дивизије у с. Нијемцима.

20-ХП-1944 године:

Задатак Дивизије непромењен — офанзивни карактер.
Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада на истим положајима са истим задацима.
V бригада је на истим положајима као и претходног дана.
Упућиване су патроле ради испитивања непријатеља према
с. Отока у вези са претстојећим задацима наше дивизије.

XXI бригада је на истим положајима и са истим задацима.
Шаљу се патроле у циљу извиђања непријатеља на
прузи и с. Отоку.

XXXI бригада се налази у с. Адашевци—Бачинци на
одмору у циљу оспособљавања за нове задатке.

Коњичка бригада у Д. Новом Селу на одмору као и
оспособљавању за нове задатке.

Артиљериска бригада у Сремској Митровици у циљу
формирања.

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијемцима.

Све јединице добиле су наређење о припреми за нове
задатке које ће добити још у току дана.

Непријатељских губитака нема. Сопствених такође.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладо.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Лолиткомесар-п. пуковник
Младен С. Марин

Командант-пуковник
Михајчеј С. Милојевић

(М. П.)

БР. 152

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕТЕ СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ОД 23
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИ-
ЗИЈЕ О БОРБАМА БРИГАДЕ У ТОКУ 22 ДЕЦЕМБРА¹**

ШТАБ
V СРП. УДАРНЕ БРИГАДЕ
О. Бр.
23. XII. 1944.

Извештај о вођеним
борбама на дан 22
ов. м.

„

ШТАБУ XXI УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

Према датом задатку наша бригада је у току јучера—
шњег дана прешла у напад и водила борбу са непријате-
љем на сектору од Иванетићевог стана па у правцу преко
железничке пруге ка Бранковићевим салашима,² а са југа
од Босутских шума, тј. од моста на Спачви па железнич-
ком пругом на север до споменика,³ [а онда] ка циглани од-
носно Железничкој станици.

На том сектору непријатељ се утврдио мада у првој
борбеној линији није имао ни један бетонирани или пак од
цигле направљени бункер, али је имао ипак линију иско-
паних ровова који су били често ископани. По стрељачкој
линији непријатељ је имао прилично велике снаге и мислио
је да упорно брани положај. Наше јединице снажним напа-
дом и брзином успеле су да потпуно збуне непријатеља и
даље га прогоне на своме правцу. За овај напад је нарочито
активна била наша артиљерија која је прецизно погађала
све циљеве који су пред њу постављени, а коректура ватре
вршена је преко телефона који су били постављени у пр-
вим борбеним линијама. Најутврђеније тачке непријатеља
биле су на железничкој прузи код моста на Спачви као и
на железничкој прузи ближе споменику где су биле непри-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 55-3, к. 1041.

² Бранковци

³ Односи се на усамљени крст, триг. 93. ,

јатељске баракe. На другим линијама непријатељ се бранио много слабије изузев из бункера.

Наше јединице запоселе су положаје: на мосту на Спачви према Брчком, на Бранковићевим салашима западно од железничке пруге на нашем сектору, онда према Железничкој станици и на сектору између ХХI бригаде и нас, које [је] требало да поседне ХХI бригада. Један батаљон смо оставили као заштитницу на Ђурђевићевим салашима⁴ а према наређењу једног од **ч.Ланова** тога штаба ради бочног осигурања.

У току вођених борби јуче наше јединице убиле су око 40 непријатељских војника и официра. Заплениле су 4 „шарца“, 20 пушака, 2.000 пушчаних метака, 21 ручну бомбу, и пуно одеће које је непријатељ оставио на положају.

Ми смо имали: 4 мртва и 14 рањених. Од нашег оружја није непријатељу пао ништа у руке. Из ХХI бригаде наше превијалиште упутило је око 30 рањеника. За ове рањенике њихове јединице не знају ништа па би требало известити њихрве команде о томе.

Муниције је истрошено прилично доста, али за сада имамо муниције.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.) За штаб
Начелник, капетан
Раде Обрадовић

4 "Ђурђевићев ст.

БР. 147

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД
24 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ
КОРПУСА НОВЈ О ЈАЧИНИ НЕПРИЈАТЕЉСКИХ СНАГА У
ОТОКУ И РАСПОРЕДУ ДИВИЗИЈЕ¹**

ШТАБ
•21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ
О. бр. 208
24 децембра 1944 г.
Положај

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ,

Непријатељска јачина у с. Отоку је око 2500 војника: Немаца, усташа и „Шуцполиције“. Циљ: адбранбени карактер, заштита комуникација Брчко—Винковци и спречавање нашег даљег надирања.

У самом Отоку непријатељ је наоружан са 18 тешких •бацача, и око 65 аутоматских оруђа. Ова су се оруђа у току јучерашњег дана испољила, као и 3 топа.

Распоред наших снага у току јучерашњег дана био је •следећи:

1) IV бригада држала је положај: угао с. Оток и пута Оток—Привлака закључно лево на слово „О“ с. Отока.

2) XXI бригада закључно деено слово „О“ с. Отока, лево закључно са капелом кота 87.

3) V бригада са једним својим делом затварала је пругу Брчко—Оток, а са својом главнином посела је с. Бранковци северно к. 93 и северозападно избила на коту 90, јуче у 15 часова.

4) XXXI бригада синоћ у 17 часова са 250 оспособљених бораца сменила је делове V бригаде и затворила правац комуникације Брчко—Оток, са својим истуреним деловима у правцу с. Живачине.

Смењени делови V бригаде надирали су у правцу жељ. станице. У заједници са главнином дејствовали западно на с. Оток.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторишког института, под бр. 21-4, к. 712.

У току последња 24 часа наши су два пута вршили напад на с. Оток, и циглана је два пута прелазила из руке у руку.

Последњи напад који је трајао од 18 до 22 часа, где је артиљерија извршила своју припрему и у току читаве борбе садејствовала, н [напад] са пешадијом није успео јер је непријатељ јачим снагама извршио контранапад и потиснуо нашу IV и XXI бригаду на полазне положаје.

Синоћ у 16 часова наша Коњичка бригада добила је задатак да се пребаци преко Рајковаче, Бранковци, Врањево и да испита положаје у правцу Градишта и Жупање. Један ескадрон упао је у Градиште, где је наишао: на отпор. Бсрба је вођена 1 сат. Непријатељски губици у току ове борбе: 12 мртвих, више рањених и 3 заробљена. Сопствени губици у овој борби: 3 мртва, и 3 рањена. Непријатељска јачина у Градишту била је око: 100 домобрана, 20 усташа и 20 Немца.

Такође, је један ескадрон пошао у правцу Жупање и БО(Шњаци.- Поред наведених места наишли су на јачи отпор и повратили се у с. Врањево. Јачина непријатељских снага у Жупањи је 700 усташа, 200 домобрана.

У току јучерашњег даца из Винковаца у Жупању су стигла 11, тенка и 20 камиона.

У току ноћи непријатељ је добио веће појачање у Отоку.

У току борбе на Отоку непријатељски губици су: 500 мртвих, око 600 рањених и 22 заробљена. Међу убијеним непријатељским вајницима налази се већи број официра,

Сопствени губици: 362 рањена, 145 мртвих, 74 контузована.

У току борбе запленили смо 8 аутоматских оруђа, нешто муниције и нешто друге ратне спреме.

Садашњи распоред наших јединица: • • •

IV и XXI- бригада на истим јучерашњим; положајима.

Главнина V бригаде налази се на простору к. 93—к. 90 и близу жељ. пруге к. 89, док са једним батаљоном налази се у с. Бранковци у циљу обезбеђења од непријатељских снага у с. Жупањи и Бошњаци.

Коњичка бригада налази се са својом главнином у с. Врањевоу, а један ескадрон у Микинац ст.

Услед хладноће дешавају се чести застоји аутоматских оруђа.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУЈ

. (М. П.)

. . Начелник, капетан

Ново Матуновић

БР. 154

**ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ТРИНАЕСТЕ ПРОЛЕТЕРС-
СКЕ БРИГАДЕ „РАДЕ КОНЧАР“ ОД 25 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД.
ШТАБУ ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ¹**

ШТАБ
ХШ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ
„РАДЕ КОНЧАР“
Број: 35/44
Дана, 25. XII. 1944 године.

Предмет: *Оперативни извештај*

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Достављамо Вам петнаестодневни оперативни извјештај од 10. XII до 25. XII. 1944 године.

1. — Дана 11 и 12 ов. мјес. Бригада се налазила на одмору у с. Длачи и сређивала се за предстојеће борбе.

2. — Дана, 13. ов. мјес. у 10 сати извршила Бригада покрет за с. Миклушевци, гдје смо стигли у 11.30 сати. Истога дана послје подне према наређењу извршили смо смјену од два батаљона VIII црногорске бригаде на положајима од к. 109 испред с. Пст. Грабово са лијевим крилом до елизу Жељез. ст. Грабово. Један батаљон смо имали у непосредној резерви са јужне стране мочваре од к. 105 до к. 101—Кајшевац. Оетали дјелови Бригаде налазили су се у с. Миклушевци.

3. — Дана, 14. ов. мјес. према наређењу Штаба дивизије од 7—8 часова била је припрема и тучење артиљеријом, а. у 8 часова извршили смо напад на нашем правцу, тј. на пустару Грабово са два батаљона. Наш IV. батаљон, који је био на дееном крилу, успио је истјерати непријатеља из његових предстражарских положаја, али услјед јаке ми-траљеске ватре са наше стране, тј. од наше артиљерије, која је тукла тачно по стрељачком строју, и противнападом непријатеља, батаљон је био одбачен на своје полазне положаје. I батаљон, који је био на лијевом крилу, успио је са једном четом да заузме пут, који води од Жељез. ст. Грабско за с. Грабово у дужини од 1 км док оетали дио лу-

¹ Копија оригинала, писана машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 32-2, к. 727.

-га према с.[елу], није заузео. Тај батаљон је те положаје задржао, али услијед слабог садејства наше артиљерије није могао напријед да заузме слиједеће непријатељске положаје. Истога дана у 16 часова извршили смо поновно напад и на сектору IV батаљона успјели смо истјерати непријатеља из његовог положаја, али у то вријеме непријатељ је убацио 3 борна кола у противнапад, тако да је одбацио батаљон на полазне положаје. У 20 часова истог дана, организирали смо напад, тако да смо измјенили два батаљона на положај и у 20 часова извршили напад, али ни тај није успио.

4. — Дана, 15. ов. мјес. налазили смо се на истом положају, гдје смо водили борбу локалног карактера..

5. — Дана 16 ов. мјес. у 10 часова извршили смо поновно напад, али у том нападу нисмо имали успјеха.

6. — Дана 17, 18 и 19 ов. мјес. држали смо положај дефанзивног карактера.

7. — Ноћу између 19 и 20 ов. мјес. смјенуле су нас на њашим положајима бугарске јединице, док је бригада дана 20. ов. мјес. у 4 сата у јутро кренула у Шид, гдје се и сада налази на одмору.

8. — Од 20 до 25. XII. 1944 године Бригада се налазила у Шиду, гдје смо добили попуну нових бораца са којима се ради на обуци, изучавању руковања са оружјем, ратном службом и борбеном обуком.

9. — Санитетска, Интендантска и Обавештајна служба у овим борбама била је задовољавајућа.

10. — У свим тим борбама непријатељ је имао слиједеће губитке: у мртвима 122, у рањеним 153 војника.

11. — Наши губици су слиједећи: погинула 43 друга, рањена 134 друга и 23 нестала. У тим борбама наши губици у оружју су слиједећи: 3 п. митраљеза, 8 пушака, 11 шмајсера (то је уништено), а нестало 12 шмајсера, 1300 комада муниције и 7 пушака. Заплијењеног оружја од непријатеља нема.

12. — Утрошак муниције у овим борбама је слиједећи:

Пушчане и митраљеске	43.860	комада
Шмајсерске	46.760	"
Мина 82 м/м _____	2.241	"
Мина 50 м/м	50	"
Офанзивних бомби	37	"
Дефанзивних бомби	14	"
Противтенковке муниције	120	"
Граната 45 м/м	633	"

КРИТИЧКИ ОСВРТ:

У тим борбама, које смо водили било је доста недостатака, с обзиром слабог познавања тактике фронталног ратовања, с једне стране, а с друге стране било је и неодлучности. Пошто смо се са тим свим упознали, у слиједећим борбама надамо се бољим резултатима, који свакако морају бити.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Полит. комесар,
мајор

Кома.нда Јнт,
мајор

БР. 155

НАРЕДБА ГЛАВНОГ ШТАБА НОВ И ПО ВОЈВОДИНЕ ОД 26 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. О ПОСТАВЉАЊУ РУКОВОДИЛАЦА¹

ГЛАВНИ ШТАБ
НОВ и ПО ВОЈВОДИНЕ
Пов. Број 79
дана 26 децембра 1944

ШТАБУ XVI, XXXVI и 51 ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

1. — У прилогу вам достављамо Наредбу Врховног штаба НОВ и ПОЈ од 13. XII. 1944. год., о организацији пропагандног и културно-просветног рада у НОВ.²

2. — На основу те наредбе у Пропагандно одељење ГШ НОВ и ПО Војводине постављају се:

За начелника Пропагандног одељења, друг ГОЈКО ОКЛОБИЦИЈА,

За шефа Отсека за политичку пропаганду друг ЂОРЂЕ ПОПОВИЋ,

за шефа Културно-просветног отсека, друг БОРА ЛЕОНТИЋ,

за шефа Отсека за штампу друг РАТКО МАМУЗИЋ,

¹ Оригинал, писан мангином, налази -се у архиви Војноисториског института, под рег. бр. 17-9, к. 211.

»- Наредба Врховног штаба НОВ и ПОЈ биће штампана у Зборнику, том II.

за шефа Фото-секције друг НИКОЈА ПЈАВШИЋ,
за шефа Секције за уметничку делатност друг ЛЕОНИД
ДИМОВ, I -

Шефови осталих секција, предвиђених поменутом наредбом, биће накнадно одређени.

3. — Штабови дивизија ће за сада у духу поменуте наредбе ВШ организовати пропагандне ошсеке код штаба дивизије, док ће код штабова бригада одредити бар по једног друга за културно-просветно васпитавање, за штампу и за фото-секцију. Тежити да се што је могуће пре формирају пропагандни отсеци и при штабовима бригада, као што је то предвиђено поменутом наредбом ВШ.

У пропагандне отсеке настојати да обавезно уђу **ДРЈТОВИ** који имају довољно стручног знања! за те послове и да буду политички проверени.

4. — Из Пропагандног одељења при нашем штабу биће упућени у сваку дивизију по један руководилац у циљу помоћи штабовима дивизија око организације пролагандних отсека.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

За штаб,
политички комесар,
пуковник
Б.[ранко] Петричевић

, ; ;

БР. 152

**ИЗВОД ИЗ КЊИГЕ ДЕПЕША ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ
КОРПУСА НОВЈ**

гр. 173

После два дана тешких и упорних борби савлађујући густа лтинска поља¹ и дубоки систем пољских утврђења наше јединице су пробиле непријатељску линију у Срему на сектору Визић—Мартинци и заузели следећа насеља: Визић, Љубу, Сот, Ердвик, Мартинци, Кузмин, Кукујевци, Бачинци, Привина Глава, Беркасово, Гибарац, Босут, Вишњићево, Моровић и Адашевци. Непријатељ је претрпио следеће губитке: 1130 мртвих и 46 заробљених. Заплењено: један тенк, 6 толова, 13 бацача, 76 п. митраљеза и митраљеза, 600 пушака, 1 аутомобил, 35 коњских кола и већа количина пушчане, бацачке и топовске муниције. Успешно је садејствовала наша авијација.

5-ХП-1944

Пеко²

6 гр. 41

На мјесто погинулог Машковића³ поставили смо за команданта 8 Црногорске бригаде капетана Раичевића Рада досадашњег команданта батаљона исте бригаде.

7-ХП-1944

Пеко

За Арса⁴

8 гр. 244

У наставку борбе гдје је непријатељ и даље давао жилав отпор наше јединице су савладале добро организовану и фортификацијски утврђену линију и продужиле са разбијањем непријатељских утврђених пскожаја ослобађајући села и варошице.

Товарник, који је био утврђен пољским и привременим утврђењима, очајнички [је] брањен. Наше јединице су успје-

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисториског дагститута, под рег. бр. 2/63-1, к. 372.

² Пеко Дапчевић

³ Народни херој Саво Машковић

* Арсо Јовановић

ле да пробију утврђења и да потпуно униште овај непријатељски гарнизон. Ослобођени су Шид, Сремска Рача, Товарник, Адашевци, [М.] Вашице, Батровци, Липовац, Илинци, Подграђе, Нијемци, *Комлетици* и Оток. Од поеледњег извјештаја до данас наше јединице су постигле следеће резултате: Убијено 2571 непријатељских војника и официра и заробљено 316 непријатељских војника и официра. Заплијењено: 1 тенк, 21 *топ*, 14 бацача, 146 митраљеза и пушкомитраљеза, 1600 пушака, 5 аутомобила, 25 моторцикла, 183 коњска кола, 1 магацин муниције и друге спреме и материјала. Уништено 6 тенкова.

7-ХП-1944

Пеко

12 гр. 110 ДДА

Настављајући напредовање наше јединице ослободиле су слиједећа насеља: Илачу, Шидски Бановци, Томпојевци, Чаковци, Миклушевци и Ђелетовци. Непријатељ врши јаке противнападе на нашем лијевом крилу. У овим борбама непријатељ је имао слиједеће губитке: 490 мртвих, 136 заробљених војника и официра. Уништено два тенка, заплијењено три топа, осам бацача, 16 митраљеза и п. митраљеза, више пушака, једна радио-станица, 5 камиона, један магацин нагазних мина, један магацин одеће и хране.

8-ХИ-1944

Пеко

15 гр. 85

Настављајући офанзивне операције у Срему, ломећи жилав отпор и савлађујући готово непроходан терен наше јединице ослободиле су Сољани и Рачиновци. У овим борбама непријатељу су нанесени следећи губици:

Убијено и заробљено 564 непријатељска официра и војника; заплијењено: 8 топова, 2 бацача, 150 коња и разне спреме и муниције.

9-ХН-1944

Пеко

18 гр. 98

Непријатељ по сваку цијену брани линију: Сотин—станица Грабово—Оролик—Оток. Има јака утврђења и густа минска

550:

поља дуж мочзаре. Жељ. пругу Винковци—Брчко држи ради извлачеша снага из Босне. Према подацима двије дивизије у покрету преко Брчког и. Отока, чело стигло у Винковце. Босутске шуме поплављене и непроходне. Задњих дана имали (Смо осјетне губитке.

10-ХН-1944

Плави⁵

20 гр. 82

Непријатељ стално довлачи већа појачања., врши противнападе тежећи да поврати извјене тачке, али у овом не успјева. Непријатељ је у тим покушајима имао следеће губитке: 266 мртвих војника и официра. Заплијењено: 2 митраљеза, 30 пушака, 1 камион, те друге спреме и материјала. Уништен: 1 тенк и 1 топ.

11-ХП-1944

Пеко

23 гр. 82

Постигли смо извјесне успјехе. Заузели прву линију између Сотина и Гајића, али фронт још нијесмо пробијали. Ни Руси више нијесу направили. Данас вршимо даљи пробој. Непријатељска линија организована по дубини и бију се до последњег уз подршку око 40 тенкова и доста артиљерије. Са Ко-чом⁶ и Костом⁷ имамо радио везу.

15-ХП-1944

Пеко

24 гр. 138

Непријатељску лхшију на сектору Сотин—Оролик нијесмо успјели пробити ни у поновном нападу. Непријатељ врши протунападе дуж читавог фронта и довлачи јача појачања а нарочито у артиљерији. На Прву дивизију сјеверно од Берака [непријатељ је] јуче вршио дванаест протунапада, уз садејство тенкова. Непријатељ одбијен уз губитке 800 мртвих и рањених. На читавом сектору непријатељ имао преко 1100 мртвих и рањених. Непријатељ има организован дубински систем одбране до иза Винковаца. Данас са Русима на

⁵ Мијалко Годоровић-Плави

⁶ Коча Поповић

⁷ Коста Нађ

храјњем десном крилу вршимо напад у **циљу** пробоја. Наиги губици [су] осјетни.
16-ХН-1944 у 10.30.

Пеко

26 гр. 21

ддд-

На сектору пред нама Њемцима дошло појачање — читава Стоседамнаеста дивизија.
16-ХН-1944 у 15 ч.

Пеко

ддд.

30 гр. 212

И поред упорних и организованих напада од четрнаестог о. м. до данас, уз подршку све артиљерије, заједно са руским корпусом, нијесмо успјели пробити непријатељски систем одбране — иако смо на неким мјестима продирали до три км, а на читавом фронту узели смо све предње ровове. Непријатељски систем одбране организован је по дубини до Винковаца и потребно је много веће масирање артиљерије и технике за пробијање тога фронта, опет уз велике сопствене губитке. Доласком Бугара снаге се неће појачати, а техника ће се смањити — Ми смо сада постављени на сектору без и једног пута на правцу наших операција. У операцијама од 14 о. м. до данас непријатељ је имао 3200 мртвих и рањених на нашем сектору. Наши губици 1700 избачених из строја. Мишљења) смо да би друг командант требао доћи код вас ради објашњења ситуације и наших предлога. Молимо одговор.

16-ХП-1944

Пеко-Плави

31 гр. 205

Предлажемо за похвалу Прву пролетерску дивизију за тешке и упорне бојеве које је водила од 3 до 20 о. мј. у којима је постигла следеће резултате:

Избацили из строја 5320 непријатељских војника и официра.

Заплијенила: топова разног калибра 26, митраљеза и пушкомитраљеза 147, радиостаница 8, бацача 20, унииггила и заплијенила 5 тенкова, заплијенила 21 возило, 400.000 метак разне муниције и неколико вагона хране и друге спреме.

552:

Мишљења смо да дивизија заслужује да јој буде изражена захвалност за тешке и упорне бојеве, за упорност и сналажење у новом начину ратовања и за високи морал који су показали борци, подофицири, официри и политички комесари дивизије, без обзира на огромне теренске и временске тешкоће, голотињу и босотињу, као и необученост новомобилисаног људства.

21-ХП-1944

Пеко-Плави

33 тр. В Ш 24

Јутрос у девет чаеова отпочели смо заједно са Бугарима огапти напад. Имамо мањих успјеха.

Пеко

35 гр.

Пресјекли смо жељ. пругу Брчко—Винковци јужно од Отока и друм Оток—Прирлака. Узели смо неколико група кућа на периферији. Воде се и даље жестоке борбе за Оток који брани око 4000 Немаца и усташа.

23-ХП-1944

Пеко

39 гр.

Воде се и даље жестоке борбе за Оток. Непр. се пробио са неколико тенкова из Привлаке.

25-ХП-1944

Пеко

36 гр. 71

Непријатељ са четири тенка и шест стотина војника уз помоћ артиљерије интервенисао од Привлаке. Оштећена два „Тигра“ а један мањи уништен; непријатељ одбачен. Оток отсечен сасвим. У досадашњим борбама избачено из строја осам стотина непријатељских војника. Непријатељ се бори до последњег.

Пеко

40 гр. 128

Непријатељ упорно и по сваку цијену брани Оток. Довлачи већа појачања и моторизацију. Досада су се испољили у бор-

553:

би са нама дјелови: Прве алписке, Сто седамнаесте, Сто осамнаесте и Двјеста шездесет четврте њемачке дивизије, поред усташких јединица. Наши губици у мртвим, рањеним и смрзнутим до двије хиљаде, међу којима знатан проценат руковођилаца. Непријатељу избачено из строја око 2500 војника и официра; заплијењено 25 аутоматских оруђа. Јединице сморали повући источно од Отока.⁸
26-ХП-1944.

Пеко-Плави

БР. 157

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ПЕТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 27 ДЕЦЕМБРА
1944 ГОД. ШТАБУ ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
О БОРБАМА ДИВИЗИЈЕ У ТОКУ 25 ДЕЦЕМБРА¹**

ШТАБ
V УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Бр. 387
27-ХП-1944 г.
у ч.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

Положај

Достављамо Вам извјештај о борбама које је водила наша дивизија у току 25-ог о. м.

Ситуација на крају 24 о. м. на сектору дивизије била је следећа:

I КРАЈИШКА БРИГАДА држала је чврсто своје положаје сјевероисточно од с. Отока. Десно се везивала са нашом X Крајишком бригадом а лијево са јединицама XXI ДИВИЗИЈЕ.

⁸ Сви радиограмски извештаји Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ послати су Врховном штабу НОВ и ПОЈ.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 22-4, к. 782-А.

554:

Наша X БРИГАДА налазила се на положајима источно од цесте с. Привлака — с. Оток (око 100 метара од цесте), са једним дијелом оријентисана сјеверозападно од коте 84 више Оздановчевог стана и везивала се десно са I ЈУГОСЛОВЕНСКОМ БРИГАДОМ² и лијево са нашом I КРАЈИШКОМ БРИГАДОМ.

Наша I ЈУГОСЛОВЕНСКА БРИГАДА налазила се је од X КРАЈИШКЕ БРИГАДЕ удесно преко реда кућа Оздановчевог стана тако да је крајње сјеверне куће, њих 4—5, држао непријатељ, а затим право сјеверно до к. 84, од ове коте право источно на к. 84 — преко канала Скела, па даље низ Босут оријентисана ка Босуту и шуми Дионица.

У току 24 о. м. наша IV КРАЈИШКА БРИГАДА била је на одмору у с. Комлетинци, те услијед нове ситуације ноћу 24/25 иста је била упућена из с. Комлетинаца преко Бранковци, јужно од с. Отока, до насеља Млаке тако да преко цесте и Лудара дејствује на цесту Оток—Привлака у [садејству] са нашом X КРАЈИШКОМ БРИГАДОМ.

ДИВИЗИСКА АРТИЉЕРИЈА била је на својим ранијим положајима, но с тим што су извјесне батерије биле померене ближе ка непријатељу.

Непријатељ је држао следеће положаје:

Чврсто је држао с. Оток, цесту Оток—Привлака, гдје се на западној страни цесте на положајима Лудара био јако утврдио и положај добро организовао. Такође источни део Шумице био је јако утврдио. Његова артиљерија тукла је наше положаје из с. Привлаке и с. Нови Јанковци док је на положајима западно од цесте имао и приличан број бацача. Ноћу 24/25 о. м. непријатељ шаље два батаљона у циљу појачања својих положаја и вршење напада на наше јединице и то: један батаљон правцем с. Привлака — к. 86} на каналу Ервеница — преко шуме Рипача, тако да су се спојили са њиховом групом у сјеверном реду кућа од Оздановчевог стана. Други батаљон Њемаца дошао је од с. Привлаке на положаје Шумица—Лудара; и имао је за задатак да дејствује преко цесте у правцу нашег положаја једновремено када и онај први батаљон нападне, такорећи са леђа, наше положаје у јужном дјелу Оздановчевог стана и западно од ових.

² Прва југословенска бригада формирана 1 јуна 1944 године у СССР-у највећим делом од заробљеника из фашистичких војних формација. Бригада је дошла у Југославију 6 октобра 1944 године.

Ток *акције* ноћу 24/25 и 25 о. м.

Непрмијатељ је извршио напад на положаје наше X Бригаде источно од цесте Оток—Привлака уз садејство 3 тенка. Напад је био доста јак, тако да се наш стрељачки строј морао повући мало назад, али снажним противнападом непријатељ је одбачен и наши су поново посјели ранији положај. У току ноћи непријатељ је више пута локушавао, али није имао успјесха. Око 7 часова 25-ог о. м. батаљон — непријатељски, који се провукао и спојио са малом групом Немаца у сјеверном реду кућа Оздановчевих станова — зашао је кроз шуму неопажено и напао наше дјелове у шуми западно од овог реда кућа — Озданчевог стана. Послије првог налета непријатеља, иако мало збуњени, наши су се прибрали, помијешали су се са непријатељем и успјели су да га уз тешке губитке поврате назад [на] сјевер ка шуми Рипачи. Иако десеткован овај непријатељски батаљон је у току дана више пута покушавао нападе, али безуспешно.

Једновремено када је овај батаљон вршио напад са леђа, непријатељ је напао наше положаје источно од цесте Оток—Привлака, у намери да би наше снаге овдје потпуно опколио и уништио. Међутим, овом непријатељу није понхало за руком да спроведе своје намјере, већ су наши остајали увијек на својим положајима наносећи непријатељу осетне губитке.

Око 16 часова непријатељ је поновио напад са цесте уз садејство тенкова. Но, ни овај напад непријатеља није успио и наше јединице, т. ј. X КРАЈИШКА БРИГАДА, остала је на својим ранијим положајима. У току ноћи 25/26 о. м., а око 19 часова, непријатељ је повукао своје тенкове те је један батаљон X КРАЈИШКЕ БРИГАДЕ вршио напад и изашао на цесту са својим дјеловима, али под снажном непријатељском ватром, исти се је морао повући на своје раније положаје.

I ЈУГОСЛОВЕНСКА БРИГАДА у току овога дана није имала неких већих борби до мјестимично препуцавање са непријатељем.

I КРАЈИШКА БРИГАДА, такођер није имала јачих борби, сем њеног Трећег батаљона, који је био у бригадној резерви, а по наладу непријатеља са леђа, напао је непријатеља, те тако у заједници са дјеловима X Бригаде успели су да протерају непријатеља. На осталом дјелу поотожаја није било промена. Отварана је минобацачка ватра и ватра из аутоматских оруђа.

556:

IV КРАЈИШКА БРИГАДА: ноћу 24/25 о. м. бригада је добила наређење да се крене, како смо раније навели, и дејствује преко Лударе на цесту у циљу спајања са X Бригадом и изошовања непријатељских снага у с. Оток. Напад је отпочео у 9.30 часова 25 о. м. тако што је Други батаљон ове бригаде дејствовао према с. Отоку са сјеверо-западне стране, Трећи батаљон нападао је Лударе и ка цести, 4 Батаљон повезао се је са Коњичком бригадом и био је оријентисан ка с. Жупањи јер се приметио непријатељ са те стране, док Први батаљон био је у резерви.

Батаљон који је нападао ка селу Оток није имао неке успјехе јер се непријатељ упорно бранио, док батаљон који је нападао преко Лудара ка цести, успјео је упасти у прве непријатељске ровове на самој цести, гдје су били непријатељски војници. Отпочела је борба прса у прса. Упад у непријатељске ровове извршила су два вода овога батаљона док остали дјелови нису успјели упасти у ровове услед јаке непријатељске одбранбене ватре. Овог момента стигла су три непријатељска тенка који су припомогли својој пјешадији у снажном отварању ватре. Појава тенкова услједила је повлачење дјела овог батаљона, који није био у рововима, пошто се налазио на брисаном терену. Ова два вода водили су борбу од 10 до 16 часова, када је поново предузет снажан напад тако да би се ослободили горе поменути водови, али је бишо касно и исти су изгинули сем пол. комесара и три друга који су били рањени. Овај упад са овим батаљоном услједио је, јер V Козарска бригада требало је бити у западном дјелу Шумице и на прузи, међутим, она се повукла са тих положаја.

Непријатељ који је наступао од ЖУПАЊЕ био је одбијен и повраћен назад од стране IV батаљона Крајишке бригаде и дјелова Коњичке бригаде.

У току свих борби од 22 о. м. наша артиљерија снажно је потпомагала пјешадију дејствујући доста прецизно и јаком ватром. Тукла је непријатељске утврђене линије веће покрете, непријатељску артиљерију и тенкове.

Ноћу 25/26 о. м. дивизија је добила наређење о поседувању нових положаја и повлачења једног дијела. снага у резерву — на одоор. Сада наши положаји су следећи: са две бригаде (II Крајишка и I Југословенска) држимо положаје према р. Босуту—Скела—к. 83—па затим каналом све до пута ОТОК—Комлетинци, истурајући извиђачка одељења у правцу непријатеља.

Садашње положаје добро утврђујемо како по фронту тако и по дубини у ком циљу смо послали Инжињерски батаљон.

До овога часа, на сектору наше дивизије није било никаквих промена, нити су осмотрени непријатељски покрети у правцу наших положаја.

У свим овим борбама од 22. о. м. па до 26. о. м. наша дивизија имала је следеће губитке по бригадама, и то:

1. — I Бригада (Крајишка) рањена 292 — мртвих 98, несталих 10, премрзла 84. Од рањених умрло 20.

2. — IV Бригада Крајишка: рањена 332, мртвих 111, нестало 1. Од рањених умрло 25.

3. — X Крајишка бригада: рањених 295, мртва 53. Од рањених умрло 23.

4. — I Југословенска! бригада: рањена 132, мртвих 45, несталих 1. Од рањених умрло 6.

5. — Дивизиска артиљерија: рањена 23, мртвих 7. Од рањених умрла 3. Од коња убијено 13, рањено 13.

6. — Инжињерски батаљон: 3 рањена. Од курира 1 рањен, 1 погинуо.

УКУПНО:

рањених 1.078, пошннулих 315, несталих 18. Умрло од рана 77.

[рањених мање] 77. [умрлих више] 77

Свега рањених: 1.001. пог. умрл. 392

У току ових акција наши губици у оружју су слиједећи: 78 пушака; 44 пушкомитраљеза; 59 стројница; 5 противтенковских пушака; 2 мала бацача; 25 пиштоља; 2 тешка митраљеза; 28 полуаутоматских пушака; оштећена 2, а уништен један; противколски топ 45 мм.

Ови; губици у оружју нису паши сви у руке непријатељу већ је један знатан део оштећен у току борбе, један је део заробљен и пао' непријатељу у руке, док је један део изгубљен у току борбе. /

Заплијењено: 22 пушкомитраљеза „Шарца“, 8 Атројница, 3 двогледа, 6 пиштоља, 32 пушке, 1 лаки бацача, 100 комада ручних бомби и око 10.000 разних метака.

Поред горњег заплијењено је разне војничке спреме и другог материјала као и двије мале радио-станице из тенка — отпремна и пријемна радио-станција.

Непријатељски губици:

Непријатељски губици нису могли [бити] тачно устaновљени, пошто нисмо освојили непријатељске положаје, али по извјештају наших јединица број мртвих непријатељских војника могао би бити око 450. Услијед снажног дејства наше артиљерије непријатељски губици у рањеним вјероватно су велики. У току борбе наши су заробили 12 непријатељских војника.

Колико је утврђено непријатељу је оштећено: 1 тенк, 3 бацача, 2 камиона, 1 луксузни ауто, 1 топ; док му је уништено 1 тенк средње тонаже, 2 коњска кола са муницијом и другим материјалом, као и 5 коња.

Мишљење о акцији:

Све припреме, како од стране артиљерије, тако и од стране пјешадиских јединица биле су добро извршене. Сама акција одвијала се према добијеним и датим наређењима. Морал и држање људства били су доста добри. Разлог да акција није успјела лежи у недовољној искоришћености покрета пјешадије за вријеме артиљериске припреме и што нови борци немају довољно умешности у руковању са аутоматским оруђима, противколским пушкама и др. оружјем којим су борци наоружани, с једне стране, а с друге стране, велика упорност непријатеља, јако утврђени његови положаји како по фронту тако и по дубини, редовно добијање појачања и употреба у борби тенкова.

У овим борбама установљено је да од процената погинулих са/чињава један велики део етарјешинског кадра, који у борби заиста служе примером својим младим борцима.

Веза, дотур муниције, указивање прве помоћи рањеницима као и њихово транспортовање и пренос до Дивизишког превијалишта функционисали су доста добро, међутим, одавде да даље у назад доста слабо, што би у будуће требало свакако отклонити, односно поправити.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Полкомесар, п. пуковник
И. Матерић³

Командант, пуковник
Милутин Морача

(М. П.)

БР. 150

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ПЕТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 27 ДЕЦЕМ-
БРА 1944 ГОД. НАЧЕЛНИКУ АРТИЉЕГИСКОГ ОТСЕКА И
ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА САДЕЈСТВО ЈЕДИНИЦАМА ПРВЕ
БУГАРСКЕ АРМИЈЕ¹**

ШТАБ
V УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
О. Бр. 388/44
27 децембра 1944 г.
у 23 ч

НАЧЕЛНИКУ АРТ. ОТСЕКА, ШТАБУ I КРАЈИШКЕ БРИ-
ГАДЕ И ШТАБУ I ЈУГОСЛОВЕНСКЕ БРИГАДЕ V УДАРНЕ
ДИВИЗИЈЕ

Положај

Непријатељ се налази на својим ранијим положајима и у току јучерашњег и данашњег дана нису примећени никакви покрети у правцу наших положаја. ..

На сектору XXI дивизије, западно од с. Отока, на просторији Бранковаца, примећени су непријатељски покрети у правцу пруге и ка Рајковачи. Овде је непријатељ имао и неколико тенкова. Јединице XXI дивизије су ове непријатељске покрете зауставиле.

У циљу пробијаша непријатељске линије Сотин—Оролик—Оток, I бугарска армија извршити ће напад на непријатељске утврђене положаје на свом левом крилу, код Оролика.

Такођер и наша, XXI и XI дивизија извршити ће снажан напад на свом сектору, т. ј. XXI дивизија на сектору с. Оток—Бранковци и даље, док XI дивизија шумом Дионица и даље, према раније добивеном задатку.

Задатак наше дивизије је да снажним и енергичним нападом на свом *сектору* нападне и протера непријатеља. Све ово ради садејства јединицама I бугарске армије.²

Ради извршења предњег,

**1 Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског -института, под бр. 29-2, к. 1040.**

² Види док. бр. 167.

наређујемо:

1.) I крајишка бригада извршити ће напад на непријатеља са свог сектора, и то са нешто евојих снага вршити притисак на северозападни део села Оток, док са осталим делом снага вршити напад у правцу цесте и даље, ка Шумици;

2.) I југословенска бригада вршити ће напад на непријатеља са извесним снагама преко шуме Рипача, док са остатком вршити напад преко јужних кућа у реду Оздановчев ст., шумом ка к. 84 и даље, ка каналу Ервеница;

3.) Дивизијска артиљерија ће потпомоћи нападу наших бригада, дејствујући на циљеве: с. Оток, цета Оток—*Привлака*, северни ред кућа Оздановчев ст. и даље, према потреби.

Напад треба бити јак и енергичан. У случају продора бугарских јединица' и повољне ситуације на нашем сектору, продужити гоинење непријатеља према раније добивеном задатку.

Артиљеријска припрема почети ће тачно 28 о. м. у 7 часова и трајати ће до 7,20 часова, када ће пешадијске јединице извршити притисак на непријатеља.

Везу одржавати десно и лево са суседним јединицама са арт. јединицама, као и са овим штабом.

Штаб дивизије налазити ће се у с. Нијемцима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Командант, пуковник
Милутин Морача

.....-^ЛаГЧ
(М. П.)

*Достављено и Штабу
XXI удар. дивизије.*

ШТАБ 21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
О. бр. 218
28-ХП-1944 год.

БР. 152

**ИЗВЕШТАЈ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ ОД
27 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИ-
ВИЗИЈЕ О БОРБАМА БРИГАДЕ ОД 22 ДО 26 ДЕЦЕМБРА¹**

ШТАБ
XXI СРПСКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ НОВЈ
Пав. Број 24
27 децембра 1944.
У Ч.

Доставља извештај о акцији,
вођеној у времену од 22 до 26
децембра 1944 год.

ШТАБУ XXI НО УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

У прилогу ее доставља извештај о вођеној акцији на
с. Оток, у времену од 22. до 26. децембра тек. године — у
следећем:

1) Наша дивизија добила је задатак, да у заједници са
V дивизијом, дана 22. овог месеца овлада линијом с. Оток—
с. Привлака, обезбеди ова места са југа и севера и продужи
надирање ка линији Жупања.

Наша бригада добила је задатак, ослањајући се својим
десним крилом на лево крило IV бригаде, а левим крилом
обухвата к. 79 на друму код Иванетићевог салаша [ст.] ка
Отоку, затим на к. 87, где да избије на пругу дејствујући
обухватно на Жељ. станицу и даље ка центру села.

2) За извршење ове акције, учествовао је 1. и 4. батаљон
са четом! пратећих оруђа, док је 2. и 3. батаљон ове бригаде
био у резерви. Продужетком акције, батаљони су смењивани
са положаја на; по 24 часа.

3) По престанку дејства наше артиљерије, тачно у 8,50
часова, јединице 1. и 4. батаљона са 3. четом 3. батаљона из-
вршиле су јуриш на непријатељску утврђену линију пред
с. Отоком, — цигланом, истиснувши непријатеља са овог по-
ложаја, гонећи га даље, правцем Жељ. станица¹— центар
с. Оток. У првом налету заузета је циглана и неколико кућа
на јужној ивици села. Истог момента, непријатељ је извршио
контранапад, одбацивши наш 1. и 4. батаљон са четом 3. ба-
таљона на полазне положаје. Даље у току дана, осим овог,

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под рег. бр. 57-3, к. 1041.

непријатељ је вршио ЈОШ два јуриша, којом је приликом одбијен уз велике губитке и морао се повући на своје полазне положаје. У току ноћи 22. овог месеца, од стране наших јединица вршен је напад, којом се приликом успело упасти у село и заузети 21 зграду. Овај успех није искоришћен услед непродирања осталих јединица наше дивизије у село, те је поновним снажним контранападом непријатељ наше Јединице одбацио на полазне положаје. 23. овог месеца непријатељ је такође вршио напад на наше положаје, али је одбијен уз велике и кржаве губитке.

4) Успех делимично постигнут, али неискоришћен, услед упорне одбране непријатеља.

5) Непријатељски губици: 280 мртвих и велик неутврђен број рањених. Заробљено: 2 непријатељска војника, 1 шарац, 3 етроннице, 3 рак. пиштоља, 55 ракета, 2000 пушчаних метака.

25. овог месеца заробљен је један „шарац“, 50 граната за бацаче и 3000 пушчаних зрна.

6) Наши губици у људству — рањених: командира 4, зам. командира 7, водника 6, десетара 20, бораца 179, комесара чета 3, помоћника комесара 6, водних делегата 10, болничарки 10, свега 239, коме броду треба прикључити и рањеног команданта бригаде.

Мртвих: командира 3, зам. командира 2, водника 7, десетара 18, бораца 79, помоћника комесара чете 1, водна делегата 4, батаљонскот руководиоца СКОЈ-а 1, болничарки 9, свега 124. Контузованих је: 10.

У материјалу: 5 аутомата и 3 аутомата разнета од непријатељеке артиљерије, 14 пушака.

7) За време акције било је веома хладно — облачно, снег је падао, праћен јаким мразом.

8) Дејства наше и непријатељске [авијације] није било.

9) Акција није успела услед упорне одбране непријатеља из добро утврђених бункера и зграда, јак мраз, вода у рововима, при чему су се ноге бораца почеле смрзавати, као и врло слаба одевеност бораца све до пријема спреме, која ипак није у потпуности удовољила потребе ове бригаде.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Полит. комесар — мајор

Јово Роган

Зам. команданта — мајор

Миливоје Максимовић

Нач. штаба

Мил. М. Јаковљевић²

(М. П.)

2 Мшшвоје Јаковљевић

БР. 152

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ
ОД 31 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ
ДИВИЗИЈЕ ЗА СМЕНУ ЈЕДИНИЦА ПРВЕ БУГАРСКЕ АРМИЈЕ¹**

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

О Бр. 181
31 децембра 1944

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ

Наш корпус добио је задатак да смјени јединице I Бугарске армије на сектору Сотин—Оролик,² тако да ће се на цијелом сектору од Дунава- до Саве налазити само јединице овога корпуса.

У вези предњег наређујемо:

1. — I Пролетерска дивизија извршиће покрет 1. јануара 1945 год. у 5 часова и поставиће се на проеторију: Чаковци, Ђелетовци, Шидски Бановци и Илача са задатком да током дана стигне на одређене просторије гдје ће смјенити Дијелове VIII бугарске дивизије на сектору Грабово (укључиво жељезничка пруга) — Оролик и дјелове наше XI Дивизије западно од Ђелетоваца. Оне дијелове који се не могу смјенити током дана ради близине непријатеља, смјенити ноћу 1/2. јануара 1945 год., тако да 2. јануара у јутро наше јединице буду на положајима.³

2. — V Дивизија извршиће покрет 2. јануара 1945 год. у 5 часова и поставити се на просторију: Томпојевци—Миклушевци—Опатовац—Товарник (сјеверно од главног друма Илача—Шид). Током дана 2. јануара и ноћу 2/3. јануара смјенити јединице III бугарске дивизије на сектору Сотин Грабово (до жељезничке пруге). По одласку бугарских јединица из Ловаса дијелове из Товарника пребацили у Ловас.

3. — XI Дивизија извршиће покрет 1. јануара 1945 године у 6 часова (осим дијелова који су на фронту), и размјести-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 40-1, к. 34.

² Види док. бр. 139.

³ Види док. бр. 166.

ти се на просторију: Илинци, Мала Вашица и Товарник (јужно од главне цесте).

4. — XXI Дивизија остаје на истим положајима, с тим што ће узети сектор до ријеке Босуца гдје су до сада били дијелови V Дивизије, а за размјештај користиће просторије: Нијемци, Д. Ново Село и Комлетинци.

5. — • Коњичка бригада 1. јануара 1945 године у 12 часова извршиће покрет са садашње проеторије и размјестити се у село Адашевци. По доласку у село Адашевци упућивати патроле у правцу Сремске Раче и Саве у циљу извиђања и прикупљања података, о непријатељу.

Напомена:

Да би се примо-предаја положаја између наших и бугарских јединица извршила брзо и правилно, штабови дивизија ће се одмах повезати са штабовима бугарских дивизија, а штабови бригада са штабовима бугарских пукова на одређеним правцима, како би се унапред што боље упознали са ситуацијом на добивеном сектору.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ

Политички комесар
Пуковник:
М. [ијалко] Тодоровић

Начелник — пуковник
Саво Дрљевић

(М. П.)

БР. 161

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 31
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА СМЕНУ
ОСМЕ БУГАРСКЕ ДИВИЗИЈЕ¹**

ШТАБ
I ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Пов. бр. 574
31 децембра 1944

ШТАБУ

Јединице нашег корпуса смениће све остале јединице и поставити се на еремском сектору између Саве и Дунава.

Наша дивизија поставиће се на отсеку десно: закључно жељезничка пруга Чаковци—Негославци, а лево: до р. Босут.²

Постављање на овом сектору извршити у току 1 јануара.
У вези овог

наређујемо:

1. — VIII ЦРНОГОРСКА БРИГАДА кренуће 1 јануара у 5 часова изјутра правцем М. Вашица—Товарник—Илача—Баксић—Чаковци и у току 1 јануара најкасније до 24 часа смениће делове VIII бугарске дивизије на сектору, деено закључно жељезничка пруга Чаковци—Негославци, а лево с. Студенац — к. 108 — к. 110.

2. — ИТАЛИЈАНСКА БРИГАДА кренуће 1 јануара у 5 часова изјутра правцем Беркасово—Товарник—Илача—Шидски Бановци—Спајинеке Њиве и у току 1 јануара најкасније до 24 часа смениће делове VIII бугарске дивизије на сектору десно: извор Студенац — к. 108 — к. 110, а лево: до пута који између села Берак и Оролик води на југоисток **ка к. 111.**

3. — III ПРОЛЕТЕРСКА БРИГАДА кренуће 1 јануара у 5 часова изјутра правцем М. Вашица—Илинци—Нијемци Ђелетовци и у току 1 јануара најкасније до 24 часа смениће

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисториског института, под Ср. 14-3, к. 712.

² Види док. бр. 160 и 166.

делове VIII бугарске дивизије и XI дивизије НОУ на сектору десно: закључно пут који [води] између с. Берак и Оролик на југозапад ка к. 111, а лево р. Босут.

4. — I ПРОЛЕТЕРСКА БРИГАДА кренуће 1 јануара у 10 часова правцем Адашевци—Шид—Товарник—Илача—ЦГидски Бановци. На просторији с. Шидски Бановци бригаде ће се задржати као непосредна резерва и одмах ће израдити другу одбранбену линију у висини к. 113 — Завратнице¹ — *к. 95 —• 81 —• западна ивица с. Винковачки Бановци.

5. — XIII ПРОЛЕТЕРСКА БРИГАДА кренуће 1 јануара у 12 часова правцем М. Вашица—Илача где ће се задржати као општа дивизијска резерва.

6. — АРТИЉЕРИСКА БРИГАДА поставиће се на просторији Оетојић—Ж. ст. Ђелетовци—Винковачки Бановци. На овој просторији распоред батерија извршити по дубини са задатком дејства на сектору од реке Босута па удесно закључно са с. Берак.

Покрет са садање просторије извршиће 1 јануара у 5 часова изјутра.

7. — ТЕШКИ ДИВИЗИОН извршиће покрет 1 јануара у 5 часова изјутра правцем М. Вашица—Илача—Шидски Бановци. Хаубичку батерију и једну батерију 76 мм поставити у резерви на западној ивици села Шидски Бановци. Једну батерију 76 мм упутити за с. Чаковци на сектору и под командом VIII црноторске бригаде.

8. — КОМАНДА МЕСТА:

Штаб дивизије у с. Шидски Бановци.

Штаб I пролетерске бригаде и Тешког дивизиона у с. Шидски Бановци.

Штаб III пролетерске бригаде у с. Ђелетовци.

Штаб Италијанске бригаде у с. Спајинеке Њиве.

Штаб VIII црногорске бригаде у с. Чаковци.

Штаб XIII пролетерске бригаде у с. Илачи.

Штаб Артиљериске бригаде у с. Винковачки Ба-

новци.

9. — ВЕЗЕ:

Штабови бригада поставиће своје централе на означеним командним местима и одатле обавезно спровести телефонску везу са свим евојим јединицама које су на положају, а по могућству и са јединицама из резерве. Везе морају бити директно укопчане у централе, а никако укопчане за неку од постављених линија.

Штаб ове дивизије у току 1 јануара до 16 часова поставиће телефонску везу са свим бригаама и непосредно потчињеним јединицама.

Одржавању у исправност телефонских линија посветити највећу пажњу, имајући у виду да са радио-везом нећемо одмах отпочети.

10. — ВЕЗЕ СА СУСЕДИМА:

Везе са суседним јединицама стално одржавати по неколико пута у току дана и ноћи куририма и патролама.

VIII црногорска бригада одржаваће везу удесно са најближом јединицом V дивизије према с. Грабово, III пролетерска бригада одржаваће улево везу са најближом јединицом XXI дивизије на десној обали р. Босуца.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ДОЛИТКОМЕСАР,
п. пуковник³

НАЧЕЛНИК ШТАБА,
п. пуковник⁴

КОМАНДАНТ,
генерал-мајор
Васо Јовановић

(М. П.)

³ Владо Шћекић

⁴ Блажо Марковић

БР. 150

**МЗВЕШТАЈ ШТАБА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ ОД 31
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБУ ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИ-
ЗИЈЕ О БОРБАМА И АКЦИЈАМА БРИГАДЕ ОД 1 ДО 31 ДЕ-
ЦЕМБРА¹**

ШТАБ ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ
НО ВОЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Бр. 102
31 децембра 1944 год.
у часова

ШТАБУ ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ

Извјештај Команданта Прве
пролетбригаде о акцијама од 1
до 31 децембра 1944.

ЗАДАТАК: Наша бригада добила је задатак да у са-
дејству осталих јединица наше дивизије про-
бије одбранбену непријатељ-ску линију Илок—
Ердевик и послије пробоја те линије настави
брзо гоњење непријатеља правцем Бачинци—
Гибарац—Шид—Товарник са задатком ликви-
дирања тих непријатељских упоришта, а за-
тим продужи у склопу осталих јединица. према
Винковцима и Вуковару са циљем ликвидаци-
је тих најважнијих непријатељских упоришта
на овом¹ сектору.

ПОСТУПАК:

1 децембра бригада се је налазила као општа резерва
дивизије на сектору села Баноштор.

2 децембра наређењем-Штаба Дивизије Пов. бр. 552² на-
ша бригада добила је задатак да изврши покрет 3 о. м. у 0.
часова правцем Сусек—Нештин—Синкерек—Визић тако да
у селу Синкерек буде 3 о. м. до 10 часова и на тој просторији
до даљег наређења служи као општа резерва дивизије. До
одређеног рока бригада је избила на просторију к. 195, један

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског-института, под бр. 29-2, к. 1040.

² Види док. бр. 167.

кшгометар источно од села Визићи, распоређујући се на тој просторији као резерва, пошто су остале јединице наше дивизије на линији села Визића водиле врло оштре борбе. На тој просторији бригада се задржала до 24 часа 3 о. м.

4 децембра наређењем Штаба Дивизије Пов. бр. сл. од 3 децембра³ у 23 часа извршили смо покрет са 4 стрељачка батаљона и Пратећим батаљоном правцем Ћипша—Ст. Бингула—Лице пст.—Горше Лице. Са проеторије Горње Лице задатак бригаде био је повезивати се са деснокрилним јединицама XI Дивизије и сменити њихове деснокрилне јединице на просторији Церје пет. — к. 134 — В. Бакоњ.. Са ове просторије имали су батаљони наше бригаде извршити снажан продор преко Косјаче к. 144 — к. 178 и Кулине к. 175 на село Љуба. Мањим дијеловима са просторије Церје пустара—Косјача напасти из позадине непријатељску одбрану на линији Шоркат—Скандала.

У 5.30 часова са 4 стрељачка батаљона и дијеловима Пратећег батаљона ститли смо на просторију Лице пустара—Горњв Лице, гдје смо у току ноћи извршили смјену јединица V Козарске ударне бригаде и поејели њене положаје, док се ова бригада рокирала улијево према Ердевику, по наређењу Штаба њихове дивизије. Десно од нас налазила се Италијанска бригада. Непријатељска одбранбена линија налазила се сјеверозападно [од] потока Мохарач, који од Визића тече ка Ердевику. Ова непријатељска одбранбена линија била је јако утврђена, како по фронту тако и по дубини, са добро' израђеним фортификацијским објектима, а испред непријатељске одбранбене линије постављена су минирана поља, која су умногоме отежавала напад наших јединица. Још у току ноћи наша три батаљона поставили смо у непосредну близину непријатеља на дужини фронта највише 2 километра, који су према нашем наређешу добро утврдили своје полазне положаје и поставили своја тешка оруђа као; и противколске пушке. Батерију бацача Пратећег батаљона поставили смо на просторији Горње Лице око к. 184 са циљем дејства на прву и другу непријатељску одбранбену линију. У 12 часова извршили смо јаку припрему ватре тешких оруђа на врло уеком сектору правца нашег продора, која је трајала 15 минута, као и из свих осталих оруђа наших батаљона. Ватра је била савим ефикасна и код непријатеља се је оејетило јако кшебање, нарочито у његовој првој линији. У 12.30 часова наша три стрељачка батаљона снажним јуришем про-

² Види док. бр. 168.

били су прву непријатељску линију, а тешка оруђа пренела ватру на другу непријатељску одбранбену линију, која је такође у року од 15 минута пробијена и непријатељ је одбачен ка Ердевику и Великом Бакоњу. Одмах послје пробоја прве непријатељске линије убацили смо у борбу и четврти резервни батаљон пјешадије који је наставио снажан продор са коте 134 ка Ердевику и коти 162, док су остала три батаљона, који су већ раније пробили непријатељске линије, извршили снажан притисак преко В. Бакоша и Коејаче, кога 144 — Кулина, к. 175 и пресјекли комуникацију ЈБуба—Ердевик. Противколска оруђа Пратећег батаљона услијед великог блата нијесу могла стизати пјешачке батаљоне и корисно се употребљавати, но ипак ова оруђа успјевала су да брзо стижу стрељачке батаљоне и повезују се са шима, али ни на једном сектору нијесу могли доћи до изражаја. До пада ноћи наши батаљони успјели су својим лијевим крилом проћи село Ердевик, којег су са сјеверозападне стране угрозили, те су јединице XI Дивизије умногом постигле лакшу ликвидацију Ердевика.

Према телефонском наређешу Штаба Дивизије правац наше бригаде промјешен је од раније датог правца ЈБуба—Сот, а са бригадом, према том наређешу, смо кренули правцем Мала Равна—Штино Брдо (к. 197) — Липик (к. 120) — Гибарац—Шид. Наши предши батаљони до 6 часова ујутру 5 о. м. успјели су избити на линију с. Гибарац—Сухи До (к. 136) — с. Пршавор и левокрилни батаљони успјели су ликвидирати с. Гибарац, заробљавајући неколико непријатељских војника, један камион и један топ, као и већи број аутоматског оружја, пушака и другог ратног материјала. Непријатељ је на линији Ердевик—Гибарац, приликом напуштања и пред налетом наших батаљона, уништио неколико топова тешког калибра, неколико радио-станица, а оставио веће количине аутоматско-г оружја, пушака и пуно другог ратног материјала.

5 децембра према раније издатом наређешу Штаба Дивизије, са бригадом смо имали задатак напада на Шид, ликвидацију истог, а затим продужити и напасти на Товарник. У 17 часова прикупили смо четири наша стрељачка батаљона и Пратећи батаљон на просторији Брањевина слш.—Гибарац, одакле смо у 18 часова извршили снажан напад на Шид. У нападу су директно учествовала два стрељачка батаљона, сва тешка оруђа свих батаљона, као и Пратећи батаљон. Наш напад био је јако потпомогнут са једним дивизионом совјетске артиљерије, који је припадао XI Дивизији.

Десно од нас у исто вријеме нападала је VIII Црногорска бригада са источне и сјевероистонне стране. На нашем лијевом крилу од жељезничке пруге према селу Адашевцима и Малој Вашици нападале су јединице XI Дивизије. Као непосредна резерва била су одређена два наша стрељачка батаљона.

Непријатељска одбрана и прилази Шиду била је добро организована и онемогућено наступање наших јединица ка минским пољима, а. нарочито на сектору VIII Бригаде. Услови за напад услијед великог блата, кише и хладноће умногоме су отежавали правилан и енергичан напад. Но напх штаб поставио је одлучно нашим батаљонима да без обзира на активноет сусједних јединица наши батаљони морају у најкраће вријеме продрети у град и створити могућност за убацивање резервних батаљона у борбу, у чему оу наши батаљони и уепјели; лробијајући се левокрилни батаљон преко канала и жељезничке пруге, упадајући у град са југозападне и јужне стране, при чему је непријатељ био принуђен на повлачење. Између 23 и 24 часа град је био очишћен од непријатеља. У самом граду непријатељ је претрпио веће, губитке у људству и материјалу. Одмах после заузећа града поетавили смо главнину наших јединица на излазу града према Товарнику, као и оруђа Пратећег батаљона непосредно на цести на самом излазу из града.

За све вријеме ових операција наша два стрељачка батаљона налазила су еа ван састава и дејетва главнине наше бригаде, као резерва на правцу Визић—Љуба—Сот—Шид, који су у наш састав стигли у Шид 6 о. м. у 14 часова.

6 децембра према усменом наређењу Штаба Дивизије главнина наше бригаде после подне извршила је покрет са задатком да заобиђе Товарник еа јужне стране и избије на линију Шидски Бановци, прееијецајући непријатеља који је давао врло јак отпор у Товарнику и са те просторије обезбиједи правац ка Оролику—Бераку и Чаковцима. Но услијед јаког непријатељског отпора у Товарнику и непроходног мочварног терена, канала и слично, бригада је једино могла проћи кроз Товарник и стићи на одређену просторију, те смо услијед тога морали узети најактивније учешће у борби за ликвидацију Товарника. У нападу смо одредили три стрељачка батаљона (Ш, IV и V бат.)..док су се остали батаљони непосредно кретали на одређеном правцу напада. Десно од нае налазила се је Италијанека бригада, као¹ и XIII Пролет. бригада, које су још у току прошле ноћи отпочеле са нападом на Товарник. Наш напад био је усмјерен комуникацијом

Цид—Товарник, па улијево жељезничком пругом, обухватајући Товарник са јужне стране својим левим крилом. Борба је вођена у току читаве ноћи, но наши батаљони на одређеном правцу напада наишли су на слабије утврђене тачке непријатеља, што је омогућило да ови батаљони јачим дијеловима продру у град, водећи оштре уличне борбе, због чега је непријатељ био принуђен да се у саму зору повуче у правцу Илаче п Шидских Бановаца. Непријатељ је у Товарнику претрпио осјетне губитке. Заробљено је око 50 непријатељских војника и официра. У Товарнику су заплијењени један тенк, један камион са гусјеницама, један бацач, веће количине аутоматског оруђа и пушака, неколико тешких и лаких бацача, један магацин са одијелом и обућом, као и један магацин са муницијом и оружјем. Приликом заузећа Товарника дејство наше артиљерије (Артиљеријске бригаде) нијело је нашим јединицама осјетне губитке, иако од те јединице није тражено садејство у том времену, но, напротив, давани уговорени знаци ракетама да прекину са паљбом.

7 децембра према усменом; наређењу Штаба дивизије са бригадом смо пошли у напад на Илачу и Шидске Бановце обухватајући сектор удесно друм Товарник—Илача, а улијево за један километар јужно од жељезничке пруге Товарник—Шидски Бановци. На нашем десном крилу налазила се III Пролет. бригада, а позади нас и III Пролет. бригаде Артиљеријска бригада, која је дејствовала на Илачу и Шидске Бановце. Непријатељски отпор на овој линији био је врло јак, и у току дана нијесмо успјели да ликвидирамо ова два непријатељска упоришта (наша и III Бригада), али смо успјели да [се] падом ноћи приближимо и утврдимо јединице на јуришном одстојању, одакле смо падом првог мрака предузели јуриш и овладали овим упориштима. Непријатељ је претрпио осјетне губитке у људству и материјалу. Заплијењен је један тенк који је био онеспособљен.

Послије заузећа Шидских Бановаца јаче дијелове бригаде истурили смо жељезничком пругом и друмом у висини Жељезничке станице Ђелетовци, а један батаљон жељезничком пругом Илача—Чаковци у висини села Баксић, који је обезбеђивао од села Чаковци.

8 децембра према наређењу Штаба Дивизије Пов. бр. 354 °Д 7 децембра⁴ наша бригада добила је задатак напасти непријатеља на сектору Оролик. Сектор дејства десно закључно к. 113 — к. 111 сјеверна ивица села Оролик — сјеверна

² Види док. бр. 168.

ивица села Слаковци — пустара Лазе, а лијево према потреби за потпуни обухват циљева испред себе. На нашем лијевом крилу налазиле су се јединице XI Дивизије, а на десном крилу према Бераку III Пролетбригада. Напад је требало отпочети у 20 часова. Но према слабом непријатељском отпору ми смо са бригадом предузели напад у 14 часова на село Оролик потпомогнути са јаком ватром једног пука совјетске артиљерије, који је био под командом XI Дивизије. На нашем лијевом крилу налазиле су се јединице XI Дивизије, а III Пролетбригада, која је требало нападати на Берак није се била до тог времена поставила на полазне положаје и са истом нијесмо имали везе а такође до тог времена нијесмо добили ни наређење о нападу, него касније у току напада, због чега смо један батаљон који је раније обезбеђивао од Чаковаца упутили преко Спајинке Њиве—Старо Село (к. 117) са задатком напада на Берак, док смо са три батаљона пјешадије и Пратећим батаљоном уз подршку наведеног артиљериског пука тачно у 14 часова извршили напад на Оролик.

Припрема артиљерије и осталих тешких оруђа била је добро организована и наши батаљони успјели су овладати са три непријатељске линије које су се налазиле испред села удаљене највише 100 до 150 метара. Од посљедње освојене непријатељске линије па до села налазила су се густа минска поља, која су онемотућила продор наших јединица на Оролик и при јуришу наших јединица на тим пољима претрпеле су велике губитке. Батаљон, који је нападао на Берак, успио је овладати са првом непријатељском линијом, али је на том сектору непријатељ дао врло јак отпор, а такође су постојала густа минска поља, те је и овом батаљону био онемогућен даљи продор.

Одмах после тог неуспјелог напада наредили смо свим нашим батаљонима, који су се налазили непосредно испред села Оролика и Берака да што боље организују своје положаје, као и батаљонима који су били у резерви, од евентуалног непријатељског противнапада,

III Пролет. бригада у предвиђено вријеме (20 часова) није извршила напад на Оролик, него је са нападом отпочела тек у 8 часова изјутра 9 о. м. Јединице XI Дивизије, које су се налазиле на нашем лијевом крилу, такође овог дана нијесу биле довољно активне на својем правцу.

9 до 12 децембра са бригадом смо се налазили на сектору села Оролик на слањајући се лијевим крилом на Жељезничку станицу Оролик, а десним према Бераку до слова „С

(нагпис Старо Село). У овом времену на сектору¹ Оролик вођене су врло упорне борбе. Наше дејство активно је помагала артиљерија совјетског артиљеријског пука који је био¹ под командом XI Дивизије, као и Артиљеријска бригада наше дивизије. Но и поред јаке артиљеријске ватре и честих снажних напада пјешадије наше јединице на овом сектору нијеу постигле никаквог успјеха услијед минских поља. добро утврђене непријатељске линије и нових непријатељских појачања са којима је појачао своју одбрану.

У току ноћи 12 на 13 о. м. на сектору Оролик смјену наше бригаде извршиле су јединице V Дивизије, а после те смјене бригаду смо прикупили на просторији Шидски Бановци.

13 децембра у вези наређења Штаба Дивизије Пов. бр. 559⁵ са бригадом смо извршили покрет на просторији села Чаковци, гдје смо припремили наше батаљоне за покрет и дејство на одређеном правцу.

Предвиђеним нападом 14 о. м., који је отпочео у 7.20 односно у 8 часова, XIII и VIII Бригаде није се створила могућност по предвиђеном ллану ликвидација села Негославаца и да наша бригада која је до тада била у другом борбеном реду крене за VIII Бригадом и даље прошири зону дејства по предвиђеном плану.

Телефонским наређењем Штаба Дивизије истога дана наша бригада добила је задатак „да у вези преласка јединица VIII Бригаде непроходног и мочварног терена јужно од села Негославаца“ да крене раније адређеним правцем и настави даље продоре. У вези овога наређења издали смо задатак нашем I батаљону да одмах крене и по цијену свега пређе преко непроходног и мочварног терена на сектор! Бургеров слш., разбијајући на сјеверној страни те природне препреке, непријатељску одбранбену линију, која до(тог момента није била јако утврђена, је[^] непријатељ, као[^] добру одбрану сматрао и ову природну пупреку, те је његова линија одбране била разређена и постављене мање снаге. Овај батаљон од полазних положаја водио је за собом телефонску линију постављајући је на сјеверозападној страни баре (препреке), преко које је одмах обавестио овај Штаб да је батаљон извршио прелаз и створио могућност да остали батаљони могу вршити пребацивање. Тиме је створена могућноег за пребацивање још два батаљова наше бригаде, гдје се развила врла жилава борба, но батаљони су успјели пробити непријатељску линију и избити на комуникацију Негослав-

² Види док. бр. 168.

ци—Оролик, на сектору Селиште—Батина. У овом пребацивању и даљем продору од ове препреке наши батаљони имали су избачених из строја близу 100 бораца, а пребацивање рањеника није било омотуђено ка меету превијалишта услијед те природне препреке коју су врло тешко савлађивали и здрави борци. Даљи продор јединица наше бригаде ка одређеној просторији био је онемогућен из разлога што јединице на нашем дееном крилу нијесу могле постићи нарочитих успјеха и приступити ликвидацији села Негославци а јединице Италијанске бригаде које су биле постављене према Бераку нијесу вршиле довољно јак притисак и неутралисале непријатељску ватру, те је непријатељска ватра била уперена са крила и фронта на наша три батаљона, због чега су ови батаљони морали повући своје истурене дијелове и организовати обранбену линију за спасавање рањеника и по сваку цијену задржати непријатеља, да их непријатељ не потисне преко ове природне препреке, гдје би морали претрпјети *велке губитке*.

У овим борбама приликом прелаза ове мочваре и организације прелаза као и организације положаја и спаевању рањеника! нарочито се је истакао I батаљон са својим командантом на челу.⁶

15 до 20 децембра на овом сектору јужно од Негославаца вођене су даноноћне тешке и упорне борбе и одбијани чести непријатељски напади, у којима је непријатељ претрпио тешке губитке. Бригадна резерва била је постављена јужно од ове препреке на линији Бургеров салаш (2 батаљона; пешадије). Пратећи батаљон са свим тешким оруђима, која су дејствовала, потпомогао [је] у одбијању непријатељских напада.

20 децембра извршена је смена напшх јединица на положајима јужно од Негославаца (сектор Гајић) к. 108 — Студенац, од стране бугарских јединица. Након извршене смјене, према наређењу Штаба Дивизије, извршили смо покрет са бригадом правцем Чаковци—Илача—Товарник—Шидс. Адашевци, ради одмора јединица.

У току борби [од] 4 [па] закључно са 20 децембром ове шдине, [од] пробоја непријатељске одбранбене линије на Фрушкој Гори па закључно са Ороликом и **Негославцима**, непријатељу су нанесени слиједећи губици: убијено 49 непријатељских официра, 103 подофицира, 1059 војника; рањено 9 официра, 237 подофицира и војника.

в Војин Аврамовић

Заробљено је: 113 непријатељских војника, подофицира и официра, 5 топова, 2 камиона, 1 камион са гусјеницама, 261.000 метака, 7 магацина са храном и одијелом, 48 кола са разним ратним материјалом, 10 кола са санитарским материјалом, 9 мотоцикла, 27 шињела, 4 бицикла, 5 двогледа, 22 „Шарца“, 42 тешка митраљеза (разних врсти), 12 пушкомитраљеза, 759 пушака, 12 машинки, 2 сигнална пиштоља, 25 пиштсца, 725 њебади, 2.500 топовских и бацачких граната, 800 кг експлозива, 500 лит. бензина, 13 телефонских апарата, 72 коња, 30 тешких и лаких бацача, 151 ручна бомба, 6 радио-станица, 2 пољске кухиње, 3 тромблонске пушке, 120 пари одијела, 166 пари обуће, 200 кг шећера, 250 кг масти, 30 пари веша, 37 ашовчића, 10 км кабла, 500 шаторских крила.

Уништено је: 4 топа разног калибра, 2 тенка, 6 „ТТараца“, 22 пушке, 1 магазин са муницијом, већи број тешких и лаких митраљеза.

Наши губици у истом периоду износе: 142 мртва војника, подофицира и официра (види листу губитака), рањених 577 бораца, подофицира и официра (види листу рањених) и 40 несталих бораца (види листу несталих).

Надаље смо имали 6 погинулих бораца, подофицира и официра, и рањених 4 борца, подофицира и официра, *(сви приликом извођења обуке на лаком бацачу дана 26 о. м.)* (види листе губитака).

У истом периоду ми смо имали слиједеће губитке у наоружању:

177 пушака (са бајонетом и без бајонете), 24 стројнице, 2 пушкомитраљеза, 1 противколска пушка, 5 пиштоља.

Све ово оружје уништено је од непријатељске ватре приликом јуриша на непријатељска упоришта, као и на минска поља, а извесан дио и приликом прелаза појединих мочварних непроходних терена.

21 до 31 децембра бригада се налазила на одмору у селу Адашевцима. За ово вријеме вршена је војничка вежба како са новим попунама, тако и са старим борцима и руководиоцима.

Од 29 о. м. обуку изводимо по распореду и предвиђеном плану рада достављену нам од стране тога Штаба.

Прво се изводи теоретска настава-обука са свим штабовима, четним руководиоцима и борцима, а предвиђено вријеме у распореду рада за јединице искоришћује се са обуком на терену, повезујући теорију са праксом и досадањим искуствима, нарочито из борби вођених у Срему.

З а к љ у ч а к : Непријатељске снаге на одбранбеној линији Фрушка Гора—Шид—Товарник закључно са: Ороликом—Берак—Негославци биле су врло јаке, но бројчаност наших јединица као и ваоружање било је много јаче од пријатељског. Непријатељске одбранбене линије и поједина упоришта била су систематски и плански утврђена са добро израђеним фортификацијским објектима, која су била повезана, како по фронту тако и по дубини, са дубоким и вјешто израђеним спроводницима и каналима. Упорност непријатеља на свим линијама и објектима била је врло жилава и непријатељ је давао врло планске отпоре и предузимао противнападе. Начин оваковог ратовања (рововски рат), за све наше борце и руководиоце био је нов и непознат начин ратовања, што се је показало да је сваком нашем борцу и руководиоцу недостајало вјештине и сналажљивости у довољној мјери у таквом вођењу рата, као и у утврђивању освојених положаја, правилној употреби ватре тешких и аутоматских оруђа и правилном распореду тих оруђа. Све наше јединице, а и руководиоци (нарочито старији борци) привикли су на начин партизанског ратовања и пуну маневарску моћ приликом пробијања појединих линија и освајања појединих непријатељских упоришта, што овога пута сам начин ратовања, непријатељска одбрана и додељивани сектори нијесу доволлили примењивање и искоришћавање маневарских подухвата. Нове попуне, иако је већина од њих прошла кроз борбу, ипак није могла савладати и прилагодити се рововском рату.

Но упорност свих наших бораца, без обзира на попуне, као и руководилаца у свим овим акцијама и борбама у току овог периода била је на довољној висти. У свим борбама и поред великих губитака у људству, јаким непријатељским утврђењима, минским пољима и жилавој одбрани, није се осјетило колебање код наших бораца и руководилаца, што

доказује да је борбеност код свих наших јединица, можда већа него и једанпут до сада, но да би се та искористило потребан је и систематски рад у нашим јединицама, нарочито са најновијим попунама и нижим руководством, у правилном и одлучном руковању за успјешно вођење рововског, рата на оваквом терену, на коме се данас налазимо и водимо борбе.

У свим овим борбама, сви наши борци и низ руководиоца показали су одличну упорност и издржљивост, а нарочито нови борци, код којих је израстао масовни хероизам и велика издржљивост при савлађивању свих тешкоћа. Како упорност наших бораца, тако и упорност непријатеља потврђују губици са обје стране, како у људству тако и у оружју, као и у уништеном и заплијењеном непријатељском ратном материјалу.

Садање борбено стање бригаде је на довољној висини и вјерујемо да ће бригада моћи извршити постављене задатке, а увеликоме је извукла и искуства из до сада вођених борби на овом сектору, што ће умногоме помоћи у вођењу следећих операција.

Исхрана у бригади је доста добра.

Дисциплина у свим нашим јединицама из дана у дан се побољшава, нарочито се у дисциплини може постићи много код нових попуна, које нијесу навикле на партизански живот и партизански начин ратовања.

Нарочито Су руководиоци батаљона и појединих чета стекли велико искуство из до сада вођених борби на овом сектору, из чега се види и велика активност у војничком раду по свим јединицама, а што ће у прететојећим борбама довести и до веће одлучности појединих старјешина приликом напада, планског утврђивања, положаја и распореда оруђа, као и запречавања положаја.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

**КОМАНДАНТ-ПОТПУКОВНИК,
Ј.[агош] Жарић**

(М. П.)

БР. 163

ОПЕРАЦИСКИ ДНЕВНИК ШТАБА ПЕТЕ КРАЈИШКЕ (КОЗА-
РАЧКЕ) БРИГАДЕ ЈЕДАНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 15 ДО 31
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

ШТАБ
V КК НОУ БРИГАДЕ
Број. службено
31 децембра 1944 г.

ШТАБУ XI ДИВИЗИЈЕ НОВЈ

Предмет: Операцијски извештај од 15 до 31. XII. 1944 г.

Достављамо вам операцијски извештај о борбама вођеним у времену од 15 до 31. XII. 1944 године.

15. XII. 1944 г. Са два батаљона држимо положаје наспрам Берака и Оролика. Остала два батаљона су у Шидским Бановцима где служе као Бригадна резерва. Непријатељ је испред наших ровова на 400 метара у добро утврђеним рововима, а испред истих налазе се минска поља. У току дана нема никаквих промена. У први сумрак извршена је смена батаљона, а I и IV батаљон налазе се у Шидским Бановцима, док II и III на положајима. Приликом смене батаљона погинуо нам је један друг док су четири рањена. У току ноћи батаљони су вршили демонстративне нападе, на што је непријатељ одговорио жестоком ватром из свих врста оружја. Десно од нас везујемо се са Италијанима,² а лево са XII крајишком.
16. XII. 1944 г. На положајима нема никаквих промена. Имали смо 3 рањена друга код III батаљона. Код осталих батаљона нема промене.
17. XII. 1944 г. Пред вече извршена је смена батаљона. На положајима нема никаквих промена. Трећи батаљон водио је борбу са непријатељем-

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторијског института, под бр. 3-3, к. 870.

² Италијанска бригада Прве пролетерске дивизије

У борби су убијена 4 непријатељска војника.
Један наш је друг погинуо.

18. XII. 1944 г. Други и Трећи батаљон налазе се на одмору, а Први и Четврти на положају. Наше јединице имале су два рањена. Непријатељски губици непознати.

19. XII. 1944 г. Два батаљона налазе се на одмору у ШидскИм Бановцима, а остала два на положајима испред Берака и Оролика. Пред вече извршена је смена батаљона од стране бугарских јединица. Приликом ове смене имали смо једног мртвог и три рањена. Непријатељски губици непознати.

20 децембра 1944 г.

Сви батаљони на одмарању и није било никаквих значајвијих промена. Батаљони су смештени у Нијемцима. Поеле подне извођена је настава у батаљону.

21. XII. 1944 г. Батаљони су на одмору у Нијемцима.

22. XII. 1944 г. Батаљони су на одмору на истом месту.

23. XII. 1944 г. По наређењу Штаба дивизије бригада је са три батаљона кренула за Комлетинце и смеетила се у јужни део села, док је IV батаљон остао у Ђелетовцима. Око два сата после пола ноћи са три батаљона кренули смо из Комлетинаца, прешли пругу код Рајковаче преко Бранковаца, избили на Млаку са задатком преецања пруге између Отока и Привлаке и избијања на цесту Оток—Привлака. и спајања са снагама V дивизије, које су нападале с ону страну цесте Оток—Привлака.

24. 25 и 26 децембра 1944 г.

Око шест сати ујутро избили смо на пругу Привлака—Оток са два батаљона, док је трећи батаљон био оријентисан према шуми

- Ловаковица, тј. према Привлаци. На прузи дошло је до сукоба између наших снага и непријатеља, одакле се непријатељ, након кратке борбе, повукао ка цести и Шумици. Наши батаљони наступали су према цести и дошли на 200 метара до исте код слова Оздановчев [ст.] где смо се укопали. На левом крилу од овога батаљона налазио се наш Трећи батаљон, који је успео да прочисти пола Шумице

/»

и да се ту укопа, а лево од овога налазио се наш I батаљон, који је након чишћења шуаде Ловаковица избио на други канал испред ове шуме и ту се укопао, фронтално окренут наспрам села Привлаке. Приликом ликвидације салаша код Шумице и на Лудари заробљено је шест непријатељских [војника], 4 мазге један шарац, 60 мина за тешки бацач. Пред ноћ наше снаге извршиле су напад на цесту Оток—Привлака у циљу преецања иете и спајања са снагама V дивизије. Након жестоке борбе непријатељ, уз припомоћ неколико тенкова и након жестоке топовске и минобацачке ватре, успео је да нас одбаци од цесте на пругу, те извршио понован контранапад, након чега су наше снаге поново заузеле положаје на 200 метара до цесте на којој је стално патролирало неколико тенкова веће тонаже. Пошто нисмо располагали са противтенковским оруђем, нити са минама у циљу минирања цесте, то нисмо могли да пресечемо исту комуникацију, а останак на тим положајима у току дана био нам је немогућ, због прецизне непријатељске ватре и због мочварног терена (ровови су били пуни воде), те смо се пред зору повукли на положаје на прузи. 25 СВОД месеца, непријатељ је два пута покушавао да нас одбаци са пруге, приликом чега су му нанети осетни губици. Пред вече наш други батаљон рокирао је две чете ка III батаљону и оријентисао према Привлаци, а на положају ових чета дошао је батаљон IV српске бригаде. У току ноћи наши батаљони били су оријентисани ка Привлаци. Дитнута је пруга у дужини од 4—500 метара и један мост, а сутрадан у три сата по наређењу Штаба дивизије кренули смо натраг за Нијемце. У току ових борби имали смо 7 мртвих и 27 рањених. Непријатељски губици су непознати.

27 и 28 децембра 1944 г.

Све снаге бригаде, са свим својим деловима, налазе се у Нијемцима на одмору, Д^{о.к} је IV батаљон у Белетовцима.

582:

29 и 30 децембра 1944 г.

IV батаљон долази у Нијемце где се смешта, тако да су све снаге бригаде у истом селу на одмору.

31 децембра 1944 г.

Бригада је на одмору у Нијемцима. У току последњих 15 дана бригада је имала следеће:

Губици:

а) Непријатељски: 25 мртвих
6 заробљених и непознат број рањених
Свега 31 избачен из строја

б) Властити: 14 мртвих,
40 рањена
3 нестала (дезертирала)
Свега 57 избачених из строја

Плен:

1 тешки бацач, 60 мина, 1 шарац, 5 пушака, 4 мазге и нешто војничке спреме. Изгубљен је један п.митраљез.

Уништено:

4—500 метара жељезничке пруге и један жељ. мост дуг 10—15 метара.

У току последњих 15 дана није било новопридошлих другова. Здравствено стање борца је задовољавајуће. Заразних болести нема, чешћи су случајеви грипа (три случаја тифуса). Одећом и обућом бригада је прилично опскрбљена, али се ипак још осећа потреба нарочито за обућом.

Исхрана је задовољавајућа.

Однос и расположење народа према нама је умерен, тј. задовољавајући.

Здравствено стање етоке је добро>.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

Политкомесар-мајор
Ст. Жутић³

Командант
Кресојевић⁴

³ Стеван Жутић

⁴ Гавро Кресојевић

БР. 164

**НАРЕЂЕЊЕ ШТАБА ДВАДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 3
ДЕЦЕМБРА 1944 ГОД. ШТАБОВИМА БРИГАДА ЗА СМЕНУ ДЕ
ЛОВА ПЕТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ¹**

**ШТАБ 21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
1 ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ**

О. Бр. 220
31-ХП-1944 год.

ШТАБУ _____ БРИГАДЕ

У вези наређења Штаба I пролетерског корпуса, наша дивизија смениће делове V дивизије, посети положаје десно - закључно река Босут и лево шума испод Иванетићевог [ст.] салаша.²

У вези горњег

НАРЕЂУЈЕМО:

1. —• XXI бригада смениће делове V бригаде и посети положај: десно закључно Дрење — к. 82 — Иванетићев салаш лево закључно до шуме. Своју батерију поставиће позади фронта на најподесније место. Остали делови бригаде сместиће се у југозападни део с. Комлетинци.

2. —• XXXI бригада посетиће положаје: закључно лево Дрење наслањајући се на делове XXI бригаде к. 84 до ђерма, тј. десно од пута за један километар.

Узеће две батерије противколске од нашег III дивизиона и једну поставити код Криваче, а другу деено од пута између к. 84 и 87.

Остале делове своје бригаде сместиће у западни део с. Комлетинци.

3. — IV бригада посетиће положаје лево закључно до ђерма наслањајући се на делове XXXI бригаде, северно закључно р. Боеут, положајима¹ које сада држе делови V дивизије. Узеће једну батерију противколаца нашег III дивизиона: и поставити је на најподесније место позади свог положаја негде код слова „а“ натписа Рипача. Остале делове своје бригаде сместиће у северни део с. Комлетинци.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноисторишког института, под бр. 31-2, к. 1040.

² Види док. бр. 160 и 170.

4. — Дивизион Југословенске бригаде формиран у СССР-у са једном батеријом сместиће се десно од пута за 300—1000 метара северно од к. 87 у правцу Ђерма, а другу батерију наместиће испред натписа Криваче лево од пута за једно 800 метара.

Скреће се пажња свим јединицама да предњи и прихватни положаји морају бити добро утврђени и маскирани.

Штабови бригаде ће проценити са колико снага могу затворити и обезбедити додељени сектор, строго> водећи рачуна о економији снага, али с тим да не буде смањена убојност, будност и готовост јединица.

5. — V бригада после извршене смене са свим својим деловима сместиће се у Д. Ново Село.

Смену извршити у први мрак данашњег дана, опрезно и неосетно по војничком правилу и пропису.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политком
п.пуковник

Начелник-капетан
Ново Матуновић

КОМАНДАНТ
Генерал-мајор
Мил.[оје] С. Милојевић

(М. П.)

О. бр. 220/44 1

Наређење о покрету и смештају

С. бр. 242

ШТАБ 21 УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
1 ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ

О. Бр. 220

. 31-ХП-1944 год.

242 у акта

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПРВОГ ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА НОВЈ ОД 1 ДО 31 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

1. децембра 1944 год. Време облачно и хладно.
I пролетерска и VI, V, XI и XXI ударна дивизија.

ЗАДАТАК I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА

Пробој и уништење непријатељске одбране у Срему и избијању на линију: Шамац—Винковци—Осијек у циљу спајања са јединицама VI корпуса — и у садејству са њим да даље надире ка Загребу.

Непријатељ се налази и брани положаје деено: од Дунава — западце од Батовог Дола и Чалме — Баркут-Шидина Поток — Мартинци — р. Сава и поред Саве до Хорватовог салаша.² Састав непријатеља мешовит: 264 немачка дивизија, делови 118 дивизије, два пука домобрана и два батаљона. усташа. Намера непријатеља дефанзивног карактера: Одбрана поменуте линије и задржавање нашет надирања док се трупе не извуку из долине Дрине.

I пролетерска дивизија

Задатак: Напад на непријатеља на сектору: Клисина — Горње Лице. По овлађивању том линијом гоњење непријатеља у правцу Товарника.

Распоред и дејство бригаде:

13 бригада је смењена једном дивизијом Црвене армије, те се је рокирала улево од ње, посевши положаје: с. Вуковац³ — с. Визић. 1. и 3. бригада поседају положаје за напад десно: к. 144⁴ — Синкерек — к. 134 — В. Кратина — с. Рудине⁵ — Луг — до Беочина лево. У ватреном двобоју са непријатељем исти је имао 40 мртвих и 70 рањених. Дивизија није имала губитака.

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисториског института, год бр. 1-7, к. 256.

² Хорват ист.

³ Вуковад к. 203

⁴ Вероватно к. 134 (северно од Бреста).

⁵ Рудине (к. 237)

XXI Ударна дивизија

[Дивизија] се налази у маршу:

1. бригада од Пазове ка Руми.
 4. бригада од Добринаца ка Стејановцима.
 10. бригада од Путинаца ка Голубинцима.
 21. бригада у покрету ка Вогњу.
- Артиљерија у покрету ка Ердевику.

VI пролетер. дивизија

1. бригада у покрету из Ст. Пазове за Београд.
2. бригада се налази у Београду.
3. бригада се налази у Београду.
4. бригада у покрету из с. Батајнице за Београд.

XI дивизија

5. бригада је сменила VIII црногорску бригаду на простору Ст. Бингуле.

12 бригада се је из Манђелоса рокирала удесно и заузела положаје на простору с. Чалме.

32. бригада поседа положај: Матора Шума — Ст. Дивош. Непријатељ је арт. ватром тукао наше положаје. Губитака није било.

XXI ударна дивизија

Распоред бригада исти.

На сектору 2. пролетерске бригаде непријатељ је извршио демонстративан напад, али је одбијен.

5. бригада је у растреситом стрељачком строју поседала положаје.

4. и 31. бригада у резерви, у с. Лаћарку.

Коњичка бригада ушла је у састав XXI Ударне дивизије.

Време облачно и хладно.

Непријатељска авијација неактивна. Штаб корпуса у Руми.

(М. п.)

2. децембра 1944 год. Време променљиво.

I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија.

Задатак Корпуса: пробој и уништење непријатељске одбране у Срему и избијање на линију: Шамац—Винковци—Осијек.

XXVIII ударна дивизија десром обалом Саве надире хрема Брчком. Поред Дунава његовом десном обалом надире једна дивизија Црвене армије.

Непријатељ се лалази на истим положајима. Потпунији подаци о његовом саставу: Делови 118 ловачке дивизије (750. пук.); 264. пепгадиска дивизија; један батаљон 7. СС дивизије „Принц Еуген“; 311 територијални пук; 4—5 усташких батаљона.

I пролетер. дивизија

Задатак: „Извршиће напад и разбити непријатељску одбрану на сектору: Клисина — Горње Лице. По разбијању непријатељске одбране, са двије бригаде продужити гоњење и ликвидирати упориште Товарник, а са двије бригаде селс* и Ж. ст. Шид“.

Према овој заповести увече овога дана дивизија је узела полазне положаје за напад, који ће отпочети сутра у 8, односно' 10 чассва.

Полазни положаји бригада и правци дејства: 13 бригада: к. 216 — к. 203 — 208 — к. 207; 3. бригада: к. 262 — Прдипоље — Лиске — Двар⁰. — Товарник; 8. бригада и Италијанска⁷: Матора Шума — с. Прњавор — Ж. ст. Шид; 1. бригада правцем: Нештин — Синкерек.

У току дана нанешени су непријатељу знатни губици, иако нападима [са] мањим одељењима.

Непријатељски губици: мртвих 60; рањених 80.

Наши губици: мртвих 5; рањених 15.

XI ударна дивизија

Задатак: „Извршиће напад и разбити непријатељску одбрану на сектору: Церје пустара (к. 134) — Емилијин Двор (к. 94). По разбијању непријатељске одбране — заузимање Ердевика, избити на комуникацију Винковци — Ср. Митровица и овладати непријатељским упориштима: с. Гибарац — с. Бачинци и с. Кукујевци“.

У току дана вршене су припреме за предстојећи напад.

На сектору 12. бригаде непријатељ је био активан мањим одељењима.

XXI ударна дивизија

Задатак: „Извршиће задатак — напад и ликвидирати непријатељска упоришта у с. Мартинцима и Кузмину“.

6 Иноценц Двор

7 Италијанска бригада Прве пролетерске дивизије

На основу ове заповести дивизија је издала заповест својим бригадама за дејство: 31. бригада напада лево од комуникације: Лаћарак—Мартинци па до Саве; 5. бригада десно од поменуте комуникације од Државне пустаре и 2. пролетерска бригада преко Фламијин Двора до Кузмина.

Никаквих борби није било у току овог дана.

V ударна дивизија

Задатак: „Резерва, код почетка напада налазиће се на просторији Ср. Митровица—Радинци—Рума. По овлађивању комуникације: Товарник—Мартинци извршиће покрет комуникацијом према Винковцима у циљу напада на ово непријатељско упориште са истока и југа”.

Аргиљерија ове дивизије придодата је при извршењу напада XI дивизији.

Бригаде на истим положајима.

10. бригада је стигла у Руму.

VI пролетер. дивизија

Налази се са свид својим бригадама у Београду у циљу оформљавања и оспосрбљавања за борбу.

Коњичка бригада

У саставу XXI ударне дивизије.

Време променљиво.

Непријатељска авијација неактивна.

Штаб корпуса у Руми.

(М. П.)

3. XII. 1944 год.

•Задатак корпуса непромењен.

На свим секторима дивизија напад је почео у одређени час. Артиљериска припрема почела је у 8^h, а јуриш је извршен у 10^h. У овом нападу учествовала је и једна дивизија Црвене армије — на сектору с. Сотина. Битка се је водила на фронту између Дунава и Саве.

I пролетер. дивизија

Са три бригаде у првом борбеном реду извршен је једновремено напад на непријатеља. • ,

8. црногорска бригада и Италијанска напредовале су у правцу Пољане и Маторе Шуме. 13 бригада овладала је к. 188. На десном крилу распореда дивизије учествовао је један руски батаљон. У овом фронталном нападу губици су били знатни.

Непријатељски: мртвих 150, рањ. 100.

Сопствени: мртвих 40, рањених 60.

У овој борби погинуо је К-дант 8 црногорске бригаде Саво Машковић.⁸

V ударна дивизија

У овом нападу учествовала је својом артиљерском бригадом. Са камуфлираних положаја отворана је у 8^h најпре коректурна а потом тучна ватра. Пешадиске бригаде у свом привлачењу и извршењу јуриша потпомагане су артиљеријом. По извршењу јуриша, који није успео, артиљерија је штитила повлачење на полазне положаје.

У артиљерском двобоју било је губитака: мртва 4, рањена 3.

VI пролетер. дивизија

За време ових акција налазила се је у Београду у циљу способљавања за борбу.

XI ударна дивизија

Задатак: Ликвидирање Ердевика.

На сектору дејства ове дивизије непријатељ је бранио положаје: Мохарач — Церје пустара; испред ког положаја се је као природна препрека протезао канал са водом — Бања. Даље према југу непријатељ је поседао положаје: Кањев млин — Циганска Међа — к. 194⁹ — Лице — Баркут. Поред канала као природне препреке непријатељ се је фортификациски добро утврдио: сплет бодљикавих жица и ровови појачавали су одбрану.

Напад бригада био је жесток и одлучан. Овладало се је предтереном све до канала, секле су се и бодљикаве жице, но даље се није могло. Непријатељ је у контранападу употребио и тенкове. Увече су се стрељачки борбени редови налазили на својим полазним положајима. Ердевик није ликвидиран.

— У изводу дивизија није изнела податке о губицима.

⁸ Народни херој Саво Машковић

⁹ Циганске Међе к. 94

XXI ударна дивизија

Заузела је полазне положаје за напад у зору, пре сванућа. Подилажеше је извршено без губитака. Јуришни положаји су били на врло блиска одстојања од непријатељских упоришта с. Мартинци и Кузмин.

II Пролетерска нападала је на непријатеља утврђеног на каналу Баркут-Шидиног Потока. IV бригада према с. Кузмину. V и XXXI јуришале су на најутврђеније упориште Мартинци.

Мартинци су изграђени у врло јак отпоран центар. Блокови кућа, Ж. ст. и црква представљали су врло јаке отпорне тачке, које су бодљикавог жицом и рововима појачаване. Напад бригада завршавао се -пред непријатељским бодљикавим жицама и даље се није успело. Противнападе непријатељ није вродио. Због брисаности простора бригаде су се повукле на полазне положаје, на неким местима оставивши разређени стрељачки строј на јуришне положаје, на местима природних заклона и ископаних ровова.

Резултати борбе:

Непријатељски губици: бројно нису изнешени већ речју: „осетни“.

Сопствени: мртвих 25, рашених 85.

Коњичка бригада

[Бригада] се налази припремна за шњење у случају продора, у с. Лаћарку.

Непријатељска авијација била је у току борбе неактивна.

Руска авијација садејствовала је у нападу бомбардујући непријатељске положаје и упоришта.

Бреме је било променљиво и хладно. -

Штаб корпуса у Руми.

(М. П.)

4. децембра 1944 год.

I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија.

Задатак Корпуса непромењен.

I пролетер. дивизија

Јучерашњи напад на непријатеља настављен је овога дана.

VIII црногорска бригада и Италијанска успевају да потисну непријатеља „све до с. Љубе (друм Ердевик —Љуба)".

III и XIII бригада овлададе су непријатељским положајима и прогоне га у правцу Шида.

I бригада упућена је на лево крило распореда и оријентисана преко комуникације: Љуба — Ердевик, у правцу Шида.

Непријатељски губици: мртвих 350 са рањенима, заробљених 50. Заплењено доета ратног материјала.

V ударна дивизија

Све бригаде ове дивизије на истим просторијама, сем IV која је домарширала у с. Лаћарак.

Артилериска бригада целог дана дејствовала је на непријатељска утврђена гнезда и упоришта, усто^а парашишући непријатељску арт. ватру.

Непријатељски губици: мртвих 45. Уништено 4 топа, 2 бацача и један тешки митралез.

Наши губици: рањена 2; од материјала уништен 1 предњак.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду у циљу оформљавања и оспособљавања бригада за борбу.

XI ударна дивизија

V бригада после извршене концентрације уз садејство I пролетерске бригаде I пролетер. дивизије, успева да потисне непријатеља са положаја и да заобилазним маневром са запада нападне с. Ердевик. По ликвидацији истог извршила је гоњење правцем с. Бачинци. Одлучност и пожртвованост доминирали су у нападу и гоњењу непријатеља.

Маневром ове бригаде и ликвидацијом Ердевика, непријатељ је отступио са положаја испред XII бригаде, где је фронтално било тешко одбацити га.

Пад Ердевика извршен је и уз садејство XXXII српске бригаде, после њеног овлађивања: Калиле — к. 147. До овлађивања овог положаја дошло је тек по избијању V бригаде у залеђе, односно са западне стране с. Ердевика.

Губици непријатељски и сопствени у дневнику за 5. XII. 1944 год.

XXI ударна дивизија

II пролетерска бригада повучена је у Ср. Митровицу с циљем да се пребаци с оне стране Саве и задатком дејства у непријатељску позадину.

V бригада је сменила IV и XXXI са положаја ради одмора истих.

Коњичка бригада придодата дивизији, налазила се је као резерва у селу Лаћарку.

Са своје две батерије Арт. бригада је дејствовала на Ж. ст. и цркву у с. Мартинцима.

Непријатељски губици непознати.

Сопствени: мртвих 6, рањених 10, од арт. и бацачке ватре.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је бомбардовала и митраљирала непријатеља.

Штаб Корпуса у Руми.

(М. П.)

5 децембар 1944 године.

I и IV пролетерска, VI, XI и XXI ударна дивизија, и I коњичка бригада.

Задатак Корпуса: „да пробије непријатељску одбрану у Срему и избије на линију: Шамац — Винковци — Осиек.”

I пролетер. дивизија

Задатак: гоњење непријатеља оштим правцем: Товарник — Илача — Чаковци — Берак . . .

I пролетерска и VIII црногорска бригада у гоњењу непријатеља заузеле су Шид. У тој акцији учествовала је и Италијанска бригада.

III и XIII пролетерска бригада гоне непријатеља од друма Сот—Шид до с. Бабека¹⁰ у правцу Товарника. У гоњењу непријатељу смо нанели знатне губитке.

Непријатељски губици: мртвих 80, рањених 50. Плен: 10 топова различитог калибра, 10 аутоматских оруђа, 8 радио-станица, 1 тенк, неколико вагона хране, разне спреме и већу количину муниције.

Сопствени губици: мртвих 50, рањених 50.

10 Вероватно Бапока

XXI ударна дивизија

После пробијања непријатељског фронта на простору: Илок—Ердевик—Мартинци ова дивизија налазила се у резерви.

I бригада у Ср. Митровици.

IV бригада у с. Лаћарку.

X бригада у маршу према [Срем.] Митровици.

XXI бригада у маршу према [Срем.] Митровици.

Артилериска бригада извршила је промену положаја западно од с. Ердевика, одакле је тукла отступајућег непријатеља. У току дана извршена је још једном: промена положаја на просто-ру с. Гибарца.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду у циљу оформљавања¹ и спремности за борбу.

XI ударна дивизија

У еадејству са I пролетереком дивизијом заузимају Шид.

У акцијама 3, 4 и 5 ов. м. били су:

Непријатељски губици: мртвих 238 и заробљених 46. Плен: 2 топа, 5 неисправних топова; 2 минобацача, 20 п. ми-траљеза, 2 камиона, 15 пушака, кабла и друго.

Сопствени губици: мртвих 65, рањ. 294.

XXI ударна дивизија

Задатак: гоњење непријатеља по заузимању с. Мартинаца и с. Кузмина.

Ноћу између 4—5, после пробоја фронта код Илока. и Ердевика, непријатељ је напустио с. Мартинци.

Осетивши да се непријатељ повлачи IV и V предузеле су гоњење. На правцу гоњења V бригаде непријатељ је дао јачи отпор у с. Адашевцима. XXXI бригада у надирању је дошла до села Грк¹¹ — с. Босут.

Коњичка бригада у резерви.

Непријатељеки губици: мртвих 8, рашених 20, заробљених 31.

Наши губици: мртва 3, рањена 7.

Време облачно и хладно.

Штаб Корпуса у Сремској Митровици.

(М. П.)

11 Вишњићево

61»

6. децембра 1944 године.
I, V, VI, XI и XXI дивизија. •
Задатак Корпуса непромењен.

I пролетер. дивизија

III и XIII бригада у гоњењу непријатеља дошле су до Товарника. Напад на исти почеће у 20^h уз помоћ I и Италијанске бригаде.

VIII црногорска бригада у Шиду.

Непријатељски губици: мртвих 148, рањена 203, заробљених 12. Плен: 50 п. митраљеза, 5 камиона, 2 мотоцикла и другог материјала.

Сопствени губици: мртвих 40, рањених 128.

V ударна дивизија

У покрету.

I бригада: Мартинци—Бачинци.

IV бригада: Лаћарак—Кукујевци.

XXI бригада: [Срем.] Митровица—Кукујевци.

X бригада: [Срем.] Митровица—Кузмин.

Арт. бригада у Шиду.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду еа задатком оформљавања и оспособљавања за дејство.

XI ударна дивизија

После гоњења и заузимања Шида задржана је ова дивизија у резерви. Један батаљон V бригаде садејствовао је са I дивизијом у нападу на Товарник.

Непријатељски губици: мртвих 10, заробљених 1.

Сопствени губици: мртав 1, рањена 2.

Плен: 12 пушака, 1 пикавац.

XXI ударна дивизија

V бригада, а за њоме IV и II гониле су непријатеља према Отоку.

I коњичка бригада је овога дана избила на чело! пешадиских делова. У Малој Вашици растерала, је групу Немаца и овладала селом. У даљем гоњењу бригада је надирала ка Липовцу, где је растерана 16 усташка бојна.

Артиљеријска бригада у С. Митровици.

Непријатељски губици: мртвих 15, заробљених 200 усташа.

Сопствени губици: мртва 2.
Непријатељска авијација неактивна.
Руска авијација бомбардовала је непријатељску позадину.

Време облачно.
Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

7. децембра 1944 године
I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и коњ..
бригада.

Задатак: напад и гоњење непријатеља.

I пролетер. дивизија

Са три бригаде у I борбеном реду и једном у резерви напада на Товарник.

Поеле жилавот и јаког отпора непријатељ је под притиском бригада отступио у правцу Илаче. Товарник је освојен у 7 часова ујутро.

По паду Товарника I и III бригада прогониле су непријатеља у правцу Илаче. XIII бригада је оријентисана према с. Ловасу. VIII црногорска је прогонила непријатеља према с. Чаковцима. а Италијанска у правцу с. Томпојеваца. Све бригаде после краће борбе овладале су поменутиим селима и с. Миклушевцима, ноћу између 7 и 8.

Непријатељски губици: мртвих 400, рањ. 500. Плен: 35 митраљеза,- 3 климона, 3 топа, већа количина муниције. Уништено: 2 тенка.

Сопствени губици: мртвих 50, рањ. 150.

V ударна дивизија

I бригада у покрету за с. Беркасовци.¹² Остале бригаде на истим просторијама.

VI Пролетер. дивизија

Налази се у Беотраду.

XI ударна дивизија

Прогони непријатеља.

V бригада из Шида извршила је покрет и истог дана стигла у Нијемце.

12 Беркасово

XII бригада је водила борбе у Шидским Бановцима и Млачи. Док су Шид.[ски] Бановци нападани, са гро снага бригада је продужила да гони непријатеља и напала га код Ж. ст. у Ђелетовцима. Станица је ликвидирана и одржана и поред два непријатељска противвапада.

XXXII бригада учествовала је у борби око Илаче, по ликвидацији истог бригада се је сместила у с. Винковачки Бановци.

Непријатељски губици: мртвих 28. Плен: 2 п. митраљеза, 1 мале каре, 20 пушака, и остале спреме.

Сопствени губици: мртва 3, рањ. 18.

XXI ударна дивизија

Задатак гоњење непријатеља.

II пролетер. бригада у покрету за V према с. Отоку.

V [Пета] бригада је доспела до с. Комлетинаца. Једна хрупа непријатеља од 100 војника напала је од правца с. Бановаца, али је после краће борбе ликвидирана.

Како се V бригада, која је дубоко задрла у непријатељске положаје, налазила у врло критичној ситуацији у с. Отоку, то су јој II и IV бригада упућене, ради одбијања непријатељског жестоког противнапада. V бригада се је повукла из села.

XXXI бригада је дејствовала на правцу с. Сољани. У с. Дреновцима вођене су јаке борбе с непријатељем који је добијао појачање из Брчког.

Коњичка бригада је ликвидирала Липовицу.¹³

Непријатељски губици: мртвих 75, рањ. 78.

Сопствени: мртвих 47, рањена 104, несталих 12.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је бомбардовала и митраљирала непријатељску позадину и колоне.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

8 децембра 1944 год.

I, V, VI, XI и XXI дивизија.

Задатак Корпуса непромењен.

I пролетер. дивизија

I и III бригада по освајању с. Илаче и Шид.[ских] Бановаца прогоне непријатеља према Бераку и Оролику. Испред

Село Липовац

села борба се је водила целу ноћ. Предтерен је миниран а села јако утврђена.

VIII црногорска бригада водила је борбу на Ж. ст. Грабово—салаш Кијашевац¹⁴; а Италијанска бригада код с. Толтојевца.³³

XIII бригада у резерви.

Непр. губици: мртвих 380, рањених 460, заробљених: 12. Плен: 30 п. митр. и митраљеза, 12 бацача, 14 топова разног калибра, 5 „Шараца“, 6 камиона: и др. материјала.

Сопствени губици: мртвих 58, рањених 98.

V ударна дивизија

Налази се у покрету:

X бригада: Кузмин—Бачинци;

IV бригада: Кукујевци—Адашевци;

XXI бригада: Кукујевци—Гибарац.

Артилерија у Шиду.

VI пролетер. дивизија

Налази се ради оформљавања у Београду.

XI ударна дивизија

V бригада напада на простору и у правцу с. Отока и Привлаке. Из заседе непријатељ је нанео осетне губитке 2. батаљону.

XII бригада извршила је са два батаљона напад на с. Оролик, али безуспешно. На комуникацији између Оролика и с. Слаковаца нанешени су непријатељу осетни губици.

XXXII српска бригада извршила је покрет из Винковачких Бановаца за Комлетинце.

Губици непријатеља: 21 мртв.

Сопствени: мртвих 14, рањен 21.

XXI ударна дивизија

Задатак: гоњење непријатеља.

II и IV бригада вршиле су притисак на непријатеља у с. Отоку.

V бригада у резерви, у [Д.] Н.[овом] Селу.

XXXI бригада на одвојеном сектору, југозападно, у с. Сољани.

Коњичка бригада у Комлетинцима;

¹⁴ Кајшевац

¹⁵ Село Томпојевци

Непријатељски губици: непознати.
Сопствени: мртвих 5, рањених 18.
Непријатељска авијација *неактивна*.
Руска авијација вршила је извиђање.
Време облачно.
Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

9. децембра 1944 године
I, V, VI, XI и XXI дивизија и Коњичка бригада.

I пролетер. дивизија

I бригада извршила је напад на с. Оролик, а III на Берак. Напади су остали безуспешни, јер се непријатељ добро утврдио и жилаво бранио.

VIII црногорока бригада наставила је са нападом на селаш Кајшевац уз садејство руске артилерије.

Италијанска бригада је северно од с. Миклушеваца разбила једну групу непријатељских војника и заробила 45.

XIII бригада у резерви у с. Илачи.

Непр. губици: мртвих 200, рањених 300, заробљених 45.
Нешто плена.

Сопствени губици: мртвих 36, рањ. 197.

V ударна дивизија

I бригада извршила је бочни напад на с. Слаковци—Оролик, заузела предтерен до пруге, али у контранападу непријатељ је успео да врати бригаду на полазне положаје.

IV бригада у покрету од Адашеваца до с. Илаче.

X бригада у покрету од с. Бачинаца до с. Товарника.

XXI бригада у покрету од с. Гибарца; до с. Винковачки Бановци.

Артилериска бригада на положају према Оролику и Слаковцима.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду, ради оформљавања.

XI ударна дивизија

V бригада на положајима источно од Оролика. Непријатељ је извршио напад, но без успеха.

XII бригада у с. Нијемцима.

XXXII бригада је извршила напад у празцу с. Привлаке али је остао без успеха.

Сопствени губици: мртва 2, рањ. 11.

XXI ударна дивизија

II пролетерска са 2 батаљона извршила је фронтални напад на непријатеља у селу Отоку, а с једним на пругу у циљу рушења колсека. IV бригада је дејствовала десно-од II. Нападима није постигнут циљ: овлађивање Отоком.

V у Доњем Иовом Селу и I коњичка бригада у резерви. XXXI бригада у с. Сљанима.

Непријатељски губици: мртвих 40, рањених 50.

Сопствени: мртвих 17, рањених 70.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска је бомбардовала непријатељску позадину и колоне.

Време облачно.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

10. децембра 1944 год.

I, V, VI, XI и XXI дивизија и I коњичка бригада.

Задатак Корпуса пробој непријатељског фронта.

I пролетер. дивизија

Бригаде се налазе на истим положајима као претходних дана.

I бригада према с. Оролику.

III бригада према с. Бераку.

VIII бригада код салаша Кајшевац.

Италијанска бригада према с. Чаковцима.

XIII бригада у Илачи.

У току дана и ноћи вођене су упорне борбе. Дејство наше артилерије било је врло ефикасно.

Непријатељски губици: непознати.

Сопствени: мртвих 8, рањених 40.

V ударна дивизија

I бригада извршила је напад на с. Оролик—С.[рем.] Лазе —с. Слаковци,¹⁶ али у противнападу је одбијена.

XXI бригада је уз садејство I напала непријатеља.

Артилериска бригада вршила је припрему за напад.

18 Слаковци

600:

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду у циљу оформљавања и оспособљавања за борбу.

XI ударна дивизија

V бригада је смењена са положаја XXXII српском бригадом.

XII бригада је преко Широких Њива напала на мост преко Босута. У овом нападу непријатељ је имао осетне губитке.

Непријатељски губици: мртвих 10, рањен 21.

XXI ударна дивизија

Задатак непромењен.

На фронту II, IV и V непријатељ брани с. Оток, а на фронту XXXI бригаде с. Врбању и Рашковицу.¹⁷

Борби није било.

Непријатељска авијација била је неактивна.

Руска авијација вршила је извиђање.

Штаб дивизије у с. Комлетинцима.

(М. П.)

11. децембра 1944 године.

I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I коњичка бригада.

Задатак Корпуса непромењен. •

I пролетер. дивизија

Италијанска бригада је сменила са положаја III пролетер. бригаду.

VIII бригада држи положаје према Ж. ст. Грабово.

I пролетер. бригада на положају према с. Оролику.

Све бригаде, сем III, вршиле су притисак на непријатеља.

Непријатељски губици: мртвих 200.

Сопствени: мртва 42, рањених 160.

V ударна дивизија

Са IV бригадом водила је борбу на простору шума Брадарица и Алмаша.

Непријатељски напади били су одбијени.

17 Село Рачино-вци

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду у циљу оформљавања и оспособљавања за борбу.

XI ударна дивизија

Са V бригадом водила је борбу испред с. Привлаке.
Остале бригаде у резерви. на одмору у с. Комлетинцима.
Губици непријатеља: мрт. 23, рањ. 29.
Сопствени: мртва 3, рањених 28.

XXI ударна дивизија

Задатак дивизије офанзивног карактера.
На сектору положаја IV бригаде непријатељ је из с. Отока извршио демонстративан напад. После краће борбе враћен је противнападом у село.

На сектору II пролетерске није било борбе.

На сектору код с. Сољани XXXI бригада је вршила офанзивне мање акције.

Непријатељ. губици: мртвих 15, рањених 20.

Сопствени: мртва 4, рањених 11.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је у више налета бомбардовала непријатељске положаје као и упоришта: с. Оток, с. Слаковци и Винковце.

Време облачно.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

л

12. децембра 1944 године.

I, V, VI, XI и XXI дивиз. и I коњ. бриг.

Задатак Корпуса офанзивног карактера.

I пролетер. дивизија

VIII црногорска бригада прешла је мочваре и заузела Ж. ст. Грабово.

На осталом фронту обострана извиђачка и артилериска делатноет.

V ударна дивизија

У току дана непријатељ је у више махова чинио испаде, али је био одбијен.

Ноћу према 13-том извршен је покрет бригада, ка новом сектору дејства: Белешњак—ТГауп-ш салаш. X бригада сменила је у току ноћи руске јединице на простору: к. 110 — пустара Грабово.

VI пролетер. дивизија

Налази се и даље у Београду ради опремљивања и наоружавања.

XI ударна дивизија

V бригада је смешена са положаја XII-ом. IV батаљон исте бригаде у заседи сачекао је непријатеља и нанео му осетне губитке.

Непријатељски губици: мртвих 6, рањ. 16.

Сопствени губици: мртав 1, рањен 1.

XXI ударна дивизија

На делу фронта II пролетер. бригаде после арт. припреме, непријатељ је извршио напад и успео да овлада простором. У противнападу враћен је у с. Оток.

На сектору IV бригаде без промена.

I коњичка и V бригада у резерви, у с. Д. Новом Селу.

Артилериска бригада се формира у Ср. Митровици.

Непр. губици: мртвих 90, рашених 50.

Сопствени: мртвих 7, рашених 38.

XXXI српска бригада, на одвојеном сектору дејства код с. Сољана, забележила је добре резултате.

Непријатељ је извршио, после артиљериске и бацачке* припреме, концентриран напад приближивши се положајима бригаде на отстојашу од 400 м снажним изненадним противнападом непријатељ је натеран у панично бекство, оставивши за собом 70 мртвих.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је успешно тукла с. Оток и пругу: Винковци—Брчко.

Време облачно*и хладно.

Штаб Корпуса у Шиду.

(МП)

13. децембра 1944 године
I, V, VI, XI и XXI дивизија

Задатак Корпуса: „Да заједно са јединицама Црвене армије разбије непријатељску одбрану на утврђеној линији: Сотин—Грабово—Берак—Оролик—Оток, заузме Вуковар, а затим нападне и ликвидира непријатељско упориште- у Винковцима" (Заповест О. Бр. 157).¹⁸

Непријатељ је састава: 264 и 118 дивизија и друге- јединице усташке и домобранске, као и новодоведене свеже трупе.

I пролетер. дивизија

Задатак: дејствује према Бераку, с. Грабову, с. Негославцима, Новим Јанковцима, Старим Јанковцима — Винковцима.

У току дана вршена је припрема за предстојећи напад. Борби није било, еем извиђачке и артилериске делатности.

V ударна дивизија

Уз садејство руске војске, X бригада напала је на непријатеља, и успела је да га потисне. У први борбени ред убачена је и IV бригада.

Непријатељски губици непознати.

Сопствени: мртвих 9, рањена 32.

VI пролетерска дивизија

Налази се у Београду радк опремања и наоружања.

XI ударна дивизија

XXXII бригада заузела је положаје за напад с југозападне стране према с. Оролику.

V бригада у покрету према Шидским Бановцима са задатком преузимања положаја од I дивизије — према Оролику. По паду мрака извршена је смена на положајима.

XII бригада у покрету из с. Комлетинаца.

XXI ударна дивизија

II бригада је одбила непријатељски напад припремљен артилеријом. У контранападу делови бригаде избили су на пругу, порушили је и онеспособили за комуницирање.

2 Види док. бр. 146.

IV бригада је продрла до првих кућа у с. Отоку, али се морала повући услед дејства непријатељских тенкова.

V и Коњичка бригада у резерви, у Доњем Новом Селу.

XXXI бригада се је повукла из с. Сољана према с. Грку [Вишњићеву] и Липовцу услед велике воде која је опкољавала село.

Непријатељски губици: мртва 32, рањених 45.

Наши губици: мртвих 6, рањених 12.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је бомбардовала пругу: Оток—Брчко,, као и упориште Винковци.

Време облачно и хладно.

Штаб Корпуса у Шиду.

(МП)

14-ХИ-1944 године

I, V, VI, XI, XXI дивизија

Задатак: Извршен је општи напад на непријатеља између Дунава и Саве.

I пролетер. дивизија

Напад је почео артилериском припремом у 7,20 до 8 часова. Тачно у 8^h пешадија је извршила напад.

У свом налету XIII пролетерска бригада је заузела један део села Грабова, али услед непријатељског противнапада уз садејство 4 тенка, бригада се је повукла на полазне положаје.

VIII црногорска заузела је терен у правцу пруге и одржала га у току дана. I пролетерска је дејствовала према с. Негославцима.

Све ове три бригаде обновили су напад ноћу, но без резултата.

Непријатељ. губици: мртвих 198, рањених 320.

Сопствени губици: мртва 94, рањена 252 и несталих 18.

V ударна дивизија

У овом општем нападу садејствовала је са две бригаде: IV и X. Предстражарски положаји су брзо ликвидирани, но на главној линији непријатељ је чврсто држао своје позиције, дејствујући и бочно на наше делове од с. Сотина.

Артилерија није тачно извршила свој задатак, јер је тукла место главну линију предстраже — услед погрешно добијених података.

У току ноћи поново је извршен јуриш но без успеха,

VI пролетерска дивизија

Налази се и даље у Београду у циљу опремљивања и наоружавања.

XI ударна дивизија

На фронту ове дивизије извиђачка и патролна делатност.

Непријатељ је дејствовао арт. ватром.

XXI ударна дивизија

На сектору II пролетерске бригаде непријатељ је мањим снагама извршио демонстративни напад, но је брзо враћен према с. Оролику. У подне бригада је извршила демонстративан напад на проетору Иваншевићевог салаша¹⁹ и поставила заседу на прузи: Брчко—с. Оток.

IV бригада је извршила напад и овлада првим кућама у с. Отоку. После трочасовне борбе без непријатељског јачег притиска, батаљони су повучени на полазне положаје.

V и I коњичка; у резерви у с. Доњем Новом Селу.

XXXI је се преко поплављених предела пребацивала из с. Сољана у с. Грк и с. Липовац.

Непријатељски губици: мртвих 28, рањ. 40.

Сопствени: мртав 1, рањених 13.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска је бомбардовала Оток, Привлаку, Бинковце и Брчко.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

15-ХП-1944

I и VI пролетерска V, XI и XXI ударна дивизија и I коњичка бригада.

Задатак Корпуса непромењен.

I пролетер. дивизија

У току дана извршена су два напада на непријатеља на положаје испред с. Грабова. Успеха није бшго.

Непријатељ је у току ноћи вршио притисак на десно крило распореда Црногорске VIII бригаде, северозападно од

19 Иванетићев ст.

е. Грабова. Он је **успео** да потисне једну чету, али је у контрападу одбијен. Исто је непријатељ био активан на фронту I пролетерске, к. 105 — Селиште, али је одбијен уз губитке.

Непријатељски губици: мртвих 175, рањ. 205.

Сопствени: мртвих 37, рањених 135, несталих 5.

V ударна дивизија

У 14.30 часова извршена је јака артиљериска и бацачка припрема, после чега је следио напад пешадије: IV и X бригаде. Извршен је и јуриш на непријатељске утврђене положаје, — напад није-успио. Бригаде су се вратиле на полазне положаје.

VI пролетерска дивизија

Налази се у Београду, ради опремљивања и наоружања.

XI ударна дивизија

V бригада на истим положајима.

XII бригада на сектору Брадарице.

Непријатељска артилерија у току целог дана била је зеома активна.

Сопствени губици: рањена 2 од артиљериске ватре.

XXXII бригада у резерви у с. Винковачким Бановцима.

XXI ударна дивизија

II пролетерска с једним батаљоном рушила је пругу. Воз од Брчког заустављен је и после борбе враћен.

На сектору IV бригаде одбијен је један непријатељски напад уз губитке по непријатеља.

V бригада са два батаљона на положају у продужењу левог крила II бригаде.

Коњичка бригада и два батаљона V [бригаде] у с. Доњем Новом Селу.

Артиљериска бригада се формираља у Сремској Митровици.

Непр. губици: мртвих 20, рањених 17.

Сопствени: рањен 1.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је бомбардовала непријатељске положаје, један воз и с. Оток.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

16-ХП-1944

I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија.

Задатак Корпуса непромењен.

I пролетер. дивизија

На истим положајима у истом распореду. Непријатељ је извршио неколико мањих напада, али је уз губитке, одбијен.

Артилериска активност обострана.

V ударна дивизија

На фронту ове дивизије непријатељ је цео дан вршио противнападе, но без успеха, мада их је подупирао артилериском и бацачком ватром.

Непријатељ. губици: мрт. 11, раш. 24.

Сопствени: мртва 24, рашених 85.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду ради опремљивања и наоружања.

XI ударна дивизија

V бригада на положајима као претходног дана.

XII бригада код Брадарице.

XXXII бригада у резерви.

Сопствени губици: рањена 3, од арт. ватре.

XXI ударна дивизија

На десном крилу II пролетер. бригаде биле су жееток борбе.

На сектору IV бригаде затишје.

Предрече је V бригада сменила II пролетерску.

XXXI бригада је извршила покрет и сместила се у селима Адашевцима и Бачинцима.

Коњичка бригада се налази у резерви, у с. Доњем Нвом Селу.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација и артилерија су бомбардовале непријатељска упоришта и центре.

Време облачно и хладно.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

17 децембра 1944 године.
I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I коњичка бригада.
Задатак Корпуса непромењен.

I пролетерска дивизија

Није извела никакав напад на непријатеља, држала се је одбране.
Све бригаде налазе се на истим положајима.

V ударна дивизија

Уз суделовање напада Црвене армије на с. Сотин, извршила је напад на свом сектору дејства. Артилериска припрема од 7 — 7.30, потом је пешадија I и IV бригаде извршила подилажење и јуриш на непријатељске ровове. На ширини од 400 м овојен је непријатељски положај и одржан цео дан, предвече јединице су се повукле на полазне положаје.

Непријатељски губици: мртва 43.
Сопствени губици: мртвих 10, рањених 44.

VI пролетерска дивизија

Налази се у Беотраду, ради опремљивања и наоружања,

XI ударна дивизија

V бригада на старим положајима.
XII бригада код Брадарице.
Непријатељ је у току дана; с времена на време дејствовао артилериском ватром.
XXXII бригада налазила се је у резерви у с. Винковачким Бановцима.

XXI ударна дивизија

На фронту с. Отока затишје.
Непријатељска авијација неактивна.
Руска авијација је бомбардовала Брчко и пругу ка Отоку.
Време облачно и хладно.
Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

18. децембра 1944 год.

I, V, VI, XI и XXI удр. дивиз. и I коњичка бригада.

Заповешћу Врховног штаба, а у складу са наређењем команданта III украјинског фронта, маршала Толбухина, I бугарска армија смениће јединице нашег корпуса на сектору северно од р. Босуа. Наш корпус, по извршеној смени, разместиће се на просторици јужно од комуникације Шид — Шидски Бановци. Правац нашег дејства биће: Оток — Привлака, даље на запад и према Винковцима.

I пролетер. дивизија

Задатак: „Извршиће одмах покрет делова неангажованих у борби и сместиће се на просторици: с. Адашевци — с. Мала Вашица — с. Градина — Шид“.

У ишчекивању смене од стране Бугарске армије, бригаде VIII и XIII налазе се и даље на положајима.

Артилериска делатност обострана.

Непријатељ је вршио неколико напада али је одбијен уз губитке.

Непријатељски губици: мртвих 30, рашених 50.

Сопствени: мртвих 50, рањених 100, несталих 20.

V ударна дивизија

Задатак: „Биће смењене од стране III бугарске дивизије ноћу 18/19. XII. на сектору с. Грабово до Ж. ст.²⁰ По извршеној смени размјестити се на просторици: с. Нијемци — с. Подграђе и с. Илинци“.

У току дана извршена је припрема; за смену.

Борби није било.

I бригада у растреситијем распореду посела је цео положај, друге су кренуле и то:

Југословенска бригада у с. Апшевцима.

IV у с. Нијемцима.

X у с. Подграђу.

Артилериска у с. Нијемцима.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду у циљу опремљивања и наору-

XI ударна дивизија

Задатак: „Биће смењена ноћу 19/20-XII и разместиће се на просторици: с. Белетовци — с. Винковачки Бановци“.

2° Ж.' ст. Грабово

610:

V и XII бригада налазе се и даље на старим положајима.
Непријатељ је наше положаје с времена на време тукао артилериском ватром.

XXXII бригада у резерви.

XXI ударна дивизија

Задатак: Ова дивизија са I коњичком бригадом остаје на досадашњој просторији: с. Комлетинци и [Д.] Ново¹ Село.

II бригада је придодата у састав II пролетерске дивизије. Лод данашњим датумом она је изашла из састава XXI дивизије.

У састав ове дивизије ушла је XXI бригада.

На фронту IV и V без промена. Бацачка делатност.

XXXI бригада у резерви.

Коњичка у [Д.] Новом Селу.

Артилериска у Ср. Митровици.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно. ^

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

19-ХИ-1944 год.

Задатак Корпуса исти, као прошлог дана.

I пролетер. дивизија

Смењена је у потпуности са положаја од VIII бугарске дивизије — у току ноћи 19/20.

У току дана мања борбена делатност, извиђачког карактера.

V ударна дивизија

I бригада, по смењивању са положаја пребацила се је у с. Илинци.

Остале бригаде на истим просторијама.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду са истим задатком.

XI ударна дивизија

V и XII бригада се налазе на истим положајима. Борбе није било.

Непријатељ је тукао арт. ватром.

Сопствени губици: рањена 2.
XXXII бригада у резерви.

XXI ударна дивизија

На фронту никаквих промена.
Непријатељска авијација неактивна.
Време облачно.
Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

20-ХП-1944 год.
I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I ко
њичка бригада.
Задатак Корпуса непромењен.

I пролетер. дивизија

Јединице ове дивизије налазе се на просторији и то:
I пролетерска бригада у е. Адашевцима,
III пролетерека бригада у с. Адашевцима,
XIII пролетерска бригада у Шиду,
VIII црногорска ударна бригада у с. М. Вашици.
Италијанска бригада: у с. Беркаеову.
Артилериска бригада придодата XXI дивизији ради арт.
дејства.

V ударна дивизија

IV бригада у наступном маршу ка Цриту — Скели —
к. 83.

V току прошлих дана:

Сопствени губици: мртвих 129, рањ. 554.

Непријатељских: мртва 43 (нађених у рову — остали
губици вепознати). Плен: 4 п.митраљеза, 1 минобацач, 20
пушака.

VI пролетерска дивизија

Налази се у Беотраду у циљу опремљивања и наору-

XI ударна дивизија

V бригада је смењена са положаја од бугарских једи
ница. Ради одмора сместила се у с. Нијемцима.
XXI бригада још на цоложају код р. Босуца,
XXXII бригада у с. Шидским Бановцима.

612:

61»

XXI ударна дивизија

На фронту сем извиђачке делатности, није било других
•акција.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

21. децембра 1944 године

I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I коњичка бригада.

Задатак Корпуса непромењен.

I пролетер. дивизија

Налази се у резерви и размештена је на просторији: село Адашевци — Мала Вашица — Беркасово — Нијемци и Шид.

Артилериска бригада налази се у саставу (придодата) XXI дивизије.

V ударна дивизија

Задатак: Припрема за претстојећи напад 22. XII. 1944.

IV крајишка бригада заузела је полазне положаје за напад; Црито!—Скела — к. 83.

I крајишка бригада извршила је покрет до с. Комлетинаца и заузела полазне положаје за напад: комуникација Комлетинци — с. Оток лева граница, па: удесно захватајући [северну]' ивицу села.

I југоеловенска бригада извршила покрет до с. Нијемаца и остала у резерви.

X бригада у Подграђу.

Артилериска бригада поставила се је на просторији за дејство: сев. зап. -од с. Комлетршаца — Дуге Ливаде.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду, ради оформљавања, наоружања и одмора.

XI ударна дивизија

Са једном, XII бригадом, на положају на р. Босуту. Друге две V и XXXII у резерви. Борби није било.

XXI ударна дивизија

Задатак: Припрема за напад.

IV, XXI и V извршили су припреме за сутрашњи напад. XXXI бригада биће у резерви у с. Нијемцима; као и кошичка бригада у Доњем Новом Селу. Артилериска бригада у формирању у Сремској Митровици.

Сопствени губици: рањена 3, од арт. непр. ватре.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

22-ХИ-1944 године

I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I кошичка бригада.

Задатак Корпуса: Напад на непријатеља на сектору с. Привлака — с. Оток.

Подаци о непријатељу: У с. Отоку и Привлаци јачин, непријатеља до 4.000 војника. Највећим делом непријатељске снаге су из 118. дивизије, Шеста усташка бојна, Хилфс полиција и гестапо. Намера непријатеља одбранбеног карактера.

I пролетер. дивизија

Све бригаде на одмору — у резерви на просторији Адашевци — Мала Вашица — Беркасово — Шид — Нијемци

Артилериска бригада је из евојих оруђа на фронту XX дивизије тукла непријатељска упоришта у с. Отоку.

V ударна дивизија

Задатак: Напада на непријатеља на сектору десно: р. Б сунт, лево: север. периферија с. Отока.

По извршењу артилериске припреме IV и I крајиш бригада извршиле су напад.

IV бригада је у зору прешла канал и ударила на непријатеља: Оздановчев стан — Шумице — Рипача. Са истурених тачака непријатељ је протеран. До мрака задобијено је у терену: део Шумице, Рипаче и јужно од Оздановчевог стана.

61»

I крајишка бригада напала је на непријатеља на положају: Црито—к. 87 — према шуми Дионица. Заузето је земљиште до комуникације: Оток — Привлака.

VI пролетерска дивизија

Налази се у Београду у циљу одмора и оспособљавања за борбу.

XI ударна дивизија

Задатак: „С једном бригадом напасти непријатеља од Бродарице левом обалом р. Босуца“.

Напад на овај сектор остао је безуспешан.

Непр. губици: мртва 2.

Сопствени губици: рањених 5.

XXI ударна дивизија

Задатак: „Са двије бригаде напасти непријатеља у с. Отоку с источне, југоисточне и источне стране“.

Са три бригаде у току ноћи извршено је привлачење до јуришних положаја. После артилериске припреме, извршен је јуриш. Заузете су непријатељске истурене тачке. Продор XXI бригаде био је контранападом непријатеља паралисан. Бригада је отступила до јуришних положаја на ивици села. Борба је била жестока.

Непријатељски губици: мртвих 350, рањених око 420, заробљена 22.

Сопствени губици: мртвих 98, рањених 250, контузованих 45.

Плен: 8 пушака, 4000 метака.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација је у више налета митраљирала непријатељске положаје.

Бреме облачно и хладно.

Штаб Корпуса у Нијемцима.

(М. П.)

23. децембра 1944 године

I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I коњичка бригада.

Задатак Корпуса непромењен.

I пролетер. дивизија

У резерви без икаквих промена.

XXI ударна дивизија

У зору, око 2,30 часа настављен је напад на непријатеља. Борба је трајала цео дан. Да непријатељ није имао 4 тенка исход би био успешан.

I бригада је са цесте морала да се повуче услед наилаиска тенкова. Јужве куће Оздавовићеви ставови²¹ освојила је и одржала у противјуришима непријатеља.

У међупростору I и: IV, X бригада је извршила напад и овладала Шумицом избивши на друм: с. Оток — Привлака.

Југословенска бригада је сменила IV са положаја према р. Босуту. У нападу на непријатеља овладала је делом шуме Рипаче.

На сврш предтеренима непријатељ је поставио много пешадиских минских поља, услед чега су наше бригаде трпеле губитке.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду у циљу одмора, способљавања јединица за борбу, опремљивања и наоружања.

XI ударна дивизија

Са једним батаљоном XII бригаде обновљен је напад, али је оетао безуспешан.

V бригада у с. Нијемцима, XXXII у Винковачким Бановцима •— у резерви.

XXI ударна дивизија

На сектору и ове дивизије настављен је јучерашњи напад.

IV бригада је у току ноћи успела да овлада периферским кућама, али се у зору морала повући на полазне постоје због дејства непријатељских тенкова. Борба је настављена и у току дана.

V и XXI бригада су овладале периферијом ј.западног дела, али услед упорне и јаке одбране морале су се повући.

XXXI бригада је са два батаљона посела положаје на прузи с. Оток — с. Врбања.

Коњичка бригада. упућена према с. Браиловићима,²² у циљу обезбеђења од правца Брчког и Жупање, је с једним

21 Оздановчев ст.

22 Вероватно Балиновица

дивизионом водила двочасовну борбу са непријатељем у с. Традишту. После борбе ескадрон се повукао у с.Микланацу.²³

Непр. губици: мртвих 150, рањених 180.

Сопствених: мртвих 47, рањена 142, контуз. 29.

Време облачно и хладно.

Штаб Корпуса у с. Нијемцима.

(М. П.)

24. децембра 1944 године

I и VI пролетерска V, XI и XXI ударна дивизија и I коњичка бригада.

Задатак Корпуса непромењен.

I пролетер. дивизија

Све бритаде налазе се на истим просторијама сем

III пролетерске бригаде [која] је одмарширала за Нијемце.

Артилериска бригада на положају, на сектору дејства XXI удар. дивизије.

Сопствени губици: мртав 1, рањених 9.

Два топа: 120 мм и 45 мм онеспособљена за дејство.

V ударна дивизија

На сектору I крајишке бритаде без промене.

I југословенска бригада сменила је IV, предузела са два батаљона напад, заузела непр. ровове, но услед јаке арт. ватре, морала је исте напустити.

X бригада са једним батаљоном извршила је у току дана два напада: у 8 и 17 ч. Напад је извршен у циљу овлађивања тереном с оне стране комуникације: с. Оток — Привлака. Напад је делом успео, али услед непријатељског противнапада тенковима бригада се је морала повући нешто уназад од комуникације.

VI пролетер. дивизија

Налази се и даље у Београду, ради одмора, наоружавања и оспособљавања јединица за борбу.

XI ударна дивизија

На фронту XII бригаде дошло је до борби. Борбена линија остала је иста.

23 Вероватно Микинац

V бригада уз садејство V дивизије напала је непријатеља с јужне стране на Шумицу и Лудару. На ивици шумене непријатељ је разбијен и протеран у унутрашњост исте.

XXXII бригада у резерви дивизије.

Непријатељски губици: мртвих 19, рањених већи број (10), заробљених 6.

Сопствени: мртва 3, рањених 18.

Плен: 1 „Шарац“, 60 мина, 4 мазге.

XXI ударна дивизија

И током данашњег дана вршила је јак притисак на Немце у с. Отоку.

IV бригада заузела је на периферији села, неколико упуришта. Продор у село није успео.

V бригада је вршила притисак на комуникацију јуж. од с. Отока.

На сектору XXI бригаде непријатељ је извршио' противнапад у намери да поврати положаје изгубљене гвошлог дана. У повратном нападу наше јединице непријатељ је одбачен назад,

Један батаљон XXXI бригаде успео је да заузме воз с појачањем која су долазила од Брчког.

Art. бригада у формирању у Митровици.

Коњичка бригада напала је непријатеља западно од Кусаре. С једним дивизионом обезбеђује бок од правца с. Жупање.

Непријатељски губици: мртвих 8, рањених 150.

Сопствени губици: мртав 31, рањена 92, контузован 1.

Непријатељска авијација неактивна.

Време хладно и облачно.

Штаб Корпуса у с. Нијемцима.

(М. П.)

25 децембра 1944 год,

I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I коњичка бригада.

Задатак Корпуса непромењен.

I пролетерска дивизија

На истим просторијама — у корпусној резерви.

618:

XXI ударна дивизија

Трећи дан борбе са непријатељем на простору с. Отока: и с. Привлаке:

На сектору I југословенске бригаде непријатељ је успео да начини продор. Уз садејство X [бригаде] непријатељ је уз тешке сопствене губитке враћен на полазне положаје.

IV бригада добила је задатак да се пребаци у с. Врањево — Мијака²⁴ у циљу затварања правца Жупања—Градиште. Продор кроз непр. линије ка одређеној проеторији отпочео је у 21.30 час. Са извесним деловима један батаљон извршио је јуриш на друм, на непр. ровове. Борба прса у прса. 3 непр. тенка отсекли су јуришне наше делове због чега су сви страдали, сем 4 рањена друга.

Арт. бригада је цео дан тукла непријатељске положаје.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду у циљу одмора и оформљавања.

XI ударна дивизија

XII и V бригада извршиле су у више јуриша напад на непријатељску одбранбену линију. Успех није постигнут. Бригаде се налазе и даље на истим положајима.

XXXII бригада налази се у дивизиској резерви.

Непријатељски губици: мртвих 15.

Сопствени: мртвих 14, рањених 36.

XXI ударна дивизија

V борби за с. Оток већ трећи дан.

IV бригада ликвидирала је више кућа на периферији V бригада је задржала исте положаје.

XXI је уз подршку артиљерије извршила притисак, терен није задобијен.

XXXI бригада је минирала пругу с. Оток — Брчко.

Коњичка бригада повукла се је са положаја.

Непријатељски губици: мртвих 13.

Сопствени губици: рањених 11.

Штаб Корпуса у с. Нијемцима.

(М. П.)

Основни задатак Корпуса непромењен.²⁵

I пролетер. дивизија

Налази се у корпусној резерви на истој просторији, III бригада је из с. Нијемаца повучена у с. Адашевце.

V ударна дивизија

Борби није било, сем чарки.

I крајишка и I југословенска бригада повучене су из напада и поселе нове положаје: десно канал (Скела) лево до низ р. Босут до к. 83.

IV и X бригада у дивизијској резерви у с. Нијемцима и Подграђу.

Артилерија на старим позицијама.

V борбама од 22 до 26:

Непријатељски губици: мртвих око. 450, рањених: непознат, заробљених 12.

Сопствени' губици: мртвих 315, рањених 1078, несталих 18.

Плен: 22 „Шарца“, стројница 8, двогледа 3, револвера 6, пушке 32, лак. бацач 1, бомби 100 и 10.000 метака. Оштећено: 1 тенк, 3 минобацача, 3 камиона, 1 ауто, 1 топ. Уништено: 1 тенк, 2 кола.

Сопствени губршици у материјалу: пушака 78, п. митр. 44, стројница 59, противколских пушака 5, лак. бацача 2, револвера 25, теш. митр. 2, против кол. топ 1. Овде је узету обзир материјал: уништен, изгубљен и малим делом, који је пао непријатељу у руке.

VI пролетер. дивизија

Налази се у Београду ради одмора и оформљавања.

XI ударна дивизија

Један батаљон V бригаде код Шумице (Привлака) дигао је у ваздух пругу у дужини 500 м. У 15^h бригада је повучена са положаја у с. Нијемце.

Један батаљон XII на положају: шума Брадарица. Остали батаљони у с. Ђелетовцима.

XXXII у дивиз.[иској] резерви у с. Винк. Бановцима.

Губитака није било.

25 у оригиналу је датум изостављен, а треба да етоји: 26 децембар 1944 године.

620:

XXI ударна дивизија

Борби није било.
 IV и XXXI запоселе су полазне положаје између с. Ото—
 ка и с. Комлетинаца.
 V и XXI бригада у резерви.
 Артилериска бригада налази се у Ср. Митровици у циљу
 оформљавања.
 Губитака није било.
 Непријатељска авијација неактивна.
 Време хладно и облачно.
 Штаб Корпуса у с. Нијемцима.

(М. П.)

27-ХП-1944

I, V, VI, XI, XXI дивиз.

Задатак Корпуса садејство са I бугарском армијом,,
 која напада на делу фронта десно: р. Дунав, лево закључно
 пруга Шид—Винковци, на дан 28 децембра 1944 године.

I пролстерска дивизија

На истом проетору, у корпусној резерви.
 Артилериска! бригада налазила се је до сумрака оеог да-
 на у састав XXI дивизије. Потом је домаршовала у састав
 наше дивизије у с. М. Вашице.

V ударна дивизија

Налази се и посела исте положаје, које је посела, прет—
 ходног дана.
 Сем малих чарки борби није било.

VI пролетерска дивизија

Налази се у Београду у циљу од^мора и оформљавања.

XI ударна дивизија

На сектору фронта Брадарице (шума) XII бригада са јед-
 ним батаљоном посела је положај. Остали батаљониу с. Ђе-
 летовцима.

V бригада на одмору у с. Нијемцима.
 XXXII бригада на одмору у с. В. Бановцима.
 Борби није било.

XXI ударна дивизија

V је одбила непријатељски напад у правцу к. 87, с намером да овлада истом и заштити пругу добијеним тереном.

XXI бригада на одмору у Д. Н.[овом] Селу.

IV бригада на одмору у с. Нијемцима.

XXXI бригада на истим положајима.

Борби није било.

Обострана артилериска делатност.

Непријатељски губици: непознати.

Сопствени: мртвих 7, рањених 47, контузованих 11.

Непријатељска авијација неактивна.

Време хладно и облачно.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

28. децембра 1944 год.

I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I коњичка бригада.

Задатак Корпуса садејство са I бугарском армијом, која врши напад на фронту: десно Дунав лево до шумице Брадарице искључно.

I пролетерска дивизија

На истим просторијама — без промене.

V ударна дивизија

I крајишка и I југословенска бригада на својим правцима дејства вршиле су притисак на непријатеља. Заузет је претерен и овладано истакнутим упориштима. Увече јединице су се вратиле на полазне положаје.

Сопствени губици: мртвих 13, рањ. 13.

VI пролетерска дивизија

У Београду, ради оформљавања и одмора.

XI ударна дивизија

Са XII бригадом вршио је напад на непријатеља са зап. ивице шуме Брадарице. Напад је био демонстративног карактера, јер је продор требала постићи I буг. армија на правцу Оролик — Ст. Јанковци. Пред мрак батаљони су се повукли на полазне положаје.

V у Нијемцима, XXXII у Винковачким Бановцима у резерви.

Сопствени губици: мртвих 5, рањ. 17.

Непријатељски: мртвих 6.

XXI ударна дивизија

V и XXXI бригада извршиле су уз подршку артшгерије снажан притисак на непријатељске положаје на ивици с. Отока. Овладано је и заузето 12 непријатељских бункера.

Сопствени губици: мрт. 7, рањен 61.

Непријатељска авијација неактивна.

Време хладно и облачно.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

29. децембра 1944 године

I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I коњичка бригада.

Задатак Корпуса: офанзивног карактера.

I пролетерска дивизија

На одмору, у резерви на простору: Адашеваца, Мале Вазпице, Беркасова и Шида.

V ударна дивизија

Борбе није било. Дошло је до мањих чарки.

VI пролетерска дивизија

Налази се у Београду на одмору и у циљу наоружавања м оформљаваша.

XI ударна дивизија

XII бригада са једним баталјоном поседа положај шумицу Брадарицу. С бсталим деловима бригаде у с. Ђелетовцу.

V и XXXII на одмору у с. Нијемцима и Винковачким Бановцима.

XXI ударна дивизија

V и XXXI бригада на истим положајима.

IV у с. Комлетинцима, а XXI у Д. Н. Селу у дивизиској резерви.

Сопствени губици: рањена 3 (од артил.).
Време облачно и хладно.
Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

30. децембра 1944 године
I, VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I коњичка
бригада.

Задатак Корпуса неизмењен.

I пролетерска дивизија

Све бригаде налазе се на истој прооторији, ради одмора.

V ударна дивизија

Без промене.

VI пролетерска дивизија

У Београду, ради одмора и оформљавања.

XI ударна дивизија

Са једним батаљоном на положају испред шумице Бра-
дарице. Преко испред свот положаја Дионице, непријатељ је
хтео поставити натазне мине, али је осујећен, ватром са на-
шег положаја. После тога непријатељ је уз јаку бацачку
припрему извршио напад, али је одбијен.

Непријатељски губици: мртвих 6, рањ. 3.
Остале снаге у резерви.

XXI ударна дивизија

На фронту ове дивизије обострана извиђачка делатност.
Непријатељска авијација неактивна.
Време хладно и облачно.
Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

31. децембра 1944 године
I и VI пролетерска, V, XI и XXI ударна дивизија и I коњич-
ка бригада.
Задатак Корпуса непромењен.

624:

I прслетерска дивизија

Налази се на истој просторији, као корпусна резерва.

V ударна дивизија

Без видних промена сем извиђачке делатности.

VI пролетерска дивизија

Налази се у Београду у диљу одмора и са задатком оформљав ања.

XI ударна дивизија

Без промене на положају XII бригаде; V и XXXII бригада у резерви.

XXI ударна дивизија

Без промене на положају.

IV бригада сменила је са положаја V срп. удр. бригаду. Артилериска бригада у Ср. Митровици ради оформљивања.

Непријатељска авијација неактивна.

Време хладно и облачно.

Штаб Корпуса у Шиду.

(М. П.)

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПРВЕ ПРО-
ЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ ОД 21 ДО 31 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

ШТАБ
1 ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
О. број 1
1 јануара 1945 г.

ШТАБУ I ПРОЛЕТЕРСКОГ КОРПУСА

Према постојећем наређењу штаба I пролетерског кор-
пуса дрстављамо вам препис операцијског дневника ове ди-
визије у времену од 21 децембра до 31 децембра 1944 године:

21 децембра 1944 године

Проеторија (сектор дејства): Адашевци — М. Вашица —
Беркасово — Шид —• Нијемци.

Састав јединице: I пролетерска бригада, III пролетерска
бригада, XIТI пролетерска бригада, VIII црноторска бригада,
Италијанска бригада, артиљериска бригада и два самостална
артиљериска дивизиона.

Опис акција: дивизија се налази на одмору.

I пролетерска бригада сместила се у селу Адашевцима
(западно од пута Шид — Моровић).

III пролетерска бригада налази се у селу Адашевцима
{источно од пута Шид •— Моровић).

XIII пролетерска бригада налази се у Шиду (у северној
четврти села између пута Товарник, Шид и пута Шид—Сст).

VIII црногорска бригада налази се у селу М. Вашици
(истонно од пута Шид —• Батровци).

Италијанска бригада сместила се у селу Беркасову.

Артиљериска бригада и тешки дивизион су на положају
у селу Нијемцима, додељени XXI дивизији за потпомагање.

Противавионски дивизион на периферији Шида.

Штаб дивизије у Шиду.

¹ Оригинал, писан машином, налази се у архиви Војноистори-
ског института, под бр. 3 1 - 2 , к. 1040.

² Види док. бр. 160 и 170.

22 децембар 1944 године

Просторија (сектор) дејства: исти.

Састав јединице исти.

Опис акција: дивизија на одмору и на истом простору као и претходног дана.

У току дана нема промена, изузев што је артиљерија додељена XXI дивизији за потпомагање на положајима према селу Отоку.

Све остале јединице су на истим местима као и јуче.

Штаб дивизије у Шиду.

23 децембар 1944 године

Просторија (сектор) дејства исти.

Састав јединица исти.

Опис акција: без промене.

Штаб дивизије у Шиду.

24 децембар 1944 године

Просторија и сектор дејства исти.

Састав јединице исти.

Опис акција: дивизија је углавном на истом простору.

III пролетерска бригада упућена је за село Нијемце, као резерва.

Артиљерска бригада и тешки дивизион на положајима према Отоку за потпомагање XXI дивизије, која води огорчене борбе око Отока.

У тим борбама наша артиљерија имала је губитака и то: 1 командир је погинуо - а један тешко рањен: укупно је десет бораца избачено из строја, затим једно оруђе 120 мм, и један топ 45 мм.

Штаб дивизије у Шиду.

25 децембар 1944 године

Просторија (сектор) дејства исти. Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија је на истом простору са задатком као општа резерва Корпуса.

Промена, није било. Штаб дивизије у Шиду.

26 децембар 1944 године

Просторија (сектор) дејства исти:

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија на истом простору и са истим задатком као и јуче, изузев што је трећа бригада повучена из

•села Нијемаца и налази се у селу Адашевцима. Штаб дивизије у Шиду.

27 децембар 1944 године

Просторија (сектор) дејства исти.

Састав јединице исти.

Опис акција: дивизија на истом простору и са истим задатком као и претходног дана.

Овога дана, наша артиљерија која је придодата 21 дивизији и која се налазила у селу Нијемцима, повучена је из поменутог села и ушла је у састав наше дивизије у селу М. Вашици.

Губици непријатеља од наше артиљерије у времену 22 децембра до 27 децембра 1944 године су следећи: 300 мртвих и 500 рањених, а наших 4 мртва и 8 рањених.

Штаб дивизије у Шиду.

28 децембар 1944 године

Просторија (сектор) дејства исти.

Састав јединице исти.

Опис акција: без промена.

Штаб дивизије у Шиду.

29 децембар 1944 године

Просторија (сектор) дејства: Адашевци, М. Вашица — Беркасово — Шид.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија на истом простору.

Од Штаба дивизије издато је наређење под бр. 164 од 29 децембра т. г. свима јединицама за извођење обуке по плану и распореду рада.

У току дана све јединице дивизије изводиле су обуку по распореду рада и то: пре подне од 7—11 часова борбену обуку, поподне од 13—15 часова наставу гађања, од 15—17 часова наоружање од 17—19 часова политички час.

Промена није било. Штаб дивизије у Шиду.

30 децембар 1944 године

Просторија (сектор) дејства исти.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија на истом простору.

Све јединице изводе обуку по распореду рада и то: пре подне од 7—12 часова борбена обука, поподне од 13—15 ча-

<сова борбена обука, од 15—17 часова наоружање и од 17—19 часова политички час.

Штаб дивизије у Шиду.

31 децембар 1944 године

Просторија (сектор) дејства исти.

Састав јединице исти.

Опис акција: Дивизија се налази на ранијем простору. Све јединице дивизије изводе обуку по распореду рада за овај дан и то: пре подне од 7—11 часова борбена обука, поподне од 13 до 15 часова етражарека служба, од 15—17 часова наоружање, Од 17—19 часова политички час.

Овог дана, добили смо наређење од штаба корпуса² да наша дивизија изврши покрет и да се постави на просторију: Чаковци — Ђелетовци — Шидеки Бановци и Илача, где ће сменити делове VIII бугарске дивизије на сектору Грабово (укључиво жељезничка пруга) — Оролик и дјелове XII наше дивизије³ западно од Ђелетоваца.

На основу наређења штаба корпуса, штаб дивизије издао је следеће наређење под пов. бр. 574/44:⁴

VIII црногорска бригада кренуће 1. јануара у 5 часова изјутра правцем: М. Вашица — Товарник — Илача — Баксић — Чаковци и у току 1. јануара вајкасније до 24 часа смениће делове VIII бугарске дивизије на сектору, десно; закључво-жељезничка пруга: Чаковци — Негославци, а лево: извор с. Студенац — к. 108 —• 110.

Италијанска бригада кренуће 1. јануара у 5 часова изјутра правцем: Беркасово — Товарник — Илача — Шидски Бановци — Спајинске Њиве и у току 1. јануара најкасније до 24 часа смениће делове VIII бугарске дивизије на сектору десно: извор Студенац — к. 108 —• к. 110 а лево: до пута који између села Берак и Оролик води на југоисток ка к. 111.

III пролетерска бригада кренуће 1. јануара у 5 часова изјутра правцем: М. Вашица — Илинци — Нијемци — Ђелетовци и у току 1. јануара најкасније до 24 часа, смениће делове VIII бугарске дивизије и XI НОУ дивизије на сектору десно: закључно пут који између села Берак и Оролик води на југозапад ка к. 111, а лево% р. Босут.

I пролетерска бригада кренуће 1. јануара у 10 часова правцем: Адашевци —• Шид — Товарник —• Илача — Шид-

² Види док. бр. 160.

³ У оригиналу је погрешно написано, а односи се на Једанесту НОУ дивизију.

⁴ Види док. бр. 161.

ски Бановци. На просторији село Шидски Бановци, бригада ће се задржати као непосредна резерва и одмах ће изградити другу одбранбену линију у висини к. 113 — Завратнице — к. 95 — к. 81 — западна ивица села Винковачки Бановци.

XIII пролетерска бригада, кренуће 1. јануара у 12 часова правцем Товарник — Илача, где ће се задржати као општа дивизијска резерва.

Артиљериска бригада поставиће се на просторији: Остојић — Железничка станица Ђелетовци — Винковачки Бановци. Извршити распоред батерија по дубини, са задатком дејства на сектору од р. Босуца па у десно закључно са с. Берак. Покрет са садање просторије извршиће 1. јануара у 5 часова изјутра.

Тешки дивизион извршиће покрет 1. јануара у 5 часова изјутра правцем М. Вашица — Илача — Шидски Бановци. Хаубичку батерију и једну батерију 76 мм поставити у резерви на западној ивици села Шидски Бановци. Једну батерију 76 мм. упутити за село Чаковци на сектору и под командом VIII црногорске бригаде.

Штаб дивизије у Шиду.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

(М. П.)

За штаб
НАЧЕЛНИК,
ппуковник
Блажо Марковић

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ПЕТЕ НОУ
ДИВИЗИЈЕ ОД 28 НОВЕМБРА ДО 31 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

28 и 29. XI. 1944 г.

Јединице су се у Београду припремале за претстојећи покрет.

30. XI. 1944 г.

IV бригада извршила је покрет Београд —• Земун — Нова и Стара Пазова — Голубинци —• Попинци — Добринци где је заноћила.

30. XI. 1944 г.

I, X и XXI бригада извршиле су покрет на сектору Голубинци — Путинци.

IV бригада извршила покрет за село Стејановци.

Штаб дивизије прешал је у Руму.

Сви артиљеријски делови из целе дивизије отишли су на положај према Илоку — Шиду на сектору Чалме.

1. XII. 1944 г.

Дивизија се налазила у следећем саставу:

Штаб дивизије: у покрету од Пазове ка Руми. Заноћио у Руми.

I бригада — у покрету од Пазове ка Руми. Заноћила у Руми.

IV бригада у покрету од Добринца за Стејановце. Заноћила у Стејановцима.

X бригада у покрету ка Голубинцима. Заноћила у Путинцима.

XXI бригада у покрету за село Вогаш где је и заноћила.

Сва артиљерија у покрету према Ердевику.

2. XII. 1944 г.

X бригада стигла у Руму. Све остале јединице на истом месту као и претходног дана.

Артиљерија:

1) Арт. бригада са два дивизиона (76 мм и 120 мм) на положају Зубаче — Лице — Д. Лице (северно од с. Бингуле).

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војнрсториског института, под бр. 1-1а, к. 783 А.

2) Арт. дивизион 45 мм заузео положај западно од с Бингуле код споменика са једне и друге стране комуникације.

3) Тешки дивизион налази се на положају од с. Бингуле код Штајнеровог салаша са једне и друге стране комуникације.

4) Противавионски дивизион налази се код с. Чалме.

Артиљериска бригада тачно у 8 часова отпочела је артиљеријску припрему напада на поједине уочене циљеве према Ердевику.

Од 9 до 9,45 [часова] трајала је појачана артиљериска ватра дуж целог непријатељског фронта.

Остала артиљерија: Батерија I кр. бригаде придодата 12 бригади, Батерија IV кр. бригаде придодата 5 коз. бриг.

Сва артиљерија је у току целог дана дејствовала на непријатељски утврђени положај. За време борбе успела је да ликвидира већину непријатељских утврђења, која су се налазила испред наше пешадије и истерала је својим дејством непријатеља из предших ровова а бункере пред Ердевицом порушила.

Топови 45 мм тукли су непосредно непријатељска утврђена митраљеска гнезда.

Код једног топа I бригаде¹ ударила је једва непријатељска граната и побила сву послугу.

Наши губици: 7 мртвих и 5 рашених.

Непријатељски губици непознати.

3. XII. 1944 г.

Штаб дивизије прешао у Ср. Митровицу, I бригада извршила покрет Рума —• Сремска Митровица.

Остали стрељачки делови остали на својим старим местима.

Артиљериска бригада: у саставу XI дивизије бригада је отпочела дејство на непријатељске утврђене положаје. Од 9 до 9,45 часова трајала је појачана артиљериска ватра дуж целог непријатељског фронта. Од 9,45 до 10 [часова] била је најјача артиљериска ватра из свих оруђа на непријатеља. Готово сви непријатељски утврђени положаји били су очишћени. По неуспелом пешадиском нападу артиљерија је поново дејствовала и штитила повлачеше наших пешадиских јединица. Надаље током целог дана отварана је на непријатеља појединачна артиљериска ватра.

632:

Бригада је била постављена: Осматрачница бригаде на к. 146, I дивизион на западној ивици с. Бингуле (200 м позади стрељачког строја).

II дивизион на к. 145 усамљени крст, северозападно¹ од к. 145 и 136.

III дивизион — код усамљеног крста — к. 160 — к. 146 — к. 136.

Тешки арт. дивизион: постављен је према непр. сектору Бингула — Ердевик.

За време борбе дивизион је учествовао и својом ватром и нанио непријатељу следеће губитке: уништио¹ 3 митраљеска гнезда. Својом ватром ућуткали смо и неутралисали дејство непријатељске артиљерије и минобацача на сектору према пешадијским јединицама 32 бригаде; 1 део XII и један део V бригаде XI дивизије за чији је рачун овај дивизион радио.

Противавионски дивизион није ступао у дејство пошто непријатељских авиона није било над борбеном територијом,

Непријатељски губици: 3 митраљеза.

4. XII. 1944 г.

Све јединице остале су на секторима од прошлог дана сем IV бригаде која је извршила покрет: Стејановци—[Срем.] Митровица—Лаћарак где је и заноћила.

Артиљерска бригада. У току целог дана у саставу XI дивизије дејствовала је на непријатељски утврђени положај и на непријатељску артиљерију и омогућила пешадији да изврши јуриш и да заузме непријатељски положај.

Тешки арт. дивизион:

У току целог дана дејествовао на непријатељски утврђени положај на евоме сектору са успехом. У току ноћи дејствовала је артиљерија на Шид.

Наши губици 2 рашена.

Непријатељски губици: уништена 4 топа, 2 камиона, 1 тешки митраљез, 45 мртвих и већи број рањених, уништен један камион-гусеница и 1 тешки бацач.

5. XII. 1944 г.

Пошто је непријатељска утврђена линија: Илок — Ердевик — Мартинци пробијена и непријатељ се повукао, наша дивизија као резерва Корпуса извршила је покрет и то:

I бригада: Срем. Митровица — Мартинци.

IV бригада: Срем. Митровица — Лаћарак.

X бригада: Рума — Срем. Митровица.

XXI бригада: Вогањ — Срем. Митровица.

Артиљеријска бригада променила положај правцем: е_ Бингула —• Ердевик и поставила се на следећи положај: југозападно од с. Ердевика у циљу потпомагања гоњења непријатеља и напада на нове положаје ако би се непријатељ задржао.

У 5 часова бригада је >опет извршила покрет правцем: Ердевик •— Кукујевци — Бачинци — Гибарац и поставила' се на положај северозападно и југозападно од с. Гибарац.

У 14,30 [часова] сва оруђа бригаде отворила су ватру на непријатељске утврђене положаје. У самој вароши Шиду и на утврђену ивицу вароши (северну и јужну) одакле је протерала непријатеља и омогућила пешадији заузимање вароши. Од стране непријатељског дејства није било губитака, али од стране нагазних мина било је.

Штаб Тешкот дивизиона. Дејствовао са успехом на Шид и својом ватром ућуткао дејство непријатељске артиљерије и омогућио заузеће вароши.

Наши губици: 2 мртва и 6 рањених.

Непријатељски губици: нелоонати. Заплењено:¹ 1 бацач. пламена, 20 ручних граната., 5 пушака, 200 литара бензина. и 100 литара уља.

6. XII. 1944 г.

У 12 часова штаб дивизије извршио' покрет: [Срем.] Митровица — Бачинци.

I бригада: Мартинци — Бачинци, где је заноћила.

IV бригада: Лаћарак —• Кукујевци, где је и заноћила.

XXI бригада: [Срем.] Митровица — Кукујевци, где је и заноћила.

X бригада: [Срем.] Митровица — Кузмин, где је и заноћила.

Артиљериска бригада: На положају северозападно' и југозападно од с. Гибарца.

У 7 часова бригада је кренула за Шид, где је смештена на одмор.

7. XII. 1944 г.

I бригада извршила покрет: Бачинци — Шид — Беркасовац и сместила 3 батаљона у Беркасовцу а један батаљон и Штаб бригаде у Шиду.

За време покрета једна кола су наишла на мину.

Сва напха артиљерија остала на одмору у Шиду и чека да уђе у састав дивизије.

8. XII. 1944 г.

Штаб дивизије извршио покрет за Шид.

X бригада из Кузмина у Бачинце, где ће заноћити.

IV бригада из Кукујеваца за село Адашевци.

XXI бригада из Кукујеваца за село Гибарац.

Сва артиљерија у Шиду.

Наши губици: у људству: 1 мртав. У материјалу: 2 коња и 1 кола.

9. XII. 1944 г.

Штаб дивизије извршио је покрет из Шида за Шидске Бановце.

I бригада извршила је бочни напад на непријатељски утврђени положај с. Слаковци — с. Оролик. У нападу I бригада је успела да потисне непријатеља до пруге, али је у току ноћи непријатељ извршио! противнапад и успео да I бригаду врати на полазни положај за напад.

IV бригада извршила је покрет из села Адашевци, до с. Илаче, где је и заноћила.

X бригада је извршила покрет из села Бачинаца у с. Товарник, где је и заноћила.

XXI бригада извршила је покрет из с. Гибарац за село Винковачки Бановци, где је и заноћила.

Арт. бригада поставила се на полазне положаје за напад према непријатељском положају Оролик — Слаковци.

Тешки арт. дивизион постављао се на полазни положај за напад према горе наведеном, непријатељском утврђеном положају. Противавионски дивизион на положају код села Шидски Бановци.

10. XII. 1944 г.

I бригада у 15 часова извршила је напад на непријатељски утврђени положај на линији: с. Слаковци — Срем. Лазе — Оролик и да јуришем одбаце непријатеља до железничке пруге на коју су и саме јединице I бригаде избиле, али их је ту непријатељ задржао и снажним противнападом одбацио назад.

XXI бригада, извршила је покрет из Ђелетоваца преко Гуштара за Лазићев етан, у циљу бочног обезбеђења према селу Старим и Новим Јанковцима, пресецања комуникације Оролик — Винковци и у заједници са I бригадом вршила напад, (бочни) на с. Слаковце — Срем. Лазе — Оролик.

X и IV остале су у резерви и нису учествовале у нападу.

Арт. бригада и Тешки арт. дивизион на положају према непријатељу до 15 часова вршили су припрему за извршење напада а по извршеној припреми I и XXI бригада извршиле су горе наведени напад.

11. XII. 1944 г.

IV бригада са своја два батаљона ушла је у борбу и оста[ви]ла као обезбеђење по један батаљон на западној ивици шуме Брадарице и Алмаш: и то:

Један батаљон IV бригаде у шуми Брадарице.

Један батаљон I бригаде у шуми Алмаш.

На ове делове непријатељ је у току дана вршио два противнапада али је био одбијен.

12. XII. 1944 г.

Непријатељ је према нашим заштитним деловима вршио снажан напад али је био одбијен.

Ноћу 12/13 наша дивизија према добијеном задатку извршила је покрет на сектор: Балешњак — Папугин салаш.

X бригада сменила је у току исте ноћи руске јединице према сектору: к. 110 — пустара Грабово.

Остале јединице вршиле су покрет ка одређеном сектору.

13. XII. 1944 г.

Ради пробоја непријатељског левог крила наша X бригада вршила је садејство са јединицама руске војске на непријатељски утврђени положај. Успела је наша X бригада да на своме сектору потисне непријатеља из претстражног положаја.

Ноћу 13/14-ог у борбени поредак убачена је IV бригада у циљу сутрашњег претстојећег напада.

Артиљерија се постављала за дејство.

Наши губици: 10 мртвих и 32 рањена.

Непријатељски губици непознати.

14. XII. 1944 г.

Артиљеријска бригада И Тешки арт. дивизион у 7,30 часова отпочели су садејствовати са руском артиљеријом у припреми напада. Наша артиљерија због погрешно добијених података о главном непријатељском положају тукла је саму линију непријатељског претстражног положаја.

IV и X бригада извршиле су напад на непријатеља кој је из својих претстражних положаја почео натло да отступа

Гонећи непријатеља наше бригаде дошле су до линије главног отпора (борбене) непријатеља која се протезала: пут — пустара Грабово — с. Сотин и овде биле заустављене јаком непријатељском ватром. Разлог овако јаког организованог отпора са ове линије био је погрешно тучење артиљерије само претстражног а не и непријатељског главног положаја.

IV и X бригада немогући даље, услед прецизног тучења непријатеља из његове слабе одбранбене линије, а поред тога биле су тучене бочно из с. Сотина и Грабова, утврдиле су се према непријатељу на заузетом земљишту.

V току ноћи 14/15-XII понова су наше две бригаде¹ извршиле напад на непријатељску главну борбену линију али исту нису успели пробити.

Наши губици: 42 мртва и 237 рањених. 2 руска пушкомизраљеза изгубљена; уништена непријатељском ватром: 3 „шарца“ и п.м. руски 1. Оштећено: 1 митраљез „Максим“, 2 руска п.митраљеза и 2 „шарца“.

Непријатељски губици: нису установљени.

15. XII. 1944 г.

У 14,30 чаеова отпочела је артиљеријска припрема напада из свих артиљериских оруђа наше артиљерије, ватра је била врло прецизна нарочито минобацачка.

X и IV бригада под артиљериском ватром извршиле су јуриш на непријатељски утврђени положај али их је непријатељ дочекао снажном ватром и одбио па је и сам, кренуо у противнапад али је био сада од наших јединица одбијен и повраћен назад.

Наши губици: 43 мртва и 146 рањених.

Непријатељски губици непознати.

16. XII. 1944 г.

I бригада сменила је на положају X бригаду која се повукла са положаја и отишла на одмор у Товарник.

У међуеобној рововској борби коју је водила наша I и IV бригада није било никаквих просторних промена.

XXI бригада отишла из састава Дивизије, а у састав ушла Југословенска [бригада] формирана у СССР-у.

Наши губици: 24 мртва и 85 рањених; 1 тешки бацач, 120 мм уништен непажњом — експлозијом сопствене гранате.

Непријатељски губици непознати.

17. XII. 1944 г.

Од 7 до 7,30 часова сва наша артиљеријска оруђа вршила су припрему напада. — 10 минута тукла су сва артиљериј—

ска и минобацачка оруђа брзом ефикасном паљбом непријатељски утврђени положај.

I и IV бригада под артиљеријском ватром и уз потпору свог аутоматског оруђа извршила је снажан јуриш на непријатељски утврђени положај при чему се успело и то:

Један батаљон IV бригаде и једна чета I бригаде продрли су у непријатељски утврђени положај и пробили непријатељску линију на ширину од 400 м, док су друге јединице остале у непосредној близини задржане од снажне непријатељске ватре. Упорност непријатеља била је све јача и већа с обзиром да су јединице, десно: руске као и лево: I пролетерске, задржане од стране непријатеља још на полазном положају.

Наше јединице упркос свега тога вршиле су снажан притисак на непријатеља који се жилаво бранио, тако да наше јединице нису успеле да свој продор прошире.

Сви непријатељски противнапади су одбијени.

Непријатељски губици 43 мртва; 4 „шарца“, 1 минобацач 81 мм и 20 пушака. Непријатељеки губици од артиљерије непознати као и у положају где наше јединице¹ нису продрле.

Резиме борбе:

1. 13. о. м. од стране штаба X бригаде погрешно цењено напредовање наших јединица, услед чета следећег дана није извршена правилна припрема артиљерије.

2. Непријатељ је осетио наше намере и довукао јака појачања тако да су положаји били јако поседнути а поред овога наша пешадија није правилно користила арт. припрему па да под дејством исте приђе непријатељским рововима, већ је напад изводила по престанку припреме.

3. 17-ог о. м. јединице су правилно вршиле напад под дејством артиљерије, али на суседним отсецима није било никаквог резултата, тако да је наш успех остао локалан.

4. Напади свих јединица нису увек једновремено вршени тако да је непријатељ могао маневрисати, а ово је била последица да непријатељ није могао да добије ни један снажан напад свих јединица на своју утврђену линију.

5. Заказани напади нису код свих јединица извођени увек са истом жестином и упорношћу што је утицало на успех.

6. Веза је функционисала правилно, али средства нису ни издалека довољна за потпуно организовање везе нарочито у артиљерији, услед чега се иста ослањала на пешадијску везу, која је била преоптерећена због оскудице средстава

својим командовањем, те услед тога често није на време -артиљерија могла давати циљеве и обавештења. Велики недостатак се осећа у радио вези за арт. командовање.

Наши губици: 10 мртвих и 54 рањена.

18. XII. 1944 г.

Наша дивизија добила је наређење да се са сектора: к. 110 — пустара Грабово пребаци према јужном сектору у с. Нијемци.

Штаб дивизије пребацио се у с. Нијемци.

I Југословенска бригада у с. Нијемцима.

I бригада остала на положају док не добије смену.

IV бригада у с. Нијемцима.

X бригада у с. Подграђу.

Арт. бригада и арт. дивизиони Тешки и Противавионски пребацили су се такође у с. Нијемце.

Јединице су се смеетиле на одмор- у с. Нијемцима.

19. XII. 1944 г.

I бригада, пошто је добила смену, пребацила се у с. Шидски Бановци и сместила јединице на одмор.

20. XII. 1944 г.

Све јединице су биле на одмору као и претходног дана.

21. XII. 1944 г.

Штаб Корпуса у 18 часова издао је дивизији следећу заповест:

„Са две бригаде извршити напад на непријатељске одбрамбене положаје на сектору: р. Босут — до северног дела периферије с. Оток а затим са једном бригадом са севера извршити напад на Оток низ друм и жељезничку пругу, док са другом бригадом вршити снажан притисак на с. Привлаку •ономогућавајући сваку везу и интервенцију непријатеља од стране Привлаке. Комуникације које воде од Привлаке ка Отоку порушити.

По заузимању Отока главнину својих снага оријентисати према Привлаци обухватајући је са западне стране, приступити ликвидацији исте а затим продужити са јачим снагама друмом и пругом на р. Босут, где се¹ добро утврдити ж поставити јак мостобран према Винковцима и Н.[овим] Јанковцима. По извршењу овог задатка и предаје положаја XI

дивизији најхитније са дивизијом продужите са надирањем ка комуникацији Винковци — Жупања код с. Церне".²

На основу овако добијене заповести Штаб дивизије издао је следећу заповест:

„Непријатељска линија одбране протеже се од с. Отока на североистоку каналом р. Босут, затим левом страном Босута, ивицом шуме Дионица до њеног источног краја и даље се веже за с. Оролик. Ово је прва непријатељска одбрамбена линија. Друга јача непријатељска линија према извештају јединица које су до сада држале положај на овоме отсеку, протеже се од с. Оток друмом до Шумице и даље каналом до р. Босут. IV крајишка бригада у току 20/21 сменуће јединице XXI дивизије на отсеку Црито-Скела — к. 83. 22 о. м. бригада ће извршити напад на непријатељски положај на отсеку Црито-Скела — к. 83 са задатком да овлада цестом и пругом северно од с. Оток према с. Привлака и по чишћењу овог сектора да изврши напад на Привлаку и да исту заузме.

I крајишка бригада 21 О. м. прећи ће у с. Комлетинце¹. Извршиће напад на непријатеља — искључно пут Комлетинци — Ж. ст. Оток. I југословенска бригада 21 о. м. извршиће покрет из с. Апшевци у с. Нијемце где ће служити као резерва I и IV бригаде. X бригада остаће у с. Подграђу као дивизијска резерва.

Дивизијска артиљерија: *

Арт. бригада ноћу 21/22 о. м. поставиће се на просторију северозападно од с. Комлетинци — Дуге Ливаде — источно од к. 87 — за! непосредно потпомагаће I и IV бригаде.

Тешки дивизион — ноћу 21/22 о. м. поставиће се северно од с. Комлетинци и јужно од Дуге Ливаде — са правцем дејства: друм и жељ. пруга Оток — Привлака.

Арт. дивизион I бригаде формиране у СССР има задатак да поередно помаже нашу дивизију.

Почетак напада арт. у 7,50 часова."

22. XII. 1944 г.

Припрему напада извршила је артиљерија снажном и ефикасном ватром.

IV бригада 21/22 [о. м.] сменила је делове 21 бригаде на сектору Скела — Рипача [шума] исте ноћи са два батаљона прешла је канал који се налазио између нас и непријатеља.

У 8,50 часова извршен је напад на сектору **Оздановчев** стан — Шунда [ст.] к. 84 — Рипача и северно [до] јужне обале Босута.

2 Види док. бр. 146.

У првом нападу наше јединице су успеле протерати непријатеља са неких положаја док се непријатељ на појединим положајима задржао. Непријатељ добивши појачаше од 200 војника изврши* је противнапад и потиснуо батаљон на левом крилу и заузео поново положаје са којих је отеран.

Према шуми Рипачи два батаљона су наишла на слаби непријатељски отпор, али цео простор био је са великим појасевима миниран тако да су ова два батаљона претрпела велике губитке од мрша. Свој покрет су нешто рокирала ова два батаљона улево како би избегли минска поља.

У току читавог дана бригада је водила упорну борбу са жилавим непријатељем, а један батаљон успео је уз велике губитке прелазећи минска поља да се пробије у шуму Риначу и јужно од Озданбвчевог стана.

У току ноћи такође су се вршили снажни напади на непријатеља. I бригада: Један батаљон у току 22 о. м. кренуо је на положај Црито' к. [триг.] 87 и запо-сео [четама] положаје на, каналима.

У току ноћи 21/22 [о. м.] V батаљон запосео је десну обалу р. Босута према шуми Дионица од к. 83 према каналу и мосту код Скеле. У првом јуришу усиечо је јединицама II батаљона да збаце непријатеља са претстражних положаја код канала и да га потисну према с. Отоку, све до првих кућа на путу који води из Отока уз канал према Скели односно шуми Рипачи. По прелазу II батаљона преко канала убачен је у борбу и IV батаљон који је дејствовао на десном крилу II батаљона. Јединице су напредовале до канала који иде дуж цесте. Арт. бригада дејствовала је на непријатељску одбрамбену линију, када је пешадија вршила јуриш пренела је сврју ватру на комуникацију Оток — Привлака и жељ. пругу.

Тешки арт. дивизион дејствовао је на непријатељску утврђену линију по дубини као и на жељезничку пругу Оток — Привлака. У току данашње борбе нарочито се истакао I дивизион противколских топова. Нарочито се истакао телефониста Сланкам'енац Милан и Милић ЈБубо из 3 дивизиона.

Такође се истакао друг Дабић Славко као извиђач 4 батерије 2 дивизиона.

23. XII. 1944 г.

I бригада је око 2,30 часова извршила напад на непријатељске положаје и успело је I батаљону после жестоке борбе да избије на цесту Оток—Привлака — на делу између

првих кућа с. Оток — к. 84. Пред свануће повучен је II батаљон због тубитака и тесноће на фронту назад преко канала. На шегово место рокирао се IV батаљон, док је I батаљон остао на оном сектору где је избио на цесту. III батаљон ликвидирао је непријатељске положаје код Оздановчевог стана и рокирао се ка к. 84. одакле је кроз шумицу избио на цесту. Предвече је непријатељ предузео противнапад уз учешће тенкова и принудио наш I и III батаљон да се мало ловуку са цесте, где су **ИСКОНЕКШИ И** утврдили нове положаје након непријатељског напада.

IV бригада отпочела је дејство према шуми Рипачи, а један батаљон пребацио¹ се у Шумицу и запосео цесту. Тада је непријатељ са једним делом пешадије од с. Привлаке, у јачини 150—200 војника а са другим снагама кренуо из с. Отока између цесте и пруге у правцу нашег батаљона и приморао иети да се повуче са свог положаја. *

Делови I југ. бригаде сменили су три батаљона IV бригаде који су се повукли у с. Комлетинце.

X Крајишка бригада: На дан 23. о. м. бригада је добила усмени задатак да са два батаљона прође кроз ослобођену зону, да се ова два батаљона пребаце у Шумицу преко комуникације: Оток — Привлака, где се налазио један батаљон IV бригаде, како би са овога 'Сектора проширили фронт и избегли на пругу. У моменту смешиваша јединица IV крајишке бригаде иста је, услед снажног непријатељског надираша, била у повлачешу те без јасног прегледа ситуације. X бригада убацила је одмах у борбу две чете, и то да једна прихвати борбу са непријатељем који наступа од Привлаке а друга да се под борбом пребаци у Шумицу. Како је непријатељ био много јачи од ове две чете, он их [је] одбацио. Са старих положаја непријатељ је задржан.

Око 21 час непријатељ је понова пошао у напад, али је одбијен. После овога непријатељ је извршио још 4 напада које су наше јединице одбиле.

Тада је наш II батаљон извршио напад и овладао непријатељским положајима, тј. са положајем са кога га је непријатељ одбацио. Непријатељ је ове нападе вршио уз потпору три тенка.

I југословенска бригада. — У 24 часа сменила је јединице IV бригаде према реци Босуту. У 2 часа бригада је са два батаљона отпочела напад на непријатеља и то:

I батаљон поставио се на положају испред села пред којима су била постављена минека поља. Пробио је предњу непријатељску линију и избио на западну ивицу шуме к. 84.

Овде је овај батаљон вршио три снажна напада на ову линију али је није могао пробити.

II батаљон успео је да потисне непријатеља на леву обалу р. Босута. Артиљерија је за све [ово] време вршила снажно ватрено дејство на непријатељске положаје.

Наши губици: 106 мртвих и 330 рањених; 3 пушкомитраљеза (2 „шарца“), 8 руских пушкомитраљеза, 1 руски митраљез, 12 руских стројница, 28 полуаутоматских пушака 1 руски митраљез, 9 стројница.

Непријатељски губици: 40 мртвих и 50 рањених; 1 лаки бацач.

24. XII. 1944 г.

I крајишка бригада: читав дан водила је борбу са непријатељем без икаквих значајнијих промена.

IV крајишка бригада: И задњи батаљон који је остао на положају смењен је од јединица I југословенске бригаде.

I југословенска бригада у 7,10 часова са два батаљона извршила је напад на непријатељски утврђени положај, успела је да потисне непријатеља из ровова, али услед јаког дејства непријатељске артиљерије овај се положај није могао одржати и повратили смо се на полазне положаје.

X бригада — у 8 часова покушао је један батаљон да форсира комуникацију али га је непријатељ дочекао' јаком ватром тако да се батаљон утврдио на супротној страни комуникације, одакле је водио упорну борбу и држао цесту под контролом. У 17 часова истог дана извршен је напад на непријатеља, који је трајао до 19 часова; због неодлучности у прв'ом моменту није се успело. У последњем моменту једна чета III батаљона успела је форсирати комуникацију и овладати једним делом непријатељских ровова у истом моменту наишла је непријатељска моторизација, коју је требало да сачека једна чета I батаљона, јер је она имала задатак 0'б'езбеђења комуникације од правца Привлаке. Међутим, ова чета није зауставила моторизацију а иста, наштаском на остале јединице, изазвала је код истих панику, јер се плашила да буде пресечена и повратила се назад преко комуникације на старе положаје. Непријатељ је у току целог дана вршио појачавање према Шумици, од с. Отока.

Артиљерија је и тога дана снажно' тукла а ноготово у 01 час на непријатељску моторизацију када, је иста вршила напад на наше положаје.

Наши губици: 23 мртва и 111 рањена.

V материјалу: 2 тенка онеспособљена.

25. XII. 1944 г.

I Крајишка бриг.

Рано ујутро око 7 часова на положајима I југословенске бригаде успело је непријатељу да се пробије и да избије на бок нашем III батаљону који се налазио код Оздановчевог стана. Захваљујући будности овога батаљона, исти се брзо развио за борбу и потиснуо непријатеља чија је јачина била 3 чете. Након овога овај батаљон је преузео положаје Југословенске бригаде и држао их читав дан. Увече I и IV батаљон повучени су са положаја, које је преузео II батаљон.

IV крајишка бригада у току 24/25 пребацила се у с. Врањево и затворила правце: Жупаша — Градиште.

У 9,30 часова отпочела је напад: 3 батаљон преко Лударе и северно од исте ка комуникацији, 2 батаљон, дејствовао, је према с. Отоку. За време напада [други] батаљон је осетио неактивност на нашем десном крилу и није предузимао неке веће јзфише, док је 3 батаљон извршио брз налет са два вода, северно од к. 84 — на сектору Лударе. У овом налету и упаду у непријатељске ровове отпочела је борба прса у прса, која је трајала дуго, да би и остатак батаљона упао у ровове. Међутим, то је било немогуће пошто је непријатељско појачање уз потпору три тенка вршило¹ прцтивнапад на делове батаљона који нису успели да се убаце у ровове¹ и да их одбаци назад. Батаљон се поново прикупио и извршио противнапад али од два вода која су упала у непријатељски ров наша је само 4 рањена друга а остатак¹ је свеизгинуло.

X крајишка бригада: Према добивеном задатку у зору[~] је постављено пет чета у непосредној близини комуникације ради напада на исту. И у моменту када, се требало¹ прећи у напад због изненадне појаве непријатеља у позадину наше артиљерије, где је успео да зароби већи део наших војника и два топа, као и да изврши напад с леђа нашој бригади, међу нашим борцима настао је хаос. Чланови [Штаба] бригаде сами са једним делом приштабских јединица извршили су контранапад на непријатеља. Када су остали борци¹ видели да чланови Штаба јуришају неки од ших су се прибрани почели нападати на непријатеља и иеотога одбили са великим губицима, повратили исправне заробљене топове, али заробљени другови су у борби изгинули.

Кривицу за ово сноси I југословенска бригада, чија [је] чета, која је била на томе сектору где је непријатељ проша

— отступила без борбе и довела да непријатељ загрози нашој позадини.

I југословенска бригада.

У 7 часова I и II батаљон кренули су у напад после артиљеријске и баљачке припреме. Пред непријатељским рововима биле су постављене мине а прилаз је непријатељ тукао јаком ватром. Са других прилаза непријатељ је на ове делове извршио противнапад и исте одбацио поново на полазни положај. Непријатељ је вршио снажне нападе на наше положаје, који су се стално обнављали са јуришањем до 12 часова. Један новомобилисани борац хтео је том приликом да пређе у редове непријатеља али га је десетар убио. Делови I крајишке бригаде потпомогали су ову нашу чету и одбацили смо непријатеља на његове полазне положаје.

Артиљерија је приближила лакша оруђа фронту а противколце убацила у сам стрељачки строј. Њено дејство било је врло добро.

Наши губици: 13 несталих, 82 мртва и 280 рањених; 1 противколска пушка, 6 митраљеза, 12 стројница и 6 пушака.

Непријатељски губици: 8 заробљених, 347 мртвих и 469 рањених, уништен: 1 тевк, топ 75 мм, 2 кола, 5 коња.

Оштећено: 2 камиона, 1 луксузни ауто, 1 тенк, 1 топ.

Заплењено: 5 „шараца“, 3 двогледа, 100 комада ручних бомби и друге разне војничке спреме, 1 лаки митраљез, 1 пиштољ, нешто одела и муниције.

26. XII. 1944 г.

I бригада:

II и III батаљон повучени су са положаја и посели положаје на каналу крај поља. Црпачица, тј. положаје са којих су 22 о. м. пошли у напад. V батаљон смењен је са свота положаја од делова I југословенске бригаде. Увече након краћег одмора V батаљон заменуо је III батаљон, који је повучен у с. Комлетинце на одмор.

IV бригада повучена [на] одмор у с. Нијемцима.

X бригада повучена на одмор у с. Подграђу.

I југословенска бригада, формирана у СССР, са два батаљона остала на положају а са два батаљона на одмору.

Арт. остала на старим положајима.

Наши губици: 10 несталих, 98 мртвих и 292 рањена.

Непријатељски губици: 4 заробљена, 72 мртва, број рањених непознат. Заплењено: 12 „шараца“, 1 пиштољ, 5 сандука муниције и др. материјала.

Мишљење о акцији:

Све припреме, како од стране артиљерије, тако и од стране пешадије, биле су добро припремљене. Сама акција одвијала се према добивеним и датим наређењима. Морал и држање људства било је доста добро. Разлог да акција није успела лежи у недовољном искоришћавању покрета пешадије за време артиљеријске припреме. И што борци немају довољно искуства у руковању са својим оружјем, с једне стране и с друге стране, *влика* упорност непријатеља, јако утврђени његови положаји, редовно добивање појачања и употребе тенкова у борби.

Вежа, дотур муниције, указивање прве помоћи рањеницима као и њихово транспортовање и пренос, као и остале радње позади фронта функционисале су доста добро.

У свим овим борбама 22, 23, 24, 25 и 26 о. м. наша дирижија имала је следеће губитке:

рањених	1.078
погинулих	315
несталих	18

Непријатељски губици:

мртвих око	450
заробљених	141

Број рањених непријатељских војника нам је непознат, али је вероватно велики, услед снажног дејства артиљеријске ватре.

Наши губици у оружју су следећи:

пушака	78
пушкомитраљеза	44
стројница	59
противколских пушака	5
лака бацача	2
револвера	25
тешка митраљеза	2
полуаутоматских пуш.	28
противколски топ уништен	1
оштећена противколска топа	2

Сав број изиубљеног оружја није пао непријатељу Ј руке, већ је знатан део оштећен, док је један део изгубљен.

• Од непријатеља заплењено:

„шараца”	22
стројница _____	8
догледа	3
револвера	6
пушке	32
лаки бацач	1
ручних бомби	100
разних метака око _____	10.000

Поред горњег, заплењено је разне војничке спреме и: другог материјала. Колико је утврђено непријатељу је оштећено: 1 тенк, 3 минобацача, 3 камиона, 1 луксузни аутомобил и 1 тол.

Уништен је 1 тенк средње тонаже, двоја коњска кола и 5 коња.

27. XII. 1944 г.

Непријатељ на истим положајима, сем редовног припуцавања, није испољавао активност у односу на наше положаје. Наши положаји исти, без промена у току дана.

Повремено је дејствовала, како артиљеријска, тако и минобацачка ватра.

Сопствених губитака нисмо имали.

Непријатељска као и наша авијација није се тојављивала. I I

Време променљиво.

Штаб дивизије се налазио у с. Нијемцима.

Секција Вуковар — Винковци.

28. XII. 1944 г.

Код непријатеља, сем добијања мањег појачања нису осмотрене никакве друге радње.

Наши положаји исти и на њима није дошло до промена. Због напада Бугара на њиховом сектору, наређено је I крајишкој и I југодловенској бригади да врше притисак на непријатеља, ради олакшања напада Бугара. Ово је и учињено и I крајишка бригада успела је заузети и потиснути непријатеља са првих његових положаја, такође и I југословенска бригада вршила је притисак, али без неких успеха.

Падом мрака наше јединице су се повукле на своје позадне положаје.

У току ове борбе имали смо 13 мртвих и 33 рањена.

Непријатељске као и наше авијације није било.
Време облачно. »
Штаб дивизије се налазио у с. Нијемцима.
Секција Винковци — Вуковар.

29. XII. 1944 г.

Непријатељ на истим положајима и није вршио никакве активне радње. Наша дивизија на истим положајима. Чврсто држање положаја са бригадама које су на положају, док са бригадама на одмору интензиван рад на обуци и уређењу јединица.

Борбе сем редовног припуцавања, као ни губитака није било.

Непријатељске као и наше авијације није било.
Време магловито.
Штаб дивизије се налазио у с. Нијемцима.
Секција Винковци — Вуковар. *

30. XII. 1944 г.

Код непријатеља без промена. Такође није било промена ни на положајима наших јединица. Јединице на положају чврсто су држале исти, док су јединице на одмору интензивно радиле на обуци бораца. Борбе сем редовног припуцавања није било.

Авијација, како наша, тако ни непријатељска, није се појављивала.

Штаб дивизије се налазио у с. Нијемцима. *
Време променљиво са снегом.
Секција Винковци — Вуковар.

31. XII. 1944 гГ

Непријатељ, као и раније, налази се на својим положајима. Са патролама покушава да нас извиђа; иначе, неких већих акција на наше положаје не предузима.

У 18 часова добила је дивизија наређење — усмено а затим и писмену заповест, о смени наших двеју бригада на положају са јединицама XXI дивизије.

Смена и примопредаја положаја је правилно извршена ноћу 31 децембра — 1 јануара 1945 године.

Наређено је I крајишкој бригади да изврши покрет преко с. Нијемци за с. Товарник, где да се и смести, и I југословенској бригади да изврши покрет до у с. Нијемце, где да се и смести.

И дивизијска артиљерија је повучена са положаја, сем што је остао дивизион топова 76 мм I југословенске бригаде.

У току овог дана на положајима није било никаквих промена.

Повремено пушчана и артиљериска делатност.

Борбе, као и губитака није било.

Непријатељске ни наше авијације није било.

Време: Падао је снег.

Штаб дивизије се налазио у с. Нијемцима.

Секција Вуковар — Винковци.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

БР. 168

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДИЈЕВНИКА ШТАБА ЈЕДНАЕСТЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 15 ДО 31 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹

15. XII. 1944 V бригада и даље држи старе положаје.
Брадарица, Непријатељска артиљерија у току дана била
Вин.јковачки] је активна.
Бановци, Губици бригаде: 2 друга рањена.
Шид.[ски] XII бригада и даље држи положаје на
Бановци., Брадарици. Непријатељска артиљерија била
Ђелетовци. је активна. Губитака није било.
Лепо време. XXXII бригада на одмору и сређивању
у Вин. Бановцима.
Штаб дивизије у Шидским Бановцима.

16. XII. 1944 V бригада и даље држи старе положаје.
Брадарица, Губитака нема.
Вин. м Шид. XII бригада и даље држи старе положаје.
Бановци, Непријатељска артиљерија активна.
Ђелетовци. Губици бригаде: 3 рањена друга.
Лепо време. XXXII бригада на одмору и сређивању
у Вин. Бановцима.
Штаб дивизије у Шид. Бановцима.

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисториског института, под бр. 51-4, к. 866.

17. XII. 1944 V бригада и даље држи старе положаје.
Брадарица, Непријатељска артиљерија је с врекена на
Вин. и Шидски време активна.
Бановци, Ђе- Губитака није било.
летовци. Лепо XII бригада држи и даље старе положаје.
време. Непријатељска артиљерија с времена на вре-
ме активна.
Губитака није било.
XXXII бригада на одмору у Вин. Банов-
цима.
Штаб дивизије у Шид. Бановцима.
18. XII. 1944 V бригада и даље држи старе положаје.
Брадарица, В. Непријатељска артиљерија активна.
и Ш. Бановци, Губитака није било.
Ђелетовци. XII бригада држи и даље старе положаје.
Лепо време. Непријатељска артиљерија с времена на вре-
ме активна.
Губитака није било.
XXXII бригада на одмору и сређивању
у Вин. Бановцима.
Штаб дивизије у Шид. Бановцима.
19. XII. 1944 V бригада држи и даље старе положаје.
Брадарица, В. Непријатељска артиљерија активна.
и Ш. Бановци, Губици бригаде: 2 рањена друга.
Ђелетовци. XII бригада држи и даље старе положаје.
Лепо време. XXXII бригада на одмору у Е&ш. Банов-
цима.
Штаб дивизије у Ш. Бановцима.
20. XII. 1944 V бригада након смене са положаја, од
Вин. Бановци, бугарских јединица извршила покрет за село
Шидски Ба- Нијемце, где се налази на одмору,
новци, Ђеле- XII држи положаје на Босуту у дужини
товци, Нијем- од 2 км. С једним делом бригада у селу Ђе-
ци. летовцима на одмору. Непријатељ није био
активан.
XXXII бригада на одмор-у и сређивању у
Вин. Бановцима.
Штаб дивизије са приштапским једини-
цама извршио покрет из Ш. Бановаца у селу
Нијемце где се сместио.
21. XII. 1944 "V бригада налази се у селу Нијемцима на
Нијемци — одмору и сређивању.
Лепо време. XII бригада и даље држи старе положаје.

Непријатељ у току дана није био активан.

XXXII бригада на одмору и сређивању у селу В. Бановцима.

Штаб дивизије са приштапским јединицама смештен је у селу Нијемцима.

22. XII. 1944
Нијемци,
Ђелетовци,
В. Бановци.
Лепо време.

У вези наређења Штаба I пролетерског корпуса О. Бр. 167 од 21. XII. 1944 год.² ова дивизија добила је задатак да у заједници са јединицама V, XXI и VIII бугарске дивизије изврши пробој непријатељске одбранбене линије на сектору Брадарица — Дионица и то са једном својом бригадом, док са осталим својим снагама [да] буде у резерви док ова бригада, која је убачена у борбу, не избије на к. 83, запоседне мост на реци Босуту, а затим са главнином својих снага садејствује јединицама V дивизије, које су имале задатак ликвидацију Привлаке.

XII бригада: Добила је задатак да на дан 22 о. м. по!Сле извршене артиљериске припреме која траје од 8,20 до 8,50 часова изврши енергичан јуриш на непријатељске ровове у циљу разбијања непријатељске одбранбене линије када се батаљон морао повући на своје полазне положаје. За време овога напада овај батаљон имао је 5 рањених, док [су] непријатељски губици 2 мртва и неознат број рањених.

Плена није било.

V бригада: Налазила се као дивизиска резерва у селу Нијемцима.

XXXII бригада: Налазила се као резерва у В. Бановцима.

Штаб дивизије са приштапским јединицама смештен је у селу Нијемцима.

23. XII. 1944
Нијемци,
Ђелетовци,
В. Бановци.
Лепо време.

XII бригада: Бригада је поновила напад са једним батаљоном али је и та] напад остао без успеха. Губитака није било.

V бригада: Налазила се као дивизиска резерва у селу Нијемцима.

² Види док. 5р. 146.

XXXII бригада: У В. Бановцима служи као дивизиска резерва.

Штаб дивизије са приштапским јединицама смештен је у селу Нијемцима.

24. XII. 1944
Нијемци,
Ђелетовци,
В. Бановци.
Лепо време.

XII бригада: Поновила је свој напад на непријатељску линију на истом сектору, али је и овај напад остао без успеха. Том приликом наши губици у људству 6 рањених другова, а непријатељски губици рачунају се на 10 рањених и 4 мртва.

V бригада: Добила за*задатак да се постави на деени бок V. дивизије, тј. на положај Скела поред реке Босуца. У сагласности са Штабом V дивизије задатак је бригади измењен с тим, што ће извршити прелаз преко пруге и забацити се непријатељу за леђа и извршити напад са јужне стране на Шумицу и Лудару.

Тачно у 7 часова изјутра бригада са своја два батаљона поставила се на линију Лудара—Шумица и извршила напад на непријатеља који се налази у Шумици, истог разбила, али непријатељ који се налазио на цести давао¹ је жилав отпор тако да се није исти могао ликвидирати. Остала два батаљона налазила су се у резерви.

Наши губици: 3 мртва и 12 рањених.

Непријатељски губици: 15 мртвих и већи број рањених и 6 заробљених.

Плен: 1 „шарац“, 60 мина за бацач и 4 мазге.

XXXII бригада: Служила је као дивизиска резерва.

Штаб дивизије са приштапским јединицама смештен је у селу Нијемцима.

25. XII. 1944
Нијемци,
Ђелетовци,
В. Бановци.
Лепо време.

XII бригада: Тачно у 11,30 часова поновила је свој напад на непријатељеку одбранбену линију, на коју је извршила 4. јуриша, али је исти остао без успеха. У овом свом налету бригада је имала 10 погинулих и 21 рањеног, док непријатељски губици износе 8 мртвих и већи број рањених.

V бригада: Поново покушава са продором: у правцу цесте са задатком да се споји са јединицама V дивизије, али је исти остао без успеха, јер је непријатељ жилаво бранио своје положаје, тако да је овај напад остао без успеха.

У овом нападу наши губици: 4 мртва и 15 рањених.

Непријатељски губици непознати.

XXXII бригада: И даље служи као дивизијска резерва.

Штаб дивизије са приштапским јединицама смештен је у селу Нијемцима.

26. XII. 1944 XII бригада: Са једним батаљоном на положају према непријатељу. Сукоба са непријатељем није било.

Нијемци, Шумица, Лудара, Комлетинци, Остале јединице бригаде налазе се на одмору у селу Ђелетовцима.

В. Бановци. XXXII бригада: Бригада се налази на одмору у селу В. Бановцима. Служи као дивизијска резерва.

Снежно време и хладно. V бригада: На линији Шумица—Лудара, бригада оријентисана према Привлаци. У току ноћи јединице III батаљона дигле су пруту у дужини од 500 мет. и 1 мост-

У 15 часова према наређењу Штаба дивизије јединице бригаде повукле су се са положаја и извршиле покрет за село Нијемце. Бригада смештена са 3 батаљона у Нијемцима, док 4-ти батаљон смешта се у село Ђелетовце. Бригада дотичног дана није имала губитака у људству.

Непријатељски губици непознати.

Штаб дивизије налазио се у Нијемцима.

27. XII. 1944 V бригада са свим својим деловима смештена у селу Нијемцима, IV батаљон у Ђелетовцима на одмору.

Нијемци, Ђелетовци, В. Бановци. XII бригада са једним батаљоном држи положај на одбранбеној линији сектора Брадарица.

Остале снаге бригаде налазе се као резерва у селу Ђелетовцима.

Непријатељ је био активан арти.шеријом.
Губитака није бшго.

XXXII бригада на одмору у селу В. Бановци. Једним делом снага вршено је копање ровова на линији В. Бановци и Ђелетовци, као и у самом селу В. Бановци.

Штаб дивизије у селу Нијемцима.

28. XII. 1944
Нијемци,
Ђелетовци,
В. Бановци.

V бригада са свим јединицама сем IV батаљона смештена у селу Нијемцима, док је IV батаљон у с. Ђелетовцима.

Бреме хладно,
снег.

XII бригада: I батаљон налазио се на. по-
ложајима Брадарице и припрема се напад на
непријатељску одбранбену линију у заједни-
ци са јединицама Бугарске армије.

Батаљон је извршио напад и у заједници
са III батаљоном и са првим одељењима сти-
гао на 50 мет. од непријатељских положаја,
али услед неуспеха бугарских јединица бата-
љон се морао повући и у повлачењу, непри-
јатељ му је нанео губитке од 5 мртвих и 17
рањених.

Непријатељ је имао 6 мртвих и већи бро-
рањених.

Наши први делови у току целог дана о-
стали су пред непријатељем, јер се нису мо-
гли повући, а у току ноћи батаљони су се по-
вукли на полазне положаје.

XXXII бригада налази се на одмору у се-
лу (Ђелетовцима) В. Бановцима.

Штаб дивизије смештен у селу Нијем-
цима.

29. XII. 1944
Нијемци,
Ђелетовци,
В. Бановци.

V бригада: IV батаљон долази из Ђеле-
товаца у с. Нијемце. Цела бригада на одмору
у с. Нијемцима.

Хладно време,
снег.

XII бригада са једним батаљоном држи
положаје Брадарица. Остале снаге бригаде
налазе се у Ђелетовцима као резерва.

XXXII бригада на одмору В. Бановцима.
Штаб дивизије смештен у селу Нијем-
цима.

30. XII. 1944
Нијемци,
Ђелетовци,

V бригада на одмору у селу **Нијемцима**.
XII бригада са једним батаљоном држи
положаје испред шуме Брадарица према Дио-

В. Бановци. ници. Истог дана непријатељ покушава да
Положај: Бра- постави нагазне мине испред утврђених по-
дарица. Снег, ложаја. Једна чета IV батаљона успела је да
време хладно. осујети непријатељу постављање ових мина,
наневши му губитке од 4 мртва.

Истог дана непријатељ је са јаком мино-
бацачком и митраљеском ватром напао на на-
ше положаје како би успео изнети своје мр-
тве, што му је и успело' али је том приликом
претрпео поново губитке од 2 мртва и 3 ра-
њена. Наш батаљон имао је 1 мртва који је
нехотице у рову убијен од друга.

XXXII бригада: на одмору у селу В. Ба-
новцима.

Штаб дивизије у селу Нијемцима.

31. XII. 1944 V бригада на одмору у селу" Нијемцима.
'Ђелетовци, XII бригада са једним батаљоном држи
В. Бановци, положај Брадарнице, остале снаге служе као
Нијемци. По- резерва у селу Ђелетовцима. Додира са не-
ложај: Брада- пријатељем није било.
рица. Веја- XXXII бригада на одмору у В. Бановцима.
вица. Штаб дивизије у селу Нијемцима.

БР. 169

**ИЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ШЕСНАЕСТЕ
НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 1 НОВЕМБРА ДО 31 ДЕЦЕМБРА 1944 ГО
ДИНЕ¹**

1 новембра 1944

Заповешћу Штаба XII корпуса од 31 октобра о. г., XVI дивизија добила је наређење да одмах по смењивању од стране јединица, XXI дивизије на положајима око Ср. Митровице изврши најбрже покрет за Кленак одакле ће се пребацити за Шабац и поставити на сектор Мачве са задатком контролисања Дрине од Лозвице до ушћа у Саву [и] од ушћа Дрине до Ср. Митровице, односно до у висину наших трупа на левој обали Саве.

Међутим, ноћу 31. X. о. г. јединице наше I и IV бригаде самоиницијативно предузеле су демонстративни напад на град Ср. Митровицу, који се претворио у стваран напад и око 1 час наше јединице после сломљеног слабијег отпора непријатеља овладале су потпуно целим градом и дале се у гоњење непријатеља у правцу Лаћарка и даље ка Мартинцима. Непријатељске јаче заштитнице које су се поставиле на каналу иза Лаћарка у току 1 новембра¹ о. г, водиле су борбу са јединицама наше I бригаде до смењивања од стране јединица XXI дивизије, када су се наше јединице сместиле у град [Срем..] Митровица.

2 новембра 1944

Дивизија се налази (распоређена) смештена у граду Ср-Митровици, и у току дана није било ништа ново.

3 новембра 1944

Дивизија се налази на истом месту. У току дана није било, ништа ново.

4 новембра 1944

Дивизија се налази на истом месту.

У току дана није било ништа ново.

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисториског-института, под бр. 23-3, к. 1395.

5 новембра 1944

Дивизија се налази на истом месту.

У току дана извршена је заклетва нових бораца IV бригаде.

6 новембра 1944

Дивизија се налази на истом месту. У току дана није било ништа ново.

7 новембра 1944

Дивизија се налази распоређена на истом месту. У току дана није било ништа ново.

I, II и IV бригада учествовале су данас у свечаном дефилеу трупа кроз Срем. Митровицу поводом прославе празника Двадесетседмогодишњице Октобарске револуције. Свечаност је трајала до 10 часова пре подне, те су II и IV бригада продужиле у свој кантонман, док је I бригада продужила са поворком до житне пијаце, где су одржани говори, после чега је продужила у свој кантонман.

Јединице XXI и VI дивизије и V бригада XXXVI дивизије држале су линију: Генерални канал испред Лаћарка—Манђелос—Дивош. Непријатељ 7 о. м. рано ујутро', око 4 часа, предузима напад на целу линију, с тим што му је главни ударац био усмерен од Чалме ка Манђелосу, на којем сектору је непријатељ убацио у борбу 1 бат. пешадије око 400 војника, и око 20 тенкова са неколико „Фердинанда“. Непријатељ после краће жешће борбе и вештим маневром — ударцем са бока и леђа — успео је да одбаци јединице V бригаде XXXVI дивизије и III бригаде VI дивизије у правцу ка Вел. Радинцима и Гргуревцима. У вези ове ситуације, а према уменом наређењу начелника Штаба корпуса² и у договору са командантом XXI див.³ наша IV бригада одмах је пребачена на сектор В. Радинаца, а јединице II бригаде, одмах су постављене на положаје северно од Ср. Митровице (једна км северно од Митровачке казнионе) са задатком организовања одбранбене линије за непосредну одбрану града Митровице. Но непријатељ у току овога дана није испољио никакву активност у правцу [Срем.] Митровице, нити у правцу Вел. Радинаца, већ се углавном задржао на положају изнад Манђелоса, док га је совјетска авијација око 17 часова успешно бомбардовала уништивши том приликом већи број непријатељских војника, борних кола и моторних возила. Истог дана око 8 часова увече Дивизија по наређењу Штаба корпуса.

² Радослав Јовић-Мишко

³ Милоје Милојевић

требачена је на сектор Вел. Радинци — Мадђелос — Лежми-
мир, где је добила задатак да са своје две бригаде (I и IV)
смени јединице III личке бригаде ва полшкајима од к. 91
источна ивица села Манђелос — Лежмимир.

8 новембра 1944

Распоред јединица у току дана је следећи: I бригада са
три батаљона постављена према непријатељу од к. 91 са
источне стране канала до у висину села Манђелоса, постав-
љајући тежиште одбране на друму који води од Чалме пре-
ко к. 122 за Вел. Радинце — један батаљон, као резерва овој
бригади постављен је на друму к. 122 — В. Радинци.

IV бригада са три батаљона постављена је северно од
јединица I бригаде и то: јужно од к. 169 са источне стране
потока — пустагра Грабовац — к. 169 — испред Лежмира на
друму Лежмимир — Манђелос. Један батаљон као резерва ове
бригаде постављен је у Гргуревцима.

II бригада као див. резерва постављена је на сектору
Вел. Радинци.

У току дана непријатељ није испољавао никакву актив-
ност према нашим јединицама.

Око 18 часова јединице I бригаде предузеле су насилно
извиђање у правцу Манђелоса и успеле да потисну неприја-
теља у правцу Чалме, те су наставиле даље гоњење непри-
јатеља у правцу Чалме.

Јединице I бригаде, уз садејство „Каћуша“, предузеле
су напад у 19 часова на непријатеља на к. 122 и успеле исто
протерати у правцу Чалме. Наши губици у току ове борбе
1 мртав и 1 рањен, а губици непријатеља нису познати. За-
плећен је 1 п. митраљез.

9 новембра 1944

Јединице I бригаде предузеле су даље гоњење неприја-
теља у правцу Ердевика и задржале се на сектору села Бин-
гуле.

Јединице IV бригаде добиле су наређење да одмах крену
од Лежмира преко [Ст.] Дивоша и нападну непријатеља ко-
ји се повлачи у правцу Ердевика и поставиле се на положају
код с. Ердевика.

Јединице II бригаде налазе се у Вел. Радинцима, као ди-
визи-ска резерва.

10 новембра 1944

Јединице I бригаде налазе се на истој просторији, са за-
датком сређивања и припремања за даље гоњење неприја-

теља. У току дана код јединица I бригаде није било ништа ново.

Јединице IV бригаде налазе се на истој просторији' оријентисане према непријатељу који се налази у Ердевику. У току дана код јединица IV бригаде није било нарочитих промена.

II бригада добила је наређење да се хитно постави у Чалму, одакле би са два батаљона нападала на Мартинце од лавца Чалме, а једним батаљоном демонстративно нападати на Кузмин. Услед промене ситуације, задатак бригаде је промењен. Два батаљона пошла су у напад на линију Чалма — Дашчара — Емилијин Двор — Кукујевци. Батаљони су успели да у току ноћи потисну непријатеља до самих Кукујеваца, када, су се у само јутро морали повући пред јачим непријатељским снагама, које су дрско нападале на линију Дашчара — Емилијин Двор, где су задржани: до ујутру. Непријатељ је 5 пута покушавао' да овлада положајима батаљона, али је сваки пут био одбијен уз тешке губитке.

Наши губици у овој борби износе 12 мртвих и 35 рањених, а губици непријатеља износе 30 мртвих и око 100 рањених.

11 новембра 1944

Према наређењу Штаба XII корпуса наша дивизија добила је наређење да се хитно постави на просторију Марадик — Крушедол — Бешка — Крчедин и да се на тој просторији задржи до даљет ваређења.

I бригада у 6 часова ујутру извршила је покрет правцем: Чалма — Манђелос — Лежимир — Свилош — Баноштор — Черевих — Беочин — Раковац — Лединци — Ср. Каменица где су јединице заноћиле. II бригада добила је задатак да се постави у Бешки. Пошто јединице II бригаде нису на време добиле смену, то су покрет извршиле у 14 часова до Вел. Радинаца где су преноћиле.

IV бригада у 6 часова ујутру извршила покрет правцем [Ст.] Дивош — Лежимир — Свилош — Банонггор — Черевих, где су јединице преноћиле.

12 новембра 1944

Према наређењу Штаба XII корпуса наша дивизија добила је наређење да се хитно са свим једршицама пребаци преко Дунава и постави на просторију Н. Сада и стави под команду Глав. штаба НОВ и ПО Војводине.

I бригада у току дана пребацила се на сектор Н. Сада и сместила се у западном делу града.

II и IV бригада пошто се нису могле пребацити у току дана, преноћиле су у Петроварадину.

13 новембра 1944

II и IV бригада у току дана извршиле покрет и пребациле се преко Дунава у Н. Сад, где су се смеетиле.

I бригада задржана је у Н. Саду. У току дана није било ништа ново.

14 новембра 1944

Дивизија по наређењу Главног штаба НОВ и ПО Војводине, добила је задатак да се хитно пребаци у Сомбор и да се ту задржи до даљег наређења.

Све јединице ове дивизије у току дана железницом пребациле су се у Сомбор, где су се сместили.

У току дана није било никаквих промена.

15 новембра 1944

Дивизија се налази распоређена у граду. У току дана извођена је обука и еређивање јединица.

16 новембра 1944

Ради претрпаности војске у граду Сомбору, јединице I и II бригаде добиле су задатак да се у току дана доставе на просторију села Свет. Милетић и да се ту задрже до даљег наређења.

Јединице IV бригаде налазе се у Сомбору.

У току дана није било ништа ново.

17 новембра 1944

Дивизија се налази распоређена на истој просторији. У току дана није било ништа ново.

18 новембра 1944

Дивизија се налази распоређена на истој просторији. У току дана није било ништа ново.

19—30 новембра 1944

Дивизија се налази распоређена на истој просторији. У току ових дана са јединицама је извођена обука.

Према наређењу Главног штаба НОВ и ПО Војводине наша дивизија добила је задатак да се хитно пребаци са досадашње просторије на сектор Барање и продужити даље са покретом према Мађарској и ухвати везу са руским јединицама на фронту.

1, 2 и 3 децембра 1944

IV бригада према добивеној заповести извршила покрет правцем Сомбор — Бездан — Батина, где се у току дана код Батине са свим својим деловима пребацила у Барању а затим продужила покрет до Кнежевих Винограда, где се бригада одмарала и припремала храну за своје јединице, а затим извршила покрет у; 20 часова 2 о. м. за Беременд, где се бригада такође краће време одмарала а затим кренула на задатак.

I бригада према добивеној заповести са досадашње просторије у 8 часова извршила је покрет правцем Обзири — Сомбор — Бездан, где се у току дана код Батине, пребацила преко Дунава (лешадија) и продужила са покретом до Кнежевих Винограда где је бригада стигла 2 о. м. ујутру. Коморе ове бригаде пребациле су се 2 о. м. ујутру и продужиле покрет за Кн. Винограде. После краћег одмора и припремања једног оброка хране за јединице. Око 20 часова 2 о. м. бригада је са свим својим деловима кренула за Беременд, где је бригада стигла 3 о. м. и ту се одмориле а затим кренула на нови задатак.

II бригада према добивено^{1]} заповести извршила је покрет са просторије село Свет. Милетић у 10 часова пре подне правцем Свет. Милетић — Сомбор — Бездан, где се у току дана и ноћи 1/2. XII. о. г. код Батине пребацила преко Дунава (пешадија) и продужила са покретом до Кнежевих Винограда где је бригада стигла 2 о. м. Коморе ове бригаде пребациле су се 1/2 о. м. у ноћи и продужиле покрет за Кн.[ежеве] Винограде. После одмора и припремања једног оброка хране бригада је у 23^h извршила покрет за Беременд, где се бригада такође одмарала и припремала храну за јединице, а после тога извршила покрет на нови задатак.

4 и 5 децембра 1944

I бригада у току дана стигла је на просторију Шиклоша, одакле су два батаљона послата у Печуј ради преузимања власти и успостављања реда у самом граду.

Остала два батаљона у току 5 о. м. извршила су покрет за село Харкањ, где су се сместила.

II бригада у току 4 о. м. кренула је из слБеременда на сектор Хирич — Залата — Драва Керестур, где је сменила један руски пук који се налазио на том сектору. Задатак бригада је контрола реке Драве и хватање везе са јединицама VI корпуса на сектору [с.] Мославине.

IV бригада 4 о. м. извршила је покрет до одређене просторије где је 5 о. м. сменила један руски пук који се налазио на том сектору Тотокфелђе [пст.] — Гордиша — Драва Палкоша — Тешенфа. На тој просторији бригада је покушала да ухвати везу помоћу извиђачких одељења са Славонским једигама на јужној обали Драве, али су исте биле спречене од неких непријатељских делова који су се налазили на десној обали Драве.

6 децембра 1944

Дивизија је добила задатак да се у току дана постави дуж леве обале реке Драве на 'Сектору од Фелше Сент Мартона до Торјанци и да смени једну руску дивизију која је до сада држала положаје на тој линији, оријентишући се према непријатељу који држи положаје на десној обали реке Драве. Уједно је задатак наше дивизије (у заједници са 51. див.[изијом]) спречавање евентуалног непријатељског пребацивања преко реке Драве, и обезбеђења левог бока руским јединицама које оперишу у јужној Мађарској.

Јединице наше дивизије у току дана постављене су на следеће просторије и то:

IV бригада: Дун — Торјанци. Задатак бригаде је контрола реке Драве на овом сектору. У току дана непријатељ није испољавао веће активности, сем повремених црипуцавања и повремене баљачке ватре, при чем је бригада имала 2 друга лакше рањена. Других новости у току дана није било.

I бригада: са своја два батаљона који су се до сада налазили у резерви на просторији с. Харкањ, поставила су се на сектор села Вејти, са задатком контроле реке Драве од Залата до Киш Ст. Мартона. У току дана непријатељ на сектору ове бригаде није испољио никакву активност.

Два батаљона ове бригаде налазе се у Печују као посада.

II бригада рокирала своје једзшице са досадашње просторије нешто у десно и преузела контролу леве обале реке Драве од с. Залата па у десно до у висину села Сомборбаш [Св. Борбаш] (Кранчевића [пст.]), са задатком потпуне контроле реке Драве на додељеној дужрети. У току дана код јединица ове бригаде није било ништа ново.

29 децембра 1944«

Дивизија се налази распоређена на истој просторији и са истим задатком. У току дана непријатељ је био неактиван, сем што је повремено тукао положаје наших јединица артиљериском, бацачком и митраљеском ватром, на што су му јединице ове дивизије одговарале артиљериском, бацачком и митраљеском ватром.

8 децембра 1944

Дивизија се налази распоређена на истој просторији, и са истим задатком. У току овог дана као и прошлог непријатељ је повремено био активан артиљериском, бацачком и митраљеском ватром, на што му је одмах од стране наших јединица одговорено.

У току дана наша дивизија добила је задатак за пребацивање извесних снага наше дивизије преко реке Драве у Славонију, са задатком ликвидације непријатељског упоришта у Мославини и продужаваше даљег продирања ка Д. Михољцу.

У том циљу издато је наређење нашој II бригади да у току ноћи са јачим извиђачким деловима се пребаци преко Драве у Славонију, испита непријатељске снаге и могућност пребацивања целе бригаде, као и прикупљања превозних средстава за пребацивање.

9 децембра 1944 и

10 децембра 1944

Дивизија се налази распоређена на истој просторији, са истим задатком. Вршене су све припреме за пребацивање II бригаде преко реке Драве у Славонију. У току дана било је повременог лрипуцавања од наше стране и са стране непријатеља.

По паду првог мрака отпочело је пребацивање јединица II бригаде на десну обалу реке Драве у Славонију на сектору Залата — [с.] Чађавица. Пребацивање преко Драве ишло је врло тешко услед' малог броја [превозних] средстава (чамаца). Цела бригада се пребацивала на 3 чамца. Око 3 сата после пола ноћи била су пребачена два батаљона, док је цела бригада била пребачена тек око 6 часова ујутру. Одмах по пребацивању прва два батаљона (III и I бат.) Штаб бригаде кренуо је са сектора Чађавице ка Мославини у циљу ликвидације непријатељских снага, које су 'биле утврђене и добро укопане око села и у самом селу. Снаге непријатеља у селу

су износиле 4—500 војника (углавном Немаца са нешто уста-ша), наоружани са већим бројем аутоматског оружја, са 4—5 теш. бацача и 1 противтенковским топом.

Напад је отпочео у само свануће 10 о. м. и јединице II бригаде постигнувши у потпуности изненађење над непријатељем у једном силовитом налету успеле су да протерају непријатељске снаге из села на Вашариште, где се је непријатељ задржао и очајнички бранио. У овом првом налету нанешени су непријатељу већи губици, што се види из тога да непријатељ није имао времена извући своје мртве већ их је оставио на положају. Заплењена су 3 луксузна аутомобила, 1 камион, 50 кола са разним ратним материјалом, неколико аутоматских оружја.

Међутим у моменту најжешће борбе — борбе за Вашариште — наша артиљерија [је] обасула стрелачки строј наших батаљона, тако да је III батаљон ове бригаде, био присиљен на повлачење, да не би трпео велике губитке од сопствене артиљериске ватре и повукао се нешто уназад, што је непријатељ овај критични моменат наших јединица вешто искористио, прибрао се и извршио снажан и дрзак контра-напад и одбацио III батаљон до саме цркве (половина села), повративши сву заплењену спреду сем аутоматских оруђа. На извршени непријатељеки контранапад наше јединице предузимају поновни контранапад, потиснувши непријатеља нешто уназад водећи жестоке уличне борбе. Борбе у селу још трају.

Наши губици у овој борби износе до сада 5 мртвих и 35 рањених.

Добар део избачених из строја нанела нам је наша артиљерија, услед слабе или боље речено никакве везе између пешадије и артиљерије.

Остале јединице наше дивизије вршиле су притисак на непријатеља у Д. Михољцу и на линији Д. Михољац — Мославина.

11 децембра 1944

У току целог дана није било активности нити са једне стране. II бригада налази се на положајима код Кнеја испред Мославине, док су I и IV бригада биле на својим старим положајима.

12 децембра 1944

Дивизија се налази распоређена на истој просторији. У току дана није било ништа ново. Активност непријатеља сводила се на повремену артиљериску и бацачку ватру.

29 децембра 1944»

У току дана пребачена су два батаљона I бригаде преко реке Драве и смештена у Чађавицу, који имају задатак да садејствују јединицама II бригаде у нападу на Мославину. У току дана припремљен је и трећи напад на Мославину, при чему су ангажована три батаљона II бригаде за напад на Мославину и два батаљона I бригаде, који имају задатак да врше напад на Виљево и спрече бегство непријатеља из Мославине за Виљево, ради чега је један батаљон постављен на комуникацију Мославина — Виљево.

Напад јединица II бригаде на Мославину отпочео је тачно у 22 часа, после артиљериске и бацачке припреме која је трајала 15 минута. У првом силовитом налету јединице II бригаде потпуно су овладале селом, али се није успело продужити ка Вашаришту, пошто је непријатељ овога пута још са већом упорношћу бранио се и пошто је сво земљиште на прилазу ка рововима било густо минирано, те се није успело прићи непријатељу.

Пред само свануће батаљони II бригаде су се укопали на линију, тј. у висину цркве лево и десно кроз село. Међутим, када је свануло непријатељ је отпочео са јаким нападима, под којима су јединице захваљујући с друге стране збуњености и извесној сумњи, нарочито нових бораца, у сигурност и снагу свога оружја, почеле да одступају, при чему су тенкови изазвали помало панику и неред. Па. ипак јединице су »се у реду повукле на положаје испред села, где се задржао један батаљон док су друга два батаљона упућена на одмор у село Чађавицу. При повлачењу уништена су једна непријатељска борна кола.

У овој борби наши губици су били око 30 рањених, 6 мртвих и 5 несталих другова.

Непријатељ у овој борби имао је веће губитке нарочито од дејства нашег тешког оружја.

Од оружја није изгубљено ништа, а није ни заробљено ништа.

Напад батаљона I бригаде није отпочео у тачно одређено време из разлога што је пут којим су се кретали врло хрђав и непроходан, те напад није могао отпочети у одређени час.

Напад на Виљево отпочео је у 5 часова ујутру са једним батаљоном, док је други батаљон запосео цесту на првој -окуци код Мославине к. 109, са задатком обезбеђења акције II бригаде.

У моменту када је требало да отпочне сам "напад на Виљево, цестом од Михољца је наитпла једна непријатељска колона у јачини до 150 војника, 2 тенка, 2 борна кола, која је одмах бочно напала други батаљон, који је требао напасти на Виљево.

У једном муњевитом нападу непријатељ је успео да потисне II батаљон, који је био приморан на повлачење, све докле док му није пристигла у помоћ једна чета IV батаљона који се налазио на цести, када је успео непријатеља одбити. IV батаљон уништио је 1 борна кола. После овог напада батаљони I бригаде били су повучени са положаја и упућени у с. Чађавицу.

У свом брзом налету непријатељ је успео да зароби 1 тешки бацач, којег борци нису успели извући са положаја.

У овој борби, наши губици су 5 рањених и 7 несталих другога.

Изгубљено је 3 митраљеза, 1 противколска пушка и 1 тешки митраљез.

14 децембра 1944

Јединице I бригаде налазе се распоређене и то: два батаљона у с. Чађавици, а друга два батаљона налазе се још у Печују као посада.

Јединице II бригаде држе положаје око Мославине.

Јединице IV бригаде налазе се на досадашњим положајима.

У току дана сва непријатељска активност сводила се углавном на делатност извиђачких патрола и повремене артиљериске ватре.

15 децембра 1944

Јединице су раепоређене на истим положајима. У току дана непријатељска активност сводила се углавном на делатност извиђачких патрола и повремене артиљериске и бацачке ватре.

16 децембра 1944

Јединице се налазе распоређене на истој просторији. У току дана није било нарочитих промена. Непријатељ је повремено тукао наше положаје артиљериском и бацачком ватром.

У току дана наша дивизија је добила задатак да са две бригаде и извесним делом артиљерије (лакше) пребаци се преко Драве и постави на линију Чађавица — Чачинци —

Подрав. Слатина, са задатком пресецања комуникације према Нашицама и Мославини. Са остатком снага, тј. са једном бригадом као див. резервом, поставити се на левој обали реке Драве на простору Лакоча — Тот Ујфалу — Фелше Сент Мартон, са задатком осигуравања вавоза на Драви у циљу одржавања везе и иребацивања потребног материјала.

За извршење овог задатка наређено је I и II бригади да се сместе на сектор Чађавице — Адолфово Село — Д. Базје и Добровић — Чачинци.

IV бригада као резерва дивизије постављена је на леву обалу реке Драве на сектору Лакоча — Тот Ујфалу — Фелше Сент Мартон.

Противоклопни дивизион добио је задатак да се пребаци преко Драве и уђе у састав и то: две батерије код I бригаде, а 1 батерија код II бригаде, са задатком постављања на најпогодније положаје и вероватне правце евентуалног наилакса непријатељске моторизације.

Брдска батерија ући ће у састав IV бригаде, све до дн ласка муниције за исту, а потом се пребацити преко Барча за Подрав. Слатину, где ће добити даљи задатак од Штаба дивизије.

17 децембра 1944

V току дана јединице су се сместиле на одређене им просторије са истим задатком, сем противколског дивизиона, који је имао задатак да се пребацује преко Барча и Вировитице, а који је пут доста дугачак.

У току дана није било ништа ново. Непријатељ је био неактиван.

18 децембра 1944

Рано ујутро непријатељ у јачини до 200 војника из Мославине покушао је да нападне наше положаје испред Чађавице, у циљу одбацивања наших јединица са ових положаја. Непријатељ је располагао са 3 тенка. Наше јединице пустиле су непријатеља на врло блиско отстојање и пошто је сав предтерен испред наших положаја био миниран, непријатељ је налетео на мине, а затим је на њега отворена жестока ватра, тако да се непријатељ одмах дао у бекство, остављајући за собом велики број мртвих. Непријатељ је за собом оставио око 50 лешева својих војника. Наших губитака у току [борбе] није било.

У току дана других новости није било.

19 децембра 1944

«

Јединице се налазе на истим положајима. У току дана није било ништа ново. Активности није било са једне а нити са друге стране. Јединице су се на положајима у току дана фортификациски утврђивале.

Противколски дивизион стигао је данас на положаје, како је то у заповести наређено.

20 децембра 1944

Јединице се налазе на истим положајима. У току дана није било ништа ново. Активности у току дана није било ни са једне стране.

21 децембра 1944

Јединице ове дивизије налазе се на истим положајима. Активности у току дана није било нити са једне стране.

22 децембра 1944

Дивизија распоређена на истој просторији.

Око 10 часова пре подне непријатељ из Мославине у јачини 300—350 војника (усташа и Немаца) предузели су насилно извиђање у правцу положаја јединица I бригаде, тј. у правцу Чађавице. Наишавши на истурена предња одељења јединице I бригаде на Орешњак пустари, ова јача извиђачка непријатељска група успела је потиснути предња одељења I бригаде до у висину с. Мартинаца,⁴ на што су јединице I бригаде, не чекајући непријатеља на својој главној одбранбеној линији ([В.] Дравски канал) извршиле са једним батаљоном контранапад и непријатеља одбациле са сектора Мартинци и натерале натраг у Мославину.

У исто време непријатељ је предузео у јачини једне сатније (150—200) људи насилно извиђање у правцу села Црнац, према положајима јединица II бригаде. Јединице II бригаде, које су биле постављене (чета II бат.) на каналу у висини Храстик шуме, дочекале су непријатељску групу на врло кратком отстојању отворивши изненадну ватру на непријатеља, који се је прилично неопрезно кретао, и изненадивши их у потпуности, нанеле су непријатељу губитке око 30 мртвих (који су остали на положају) и већи број рањених. Остатак непријатељске групе, бацајући поједине ствари за собом, побегао је у Мославину.

Наши губици 2 мртва и 3 рањена друга.

⁴ Вероватно Мартинци пст.

29 децембра 1944«

Дивизија се налази распоређена на истој просторији... У току дана непријатељ није испољавао никакву активност.

24 децембра 1944

Дивизија је распоређена на истој просторији. У току дана није било никакве активности.

Артиљериска бригада ове дивизије у току дана стигла је у састав дивизије сем Дивизиона [и] хаубица 120 мм која је остала у Сомбору, а по крју је упућено људство и коњи да је довуку у састав бригаде. Бригада се сместила у Подрав. Слатини, до даљег наређења.

25 децембра 1944

Распоред јединица ове дивизије исти. У току дана активности није било ни са једне стране.

26 децембра 1944

Дивизија на истој просторији.

У току дана није било ништа ново.

27 децембра 1944

Дивизија на истој просторији.

Око 14 часова непријатељ је извршио испад из Моелавине у правцу јединица I бригаде у јачини 350 — 400 војника (усташа и нешто Немаца). Јединице I бригаде (јаче истурена одељења) у јачини једног батаљона, које су биле постављене и добро укопане на линији Мартинци пустара — Крченик, пустиле су непријатеља на блиско отсто>јање отворивши јаку ватру из свих расположивих аутоматских оруђа, тако да је непријатељски покушај напада на положаје наших јединица осујећен и непријатељ разбијен и протеран у саму Мославину. При овој успешно извршеној одбрани, врло ефикасно дејствовали су тешки бацачи јединица I бригаде, наневши својом прецизном ватром непријатељу веће губитке. Према причању мештана из Мославине, непријатељ је у току ове акције имао 30 мртвих и око 40 рањених војника. Известан број ових мртвих и рањених војника непријатељ је оставио неизвучене са положаја.

Наши губици 1 мртав и 4 лакше рањена друга.

28 децембра 1944

Дивизија се налази распоређена на истој просторији.. У току целог дана непријатељ је био неактиван.

29 децембра 1944

«

Око 8 часова непријатељ из Ђурђеновца јачим снагама, са три концентрична правца покушао је [и] извршио упад у Феричанце али је после краће борбе од стране II батаљона II бригаде покушај непријатеља сузбијен и непријатељ протеран до самог Ђурђеновца.

На сектору Црнац — Лужњак истог дана непријатељ је активно дејствовао својим тешким бацачима на положаје III батаљона ове бригаде. Као одговор на то једна чета овог батаљона упутила се са два тешка бацача у правцу непријатеља прикривеним правцем и на непријатеља из непосредне близине избацила изванредан број мина. Непријатељ је, према изјави једне жене имао око 10 мртвих усташа. У овој борби ми нисмо имали губитака.

30 децембра 1944

Дивизија је распоређена на истој просторији. У току дана није било ништа ново.

31 децембра 1944

Дивизија је распоређена на истој просторији. Непријатељ је у току дана био неактиван.

БР. 170

**ЛЗВОД ИЗ ОПЕРАЦИСКОГ ДНЕВНИКА ШТАБА ДВАДЕСЕТ
ЛРВЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ ОД 20 ДО 31 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

20 — XII — 1944 г.

Артиљерска бригада у Сремској Митровици у форми-
рању.

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијем-
цима.

Све јединице добиле су наређење о припреми за нови
задатак који ће добити можда у току дана.

Непријатељских губитака нема.

Сопствених губитака такође нема.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

^у 21 — XII — 1944 г.

IV, V, XXI, XXXI, Коњичка, Артиљер. бригада и само-
сталне јединице 21 дивизије.

Према заповести Штаба I пролетерског корпуса О. Бр.
167 од 21-ХН-1944 год.² Наша дивизија добила је задатак да
на дан 22. XII. 1944 год. тачно у 8.50 часова изврши напад
на непријатељско упориште у селу Отоку.

На основу предње заповести, Штаб ове дивизије издао
је заповест за напад бригаама: IV бригада напада с. Оток
са истока и североистока дејствујући према цркви и даље
ка прузи Привлака — Брчко. XXI бригада ослањаће се де-
сним крилом на лево крило IV бригаде, дрјствујући обу-
хватно на Железничку станицу и даље ка центру села. V
бригада дејствоваће правцем Рајковача са задатком изби-
јања на жел. пругу. Придодата Артиљерска бригада при-
додате све своје противколске топове бригаама непосредно.
Коњичка бригада остаће у резерви. XXXI бригада пребациће

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисториског
института, под бр. 95-2, к. 1043.

² Види док. бр. 146.

се у село Нијемци. Напад ће се извршити дању. [У] то[ку] ноћи 21/22 о. м. извршити подилажење пешадиским деловима.

Прихват рањеница вршиће се у с. Комлетинцима.

Штаб дивизије налазиће се у с. Комлетинцима.

На сектору наше дивизије непријатељ је јачине од 3.500—4.000 бораца, узевши од Брчког закључно са Отоком, а на сектору самог Отока непријатељска јачина је око 2.000 бораца. Највеће непријатељске снаге на овом сектору су из 118 ловачке дивизије. Циљ непријатељских снага на овом сектору је одбранбеног карактера, да извуку још своје преостале делове из Босне.

IV бригада: Делови 5 дивизије сменили су 2 батаљона који су држали положаје према с. Привлака и реци Босуту. Ова 2 батаљона после смене сместили су се у с. Комлетинцима на одмор и припрему за акцију. Штаб бригаде позвао је штабове батаљона и к-де чета I и IV батаљ. на саветовање у вези са претстојећом акцијом.

V бригада: Јединице су и даље свака на своме положају. Врши се припрема и распоред за претстојећу акцију. Два батаљона вршиће напад а два ће остати у резерви.

XXI бригада: Остала на истим положајима у 17 ч извршена је смена 3 и 4 батаљона са 1 и 2 батаљоном. Примљено је наређење од дивизије о припреми за напад.

XXXI бригада: Врши покрет из села Адашеваца и с. Бачинаца за село Нијемце.

Коњичка бригада; налази се у Д. Новом Селу на одмору и припреми за акцију.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Ср. Митровици у циљу формирања исте као и обучавању бораца.

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијемцима и Комлетинцима.

Непријатељ. губитака није било.

Сопствених губитака: 3 лакше рањена од артилерије

Непријатељ. авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

IV, V, XXI, XXXI, Кон>ичка, Артилериска бригада *Ш* самосталне јединице 21 дивизије.

Задатак дивизије непромењен —• офанзивни карактер, - Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада: 2 батаљона су у току ноћи кренула и утврдили се близу села на полазне положаје за напад. После артилер. припреме и акције ова 2 батаљона врше јак налет на непријатељску одбрану пред с. Оток, где после тешке борбе и јаке непријатељске ватре, успевају да ликвидирају спољну одбрану непријатеља дохватајући се првих кућа истог села. Пошто је непријатељ изгубио предњу линију која је била већином од ровова, задржава се на другој линији у селу, у бункерима и утврђеним кућама одакле ддје очајнички отпор. Сви покушаји наши да се продре у село били: су без успеха.

V бригада: Читава бригада налазила се на положају, 1 батаљон у првом борбеном реду, остали батаљони позади, 2 батаљон налазио се одмах до првог због тога кад је 1 батаљон направио клин, други продужи даље. Први батаљон после јаке припреме артиљериске ватре брзим налетом успео је да Немце потисне са првих положаја. 2 батаљон је пошао на десно крило да затвори простор између XXI ударне бригаде и нашег првог батаљона, а 4 батаљон упућен је правцем преко желез. пруге Бранковци и заузели положаје. Први батаљон еа једном четом затвара правац на прузи према Брчком.

XXI бригада: По престанку дејства наше артиљерије, два наша батаљ. са придодатом четом трећег батаљона извршили су јуриш на непријатељ. утврђ. линију пред с. Оток —• циглане, истиснувши непријатеља са свога положаја и гонећи га даље правцем: Желез. станица — центар с. *Отака*. У првом налету заузета је циглана и неколико кућа села. Истог момента непријатељ је извршио контранапад одбацивши оба наша батаљона на полазне положаје.

У току дана непријатељ је, поред овог контранапада вршио још два јуриша, али је са дејством наше ар'тиљерије и јаке ватре наших стрелаца одбијен уз велике губитке.

XXXI бригада: Штаб бригаде са два батаљона налази се у с. Нијемцима. Друга два батаљона су у току дана извршили покрет и -сместили се у с. Нијемцима ради одмора и преноћишта.

Коњичка бригада: налази се у Д. Новом Селу на одмоп^п припрему за акцију.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Срем. Ми тровици у циљу формирања исте као и обучавању бораца"

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијем-цима и Комлетинцима.

Запљењено 8 аутоматских пушака и око 4.000 метака

Непријатељски губици: мртвих 350, рањених око 420, заробљена 22.

Сопствени губици: мртвих 98, рањених 250, контузованих 45.

Морал код наших бораца на завидној висини, док се непријатељ приликом својих противнапада показао врло дрзак.

Непријатељска авијација неактивна.

Руска авијација надлетала је положај и митраљирала непријатеља.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Комлетинцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

23 — XII — 1944 год.

IV, V* XXI, XXXI, Коњ., Арт. бригада и самост. једн. 21 див.

Задатак дивизије непромењен —• офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада: У току ноћи поновљен је напад на непријатеља у'с. Отоку. Борба је била врло јака. Успело се са овлађивањем још неколико непријатељ. упоришта, али око 24 *часа* контранападом непријатељ је успео, потпомогнут тенковима, да овлада истим упориштима. И после контранапада наше су снаге задржале прве куће у рукама.

V току дана наставило се са нападом на село Оток. Два батаљона као и делови још једног батаљона учествовали су у нападу. Један батаљон у резерви. Борба је продужена у садејству наше артиљерије. Непријатељ се очајнички оранио. Наше снаге нису успеле продрети у село.

V бригада: Бригада и даље продужава са нападом У одређеном правцу добивши ново наређење за напад са северозападне стране на село Оток. [У] 18 часова сви батаљони су

•се пребацши преко желез. пруге тако да би лакше извршили напад на непријатеља. Веза је одржавана са XXI бригадом и I коњич. бригадом.

XXI бригада: По извршеној артиљериској акцији у 19 ч. извршен је напад на с. Оток. Овај је напад извршен са јединицама II, III и IV батаљона, којом се приликом дошло до краја села, али циглана није заузета услед упорне одбране непријатеља, смрзлости наших војника и слабог рада аутоматског оруђа. Одржавана је веза десно са IV а лево са V бригадом наше дивизије.

XXXI бригада: Распоред бригаде до 19 ч. непромењен. У 15 ч. формиран је један батаљон, комбинован од бораца и руководиоца из свих батаљона који су снабдевени оделом и обућом и аутомат. оруђем и упућени у акцију према с. Отоку. У току ноћи батаљон је заузео одређене положаје поред пруге Оток — Врбања. Са *осталим* људством одржавани су чаеови политички и војнички.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Срем. Митровици у циљу формирања исте као и обучавању бораца.

Коњичка бригада: Добила задатак да пође правцем с. Бранковићи, Врање[во] — Микинац [Ст.] у 16 ч. са циљем обезбеђења од Жупање и Градишта. Један ескадрон код Градишта наишао на јак непријатељски отпор и са непријатељем водио борбу 2 сата. Други ескадрон прикупљао податке о непријатељу и вршио обезбеђење од Жупање. После борбе ескадрон од Градишта повукао се у село Микинац, а други ескадрон остао према Жупањи. Штаб бригаде са глав. у с. Врање[ву].

Све остале јединице самосталне налазе се у с. Нијемцима и Комлетинцима.

Непријатељски губици: мртвих 150, рањених око 180.

Сопствени губици: мртвих 47, рањених 142, контузованих 29.

Морал код наших бораца на завидној висини, док код непријатеља у својој одбрани врло дрзак.

Непријатељска авијација неактивна.

Непријатељ је минирао испред свога положаја терен са нагазним минама.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Комлетинцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

IV, V, XXI, XXXI, Коњич., Артиљ. бр. и самост. јед. 21 дивизије.

Задатак дивизије непромешен — офанзивни карактер. непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада: У току ноћи 23/24 децембра извршен је поновни јак напад на непријатеља у с. Отоку, заузето је неколико упоришта али продор у село није успео. Непријатељ, се није повлачио већ је и даље остао упоран на своме месту и ако је наша артиљерија тукла јако утврђене непријатељске положаје.

V току дана 2 батаљона су сменила друга 2 батаљона који су били на положају. Борби није било изузев извиђачке делатности према непријатељу.

V бригада: Бригада је добила нови задатак од Штаба XXI дивизије да изврши напад на непријатеља западно и нешто северно од Жел. станице правцем Привлака — Оток, али и овај напад био је без успеха из разлога што се непријатељ добро утврдио на ивици села западне стране.

XXI бригада: Јединице на истим положајима. Непријатељ претрпивши вел.[ике] губитке од наших јединица и дејства наше артиљерије продужио са упорном одбраном својих положаја, с. Оток. У јутаршим часовима понова извршио напад на наша три батаљона, који су се налазили на освојеним непријатељским положајима, али контранападом наших јединица као и дејством наше артиљерије одбачен је на полазне положаје. Веза је одржавана са IV и V бригадом наше дивизије.

XXXI бригада: Цела бригада око 12 ч. врши покрет из с. Нијемци у [Д.] Ново Село.

Комбиновани батаљон, који је на положају, напао је један непријатељ. воз код Врбање, који је дошао са војском да изврши оправку моста и одвезе појачање непријат. гарнизону у с. Отоку. Воз је враћен натраг од стране наших бораца.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Срем. Митровици у циљу формирања исте као и обучавања бораца.

Коњичка бригада: Један дивизион Коњичке бригаде са деловима V бригаде напао је непријатеља у апуми Западне Кусаре, а други дивизиони остали према Жупањи. Штаб бригаде са гл. у с. Врањ[еву].

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијемцима и Комлетинцима.

Непријатељски губици: мртвих 88, а 150 рашених.

Сопствени губици: мртав 31, рашена 92 и један контузован.

Морал код наших бораца на завидној висини, не жалећи жртве својих другова.

Исхрана задовољавајућа.

Здравствено сташе незадовољавајуће услед велике хладноће а појединим борцима недостаје топлог зимског одела и обуће.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Комлетинцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

25 — XII — 1944 год.

IV, V, XXI, XXXI, Кошич., Арт. бр.[игада] и самост. јединице 21 дивизије.

Задатак дивизије непромешен —• офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада: Преконоћи једна група наших бораца привукла се непријатељском утврђењу у једној кући „Дон Булом“ разбила кућу у којој су били непријатељски војници. Погинуло је неколико непријат. војника. Два наша батаљона су на положају према с. Отоку. У току дана није дошло до борби са непријатељем.

Увече једна наша ударна група ликвидирала је 4 непријатељске утврђ. куће. Убијено је 13 Немаца, заробљен један митраљез „Шарац“ и један сандук муниције за противко[лске] топове.

XXI бригада: Наше јединице на истим положајима. По извршеној артиљер. припреми која је тукла непријат. положај и село у 11.15 ч. наша 2 батаљона извршили су напад на непријатеља. Напад није успео, јер се непријатељ упорно бранио.

XXXI бригада: Распоред бригаде непромешен. Непријатељ. артиљерија је тукла наше положаје, али се ипак успело да се отпочне са минирашем пруге.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Срем. Митровици у циљу формирања исте као и обучавању бораца.

Кошичка бригада: Наређено да се са свим својим деловима повуче у правцу Шида.

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијемцима и Комлетинцима.

Непријатељски губици: 13 мртвих.

Сопствени губици: 11 лакше раниених.

Ихрана задовољавајућа.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Комлетинцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

26-ХП-1944 године

IV, V, XXI, XXXI, Коњичка, Артиљер. бригада и самосталне јединице 21 дивизије.

Задатак дивизије непромешен — офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада: Јединице 31 бригаде смениле су наш 3 батаљон са положаја док су остали батаљони у с. Комлетинцима у резерви. Батаљони који су имали губитке сређују своје јединице уз подршку Штаба бригаде.

V бригада: 5 бригада на истим положајима сем што један батаљон у току ноћи 25/26 о. м. сменио са положаја јединице 21 бригаде.

XXI бригада: Пошто у току ноћи јединице V и XXXI бригаде су смениле наше јединице на положају у 6^h бригада је извршила покрет за с. Д. Ново Село, где семестила ради одмора и сређиваша прилика у бригади.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Срем. Митровици у циљу формирања исте као и обучавању бораца.

XXXI бригада: Два батаљона су на положају.

Један дивизион артиљер. бригаде стигао из Срем. Митровице.

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијемцима и с. Комлетинцима.

Непријатељских губитака нема.

Сопствених губитака нема.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Комлетинцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

27-ХП-1944 г.

IV, V, XXI, XXXI, Артиљериска бригада и самосталне јединице 21 дивизије.

Задатак дивизије непромењен — офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада: Цела бригада се налази у резерви у с. Комлетинцима. Батаљони одржавају састанке по питању анализе акције, где су присуствовали и чланови Штаба бригаде.

V бригада: Бригада се налази на положају. Непријатељске снаге исте јачине налазе се у с. Отоку. Непријатељ је овладао железничком пругом повлачећи се са коте 87. Коммуникације железничке пруге упорно је бранио. Од моторизације непријатељ је на сектору ове бригаде имао 3 тенка, наоружаше исто. Борбе су вођене у току дана, јер је непријатељска намера била да овлада котом 79, али је био одбачен нашим противнагодом на полазне положаје.

XXI бригада: Бригада се налази на одмору — кантоновању у Д. Н.[овом] Селу. Рад на војно-полит. бојном пољу на уздизању бораца и руководиоца као и сређивању прилика у бригади. По вођеној борби у селу Отоку никаквих операција није било.

XXXI бригада: Бригада на истим положајима. Операције: двострана артиљер. делатност.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Срем. Митровици у циљу формирања исте као и обучавању бораца.

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијемцима и Комлетинцима.

Непријатељски губици непознати.

Сопствени губици: мртвих 7, рањен 41, контузованих 11.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Комлетинцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

28-ХН-1944 год.

IV, V, XXI, XXXI, Артиљериска бригада и самосталне јединице 21 дивизије.

Задатак дивизије непромењен — офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада: Цела бригада у с. Комлетинци^а у резерви. 310 батаљонима је рађено на уздизању бораца које смо скоро примили. Чланови Штаба бригаде обилазили су рад.

V бригада: Остали на истим положајима, с тим што је по наређењу XXI дивизије наша бригада требало да изврши притисак и напад на коту 87, заузме жел. пругу и овлада бункером на Отоку, и потом нападне Оток са југа. Наше јединице су нападе поменуте положаје, и успеле да овладају истим, али су биле приморане непријатељ. артиљеријом на повлачење.

XXI бригада: Остали у истом селу. Рад на подизању бораца и руководиоца у војно полит. смислу продужен је. По јединицама одржани су састанци и саветовања о вођеној борби испред села Отока. Никаквих операција није било.

XXXI бригада: Бригада на истим положајима. Операције: После претходне арт. ватре у 7 ч и 30 м по наређењу Штаба дивизије, извршен је напад на с. Оток. Успело нам је да заузмемо 12 немачких бункера који се још увек налазе у нашим рукама.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Срем. Митровици у циљу формирања исте као и обучавању бораца.

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијемцима и Комлетинцима.

Непријатељски губици непознати.

Сопствени губици: мртвих 7, рањених 50, контузованих 11.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

29-ХП-1944 год.

IV, V, XXI, XXXI, Артиљериска бригада и самосталне јединице 21 дивизије.

Задатак дивизије непромењен — офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада: Цела бригада у с. Комлетинцима у резерви. По батаљонима рађено на уздизању бораца и руководиоца.

V бригада: Остали на истим положајима целога дана и никаквих промена није било. По наређењу Штаба дивизије

навече у 17 ч наша бригада запосела је нове полосјаје. Положај је поседнут јужно од Дриња преко коте 82.

XXI бригада: Остала у истом селу. Рад на подизању бораца и руководилаца у стручном као и војно-политичком погледу.

XXXI бригада: Положај бригаде непромењен. Операције: Поелато је у току ноћи једна извиђачка група у с. Оток, да по могућности ухвати неког непријатеља војника или мештана, ради испитивања о стању код непријатеља, пошто постоје претпоставке да се непријатељ евакуише из с. Отока.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Срем. Митровици у циљу формирања исте као и обучавању бораца.

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијемцима и с. Комлетинцима.

Непријатељски губици непознати.

Сопствени губици: 3 рањена.

Непријатељска авијација неактивна.

Време облачно и хладно.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

ЗО-ХП-1944 год.

IV, V, -XXI, XXXI, Артиљериска бригада и самосталне јединице 21 дивизије.

Задатак дивизије непромењен. Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада: Цела бригада у селу Комлетинцима у резерви. Данас је одржан састанак батаљона са Штабом бригаде. Дневни ред на састанку; анализа акција, дискусија по томе и задаци. Састанак је водио к-дант бригаде, који је гекао у реду.

V бригада: Бригада је на истим положајима. Знатних промена није било.

Извиђачка делатност.

XXI бригада: I Бригада на истим положајима. Рад на подизању бораца и руководилаца продужен је.

XXXI бригада: Бригада на истим положајима. Обострана извиђачка делатност. Знатних промена није било.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Срем. Митровици у циљу формирања исте као и обучавању бораца.

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијемцима и с. Комлетинцима.

Непријатељских губитака нема.
Сопствених губитака нема.
Непријатељ. авијација неактивна.
Време хладно и облачно.
Штаб дивизије у с. Нијемцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

31-ХП-1944 године

IV, V, XXI, XXXI, Артиљер. бригада и самостал. јединице 21 дивизије.

Задатак дивизије непромешен — офанзивни карактер. Непријатељ држи и брани исте положаје.

IV бригада: Бригада се налази на истим положајима. У вези наређења Штаба I пролетерског корпуса преко Штаба XXI дивизије у 16 ч. бригада је заузела нове положаје и то: лево закључно до Ђерма ослашајући се на делове XXXI бригаде, северно закључно река Босут, тј. положаје које су до сада држали делови 5 дивизије.

V бригада: У вези наређења Штаба дивизије ова бригада, после извршене смене са свим својим деловима сместила се у Д. Новом Селу.

XXI бригада: У вези наређења Штаба дивизије ова бригада сменила је делове 5 бригаде и посела положаје: десно, закључно¹ од Дрише кота 82 — Иванетићев салаш [ст.], лево, закључно до шуме. Остале делове сместила је у југозападни део с. Комлетинаца.

XXXI бригада: У вези наређења Штаба дивизије ова бригада посела је положаје: закључно лево од Дриње наслањајући се на делове XXI бригаде кота 84 до Ђерма, тј. десно од пута за 1 км.

Знатних промена није било.

Артиљериска бригада: Бригада се налази у Срем. Митровици у циљу формирања исте као и обучавању бораца.

Све остале самосталне јединице налазе се у с. Нијемцима и с. Комлетинцима.

Непријатељских губитака нема.

Сопствених губитака нема.

Непријатељска авијација неактивна.

Време хладно и облачно.

Штаб дивизије у с. Нијемцима.

(М. П.)

Начелник штаба
Ново Матуновић

БР. 169

**ОПЕРАЦИСКИ ДНЕВНИК ШТАБА ПЕДЕСЕТ ПРВЕ НОУ ДИ-
ВИЗИЈЕ ОД 1 НОВЕМБРА ДО 31 ДЕЦЕМБРА 1944 ГОДИНЕ¹**

1. XI. 1944. Лепо. Нови Сад. Штаб Дивизије, УП-УШ-ХП
Бригаде.

Формирање Штаба Дивизије.

- . Издаје се наређење ХП-ој Бригади да напусти Нови Сад
и одмаршује за Сомбор.

VII Бригада на гарнизонској служби у Новом Саду.

VIII Бригада на обезбеђењу града Суботице.

Додира са непријатељем нема.

(М. П.)

2. XI. 1944.' Лепо. Сивац. Штаб Дивизије, ^И-УШ-ХН"
Бригаде.

Штаб Дивизије напушта Нови Сад и одлази у Сивац, у
који стиже истог дана у 15^h.

Бригаде добијају заповест и то:

VII Бригада по извршеној смени у Новом Саду да се
премести у Црвенку, Кулу и Врбас. Штаб Бригаде: Кула.

VIII Бригада у Суботици, Бајмоку и Бачкој Тополи.
Штаб Бригаде у Суботици.

XII Бригада у Сомбору, Бачком Брегу и Апатину. Штаб
Бригаде у Сомбору.

Додира са непријатељем нема.

(М. П.)

3. XI. 1944. Лепо. Сивац. Штаб Дивизије, УИ-УШ-ХН'
Бригаде.

Поједине бригаде налазе се на истим положајима као и
претходног дана.

VII и VIII Бригада [на] старим положајима.

XII Бригада са 3 своја батаљона брани прилазе Ду-
нава од Бездана до Бачког Моноштора. Један батаљон у Чо-
нопљи, један у Бездану као резерва. Штаб Бригаде у Сом-
бору. Додир са непријатељем ова бригада ухватила и било
је узајамног пушкарања. Наши губици: 1 друг рањен.

(М. П.)

¹ Оригинал, писан руком, налази се у архиви Војноисториског-
института, под бр. 23-3, к. 1395.

4. XI. 1944. Облачно. Сивац. Штаб Дивизије, VII-VIII-XII Бригаде.

VII Бригада по ешалонима врши пребацивања из **НОВОГ** "Сада према Сомбору. Њен I. батаљон преузима гарнизонску службу од XII Бригаде. Штаб бригаде у Сомбору.

VIII Бригада на својим старим положајима. Штаб у Суботици.

XII Бригада концентрише своје батаљоне око Бездана. Штаб Бригаде у Сомбору.

(М. П.)

5. XI. 1944. Киша. Сомбор. Штаб Дивизије, ^И-^Ш-XII Бригаде.

VII Бригаде 2 батаљона у Сомбору, остали у Чонопљи и Крњаји [Кљајићево].

VIII Бригада добија задатак да се са делом Штаба премести у село Сантово и са, 2 батаљона поседне положај од југословенско-мађарске границе у северо-западном правцу. Остатак бригаде у Суботици.

XII Бригада са 2 батаљона поседује насип који води јужно од југословенско-мађарске границе до цред западно од Бездана и од Батине до Ожуља-Ласло. Штаб и остатак бригаде - поседује Бездан.

(М. П.)

6. XI. 1944. Киша. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригаде.

VII, VIII и XII Бригада као и претходног дана.

Штаб Дивизије у Сомбору.

Додира са непријатељем било је само лред фронтом XII Бригаде и то приликом извиђачких потхвата одељења за извиђање на десној страни Дунава у правцу Батине.

(М. П.)

7. XI. 1944. Киша. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригаде.

Распоред дивизије као и претходног дана. Ситуација непромењена.

(М. П.)

8. XI. 1944. Облачно. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII,, XII Бригаде.

Распоред дивизије као и претходног дана. Ситуација непромењена.

(М. П.)

9. XI. 1944. Киша. Сомбор. Штаб Дивизије, АШ, VIII, XII Бригаде.

VII Бригада као дивизијска резерва са 3 батаљона у Сомбору, а са 2 батаљона у Крњаји и Чонопљи.

VIII Бригада добија заповест да напусти Суботицу и са свим својим деловима крене на сектор Сантово—Нађбарачка—Мохач и да се приближи што више Дунаву протежући свој распоред у северно-западном правцу што ближе Мохачу држећи везу са руским трупама.

XII Бригада концентрише све своје снаге западно од Бездана припремајући извршење и заштиту прелаза преко Дунава у заједници са руеким трупама. Место прелаза туче непријатељска артилерија и одбрана. Припрему прелаза преко Дунава врши Црвене [армије] артилерија. Наши губици 1 мртав [и] 2 рањена.

(М. П.)

10. XI. 1944. Киша. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригаде.

Код VII и VIII Бригаде стање непромењено.

XII Бригада очекује окончање припреме прелаза од Црвене армије преко Дунава.

Интензиван рад извиђачких одељења.

(М. П.)

11. XI. 1944. Ведро. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада.

Једна чета наше XII Бригаде успела у 6.30^h прећи на десну обалу Дунава у заједници са Црвеном армијом и напада Немце са јужне стране села Батине.

Под јаком непријатељском ватром са земље и из ваздуха (1 ескадрила) IV батаљон XII Бригаде успева у 16^h насилно прећи Дунав на спрам самог села Батине, а у 21 час и

I батаљон. Успостава ужег мостобрана успева у потпуности Село Батина је у најкраћем времену *очишћено од* непријатеља који одступа у правцу села Поповца и Кнежева. Проширеше мостобрана наше јединице изводе у правцу села Змајевца док трупе Црвене армије изводе исте операције из правца с. Дража—Дубошевице.

Наши губици 4 погинула и 15 рањено. Заробљено 9 Немаца. Заплењено 2 митраљеза и једна збројовка (пушкомитраљез).

(М. П.)

12. XI. 1944. Лепо. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка² и Артилериска бригада.³

У току ноћи 11-ог на 12 три батаљона наше XII Бригаде успевају да се из Бездана пребаце преко Дунава на спрам села Батине. Непријатељ је потиснут и проширавање ужет мостобрана према селу Змајевцу напредује све до пред подне. Око подне непријатељ потпомогнут тенковима и авијацијом (око 20 „штука“ апарата) предузима енергичан повратни напад, те му полази за руком да потисне наше и руске делове на западну ивицу села Батине. Упркос поновљеним непријатељским налетима наши батаљони успевају се одржати у већем делу села Батине. Непријатељска намера да их набаци на Дунав и уништи, није успела. Наши губици су осетни и они износе око 25 погинулих и 100 рањених. Непријатељски губици у мртвима нису могли бити установљени, заробљено 35 непријатељских војника.⁴

Наша VII Бригада у Сомбору спремна за покрет.

Наша VIII Бригада налази се на сектору Сантово¹—Давод—Чатаља—Нађбарачка. Додира са непријатељем нема.

(М. П.)

13. XI. 1944. Лепо. Сомбор, Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артилеријска бригада.

Наша VII Бригада добија заповест да се са свим својим деловима (оџим I батаљона који остаје у Сомбору на гарни-

² Прва словачка бригада формирана је 11 новембра 1944 год. и ушла је у састав Педесет прве НОУ дивизије као Четрнаеста војвођанска бригада. Види док. бр. 65, напомена бр. 5.

³ Види исти докуменат.

⁴ Опширније о томе прелазу види док. бр. 83.

зонској служби) одмаршује за Бездан где ће добити даљну заповест. Нашој VIII Бригади упућује се заповест да се са свима својим деловима концентрише на положају Бездан—Колут—Бачки Брег ради припремаша прелаза на деену обалу Дунава код села Батине.

Наша XII Бригада извршила је смену свог 3-ег батаљона на којем је лежао највећи терет борбе од претходних дана и у заједници са Црвеном армијом налази се у додиру са непријатељем на појасу ужег мостобрана образованог код Батине.

Штаб Дивизије у Сомбору.

(М. П.)

"]

14. XI. 1944. Киша. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска бригада.

Током ноћи 13-ог на 14 други батаљон наше VII Бригаде лребацио се у село Батину.

Непријатељ врши огорчене противнападе те му полази за руком да заузме половину (западну страну) села Батине.

Наша XII Бригада одрлева свим непријатељским нападима који имају очигледну намеру да је заједно са руским трупама набаци на Дунав. У више махова вођене су борбе прса у прса те су губици како наши тако и непријатељски велики.

Руска артиљерија и „Каћуше“ жестоко туку непријатељске положаје.

Наши губици: озбиљни,

Непријатељски губици: не утврђени али су огромни.

Наша VIII Бригада налази се концентрисана у Бачком Брегу, Колуту и Бездану.

Штаб Дивизије у Сомбору.

(М. П.)

15. XI. 1944. Облачно. Сомбор, Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска бригада.

Непријатељ током целог дана обнавља безуспешне противнападе са очигледном намером да како наше тако и руске пребачене трупе набаци из села Батине у¹ Дунав.

Наша XII Бригада као и један батаљон наше VII Бригаде ипак успевају да се уз најтеже губитке одрже у источном делу села Батине.

Непријатељ, који је врло јака појамања ^овукао, нарочито у артилерији, непрекидно је тукао како само место прелаза исто тако и положаје на обостраној обали Дунава. Ово је имало за последицу да смо претрпели врло тешке губитке код јединица које су биле одређене за извршење прелаза као и оних одређених за заштиту прелаза.

Посаду ужег мостобрана коју су претходних дана у главном образовале наше јединице Руси су појачали са 3 пешадијска пука. Борбени распоред наше XII Бригаде измешан је са распоредом трупа Црвене армије које су такође током ових борби имале тешких губитака.

Руека артилерија, а нарочито „Каћуше“ непрекидно су у акцији али непријатељ не показује знаке колебаљивости.

Наши губици: око 900 избачених из строја.

Непријатељски губици велики али неутврђени.

VIII Бригада у припреми за покрет у Купусину.

Штаб Дивизије у Сомбору.

(М. П.)

16. XI. 1944. Променљиво. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артилеријска бригада.

Непријатељски притисак не попушта. Нашу XII Бригаду сменила је VII Бригада. Под најжешћом руском артилеријском ватром, те узастопним јуришима наше и руске пешадије полази за руком непријатеља потиснути у правцу села Змајевца и заузети Железничку станицу Батина.

Непријатељску одбрану потпомаже 25 „Штука“ апарата. Наши губици су осетни, али напад напредује. До мрака непријатељ је потиснут 2 км од Железничке станице Батине која је особито жилаво брањена. Заслуга за протеривање непријатеља из Батине и проширење већ врло суженог мостобрана припада VII Бригади и III Батаљону XII Бригаде.

Наши губици: III бат. XII Бригаде око 200 избачених из строја. [За] VII Бригаду нема података.

XII Бригада добија заповест да се из Бездана премести у Село Колут и Бачки Брег ради одмора и попуне.

VIII Бригада на маршу из Бездана за Купусину, 4 пута, је нападнута из ваздуха претрпивши губитке и то: 10 мртвих, 10 рањених [и] 40 убијених коња.

(М. П.)

17. XI. 1944. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска бригада.

Пошто је XII Бригада повукла све своје батаљоне из села Батине на ову страну обале Дунава (осим III батаљона) то наша VII Бригада преузима њен задатак те наставља споро напредовање према селу Змајевцу. Током дана непријатељ покушава у два маха потиснути нашу VII Бригаду, али је одбијен. Борба се наставља. Наши губици су још неутврђени. Наша XII [Бригада] уређује се у селу Колуту и Бачком Брегу. VIII Бригада врши припреме за прелаз Дунава из места Апатина и Купусине у заједници са 236 руском дивизијом.

(М. П.)

18. XI. 1944. Лепо. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска.

Наша VII Бригада цела се налази на Батинском мостобрану. Штаб бригаде на Железничкој станици Батина. Са једним батаљоном држи контакт са непријатељем, а остале држи нешто повучене, као резерве. Непријатељ се полако повлачи према Змајевцу. Иако има неколико тенкова, непријатељ не предузима офанзивних акција.

XII Бригада у селу Колуту и Бачком Брегу на одмору и сређивашу.

УШ Бригада пребацује делове свога IV батаљона преко Дунава наспрам Александровог Дворца између Купусине и Апатина у заједници са 236 руском дивизијом. Прелаз је извршен успешно. О губицима на оба еектора нема података.

(М. П.)

19. XI. 1944. Лепо. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска.

Наша VII Бригада у заједници са руском 73 Стаљинградском дивизијом полако потискују непријатеља према Змајевцу. Руски продор према селу Драз је знатнији и исти су се реченом селу приближили на 500 метара.

Концентрација руских снага на створеном мостобрану око села Батине је огромна. У плану руског командовања може се назрети припреме за пробој.

Наша XII Бригада на одмору и припреми у селу Кшуту и Бачком Брегу.

Наша VIII Бригада са својим 1, 2 и 4 батаљоном. посела је положаје на десној обали Дунава јужно од Казук прб. [ст.]. На десном шеном крилу положаје (насип) држи руска 236 Дивизија.

Додира са непријатељем нема.

(М. П.)

20. XI. 1944. Лепо. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска бригада.

Наша VII Бригада налази се на положајима од предходног дана, тј. на батинском мостобрану према селу Змајевцу. Њен 4 батаљон налази се у 1. борбеном реду, током дана није напредовао нити прикупио нових података о непријатељу. Остали батаљони као почетне резерве повучени су нешто иза 1. борбеног реда.

Наша VIII Бригада запосела је насипе на десној обали Дунава с једне и с друге стране Казук прб. [ст.]. Њен 4 батаљон водио је жестоку борбу током целог дана, те је 1. чета истог батаљона успела протерати непријатеља са шеговог положаја. Ову чету је похвалио командант еуседног руског пука.

XII Бригада у месту као и претходног дана.

Наши губици: 5 погинулих и
35 рашених.

Сви из VIII, Бојв. бр.

Штаб Дивизије у Сомбору.

(М. П.)

21. XI. 1944. Лепо. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска бригада.

Распоред наше дивизије остаје у главном без промене. VII Бригада је врло мало напредовала у правцу Змајеваца. Извршене су припреме за ноћни напад на Змајевац.

Наша VIII Бригада на истим положајима водила је целог дана упорне борбе са непријатељем, који се врло жилаво бранио. Борба се водила прса у прса.

Наша XII Бригада на одмору у селу Колуту.

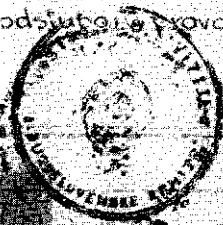
Наши губици: 36 потинулих,
95 рашених.

Сви из VIII Бригаде.

(М. П.)

Zadružica

22. 1. 1944
 Pro- Štalo Di
 menjivo N. 121
 Som- VII - VIII - XII
 bor Briqada
 Stovacka
 i artile- Zmajeva Briqada za izvršenje
 rijska ovoga zadatka i udredjuje se
 briqada ovoga zadatka i udredjuje se 1, 2, 3
 bataljon. U odredjeno vreme bri-
 qada polazi u napad te joj uprkos
 otpornog neprijateljskog otpo-
 ra polazi sa rukom protiv ne-
 prijateljsku odbranu u Zmajev-
 cu i neprijatelja u borbi izdi-
 za protjerati iz sela Zmajevca.
 Po izvršenom osvojanju sela, IV bat-
 aljon čisti selo, dok briqada
 čuva opreznije neprijat-
 eljske odstupanje pravcu južno

Фотокопија једне стране документа бр. 171

22. XI. 1944. Променљиво. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска бригада.

Наша VII Бригада добија наређење да јуришем заузме село Змајевац. Бригада за извршеше овога задатка одређујесвој 1, 2, 3 батаљон. У одређено време бригада полази у напад те јој упркос огорченог непријатељског отпора полази за руком пробити непријатељску одбрану у Змајевцу и непријатеља у борби из близа протерати из села Змајевца. По извршеном освајашу села, IV бат. (из резерве) чисти село, док бригада продужује гоњење непријатеља, који одступа у правцу југозапада.

(М. П.)

Наша VIII Бригада премешта свој штаб у Б.[ачки] Моноштор. Са своја три батаљона налази се у I борбеној линији. Ту опрема напад на Моњорош и Жел. станицу Ципрашат и село Бакрошат.⁵

XII Бригада у Кшуту.

Наши губици: неутврђени.

Непријатељски губици: велики али небројани.

(М. П.)

23. XI. 1944. Лепо. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска бригада.

Наша VII Бригада полако напредује према Сузи. Непријатељ се постепено повлачи. Воде се борбе на доглед Сузе.

Наша VIII Бригада предузима напад на Моњорош. Напад успева у потпуности и њој полази за руком да пробије цели непријатељски фронт на овом сектору и да допре до Кнежевих Винограда. Борба се води у самим Кнежевим Виноградима. Непријатељ одступа у неред.

XII Бригада у Колуту.

Наши губици: неутврђени али незнатни.

Непријатељски губици знатни али небројани.

Штаб Дивизије у Сомбору, али поједини чланши Штаба стално су код, јединица које извршују операције.

(М. П.)

5 Пст. Бокрашат

24. XI. 1944. Киша. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска бригада.

Наша VIII Бригада задржава се пред ист. ивицом Кнежевих Винограда да би сачекала пристизање VII Бригаде која надире правцем Змајевац — Суза. Током дана борбена веза између VII и VIII Бригаде успостављена пред самим Кнежевим Виноградима. Изводе се припреме за ноћни напад на Кнежеве Винограде и ради коначног овлађивања овим селом.

Током ових борби које су VII и VIII Бригаду довеле на границу Кнежевих Винограда наши губици су били умерени..

Наша XII Бригада у Колуту.

Штаб Дивизије у Сомбору.

Чланови штаба код јединица са командантом Главног штаба генералом Костом Нађом.

(М. П.)

25. XI. 1944. Киша. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII Бригада, Словачка и Артиљеријска бригада.

VIII Бригада повлачи своје јединице са сектора према Кнежевим Виноградима и оријентише се према селу Лугу и Вардарцу.

VII Бригада која је освојила Сузу и дошла до Кнежевих Винограда успела да у једном налету продре у само село, али енергичним противнападом непријатеља бригада је избачена из села.

У исто време батаљон VII Бригаде заузима Котлину, Каранац и Каранац.

XII Бригада у Колуту.

Наши губици су мали.

(М. П.)

26. XI. 1944. Киша. Сомбор. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII, XIV (Словачка) и Артиљеријска бригада.

У први сумрак 2 батаљона 8 Бригаде нападају на село Луг, али напад преузимају ЦА [Црвене армије] трупе.

Наша 7 Бригада поново подузима напад на Кнежеве Винограде али бива одбијена, те се повлачи на свој полазни положај. Непријатељ врши повратни напад на село Каранац, те му полази за руком да га освоји. У извршеном противнападу село поново заузима. 4 батаљон VII Бригаде у 4^h напада Кнежеве Винограде и заузима их:

Наши губици: 3 погинула и
6 рањених.

XII Бригада добија наређење да из Колута предузима марш и премешта се у село Змајевац.

Штаб Дивизије у Змајевцу.

(М. П.)

27. XI. 1944. Киша. Змајевац. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII, XIV и Арtilеријска бригада.

VII Бригада чисти Кнежеве Винограде и гони непријатеља према западу.

VIII Бригада у тешким борбама заузима село Луг. 5 батаљон VIII Бригаде заузима село Вардарац скоро без борбе, 4 батаљон VIII Бригаде заузима село Грабовац.

XII Бригада у Змајевцу.

Наши губици незнатни.

Заробљено:

10 пушака,

3 топа [и]

100 бомби.

Заробљено: 8 мађ.[арских] војника.

(М. П.)

28. XI. 1944. Киша. Змајевац. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII, XIV и Арtilеријска бригада.

VIII Бригада по овлађивању сектором Грабовац — Луг — Вардарац настављају гоњење непријатеља према Дарди и у први сумрак бригада улази у Дарду без борбе.

VII Бригада гони непријатеља према Козарцу.

XII Бригада у Змајевцу спремна за покрет.

Губици: 21 погинулих,

20 рањених.

Заплењено: 2 тенка,

6 топова,

70 пушака и [заробљених]

10 војника.

(М. П.)

29. XI. 1944. Киша. Змајевац. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII, XIV и Арtilер. бригада.

Наша VII Бригада у духу издате заповески концентрише се према Јагодњаку ради чишћења овога сектора и успоставе власти. Штаб бригаде [у] Јагодњаку.

Наша VIII Бригада избија на реку Драву и има задатак блокирања Осијека са ове стране обале. Штаб бригаде у Дарди.

Наша XII Бригада концентрише се према Кнежеву ради чишћења терена и успоставе власти. Штаб бригаде у Кнежеву.

Наших и непријатељских губитака нема.

(М. П.)

30. XI. 1944. Киша. Змајевац. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII, XIV и Артиљеријска бригада.

Поједине бригаде на секторима од 29 о. м. сређују се и успостављају власт.

Штаб Дивизије одлази у Бели Манастир.

(М. П.)

Закључак о борбама на Батинском мостобрану

Наши губици:

погинуло 271,
рашено 850,
нестало 227.

Непр. губици:

погинулих око 2.500,
заробљено 140.

уништено: 2 тенка,
3 аутомобила,
12 митраљеза,
10 топова,
(3)⁶
140 пушака,
3 бацача,
13 пушкомитраљеза,
1 слагалиште муниције.

(М. П.)

⁶ У оригиналу није назначено на што се број односи.

1. XII. 1944. Киша. Бели Манастир, Штаб Дивизије, VII, VIII, XII, XIV и Артиљеријска бригада.

51 Дивизија добија заповест да изврши смену свих ЦА Јединица дуж реке Драве од шеног ушћа до мађ.[арско]-југ.[ословенске] границе и блокира непријатеља са леве обале.

Задатак извршује током 1 и ноћу са 1 на 2-и.

Смена ЦА јединица извршена је и дивизија је распоређена следрће:

VIII Бригада блокира реку Драву од њеног ушћа до Тополика пуст.

XII Бригада са 1 батаљоном држи положаје на наеипу од Тополика до В. Бездана. Остали батаљони у дивизијској резерви у Козарцу.

VII Бригада од В. Бездана до Торјанци. Додира са непријатељем нема. VIII Бригада која упућује своје извиднице преко Драве, успева ухватити везу са нашим Осијечким партизанским одредом. Губитака нема.

Непр. губици: 1 немачки војник убијен.

Штаб Дивизије [у] Белом Манастиру.

(М. П.)

2. XII. 1944. Облачно. Бели Манастир. Штаб Дивизије, VII, VIII, XII, XIV и Артиљеријска бригада.

Путем извиђања прикупљени су податци о непријатељу и то:

Осијек брани 13 СС („Ханџар“) дивизија (4.000 људи), 2 усташке бојне (600 људи). Источно од Доњет Града ка Даљу гнема непријатеља. Цестом која пролази кроз места: Петријевци — Валпово, Чрнковци, Св. Ђурађ — Доњи Михаљац распоређене су немачке снаге и то: „44 Нос Мец Љеџте“ дивизија, 1 „козачка“ дивизија, делови „Бранденбуршке дивизије“, једна „алписка дивизија“. Ове немачке снаге појачавају се са усташким и домобранским јединицама. По оцени бројност ове снаге износи око 15.000 војника.

Упућене су патроле ради хватања везе са VI Славонским корпусом.

Поједине бригаде на истим положајима као и предходног дана.

Штаб Дивизије у Белом Манастиру.

(М. П.)

3. XII. 1944. Облачно. Бели Манастир. Штаб Дивизије.. VII, VIII, XII, XIV и Артиљеријска бригада.

Нових података о непријатељу нема.

Поједине бригаде ове дивизије налазе се на положајима од предходног дана.

Штаб Дивизије у Б. Манастиру.

(М. П.)

4. XII. 1944. Киша.

Распоред и ситуација дивизије без промене. Непријатељ изводи фортификацијске радове дуж десне обале р. Драве, поготово у Осијеку.

Осјећа се његова намера да Драву упорно брани.

Борбеног додира са непријатељем нема.

Штаб Дивизије у Белом Манастиру.

(М. П.)

5. 6. 7. 8. XII. 1944. Променљиво.

Интензивна извиђачка делатност наших извиђача,

Изводе се тактичке и техничке припреме за форсирање р. Драве.

Додира са непријатељем има само у повременом пушкарању и узнемиравању. Са наше стране омета се непријатељ у извођењу утврђивања на осијечком сектору.

Штаб Дивизије у Б. Манастиру.

(М. П.)

9. XII. 1944. Облачно.

Штаб Дивизије издаје заповест (Оп. бр. 49) којом одређује форсирање р. Драве. На основу ове заповести VII Бригада по извршеној припреми отпочиње прелаз преко р. Драве, избравши за меето прелаза отсек насупрот Св. Ане. Ноћу 9 на 10, и у јутарњим часовима 10 ова бригада успева да -пребаци на десну обалу Драве цео свој II батаљон, који образује ужи мостобран заузимањем села Бистринци. Велика брзина реке отежава извођење превожења. Непријатељ не пружа отпора, већ ее повлачи ка селу Белишће.

У исто време наша VIII Бригада отпочиње са прелазом преко р. Драве избравши за место прелаза отсек Доњег Града у близини порушених мостова. Припреме и почетак:

превожења непријатељ није запазио, али доласком на средину реке услед велике брзине воде, настало је превртање и сукобљавање чамаца, што је непријатељ осјетио и одмах отворио жестоку ватру.

Под притиском снажне непријатељске ватре, као и услед слабог превозног материјала батаљони, који су били отпочели форсирање реке враћају се на своја полазишта.

Губици VIII Бригаде 8 погинулих, 12 рањених, 18 несталих (вероватно удављених).

XII Бригада са својим I, II и III батаљоном концентрисана у Дарди. Свој IV батаљон држи распоређен од Старог Села до Пумпе.

XIV Бригада на маршу из Крњаје на простор Козарац—Дарда.

(М. П.)

10. XII. 1944. Лепо.

Ноћу 10 на 11 наша VII Бригада успева да све евоје делове пребаци на десну обалу р. Драве и да потпуно овлада селом Бистринцима и највећим делом села Белишћа.

Непријатељ за то време не пружа отпор, осим у фабрици Белишће, коју упорно држи.

VIII Бригада, која је сада распоређена у Копачеву, Биљу, Подрављу и Тврђавици туче са својом артилеријом одбранбене уређаје гр.[ада] Осијека. Непријатељ на ову ватру снажно одговара.

XII Бригада на отсеку Старо Село, Чемин пустара врши извиђачку акцију и обезбеђује леву обалу. XIV Бр.[игада] стиже на простор Дарда—Козарац.

11. XII. 1944. Променљиво.

У току дана непријатељ довлачи јака појачања у тенковима и пешадији из Доњег Михољца и Осијека, концентришући их према месту прелаза наше VII Бригаде. У поподневним часовима отпочиње да жестоко напада село Белишће те му полази за руком да бригаду из истог протјера. У наставку свога напада непријатељ такође успјева да наше снаге истисне и из села Бистринци и да VII Бригаду притисне уза саму обалу Драве. У тешким борбама из близа бригада се ослобађа овог притиска и Штаб бригаде доноси одлуку да се врати на леву обалу. Заштиту превожења врши један батал>он одржавајући непрекидан додир са неприја-

тељем. Дејство непријатељске артилеријске ватре **особито** је снажно. Сви чамци су уништени али енергичним залагањем руководства ипак успева под најтежим околностима пребацити целу бригаду на ову страну обале. Снаге нецр-јатеља износе 11 тенкова, једна хаубичка батерија, један немачки батаљон, једна усташка бојна и више снажних ба-цачких састава. Непр. губици 4 тенка. Губици VII Бр.[ига-де] осетни. VIII Бр.[игада] на положајима као и претходног дана (концентришућм) у извођењу припрема за прелаз р. Драве у мочварном подручју из Копачева насупрот Бијелог Брда.

XII и XIV Бр.[игада] као и предходног дана.

12. XII. 1944. Променљиво.

Један вод VII Бригаде, који је био опкољен на десној обали, успева да се пробије и да заједно' са мањим остатцима пређе на леву обалу. На тај начин повратак VII Бр.[игаде] на ову страну обале је коначно завршен.

Губици бригаде неутврђени, али велики.

I бат.[аљон] VIII Бригаде отпочиње са превозењем из Копачева у правцу Бијелог Брда. За то време врше се де-монстрације насупрот Осијечког Дошег Града, да би се од-стришила непријатељска пажња са овог правца. Непријатељ покушава да упуту једну моторизирану колону у правцу Вуковара, али наши бацачи га у томе ометају заустављају и коначно враћају. Источни део Осијека такође је непре-кидно под нашом минобацачком ватром.

I бат.[аљон] VIII Бр.[игаде] успева прећи велики моч-варни простор и р. Драву и заузети Бијело Брдо. Везе са овим батаљоном нема али мало затим чула се је јака борба у самом БДијелом] Брду.

III бат. ове бригаде, којему је био намењен исти задатак није упућен.

XII Бр.[игада] на својим старим положајима врши изви-ђање десне обале.

(М. П.)

13. XII. 1944. Променљиво.

VII БрДигада] сређује се и попуњава на својим старим положајима. Штаб бригаде у Жидо пустари. Устаљује свој распоред и обезбеђује се против евентуалног непријатељског прелаза.

VIII Бр. на положајима од предходног дана врши блокаду р. Драве од њеног ушћа до Тополика [пст.]. О свом I батаљону нема података, али пред мрак јављају извиднице 36 Дивизије да се исти пробија према Боботи. Бијело Брдо фашисти су запалили.

XII Бр. блокира р. Драву од Тополика [пст.] до Старог Села.

(М. П.)

14 и 15. XII. 1944. Променљиво.

Пред фронтом дивизије влада релативно затишје, које с времена на време прекида наша или непријатељска ватра. Података (нових) о непријатељу нема.

Дивизија добија задатак да блокира реку Драву од Мађарско-југословенске границе до њеног ушћа.

(М. П.)

Закључак:

1. Властити губици у људству:
погинулих: 71 друг и 1 другарица,
рањених: 166 другова, 2 другарице,
несталих: 20 другова.
2. Непријатељски губици:
уништено 6 тенка,
а о људству нема података.
3. Изгубљено оружје:
пушака 10
пикаваца 8
пушкомитраљеза 14
тешка бацача 2
4. Ратног плена није било.

« (М. П.)

15. XII. 1944 г. Хладно, Дарда.

Дивизија има задатак да блокира ријеку Драву са њене леве обале од Југ.-мађ. границе до њеног ушћа. Извршење овог задатка дивизија је ставила у дужност и то:

VII Бригада блокира р. Драву од Југ-мађ. границе до Бабиног Гроба.

XII Бригада од Бабиног Гроба до Тополик пустаре (искључно) до ушћа р. Драве.

XIV Бригада у дивизијској резерви на просторији Дарда, "Чеминац, Козарац.
Пред фронтом дивизије нема нарочитих догађаја осим на отсеку VIII Бригаде где влада слабија ватрена делатност.
Губитака није било.

(М. П.)

16. XII. 1944. Лепо, Дарда.

Распоред и ситуација пред фронтом Дивизије без промене.

Из штаба III Украјинског фронта упућене су две руске батерије (45 и 76 мм), које су постављене према Осијеку.

VIII Бригада, која је претходних дана упутила свој I батаљон и који је успешно прешао р. Драву и доспео до Бијелог Брда са истим није ухватила везу. Из 36. Дивизије етиж!е вест да је батаљон ухватио везу са нашим VI Корпусом.

На нашу страну пребегло је 5 домобрана који су са собом повели једног Немца.

(М. П.)

17. XII. 1944. Лепо, Дарда.

Ситуација пред фронтом као и претходног дана.

Бригаде из прве борбене линије врше смену евојих делова.

Пред фронтом VIII Бригаде влада обострана ватрена делатност. Руске батерије туку излазе из Осијека, као и комуникације, које доводе у Осијек.

Један борац рањен.

(М. П.)

18. XII. 1944. Променљиво, Дарда.

На отсеку VIII Бригаде слаба ватрена делатност са обе стране.

На осталим отсецима влада затишје.

На целом фронту Дивизије врши се интензивна извиђачка делатност. Поједине извиднице прелазе р. Драву у циљу хватања заробљеника, што не полази за руком.

Наши губици: један рањен.

(М. П.)

19. XII. 1944. Хладно. Дарда.

Непријатељске извиднице примећене су на нашој страни.

На целом фронту Дивизија појачава службу опрезе и готовости. Упућују се патроле и постављају заседе за хватање непријатељских банди. Унутрашња обезбеђења појединих места такође су постављена.

Пред фронтом VIII Бригаде слаба ватрена узајамна делатност траје без прекида.

(М. П.)

20. XII. 1944. Хладно. Дарда.

Руске батерије са успехом ометају непријатељски саобраћај из Осијека у правцу запада.

Пред фронтом VIII Бригаде непријатељ у Осијеку као и на излазима из града изводи радове утврђивања.

На осталим отсецима дивизије релативно затишје.

Наши губици: 1 погинуо, 4 рањена.

(М. П.)

21. XII. 1944. Хладно. Дарда.

У току је смена VII Бригаде, чији отсек преузима XIV Бригада. Смена се изводи у присуству свих руководилаца обију бригада и два члана штаба дивизије.

На целом фронту дивизије влада релативно затишје, осим на отсеку VIII Бригаде, где влада елабија узајамна ватрена делатност.

Наши губитци: један погинуо.

Два непријатељска в-ојника рањена.

Овога дана у састав Дивизије улази III дивизион артилеријске бригаде, I дивизион Дивизијске артилерије ове дивизије.

*

III дивизион Артилеријске бригаде поставља се на просторији Болман — Бабин Гроб, са задатком да туче непријатељске комуникације, које одводе ка Валпову и југозападу.

На наше артилеријско дејство непријатељ одговара минобацачима са којима не може да достигне до положаја наших батерија.

III дивизион Артилеријске бригаде поставља своја оруђа на простору Тополик пустаре са задатком да блокира источне и западне излазе из града Осијека, као и да омете непријатељски саобраћај према западу и југозападу.

»

На наше артилеријско дејство непријатеж одговара минобацачима са којима не може да достигне до положаја наших батерија (подбацује).

Извођење батерија на положај, извршено је са потешкоћама ради блатног терена и слабих запрега.

Командант ЦА дивизиона истакао је два противколска топа на насип непосредно пред Осијеком. Овим оруђима стављено у задатак да не дејствује све, до евентуалне непријатељске активне делатности на овој страни Драве.

(М. П.)

22. XII. 1944. Хладно. Дарда.

VIII Бригада врши честа гађања минобацачима.

На друму Вуковар—Осијек примећена је јака непријатељска колона, те је иста са успехом нападнута руском артилеријом и нашим тешким бацачима.

I бат. VIII Бригаде враћа се из Славоније и улази у састав бригаде.

VII Бригада на попуни и одмору у с. Беременду.

XII Бригада јавља о слабијој непријатељској извиђачкој делатности.

Пред фронтом XIV Бригаде незнатна ватра.

III дивизион Артилеријске бригаде туче места непријатељских бацача и пругу Адолфовац—Осијек и успева да изазове пожаре на три мјеста. У овом гађању утрошио је 56 мина.

I дивизион Див. арт. туче комуникације Валпово—Петријевци.

(М. П.)

23. XII. 1944. Хладно. Дарда.

Дивизија упућује своје извиднице ради хватања додира са непријатељем и прикупљања података.

Иначе на целом фронту влада затишје.

(М. П.)

24. XII. 1944. Хладно. Дарда.

На отсеку VIII Бригаде појављују се непријатељске извиднице, које избегавају борбу и на појаву наших и најслабијих делова беже. Потере за њима су упућене и заседе постављене.

Поново је нападнута једна слабија непријатељска колони, која се је кретала из Вуковара за Осијек. Иста је нападнута бацачима узвратила.

Извидница XII Бригаде успева да се пребаци на десну обалу р. Драве и да једно непријатељско одељење дочека у заседи и побије 15 Немаца.

На осталима отсецима ништа ново.

(М. П.)

25. XII. 1944. Хладно. Дарда.

Поједине бригаде врше блокаде околних места ради хватања непријатељских шпијуна и сумњивих лица. Потере за непријатељским бандама настављају се. Патролирањем, постављањем заседа на вероватне правце наилаaska непријатељских банди, врши се на целом фронту. Услед слабе видљивости и ради штедње муниције наша артилерија само повремено отвара ватру.

1

(М. П.)

26. XII. 1944. Хладно. Дарда.

На отсеку XII и XIV Бригаде влада затишје. На отсеку VIII Бригаде обострана слабија минобацачка делатност.

(М. П.)

27. XII. и 28. XII. 1944. Хладно, магловито. Дарда.

Као 26 овог месеца.

(М. П.)

29. XII. 1944. Хладно, магловито.

Услед опадања* Драве, наређено је померање борбеног распореда ближе обали. Поједине празнине у борбеном распореду затворене су.

Исправци распореда присуствују поједини чланови Штаба дивизије.

(М. П.)

30. XII. 1944. Хладно, магловито, Дарда.

Наставак рада од 29. ов. мес.

(М. П.)

Закључак:

1. Властити губици: 5 погинулих,
11 рањених,
4 нестала.
2. Губици у оружју и спреми: није било,
угинуло 4 коња, од ждребећака.
3. Непријатељски губици: 21 погинуо,
1 заробљен.
4. Непријатељу нанете штете: један велики мот¹. чамац
потопљен.
5. Бројно стање дивизије повећано за 950 бораца.
6. Дезертирало: 4 друга.

(М. П.)

РЕГИСТАР

А

Авала — 27;
 Аврамовић Војин —• 576;
 Адамовић Душан — 497;
 Адашевци — 382, 396, 421, 422, **487**,
 522, 549, 550, 572, 594, 626;
 Акрап Рудолф — 100, 143;
 Алмаш — 636;
 Апатин — 72, 74, 254, 506;
 Армија прва бугарска —• 482, 484,
 560, 564;
Ашања — 24;

Б

Бадовинци — 78, 286;
 Бајић Владо — 342;
 Бајмо« — 75;
 Бакић Александар — 256;
 Баново Брдо —>78;
 Бановци — 597;
 Банштор — 153, 235, 252, 320;
 Бањица — 318;
 Барања — 72, 74, 132, 254, 267, 312,
 341;
 Баркут — 240;
 Баркут-Ширина Поток — 195, 196,
 198, 199, 248, 293, 420;
 Барч — 253;
 Батајница — 274;
 Батаљон први Десет^а војвођанске
 бригаде — 452, 455, 459, 460, 462,
 464, 466;
 Батаљон други Десете војвођанске
 бригаде — 452, 455, 460, 464, 466,
 468;
 Батаљо« трећи Десете војвођанске
 бригаде — 452, 453, 455, 460, 464,
 466, 468, 470, 471, 478;
 Батаљон четврти Десете војвођан-
 ске бригаде — 464, 469;

Батаљон други Прве војвођанске
 бригаде Шеснаесте НОУ дивизи-
 је — 666;
 Батаљон четврти Прве војвођанске
 бригаде Шеснаесте НОУ дивизи-
 је — 666;
 Батаљон први Пете војвођанске
 бригаде Тридесет шесте НОУ ди-
 визије — 52, 375;
 Батаљон други Пете војвођанске
 бригаде Тридесет шесте НОУ ди-
 визије —• 52;
 Батаљон трећи Пете војвођанске
 бригаде Тридесет шесте НОУ
 дивизије —• 52, 374;
 Батаљон четврти Пете војвођанске
 бригаде Тридесет шесте НОУ
 дивизије — 52, 374;
 Батаљон пети Пете војвођанске
 бригаде Тридесет шесте НОУ ди-
 визије — 52, 375;
 Батаљон први Шесте војвођанске
 бригаде Тридесет шесте НОУ ди-
 визије — 60;
 Батаљон други Шесте војвођанске
 бригаде Тридесет шесте НОУ ди-
 визије — 60;
 Батаљон трећи Шесте војвођанске
 бригаде Тридесет шесте НОУ ди-
 визије — 60;
 Батаљон четврти Шесте војвођан-
 ске бригаде Тридесет шесте НОУ
 дивизије —• 60;
 Батаљон први Седме војвођанске
 бригаде Педесет прве НОУ ди-
 визије — 55, 399;
 Батаљон други Седме војвођанске
 бригаде Педесет прве НОУ ди-
 визије — 55, 400;
 Батаљон трећи Седме војвођанске
 бригаде Педесет прве НОУ ди-
 визије — 54, 400;

- Батальон четврти Седме војвођанске бригаде Педесет прве НОУ дивизије — 54, 400;
- Батальон мађарски „Петефи“ — 217;
- Батина — 71, 74, 133, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 229, 230, 231, 232, 268, 269, 686, 687, 688, 689;
- Батровци — 258, 384, 550;
- Бачинци — 33, 351, 352, 367, 371, 445, 549, 569, 588, 592;
- Бачка — 71, 74, 254;
- Бачка Паланка — 170, 171, 243, 254, 506;
- Бачка Топола — 217;
- Бачки Брег — 232;
- Бачки Моноштор — 133, 214;
- Бездан — 54, 73, 133, 219, 222, 224, 225, 229, 230, 232, 268, 269;
- Бели Манастир — 253, 267, 268;
- Белишће — 699;
- Београд — 22, 25, 26, 27, 28, 193, 208, 209, 210, 211, 259, 270, 271, 272, 273, 274, 277, 318, 320, 388;
- Беочин — 153, 172, 173, 234, 235, 308, 320;
- Берак — 377, 415, 416, 522, 574, 581, 599;
- Беременд — 253, 267, 268;
- Беркасово — 549, 626;
- Бечмен — 459;
- Бешеново — 15, 29, 46, 47, 52, 104, 108, 111, 161, 167, 168, 171, 172, 277, 280, 283, 466, 467;
- Бешка — 111;
- Бијељина — 20, 238;
- Бикић Стеван — 256;
- Биљетина Стево — 107;
- Бингула — 44, 67, 80, 81, 90, 103, 112, 117, 126, 138, 139, 140, 141, 142, 166, 168, 169, 170, 178, 182, 192, 195, 236, 240, 241, 246, 247, 287, 294, 300, 323, 366, 493;
- Бирач — 21;
- Бистринци — 698, 699;
- Блажевица (шума) — 225;
- Божино Брдо — 170, 171, 243;
- Божовић Часлав — 526;
- Бољевци — 24, 461;
- Бос. Рача — 238;
- Бое. Шамац — 21, 312, 341, 586;
- Босут (р.) — 35, 78, 482, 639, 641;
- Босут (с.) — 78, 382, 549, 594;
- Бошковић Д. Милош — 183, 184, 185, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 272;
- Брадарица (шума) — 623, 624, 636, 651;
- Брајовић Јскаш — 387;
- Бранковић Владимир-Гаца — 402;
- Бранковци — 541;
- Брестач — 41;
- Бреегове Баре — 119;
- Бригада прва пролетерска Прве пролетерске дивизије — 208, 209, 234, 236, 352, 359, 363, 377, 385, 386, 389, 391, 392, 411, 412, 413, 414, 416, 430, 485, 486, 518, 520, 523, 567, 569, 592, 593, 596, 601, 607, 626, 629;
- Бригада трећа пролетерска Прве пролетерске дивизије — 208, 234, 236, 252, 342, 378, 385, 388, 390, 391, 392, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 430, 486, 519, 523, 566, 573, 592, 593, 595, 596, 626, 629;
- Бригада тринаеста пролетерска Прве пролетерске дивизије — 208, 234, 236, 251, 260, 342, 379, 388, 390, 391, 392, 394, 404, 405, 411, 412, 413, 414, 415, 430, 485, 486, 519, 520, 523, 545, 546, 567, 572, 586, 592, 593, 595, 596, 605, 610, 626, 630;
- Бригада осма ударна црногорска Прве пролетерске дивизије — 208, 234, 236, 251, 260, 311, 318, 343, 359, 363, 378, 385, 388, 389, 390, 391, 392, 394, 402, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 430, 485, 486, 518, 519, 520, 521, 523, 566, 572, 590, 592, 593, 596, 601, 605, 606, 610, 626, 629;
- Бригада артиљерска Прве пролетерске дивизије — 208, 234, 236, 251, 260, 342, 350, 378, 385, 389, 390, 391, 392, 411, 486, 523, 567, 573, 626, 627, 628, 630;
- Бригада италијанска Прве пролетерске дивизије — 234, 236, 252, 342, 359, 363, 378, 389, 390, 391, 392, 413, 414, 415, 416, 429, 485, 486, 523, 566, 572, 580, 590, 593, 596, 599, 626, 629;
- Бригада прва крајишка Пете НОУ дивизије — 499, 502, 544, 556, 558, 561, 608, 614, 616, 622, 631, 633, 637, 638, 640, 641, 642, 643, 648;
- Бригада четврта крајишка Пете НОУ дивизије — 499, 501, 555, 557, 558, 604, 605, 607, 609, 612, 614, 616, 631, 633, 636, 637, 638, 640, 642;

- "Бригада десета крајишка Пете ИОУ дивизије — 501, 502, 554, 556, 558, 604, 605, 607, 616, 617, 619, 631, 633, 636, 637, 638, 640, 641, 642, 643, 644;
- Бригада прва југословенска Пете ИОУ дивизије — 555, 556, 558, 561, 585, 617, 619, 622, 637, 641, 642, 643, 644, 645, 648;
- Бригада артилериска Пете ИОУ дивизије — 631, 632, 633, 634, 636, 640;
- Бригада прва личка Шесте пролетерске дивизије — 91, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 292, 296, 346, 347, 348, 361, 362;
- Бригада друга личка Шесте пролетерске дивизије — 91, 92, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 292, 256, 346, 347, 348, 361, 362;
- Бригада трећа личка Шесте пролетерске дивизије — 91, 92, 104, 115, 169, 170, 171, 172, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 296, 346, 347, 348, 349, 361, 362, 657;
- Бригада двадесет друга српска Шесте пролетерске дивизије — 91, 129, 175, 176, 177, 178, 179, 292, 296, 301, 302, 304, 346, 347, 348, 349, 361, 362;
- Бригада пета козарачка Једанаесте ИОУ дивизије — 10, 25, 26, 31, 40, 41, 106, 112, 138, 140, 166, 167, 323, 324, 328, 329, 350, 351, 352, 367, 363, 380, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 524, 570, 580, 598, 602, 618, 619, 149, 650, 651, 652, 653, 654;
- Бригада дванаеста крајишка Једанаесте ИОУ дивизије — 106, 112, 166, 167, 263, 306, 311, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 350, 351, 352, 368, 381, 395, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 524, 580, 597, 598, 601, 617, 619, 622, 649, 650, 651, 652, 653, 654;
- Бригада тридесет Друга српска Једанаесте ИОУ дивизије — 106, 112, 166, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 350, 351, 352, 371, 381, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 524, 592, 597, 598, 649, 650, 651, 652, 653, 654;
- Бригада прва војвођанска Шеснаесте ИОУ дивизије — 19, 20, 26, 27, 78, 105, 656, 657, 658, 659, 661, 662, 667, 668, 669;
- Бригада друга војвођанска Шеснаесте ИОУ дивизије — 19, 22, 86, 657, 658, 659, 661, 662, 663, 664, 665, 667, 668, 670;
- Бригада четврта војвођанска Шеснаесте ИОУ дивизије — 138, 161, 656, 657, 658, 659, 661, 662, 667;
- Бригада друга пролетерска Двадесет прве ИОУ дивизије — 34, 70, 71, 82, 85, 94, 104, 119, 120, 121, 183^, 184, 186, 189, 191, 192, 193, 154, 195, 196, 197, 198, 199, 297, 300, 303, 331, 332, 356, 382, 408, 418, 419, 422, 423, 424, 425, 435, 489, 532, 533, 534, 535, 537, 591, 604, 606, 607, 608;
- Бригада четврта српска Двадесет прве ИОУ дивизије — 34, 78, 82, 95, 119, 121, 122, 130, 146, 183, 185, 186, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 289, 300, 332, 333, 355, 382, 420, 424, 425, 435, 528, 530, 532, 534, 535, 584, 551, 594, 597, 604, 606, 607, 614, 616, 618, 619, 671, 673, 674, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682;
- Бригада пета српска Двадесет прве ИОУ дивизије — 57, 82, 95, 113, 119, 124, 149, 155, 183, 185, 186, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 299, 300, 331, 355, 382, 410, 420, 422, 423, 425, 489, 528, 541, 585, 594, 597, 607, 614, 616, 618, 615, 622, 623, 671, 673, 674, 676, 678, 679, 680, 681, 682;
- Бригада двадесет прва српска Двадесет прве ИОУ дивизије — 498, 499, 528, 530, 562, 584, 616, 618, 619, 631, 634, 673, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682;
- Бригада *придесет* прва Двадесет прве ИОУ дивизије — 121, 125, 129, 150, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 300, 331^, 355, 382, 419, 420, 423, 424, 435, 436, 529, 533, 534, 584, 594, 597, 614, 616, 618, 619, 623, 671, 673, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682;
- Бригада прва коњичка Двадесет прве ИОУ дивизије — 384, 422, 423, 483, 487, 488, 544, 565, 589, 590, 595, 616, 618, 671, 672, 674, 676;
- Бригада артилериска Двадесет прве ИОУ дивизије — 534, 671, 674, 678, 679, 680, 681, 682;
- Бригада трећа војвођанска Тридесет шесте ИОУ дивизије — 19, 24, 25, 46, 90, 108, 152, 168, 170, 511;

Бригада пета војвођанска Тридесет шесте НОУ дивизије — 48, 52, 88, 104, 156, 158, 159, 168, 169, 170, 171, 335, 373, 508, 657;
 Бригада шеста војвођанска Тридесет шесте НОУ дивизије — 19, 26, 28, 59, 88, 97, 117, 168, 169, 170, 171, 172, 180, 335;
 Бригада седма војвођанска Педесет прве НОУ дивизије — 53, 72, 143, 218, 398, 683, 684, 685, 686, 688, 689, 690, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 703;
 Бригада осма војвођанска Педесет прве НОУ дивизије — 72, 74, 99, 143, 211, 214, 683, 684, 685, 687, 688, 689, 660, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705;
 Бригада дванаеста војвођанска Педесет прве НОУ дивизије — 72, 143, 218, 219, 229, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 693, 695, 696, 697, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705;
 Бригада четрнаеста војвођанска (словачка) Педесет прве НОУ дивизије — 144, 686, 702, 703, 704;
 Бригада артилериска Педесет прве НОУ дивизије — 686, 703, 704;
 Бригада девета војвођанска — 52;
 Бригада десета војвођанска — 7, 52, 81, 88, 117, 168, 169, 170, 171, 172, 181, 452, 467;
 Бригада једанаеста војвођанска — 336;
 Броз Јосип-Тито — 21, 23, 24, 25, 276;
 Брчко — 21;
 Буковац — 132;
 Буљо&ашић Шериф — 256;
 Бургеров салаш — 575, 576.

В

Варга Иштван — 217;
 Вардарац (с.) — 695;
 Велики Бакоња — 367, 444, 571;
 Велики Радинци — 29, 52, 87, 90, 104, 108, 112, 115, 116, 140, 168, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 277, 278, 279, 280, 281, 284, 286, 287, 657;
 Веселиновић ЈБубиша — 94, 409;
 Визић (с.) — 65, 67, 77, 91, 139, 169, 177, 178, 179, 180, 182, 192, 248, 251, 261, 286, 287, 288, 289, 295, 296, 305, 320, 346, 347, 361, 549, 570;

Виљево — 665, 666;
 Винкавици — 186*237, 238, 257, 277, 312, 337, 341, 354, 399, 426, 434, 512, 586, 588, 610;
 Вићентијевић Раша — 456;
 Вишњићево — 35, 382, 421, 549, 594;
 Владисављевић Петар — 53, 164, 376;
 Власеница — 20;
 Вогањ — 132, 366;
 Војка — 274, 275;
 Вражалић Ешреф — 505;
 Вранић Мирко — 142;
 Врањево — 619;
 Врбања — 437, 438;
 Врдачак Фрањо — 143;
 Врдник — 66, 111, 133, 172, 173, 184;
 Вртлог — 196, 293;
 Врховни штаб НОВ и ПО Јужне Славоније — 29, 37, 77, 84, 89, 103, 131, 250, 255, 479, 537, 547, 610;
 Рујошевић Богдан — 88, 511;
 Чука (р.) — 374, 507, 508;
 Јукасовић Душан-Диоген — 40, 81, 88, 511;
 Ђуковар — 236, 238, 257, 258, 312, 337, 373, 374, 388, 426, 434, 507;
 Ђуково Брдо — 171;
 Ђуксановић Миодраг — 504;
 Јзучековић Момчило — 130, 440;
 Јзученовић Миле — 266, 398;
 Јзучковић Милан — 340;

Г

Ѓајић (с.) — 551;
 Ѓареис (Нем. ген.) — 107;
 Ѓашић Никола — 398;
 ("енерални канал — 82, 104, 105, 118, 184, 186, 189, 190, 193, 249, 283, 657;
 Ѓибарац (с.) — 33, 351, 352, 549, 569, 571, 588;
 Главни штаб НСВ и ПО Војводине — 7, 8, 36, 132, 143, 211, 217, 250, 253, 255, 410, 441, 479, 490, 506, 547, 661;
 Ѓолубинци — 276, 277, 453;
 Ѓолубовић Радивоје — 61, 98;
 Ѓорње Лице (с.) — 104, 166, 320, 570, 586, 588;
 Ѓорњи Милановац — 286;
 г-рачаница — 302;
 Ѓрабовац (с.) — 695;
 Храбово — 235, 385, 402, 4ДЗ, 416,

427, 429, 518, 520, 521, 522, 550, 598,
605, 637;
Гра5звци — 454, 463, 464;
Градиште — 544, 617, 644;
Гргуревци — 21, 108, 157, 168, 170,
176, 177, 277, 282, 284, 657;
Грк — Види Вишњићево;
Гунцати — 298;
Гуња — 22, 437;

Д

Дабих Славко — 641;
Давидовић Митар — 340;
Дапчевић Пеко — 317, 428, 484, 515,
549, 550, 551, 552, 553, 554;
Дарда — 254, 695;
Дашчара — 659;
Дедиње — 318;
Денац Ивал# — 380, 407;
Деоница — 168;
Деч — 461;
Дивизија прва пролетерска — 208,
210, 234, 236, 242, 251, 259, 272, 273,
274, 275, 276, 278, 279, 280, 282, 284,
285, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 294,
295, 296, 306, 310, 311, 315, 318, 341,
354, 359, 377, 379, 388, 402, 404, 411,
427, 429, 435, 483, 484, 514, 516, 517,
545, 551, 552, 564, 566, 569, 586, 588,
589, 590, 593, 595, 596, 597, 599, 600,
601, 602, 604, 605, 606, 608, 610, 612,
613, 617, 626, 651;
Дивизија друга пролетерска — 537;
Дивизија трећа војвођанска — 36,
71, 99, 131;
Дивизија пета НОУ — 273, 274, 275,
276, 277, 278, 279, 280, 282, 284, 287,
288, 289, 290, 291, 293, 294, 295, 352,
366, 426, 434, 482, 493, 513, 554, 560,
564, 584, 587, 589, 590, 592, 594, 595,
598, 595, 600, 601, 602, 604, 605, 607,
608, 609, 610, 612, 613, 614, 616, 617,
619, 620, 621, 622, 631;
Дивизија шеста пролетерска — 15,
29, 30, 33, 37, 38, 39, 61, 65, 67, 69,
70, 79, 81, 84, 85, 8^ 90, 92, 104,
105, 115, 120, 126, 127, 128, 152, 169,
175, 184, 192, 272, 273, 274, 275, 276,
278, 279, 281, 282, 284, 286, 287, 288,
289, 260, 292, 293, 294, 295, 296, 297,
298, 299, 300, 301, 302, 304, 305, 346,
361, 587, 589, 590, 592, 594, 595, 657;
Дивизија осма бугарска — 566, 611,
629;
Дивизија једанаеста НОУ — 31, 37,,
40, 106, 111, 112, 126, 127, 138, 140,
145, 146, 166, 240, 245, 250, 263, 300,
301, 302, 306, 311, 315, 323, 350, 354,
359, 367, 380, 395, 427, 435, 443, 483,
513, 524, 560, 564, 572, 580, 587, 588^
590, 592, 554, 595, 596, 598, 599, 601,
602, 603, 604, 607, 608, 609, 610, 611,
612, 613, 615, 616, 617, 619, 620, 621,
622, 623, 624, 629, 649;
Дивизија шеснаеста НОУ — 15, 16,
30, 37, 50, 66, 85, 95, 104, 111, 112^
126, 164, 165, 172, 184, 250, 253, 255^,
267, 441, 547, 656, 660, 661, 663, 666,
670;
Дизизија седамнаеста НОУ — 284,
286, 287, 288, 289, 291, 292, 298, 299;
Дивизија двадесет прва НОУ — 16,
30, 33, 38, 39, 57, 61, 65, 66, 65, 70,
78, 79, 82, 85, 87, 94, 95, 106, 113,
118, 120, 122, 124, 126, 127, 129,
145, 149, 150, 155, 183, 211, 248, 272,
273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280,
281, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 291!
292, 294, 295, 296, 297, 258, 299, 300,
301, 302, 303, 309, 316, 330, 352, 354,
355, 382, 384, 408, 418, 427, 434, 436,
483, 487, 489, 514, 527, 532, 541, 543,
560, 562, 565, 584, 587, 588, 590, 593,
594, 595, 597, 598, 600, 601, 602, 603,
604, 606, 607, 608, 609, 611, 613, 614,
615, 616, 618, 615, 620, 621, 622, 623,
624, 657, 671;
Дивизија двадесет осма НОУ —
273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280,
283, 285, 286, 288, 289, 290, 291, 292,
293, 294, 295, 297, 312, 588;
Дивизија тридесет шеста НОУ —
15, 34, 38, 39, 44, 46, 48, 67, 79, 80,
81, 88, 104, 108, 111, 152, 156, 164,
165, 167, 192, 250, 253, 255, 335, 336,
398, 441, 490, 506, 547;
Дивизија педесет прва НОУ — 131,
143, 218, 225, 253, 255, 441, 547, 683,,
698;
Димов Леонид — 548;
Дионица — 651;
Добринци — 183, 276, 279;
Дороњски Душан — 234;
Дотлић Душан — 92, 93, 129;
Драва (р.) — 253, 254, 267, 268, 312,
341, 398, 399, 400, 441, 442, 662, 663,
397, 698, 699, 700, 701, 702, 705;
Драговић Вуко — 255;
Дреновци — 437, 438, 597;

Дргана — 89, 103, 292, 293, 297;
Дрљани — 171;
Дрљевић Саво — 37, 77, 84, 89, 103,
317, 428, 484, 515, 565;
Дулић Бура — 36;
Дунав — 74, 77, 84, 89, 103, 106, 128,
132, 133, 212, 213, 214, 218, 219, 220,
221, 222, 223, 224, 225, 229, 230, 231,
232, 233, 236, 245, 251, 254, 263, 268,
283, 293, 312, 335, 341, 373, 374, 419,
506, 508, 605, 683, 684, 685, 686, 687,
688, 689, 690;

Ђ

"Велетовци — 396, 447, 550, 597;
Ђипша — 61, 77, 169, 177, 178, 180,
286, 287, 308, 468;
Ђукић Никола-Шуца — 53;
Ђурашевић Никола — 110, 154;
Ђурашиновић Војин-Костја — 409;
Ђуричић Блажо — 167, 242, 329,
353, 381;

Е

Егић Душан — 127, 372;
Егић Никола — 256;
Емилијин Двор — 264, 588, 659;
Ердевик — 67, 77, 90, 103, 106, 112,
117, 118, 126, 127, 132, 138, 139, 140,
145, 146, 169, 171, 177, 178, 179, 182,
192, 193, 195, 236, 238, 240, 241, 243,
245, 246, 257, 283, 287, 288, 289, 294,
323, 359, 361, 367, 371, 413, 445, 446,
493, 549, 569, 570, 571, 588, 590, 582,
594, 632;
Ердман — 107;

Ж

Жарић Јагош — 579;
Жарково — 318;
Живинице — 21;
Жуњ (с.) — 291;
Жупања — 557, 644;
Жутић Стеван — 583;

З

З.агреб — 586;
Заклан Дмитар — 182;
Земун — 209, 259, 270, 272, 320;
Зворник — 20, 89, 103, 239;
Змајевац (с.) — 74, 133, 218, 219, 221,

223, 224, 225, 22§. 229, 268, 689 690,
693, 694;
Змајево — 212;
Зрењанин — 144;
Зубача — 366;

И

Иванушац Мирослав — 81;
Ивањица — 239;
Илача (с.) — 396, 406, 415, 416 447
550, 573, 596, 597;
Илијак (код Г. Милановца) — 284-
Илинци (с.) — 382, 396, 550;
Илс« — 44, 77, 81, 86, 90, 92, 104
109, 112, 132, 154, 158, 169, 171, 172'
195, 208, 210, 236, 237, 238, 242, 243'
244, 245, 252, 258, 361, 373, 413, 421'
569, 594;
Инђија — 111, 276;
Ириг — 25, 50, 111, 153, 154, 162, 172
173;

Ј

Јабучје — 180;
Јазак — 66, 111, 132, 157, 167, 172,
173, 184;
Јаковљевић Миливоје — 563;
Јанковић Владимир-Влада — 56,
255;
Јарак — 26;
Јарчина (р.) — 465;
Јасенска (шума) — 464;
Јешић Милан — 56, 228, 402;
Јовановић Ђоко — 30, 38, 40, 62, 65,
80, 126, 128;
Јовановић Арсо — 549;
Јовановић Васо — 209, 210, 235, 253,
263, 315, 345, 360, 365, 379, 433, 486,
514, 568;
Јовановић Синиша — 98;
Јогић Радослав-Мишко — 45, 111,
133, 137, 657;
Јунксвац (с.) — 272;

К

Казук — 212, 213, 214;
Кајшевац (с.) — 403, 415, 416, 598,
599;
Камариште — 114, 196;
Каменац (с.) — 694;
Каменица — 133, 153;

Кањев млин — 368, 444;
 Капичић Пајо — 53, 376;
 Каранац (с.) — 694;
 Карловчић — 183;
 Кахрић Мухамед — 256;
 Кладаш — 23;
 Клисина — 586, 588;
 Кљајић Јосип — 87;
 Кљештевица (шума) — 78;
 Кнежеви Виногради — 219, 224,
 226, 227, 267, 268, 269, 693, 694, 695;
 Кнић — 287;
 Ковиљача — 89, 286, 292;
 Козарац — 74, 268;
 Ходунчић Антон — 7, 10, 131, 254;
 Колут — 232;
 Комлетинци (с.) — 382, 422, 538, 550;
 Корица Мцлан-Ковач — 76, 214;
 Корпус дванаести НОВ Југослави-
 је — 7(»15, 19, 26, 36, 44, 80, 111,
 133, 134, 164, 250, 255, 283;
 Корпус први пролетерски НОВ Ју-
 гославије — 15, 29, 37, 66, 77, 84,
 89, 103, 104, 126, 133, 175, 183, 240,
 242, 245, 248, 257, 259, 270, 312, 323,
 337, 346, 361, 366, 367, 380, 382, 388,
 411, 418, 426, 443, 482, 487, 512, 516,
 517, 532, 543, 554, 564, 586, 671;
 Косјача (к. 144) — 359, 571;
 Котлина (с.) — 694;
 Краљево — 239;
 Краљевци — 183;
 Кресојевић Гавра — 583;
 Крњаја (с.) — 54;
 Крњаја Бранко — 47, 174, 335, 492,
 511;
 Крњешевци — 274, 275;
 Крушедол — 111;
 Крчедин — 111;
 Крченик — 669;
 Кувеждин — 167, 168, 470;
 Кудељиште — 196, 198, 293;
 Кузмин - 33, 66, 67, 78, 89, 103, 112,
 113, 118, 119, 120, 121, 123, 126, 129,
 147, 155, 192, 198, 199, 202, 204, 245,
 248, 258, 283, 295, 354, 355, 356, 419,
 421, 487, 549, 588, 591;
 Кукујевици — 33, 67, 79, 119, 121, 126,
 192, 193, 240, 241, 248, 324, 351, 352,
 371, 395, 446, 549, 588, 659;
 Кулашиновић Војислав — 143;
 Кулина — 571;
 Купиново — 124;
 Купусина (с.) — 212, 213, 214;

Л

Лакић Марко — 255;
 Лаловјев (сов. официр) — 364;
 Лаћарак — 29, 37, 66, 67, 78, 82, 83,
 95, 96, 104, 105, 120, 121, 123, 124,
 125, 132, 147, 148, 184, 185, 188, 189,
 190, 191, 192, 193, 197, 198, 199, 200,
 202, 204, 207, 283, 285, 286, 287, 332,
 366, 657;
 Лежмир — 37, 39, 40, 86, 87, 88, 94,
 104, 115, 117, 128, 129, 132, 157, 158,
 167, 168, 169, 170, 171, 176, 177, 284,
 320;
 Лежмирско Бр. — 44, 158, 159;
 Лекић Данило — 16, 26, 28, 104;
 Лекић Никола — 256;
 Леонтић Бора — 547;
 Лер (нем. ген.) — 106;
 Лерик Иштван — 217;
 Лешница — 286;
 Липовац — 258, 384, 550, 597;
 Лишћак — 169;
 Ловас — 507, 596;
 Лозница — 286;
 Лопари — 21;
 Луг (с.) - 74, 129, 177, 178, 179, 180,
 181, 182, 252, 308, 309, 695;
 Лудара — 557, 644, 652;
 Лужњак — 670;

Љ

Љуба (с.) - 67, 79, 92, 107, 109, 179,
 182, 192, 236, 237, 238, 240, 243, 248,
 296, 347, 359, 360, 413, 549, 571;
 Љубинковић Лазар — 56, 76, 214;
 Љуте Стране — 27;

М

Мајевица — 21;
 Максимовић Миливоје — 563;
 Максимовића Салаш — 452;
 Мала Вашица — 382, 384, 487, 550,
 572, 595, 626;
 Мала Ремета — 46;
 Мамузић Ратко — 547;
 Манђелос — 38, 67, 84, 86, 89, 94,
 104, 105, 115, 116, 117, 122, 128, 157,
 161, 166, 175, 176, 177, 178, 179, 180,
 192, 193, 194, 195, 242, 265, 266, 284,
 290, 292, 657;
 Марин С. Младен — 35, 68, 70, 120,
 121, 211, 334, 358, 383, 436, 540;
 Марић Милорад — 456;

Марковић Блажо — 239, 244, 345, 394, 417, 516, 523, 568, 630;
 Марковић Момчило — 123, 148;
 Мартиновић Ратко — 366;
 Мартинци — 33, 66, 67, 78, 79, 83, 103, 105, 107, 114, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 129, 130, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 155, 184, 192, 195, 196, 198, 199, 202, 203, 204, 206, 236, 237, 245, 248, 249, 257, 258, 283, 285, 286, 287, 293, 295, 302, 308, 309, 323, 337, 354, 355, 356, 419, 420, 421, 487, 549, 588, 591, 593, 594;
 Мартинци пст. — 668, 669;
 Матерић Илија — 559;
 Матора Шума — 166, 178, 179, 180, 181, 240, 261, 295, 307, 320, 321, 346, 359, 361, 363, 413, 590;
 Маторац (брдо) — 168;
 Магуновић Ново — 436, 531, 544, 585, 671, 672, 674, 675, 677, 679, 680, 681, 682;
 Машковић Саво — 322, 343, 413, 549, 590;
 Медведник — 521;
 Меденица Ђуро — 7, 73, 100, 143, 145;
 Међеш — 119, 166, 196, 198, 241;
 Међош — 119, 248, 249;
 Миклушевици (с.) — 415, 416, 522, 550, 596;
 Милекић Гојко — 117;
 Милеуснић Душан — 256;
 Милић Јубо — 641;
 Милојевић С. Милоје — 35, 68, 71, 85, 211, 249, 316, 334, 358, 383, 425, 436, 514, 531, 540, 585, 657;
 Милошевић Срећко — 69;
 Мирковић Миле — 440;
 Митровић Стефан — 26, 28;
 Михаљевци — 183;
 Михић Живорад — 234;
 Млака — 619;
 Мокри Луг — 237, 259;
 Молнар Никола — 456;
 Момчиловић Љуба — 7, 10, 131, 217, 254;
 Мошораш — 693;
 Морача Милутин — 513, 559;
 Моровић — 35, 258, 382, 384, 549;
 Мославина (с.) — 663, 664, 665, 668, 669;
 Мохарач (р.) — 139, 240, 367, 368, 444, 570;
 Мохово (с.) — 237, 242, 506;

Н

Нађ Коста — 7, 10, 36, 131, 217, 250, 254, 255, 256, 336, 443, 481, 492, 551;
 Негославци — 377, 385, 519, 575, 576;
 Неготин — 180;
 Нешић Миодраг-Кеша — 119, 130, 151, 440;
 Нештин — 24, 61, 77, 108, 109, 110, 129, 152, 153, 169, 170, 235, 243, 244, 251;
 Нијемци (с.) — 382, 396, 550, 626;
 Никинци — 41;
 Николић Ружица — 256;
 Никшић Бошко — 113, 146, 167, 329, 353, 372, 381, 451, 526;
 Нинковић Цвејо — 50;
 Нова Пазова — 275, 276;
 Нови ЈанкоЕци — 498, 500, 555;
 Нови Сад — 143, 144, 217, 410;
 Ново Село — 38, 39, 78;

О

Обрадовић Дане — 497;
 Обрадовић Раде — 58, 83, 96, 114, 125, 542;
 Обреж — 464;
 Обреновац — 25, 273;
 Огар — 464;
 Ограђе — 157, 168, 176;
 Одељење артиљериско ГШ Војводине — 410;
 Оклобција Гојко — 256, 547;
 Олово — 24;
 Омеровић Сулејман-Цар — 87;
 Опатовац — 242, 506, 507;
 Оролик (с.) — 377, 396, 397, 415, 447, 448, 498, 550, 551, 574, 575, 581, 598, 599, 600, 635;
 Осијек — 257, 312, 341, 398, 586, 597, 700, 703;
 Оток (с.) — 382, 422, 423, 424, 447, 448, 449, 482, 512, 524, 527, 533, 544, 550, 553, 555, 556, 557, 562, 581, 582, 597, 598, 600, 602, 603, 610, 614, 615, 617, 618, 619, 627, 639, 641, 642, 643, 644, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 680;
 Озаци (с.) — 336;

П

Павлсвац (к. 136) — 406;
 Павлозић Милан — 244;

Павловци — 66;
 Пановача — 197, 198;
 Панчево — 114;
 Парезановић М. Теодосије — 489
 Пеинових Никица — 38, 62, 65, 80,
 126;
 Перичин Живан-Јоле — 143;
 Перичин Марко-Камењар — 15,
 270;
 Перућница Новак — 79, 149, 156, 372;
 Петковић Жика — 456;
 Петричевић Бранко — 250, 255, 256,
 336, 443, 481, 492, 548;
 Петроварадин — 132, 320;
 Петровац — 144;
 Петровград — види Зрењанин;
 Петровић Драгољуб-Раде — 120,
 121;
 Петровчић *(с) — 459;
 Пећицрг — 183, 279, 280;
 Печуј — 410;
 Пиносава (с) — 273, 274;
 Пиштинац — 168;
 Плавшић Никола — 548;
 Пландиште — 169;
 Латичево — 41;
 Подграђе — 550;
 Пољана (к. 130) — 240, 300, 413;
 Поповић Ђорђе — 547;
 Поповић Коча — 551;
 Прдипоље — 178, 346;
 Привина Глава — 549;
 Привлака — 447, 448, 449, 482, 512,
 524, 527, 555, 556, 581, 582, 602, 610,
 617, 619, 639, 641, 642, 676;
 Прогар — 24, 461;
 Прогон — 178, 261;
 Прхово — 41;
 Пурачић — 24;
 Путинци — 49, 50;

Р

Радаковић Лазо — 117, 349, 363;
 Радинци — 15;
 Радош Ђура — 61, 98;
 Радошко Брдо — 84, 92, 109, 170,
 171, 296, 347, 359, 405;
 Раичевић Раде — 387, 403, 549;
 Раковица — 318;
 Рапајић Душан — 164;
 Рапо Марко — 342, 380, 407;
 Ратиште (с) — 226;
 Рачиновци — 437, 550;

Ресник — 273, 274;
 Рибница — 21;
 Ривица — 66;
 Ријевац — 184;
 Рипањ — 27;
 Рипача (шума) — 641, 642;
 Роган Јово — 563;
 Роић др Борис — 144, 256;
 Роквић Никола — 496;
 Ромац Пашко — 270;
 Рукавина Илија — 247;
 Рума — 22, 51, 112, 113, 132, 133, 138.,
 139, 140, 141, 175, 176, 183, 263, 264.,
 272, 274, 276, 277, 278, 279, 280, 281,
 288, 366, 466;
 Рунчић Вицо — 396;

С

Сава (р.) — 69, 70, 77, 78, 82, 83, 84,
 89, 95, 103, 112, 118, 122, 126, 151,
 186, 190, 197, 198, 199, 203, 207, 237,
 263, 270, 272, 278, 283, 285, 287, 341,
 419, 439, 605;
 Савић Душан — 256;
 Савић Милан — 504;
 Савић Срета — 36, 73, 100, 145;
 Свилош — 91, 108, 117, 170, 171, 181.,
 235, 252, 309, 320;
 Свињаревци (с) — 377, 397;
 Селмајер (нем. пук.) — 106;
 Сенић Лазар — 81;
 Сенково — 185, 186;
 Сента — 144;
 Синкерек — 129, 309;
 Сјеница — 239;
 Славонски Брод — 512;
 Слаковци — 377, 397, 448, 498, 500.,
 598, 599, 600, 635;
 Сланкамен — 50;
 Сланкаменац Милан — 641;
 Сољани — 437, 439, 533, 550, 597.,
 603;
 Сомбор — 54, 72, 144, 145, 219, 220,
 221, 222, 223, 268, 269, 410, 660;
 Сот (с) — 593;
 Сотин — 429, 502, 503, 507, 511, 550,
 551, 605, 609, 637;
 Сребреница — 20;
 Срем — 186, 197, 198, 211, 245, 294,
 312, 330, 341, 549, 550, 586;
 Сремска Митровица — 15, 22, 29,
 30, 31, 39, 41, 42, 43, 58, 66, 79, 85,
 86, 95, 96, 104, 115, 132, 133, 144,
 157, 158, 170, 176, 177, 183, 184, 185,
 186, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195,

*

197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204,
205, 206, 207, 211, 277, 278, 279, 280,
281, 282, 283, 366, 534, 588, 656;
Сремска Рача — 118, 236, 237, 382,
550;

Сремски Карловци — 132, 208, 210,
237, 320;

Станић Саво — 51;

Стара Бингула — 77, 117, 129, 168,
177, 181, 182, 251, 320, 321;

Стара Пазова — 144, 273, 274, 320;

Стари Бановци — 273;

Стари Дивош — 59, 60, 77, 80, 90,
94, 103, 126, 138, 139, 140, 141, 142,
158, 159, 166, 168, 169, 170, 182, 241,
246, 294, 657;

Стари Сивац — 54;

Стејановци — 115, 175, 176, 278, 279,
281, 282, 284, 466;

Стојадиновић Срећко — 384, 488;

Струга — 167, 168, 170, 171;

Суботић Вукашин — 29, 165, 250,
255, 410, 443, 492;

Суботица — 72, 75, 144;

Суботиште — 41, 132;

Суза (с.) — 218, 219, 226, 227, 693,
694;

Сурдук — 238, 243;

Сусек — 108, 109, 110, 152, 153, 235,
252, 309;

Сурчин — 279;

Т

Тозарник — 341, 342, 345, 364, 379,
406, 406, 414, 415, 446, 462, 507, 549,
569, 572, 588, 595;

Тодоровић Мијалко — 317, 484, 515,
551, 552, 553, 554, 565;

Толбухин (сов. маршал) — 253,
482, 610;

Томашевић Стјепан — 456;

Томпојевци (с.) — 415, 522, 550, 596,
598;

Тузла — 20;

Њ

Њујић Данило — 129;

У

Угриновци — 41, 274, 275;

Ф

Фрут Артур — 76, 214;

Фрушка Гора — 67, 68, 69, 91, 94,
177, 197, 576;

Х

Халужанин Ратко — 228, 402;

Харкаш — 267;

Хртковци — 41, 453;

Ц

Цапарди — 20;

Цвјетичанин Лука — 266;

Церић Есад — 164, 376;

Церје пст (код Ердевика) — 168,
359, 367, 444, 588;

Циганска Међа — 240, 241, 264, 265,
368, 444;

Црвенка — 54;

Црна Бара — 78, 286;

Црнац — 670;

Црнобарски Салаш — 78, 286;

Ч

Чађавица — 663, 667, 668;

Чаковци — 522, 550, 596;

Чалма — 37, 65, 67, 69, 77, 78, 83, 84,
94, 103, 104, 105, 107, 115, 116, 117,
120, 121, 122, 126, 128, 132, 158, 159,
166, 169, 170, 175, 176, 177, 178, 180,
182, 186, 192, 193, 196, 197, 198, 200,
241, 242, 264, 265, 284, 287, 290, 657,
659;

Чачак — 239;

Черевих — 153, 235, 252, 320;

Чонопља — 54;

Чукарица — 318;

Чуковац — 405;

Чурувија Миле — 179;

Ш

Шабац — 195, 274, 275, 279, 283;

Шаренград — 118, 186, 197, 198, 237,
242, 294, 330, 373, 506;

Шашинци — 26;

Шеље — 253;

Шид — 33, 65, 66, 67, 79, 109, 118,
132, 171, 184, 185, 186, 190, 192, 197,
198, 237, 238, 243, 245, 257, 258, 280,
284, 293, 294, 330, 337, 341, 343, 345,
363, 367, 371, 380, 396, 413, 414, 445,
446, 482, 550, 569, 571, 588, 593, 594,
610, 626, 633, 634;

Шидски Бановци — 396, 415, 447,
482, 550, 573, 597, 610;
ПХиклош — 253, 267, 268;
Шилџак Мирко — 33, 43, 139, 142;
Шилеџевић Милош — 113, 167, 242,
315, 329, 353, 381, 513, 526;
Шимановци — 41, 455, 456;
Шишатовца — 117, 167, 168, 181,
320;

Шоркат — 359;

Шћекић Владо — 263, 345, 365, 37^
433, 486, 568;

Шуљам — 29, 52, 97, 98, 104, 10^
166, 169, 171, 172, 277;

Шуман Карло — 384, 488;

Шумица — 616, 642, 643, 652;

С А Д Р Ж А Ј

БОРБЕ У ВОЈВОДИНИ 1944 ГОД.

(новембар—децембар)

Деловни јединица Народноослободилачке војске
и партизанских одреда Југославије

	Страна
Наредба Главног штаба НОВ и ПО Војводине за 1 новембар 1944 године о укидању Штаба Сремске оперативне зоне и стављању Десете војвођанске бригаде под команду Штаба Дванаестог корпуса НОВЈ — — — — —	7
Наредба бр. 45 Главног штаба НОВ и ПО Војводине за 1 новембар 1944 године о организацији војнопозадинских органа у Војводини — — — — —	8
Извештај Штаба Дванаестог корпуса НОВЈ од 1 новембра 1944 године Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о борбама за ослобођење Сремске Митровице — — — — —	15
Предлог Штаба Дванаестог корпуса НОВЈ од 1 новембра 1944 год. Врховном команданту НОВ и ПОЈ да се за заслуге у борбама одликују Прва и Друга бригада Шеснаесте НОУ дивизије, Трећа бригада Придесет шесте НОУ дивизије и Пета козарачка бригада Једанаесте НОУ дивизије — —	19
Предлог Штаба Дванаестог корпуса НОВЈ од 1 новембра 1944 год, Врховном команданту НОВ и ПОЈ за похвалу Пете козарачке, Прве и Шесте војвођанске бригаде ради постигнутих успеха у борбама за ослобођење Београда — —	26
Дневни оперативни извештај Штаба Првог пролетерског корпуса Врховном штабу НОВ и ПОЈ од 1 новембра 1944 године о ослобођењу Сремске Митровице — — — — —	29
Наређење Штаба Шесте пролетерске дивизије од 1 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије за марш у правцу Сремске Митровице и даље гоњење непријатеља	30
Извештај Штаба Пете крајишке (Козарачке) НОУ бригаде од 1 новембра 1944 год. Штабу Једанаесте НОУ дивизије о борбама за ослобођење Сремске Митровице — — — — —	31
Наређење Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 1 новембра 1944 год. штабовима бригада и командама јединица за напад правцем: Мартинци—Кузмин—Кукујевци—Бачинци—Гибарац—Шид — — — — —	33

	Страна.
Допис Главног штаба НОВ и ПО Војводине од 2 новембра 1944 год, Штабу Дванаестог корпуса НОВЈ о формирању Треће војвођанске дивизије — — — — —	3д
Дневни оперативни извештај Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ од 2 ноеембра 1944 године Врховном штабу НОВ и ПОЈ о ситуацији «а Сремском фронту — — —	37
Обавештење Штаба Шесте пролетерске дивизије од 2 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о ситуацији на фронту — — — — —	38
Обавештење команданта Шесте пролетерске дивизије од 2 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о ситуацији на фронту Шесте пролетерске и Тридесет шесте НОУ дивизије — — — — —	39 I/
Оперативни извештај Штаба Пете крајишке (Козарачке) НОУ бригаде од 2 новембра 1944 год. Штабу Једанаесте НОУ дивизије о борбама вођеним од 21 до 31 октобра — — —	40
^Г^Т/Извештај Штаба Тридесет шесте НОУ дивизије од 2 новембра 1944 године Штабу Дванаестог корпуса НОВЈ о распореду и дејству својих јединица — — — — —	44
Извод из Операциоког дневника Штаба Треће војвођанске бригаде Тридесет шесте НОУ дивизије од 30 октобра до 2 новембра 1944 године — — — — —	46
Извод из Операциоког дневника Штаба Пете војвођанске бригаде Тридесет шесте НОУ дивизије — — — — —	48
Заповест Штаба Седме војвођанске бригаде од 2 новембра 1944 год. штабовима батаљова за марш — — — — —	53
Извод из Отерациоког дневника Штаба Пете српске ударне бригаде Двадесет прве НОУ дивизије за 1, 2 и 3 новембар 1944 године — — — — —	57
Заповест штаба Шесте војвођанске бригаде од 3 новембра 1944 год. штабовима батаљона за напад на Ст. Дивош — — —	59
Обавештење Штаба Шесте пролетерске дивизије од 4 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о ослобођењу Нештина и Ђинше — — — — —	
Обавештење Штаба Шесте пролетерске дивизије од 4 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о ситуацији на фронту — — — — —	65
Извештај Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 4 новембра 1944 год. Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о борбама на линији: Лаћарак—Мартинци—Кузмин — — —	66^
Извештај Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 4 новембра 1944 год. Штабу Шесте пролетерске дивизије — — —	69
Извештај Штаба Двадесет прве дивизије од 4 новембра 1944 год. Штабу Шесте пролетерске дивизије о припреми за напад	70
Заповест Штаба Треће војвођанске дивизије од 4 новембра 1944 год. штабовима бригада за спречавање преласка непријатеља у Бачку — — — — —	71
Заповест Штаба Осме војвођанске бригаде од 4 новембра 1944 године штабовима батаљона за организовање одбране —	74
Дневни оперативни извештај Првог пролетерског корпуса од 5 новембра 1944 год. Врховном штабу НОВ и ПОЈ о ситуацији на Сремском фронту — — — — —	П

	Страна
Извештај Штаба Пете српске ударне бригаде од 5 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о ситуацији на отсеку бригаде — — — — — — — — — —	78
Допис Штаба Шесте пролетерске дивизије од 6 новембра 1944 год. начелнику Штаба ове дивизије — — — — —	79
Извештај Штаба Тридесет шесте НОУ дивизије од 6 новембра 1944 год. Штабу Дванаестог корпуса НОВЈ о дејству својих јединица — — — — — — — — — —	80
Извод из Операциског дневника Пете српске ударне бригаде Двадесет прве НОУ дивизије за 4 и 5 новембар 1944 године	82
Оперативни извештај Штаба Првог пролетерског корпуса од 7 новембра 1944 год. Врховном штабу НОВ и ПОЈ о ситуацији на Сремском фронту — — — — — — — — — —	84
Извештај Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 7 новембра 1944 год. Штабу Шесте пролетерске дивизије о ситуацији на фронту — — — — — — — — — —	85
Заповест Штаба Друге војвођанске бригаде од 7 новембра 1944 год. штабовима батаљона за организа(ци)ју одбране — —	86
Наређење Штаба Тридесет шесте НОУ дивизије од 7 новембра 1944 год. Штабу Пете војвођанске бригаде да заузму положаје на Манђелешким винотрадима — — — — — — — — — —	88
Извештај Штаба Првог пролетерског корпуса од 8 новембра 1944 год. Врховном штабу НОВ и ПОЈ о ситуацији на Сремском фронту — — — — — — — — — —	89
Заповест Штаба Шесте пролетерске дивизије од 8 новембра 1944 год. штабовима бригада за организовање одбране — —	90
Писмо начелника Штаба Шесте пролетерске дивизије од 8 новембра 1944 год. о ситуацији на положајима Друге и Треће бригаде — — — — — — — — — —	92
Извештај Штаба Друге пролетерске бригаде од 8 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о ситуацији на отсеку бригаде — — — — — — — — — —	94
Извод из Операциског дневника Штаба Пете српске ударне бригаде Двадесет прве НОУ дивизије за 6 и 7 новембар 1944 године — — — — — — — — — —	95
Заповест Штаба Шесте војвођанске бригаде од 8 новембра 1944 год. штабовима батаљона за емену и марш — — — — — — — — — —	97
Заповест Штаба Треће војвођанске НОУ дивизије од 8 новембра 1944 год. штабовима бригада за промену положаја — —	99
Оперативки извештај. Штаба Првог пролетерског корпуса од 9 новембра 1944 год. Врховном штабу НОВ И ПОЈ о ситуацији на Сремском фронту — — — — — — — — — —	103
Извод из књиге примљених депеша Првог пролетерског корпуса ИОВЈ од 1 до 9 новембра 1944 год. — — — — — — — — — —	104
Извештај обавештајног центра Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 9 новембра 1944 год. обавештајним центрима бригада о распореду и нумерацији непријатељских јединица — —	108
Извод из Операциског дневника Штаба Треће војвођанске бригаде Тридесет шесте НОУ дивизије од 1 до 9 новембра 1944 године — — — — — — — — — —	108
Наређење Штаба Дванаестог корпуса НОВЈ од 10 новембра 1944 год. Штабу Шеснаесте НОУ дивизије за смену и марш до просторије: Крушедол—Марадик—Бешка—Крчедин — —	111

	Страна
Лаређење Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 10 новембра 1944 год. штабовима бригада за марш и смену јединица Шеонаесте НОУ дивизије — — — — —	
Извод из Операциског дневника Штаба Пете српске ударне бригаде Двадесет прве НОУ дивизије за 8 и 9 новембар 1944 године — — — — —	ДВ
Извод из Операциског дневника Штаба Треће пролетерске бригаде Шесте пролетерске дивизије од 1 до 10 новембра 1944 године — — — — —	115
Заповест Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 11 новембра 1944 год. штабовима бригада за ослобођење Мартинацази Кузмина — — — — —	118
Извештај Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 11 новембра 1944 год. Штабу Шесте пролетерске дивизије о ситуацији и распореду бригада — — — — —	120
Извод из Операциског дневника Штаба Четврте српске ударне бригаде Двадесет прве НОУ дивизије за 9 и 10 новембар 1944 године — — — — —	122
Извод из Операциског дневника Штаба Пете српске ударне бригаде Двадесет прве НОУ дивизије за 10 и 11 новембар 1944 године — — — — —	124
Извештај Штаба Шесте пролетерске дивизије од 12 новембра 1944 год. Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о ослобођењу Чалме, Ст. Дивоша и Бингуле — — — — —	126
Лаређење Штаба Шесте пролетерске дивизије од 12 новембра 1944 год. Штабу Једанаесте НОУ дивизије за демонстративни напад — — — — —	12
Наређење Штаба Шесте пролетерске дивизије од 12 новембра 1944 год. штабовима бригада за привремени прелаз у одбрану — — — — —	12
Извештај Штаба Тридесет прве српске бригаде од 12 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о нападу на Мартинце и Кузмин — — — — —	12
Одлука Врховног штаба НОВ и ПО Југославије о промени назива Треће војвођанске дивизије — — — — —	131
Зратни извештај број 24 Главног штаба НОВ и ПО Војводине о борбама и акцијама војвођанских јединица од 16 октобра до 13 новембра 1944 године — — — — —	132
Дреглед бројног стања наоружања, стокe и возила у јединицама Дванаестог корпуса НОВЈ на дан 13 новембра 1944 године	134
Извештај Штаба Пете крајишке (Козарачке) бригаде од 13 новембра 1944 год. Штабу Једанаесте НОУ дивизије о нападу на непријатељско упориште Ердевик — — — — —	138
Летнаестодневни оперативни извештај Штаба Пете крајишке (Козарачке) бригаде од 14 новембра 1944 год, Штабу Једанаесте НОУ дивизије — — — — —	140
Извештај Штаба Педесет прве НОУ дивизије од 14 новембра 1944 год, Главном штабу НОВ и ПО Војводине о формирању дивизије — — — — —	143
Обавештење Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 15 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о ситуацији на фронту — — — — —	145

Извод из Операциског дневника Штаба Четврте српске ударне бригаде Двадесет прве НОУ дивизије од 11 до 15 новембра 1944 године — — — — —	146
Извештај Штаба Пете српске ударне бригаде од 15 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о нападу на село Мартинце — — — — —	149^
Извештај Штаба Тридесет прве српске бригаде од 15 новембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о нападу на село Мартинце — — — — —	150
Извод из Операциског дневника Штаба Треће војвођанске бригаде Тридесет шесте НОУ дивизије од 9 до 15 новембра 1944 године — — — — —	152'
Извештај Штаба Пете српске ударне бригаде од 16 новембра 1944 године Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о нападу на село Мартинци — — — — —	155
Извод из Операциског дневника Штаба Пете војвођанске бригаде од 1 до 15 новембра 1944 године — — — — —	156
Допис ШтаМ Дванаестог корпуса НОВЈ од 17 новембра 1944 год. штабовима Шеснаесте и Тридесет шесте НОУ дивизије о одржавању средњег војног курса при Штабу корпуса за батаљонске и бригадне руководиоце — — — — —	164
Наређење Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 17 новембра 1944 год. штабовима бригада за смену и распоред јединица — — — — —	166
Извод из Операциског дневника Штаба Тридесет шесте НОУ дивизије од 1 октобра до 15 новембра 1944 године — — — — —	167
Извод из Операциског дневника Штаба Шесте пролетерске дивизије од 1 до 10 новембра 1944 године — — — — —	175
Извод из Операциског дневника Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 29 октобра до 20 новембра 1944 године — — — — —	183
Наређење Штаба Прве пролетерске дивизије од 21 новембра 1944 год. штабовима бригада за марш правцем: Беотрад—Срем. Карловци—Илок — — — — —	208
Допис Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 21 новембра 1944 год. Главном штабу НОВ и ПО Србије о потреби попуне дивизије — — — — —	211
Заповест Штаба Осме војвођанске бригаде од 22 новембра 1944 год. штабо-вима батаљона за смену и марш — — — — —	212
Овлашћење Главног штаба НОВ и ПО Војводине од 23 новембра 1944 год. за формирање мађарског батаљона „Петефи“ — — — — —	217"
Извештај Штаба Седме војвођанске бригаде од 24 новембра 1944 год. Штабу Педесет прве НОУ дивизије о борбама код Батинског мостобрана — — — — —	218 /
Оперативни извештај Штаба Дванаесте војвођанске бригаде од 24 новембра "1944 год. Штабу Педесет прве НОУ дивизије о борбама за мостобран код Батине — — — — —	229
Наређење Штаба Прве пролетерске дивизије од 25 новембра 1944 год. штабовима бригада за размештај јединица — — — — —	234
Информативни извештај Штаба Прве пролетерске дивизије од 25 новембра 1944 год. штабовима бригада о распореду, нумерацији и јачини непријатељских снага — — — — —	236
Извештај Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 25 новембра 1944 год. <i>Штабу Првог</i> пролетерског корпуса НОВЈ о распореду непријатељских и својих снага — — — — —	240

Извештај обавештајног отсека Прве пролетерске дивизије од 26 новембра 1944 год. обавештајном отсеку Првог пролетерског корпуса о бројном стању и наоружању непријатеља на сектору: Илок—Шаренград—Мохово—Опатовац	242
Извештај Другог отсека Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 25 новембра 1944 године о нумерацији и распореду непријатељских јединица	245
Извештај Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 27 новембра 1944 године Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о ситуацији на фронту	248
Одлука Врховног штаба НОВ и ПО Југославије о привременом укидању Штаба Дванаестог корпуса НОВЈ	250
Наређење Штаба Прве пролетерске дивизије од 28 новембра 1944 год. штабовима бригада за распоред јединица	251
Наређење Главног штаба НОВ и ПО Војводине од 29 новембра 1944 године штабовима дивизија за распоред јединица	253
Обавештење Главног штаба НОВ и ПО Војводине штабовима јединица о одлуци Врховног штаба НОВ и ПОЈ да се привремено укине Штаб Дванаестог корпуса НОВЈ	255
Извештај Обавештајног одељења Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ од 30 новембра 1944 год. о стању код непријатеља	25
Извештај Штаба Прве пролетерске дивизије од 30 новембра 1944 год. Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о извршеном маршу, смени и припремама за напад	259
Оперативни извештај Дванаесте крајишке ударне бригаде Штабу Једанаесте НОУ дивизије за време од 1 до 30 новембра 1944 шдине	26
Заповест Штаба Шеснаесте НОУ дивизије од 30 новембра 1944 год. штабовима бригада за марш	26
Извод из оператиског дневника Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ од 21 октобра до 30 новембра 1944 године	27
Заповест Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ од 1 децембра 1944 год. штабовима дивизија за пробој непријатељске одбране	312
Извештај команданта Осме црногорске ударне бригаде од 1 децембра 1944 год. Штабу Прве пролетерске дивизије о акцијама и борбама од 1 до 30 новембра 1944 године	318
Извештај Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 1 децембра 1944 год. Штабу Првог пролетерског корпуса о дејствима дивизије од 15 до 30 новембра	323
Извод из Оператиског дневника Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 21 до 30 новембра 1944 године	330
Наређење Штаба Тридесет шесте НОУ дивизије од 1 децембра 1944 год. штабовима бригада за посудање положаја и распоред јединица	33
Наредба Главног штаба НОВ и ПО Војводине од 2 децембра 1944 год. за улазак Једанаесте војвођанске бригаде у састав Тридесет шесте НОУ дивизије	33
Извештај Обавештајног одељења Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ од 2 децембра 1944 године	33
Заповест Штаба Прве пролетерске дивизије од 2 децембра 1944 год. штабовима бригада за пробој непријатељске одбране и за ослобођење Шида и Товарника	34

	Страна
Извод из Операциског дневника Штаба Шесте пролетерске дивизије од 1 до 20 новембра 1944 године — — — —	246
Наређење Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 2 децембра 1944 год. штабовима бригада за пробој непријатељске одбране	350
Заповест Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 2 децембра 1944 год. штабовима бригада за ослобођење Кузмина и Мартинаца — — — —	354
Наређење Штаба Прве пролетерске дивизије од 3 децембра 1944 год. Штабу Прве пролетерске бригаде за садејство јединицама Једанаесте НОУ дивизије — — — —	359
Извод из Операциског дневника Штаба Шесте пролетерске дивизије од 21 до 30 новембра 1944 године — — — —	361
Наређење Штаба Прве пролетерске дивизије од 5 децембра 1944 год. штабовима Прве пролетерске, Осме црногорске и Италијанске бригаде за напад на Шид — — — —	363/
Извештај Штаба Пете НОУ дивизије од 5 децембра 1944 год. Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о распореду својих јединица — — — —	366
Извештај Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 6 децембра 1944 год. Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о ослобођењу Ердевика, Бачинаца и Шида — — — —	367
Наређење Штаба Пете војвођанске бригаде од 6 децембра 1944 године штабовима батаљона и приштапским јединицама за форсирање Дунава и напад на Вуковар — — — —	373
Заповест Штаба Прве пролетерске дивизије од 7 децембра 1944 год. штабовима бригада за напад на непријатељску одбрану: Оролик—Берак—Негославци—Свињаревци—Слаковци	377
Извештај Штаба Тринаесте пролетерске бригаде „Раде Кончар“ од 7 децембра 1944 год. Штабу Прве пролетерске дивизије о сопственим и непријатељским губицима — — — —	379
Извештај Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 7 децембра 1944 године Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о заробљеним непријатељским војницима и материјалу приликом ослобођења Шида — — — —	380
Извештај Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 7 децембра 1944 год. Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о ослобођењу Адашеваца, Босуца, Вишњићева, Сремске Раче и Моровића — — — —	382
Извештај Штаба Прве коњичке бригаде од 7 децембра 1944 год. Штабу Двадесет прве ударне дивизије о борби у селу М. Вашице — — — —	384
Заповест Штаба Осме црногорске ударне бригаде од 8 децембра 1944 год. штабовима батаљона за ослобођење Грабова и напад на село Негославци — — — —	385
Извод из Операциског дневника Штаба Прве пролетерске дивизије од 21 до 30 новембра 1944 године — — — —	388
Извештај штаба Дванаесте крајишке ударне бригаде од 9 децембра 1944 год. Штабу Једанаесте НОУ дивизије о борбама бригада у току 6, 7 и 8 децембра — — — —	395
Заповест Штаба Седме војвођанске бригаде од 9 децембра 1944 год. штабовима батаљона за форсирање Драве — — — —	398
Извештај Штаба Осме црногорске ударне бригаде од 10 децембра 1944 год. Штабу Прве пролетерске дивизије о борбама вођеним ноћу између 8 и 9 децембра — — — —	402

	Страна
Оперативни извештај Штаба Тринаесте пролетерске бригаде „Раде Кончар“ од 10 децембра 1944 год. Штабу Прве пролетерске дивизије — — — — —	404
Извештај Штаба Друге пролетерске бригаде од 10 децембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о акцијама бригаде у току ноћи између 9 и 10 децембра — — —	408
Наређење Главног штаба НОВ и ПО Војводине од 11 децембра 1944 год. артиљериском одељењу Главног штаба за марш правцем: Нови Сад—Сомбор—Печуј — — — — —	410^
Извод из Операциског дневника Штаба Прве пролетерске дивизије од 1 до 10 децембра 1944 године — — — — —	411
Извод из Операциског дневника Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 1 до 10 децембра 1944 године — — — — —	418
Заповест Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ од 12 децембра 1944 год. штабовима дивизија за напад на непријатељску одбрану и ослобођеше Вуковара и Винковаца	426
Наређење Штаба Прве пролетерске дивизије од 13 децембра 1944 год. штабовима бригада за продор на сектору Сопотим—Грабово — — — — —	429
Заповест Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 13 децембра 1944 год. штабовима бригада за садејство јединицама које ће нападати Вуковар и Винковце — — — — —	434
Извештај Штаба Тридесет прве српске ударне бригаде Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о дејствима бригаде од 7 до 12	
децембра 1944 године — — — — —	436
Наређење Главног штаба НОВ и ПО Војводине од 14 децембра 1944 год. штабовима дивизија за распоред јединица —	441
Операциски извештај Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 1 до 15 децембра 1944 године — — — — —	443'
Операциски дневник Штаба Десете војвођанске бригаде од 14 септембра до 15 децембра 1944 године — — — — —	452
Наређење Главног штаба НОВ и ПО Војводине од 16 децембра 1944 год. штабовима дивизија за поступак према заробљеницима — — — — —	479
Наређење Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ од 16 децембра 1944 год. штабовима дивизија за марш после извршене смене од стране Прве бугарске армије — — —	482
Заповест Штаба Прве пролетерске дивизије од 17 децембра 1944 год. штабовима бригада за смену од стране јединица Прве бугарске армије — — — — —	484
Извод из Операциског дневника штаба Прве коњичке бригаде Двадесет прве НОУ дивизије од 1 до 17 децембра 1944 године — — — — —	487
Извештај Штаба Пете српске ударне бригаде од 17 децембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о смени јединица Друге пролетерске бригаде — — — — —	489"
Наређење Главног штаба НОВ и ПО Војводине од 19 децембра 1944 год. Штабу Тридесет шесте НОУ дивизије за предузимање мера у погледу разминурања и дегазације — —	490
Извештај Артиљериског отсека од 19 децембра 1944 год. Штабу Пете НОУ дивизије о дејству артиљерије у времену од 2 до 19 децембра — — — — —	493
Извод из Операциског дневника Штаба Тридесет шесте НОУ дивизије од 1 до 15 децембра 1944 године — — — —	50&

Г

	Страна
Заповест Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ од 21 децембра 1944 године за ослобођење Отока и Привлаке и избијање на комуникацију Винковци—Славонски Брод	512
Извештај Штаба Прве пролетерске дивизије од 21 децембра 1944 год. Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о непријатељским и сопственим губицима — — — — —	516
Извод из Операциског дневника Штаба Прве пролетерске дивизије од 11 до 20 децембра 1944 године — — — — —	517
Наређење Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 21 децембра 1944 год. штабовима бригада за ослобођење Отока и Привлаке	524 \
Наређење Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 21 децембра 1944 год. штабовима бригада за напад на Оток — — — — —	527
Извод из Операциског дневника Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 11 до 20 децембра 1944 године — — — — —	532
Извештај Штаба Пете српске ударне бригаде од 23 децембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о борбама бригаде у току 22 децембра — — — — —	541
Извештај Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 24 децембра 1944 год. Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о јачини непријатељских снага у Отоку и рапореду дивизије	Jj4;J_
•Оперативни извештај Штаба Тринаесте пролетерске бригаде „Раде Кончар“ од 25 децембра 1944 год. Штабу Прве пролетерске дивизије — — — — —	545
Наредба Главног штаба НОВ и ПО Војводине од 26 децембра 1944 год. о постављању руководиоца — — — — —	547
Извод из књиге депеша Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ — — — — —	549
Извештај Штаба Пете НОУ дивизије од 27 децембра 1944 год. Штабу Првог пролетерског корпуса НОВЈ о (борбама дивизије у току 25 децембра — — — — —	554
-Наређење Штаба Пете НОУ дивизије од 27 децембра 1944 год. начелнику Артиљерског отсека и штабовима бригада за садејство јединицама Прве бугарске армије — — — — —	560
-Извештај Штаба Двадесет прве ударне бригаде од 27 децембра 1944 год. Штабу Двадесет прве НОУ дивизије о борбама бригаде од 22 до 26 децембра — — — — —	564
Наређење Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ од 31 децембра 1944 год. Штабу Прве пролетерске дивизије за смену јединица Прве бугарске армије — — — — —	564
Наређење Штаба Прве пролетерске дивизије од 31 децембра 1944 год. штабовима бригада за смену Осме бугарске дивизије — — — — —	566
Извештај Штаба Прве пролетерске бригаде од 31 децембра 1944 год. Штабу Прве пролетерске дивизије о борбама и акцијама бригаде од 1 до 31 децембра — — — — —	569
Операциски дневник Штаба Пете крајишке (Козарачке) бригаде Једанаесте НОУ дивизије од 15 до 31 децембра 1944 године — — — — —	580
Наређење Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 31 децембра 1944 год. штабовима бригада за смену делова Пете НОУ дивизије — — — — —	584
Извод из Операциског дневника Штаба Првог пролетерског корпуса НОВЈ од 1 до 31 децембра 1944 године — — — — —	586

	Страна
Извод из Операциског дневника Штаба Прве пролетерске дивизије од 21 до 31 децембра 1944 године — — — —	626
Извод из Операциског дневника Штаба Пете НОУ дивизије од 28 новембра до 31 децембра 1944 године — — — —	631
Извод из Операциског дневника Штаба Једанаесте НОУ дивизије од 15 до 31 децембра 1944 године — — — —	649
Извод из Операциског дневника Штаба Шеснаесте НОУ дивизије од 1 новембра до 31 децембра 1944 године — —	656
Извод из Операциског дневника Штаба Двадесет прве НОУ дивизије од 20 до 31 децембра 1944 године — — — —	671
Операциски дневник Штаба Педесет прве НОУ дивизије од 1 новембра до 31 децембра 1944 године — — — —	683
Регистар — — — — — — — — — — — —	707

Технички уредник
Драгослав Цинић, мајор

Коректори
Александар Вељковић
и
Радмила Поповић

Рукопис предат у штампу марта 1955 год.
Штампање завршено јула 1955 год.
Тираж 3000 примерака

Штампарија „Будућност“, Нови Сад